

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP
LAST VAN DE DEPARTEMENTEN
VAN MARINE EN VAN OORLOG.

DEEL X.

's-GRAVENHAGE. — MOUTON & Co.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Staatsblad No. 418 bevat het Koninklijk besluit van 21 Augustus 1914 tot wijziging van artikel 1 van den algemeenen maatregel van bestuur, vastgesteld bij Koninklijk besluit van den 26sten Augustus 1913 (Staatsblad No. 361), houdende bepalingen betreffende het costuum van de militair-rechterlijke ambtenaren, van hunne plaatsvervangens, alsmede van de officieren-raadslieden in militair-rechtelijke zaken.

Bij Koninklijk besluit van 4 September 1914 No. 61 (Recueil Militair 1914, blz. 747) is bepaald dat met ingang van 1 Augustus 1914 aan gepensioneerde officieren die krachtens art. 131 der Regtspleging bij de Landmagt worden benoemd tot lid van een krijgsraad, over de dagen dat zij als zoodanig zitting nemen, boven het hun toekomend pensioen eene toelage wordt toegekend van zes gulden (*f* 6.—).

Koninklijk besluit van 12 Augustus 1914. No. 50.

Wij WILHELMINA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Op de voordracht van Onze Ministers van Oorlog en van Justitie van 8 Augustus 1914, 1e Afd., No. 41 en van 11 Augustus 1914, 2e Afdeeling A, No. 598;

Gezien art. 243 der Regtspleging bij de Landmagt;

Hebben goedgevonden en verstaan:

op te dragen aan den Opperbevelhebber van de Land- en Zeemacht telkens wanneer het noodig mocht zijn en de dienst zulks gedooft, een of meer rijgsraden te velde te benoemen benevens een of meer Officieren-Commissarissen tot het hooren der beschuldigten en het inwinnen der noodige informatiën, eveneens wanneer dit noodig mocht zijn en de dienst zulks gedooft.

Onze Ministers van Oorlog en van Justitie zijn, ieder voor zoveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de overige Ministers, Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur.

's-GRAVENHAGE, den 12 Augustus 1914.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

In de *Revue Maritime* van Juli 1914, blz. 49—70 wordt onder den titel „Organisation de la justice militaire à l'étranger” een begin gemaakt met eene beschrijving van de inrichting en de werking der militaire justitie in verschillende landen. Het werk van den auditeur J. GRAN, „Fonctionnement de la Justice militaire dans les différents Etats de l'Europe”, in 1884/85 te Christiania verschenen, is in vele opzichten niet meer up to date. Wij meenen daarom goed te doen onzen lezers eene vertaling aan te bieden van evengenoemd opstel uit de *Revue maritime*. Zonder op bepaald wetenschappelijke waarde aanspraak te maken, lijkt ons de beschrijving wel geschikt om een *algemeen* inzicht te krijgen in de samenstelling der militaire rechtbanken, in den omvang van hare bevoegdheden en in de wijze waarop in militaire strafzaken het onderzoek wordt gevoerd.

Herziening van de militaire rechtspleging is ten onzent nog altijd een punt op de wetgevende agenda. Kennisneming van de op dit gebied in het buitenland geldende bepalingen kan nuttig zijn om ook in Nederland tot eene aan de eischen van het recht en niet minder aan de behoeften der krijgsmacht beantwoordende regeling te geraken.

De organisatie der militaire justitie in den vreemde. 1)

Militaire justitie in den vreemde.

Algemeene opmerkingen. De voorschriften betrekking hebbende op de volgende landen: Italië, Japan, Engeland, de Vereenigde Staten, Rusland, Oostenrijk, Duitschland, Spanje, België, doen blijken van belangrijke verschillen in de wijze waarop in die landen de militaire justitie is georganiseerd. In Duitschland, Oostenrijk, Japan, Spanje hebben de militaire rechtbanken kennis te nemen van alle strafbare feiten, begaan door militairen; dit is evenzoo het geval in Rusland en België, hier echter met deze beperking dat de gewone rechtsspraak moet worden ingeroepen bij deelneming van burgers; Engeland, Italië en de Vereenigde Staten eindelijk doen de militaire rechtbanken alleen oordeelen over militaire misdaden en wanbedrijven.

De militaire wetgeving staat beroep toe tegen de beslissingen van

1) Overgenomen en vertaald uit de *Revue Maritime* van Juli 1914.

de rechtbanken in eersten aanleg. In Engeland en in de Vereenigde Staten evenwel bestaat een *hoogere* rechtsspraak niet; in Engeland kan alleen de admiraliteit, in de Vereenigde Staten de autoriteit die de vervolging heeft gelast, een vonnis vernietigen of de tenuitvoerlegging tenietdoen of opschorten: het vonnis kan slechts éénmaal aan eene herziening onderworpen worden en de opgelegde straf kan dan niet worden verzuwaard. De *hoogere* rechtsspraak, indien zij beroep toelaat, is in den regel beperkt tot eene herziening van het proces gevoerd voor de lagere rechtbank; in zekere gevallen (Oostenrijk, Duitschland) onderzoekt zij de zaak zelve opnieuw.

Zij doet gewoonlijk uitspraak in hoogste ressort, behalve in Duitschland, Oostenrijk en Italië, alwaar in zeer bijzondere gevallen beroep op een *opperste* gerechtshof mogelijk is.

Met uitzondering van Rusland en België waar een burgerlijk lid in de militaire rechtbank is opgenomen, wordt de rechtsspraak *in eersten aanleg* uitsluitend uitgeoefend door militairen-rechters. Dit is evenzoo het geval bij de hoogere rechtbanken, behalve in Italië waar het opperste gerechtshof gemengd is, onder voorzitterschap van een generaal en in België, waar de rechters officieren zijn, terwijl de president een burgerrechtsgeleerde is. 1)

Al deze landen bezitten een speciaal rechtsgeleerd korps dat, in den regel als burgerlijk beschouwd, in hierarchisch verband staat en ondergeschikt is aan de militaire ministers; de leden zijn de technische adviseurs zoowel van de commandanten als van de presidenten der militaire rechtbanken, zij zorgen voor de regelmatige functioneering van de militaire justitie. Gewoonlijk is dit personeel belast met de instructie der zaken en met de tenuitvoerlegging der rechterlijke uitspraken. In Duitschland en Oostenrijk worden uit het corps ook de rechters benoemd, terwijl in Spanje de leden van het corps die deel uitmaken van de rechtbank in eerste instantie, het recht hebben hun gevoelen kenbaar te maken, maar niet om mede te stemmen, slechts bij de hoogere rechtbanken hebben zij ook recht van stem.

De instructie, zooals die in Italië is geregeld, schijnt de meeste waarborgen te moeten geven; daarentegen heeft zij tengevolge een langen en buitengewoon ingewikkelden procesgang.

De samenstelling der gerechten is zeer verschillend: in Oostenrijk maken gewone soldaten deel ervan uit, waartegenover het onderzoek plaats vindt buiten tegenwoordigheid van den beschuldigde; in sommige landen worden rechters niet toegelaten van mindere ancienniteit dan die van den beschuldigde, elders is het geoorloofd, dat de rechters een rang bekleeden onmiddellijk volgende op dien van den beklagde.

1) Hier had ook Duitschland wel mogen vermeld worden, nu daar immers de Kriegsgerichte zijn samengesteld uit 1 of 2 Kriegsgerichtsräten en 4 of 3 officieren, de Oberkriegsgerichte uit 2 Oberkriegsgerichtsräten en 5 officieren, terwijl ook het Reichsmilitärgericht uit burgerrechtsgeleerden en officieren bestaat. Zie §§ 50, 51, 66 en 78 Militärstrafgerichtsordnung van 1 December 1898. Vert.

Organisatie der militaire justitie.

ITALIË.

Misdaden en wanbedrijven ter kennisneming van de militaire rechtbanken. Het Wetboek van Militair Strafrecht geeft de straffen aan, gesteld op de militaire misdaden, d.w.z. misdaden begaan met schending van de militaire strafwet. Deze misdrijven zijn: verraad, verspieding, verleiding tot desertie, misdaden tegen den dienst, ongehoorzaamheid, oproer, mouterij, insubordinatie, desertie, omkoopning, daden van geweld naar aanleiding van een order, vrijwillige verminking, mishandeling tusschen militairen, valscheid, knevelarij en ontrouw, verkoop, verpanding, vervreemding van goederen, diefstal, bedrog, ongeoorloofde toeëigening, brandstichting, beschadiging van gebouwen, van schepen en van militaire goederen, onwettig dragen van uniformen of ereteekenen.

In tijd van vrede oordeelen de militaire rechtbanken alleen over militairen beschuldigd van misdaden, waartegen is voorzien in het Wetboek van Militair Strafrecht; elke andere misdaad wordt gestraft volgens de regelen van het gemeene recht en de militair die haar begaan heeft, wordt berecht door den gewonen rechter.

Indien de verdachte beschuldigd wordt van militaire en van gewone delicten, wordt hij geoordeeld door den burgerrechter; maar wanneer de straf gesteld op de gewone overtreding één jaar niet to boven kan gaan, terwijl de militaire straf niet minder dan drie jaren kan belooopen, wordt de schuldige eerst onderworpen aan de gewone, vervolgens aan de militaire rechtsspraak. In geval van deelneming door burgers en militairen zijn de gewone rechtbanken bevoegd.

De militaire rechtbanken doen overigens alleen uitspraak over de strafactie, zij kunnen verbeurdverklaring of teruggave bevelen, maar de toekenning van schadevergoeding behoort tot de burgerlijke rechtbanken.

Tegen sommige misdaden of wanbedrijven is voorzien in de beide Wetboeken; in dat geval is de straf in het militaire Wetboek gesteld, zwaarder en wordt de beschuldigde overgelaten aan de militaire rechtbanken: diefstal, maximum 3 jaren Wetb. v. Strafr., 5 jaren, Wetb. v. Mil. Strafr.; bij bedrog, laster, mishandeling zonder doodelijk gevolg is in het algemeen de regeling van het gewone Wetb. v. Strafrecht in het Militair Wetboek gevolgd.

Straffen gesteld in het Wetboek van Militair Strafrecht. De schaal der straffen is:

- 1o. De dood;
- 2o. Levenslange gevangenisstraf met een zeker aantal jaren in afzondering (ergastule);
- 3o. Gevangenisstraf van 2 maanden tot 24 jaren;
- 4o. Militaire gevangenisstraf van 2 maanden tot 24 jaren;
- 5o. Ontslag uit den dienst, medebrengende onbekwaamheid tot het bekleeden van militaire of burgerlijke betrekkingen en verlies van

het recht op pensioen;

6o. Ontslag uit den dienst (voor officieren), medebrengende verlies van den rang en van eere teekenen en onbekwaamheid voor alle militaire diensten, echter met behoud van het recht op pensioen voor voorafgaanden dienst;

7o. Verlies van elken graad, terugstelling tot den stand van soldaat of matroos van de laagste klasse („rimozione”);

De laatste drie straffen kunnen gepaard gaan met eene der vier eerstgenoemden.

Het Militair Wetboek is mild met het aannemen van verzachtende omstandigheden, met de voorwaardelijke veroordeeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Organisatie der rechtbanken. De militaire justitie in Italië omvat in eersten aanleg, voor het leger, de territoriale militaire rechtbanken, de zetels en het rechtsgebied worden bepaald bij koninklijk besluit, en voor de marine, te land een militair-maritieme rechtbank ter hoofdplaats van het eerste maritieme departement en aan boord, de krijgsraden en de summiere raden.

Aan elke militaire rechtbank is verbonden een instructiedienst, aan het hoofd waarvan eene commissie van onderzoek is gesteld, waarvan de bevoegdheden overeenkomen met die van onze (n.l. de Fransche, Vert.) kamers van inbeschuldigingstelling. De rechters en de leden van den instructiedienst en van de commissie van onderzoek zijn militairen, maar het Openbaar Ministerie, geheel afhankelijk van de ministers van Oorlog en van Marine, wordt gevormd door burgerambtenaren. 1)

Het opperste gerechtshof voor Oorlog en Marine oordeelt in tweede instantie: het is de rechtbank van herziening voor alle militaire rechtbanken. Het zetelt te Rome. Het is gemengd, samengesteld uit burgers en militairen.

De beslissingen van het opperste gerechtshof kunnen onderworpen worden aan het oordeel van het hof van cassatie door zijn procureur-generaal en in het belang der wet, op last van de ministers van Oorlog of van Justitie. Het Hof doet uitspraak in verenigde zitting der afdelingen.

Samenstelling der militaire rechtbanken. Samenstelling van een militaire rechtbank:

1) De vertegenwoordigers van het O. M. zijn burgerambtenaren, maar met het oog op hunne aanstelling speciaal voor den dienst der militaire justitie, waarbij zij hunne carrière maken, schijnt het meer logisch hen te beschouwen als militair-rechterlijke ambtenaren, zooals dat in de andere landen het geval is.

a. De eigenlijke rechtbank:	
Territoriaal:	Maritiem:
1 president: kolonel of luit.-kolonel.	kapitein t/z. of kap.-luitenant t/z.
5 rechters: 2 tenminste hoofdofficier, 3 tenminste kapitein.	2 hoofdofficieren, 3 luitenants ter zee 1e kl.
4 plaatsvervangers: hoofdofficieren, bij gebrek kapiteins.	hoofdofficieren of luitenants ter zee 1e kl.

1 president en 5 rechters gekozen uit de zeeofficieren *of uit de andere korpsen der marine* wanneer de beschuldigde niet is zeeofficier en het tenlaste gelegde feit niet is van maritiemen aard (art. 320).

De leden worden volgens de ranglijst der aanwezige officieren voor twee jaren benoemd door den commandant der territoriale afdeling of door dien van het maritieme departement.

Indien een officier met den rang van kapitein of van hooger rang terechtstaat, wordt de rechtbank, bij loting, anders samengesteld en wel in dier voege dat de president twee rangen, drie rechters één rang hooger zijn dan de beschuldigde en de andere rechters ouder zijn dan hij; of als het een opperofficier geldt, zoo noodig, met een rang onmiddellijk volgende op dien van den beklaagden generaal.

b. Instructie: 1)

1 officier-instructeur, kapitein, of luitenant ter zee der 1e kl.

1 of meer adjunct-instructeurs, subalterne officieren.

c. Commissie van onderzoek: 1)

1 president, hoofdofficier;

2 leden, kapiteins of luitenants ter zee der 1e kl.;

2 plaatsvervangende leden, kapiteins of luitenants ter zee der 1e klasse.

d. Openbaar Ministerie:

1 militaire advocaat (vertegenwoordiger der regeering);

1 of meer substituten;

1 secretaris;

1 of meer adjunct-secretarissen.

De samenstelling van de commissie van onderzoek om te beslissen of er aanleiding is om gevolg te geven aan de instructie en die van de rechtbank ter terechtzitting zijn als volgt:

Commissie van onderzoek: 1 president, 2 leden, 1 secretaris van den militairen advocaat.

Rechtbank: 1 president, 5 leden, 1 militaire advocaat of substitoot, 1 secretaris of adjunct-secretaris.

Zeekrijgsraden. Samenstelling van een Zeekrijgsraad: 1 presi-

1) Geen wijziging indien de beschuldigde officier is.

dent, kapitein ter zee; 5 rechters: 1 kapitein-luitenant ter zee of „capitaine de corvette”, 2 luitenants ter zee der 1e klasse en 2 luitenants ter zee der 2e klasse, na loting onder de aanwezige officieren, benoemd door de autoriteit onder wier bevelen het schip zich bevindt (commandant van het eskader, van het departement, van het schip). Indien de beschuldigde luitenant ter zee der 1e klasse of van hooger rang is, moet de president twee rangen, drie rechters een rang hooger zijn dan de beklagde, terwijl de anderen denzelfden rang moeten bekleeden.

Bij gebreke van officieren die aan de gestelde eischen voldoen, zijn ook benoembaar andere zeeofficieren of officieren van ingescheepte troepen en eindelijk twee adjudant-onderofficieren. Maar wanneer de beschuldigde officier is, moet de president steeds van een hooger rang zijn en mogen in den raad ten hoogste twee officieren van een lageren rang zitting hebben, terwijl onderofficieren zijn uitgesloten.

Wanneer de vorming van den krijgsraad onmogelijk is, wordt de beschuldigde verwezen naar de militair-maritieme rechtbank.

Summiere raden. Samenstelling van een summieren raad aan boord:

1 president (commandant of eerste officier van het schip van den beschuldigde), 3 rechters, de hoogst in rang zijnde officieren aan boord. Bij gebreke van officieren kunnen 2 adjudant-onderofficieren van het schip, 2 officieren vervangen. Indien het nog niet mogelijk den raad onder die voorwaarden samen te stellen, is de hogere commandant vrij om de leden te kiezen van andere ter plaatse aanwezige schepen.

Oppeerste gerechtshof van oorlog en marine. Samenstelling van het oppeerste gerechtshof van oorlog en marine:

a. De eigenlijke rechtbank:

Thans. President: 1 divisiegeneraal; Rechters: 3 opperofficieren (actief of reserve) en 5 burgerleden, waarvan 2 staatsraden en 3 afdeelvoozitters of raadsheeren in het Hof van appèl; plaatsvervangende rechters: 2 opperofficieren en 3 staatsraden of raadsheeren in het Hof van appèl.

Volgens het ontwerp van wet 1907. President: 1 luitenant-generaal of vice-admiraal (in actieven dienst) voor zijn dienst resideerende te Rome; Rechters: 1 generaal, 1 admiraal (in actieven dienst, ter beschikking of gepensionneerd) en 4 raadsheeren in het Hof van Cassatie; plaatsvervangende rechters: 2 generaals, 1 admiraal en 4 raadsheeren in het Hof van Cassatie.

De militaire leden worden benoemd bij Koninklijk besluit op voordracht van de ministers van Oorlog en van Marine; hunne functie houdt op wanneer zij niet meer aan de vereischte voorwaarden voldoen. De burgerleden worden benoemd voor twee jaren, welke tijd

verlengd kan worden, bij Koninklijk besluit op voorstel van de Ministers van Oorlog en van Marine, na overeenstemming met den Minister van Justitie.

b. Openbaar Ministerie:

- 1 militaire advocaat-generaal;
- 2 substituten;
- 2 secretarissen;
- 1 of meer adjunct-secretarissen;

Samenstelling ter terechtzitting. Ter terechtzitting is het Hof samengesteld als volgt:

1 president en het boven aangegeven aantal rechters, zoo noodig aangevuld door plaatsvervangende rechters; de oudste rechter vangt den president bij afwezigheid. Een der militaire rechters moet behooren tot het deel der krijgsmacht van den beschuldigde.

Het openbaar ministerie wordt waargenomen door den militairen advocaat-generaal of een substituut, 1 secretaris of substituut.

Bevoegdheid van de verschillende militaire rechtbanken. Men heeft reeds gezien dat de militaire rechtbanken kennis nemen van alle misdaden, waartegen is voorzien in het Wetboek van Militair Strafrecht en die begaan zijn door militairen.

Wat in het bijzonder der marine betreft:

De militair-maritieme rechtbanken hebben rechtsmacht over de personen behorende tot de militaire korpsen van de marine, de werklieden en andere op de stamboeken der zeelieden ingeschrevenen, van het oogenblik dat zij worden geënrolleerd voor den dienst der marine, over de ter beschikking gestelde officieren en over de deserteurs.

Zij nemen kennis van de feiten waartegen is voorzien in het Wetb. v. Mil. Strafrecht, aan boord of aan den wal begaan door ieder die is ingescheept op een vaartuig der militaire marine of voor een specialen dienst is gedetacheerd aan boord, indien het vaartuig noch in dienst, noch in reserve is; van de strafbare feiten waarvan de berechting behoort tot de bevoegdheid der zeekrijgsraden of der summiere raden, wanneer die raden bij gebrek aan officieren niet kunnen worden samengesteld of wel de beschuldigde zijn schip heeft verlaten en dit is vertrokken of ook als het schip niet meer in dienst of in reserve is; eindelijk van de misdaden van ongehoorzaamheid, verraad, enz.

De *zeekrijgsraden* nemen kennis van alle militaire misdaden aan den wal of aan boord begaan door ieder die is ingeschreven op de rol van een schip van den Staat of aan boord is gedetacheerd voor een specialen dienst, wanneer dit schip in dienst of in reserve is; zij oordeelen over personen ingescheept op Italiaansche koopvaardij-schepen in den vreemde, beschuldigd van hulp te hebben geweigerd of van militairen te hebben aangezet tot verraad, tot desertie; over loodsen schuldig aan het veroorzaken van het verlies van een

schip van den Staat; over vreemdelingen verdacht van een militair delict, gepleegd op een schip van den Staat.

De *summierc raden* oordeelen over strafbare feiten begaan door alle personen ingeschreven op de rol van een oorlogsvaartuig in dienst of in reserve, of aan boord gedetacheerd, wanneer de op te leggen straf een jaar gevangenisstraf niet te boven kan gaan. Maar indien de verdachte officier is, moet hij terechtstaan voor den zee-krijgsraad.

Openbaar Ministerie.

Het Openbaar Ministerie is samengesteld uit militaire advocaten en secretarissen.

De substituten der advocaten worden gerecruteerd uit de doctoren in de rechtswetenschap, plaatsvervangende leden der gewone rechtbanken met 2 jaren dienst en advocaten met 5 jaren dienst. Zij worden na afgelegd examen, indien zij 23 jaren oud zijn, bij Koninklijk besluit tot substituut benoemd.

De militaire advocaten worden verkregen uit de rechters en plaatsvervangende rechters van de gewone rechtbanken met twee jaren dienst en uit de advocaten met 5 jaren dienst. De substituten kunnen na twee jaren militaire advocaat worden.

De adjunct-secretarissen worden benoemd na een af te leggen examen.

De secretarissen worden gekozen uit de hulp-griffiers of de vice-kanseliers van de burgerrechtbanken.

De ambtenaren van het O. M. mogen geen andere openbare of particuliere betrekkingen bekleeden noch een beroep uitoefenen of zich met handelszaken bezighouden.

De militaire advocaten mogen zich niet belasten met de verdediging van zaken van particulieren.

De advocaat-generaal bij het opperste militaire gerechtshof heeft het toezicht op alle ambtenaren van het O. M. die, op zijn advies, kunnen worden berispt, bestraft of geschorst (van 15 dagen tot één jaar) door den Minister van Oorlog of van Marine.

De advocaat-generaal waakt over de handhaving der orde en de regelmaat bij den gang der strafrechtelijke justitie in alle commissies van onderzoek en bij de militaire rechtbanken van den Staat. Indien hij redenen van beklag heeft over een lid van de rechtbanken, van de commissies van onderzoek, van het O. M. enz., richt hij zich tot het opperste gerechtshof dat, na den betrokkene te hebben gehoord, de noodig geoordeelde straf voorstelt aan den minister van Oorlog of van Marine.

Procesvorm.

1o. *Militaire rechtbanken.* Onder het gezag van den advocaat-generaal behoort het tot de taak van het O. M. bij elke militaire

rechtbank om de strafactie in te stellen en te vervolgen, om te waken dat de procesregelen worden in acht genomen, de zaken worden onderworpen aan het oordeel van den bevoegden rechter en spoedig worden afgedaan, dat de bevelen van de instructie en de vonnissen der rechtbanken worden tenuitvoergelegd.

Voorloopige informatiën. Zoodra eene misdaad te hunner kennis gekomen is, zijn de navolgende autoriteiten, in de aangegeven volgorde, verplicht onmiddellijk het onderzoek te openen:

- 1o. De commandanten van het korps of het detachement;
- 2o. De officieren der gendarmerie of de onderofficieren, detachementcommandant;
- 3o. De commissarissen van politie, burgemeesters, vrederechters, rechters van instructie.

De persoon die het onderzoek voert, ontvangt de aangifte of de klacht, verzamelt alle gegevens, in bijzonderheden, ondervraagt den verdachte en, onder eede, de getuigen en deskundigen, neemt de voorwerpen in beslag en maakt van zijne verrichtingen een procesverbaal op. Hij is gerechtigd huiszoeking te doen bij den beschuldigde en in militaire inrichtingen, maar hij moet zich tot de bevoegde rechterlijke autoriteit wenden wanneer het geldt eene aanhouding, huiszoeking of schouwing bij particulieren of in een burgerlijke inrichting.

De processen-verbaal en de in beslag genomen voorwerpen worden toegezonden aan het O. M. bij de bevoegde rechtbank.

De militaire advocaat kan steeds zelf zich met het onderzoek belasten.

Indien het feit stellig bewezen is, verwijst hij den verdachte onmiddellijk naar de rechtbank, onder overlegging, met het dossier, van een lijst, vermeldende de punten van beschuldiging, de getuigen en de deskundigen.

Indien hij van oordeel is dat er geen aanleiding tot vervolging bestaat, doet hij daarvan mededeeling aan de commissie van onderzoek onder toezending van de processtukken.

Indien hij eene gerechtelijke instructie noodig oordeelt vordert hij daartoe de tusschenkomst van den officier-instructeur.

Gerechtelijke instructie. Op de vordering tot het instellen eener gerechtelijke instructie opent de officier-instructeur het proces, zelfs als de voorloopige informatiën nog gaande zijn. Hij ondervraagt den verdachte binnen 24 uren, verzamelt nieuwe aanwijzingen, roept getuigen en deskundigen op, doet, indien hij het noodig oordeelt en in overleg met het O. M. den beschuldigde aanhouden. Het O. M. kan desgeraden kennis nemen van de instructie en zoo het dit noodig oordeelt, ingrijpen. Verschil van meening tusschen den officier-instructeur en het O. M. wordt opgelost door de commissie van onderzoek.

Commissie van onderzoek. Wanneer de instructie beëindigd is, doet de officier-instructeur daarvan onverwijld mededeeling aan den militairen advocaat opdat deze zijne vorderingen kan doen. De vordering waarin de beschuldiging is opgesteld, wordt medege- deeld aan den verdachte, wiens verdediger een tijd van 5 dagen heeft om kennis te nemen van de processtukken. Daarna dient de officier- instructeur, door tusschenkomst van het O. M., een rapport over de zaak in aan de commissie van onderzoek.

Indien deze commissie de zaak onvolledig onderzocht vindt, kan zij op door haar aan te wijzen punten eene aanvulling van de in- structie gelasten.

Indien zij oordeelt dat het strafbaar feit behoort tot de bevoegd- heid van eene andere militaire of burgerrechtbank of van een zee- krijgsraad of summieren raad, zendt zij de stukken toe aan het O. M. bij die rechtbank of aan de marineautoriteit aan wie het recht toekomt om een raad samen te roepen.

Indien zij van oordeel is dat een strafbaar feit niet is gepleegd, dat de bewijzen onvoldoende zijn of dat verjaring is ingetreden, wijst zij de vordering af en doet den beschuldigde in vrijheid stel- len, die dan ter zake van hetzelfde feit niet meer vervolgd kan worden, behalve bij de ontdekking van nieuwe feiten (getuigenissen of stukken), in welk geval de officier-instructeur, in overleg met het O. M. een nieuw rapport opstelt, na kennisneming waarvan de commissie beslist of er aanleiding is om een nieuwe instructie te openen.

De militaire advocaat en de officier-instructeur wonen de beraad- slagingen van de commissie van onderzoek niet bij. De uitspraak van de commissie is met redenen omkleed; zij bevat een overzicht van de feiten, omschrijft den aard van het delict waarop de be- schuldiging berust, wijst verzwarende of verzachtende omstandig- heden aan en somt de toepasselijke artikelen van het Wetboek op.

De militaire advocaat kan binnen 24 uren beroep doen op het opperste gerechtshof van eene door de commissie van onderzoek ge- geven uitspraak waarbij de vordering tot verdere vervolging is afgewezen, wegens gebreken in den vorm of indien bij die uitspraak is aangenomen dat een strafbaar feit niet is gepleegd of de ver- jaring is ingetreden.

Hij kan eveneens in beroep komen bij gebreken in den vorm ingeval van verwijzing naar een zee-krijgsraad of een summieren raad.

HOOFDONDERZOEK EN VONNISWIJZING.

De secretaris van de rechtbank geeft den beklagde afschrift hetzij van de rauwelijksche dagvaarding, hetzij van de beschikking der commissie van onderzoek en noodigt hem uit een verdediger te kiezen, anders wijst de president hem er een ambtshalve aan.

De verdediger kan worden gekozen uit de officieren van land-

en zeemacht van lageren rang dan de president of uit de advocaten of procureurs ingeschreven bij de burgerrechtbanken of de hoven.

De verdediger heeft vijf dagen tijd om de processtukken te raadplegen die vervolgens in handen worden gesteld van den president. Deze bepaalt den dag der terechtzitting en doet de getuigen dagvaarden.

De president is geheel vrij in de leiding der debatten; de rechtbank kan behandeling met gesloten deuren bevelen.

Het O. M. draagt de beschuldiging voor.

De beschuldigde wordt ondervraagd, op straffe van nietigheid.

De getuigen blijven in de rechtzaal nadat zij hunne verklaring hebben afgelegd.

De militaire advocaat en de verdediger geven aan het einde der behandeling schriftelijk hunne conclusies met den tekst der wet, waarop zij betrekking hebben; de conclusies worden gevoegd bij het proces-verbaal der terechtzitting dat wordt geteekend door den president en den secretaris.

Nadat het onderzoek is gesloten verklaard, trekt de rechtbank zich met haar secretaris terug in raadkamer. Het O. M. woont de beraadslagingen niet bij.

Indien de rechtbank oordeelt dat het strafbaar feit niet tot hare bevoegdheid behoort doet zij ambtshalve het dossier, door de zorgen van het O. M., toekomen aan den bevoegden rechter.

De president stelt de volgende vragen:

- 1o. Is de beklagde dader van of medeplichtige aan zeker feit?
- 2o. Zijn er verzwarende of verzachtende omstandigheden?

Is de schuldplechtigheid aangenomen, dan stemmen alle rechters over de op te leggen straf.

De *met redenen omkleede* stemmen worden opgenomen in omgekeerde orde van ancienniteit; de vragen worden bij meerderheid van stemmen beslist; bij staking heeft het voor den beklagde meest gunstige oordeel de voorkeur.

De vrijgesprokene kan voor hetzelfde feit niet opnieuw worden vervolgd.

De op straffe van nietigheid met redenen te omkleeden uitspraak wordt ter openbare zitting voorgelezen.

De beklagde en het O. M. hebben 24 uren tijd om zich te beroepen op het opperste gerechtshof. Indien zij van die bevoegdheid niet gebruik maken is het vonnis onmiddellijk uitvoerbaar door de zorgen van het O. M. bij de rechtbank, dat binnen drie dagen van het vonnis en van de tenuitvoerlegging mededeeling doet aan den commandant van het korps, van het schip of van de inrichting waartoe de veroordeelde behoort.

2o. *Zeekrijgsraden*. De voorloopige informatiën worden gehouden, zooals hiervoor reeds is gezegd, door een officier daartoe aangewezen door den commandant. Na inzage van dit onderzoek kan de commandant, indien hij bevoegd is een krijgsraad te benoemen, den beschuldigde voor dien raad doen terechtstaan, daarbij tevens aan-

wijzende den officier belast met het opstellen der beschuldiging en het voordragen daarvan in den raad, alsmede zijn secretaris; of indien hij, commandant, eene gerechtelijke instructie noodig oordeelt, kan hij die doen plaats hebben, daarbij aanwijzende de officieren belast met de functie van instructeur en van openbaar ministerie en den secretaris. Indien hij een krijgsraad niet mag bijeenroepen, zendt hij de stukken met zijn advies toe aan de daartoe wel bevoegde autoriteit, die handelt zooals hiervoren vermeld.

De gerechtelijke instructie heeft plaats op gelijke wijze als aan den wal; wanneer zij is beëindigd, doet de officier-instructeur de processtukken met zijn advies toekomen aan den officier belast met het opstellen der beschuldiging die binnen 24 uren zijne conclusie voordraagt aan den hoogerem commandant. Indien deze laatste van oordeel is dat er niet voldoende bewijs is verkregen, doet hij de stukken toekomen aan de militair-maritieme rechtbank, en anders beveelt hij de inbeschuldigingstelling bij eene beschikking gelijk aan die van de commissie van onderzoek; hij wijst de leden van den raad aan en bepaalt den dag van samenkomst.

De verdediger wordt gekozen onder officieren, ingescheept of niet, of onder onderofficieren, of onder advocaten van Italiaansche nationaliteit, indien het vaartuig zich in een haven bevindt.

Er is geen beroep tegen de beslissing van den commandant, nadat deze heeft kennis genomen van het resultaat der gerechtelijke instructie. 1)

Het onderzoek heeft voor den Raad plaats op dezelfde wijze als voor de militaire rechtbanken. Het vonnis moet binnen 24 uren worden tenuitvoergelegd door de zorgen van den hoogerem commandant die binnen drie dagen aan den minister verslag doet van die tenuitvoerlegging of van de redenen waarom hij die heeft doen opschorten.

30. *Summiere raden aan boord.* Telkens wanneer een strafbaar feit, behorende tot de bevoegdheid van een summieren raad, aan boord gepleegd wordt, doet de commandant van het schip, indien hij daartoe het recht heeft, den raad bijeenkomen of anders zendt hij de klacht en verdere stukken toe aan den daartoe bevoegden meerdere.

De president, de mededeeling van het bevel tot bijeenkomst ontvangende, geeft het dossier aan een der rechters belast met het doen van verslag en met de oproeping, tegen een bepaalden dag, van den beschuldigde en de getuigen, zoowel à charge als à décharge. Op den bepaalden dag verschijnt de beschuldigde, zoo hij dat wensch bijgestaan door een verdediger, gekozen aan boord der aanwezige schepen. Het onderzoek geschiedt mondeling en in het openbaar. De aangewezen rechter doet voorlezing van alle stukken, zonder conclusie te nemen. De ondervraging van den beschuldigde,

1) Dit is moeilijk te rijmen met hetgeen hierna onder „*Ingesteld beroep, enz.*” wordt gezegd.

het verhoor van de getuigen, de beraadslagingen hebben plaats als voor de krijgsraden. Maar de raad moet alvorens te beraadslagen, de bevoegdheidsvraag onderzoeken en zoo hij zich niet bevoegd acht de zaak verwijzen naar de bevoegde rechtbank of krijgstraad.

Beroep, herziening. Het opperste militaire gerechtshof doet uitspraak in geval van beroep ingesteld door het O. M. tegen de beslissingen van de commissie van onderzoek, dat aanleiding tot verdere vervolging niet bestaat, op het beroep van het O. M. of den beschuldigde, aangeteekend tegen de vonnissen der militaire rechtbanken en in jurisdictiegeschillen.

Ingesteld beroep, enz. Beroep ingesteld door het O. M. tegen de beslissing van eene commissie van onderzoek, dat aanleiding tot verdere vervolging niet bestaat en door het O. M. en den beschuldigde tegen de verwijzing naar een zee-krijgstraad of een summieren raad:

Schending of niet-nakoming van voorgeschreven vormen.

Het openbaar ministerie niet gehoord.

Niet-naleving van de wettelijke bepalingen betreffende de samenstelling van de commissie, afwezigheid van een lid bij de zitting.

Beslissing dat aanleiding tot verdere vervolging niet bestaat omdat het feit geen *strafbaar* feit zou zijn of omdat het recht tot strafvervolging verjaard of vervallen is.

Beroep enz. Beroep tegen de vonnissen der militaire rechtbanken, ingesteld door den beschuldigde of zijn verdediger:

Niet naleving van de wettelijke bepalingen betreffende de samenstelling en de bevoegdheid van de rechtbank of van eenige andere bepaling van het Wetboek.

Nalatigheid van de rechtbank om zich uit te spreken over eene vordering of een verzoek van de beschuldiging of van de verdediging.

Nalatigheid van de rechtbank om zich uit te spreken over een der punten van beschuldiging.

Ontslag van rechtsvervolging door onbekendheid met het bestaan van eene geldende wet.

Schending der wet bij de qualificatie van het strafbaar feit of de toepassing der straf.

Tegenspraak in de overwegingen van het vonnis.

Overschrijding van rechtsmacht.

Ingeval van veroordeeling ter dood is de verdediger gehouden beroep in te stellen; bij gebreke daarvan doet de militaire advocaat de processtukken aan het opperste gerechtshof toekomen.

Het beroep wordt gericht tot den advocaat-generaal die, evenals de verdediger van den beschuldigde voor het opperste gerechtshof, een advocaat bij het hof van appel of van cassatie, bevoegd is alle andere redenen tot nietigheid, die hij dienstig oordeelt in te voegen.

Een der rechters, aangewezen door den president, brengt binnen 5 dagen verslag uit.

Het onderzoek geschiedt op gelijke wijze als voor de militaire rechtbank. Het opperste gerechtshof beraadslaagt en doet recht bij meerderheid van stemmen, buiten tegenwoordigheid van den advocaat-generaal en den secretaris. Het met reden omkleede vonnis wordt ter openbare zitting voorgelezen.

De vernietiging wegens onbevoegdheid brengt mede verwijzing naar den bevoegden rechter.

Verwijzing vindt niet plaats als het feit niet strafbaar of verjaard is.

Vernietiging om andere redenen heeft tengevolge verwijzing naar de militaire rechtbank het dichtst gelegen bij die welke het aan gevallen vonnis gewezen heeft.

Ingeval van verkeerde toepassing van de straf, doen de rechters uitspraak zonder opnieuw te beraadslagen over de feiten waaraan de veroordeelde is schuldig verklaard.

Bij vernietiging wegens vormverzuimen gedurende de instructie of vóór het onderzoek ter terechtzitting, wordt het proces hervat te beginnen met het stuk waarin de fout is begaan.

Het vonnis van het opperste gerechtshof tot herziening wordt door den advocaat-generaal medegedeeld aan den Minister van Oorlog of van Marine, die last geeft om de zaak in herziening te behandelen. Het opperste gerechtshof wijst de rechtbank aan.

De advocaat-generaal heeft het recht in het belang der wet, ten allen tijde bij het opperste gerechtshof aanhangig te maken elke beslissing van een militaire rechtbank die is genomen met onmiskenbare schending van de wet.

De beslissing van het Hof van Cassatie kan door zijn procureur-generaal, op verzoek van den Minister van Oorlog, van Marine of van Justitie, worden ingeroepen ten aanzien van vonnissen gewezen door het opperste gerechtshof, zulks in het belang der wet.

Japan.

Misdaden en wanbedrijven ter kennisneming van de militaire rechtbanken. De misdaden, wanbedrijven en overtredingen begaan door militairen worden berecht door de krijgsraden.

In geval van een overtreding echter treedt de krijgsraad niet op dan wanneer het feit bij een formeel vonnis zal worden beslist. Die feiten worden in werkelijkheid rechtstreeks afgedaan door de gendarmerie- of politiewachten, die eenvoudig de militaire autoriteit daarvan verwittigen. Tot een formeel vonnis komt het slechts wanneer de overtreder dit eischt, hetgeen zijn recht is.

Zoowel in tijd van vrede als in tijd van oorlog hebben de krijgsraden dus te oordeelen over alle misdaden of wanbedrijven, van welken aard ook, begaan door militairen of schepelingen.

Straffen gesteld in het Wetboek van militair strafrecht. De militaire en maritieme wetboeken bepalen dat de militaire misdaden en wanbedrijven, evenals de gemeene misdaden, wanbedrijven en overtredingen, gestraft zullen worden overeenkomstig het gewone Wetboek, met vervanging van geldboete door gevangenisstraf en, ingeval van terdoodveroordeeling, van ophanging door den kogel.

Waar de militaire wetten geene bepalingen bevatten betreffende schade geleden door bijzondere personen als gevolg van militaire misdaden of wanbedrijven, zooals gewapende opstand, daden van geweld, brandstichting, vernieling van militair materieel, oneerlijke handelingen met betrekking tot de levensmiddelen, moord, mishandelingen, vergiftiging, heeft men zich te gedragen naar de voorschriften van het gewone Wetboek van Strafrecht door het maximum der gestelde straf op te leggen.

Schaal der straffen in het gewone Wetboek van Strafrecht:

I. Hoofdstraffen: *a. Voor misdaden:*

- 1o. De doodstraf (door ophanging).
- 2o. Levenslange deportatie met dwangarbeid;
- 3o. Tijdelijke deportatie met dwangarbeid;
- 4o. Levenslange deportatie zonder dwangarbeid;
- 5o. Tijdelijke deportatie zonder dwangarbeid;
- 6o. Gevangenisstraf voor langen duur met dwangarbeid, zware soort, 9 tot 11 jaren;
- 7o. Gevangenisstraf voor langen duur met dwangarbeid, lichte soort, 7 tot 9 jaren;
- 8o. Gevangenisstraf voor langen duur, zonder dwangarbeid, zware soort, van 9 tot 11 jaren;
- 9o. Gevangenisstraf voor langen duur, zonder dwangarbeid, lichte soort, van 7 tot 9 jaren;

b. Voor wanbedrijven:

- 1o. Gevangenisstraf voor korten duur, met dwangarbeid, zware soort, 11 dagen tot 5 jaren;
- 2o. Gevangenisstraf voor korten duur, zonder dwangarbeid, lichte soort, 11 dagen tot 5 jaren;
- 3o. Geldboete van meer dan 2 yens;

c. Voor overtredingen:

- 1o. Detentie, 1 tot 10 dagen;
- 2o. Geldboete, 0.05 yen tot 1.95 yens;

II. Bijkomende straffen:

- 1o. Ontzetting van burgerlijke en burgerschapsrechten;
- 2o. Schorsing in burgerlijke en burgerschapsrechten;
- 3o. Verbod tot het beheer van eigen goed;
- 4o. Toezicht van de politie;
- 5o. Geldboete;
- 6o. Verbeurdverklaring.

De militaire en maritieme Wetboeken bevatten dezelfde hoofdstraffen als het gewone Wetboek met de volgende verschillen:

De ophanging wordt vervangen door de doodstraf met den kogel, de geldboete door gevangenisstraf; daar de militaire wetboeken geen overtredingen kennen, bevatten zij ook niet de straffen corresponderende met deze soort van strafbare feiten.

De bijkomende straffen van de militaire Wetboeken zijn:

- 1o. Ontzetting van burgerlijke en burgerschapsrechten (medebrennende verlies van rang en betrekking);
- 2o. Schorsing in rang en betrekking (geen openbare ontzetting);
- 3o. Schorsing in burgerlijke en burgerschapsrechten (voor denzelfden tijd medebrennende verlies van rang en betrekking);
- 4o. Verbod tot het beheer van eigen goed;
- 5o. Verbeurdverklaring.

Deze straffen zijn gelijk aan die van het gewone Wetboek met toevoeging van het ontslag uit den dienst en met weglating van de geldboete.

De zwaarte der straffen in de militaire Wetboeken gesteld is verschillend naarmate de militaire misdaden, waartegen zij alleen voorzien, begaan worden vóór den vijand, in tijd van oorlog of in andere omstandigheden.

Organisatie der militaire rechtbanken. De militaire justitie in Japan omvat twee soorten van krijgsraden.

De hogere krijgsraden, een vaste voor het leger, een tijdelijke voor de marine, nemen rechtstreeks kennis van alle zaken waarin de beschuldigde den rang heeft van opperofficier, verder van alle gevallen van herziening, welke ook de rang moge zijn van den beklaagde.

De gewone krijgsraden hebben recht te doen in zaken waarin de beschuldigde niet den rang van opperofficier bekleedt en kunnen ter beoordeeling krijgen gevallen van vernietiging wegens verkeerde toepassing van det wet.

De vaste raden van de marine zijn de vijf krijgsraden, te Tokio en in de vier admiraliteitsplaatsen.

De tijdelijke krijgsraden van de marine zijn:

De hogere krijgsraad (Tokio);

De krijgsraden bij de afzonderlijke eskaders of divisien;

De krijgsraden in strecken onder militair gezag, hetzij op vijandelijk, in tijd van oorlog bezet gebied, hetzij in Japan ingeval van afkondiging van den staat van beleg in een gedeelte waar de opperbevelhebber een officier van de marine is.

De krijgsraden (vast of tijdelijk) voor het leger zijn:

De hogere krijgsraad te Tokio;

Een of meer krijgsraden in elke divisie-district;

In tijd van oorlog, krijgsraden bij een legerkorps, hij een divisie, enz.

Elke krijgsraad bestaat uit vijf leden, waarvan één voorzitter, allen officieren; voor streeken onder militair gezag kan dit getal worden teruggebracht tot drie.

De rangen van de leden van den krijgsraad verschillen naar gelang van den rang van den beklaagde:

BESCHULDIGDE:	PRESIDENT:	RECHTERS:
Onderofficier of daar beneden	Hoofdofficier	4 snbalterne officieren
Adelborst 1ekl. of schipper	id.	2 luit. t/z., 2 adelb. 1e kl.
Luitenant t/z. 2e kl.	id.	2 luit. t/z. 1e kl., 2 luit. t/z. 2e kl.
id. 1e kl.	Kap.-luit. t/z. of kap. t/z.	2 cap. de corv., 2 luit. t/z. 1e kl.
Capitaine de corvette	Kapitein ter zee	2 kap.-luit. t/z., 2 cap. de corvette
Kapitein-luitenant t/z.	Schout-bij-nacht	2 kapt. t/z., 2 kapt.-luit. t/z.
Kapitein ter zee	Vice-admiraal	2 schouten-bij-nacht, 2 kapt. ter zee.
Schout-bij-nacht	id.	2 vice-admiraals, 2 schouten-bij-nacht
Vice-admiraal	Luitenant-admiraal	1 luit.-admiraal, 3 vice-admiraals
Luitenant-admiraal	id.	2 luit.-admiraal, 2 vice-admiraals

De krijgsraden zijn dus uitsluitend samengesteld uit militairen• rechters; maar de vertegenwoordiger der regeering, mede belast met de instructie, genaamd „riji” bij het leger en „shuri” bij de marine, en zijn griffier (rokuji) behooren tot afzonderlijke korpsen, speciaal bestemd voor den rechterlijken dienst bij leger en vloot.

Aan boord vervult een subaltern officier de functie van shuri en een officier van een der bijwapens of een onderofficier die van rokuji.

Wat betreft de krijgsraden in landstreeken onder militair gezag, heeft de opperbevelhebber de bevoegdheid als rechters, shuri, riji en rokuji aan te wijzen ter plaatse dienstdoende burgerlijke ambtenaren.

Bij de Japanse krijgsraden bestaat noch O. M. noch verdediger.

Benoeming van de vertegenwoordigers der regeering en van de griffiers. De ambtenaren belast met de instructie (shuri bij de marine, riji bij het leger) worden verkregen op dezelfde wijze als de gewone, burgerrechtelijke ambtenaren. De adspirant-shuri en riji (stagiaires) komen voort hetzij uit de gewone rechterlijke ambtenaren (stagiaires) hetzij van de rechtsscholen, na afgelegd examen voor eene commissie van het Ministerie van Oorlog of van Marine.

Na anderhalf tot drie jaren krijgen zij hun titel en kunnen den rang van opperofficier bereiken (directeur van justitie aan het departement van Marine).

De griffiers moeten een examen doen overeenkomstig met dat van de burgergriffiers maar voor commissiën ingesteld aan het Ministerie van Oorlog of van Marine.

Procesvorm.

10. *Werking van de gerechtelijke politie.* Zoodra een misdaad of een wanbedrijf gepleegd door een militair of schepeling ter kennis komt van een chef van een korps of dienstvak, treedt deze zelf op als gerechtelijke politie of belast daarmede den officier van gerechtelijke politie (kensatsu kwan), van te voren aangewezen uit de volgende personen:

Voor de marine: de eerste officieren van schepen, depôts, vaste of verplaatsbare verdedigingswerken; de chefs van groepen of algemeene opzichters bij de opleidingsscholen, de shuri.

Voor het leger: de officieren en onderofficieren der gendarmerie; de adjudanten der generaals, de chefs van bewakingsdetachementen.

De officier van gerechtelijke politie verzamelt de stukken van het voorbereidend onderzoek, klachten, processen-verbaal, verhooren, en neemt overtuigingsstukken in beslag; hij kan daartoe de hulp inroepen van de openbare macht.

Is dit vóóronderzoek afgeloopen en is de officier van gerechtelijke politie van oordeel dat er eene misdaad of een wanbedrijf gepleegd is, dan brengt hij daarvan verslag uit aan zijn commandant; geldt het eene overtreding dan geeft hij kennis aan de bevoegde autoriteit; behoort de zaak bij een hoogerem krijgsraad, dan brengt hij zijn verslag rechtstreeks uit aan den Minister van Oorlog of van Marine.

Indien de Minister of de commandant, op deze wijze met de zaak in kennis gesteld, van oordeel is dat de straf ten hoogste gevangenisstraf van korten duur zal zijn en dat het onnoodig is verdere informatiën in te winnen of dat het alleen gaat om een formeel vonnis te verkrijgen ter zake van eene overtreding, geeft hij order tot dadelijke behandeling. Maar meent hij dat te belooopen straf zwaarder zal zijn dan die gesteld op wanbedrijven, dan beveelt hij het nemen van informatiën of wel het nemen van informatiën en het overgaan tot het hoofdonderzoek. De autoriteiten bevoegd tot het geven van die order, zijn: voor de marine, de bevelhebbers van de admiraliteiten en van eskaders, de onderbevelhebbers van eskaders, de commandanten van afzonderlijke divisies, en voor het leger, in vreedstijd, de commandanten van korpsen, divisies en brigades en, in tijd van oorlog, van de gemengde brigades en van de landstreeken onder militair gezag.

20. *Instructie.* Op het bevel tot het inwinnen van informatiën, gegeven door den Minister of een der hierboven genoemde autoriteiten, doet de officier van de gerechtelijke politie de processale stukken toekomen aan den ambtenaar belast met de instructie (shuri, rijj of, aan boord, den daartoe aangewezen officier). Die ambtenaar voert de instructie, verleent tegen den beschuldigde een bevel tot verschijning, tot medebrenging, tot afzondering, neemt verhooren en confrontatieverhooren af, doet huiszoeking en inbeslagnemingen, benoemt deskundigen.

Als de instructie beëindigd is en er reeds is een bevel om over te gaan tot de hoofdbehandeling, doet hij het dossier rechtstreeks toekomen aan den president van den krijgssraad en roept de rechters tegen den bepaalden dag bijeen, tenzij hij mocht vermeenen dat de zaak behoort tot de bevoegdheid van een anderen rechter of dat aanleiding tot verdere vervolging niet bestaat: in die gevallen zendt hij de stukken, met zijn advies toe aan de autoriteit die bevel heeft gegeven tot het hoofdonderzoek. Indien hij alleen had ontvangen den last tot het inwinnen van informatiën, zendt hij de stukken, met zijn advies, terug aan den Minister of den commandant die, indien hij de beklaagde schuldig oordeelt, bevel geeft tot het hoofdonderzoek.

Hoofdonderzoek en vonniswijzing. De beschuldigde heeft geen verdediger voor den krijgssraad; het O. M. in de gedaante van vertegenwoordiger der regeering, geeft toelichtingen, hij kan verzoeken om vragen aan den beklaagde en de getuigen te stellen en hij maakt van zijne bevoegdheid gebruik om den president bij te staan in de leiding van het onderzoek.

Indien de beslissing van den raad niet overeenkomstig zijn advies is, kan hij hiervan bij geschrift melding maken en dit stuk bij het vonnis voegen. Indien hij van oordeel is dat de wet verkeerd is toegepast geworden en dat er grond is voor vernietiging van het vonnis, geeft hij daarvan rekenschap aan de autoriteit die den last tot het hoofdonderzoek heeft verstrekt. De tekst van het vonnis, opgesteld door den shuri, moet bevatten:

- 1o. De motieven;
- 2o. Bij veroordeeling, de bewijsgronden en de artikelen betreffende de toepassing der straf;
- 3o. Bij het niet aannemen van schuldpligtigheid, de beweegredenen: overlijden van den beklaagde vóór de misdaad, dwaling in den persoon, onvoldoende bewijs;
- 4o. Ingeval grond tot vervolging niet bestond, de beweegredenen: verjaring, algemeene amnestie, vroegere onherroepelijke beslissing;
- 5o. Eene overweging c.q. betreffende de onbevoegdheid van den krijgssraad;
- 6o. Eene overweging c.q. met betrekking tot de burgerlijke rechtsvordering.

Het vonnis, geteekend door alle rechters, den shuri en den griffier, wordt, zonder aan den beschuldigde te zijn voorgelezen, met de stukken van het proces toegezonden aan de autoriteit die last heeft gegeven tot het hoofdonderzoek.

Die commandant moet, na ontvangst der stukken, het dossier met zijn advies toezenden aan den Minister, die het op zijn beurt, eveneens met zijn advies, weder doet toekomen aan den Keizer, n.l. in de volgende gevallen:

- 1o. Bij veroordeeling tot de doodstraf;

20. Bij schuldigverklaring aan een feit dat een misdaad of wanbedrijf oplevert, begaan door een opper- of hoofdofficier;

30. Bij schuldigverklaring aan een feit dat een misdaad oplevert, begaan door een subaltern officier.

Indien de Keizer zijne goedkeuring verleent, geeft de Minister order om het vonnis aan den veroordeelde voor te lezen. Ten aanzien van alle andere vonnissen geeft, naar omstandigheden, de Commandant of de Minister dadelijk den last om tot die voorlezing over te gaan.

De voorlezing van het vonnis aan den veroordeelde geschiedt door den president in den vollen krijgsraad, *alleen voor deze gelegenheid* in openbare zitting en dan nog worden alleen militairen of schepelingen toegelaten.

Herziening, beroep. Wanneer bij het vonnis de wet verkeerd is toegepast, hetgeen kan worden aangewezen door den shuri of geconstateerd door den commandant of den Minister, wordt last gegeven tot vernietiging, hetzij door den commandant, indien het betreft een vonnis niet begrepen in die drie, hierboven genoemde, gewichtige gevallen, hetzij, indien dit wel het geval is, door den Minister, zoo althans het vonnis nog niet de goedkeuring des Keizers heeft verkregen, want ware die verleend dan zou eene nieuwe bewilliging van den Keizer noodig zijn om tot de herziening te machtigen.

Het vonnis kan slechts worden vernietigd krachtens eene nieuwe uitspraak gegeven door een anderen krijgsraad, belast met de wederopvatting van de zaak.

De herziening wordt gelast: 1o. ambtshalve, door den Minister wegens oplegging van eene straf door de wet niet gesteld of zwaarder dan de in de wet bedreigde, alsmede bij verklaring dat er geene termen tot vervolging waren of dat de schuldpllichtigheid niet is gebleken; 2o. op verzoek van den veroordeelde, indien hij overleden is van de rechthebbenden, of van den shuri: ingeval van veroordeeling wegens doodslag en het blijkt dat de quasi-verslagene reeds overleden was vóór den datum van den veronderstelden aanslag of nog in leven is; indien een ander ter zake van hetzelfde feit veroordeeld is, zonderdat er deelneming bestond; indien het alibi van den veroordeelde kan worden bewezen; indien stukken van het proces erkend worden valsch of foutief te zijn; indien de beschuldiging valsch is.

Men ziet dus dat het eenige rechtsmiddel dat den veroordeelden openstaat, is een verzoek om herziening beperkt tot duidelijk bepaalde gevallen, omschreven in de wet.

(Wordt vervolgd.)

Tijd van oorlog en militair strafrecht.

Eenige moed behoort er toe om de begrippen „oorlog” en „recht” in 1914 in hetzelfde opschrift samen te koppelen en tragisch-bitter doet het thans aan wanneer men op het titelblad van het werk van den kolonel Van Oordt „Oorlogsstaatkunde en Oorlogsregelen” tusschen haakjes toegevoegd leest: „(Zoogenaamd Oorlogsrecht)”. Wij zullen dan ook in onderstaande regelen het volkenrechtelijk terrein uit vrees daarin thans weg te zinken, zooveel mogelijk mijden en ons beperken tot het nationaal Nederlandsch positief recht voor zoover dit verband houdt met „oorlog” of „tijd van oorlog” en in het bijzonder dan op (militair) strafrechtelijk gebied. Alleen om eenigszins vast te stellen wanneer in *het algemeen* „oorlog” aanwezig is moet vooraf wel het Volkenrecht te hulp worden geroepen nu dat begrip toch in de allereerste plaats betrekking heeft op de internationale verhoudingen. Eene defenitie van „oorlog” is hierbij niet zoo dringend noodig. Men kan „oorlog” noemen den „toestand, waarin twee of meer volken verkeerren, zoodra besloten is een tusschen hen bestaand geschil door de wapenen te beslissen”, 1) men kan het met den generaal den Beer Poortugael 2) omschrijven als „de handeling van een Staat tegenover een anderen Staat, om zich zelf met de wapenen recht te verschaffen”, of men kan spreken van „het uiterste middel (ultima ratio) door een Staat tegenover een anderen Staat, gebezigd, waarbij de eerstbedoelde Staat langs den weg van geweld van den laatstbedoelden Staat tracht te verkrijgen, wat hij langs anderen weg niet verkrijgen kan”, 3) veel houvast heeft men aan dergelijke definities niet en in twijfelachtige gevallen — men denke hier bijv. aan gewapende opstanden — laten ze ons bovendien in den steek. In verreweg de meeste gevallen zal het practisch trouwens wel duidelijk zijn of een Staat in oorlog is, al moge dikwijls het *juiste* tijdstip, — niet alleen de dag maar zelfs het uur kan daarbij beteekenis hebben — niet zoo gemakkelijk zijn vast te stellen. Toch is die vaststelling, fixeering derhalve van het oogenblik dat voor den Staat tijd van oorlog is ingetreden, van het grootste belang: voor de oorlogvoerenden zelve, zoowel voor de rechtsverhoudingen in eigen land als tegenover elkander, in de eerste plaats, voor de neutrale Staten echter niet minder. Gaat nu aan een oorlog eene formeele oorlogsverklaring vooraf dan is het tijdstip dat de oorlogstijd is aangevangen in den regel met nauwkeurigheid vast te stellen.

Ook om deze reden is het derhalve van belang dat als volkenrechtelijk beginsel worde aangenomen (en ook nageleefd) dat aan een oorlogsdaad eene ondubbelzinnige oorlogsverklaring in een of anderen vorm voorafga. 4) De oude schrijvers zijn zeer verdeeld in

1) Pols. Het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water, blz. 96.

2) Oorlogs- en Neutraliteitsrecht (1907) blz. 24.

3) H L. van Oordt „Oorlogsstaatkunde en Oorlogsregelen” I, blz. 87.

4) Volgens ons Staatsrecht komt in Nederland het recht van oorlogsverklaring toe aan den Koning. (art. 58 G. W.) Zie ook art. 44 Reg. Reglt. voor Nederl.-Indië.

hunne meeningen of dit wel noodig is. Tegenover mannen als Bijkershoek, Klüber, de Martens, Phillimore, Travers Twiss die eene oorlogsverklaring niet noodig oordeelen en de eerste vijandelijke *daad* als aanvangspunt willen beschouwen, kunnen andere niet minder klinkende namen, ik noem slechts de Groot, Puffendorf, Vattel, Calvo, Heffter, Geffcken, Rayneval, Sorel, Fiore, gesteld worden die allen eene aan de vijandelijkheden voorafgaande verklaring noodig vinden, zij het dan ook dat over den vorm nog weder verschil heerscht. Wat ervan zij, de praktijk der Volken, ook van lateren tijd, toont talrijke voorbeelden dat een oorlog is begonnen zonder daaraan voorafgegane oorlogsverklaring. 1) Thans echter is de vraag, als gevolg der Tweede Vredesconferentie, in het conventionele Volkenrecht beantwoord en wel in dezen zin dat de Mogendheden zich hebben verbonden vijandelijkheden niet te beginnen zonder voorafgaande waarschuwing.

Het derde ter Tweede Vredesconferentie, in 1907, vastgestelde verdrag (nopens de opening der vijandelijkheden) bepaalt:

Art. 1. De verdragsluitende mogendheden erkennen, dat de vijandelijkheden tusschen haar niet moeten beginnen, zonder voorafgaande en ondubbelzinnige waarschuwing, die den vorm hetzij eener met redenen omkleede oorlogsverklaring, hetzij van een ultimatum met voorwaardelijke oorlogsverklaring moet hebben.

Art. 2. De staat van oorlog moet onverwijld aan de onzijdige mogendheden worden bekend gemaakt en heeft te haren aanzien eerst gevolg na ontvangst eener kennisgeving, die zelfs langs telegrafischen weg kan worden gedaan. Evenwel kunnen de onzijdige mogendheden zich niet op het ontbreken der kennisgeving beroepen, als het ontwijfelbaar vaststaat, dat zij feitelijk van den staat van oorlog kennis dragen. 2)

Bestond de zekerheid dat deze volkenrechtelijke voorschriften steeds werden in acht genomen dan zou de vraag wanneer, althans in gewone gevallen, tijd van oorlog een aanvang neemt, zijn opgelost. Dat echter de zelfs bij verdrag geteekende regelingen, als belang of noodzaak daarmede in strijd komen, vooral op oorlogsrechtelijk gebied, bij gebreke van eene hoogere, dwingende macht, soms weinig meer dan theoretische waarde hebben, heeft het jaar 1914 ons wel weder geleerd. En evenzeer als vroeger zal dan ook in de toekomst een oorlog nog wel eens zonder voorafgaande „ondubbelzinnige” waarschuwing een aanvang nemen. In die gevallen zal dan nog de

1) Vooral in den zeeoorlog. Een Engelsch zeeofficier heeft 107 gevallen opgesomd van overrompelingen in vollen vreedestijd. Maurice „Hostilities without declaration of war”. *Revue de droit international* 1885, blz. 19—49.

2) Het verdrag is, evenals de andere ter Tweede Vredesconferentie gesloten en bij de wetten van 1 Juli 1909 (Stbl. No. 229—240) goedgekeurde verdragen, ook in Nederlandschen tekst, bekend gemaakt bij Koninklijk besluit van 22 Februari 1910 (Stbl. No. 93). Dit verdrag is bindende voor: Duitschland, de Vereenigde Staten van Amerika, Oostenrijk-Hongarije, België, China, Denemarken, Frankrijk, Groot-Britannië, Guatemala, Mexico, Nederland, Nicaragua, Noorwegen, Portugal, Rusland, Siam, Zweden, Zwitserland, Bolivia, Salvador, Haïti.

oude opvatting dat de eerste vijandelijke *daad* als aanvangstijd moet gelden, hare waarde hebben.

Het hierboven gezegde heeft alleen beteekenis wanneer oorlog is uitgebroken tusschen twee of meer Staten. Daarnevens kan zich bovendien het geval voordoen dat oorlogstoestand — ook in volkenrechtelijken zin — is ingetreden als gevolg van gewapenden opstand binnen de grenzen van den eigen staat. De moeilijke en hoogst belangrijke vraag is dan óf en zoo ja van welk tijdstip die opstandelingen als „oorlogvoerende partij” zullen worden erkend. De bestaande Regeering heeft er belang bij dat tijdstip zoo lang mogelijk te verschuiven, voor de opstandelingen is het daarentegen van het hoogste gewicht zoo spoedig mogelijk de voordeelen die een oorlogvoerende geniet, deelachtig te worden. Immers dan kunnen zij om slechts dit te noemen, niet meer als oproerlingen worden gevonnist, maar hebben zij recht op behandeling als krijgsgevangenen, terwijl bovendien hunne verhouding tot andere, buiten de zaak staande Staten geheel van karakter verandert. Niet zoozeer de meening der revolutiepartij, noch die van neutrale Staten, 1) maar vooral de formeele verklaring of de feitelijke opvatting der tegenpartij zal, althans met betrekking tot het strafrecht, in de eerste plaats in aanmerking komen. Aan bepaalde eischen zullen de opstandelingen in elk geval moeten voldoen. Een behoorlijk geregeld civiel en militair bestuur met een politiek doel, inachtneming van de wetten en gebruiken van den oorlog zal zeker noodig zijn; sommige schrijvers stellen bovendien nog als voorwaarde dat zij een afgescheiden deel van het grondgebied van den Staat in bezit moeten hebben. 2) De geschiedenis levert verscheidene voorbeelden dat een als opstand begonnen strijd in oorlog overging. Dit is ongetwijfeld het geval geweest met onzen opstand tegen Spanje, met den Belgischen opstand in 1830, met de afscheiding der geconfedereerden van Noord-Amerika in 1861—1865 (*Secessie-oorlog*), met den Griekschen opstand in 1825.

Van belang, niet het minst voor Nederland, is nog de vraag hoe het staat met de bestrijding van opgestane volken in de Overzeesche bezittingen. Als algemeene regel zal die vraag wel beoordeeld en beantwoord moeten worden naar dezelfde beginselen als hierboven zijn uiteengezet, ook al zou dat minder beschaafde volk de moderne oorlogsgebruiken niet in alle deelen nakomen (vgl. ook den Beer Poortugaal „Oorlogs- en Neutraliteitsrecht 1907, blz. 255).

1) Ook deze hebben, hetzij dan uit sympathie of met het oog op handelsbelangen, soms neiging tot eene spoedige erkenning van de opstandelingen als oorlogvoerende. Dit was o.a. een grief van Amerika tegen Engeland bij de behandeling van de bekende Alabamazaak.

2) Verg. art. IV, § 1 van het „Reglement omtrent de rechten en plichten van vreemde Mogendheden ingeval van opstand tegen een gevestigd en erkend Gouvernement, dat bezig is dien opstand te dempen”, aangenomen door het Institut de Droit international, 8 September 1900, o.a. te vinden bij Nijland, Internationaal Zeerecht blz. 341.

Aan een gewapend conflict met toenmaals betrekkelijk onafhankelijke volksstammen in den Indischen archipel ging vroeger soms een formeele oorlogsverklaring vooraf, 1) vaker nog een ultimatum in een of anderen vorm.

Thans, nu de verhouding van bijna alle vorsten in den archipel tot de Ned.-Indische Regeering is herzien en onafhankelijke Staten daar niet meer bestaan, zal eene oorlogsverklaring ook wel niet meer voorkomen.

Het einde van den oorlog zal gewoonlijk het gevolg zijn van een door de belligerenten gesloten vredesverdrag. Dit geval baart geen moeilijkheden: de in het verdrag genoemde datum wijst het tijdstip aan waarop tijd van oorlog heeft opgehouden te bestaan. Maar de oorlog en daarmede de tijd van oorlog, kan ook eindigen — zonder verdrag — door het feitelijk algemeen staken der vijandelijkheden (bijv. Frankrijk en Mexico in 1867), al of niet gepaard met het hervatten der oude betrekkingen, alsook door de onderwerping van de eene partij aan de andere. 2) Hiervoor zal dikwijls een bepaald tijdstip niet kunnen worden aangegeven omdat de toestand langzamerhand ontstaat. Eene regeeringsverklaring kan in zoo'n geval groote waarde hebben in het bijzonder voor de nationale verhoudingen. Gedurende een wapenstilstand of wapenschorsing blijft de tijd van oorlog voortduren. 3)

• Hebben wij getracht in bovenstaande regelen eenigermate vast te stellen wanneer er in de gewone beteekenis der woorden „tijd van oorlog” aanwezig zal zijn, daarnevens heeft de Wetgever van de meeste landen ingezien, dat er tijden kunnen aanbreken waarin er wel nog niet van oorlog in strikten zin sprake kan zijn, maar die dan toch in elk geval daarmede veel overeenkomst hebben, zoodat het belang van den Staat dringend eischt dat die tijden met oorlogstijd op ééne lijn worden gesteld, en het voor dien tijd exceptioneele, strengere of minder vormelijke recht toepassing vinden moet. De Staat is hierbij in eigen boezem vrij, maar die assimilatie heeft geene beteekenis voor de volkenrechtelijke verhoudingen, zij blijft beperkt tot de nationale rechtsbetrekkingen. Ook de Nederlandsche Wetgever heeft in verscheidene wetten van die vrijheid gebruik gemaakt, alleen op een juist hier zeer belangrijk gebied n.l. op dat van het militair strafrecht is hij, wonderlijk genoeg, zooals wij hieronder nader zullen zien, schromelijk in gebreke gebleven.

Reeds de Grondwet geeft het voorbeeld. De eisch dat bij ont-

1) Dit geschiedde bijv. met het Rijk van Atjeh, aan den Sultan, van welk Rijk het Ned. Indische Gouvernement op 26 Maart 1873 den oorlog verklaarde.

2) Voorbeelden hiervan biedt de inlijving in 1866 van Hessen, Hannover, Nassau, Frankfort bij Pruisen; van de Boerenrepublieken bij Engeland in 1900.

3) Verg. de artt. 36—41 van het model-Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land.

eigening ten algemeenen nutte de verschuldigde schadeloosstelling vooraf betaald of verzekerd zij, geldt niet wanneer oorlog eene onverwijldé inbezitneming vordert. Maar naast oorlog wordt hier tevens in één adem genoemd „oorlogsgevaar” en „oproer” (art. 151). Het gebruik van eigendom tot het voorbereiden en het stellen van militaire inundatiën, wanneer dit wegens oorlog of *oorlogsgevaar* wordt gevorderd, wordt bij de wet geregeld (art. 152, 2e lid).

Buitengewone oproeping van niet in werkelijken dienst zijnde dienstplichtigen kan door den Koning geschieden mede in geval van *oorlogs-gevaar* (art. 185).

De wet moet algemeene regels geven omtrent de inkwartieringen, het onderhoud van het krijgsvolk, enz., hetwelk slechts volgens die regels en tegen schadeloosstelling ten laste van een of meer inwoners of gemeenten kan worden gebracht. Uitzonderingen op die algemeene regels laat de G. W. weder toe voor het geval van oorlog, *oorlogs-gevaar* enz. (art. 186 2e en 3e lid).

Art. 186 G. W. bepaalt eindelijk nog dat de Koning beslist „of er oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig is”.

In aansluiting aan of op het voorbeeld der G. W. vinden wij ook in verscheidene gewone wetten *gelijkstellingen* met oorlog of tijd van oorlog. Zie bijv. de wet van 28 Augustus 1851 (*Stbl.* No. 125) regelende de onteigening ten algemeenen nutte, zooals die op dit punt is gewijzigd bij de Wet van 29 Maart 1877 (*Stbl.* No. 52) en waarbij (art. 73) is bepaald: „Oorlog in den zin dezer wet, wordt geacht aanwezig te zijn, niet alleen bij uitgebroken krijg, maar ook zoodra de toestand zoo dreigend voor 's lands defensie is, dat de militie te land, hetzij geheel, hetzij ten deele, buitengewoon krachters art. 184 (thans 185) der Grondwet door Ons is bijeengeroepen, en zoolang die als zoodanig onder de wapenen blijft”. Art. 1 der Wet van 15 April 1896 (*Stbl.* No. 71), houdende bepalingen ter uitvoering van artikel 152, 2e lid, der Grondwet, spreekt naast oorlog mede van „oorlogsgevaar”. Dit is eveneens het geval in de Wet op de Inkwartieringen enz., 1) in de Militiewet (artt. 84 (2), 101 (1)), in de Wet van 23 Mei 1899 (*Stbl.* No. 128) tot uitvoering van art. 187 der Grondwet, op den Staat van Oorlog en van Beleg (art. 1 1o.).

Begeven we ons op strafrechtelijk terrein dan ontmoeten we in art. 100, 1o. van het W. v. S. de uitdrukking „in geval van een oorlog” (waarin Nederland niet betrokken is) in art. 101: „in oorlog” of „in het vooruitzicht van een oorlog”, in artt. 100, 2o., 102, 104, 105, 136, 331 en 332 de woorden: „in tijd van oorlog”, in art. 311, 2o. „oorlogsnood” (naast oproer en muiterij) en in art. 381, 2e lid „oorlogvoerende mogendheden”, terwijl verder de artt. 203 en

1) Zie de artt. 31, 32 en 33 dier wet van 14 Sept. 1866 (*St.bl.* No. 138). Tekst opnieuw bekend gemaakt bij Kon. besl. van 27 Aug. 1892 (*Stbl.* No. 214).

204 spreken van „in tijd van vrede” d. i. dus m. a. w. *niet* in tijd van oorlog.

De strafwetgever heeft echter terecht ingezien dat alle bovenstaande uitdrukkingen in de normale beteekenis opgevat, veel te weinig omvattend zouden zijn en daarom heeft hij in Titel IX van het Eerste Boek, art. 87, eene belangrijke uitbreiding gegeven in het bijzonder aan het begrip „tijd van oorlog”. Ook heeft hij bepaald dat onder „oorlog” burgeroorlog is begrepen, maar dit schijnt ons toe wel overbodig te zijn omdat, gelijk wij hierboven reeds zagen, ook volkenrechtelijk burger-*oorlog*, d. i. dus zoodra de opgestane burgers als oorlogvoerende partij erkend zijn, onder de *gewone* beteekenis van „oorlog” valt. Van belang is daarentegen het 3de lid van art. 87, luidende: „Onder tijd van oorlog wordt begrepen de tijd waarin oorlog dreigende is. Tijd van oorlog wordt mede geacht te bestaan, zoodra de militie te land, hetzij geheel, hetzij ten deele, door den Koning buitengewoon is bijeengeroepen en zoolang die buitengewoon onder de wapenen blijft.”

Aanvankelijk ontbrak dit derde lid aan art. 87, terwijl toen alleen in artt. 105 en 100, 2o. naast „tijd van oorlog” „dreigend oorlogsgevaar” was gesteld. De Regeering oordeelde dat die gelijkstelling, zoowel ter wille der consequentie als in het belang der veiligheid van den Staat, ook in de andere artikelen (102, 104, 136), waarin over tijd van oorlog wordt gesproken gevorderd werd 1) „Het tijdstip van den aanvang van den oorlog — zegt zij — mag strafrechtelijk niet afhankelijk worden gesteld van volkenrechtelijke vragen of formaliteiten”. En verder: „Voor sommige onze onderwaterzettingen is meer tijd noodig dan waarover men beschikken zou, indien men, zelfs met de voorbereiding daartoe, wilde wachten tot het oogenblik waarop ons eene oorlogsverklaring zal zijn uitgereikt. Ook verspieders zijn niet zelden het ijverigst werkzaam in de dagen, die aan den officieelen aanvang van den oorlog onmiddellijk voorafgaan.”

De tweede zinsnede van het 3de lid van art. 87 is ontleend aan de hierboven reeds aangehaalde Onteigeningswet van 1877. De Regeering achtte het raadzaam daarnevens toch ook nog de uitdrukking „dreigende oorlog” te behouden. „Als ieder weet dat de Koning morgen het „te wapen” zal uitspreken, moet hij die heden desertie bevordert, zich niet op de zachtere strafbepaling van art. 203 kunnen beroepen. Ook vooral voor het geval van het nieuwe tweede lid van art. 100 is de bijvoeging wenschelijk.”

In het verslag der Eerste Kamer wordt nog gevraagd: „Wanneer is oorlog *dreigende*?” Verwijzing naar art. 184 (185) der G. W. kan blijkens den verderen inhoud van art. 87, hierop niet het antwoord zijn. „Nooit — zegt de Regeering op deze vraag — heeft men 't begrip „dreigende” oorlog uit art. 184 G. W. verklaard. Dan ware immers afzonderlijke vermelding overbodig. Dat oorlog dreigende

1) Zie Smidt I, blz. 538 vlgg.

kan zijn nog vóórdat de militie is opgeroepen, weet ieder die zich den 15den of den 16den Juli 1870 herinneren wil."

Uit het vorenstaande blijkt duidelijk dat, voor het Wetboek van Strafrecht, „tijd van oorlog” en „oorlog” allerminst samenvallen: de eerste uitdrukking is véél meer omvattend.

Volgens het ontwerp tot herziening van het Wetboek van Strafrecht van den Minister van Justitie Cort van der Linden, zou ook het begrip „oorlog” eene meer uitgebreide beteekenis hebben; het 2e lid van art. 87 zou dan n.l. komen te luiden:

„Met oorlog wordt gelijkgesteld burgeroorlog zoomede de oproerige beweging, voor zoover daarbij op vordering van het bevoegd gezag door de militaire macht geweld van wapenen wordt of kan worden aangewend.”

Als reden van deze uitbreiding werd opgegeven, vooreerst dat het feitelijk niet altijd mogelijk zal zijn te beslissen wanneer een oproerige beweging het karakter van burgeroorlog aanneemt, maar ten andere dat bij oproerige beweging, wanneer door het bevoegd gezag de hulp der militaire macht is ingeroepen, de misdrijven, bij artt. 102 en 104 strafbaar gesteld, een even ernstig karakter kunnen aannemen als in tijd van werkelijken oorlog.

In het Ontwerp van den minister Loeff is echter deze wijziging van art. 87 niet overgenomen.

Volgens art. 91 W. v. S. zijn de bepalingen der acht eerste Titels van het Eerste boek van dat Wetboek ook toepasselijk op feiten• waarop bij andere wetten of verordeningen straf is gesteld. Art. 87 valt daaronder dus niet. En hoe wenschelijk het nu, zooals we hieronder nader zullen zien, mocht zijn dat de uitbreidende bepalingen van dat art. ook, met name voor het militair strafrecht zouden gelden, zoo mogen zij o. i. niet in de Crimineele Wetboeken worden overgeplant. Ook niet, voor zoover de landmacht betreft, met behulp van art. 17 C. W. L. en zeker niet waar het geldt een feit, bijv. desertie, dat ook reeds in tijd van vrede, zij het met een lichtere straf, strafbaar is. In dat geval kan men toch ongetwijfeld niet volhouden dat het eene misdaad betreft welke bij het C. W. niet is omschreven, gelijk art. 17 als eisch stelt. Terecht is dan ook o.i. door den krijgsraad te 's Hage, naar de dagbladen berichtten, eene poging om art. 87 W. v. S. in het militair strafrecht over te brengen, verijdeld.

Intusschen verdient het toch vermelding dat Pols 1) in zijne algemeene aantekening op den Titel „Van verraad” uitbreiding van

1) Het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, blz. 205.

Blok, De militaire wetten voor het Krijgsvolk te Water, blz. 15, wil, naar 't schijnt, zelf z o n d e r hulp van een art. 17, art. 87 W. v. S. tot het militaire strafrecht uitbreiden.

Collette en van Dijk „Militaire rechtspleging” blz. 72, zijn van oordeel dat de militaire rechter, zonder art. 87 te mogen toepassen, wel „zijne opinie kan vormen overeenkomstig den inhoud van dat artikel”. Wij zouden willen vragen, wat is dat anders dan toepassing?

de voor tijd van oorlog in dien Titel omschreven misdrijven, met behulp van art. 17 geoorloofd acht tot „tijden van burgeroorlog of *inwendige onlusten*”, echter niet tot „tijden van volkomen rust en vrede”. Voor burgeroorlog zou inroeping van art. 17 o. i. niet eens noodig zijn, het valt, gelijk hierboven werd betoogd, zeker onder oorlog. Bij inwendige onlusten is de al of niet geoorloofde toepassing van art. 17 twijfelachtig, maar zelfs al wilde men voor dat geval met Pols medegaan, dan zou nog maar een klein deel der bestaande leemten zijn weggenomen. De tijden die het 2e halfjaar van 1914 ons doet beleven, zouden er bijv. al niet onder vallen.

Dat de onvolledigheid der militaire strafwetgeving voor tijd van oorlog ook de aandacht in de Volksvertegenwoordiging trok, bleek reeds in 1870 bij de behandeling van het wetsontwerp tot afschaffing van de doodstraf in de Eerste Kamer. 1) De heer Van Nispen tot Pannerden merkte toen op: „De doodstraf bij de militaire wetten bedreigd, wordt afgeschaft in tijd van vrede, dat is dus totdat de oorlog verklaard is. Maar nu vraag ik of de laatste dagen die aan de oorlogsverklaring voorafgaan niet even gevaarlijk zijn als die daarop volgen en of dan geene misdaden gepleegd kunnen worden die voor de veiligheid van den Staat en de verdediging van den vaderlandschen grond even gevaarlijk zijn als na de oorlogsverklaring en die dus evenzeer met den dood moeten *kunnen* gestraft worden. Ik zal slechts op één voorbeeld wijzen: op de spionnen.” De opmerking bleef onbeantwoord.

Bij de behandeling van art. 9 der Invoeringswet van het Wetboek van Strafrecht in de Tweede Kamer 2) stelde de heer Rooseboom, het niet raadzaam achtende „dat in het strafrecht het voor den burger eerder tijd van oorlog is dan voor den militair”, een amendement voor om art. 87 W. v. S. uitdrukkelijk toepasselijk te verklaren op het militair strafrecht. „In het militaire recht wordt onder oorlog altijd verstaan oorlog . . . en niets meer”, zeide de voorsteller o. a. nog. Het zeer juiste amendement werd op weinig overtuigende gronden bestreden, eerst namens de Commissie van Rapporteurs door haar lid, den heer Beelaerts van Blokland, daarna door den Minister van Justitie Du Tour van Bellinchave, met het gevolg, dat de heer Rooseboom, jammer genoeg, zijn amendement maar weer introk.

Strenger recht in tijd van oorlog. Gelijkstelling met tijd van oorlog van andere even gevaarvolle tijdsomstandigheden. Deze beginselen heeft de Nederlandsche strafwetgever terecht voor den burger in het oog gevat en daarnaar zijne voorschriften vastgesteld. Voor den militair echter is het in de tweede plaats genoemde beginsel absoluut verontachtzaamd. En men voelt het, juist voor hem zou die uitbreiding in de allereerste plaats noodig zijn; 3) 's Lands

1) Zie Handelingen 1869/70 blz. 578.

2) Zie Smidt, 2e druk, V blz. 144—146.

3) Verg. § 9 en § 164 Militärstrafgesetzbuch.

belang en veiligheid zijn in die buitengewone tijden veel nauwer verbonden met *zijne* handelingen en verzuimen dan met die van den gewonen burger; de tucht is bij een werkloos, in afmattende afwachting verkeerd leger veel moeilijker te handhaven dan bij een krijgsmacht op het oorlogspad; gehoorzaamheidsweigering zal veel eer volkomen bij beteugeling van binnenlandsche oproeren dan bij een volkenrechtelijken oorlog tegen eene vreemde natie.

Komen in het gewone W. v. S. slechts enkele, weinige artikelen voor die betrekking hebben op tijd van oorlog, in de militaire strafwetgeving zijn zij bij dozijnen te tellen. De wetgever van 1814 en 1815 besette ter dege dat „tijd van oorlog” strenger recht eischte, maar in zijn gewone slordigheid vergat hij zich rekenschap te geven van de beperkte beteekenis van dat begrip, een verzuim dat te onvergeeflijker is nu meerdere ontwerpen die zijn werk voorafgingen, geenszins in die fout waren vervallen. Ook reeds het Reglement van 1799 (Afd. II, Kap. 4, art. 2) bepaalde dat „het land in oorlog zal worden gerekend zoodra het Uitvoerend bewind het besluit van het vertegenwoordigend Ligchaam tot oorlog zal hebben kennelijk gemaakt, hetzij die oorlog te lande of te water worde gevoerd”.

Ontwerp 1808 voor de Zeemacht 1) zeide in art. 2 van Kapittel V, handelende over „De misdaad van desertie”, . . . „zullende het Land worden gerekend in Oorlog te zijn, zoodra de Staat des Oorlogs van 's Konings wege aan de Schepelingen is bekend gemaakt, zonder onderscheid, of het Oorlog te Lande, of te Water gevoerd worde.” In gelijken zin Ontwerp 1807 voor de Landmacht.

Opgemerkt moet verder nog worden dat art. 25 Ontwerp Zeemacht 1810 naast tijd van Oorlog ook noemde het geval dat „ter zake van dien” een of meer oorlogsvaartuigen worden uitgerust. In het C. W. W. is dit niet overgenomen. Eene soortgelijke uitdrukking vinden we nog in art. 15 C. W. L.: „In tijd van oorlog of wanneer ter zake van dien een veldleger verzameld is . . . en eveneens in art. 6 C. W. L. Pols 2) is van oordeel dat wanneer de onderscheiding eenigen zin heeft, men moet aannemen dat het artikel reeds toepasselijk is, zoodra met het oog op een dreigenden oorlog een veldleger verzameld is. Voor de Zeemacht zou die uitbreiding zeker even wenschelijk zijn, maar nu zij in art. 13 C. W. W. niet is overgenomen — waarom de schrapping geschiedde blijkt niet — zal dit art. beperkter moeten worden opgevat dan het corresponderende art. 15 C. W. L. en niet mogen worden toegepast voordat de tijd van oorlog is aangebroken. Hier doet zich derhalve een verschil voor, gelukkig practisch niet van groote beteekenis, tusschen de militaire wetboeken onderling.

De uitbreiding die art. 6 C. W. L. met de uitdrukking „of ter zake van dien, een veldleger verzameld is” zoo terecht aan het begrip „tijd van oorlog” wil geven, bestaat slechts in schijn. Het onderwerpt verschillende categoriën van personen, geëmployeerden,

1) Gepubliceerd door Mr. H. Van der Hoeven in Themis 1868.

2) 1. c. blz. 97. Evenzoo Collette en Van Dijk blz. 73.

legervolgelingen, spionnen enz. aan de militaire wetgeving, zoowel materieel als formeel. Maar de speciale militaire delicten waar het hier om gaat hebben alleen betrekking op oorlogstijd of op den vijand, kennen 'evengenoemde uitbreiding niet, kunnen derhalve toepassing niet vinden. Bovendien schrijft wel art. 243 R. L. voor dat één of meer Krijgsraden te velde zullen worden *benoemd* „wanneer troepen van den Staat zich te velde bevinden”, maar volgens art. 253 van dat Wetboek *doen* zij slechts *recht* over de personen, welke ingevolge de 5e, 6e en 7e Artikelen 1) van het Militair Wetboek (bedoeld is het C. W.) aan de militaire jurisdictie onderworpen zijn „wanneer zich *in tijd van oorlog* (derhalve *zonder* meergenoemde uitbreiding) een Veldleger in of buiten het grondgebied van den Staat bevindt”. Om meer dan een reden mist alzoo de uitbreiding van art. 6 alle beteekenis, het artikel strooit ons slechts zand in de oogen.

In verscheidene artikelen van de Crimineele Wetboeken ontmoeten wij het woord „vijand”. Allereerst zijn in tijd van oorlog de personen tegen wie de oorlog gevoerd wordt, te beschouwen als „vijanden”. Maar dit laatste woord omvat nog meer n.l. ook hen tegen wie de krijgsmacht van den Staat met wapengeweld optreedt, bijv. zeeroovers, wilde volken, opstandelingen 2), misschien in enkele gevallen ook kapers 3), al moge er in de boven uiteengezette beteekenis tijd van oorlog niet zijn.

Die ruime opvatting van het begrip „vijand” is uitdrukkelijk geconstateerd bij 4) en neergelegd in art. 2, (gehandhaafd bij art. 3 der Invoeringswet) van de wet van 17 September 1870 (*Stbl.* No. 162) tot afschaffing der doodstraf en er is geen bezwaar om haar eveneens te aanvaarden voor de geheele Crimineele Wetboeken in die artikelen waar van vijand gesproken wordt zonder dat tevens tijd van oorlog wordt geëischt. Immers door die uitbreiding wordt aan de gewone beteekenis van het woord geen geweld gedaan te meer nu ook de onderscheiding tusschen „oorlog” en „vijand” in het Volkenrecht niet onbekend is. Soms hebben de Staten er n.l. belang bij hun optreden tegen een anderen Staat niet als oorlog maar als „vijandelijkheid” te qualificeeren. 5) Of de Wetgever van 1814 aan het verschil gedacht heeft, schijnt twijfelachtig. Het opschrift

1) Oorspronkelijk stond hier „4e, 5e en 6e Artikelen”. De fout werd hersteld bij de wet van 31 October 1912 (*Stbl.* No. 337). Een veel erger fout, dat n.l. volgens art. 253 de krijgsraden te velde over de eigenlijke militairen die het leger vormen, rechtsmacht niet bezitten, liet de Wetgever echter voortbestaan.

2) Art. 87 W. v. S. zegt uitdrukkelijk, wellicht ten overvloede: „Onder vijand worden begrepen opstandelingen”.

3) Als regel niet, want kaapvaart veronderstelt oorlogstoestand. Bovendien zijn verreweg de meeste Staten toegetreden tot de Declaratie van Parijs van 16 April 1856, waarbij de kaapvaart werd afgeschaft.

4) Mem. v. Toelichting op het Wetsontwerp. Bijlagen Handelingen, Tweede Kamer 1869/70 No. 80. Zie ook Sent: H. M. G. 11 Maart 1875 W. v. h. R. No. 3902 en Smidt I. 539.

5) Zoo Frankrijk tegen China in 1884/85. Zie Nijland 1, c. blz. 145.

van het 2e Hoofdstuk, 6e Titel: „Van *andere* desertie in tijd van oorlog”, tegenover het opschrift van het 1ste Hoofdstuk van dien Titel: „Van desertie naar den vijand” zou kunnen doen neigen tot de opvatting dat hij „vijand” en „oorlog” niet afscheidbaar oordeelde.

Dat men ook reeds bij *dreigenden oorlog* van vijand kan spreken schijnt mij toe noch uit de geschiedenis noch uit den tekst der wet van 1870 te volgen en het ligt evenmin in de taalkundige of volkenrechtelijke beteekenis van het woord „vijand” opgesloten. Of de Regeering wél van die opinie was toen zij hare opmerking neerschreef naar aanleiding van de wijziging van art. 87 W. v. S. 1), gelijk Mr. Noijon 2) haar toedicht, is niet recht duidelijk, maar zeker is onjuist Mr. Noijon's bewering: „buiten de gevallen van dreigenden en van uitgebrokenen oorlog zal er toch wel geen vijand zijn”. Immers uit de geschiedenis der wet van 1870 blijkt ongetwijfeld het tegendeel. In de Memorie van Toelichting (blz. 795) 3), waar de Regeering de handhaving van de doodstraf in het militair recht motiveert, lezen we o. a. het volgende: „De beginselen van dit ontwerp sluiten niet uit de erkenning van een regt van zelfverdediging van den Staat, van de maatschappij tegen een misdadiger, die beider bestaan aanrandt. Dat noodregt kan op militair strafrechtelijk gebied voor zeer ernstige misdrijven, in tijd van oorlog gepleegd, de doodstraf en hare onmiddellijke uitvoering eischen, 4) opdat niet de bewaring van den verrader of den oproerling op de plaats van zijn misdrijf, binnen de omgeving, waarin hij dit heeft gepleegd, de militaire magt en hen, die zij geroepen is te beschermen, in gevaar brenge. Hetzelfde geldt in het zeeregt *overal waar men staat tegenover een vijand*, bijv. tegenover roovers of kapers, zonder dat er in volkenrechtelijken zin een oorlog bestaat, en voor allen opstand en mouterij, ook in tijd van vrede en niet voor den vijand, aan boord van oorlogsschepen gepleegd in volle zee of in het algemeen buiten het bereik van de Nederlandsche souvereiniteit, zoodat overlevering van den oproerling aan het Nederlandsch gezag, om hem aan wal in verzekerde bewaring te stellen, niet mogelijk is.”

Een vijand is alzoo bestaanbaar zonder dat een oorlog is uitgebroken of dreigende is. Maar — wij zeiden het reeds hierboven — anderzijds is de mogendheid met welke slechts een oorlog *dreigende* is, volstrekt nog niet als vijand te beschouwen. Voor deze opvatting vinden wij ook steun bij de Commissie, benoemd om de ontwerpen van een Wetboek van Militair Strafrecht en daarmede samenhangende wetten uit een militair oogpunt te onderzoeken.

1) Smidt I, 539.

2) Het Wetboek van Strafrecht. Aant. 2 ad. art. 87.

3) Ook geciteerd bij Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht I, blz. 130.

4) Dit is ook thans nog even waar als in 1870, maar de Wetgever van 1912 verloor het geheel uit het oog met de opname van art. 206 R. L. en art. 205 R. Z., met dit mogelijke gevolg dat men, noodgedwongen, den verrader of oproerling nu maar zonder vorm van proces zal neerschieten.

Blijkens haar Verslag, 1) meende zij, bij de bespreking van de voorloopige regeling der rechtsmacht van den militairen rechter, eene leemte te ontdekken in art. 87 W. v. S. „Wel wordt — zegt het Verslag — daarin de tijd van oorlog uitgebreid tot den tijd, waarin oorlog dreigende is; doch er is dan nog geen vijand.

In art. 102 van het Wetboek van Strafrecht komt dat woord herhaaldelijk voor. De hulp moet aan den „vijand” verleend zijn; de verspieder moet den „vijand” dienen; enz. Dat artikel kan dus geen toepassing vinden, tenzij er een „vijand” is en men meende, dat deze niet bestaat, alvorens de oorlog is uitgebroken.”

De juistheid der opmerking werd blijkbaar door Mr. van der Hoeven gedeeld met het gevolg, dat in art. 7 van zijn ontwerp, houdende „bepalingen regelende het in werking treden van het Wetboek van Militair Strafrecht enz.”, werd voorgesteld om aan het eerste lid van art. 87 W. v. S. toe te voegen: „Onder vijand wordt mede begrepen de mogendheid of macht met welke een oorlog dreigende is”. De ontwerper lichtte dit als volgt toe: 2) „Volgens het derde lid van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht wordt onder tijd van oorlog begrepen de tijd waarin oorlog dreigende is. Deze bepaling heeft thans echter alleen gewicht voor die artikelen, waarin niet van v i j a n d gesproken wordt, bijv. de artikelen 100 No. 2 en 105 van het Wetboek van Strafrecht en talrijke artikelen in het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht. Waar echter naast de uitdrukking t i j d v a n o o r l o g ook van v i j a n d gewag gemaakt wordt, heeft de aan de eerste uitdrukking gegeven, meer uitgebreide beteekenis geen effect, omdat de wederpartij, met welke een oorlog nog slechts dreigende is, nog geen vijand genoemd kan worden, noch in volkenrechtelijken zin, noch in den zin van het eerste lid van artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht. Met het oog alzoo op de bepaling van artikel 102 van dit laatste Wetboek, en vooral ook met het oog op de artikelen 64, 65 en 71 3) van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht, schijnt het zeer noodzakelijk, dat aan het woord v i j a n d een ruimere en met de uitgebreide beteekenis van t i j d v a n o o r l o g corresponderende zin worde gegeven.”

Wij meenen, na het bovenstaande, wel geen tegenspraak te zullen ontmoeten in onze bewering dat de oude — op 17 October van dit jaar juist honderdjarige — militaire strafwetgeving, evenals op zoovele andere punten ook ten aanzien van den omvang der woorden: „oorlog”, „tijd van oorlog”, „vijand” zelfs tegen de meest welwillende critiek niet bestand is. Het is natuurlijk dat de bekwame ontwerper van het nieuwe militaire strafwetboek — intusschen is het al weer ruim 28 jaren geleden dat hij zijn werk begon — niet in dezelfde fout zou vervallen. En zoo zijn dan ook werkelijk de

1) Uitgave Brill II, blz. 192.

2) Herziening van het Militair Strafrecht. Uitgave Brill I, blz. 330.

3) Zie thans artt. 61, 62 en 68 van het Wetboek.

meeste der hierboven gesignaleerde leemten in het reeds sinds 27 April 1903 nog steeds voor parade in het *Staatsblad* prijkende Wetboek van Militair Strafrecht weggenomen.

Al dadelijk in art. 1 wordt ook de *vergeerde* Titel van het W. v. S. op het W. v. M. S. van toepassing verklaard, hetgeen de Regeering in hare toelichting 1) o.a. juist „van groot belang” acht voor de uitdrukkingen vijand, oorlog, tijd van oorlog, enz. Dit was al een gewichtige stap in de goede richting, maar de militaire wetgever stelde er zich, volkomen terecht, nog niet mede tevreden.

Ten bewijze hiervan mogen de artt. 55—58 van het Wetboek hier worden afgeschreven:

Art. 55. Zoodra aan een gedeelte der krijgsmacht op de door Ons te bepalen wijze is bekend gemaakt, dat het door het militair gezag is aangezeven, hetzij ter deelneming aan eene militaire expeditie, hetzij ter bestrijding eener vijandelijke macht, hetzij ter handhaving der onzijdigheid van den staat, hetzij ter voldoening aan eene vordering van het bevoegd gezag in geval van oproerige beweging, wordt ten aanzien van dat gedeelte, totdat die taak is geëindigd, tijd van oorlog aanwezig geacht, en worden, ten aanzien van datzelfde gedeelte, de personen tegenover wie het geweld der wapenen wordt of kan worden aangewend, gelijkgesteld met den vijand.

Art. 56. Waar gesproken wordt van een misdrijf, gepleegd in tijd van oorlog, wordt daaronder mede begrepen het geval, dat de schuldige het misdrijf pleegt met het oog op een door hem aanstaand geachten oorlog tegen Nederland.

Art. 57. Waar gesproken wordt van een misdrijf, gepleegd bij een gevecht met den vijand, wordt daaronder mede begrepen het geval, dat de schuldige het misdrijf pleegt met het oog op een door hem aanstaand geacht gevecht of bij een terugtocht uit een gevecht met den vijand.

Art. 58. Voor de toepassing der artikelen 132, 136 en 141—143 wordt de krijgsmacht geacht op voet van oorlog gebracht te zijn, zoodra in den zin van dit Wetboek tijd van oorlog bestaat, en wordt met eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht gelijkgesteld het oorlogsvaartuig, dat zich ergens bevindt waar geen onmiddellijke hulp te verkrijgen is.

Voor de wordingsgeschiedenis van deze artikelen mag verwezen worden naar het werk van Mr. van der Hoeven 2). De oorspronkelijke tekst is meerdere malen gewijzigd en in het bijzonder art. 55 gaf in de Tweede Kamer aanleiding tot zeer uitvoerige gedachtenwisseling. Ook in verschillende opstellen in militaire en rechtsgeleerde tijdschriften waren de artt. 55—58 onderwerp van bespreking. 3) En als het nieuwe Wetboek — naar wij hopen — eertlang in werking zal treden, dan zal in gevaarlijke tijdsomstandigheden, waaraan wij Nederlanders wat ontwend waren, maar die het jaar 1914 ons weder in ruwe werkelijkheid in herinnering heeft gebracht, de tucht onder de krijgsmacht en daarmee de algemeene rechtsorde belangrijk beter gewaarborgd zijn dan thans het geval is. Met zorg

1) Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht I, 85 noot 1).

2) Militair Straf- en Tuchtrecht. Deel I blz. 553—599.

3) Zie b.a. Paleis van Justitie 1889 No. 119. Mil. Spectator 1890, blz. 479. en 480, 1894 blz. 139. Tijdschrift v. Strafrecht IV. 313, VIII, 146, 166, XIX 361. Mil. Blad 1889 blz. 179. Marineblad 1889/90, blz. 368 en 567.

heeft de Wetgever de verschillende gevallen en omstandigheden, waarin strenger recht noodzakelijk is of althans kan zijn, in het oog gevat en daarnaar zijne voorschriften vastgesteld. Toch meen ik nog een leemte te ontdekken en wèl in art. 56. De Redactie van dit artikel is, wonderlijk genoeg, in dezelfde fout vervallen als de militaire commissie — zie hierboven — constateerde ten aanzien van art. 87 W. v. S. Art. 56 zal namelijk niet toepasselijk zijn voor die artikelen waarin naast „tijd van oorlog” bovendien van „vijand” sprake is. Hij die een oorlog aanstaande acht en eene opneming doet betreffende eenige zaak van militair belang (art. 62, 3o) staat schuldig aan verspieding, maar hij die een oorlog aanstaande acht en den in zijn oog toekomstigen vijand allerlei hulp verleent, gaat vrij uit. Immers art. 61 eischt dat de hulp wordt verleend aan „den vijand” en die is er nog niet zo lang de oorlog niet is uitgebroken, hoe „aanstaande” de militaire verrader dien oorlog ook moge achten.

Hoewel met vorenstaande beschouwingen slechts in verwijderd verband staande, wenschen wij ten slotte nog een enkele opmerking te wijden aan art. 36 van de sedert de laatste maanden zoo algemeen bekend geworden wet op den staat van oorlog en den staat van beleg. Het artikel bepaalt, dat op het grondgebied dat in staat van beleg is verklaard, het militair gezag bevoegd is, indien het belang der defensie zulks noodzakelijk doet zijn, niet-militairen op te roepen om deel uit te maken van de militaire macht en als zoodanig hulp en medewerking te verleen, hetzij tot bewaring der rust of tot deelneming aan de werkdadige verdediging, hetzij tot het verrichten van die militaire werkzaamheden, welke door hen kunnen geschieden. Als slotzin voegt het daaraan nog toe: „Zij zijn alsdan aan de militaire rechtsmacht onderworpen.”

Het artikel is weinig duidelijk en zijn wordingsgeschiedenis daarbij vol controversen. Toch is het voor de betrokken personen van het allerhoogste belang dat hun positie terdege vaststaat, het gaat voor hen, als zij in 's vijands handen vallen, om dood of leven. De tijd dien wij beleven, heeft wel overtuigend aangetoond hoe zeer de belligerenten geneigd zijn om een strijdenden vijand als franc-tireur te beschouwen en . . . te behandelen.

Zijn nu de evengenoemde, gepreste burgers militair 'of niet? Men zou geneigd zijn die vraag, nu zij immers „deel uitmaken van de militaire macht” bevestigend te beantwoorden. Maar dan is de bepaling dat zij aan de militaire rechtsmacht onderworpen zijn toch zeker overbodig. Dit was trouwens ook de meening der Regeering. In hare Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer 1) lezen wij: „Uit het feit dat zij deel uitmaken van de militaire macht, volgt, ook zonder uitdrukkelijke bepaling dat zij onder de militaire wetten vallen. Ten einde evenwel alle onzeker-

1) Zie de verzameling „Wetgeving” onder redactie van Mr. H. van der Hoeven. Uitgave Brill, jaargang 1899, Eerste stuk, blz. 141.

heid op te heffen is aan het artikel de volgende zinsnede toegevoegd: „Zij zijn alsdan aan de militaire rechtsmacht onderworpen.” Door deze toevoeging is echter juist *onzekerheid* in het leven geroepen want onderworpenheid aan de militaire rechtsmacht is volstrekt niet synoniem met militair zijn; als burger kan men in buitengewone omstandigheden (zie art. 40 der wet) evengoed aan die rechtsmacht onderworpen zijn. Laat ons echter als de bedoeling aannemen dat de toevoeging wil zeggen dat de geheele — ook materiele — militaire wetgeving op deze personen, als zijnde militair, van toepassing zou zijn. Dit blijkt ook wel uit de zoeven geciteerde toelichting waarin wordt gesproken over „de militaire wetten”, terwijl de Regeering even eerder nog had verklaard dat de opgeroepen voorzien moeten worden van een distinctief 1) en dat ook overigens de noodige maatregelen moeten worden genomen waardoor wordt voorkomen, dat zij door een buitenlandschen vijand als franc-tireur zouden worden beschouwd. Intusschen, bij de openbare beraadslagingen klinkt een heel andere toon en daaruit zou volgen dat evengenoemde opvatting toch weer niet juist is. De heer Verhey kwam n.l. op de zaak terug. Hij meende dat de aldus opgeroepen *militair* zouden zijn, maar had tegen die regeling wel eenig bezwaar, omdat die personen „niet met den militairen dienst, noch met de militaire wetten bekend, wellicht niet voldoende geoefend en gedisciplineerd, onbewust zullen kunnen zondigen.” Constateerende dat het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht 2) met de hier getroffen bepaling niet in overeenstemming was, oordeelde hij het beter de nadere regeling aan *dat* Wetboek over te laten en dan in dien zin dat daarin zouden worden aangewezen welke artikelen op die opgeroepen van toepassing zouden zijn. Hij wees er ten slotte nog op dat de tekst van het ontwerp niet klopte met de Memorie van Antwoord en stelde de juiste vraag wat er met zoo'n opgeroepene zal moeten gebeuren, die eens niet aan de oproeping voldoet. Is dan art. 49 der Wet op hem van toepassing of maakt hij zich schuldig aan desertie in tijd van oorlog?

En wat antwoordde nu de Regeering, bij monde van den toenmaligen Minister van Justitie, Mr. Cort van der Linden? „Ik geloof, — zegt de Minister — dat hetgeen de geachte afgevaardigde heeft voorgesteld, ten eenenmale overbodig is. Van de personen, waarvan wij hier spreken, wordt alleen gezegd dat zij zijn onderworpen aan de militaire rechtsmacht. Voor welke feiten zij strafbaar zijn wordt hier niet vastgesteld: dit wordt gedaan in het Wetboek van Militair Strafrecht. Of wij dit nu nog uitdrukkelijk in de wet zetten of niet, verandert aan de zaak zelve niets hoegenaamd.

Zoo zegt art. 46 van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht, 3) dat onder de uitdrukking „hij die” wordt verstaan ieder,

1) Verg. art. 1, 2o van het Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land.

2) En evenmin het Wetboek.

3) Zie art. 50 van het Wetboek.

die aan de militaire rechtsmacht is onderworpen. Dit zijn nu betrekkelijk weinige feiten, o. a. spionage. Bij de vaststelling van het Wetboek is wijziging mogelijk, doch de strafbaarheid gaat nooit verder dan voor zoover deze uitdrukkelijk is omschreven.

Wat betreft de Memorie van Toelichting, zij is niet zoo kwaad als zij lijkt. Daar wordt wel gezegd dat de hier bedoelde personen onder de militaire wetten vallen. Maar het spreekt vanzelf dat dit alleen het geval kan zijn voor zoover deze op hen toepasselijk zijn. Daarenboven hebben wij niet met de Memorie van Toelichting te doen, maar met het artikel."

Men vergeve ons het lange citaat, maar het was noodig om duidelijk te doen uitschijnen dat, naar de opvatting der Regeering, de niet-militairen, volgens art. 36 van de wet op den staat van oorlog en den staat van beleg opgeroepen „om deel uit te maken van de militaire macht", *toch niet* zijn militairen, dat de talrijke artikelen in het Wetb. v. Militair Strafrecht, waarin gesproken wordt over „de militair", niet op hen van toepassing zijn. Daargelaten nu de tegenstrijdigheid in art. 36 zelf, zal die opvatting van den Minister, zoolang niet het Wetb. v. Mil. Strafrecht wordt aangevuld, ook o. i., wel juist zijn. 1) 2)

Maar dan rijst de belangrijke vraag of die toestand *wensche-lijk* is. Er zijn natuurlijk bezwaren tegen, dat men de hier bedoelde burgers maar plotseling, met één slag militair maakt, maar veel grooter is toch het bezwaar dat zij, zoo men dat *niet* doet, de voorrechten van krijgsgevangenen e.q. niet deelachtig, maar ter plaatse gefusilleerd zullen worden. En men zou de vijandelijke militaire overheid daarvan met grond niet eens een verwijt kunnen maken, want wat zouden wij moeten antwoorden zoo zij vroeg: „Hoe kunt gij van mij verlangen, dat ik die menschen als militairen zal beschouwen, terwijl gij zelf, terwijl uw eigen militaire strafwetgeving dat niet eens doet?"

d. W.

1) Zie ook Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht I, 71 en II, 106.

2) Hoe hunne rechtspositie zal zijn onder de thans nog geldende militaire strafwetgeving schijnt ons zeer dubieus; misschien zouden zij kunnen vallen onder „allen die in de formatie der onderscheidene korpsen der armee zijn begrepen". (art. 2 C. W. L.).

W E T G E V I N G.

Tweede Kamer der Staten-Generaal.

ZITTING 1913—1914. — 52.

Vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de voorwaardelijke strafopschorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

VOORLOOPIG VERSLAG.

No. 1.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder no. 304 der Zitting 1911—1912.) 1)

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

HOOFDSTUK I.

VOORWAARDELIJKE OPSCHORTING VAN STRAF.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Algemeen verklaarde men zich ingenomen met de indiening van dit wetsontwerp, waar het beoogt ook ten onzent aan het instituut der voorwaardelijke strafopschorting een plaats te verzekeren in het strafrecht. Aan de nagedachtenis van den Minister REGOUT, die het ontwerp bij de Staten-Generaal aanhangig maakte, wenschte men te dezer zake gaarne een woord van hulde te brengen en dat te eer, wijl men van oordeel was, dat de Memorie van Toelichting, die zijn onderteekening draagt, uitmunt door vorm en inhoud. Ook sprak men zijn voldoening uit over de handhaving van het wetsontwerp door het in Augustus j.l. opgetreden Kabinet.

1) Zie M. R. T. VIII, blz. 178 vlgg. Verg. ook de Ingekomen bijdrage M. R. T. Deel IX, blz. 88 vlgg. en het opstel van Mr. J. Slingenberg in Rechtsgeleerd Magazijn XXXIII. Aflevering 5. Red.

Aan deze woorden van hulde en ingenomenheid knoopten intusschen verscheidene leden de opmerking vast, dat het voor ons land een beschamende gedachte is, dat eerst thans de kans op invoering der „voorwaardelijke veroordeeling” eenigermate vasten vorm heeft gekregen. Bij alle naburige landen staan wij in dit opzicht ten achter en dat, terwijl het aan aansporingen om dezen weg op te gaan, reeds jarenlang niet heeft ontbroken. Men bracht hierbij in herinnering, dat 23 jaar geleden de heer RINK reeds op invoering van het instituut aandrong en dat sedert de stemmen in dien geest niet zijn verstomd.

Terwijl in de Memorie van Toelichting aan de theoretische vraag, hoe het instituut der voorwaardelijke strafopschorting staat tegenover de beginselen, aan ons strafrecht ten grondslag liggende, slechts de opmerking wordt gewijd, dat, naar een allengs gevestigde communis opinio hier te lande, tusschen deze beide geen strijd bestaat, vinden in dat stuk de practische gronden, die voor de invoering pleiten, een meer ampele bespreking. In de eerste plaats wordt daar de aandacht gevestigd op de algemeen gevoelde behoefte aan beperking van het steeds stijgend aantal kort durende vrijheidsstraffen. Voorts wordt opgemerkt, dat ten opzichte van personen, bij wie de bijzonder-preventieve werking, welke van een korte vrijheidsstraf wordt verwacht, niet behoeft te worden nagestreefd, de noodzakelijkheid van uitvoering dier straf in vele gevallen moet worden betwijfeld, terwijl vervolgens als derde argument voor de invoering wordt aangevoerd, dat door voorwaardelijke strafopschorting bij den veroordeelde een prikkel tot zelfverbetering wordt geschapen. Eindelijk wordt een beroep gedaan op de ervaring, met het instituut in het buitenland opgedaan, een ervaring, die gunstig wordt geacht.

Vrij algemeen verklaarde men in te stemmen met de zienswijze, dat bij de beoordeeling dezer zaak aan overwegingen van practischen aard in de eerste plaats gewicht moet worden toegekend en met de aangevoerde gronden kon men zich eveneens vereenigen. Als bijkomstig voordeel werd door enkele leden nog genoemd, dat als gevolg van de voorwaardelijke strafopschorting de behandeling van strafzaken in eerste instantie waarschijnlijk beter tot haar recht zal komen en dat de appellen zullen verminderen. Intusschen wenschten eenige leden er toch op te wijzen, dat niet geheel duidelijk is, in hoeverre de aangevoerde beweegreden een richtsnoer bieden voor de toepassing van het nieuwe instituut. Men zou uit de woorden der Memorie van Toelichting licht kunnen afleiden, dat, naar de bedoeling van den steller, elke delinquent, te wiens aanzien niet een bijzonder-preventieve werking der straf behoeft te worden nagestreefd, voor toepassing van het instituut in aanmerking komt. Die opvatting kan echter, naar deze leden meenden, niet de juiste zijn. Er laten zich immers zeer wel gevallen denken, waarin, al bestaat aan straf, met het oog op hare bijzonder-preventieve wer-

king, geen behoefte, zij nochtans niet achterwege mag blijven, wijl de beleedigde rechtsorde haar vordert. In zulke gevallen zal de rechter zeker geen voorwaardelijke strafopschorting mogen bevelen. Het wetsontwerp zelf tracht, door verschillende beperkende bepalingen, er tegen te waken, dat niet alleen theoretisch, maar ook in de practijk, de beginselen van ons strafrecht door de invoering der voorwaardelijke strafopschorting niet in het gedrang komen, maar in dit opzicht rust de voornaamste taak op den rechter, die in de toepassing groote vrijheid heeft. Hij behoort van die vrijheid een zoodanig gebruik te maken, dat geen strafopschorting plaats vindt in gevallen, waarvoor dit instituut niet geacht kan worden bestemd te zijn.

Eenige der hier aan het woord zijnde leden betreurden het, dat in het wetsontwerp geen bepaling voorkomt, die den rechter eenigermate tot richtsnoer bij de toepassing der nieuwe bevoegdheid kan dienen. Zulk een bepaling zou uit den aard der zaak eenigszins vaag moeten zijn, maar zou daarom toch niet nutteloos wezen. In de ontwerpen van de **Ministers** **CORT VAN DER LINDEN** (no. **100**, Zitting 1900—1901) en **LOEFF** (no. **80**, Zitting 1904—1905) vond de rechter althans eenige aanwijzingen, waarop hij bij de beoordeeling van de vraag, of er voor voorwaardelijke strafopschorting aanleiding bestond, zou hebben te letten. Hij moest daartoe termen vinden in den persoon van den veroordeelde in verband met den aard van het feit en de omstandigheden, waaronder het werd gepleegd. Deze leden oordeelden het wenschelijk, dat zulk een bepaling alsnog in dit wetsontwerp werd opgenomen.

Van andere zijde werd daarentegen betoogd, dat het aanbeveling verdient den rechter bij de toepassing zijner bevoegdheid zoo min mogelijk te binden. Met opneming van een bepaling, als in de beide genoemde vorige wetsontwerpen voorkwam, zou men zich daarom niet kunnen vereenigen.

Enkele leden bepleitten de wenschelijkheid van invoering der voorwaardelijke strafopschorting nog door er op te wijzen, dat geenszins alle strafbare feiten noodzakelijk, tot herstel van de geschonden rechtsorde, moeten worden gestraft. Die strafbare feiten, zoo luidde hun betoog, die gericht zijn tegen de zedelijkheid en het door allen erkende recht, zooals moord, diefstal enz., behooren door de Overheid te worden gestraft, opdat degene, die het recht schond, de kracht van het recht ondervinde en tevens het leed, dat hij veroorzaakte, in eigen persoon gevoele. Overtredingen daarentegen, dat zijn strafbare feiten gericht tegen de door de Overheid in het belang der maatschappij gestelde regelen, storingen van de door de Overheid gestelde orde, worden gestraft niet om de idee der gerechtigheid te handhaven, maar om aan het bevel der Overheid kracht bij te zetten. Tusschen beide groepen liggen nu tal van strafbare feiten, die theoretisch tot de misdrijven behooren, maar feitelijk van zoo gering belang zijn, dat, wanneer men te dier zake den dader geen leed toevoegt, daaronder de heiligheid des rechts niet

lijdt. Zij zouden, zonder dat het gevoel van rechtszekerheid daaronder zou lijden, onvervolgd kunnen blijven, mits maar vaststa, dat ze *kunnen* worden vervolgd. Zelfs nu reeds nemen de meesten aan, dat het Openbaar Ministerie niet alle strafbare feiten vervolgen moet, maar met zekeren tact moet te werk gaan. Hoever het daarbij moet gaan, is een moeilijke vraag, maar een goed officier van justitie zal niet steeds, wanneer een strafbaar feit is gepleegd, vervolgen. Een zelfde categorie van feiten, als hier bedoeld, heeft men bij de voorwaardelijke strafopschorting op het oog. Het rechtsgevoel eischt de straf niet; herhaling is niet te vreezen, dus verdient het, ook om den Staat belangrijke kosten uit te sparen, aanbeveling de straf niet toe te passen.

Sommige leden uitten de vrees, dat de preventieve werking der straf en der strafbedreiging door de invoering der voorwaardelijke strafopschorting zoude worden verzwakt. De bijzonder-preventieve werking, die een opgelegde straf uitoefent, de afschrik, dien zij wekt en die een waarborg tegen herhaling oplevert, zullen minder sterk zijn, naarmate het aangedane leed geringer is, en dus zal een straf, voorwaardelijk opgeschort, niet wordt ondergaan, in dit opzicht weinig effect hebben. Intusschen, dit bezwaar heeft in zooverre minder beteekenis als, volgens de Memorie van Toelichting, toepassing van het instituut alleen is gedacht in gevallen, waarin de bijzonder-preventieve werking van de straf niet behoeft te worden nagestreefd, omdat, naar redelijkerwijs mag worden aangenomen, de ernstige waarschuwing, in de vervolging en veroordeeling gelegen, op zich zelve reeds van het plegen van nieuwe feiten vermag terug te houden. Maar anders staat het met de algemeen-preventieve werking. Wanneer niet langer vaststaat, dat op het plegen van een strafbaar feit steeds volgt een straf, d.i. een gevoelig leed, zal in het algemeen tegen het begaan van zulke strafbare handelingen minder worden opgezien. De zekerheid van straf als onvermijdelijke reactie op een strafbaar feit werkt thans in hooge mate preventief in algemeenen zin; vergeleken bij die zekerheid heeft zelfs de zwaarte van de straf een betrekkelijk bijkomstige beteekenis. Men wachte zich daarom aan die zekerheid te tornen.

Verscheidene andere leden verklaarden intusschen geen verzwaking van de algemeen-preventieve werking als gevolg van de invoering der voorwaardelijke strafopschorting te duchten. Ongetwijfeld zal de wijze, waarop de nieuwe bepalingen door de rechterlijke macht worden toegepast, in dit opzicht grooten invloed hebben, maar indien die toepassing even bezadigd is als in het buitenland, behoeft hier evenmin als daar voor toeneming van het aantal delicten, die als eerste delicten worden gepleegd, te worden gevreesd.

Wat het beroep op het buitenland betref, verklaarden overigens sommige leden te betwijfelen of de in het buitenland opgedane ervaring wel onverdeeld voor het instituut pleit. Met name oordeelden zij de toepassing, die daaraan in België wordt gegeven, niet uitlokkend tot navolging. Van alle door de correctioneële rechtbanken in

dat land uitgesproken veroordeelingen vormen de voorwaardelijke meer dan 30 percent en daaronder zijn er van personen, die terecht stonden ter zake van vergripen van zeer ernstigen aard. Het moge waar zijn, dat het aantal herroepingen niet meer dan 12 of 13 percent van het aantal voorwaardelijke veroordeelingen uitmaakt, de hier aan het woord zijnde leden oordeelden een zoo ruime toepassing als in België plaats vindt, niet zonder bedenking.

§ 2. De Minister REGOUT, die te kiezen had tusschen twee grondvormen van het instituut, nl. het stelsel, waarin de strafoplegging, de veroordeeling, wordt uitgesteld, en dat, waarin de tenuitvoerlegging der straf wordt opgeschort, heeft voor het tweede gekozen.

Sommige leden betreurden dit; zij waren meer gestemd voor het Engelsch-Amerikaansche systeem van suspension of sentence, waarbij de veroordeeling zelve voorloopig achterwege blijft en de rechter in zijn uitspraak zich bepaalt tot een al- of niet-schuldigverklaring. Alleen op die wijze worden den overtreders der wet, die blijk geeft geen straf noodig te hebben, de gevolgen van een veroordeeling ten volle bespaard.

Anderen meenden daarentegen, dat, alleen reeds uit een beginseloppunt, het hier bepleite stelsel moet worden verworpen. Huns inziens moet worden vastgehouden aan de opvatting, dat het gepleegde strafbare feit een veroordeeling tot straf medebrengt, maar dat, wanneer het ondergaan der straf niet noodzakelijk wordt geacht, de uitvoering, eerst voorloopig, later definitief, achterwege kan blijven. Bovendien zouden, gelijk in de Memorie van Toelichting op bladz. 14 duidelijk in het licht is gesteld, de practische bezwaren tegen het stelsel van uitstel der veroordeeling overwegend zijn. Met de beginselen van onze strafvordering zou zulk een uitstel onverenigbaar zijn.

Staande op het standpunt, dat tegen uitstel der veroordeeling inderdaad onoverkomelijke practische bezwaren bestaan, meenden verscheidene leden, dat toch een andere regeling boven de in het ontwerp neergelegde de voorkeur verdient, n.l. eene, volgens welke de veroordeeling, wanneer de veroordeelde den proeftijd goed heeft doorstaan, wordt opgeheven, dus beschouwd wordt niet te hebben plaats gevonden. Dit is het stelsel der Belgische en der Fransche wet: la condamnation sera (considérée) comme non avenue. In de Memorie van Toelichting is, naar men opmerkte, aan dit punt weinig aandacht gewijd. Zelfs blijkt niet duidelijk, dat de steller zich rekenschap heeft gegeven van het verschil, dat ten deze tusschen het ontwerp en de Belgische en Fransche wetten bestaat. In het in het Wetboek van Strafrecht in te voegen art. 14 *duodecies* wordt bepaald, dat, wanneer de proeftijd is verstreken zonder dat last tot tenuitvoerlegging van de straf is gegeven, de straf geacht wordt te zijn ondergaan. Volgens de toelichting is de strekking van deze bepaling, vast te stellen, dat de opgeschorte hoofdstraf, ook wanneer zij niet meer ten uitvoer kan worden gelegd, in geval van recidieve grond tot

strafverzwaring kan opleveren, waarvoor, naar de toelichting zegt, alle aanleiding schijnt te bestaan. Aangenomen, dat dit laatste juist is, dat in het gestelde geval het vroeger gepleegde strafbare feit grond voor strafverzwaring behoort te kunnen zijn, is het dan noodig daarvoor het stelsel van handhaving der veroordeeling, ook voor de gevallen, waarin geen recidieve plaats vindt, in de wet neer te leggen? Als gevolg van de aanvaarding van dit stelsel brengt de veroordeeling tot een straf, die voorwaardelijk is opgeschort en nooit is ondergaan, toch voorgoed mede de smet van de veroordeeling, een strafregister dat niet meer schoon is enz., ook al pleegt de veroordeelde nimmer weer eenig strafbaar feit. Dit wordt door den wensch, die veroordeeling te kunnen laten medetellen bij recidieve niet gevorderd, en dat de ontwerper der wetsvoordracht het om een andere reden wenschelijk achtte, blijkt niet. De hier aan het woord zijnde leden pleitten daarom voor de aanvaarding van het Belgisch-Fransche stelsel van non-avenue, zoo noodig met een afzonderlijke bepaling in de wet, dat bij nieuwe veroordeeling het vroeger gepleegde strafbare feit grond oplevert voor strafverzwaring op den voet als in de wet in het algemeen bij recidieve is bepaald.

Echter verklaarden verscheidene van de leden, die uit een principieel oogpunt tegen het denkbeeld van opschorting van de veroordeeling bezwaar hadden, ook tegen het stelsel van opheffing der veroordeeling overwegende bedenkingen te koesteren. Ook op die wijze wordt huns inziens het doel van het nieuwe instituut voorbijgestreefd. Dat doel is niet anders dan den veroordeelde, voor wien het ondergaan der opgelegde gevangenisstraf niet noodzakelijk is, die straf te besparen, ook met het oog op de ongewilde gevolgen, die het ondergaan der straf voor hem en zijn naastbestaanden medebrengt. Maar evenmin als de schuldigverklaring aan het gepleegde strafbare feit, kan het feit der veroordeeling ongedaan worden gemaakt. Is die al niet ten uitvoer gelegd, dat kan geen reden opleveren, waarom zij op zeker oogenblik als niet bestaande zou worden aangemerkt. En in elk geval moet zij bij de beoordeeling van een nieuw misdrijf, door denzelfden persoon gepleegd, in aanmerking kunnen worden gebracht.

In dit verband wordt in de Memorie van Toelichting de vraag besproken, welke naam aan het nieuwe instituut behoort te worden gegeven. De steller van dat stuk, die de benaming „voorwaardelijke veroordeeling” verwerpt, wijl volgens het wetsontwerp de veroordeeling zelve niet voorwaardelijk is, stelt voor het instituut te betitelen: „voorwaardelijke opschorting van straf.”

Terwijl verschillende leden verklaarden met deze benaming te kunnen medegaan, werd door andere daartegen het bezwaar aangevoerd, dat naar de bedoeling van den rechter, die het vonnis wijst, en ook naar de bedoeling van den wetgever, die aan het Instituut het aanzien schenkt, de toepassing van de straf juist niet zal worden opgeschort, maar geheel achterwege zal blijven. De straf wordt niet uitgesteld totdat zekere gebeurtenis plaats vindt,

maar zij wordt niet, d.i. nimmer ondergaan, tenzij zich in de toekomst omstandigheden mochten voordoen, die den rechter aanleiding geven de toepassing nader te bevelen.

Bovendien werd er door eenige leden op gewezen, dat indien de proeftijd is verstreken zonder last tot tenuitvoerlegging, de straf fictione legis geacht wordt juist wel ten uitvoer te zijn gebracht.

Voorts verklaarden verscheidene leden de door de Regeering geopperde bedenkingen tegen de benaming „voorwaardelijke niet-ten-uitvoer-legging van straf” te deelen, bedenkingen, die nog waren te vermeerderen met deze, dat men eigenlijk niet spreken kan van ten uitvoer leggen en niet ten-uitvoer leggen van straf, maar eer van ten uitvoer leggen en niet-ten-uitvoer leggen van een vonnis. Andere leden oordeelden daarentegen deze benaming van het instituut een bij uitstek gelukkige.

Bij enkele leden was het denkbeeld gerezen het nieuwe instituut „voorwaardelijke strafkwijting” te [betitelen, een denkbeeld dat echter vrij algemeen bedenking ontmoette. Kwijting, zoo merkte men op, heeft tweeërlei beteekenis: in de eerste plaats afdoening eener schuld, wat ten opzichte van een veroordeelde, die zijn straf niet ondergaat, niet plaats vindt, en in de tweede plaats vrijstelling van een verplichting, in welken zin het woord o.a. in art. 1418 B.W. wordt gebruikt, maar welke beteekenis hier buiten aanmerking blijft.

Ook waren er leden, die gestemd waren voor de uitdrukking „voorwaardelijke opschorting der straftoepassing” of „voorwaardelijke straftoepassing”.

In aanmerking nemende, dat elke reeds voorgestelde benaming aan min of meer gegronde critiek bloot staat, verklaarden vele leden van oordeel te zijn, dat de naam „voorwaardelijke veroordeeling”, waaronder het instituut zeker het meest bekend is, boven alle andere de voorkeur verdient. Het is ongetwijfeld waar, dat in het stelsel van het wetsontwerp de veroordeeling, d.i. de strafoplegging, de schuldigverklaring op den voet volgt en dat de voorwaarde van goed gedrag, enz. alleen de *toepassing* van de straf betreft. Maar voorwaardelijke veroordeeling, d.i. voorwaardelijke veroordeeling tot straf, is een samentrekking van het begrip: veroordeeling waarbij de straf voorwaardelijk wordt opgelegd. Houdt men dit in het oog, dan kan ook theoretisch tegen deze benaming geen overwegend bezwaar bestaan, terwijl zij uit een practisch oogpunt, waar zij — zeker een niet te miskennen voordeel — zich aansluit aan het spraakgebruik, ongetwijfeld aanbeveling verdient. De omstandigheid, dat de benaming aanleiding zou kunnen geven tot de misvatting, dat de veroordeeling zelve voorwaardelijk is, is hier van weinig belang, aangezien de bepalingen van het wetsontwerp tegen die misvatting voldoende schijnen te waken.

§ 3. Een van de beginselen van het wetsontwerp is, dat de opschorting van de straf plaats vindt krachtens vonnis van den

rechter en niet krachtens bevel van een administratieve autoriteit.

Sommige leden hadden tegen dit stelsel bezwaar en verklaarden, zowel om principieele als om practische redenen de voorkeur te geven aan een regeling, waarbij de beslissing over de vraag, of er voor voorwaardelijke strafopshorting aanleiding bestaat, in de eerste plaats aan het Openbaar Ministerie wordt opgedragen. In de Memorie van Toelichting, zoo merkte men op, wordt aan dit punt weinig aandacht gewijd. Slechts wordt dienaangaande met enkele woorden betoogd, dat van overneming van het instituut van voorwaardelijke gratie, dat in Duitschland bestaat, geen sprake kan zijn, maar over het hierboven genoemde denkbeeld wordt gezwegen.

De taak van den rechter ten aanzien van een gepleegd strafbaar feit, zoo betoogden deze leden, is te beslissen of de verdachte, die vóór hem is gebracht, zich aan dat feit heeft schuldig gemaakt en, zoo die beslissing in bevestigenden zin valt, te bepalen welk leed, ter boeting van zijn daad, den schuldig verklaarde zal worden opgelegd. De beoordeeling vervolgens van de vraag, of er, in het algemeen belang, aanleiding bestaat de uitvoering van de opgelegde straf achterwege te laten, althans voorloopig niet te doen plaats hebben, behoort niet bij den rechter, maar bij de autoriteit, welke in het algemeen met de uitvoering van opgelegde straffen is belast, d.i. het Openbaar Ministerie. Thans reeds bepaalt dit het tijdstip, waarop de straf zal worden ondergaan. Daaraan zou zich geheel aansluiten de bevoegdheid om ook te bepalen, dat voorloopig de straf niet zal worden ondergaan. Practisch is het Openbaar Ministerie voor een beslissing van dezen aard ook veel meer aangewezen dan de rechter. Het beschikt daartoe over de noodige gegevens betreffende den persoon en de omstandigheden van den veroordeelde, zijn verleden, enz.; trouwens in het algemeen komt het Openbaar Ministerie veel meer in aanraking met de maatschappij dan de rechter.

De rechter, zoo drukten eenige leden zich uit, straft niet, dat doet de Overheid. De rechter bepaalt slechts of de Overheid mag straffen en tot hoever zij mag gaan. Hij staat als middelaar tusschen de Overheid en den beklagde. Na de veroordeeling treedt weer de Overheid op. Zij executeert, verleent gratie, matigt de straf of stelt in vrijheid vóór den afloop daarvan. Den rechter raakt dit alles niet.

In dezen gedachtengang kan, naar de hier aan het woord zijnde leden betoogden, aan den rechter hoogstens contróle worden opgedragen op de wijze, waarop het Openbaar Ministerie zijn taak verricht. Sommigen wilden aan den rechter de taak opdragen om, wanneer het Openbaar Ministerie tot strafopshorting wenscht over te gaan, daartoe al of niet machtiging te verleenen. Andere leden wenschten aan den rechter de bevoegdheid te zien toegekend de opshorting aan te bevelen aan het Openbaar Ministerie, dat dan zelfstandig zou hebben te beslissen.

Dat in het ontwerp in plaats van het Openbaar Ministerie de rechter wordt belast met de beslissing of er voor opschorting van de straf aanleiding bestaat, schreven enkele leden toe aan het onjuiste denkbeeld, dat den ontwerper voor oogen zou hebben gestaan, als zoude de strafopshorting strekken tot verbetering van den veroordeelde. Zij noemden dat denkbeeld onjuist, wijl huns inziens de opschorting haar reden en doel alleen vindt in het feit, dat de straftoepassing niet volstrekt noodig is en daarom niet wenschelijk.

Tegen een en ander werd aangevoerd, dat de voorstelling, als zoude de beslissing van den rechter omtrent de strafmaat geheel los zijn van de vraag, of en hoe de straf zal worden toegepast, bezwaarlijk is vol te houden. Zijn vonnis wijzende, kan de rechter de vraag der uitvoering niet uit het oog verliezen en een uitbreiding van zijn bevoegdheid ten opzichte van de uitvoering past daarom geheel bij zijn tegenwoordige taak. Straffen is: het toepassen op iemand, die een delict heeft gepleegd, van die maatregelen, welke noodig zijn in het belang der rechtszekerheid, met inachtneming, voor zoover mogelijk, van de belangen van den delinquent. De uitvoering der straf gaat den rechter wel degelijk aan. En moge het verleen van gratie buiten den rechter om geschieden — die in tusschen daarbij steeds nog een adviseerende bevoegdheid heeft — dit is geen reden, waarom het instituut der voorwaardelijke strafopshorting niet zou worden getrokken binnen den kring der bevoegingen, die op den rechter, in het belang van een goede uitvoering van zijn taak, d. i. het straffen, rusten.

Overigens werd ook de hierboven voorkomende tegenstelling tusschen Overheid en rechter min juist geoordeeld. Immers, zoo merkte men op, de rechter treedt op als orgaan der Overheid, even goed als het Openbaar Ministerie dat is.

Tegenover de bewering, dat de voorwaardelijke strafopshorting niet is gericht op verbetering van den delinquent, werd betoogd, dat van het geheele strafrecht verbetering van den pleger, zoowel in zijn eigen belang als in dat der maatschappij, een der voornaamste doeleinden is en dat in het bijzonder de voorwaardelijke strafopshorting, waardoor de dader tot zelfverbetering wordt aangespoord, in dit opzicht veel vermag.

Een regeling, waarbij aan den rechter de bevoegdheid wordt toegekend de strafopshorting aan te bevelen en aan het Openbaar Ministerie de beslissing wordt opgedragen, zou, naar eenige leden aanvoerden, kwalijk passen in het stelsel, dat ten onzen de verhouding van rechter en Openbaar Ministerie in het algemeen beheerscht, en daarom vermoedelijk tot moeilijkheden voeren.

Naar de meening van vele leden zou het instituut veel van zijn waarde verliezen, indien de rechter niet met de toepassing daarvan werd belast. Het is ook niet in te zien, waarom de rechter uit een practisch oogpunt daarvoor minder geschikt is dan het Openbaar Ministerie. De wetgever, den rechter bij zijn uitspraak slechts bin-

dende aan een algemeen strafminimum, heeft daarmede blijk gegeven allerminst van oordeel te zijn, dat de rechter niet in staat is met de persoonlijke omstandigheden van den delinquent rekening te houden. Bij de voorwaardelijke strafopshorsing kan de wetgever hetzelfde standpunt innemen. De rechter zal zich kunnen laten voorlichten zoowel door de verdediging als door het Openbaar Ministerie, maar ook zelfstandig de noodige inlichtingen kunnen inwinnen. En hoogstwaarschijnlijk zal hij dan tot een objectiever oordeel komen dan het Openbaar Ministerie, dat de vervolging op touw zette en de veroordeeling uitlokte en door een en ander noodwendig een min of meer eenzijdig standpunt inneemt. Het is moeilijk te begrijpen, waarom het Openbaar Ministerie, dat de straf heeft geëischt, na de uitspraak eensklaps bij uitstek zou zijn aangewezen om te beoordeelen, of de straf al dan niet behoort te worden ondergaan.

Ook werd er op gewezen, dat, indien het Openbaar Ministerie de voorwaardelijke strafopshorsing heeft te bevelen, de toepassing van het instituut ten volle zal vallen onder de contrôle van het parlement, wat minder wenschelijk schijnt.

Eindelijk werd nog betoogd, dat zelfs indien in het algemeen het Openbaar Ministerie als het geschikte orgaan moest worden beschouwd om over al of niet uitvoering van de straf te beslissen, in de bij dit wetsontwerp voorgestelde regeling zulk een opdracht bijzondere bezwaren zoude medebrengen. Daartoe laat het wetsontwerp te veel speelruimte, wat betreft den duur van den proeftijd, het stellen van voorwaarden, waaraan de veroordeelde moet voldoen, de beoordeeling van de vraag, of hij inderdaad aan die voorwaarden voldoet, enz. Ten aanzien van al deze punten een beslissenden invloed toe te kennen aan de inzichten van het Openbaar Ministerie zou zeker te ver gaan. In de handen van den rechter is de ver reikende macht, die het ontwerp toekent, reeds niet zonder bedenking, maar bij den rechter heeft men althans nog meer waarborgen voor juiste beslissingen dan ten deze het Openbaar Ministerie biedt.

§ 4. Dat het wetsontwerp van de vrijheidsstraffen alleen die van betrekkelijk korten duur, n.l. tot een maximum van zes maanden, voor toepassing der voorwaardelijke opshorsing in aanmerking doet komen, werd door verscheidene leden betreurd. Uit de woorden, waarmede zij in de Memorie van Toelichting wordt toegelicht, meende men te mogen opmaken, dat de steller zelf het weinig rationeele van deze beperking heeft gevoeld. Zij wordt daar „althans in den aanvang” noodzakelijk genoemd, onder opmerking, dat indien de proef, thans genomen, goed slaagt, zij te allen tijde voor uitbreiding vatbaar zal zijn. Als argument wordt voorts de omstandigheid genoemd, dat het zou indruischen tegen het rechtsgevoel, indien de mogelijkheid van voorwaardelijke opshorsing ook voor vrijheidsstraffen boven genoemde gens werd geopend. Is dit argument echter juist? Zullen niet vele straffen van langeren duur dan zes maanden in de oogen van het publiek precies hetzelfde karakter hebben als die van kor-

teren duur? Nu toch, gelijk in de Memorie van Toelichting wordt gezegd, voor 80 procent der vrijheidsstraffen de toepassing van de nieuwe bepalingen zal openstaan, eischt het rechtsgevoel veeleer in het geheel geen grens te stellen.

Eenige leden merkten op, dat de ratio, die aan de invoering van de voorwaardelijke strafopschorting ten grondslag ligt, er toe moet leiden, dit instituut even goed bij langeren als bij korteren vrijheidsstraffen toepasselijk te verklaren. Ook bij zwaardere vergrijpen tegen de wet kan het voorkomen, dat het algemeen belang de uitvoering van de straf niet vordert, met name waar het delicten geldt, waarvan herhaling door hem, die ze pleegde, niet is te verwachten, hetzij wegens de buitengewone omstandigheden, waaronder zij werden begaan, hetzij om redenen, aan de persoonlijkheid van den dader ontleend. Vooral in die gevallen, waarin een buitenlandsche jury de schuldvraag vaak ontkennd beantwoordt, zou, naar de meening van deze leden, de voorwaardelijke opschorting hier te lande goede diensten kunnen bewijzen.

Tegen de eventueele opmerking, dat de rechter ten onzent bij elke veroordeeling vrijheid heeft tot het algemeen strafminimum te dalen en dus het in zijn macht heeft te beslissen, of het instituut ten aanzien van zekeren delinquent toepasselijk zal zijn, wenschten de hier aan het woord zijnde leden reeds dadelijk aan te voeren, dat men den rechter juist de verleiding moet besparen lager te straffen dan naar zijn overtuiging billijk zoude zijn, alleen om een voorwaardelijke opschorting van de straf te kunnen uitspreken. In het stelsel onzer strafwet, waarin de rechter tot het algemeen minimum kan gaan voor wat de straf betreft, behoort hij ook tot het mindere bevoegd te zijn, in dien zin, dat hij, bij een hogere straf blijvende, alleen de uitvoering daarvan opschort. Men drong er op aan, dat door wijziging van het ontwerp de voorwaardelijke opschorting evenals in Engeland en in Frankrijk voor alle vrijheidsstraffen mogelijk zou worden gemaakt.

Andere leden verklaarden zich in het algemeen voor het stellen van een grens; zij meenden, dat inderdaad het rechtsgevoel niet toelaat, dat veroordeelden tot zware straffen die straffen niet ook inderdaad ondergaan. Van deze leden waren intusschen verscheidene van oordeel, dat de voorgestelde termijn van zes maanden te kort moet worden geacht. Zij zouden dien veranderd willen zien in een van drie jaar. Bij zulk een termijn zouden zeker allen, voor wie het instituut bestemd is te werken, daarvan kunnen profiteren. Men wees er hierbij op, dat het bestaan van omstandigheden, die tot eventueele toepassing aanleiding geven, in vele gevallen ongetwijfeld ook bij de bepaling van de strafmaat gunstigen invloed zal uitoefenen.

Tegenover de laatst aan het woord zijnde leden stonden anderen, die ongeneigd waren verder te gaan dan in het wetsontwerp wordt voorgesteld. Zij wenschten, met het oog op de boven aangehaalde woorden, voorkomende op bladz. 15 van de Memorie van Toelichting, reeds nu te verklaren, dat huns inziens het rechtsgevoel uitbreiding van den termijn van zes maanden niet toelaat.

Voorts wenschten verscheidene leden ook uitbreiding van het nieuwe instituut tot geldboeten, waarbij men zich wederom op het Fransche voorbeeld beriep. Uit de woorden, aan dit punt gewijd in de rede van den Minister van Justitie bij de algemeene beschouwingen over hoofdstuk IV der Staatsbegrooting voor 1914, meenden zij te mogen afleiden, dat deze Minister tegenover dit denkbeeld niet ongunstig is gestemd. Waarom ten deze een verschil zou moeten worden gemaakt tusschen vrijheidsstraffen en geldboeten was aan deze leden niet duidelijk. Wijst men er op, dat bij geldboeten de nevenwerking ontbreekt, die aan elke vrijheidsstraf zulk een ongewild ernstig karakter geeft, dan ziet men voorbij, dat als het ware achter elke geldboete de subsidiaire hechtenis staat, waardoor het verschil tusschen beide strafsoorten voor een belangrijk deel wordt opgeheven. Tegen uitsluiting van geldboeten geldt in zekeren zin hetzelfde bezwaar, dat hierboven werd aangevoerd tegen uitsluiting van langere vrijheidsstraffen dan zes maanden; men dwingt op deze wijze den rechter andere uitspraken te geven dan hij anders zou doen, in dit geval wel niet in de richting van een lichtere, maar in die van een zwaardere straf. Om de voorwaardelijke strafopschorting te kunnen toepassen zal de rechter allicht tot vrijheidsstraf veroordeelen in gevallen, waarin, naar zijn overtuiging, het gepleegde feit niet meer dan een geldboete verdiende. Daarbij komt, dat deze beperking feitelijk neerkomt op een bevoordeeling van de gegoeden boven de mingevoeden; de eersten zullen immers, tot boeten veroordeeld, aan voorwaardelijke strafopschorting geen behoefte hebben, wijl de voldoening der boete voor hen geen bezwaar oplevert, maar de minvermogenden zullen ten gevolge van de uitsluiting subsidiaire hechtenis moeten ondergaan. Het maakt wel een vreemden indruk, dat, terwijl het wetsontwerp er toe strekt den tot vrijheidsstraf veroordeelen die straf te besparen, aan de tot geldboeten veroordeelden, die onvermogen zijn en voor wie dus de geldboete practisch neerkomt op vervangende hechtenis, geen kans tot vrijkoming van die hechtenisstraf wordt gegeven. Het verschil tusschen principale vrijheidsstraf en vervangende hechtenis kan niet tot verklaring dienen, want, al moge de laatste nooit in een gevangenis, maar steeds in een huis van bewaring worden ondergaan, in de oogen van het publiek bestaat tusschen een en ander geen verschil en rust de smet van het „gezetzen hebben” evengoed op dengene, die subsidiaire hechtenis onderging als op hem, die tot gevangenisstraf of hechtenis, als principale straf, werd veroordeeld.

Toepassing van de voorwaardelijke strafopschorting op subsidiaire hechtenis op zich zelf, d.w.z. terwijl toepassing op geldboeten is uitgesloten, brengt ongetwijfeld groote praktische moeilijkheden mede, maar dan is het juist van te grooter belang de principale straf der geldboete onuitgevoerd te kunnen laten, zoodat subsidiaire hechtenis niet behoeft te worden toegepast.

Andere leden achtten daarentegen uitbreiding van het instituut tot geldstraffen niet noodig, wijl, gelijk ook in de Memorie van

Toelichting is opgemerkt, bij het opleggen van geldboeten in hooge mate rekening kan worden gehouden met de omstandigheden van den dader. Dat de rechter ooit vrijheidsstraf zal opleggen alléén om in de gelegenheid te zijn voorwaardelijke strafopschorting uit te spreken, schijnt bij zijne bevoegdheid om tot het algemeen minimum der boete, d. i. 50 cents te dalen, ondenkbaar. Alleen in enkele gevallen van ontduiking van fiscale wetten heeft de rechter genoemde bevoegdheid niet. Dit kan een reden zijn om op dit punt een wetswijziging tot stand te brengen, zoodat de rechter ook bij zulke delicten steeds tot het minimum kan gaan. Maar met het oog daarop de toepassing van het instituut der voorwaardelijke strafopschorting tot geldboeten uit te breiden, verdient geen aanbeveling.

Tegenover de beide hier bepleite denkbeelden in de richting van uitbreiding der toepasselijkheid van het nieuwe instituut, stond een ander, dat strekte om die toepasselijkheid in één opzicht te beperken. Sommige leden konden zich namelijk niet vereenigen met het in het wetsontwerp neergelegde beginsel, dat ook recidivisten voor voorwaardelijke strafopschorting in aanmerking kunnen komen. Zij waren van oordeel, dat dezen in het algemeen deze gunst onwaardig moeten worden geacht en dat het doel, met de voorwaardelijke strafopschorting beoogd, bij recidivisten toch niet kan worden bereikt. Daarom drongen zij in dit opzicht alsnog op wijziging van het wetsontwerp in den zin van de Belgische en Fransche wetten aan.

§ 5. Het wetsontwerp bepaalt, dat de rechter, bevelende dat de straf niet zal worden ten uitvoer gelegd tenzij hij zulks nader mocht gelasten, voorwaarden stelt, waaraan de veroordeelde gedurende den proeftijd zal moeten voldoen. Een dier voorwaarden is steeds: dat hij geen strafbaar feit plege; een tweede: dat hij zich niet op andere wijze misdrage. Andere voorwaarden *kunnen* worden gesteld en bepaaldelijk kan ook worden bepaald, dat de veroordeelde aan een bijzonder toezicht op de naleving der gestelde voorwaarden zal zijn onderworpen. Blijkbaar is het de bedoeling, dat als regel zulk een bijzonder toezicht wordt ingesteld, een toezicht, dat wordt uitgeoefend door vereenigingen of door bijzondere ambtenaren.

Dit stelsel van voorwaarden, den veroordeelde voor den duur van den proeftijd met betrekking tot zijn gedrag op te leggen, en speciaal het bijzonder toezicht op de naleving daarvan, ontmoette bij vele leden ernstige bezwaren. De Minister, die het wetsontwerp indiende, hechtte, blijkens de Memorie van Toelichting, aan dit onderdeel van zijn voorstel groote beteekenis en zag daarin een element, dat op het welslagen van het nieuwe instituut grooten invloed zou oefenen. Blijkbaar was hij daarbij onder den indruk van de ondervinding, met de zoogenaamde „probation” in Engeland en Amerika opgedaan. Men meende echter, dat een beroep op de in Engeland opgedane ervaring kwalijk opgaat, wijl het stelsel daar nauw

samenhangt met de bevoegdheid van den rechter om de strafoplegging zelve afhankelijk te stellen van het nader gedrag van den veroordeelde, welke bevoegdheid op zich zelf weder een uiting is van de discretionaire macht, die den Engelschen rechter in het algemeen tegenover de delinquenten toekomt en die ten zeerste verschilt van de taak, ten onzent op den strafrechter rustende. Indien de probation in Engeland succes heeft, zou dit nog geenszins bewijzen, dat het instituut voor overneming hier te lande geschikt is. In andere landen op het vasteland van Europa heeft zulk een overneming nergens plaats gevonden. De Strafrechtskommission, die het ontwerp van een nieuw strafwetboek voor Duitschland nader bewerkte, heeft het denkbeeld van een Schutzaufsicht gedurende den proeftijd verworpen en in het aanhangige ontwerp van een nieuw strafwetboek voor Oostenrijk komt zulk een Schutzaufsicht alleen voor jeugdige personen voor. Overigens werd, op grond van hetgeen wordt medegedeeld in een ingezonden bijdrage van Jhr. Mr. D. O. ENGELEN in het *Weekblad van het Recht* no. 9530, betwijfeld, of in Engeland het instituut der probation wel in die mate voldoet als men het dikwijls doet voorkomen en ook in de Memorie van Toelichting wordt aangenomen.

Sommige leden meenden, dat het in strijd met het beginsel der voorwaardelijke strafopschorting moet worden geacht, den veroordeelde, dien men de gelegenheid wil geven te toonen, dat hij geen straf noodig heeft, aan strenge voorwaarden en toezicht te binden. Zulk een veroordeelde moet immers het bewijs leveren, dat hij, zich in vrijheid bewegende, niet weder tot misdrijf vervalt; dat vervolging en veroordeeling op hem voldoende indruk hebben gemaakt om hem van nieuwe stappen terug te houden. Maar men make zijn bewegingsvrijheid dan ook niet tot een schijnvrijheid. Voortdurend staande onder nauwlettend toezicht van ambtenaren en bestuursleden eener vereeniging, zal het hem misschien gemakkelijker zijn den rechten weg te houden. Maar hij zal, na het afloopen van den proeftijd, niet gelijke waarborgen bieden voor voldoende zedelijke kracht, als het geval zou zijn, indien hij dien proeftijd als waarlijk vrij man was doorgekomen.

Door verscheidene leden werd de vrees uitgesproken, dat door het opleggen aan den veroordeelde van bepaalde voorwaarden voor zijn gedrag en het instellen van een bijzonder toezicht op de naleving dier voorwaarden, soms verhoudingen zullen worden in het leven geroepen, die zeer ongewenscht zijn en het doel, dat de samensteller van het ontwerp met een en ander beoogde, ongetwijfeld ook ver voorbijstreven. Door de voorwaarden en dat toezicht kan de veroordeelde, tegen alle recht en reden in, in zijn bewegingsvrijheid worden gekortwiek en voor hem een toestand worden geschapen, lie, vooral wanneer hij iemand is, die in geen enkel opzicht als zedelijk minderwaardig mag worden beschouwd — men denke aan de plegers van politieke misdrijven — uiterst pijnlijk en verederend, ja ondulbaar is. Reeds de voorwaarde, dat hij zich

tijdens den proeftijd niet misdrage, welke voorwaarde *moet* worden gesteld, kan tot ongerechtvaardigden dwang leiden, want hoe ver kunnen de opvattingen omtrent de vraag, of iemand zich misdraagt, niet uiteenloopen? Het is geenszins ondenkbaar, dat bij voorbeeld een krachtig optreden van den veroordeelde bij politieke of economische conflicten, ook al overschrijdt het geenszins de perken, door de Strafwet gesteld, door de toezicht houdende ambtenaren als een misdraging wordt beschouwd, terwijl het in de oogen van vele anderen, aan wier oordeel volstrekt niet minder waarde moet worden toegekend, eerder loffelijk dan afkeurenswaardig is. Omtrent de voorwaarden, die niet moeten, maar *kunnen* worden opgelegd, wordt in de Memorie van Toelichting verklaard, dat die van den meest verschillende aard kunnen zijn, terwijl daar als voorbeelden worden genoemd: verplichting tot vergoeding van schade, onthouding van herbergbezoek, van alcoholgebruik, van verkeer op bepaalde plaatsen of met bepaalde personen. De groote vrijheid, die de rechter ten aanzien van dit punt heeft, maakt het mogelijk, dat de veroordeelde beperkt wordt in zijn politieke rechten, waarbij wederom in de eerste plaats te denken is aan zijn vrijheid van spreken in politieke vergaderingen, enz. Den rechter kan, naar men meende, zulk een ver reikende macht niet worden toegekend.

Van verschillende zijden werd betoogd, dat, wanneer het voorgedragen stelsel wet wordt, de veroordeelde, naar zich laat voorzien, soms liever de straf eenvoudig zal ondergaan dan twee of drie jaar lang zich in zijn vrijheid geknot te zien door hatelijke voorschriften omtrent zijn doen en laten en een hem steeds vervolgend, misschien spionneerend, toezicht. Men bedenke hierbij ook, dat de overtreders der strafwet niet allen dronkaards zijn of personen, die zich kenmerken door algemeene ontaarding en zwakheid van wil, maar dat er verscheidene onder zijn, die juist door hunne sterke persoonlijkheid tot het misdrijf zijn gekomen; dezen zullen de belemmering in hun vrijheid van beweging, die uit het toezicht volgt, nog minder kunnen verdragen dan gewone individuen en daardoor juist tot tegenstand worden geprikkeld. Daarom behoort den veroordeelde in elk geval de keuze te worden gelaten van de voorwaardelijke strafopschorting gebruik te maken, dan wel de straf te ondergaan.

Onder verwijzing naar het reeds aangehaalde artikel van den heer ENGELLEN werd er voorts door verscheidene leden de nadruk op gelegd, dat van de bijzondere vereenigingen en instellingen, die zich ten onzent met onderwerpen van penitentiaren aard bemoeien, reeds zooveel wordt gevraagd — men denke aan de uitvoering der Kinderwetten en aan de reclasseering — dat het haar onmogelijk zal zijn ook nog in belangrijke mate deel te nemen aan het probation-werk. Daartoe ontbreekt het ook te veel aan geschikte personen. De ervaring leert — het genootschap tot zedelijke verbetering van ontslagen gevangenen kan dit o. a. op grond van langdurige ondervinding getuigen — dat er slechts betrekkelijk weinig personen zijn te vinden, die den tijd en de tact hebben, noodig om zich met vrucht

aan genoemd werk te wijden. En indien de particuliere instellingen niet bij machte zijn zich voor een goed deel met deze nieuwe taak te belasten, zal zij hoofdzakelijk moeten worden overgelaten aan ambtenaren, de in art. 14 *sexies* genoemde „bijzondere ambtenaren”. Men mag echter betwijfelen, of men wel een voldoende aantal alleszins geschikte personen zal kunnen vinden om tot „bijzonder ambtenaar” te worden aangesteld. Er zullen er ongetwijfeld verscheidene noodig zijn, over het geheele land verspreid. En worden aan dit ambt salarissen verbonden, evenredig aan de hooge eischen, welke men aan de probation-officer heeft te stellen, dan zullen de kosten van dezen tak van dienst zeker spoedig zeer belangrijk worden.

Ten slotte werd er nog op gewezen, dat het stellen van den veroordeelde onder toezicht in het geval van voorwaardelijke invrijheidstelling, geenszins is gelijk te stellen met een dergelijken maatregel in geval van voorwaardelijke strafopshorting. Bij voorwaardelijke invrijheidstelling heeft de veroordeelde, die zich weer een geheel nieuwe plaats in de maatschappij moet verwerven en daarbij uit den aard der zaak vaak op groote moeilijkheden stuit, behoefte aan een steun, in den vorm van een toezicht houdend persoon. Maar de veroordeelde, wiens straf voorwaardelijk is opgeschort, is nooit uit de vrije maatschappij weg geweest; het kan aan hem zelf worden overgelaten de plaats, die hij in de maatschappij inneemt, te behouden.

Met klem drongen dan ook de vele leden, die deze verschillende bedenkingen opperden, aan op terugneming van die bepalingen uit het wetsontwerp, welke op het stellen van voorwaarden en het scheppen van een bijzonder toezicht betrekking hebben. Al waren zij niet blind voor de goede werking, die een zorgvuldig geregeld patronaatswezen *kan* hebben, de gevaren, daaraan verbonden, wogen bij hen zwaarder. De eenige voorwaarde, die toelaatbaar is — en ook vanzelf spreekt — is, dat de veroordeelde niet opnieuw tot misdrijf vervalt. Door zich tot deze voorwaarde te bepalen, roept men een regeling in het leven, die overeenstemt met de in België en Frankrijk geldende. In die landen is gebleken — gelijk in de Memorie van Toelichting wordt aangetoond — dat, ook zonder daaraan verbonden „probation”, het instituut der voorwaardelijke strafopshorting ten volle doel kan treffen. Ook uit een oogpunt van verbetering van den veroordeelde schijnt de „probation” onnoodig; immers in Frankrijk is, ondanks het ontbreken dezer instelling, de recidieve sinds de invoering der voorwaardelijke strafopshorting zeer belangrijk gedaald.

Andere leden hadden tegen het opleggen van voorwaarden aan den veroordeelde en het in het leven roepen van een bijzonder toezicht minder bezwaar. Het is, zoo merkten zij op, zeker niet moeilijk zich voorwaarden te denken, zóó ondoelmatig gekozen, dat de goede werking daarvan gelijk nihil is en zij slechts verbittering van den veroordeelde ten gevolge hebben. Maar het is even waar, dat zorg-

vuldig vastgestelde voorwaarden, die den veroordeelde niet meer in zijn vrijheid beperken, dan met het oog op het door hem gepleegde feite gerechtvaardigd is, en waarvan de naleving wordt vergemakkelijk door een tactvol, welmeenend toezicht, den veroordeelde tot grooten steun kunnen wezen in zijn strijd om niet weer te struikelen. Met name werd door enkele leden gewezen op het belang van een verbod aan wegens dronkenschap veroordeelden, om gedurende den proeftijd herbergen te bezoeken. Het meerendeel der veroordeelden behoort geenszins tot het bijzonder energieke deel der bevolking, maar bestaat uit zwakkelingen in moreel opzicht, die niet ongevoelig zijn voor het dreigement, dat in voor hen geldende verbodsbepalingen is gelegen en zulk een dreigement als steun zullen gevoelen.

Enkele leden, ofschoon voor het beginsel der probation niet warm gestemd, verklaarden dit toch mede te willen aanvaarden, indien dit noodig is om het instituut der voorwaardelijke strafop-schorting eindelijk in ons strafrecht een plaats te verschaffen.

§ 6. Door sommige leden werd de wenschelijkheid betoogd om in het Wetboek van Strafrecht een regeling op te nemen in den geest van die bepalingen van het Engelsche recht en van het Deutsche Vorentwurf van 1909 (§ 83) krachtens welke de rechter de bevoegdheid heeft om, zij het alleen bij bepaald aangewezen misdrijven (Deutsche Vorentwurf, §§ 227, mishandeling; 259, belediging; 296, Fischwilderei) in bijzonder lichte gevallen geheel en al van strafoplegging af te zien. Zoodanige bepaling zou, naar deze leden meenden, bij deze gelegenheid in ons strafrecht kunnen worden ingevoerd. Het denkbeeld ligt toch materieel niet buiten de lijn van dit wetsontwerp. Voor dit onderwerp werd overigens verwezen naar het proefschrift van den heer L. G. KORTENHORST „Bevoegdheid van den rechter om ongestraft te laten (Amsterdam 1913), bepaaldelijk naar bladz. 136 en, voor wat het Engelsche recht betreft, naar bladz. 192.

Artikelen.

Ten aanzien van de artikelen, die in hoofdstuk I van het wetsontwerp worden voorgesteld na art. 14 in het Wetboek van Strafrecht in te voegen, werd in de eerste plaats de wensch geuit, dat de Latijnsche nummering dier artikelen moge worden vervangen door een Hollandsche, zoodat de artikelen worden aangeduid als art. 14a, 14b, enz. Nu men ten gevolge van het groot aantal in te voegen artikelen moet vervallen tot weinig gebruikelijke Latijnsche aanduidingen, die het groote publiek niet verstaat, schijnt het wenschelijk van het gebruik van de Latijnsche taal ten deze af te zien, te eer wijl dit gebruik toch op zich zelf weinig rationeel moet heeten.

Andere leden maakten intusschen de opmerking, dat waar eenmaal de Latijnsche nummering in het Wetboek van Strafrecht reeds

is ingevoerd — er zijn immers reeds verscheidene *bis*-artikelen — het eenig bezwaar heeft thans een andere methode te volgen.

Voorts gaven de in te voegen artikelen, afgezien van hetgeen hierboven reeds werd medegedeeld, aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Art. 14bis. In het eerste lid zouden eenige leden de weinig fraaie uitdrukking „andere dan vervangende hechtenis” willen zien vervangen door „principale hechtenis”, terwijl in plaats van de woorden „nader mocht gelasten” die leden zouden willen lezen: „later mocht gelasten”.

In het tweede lid wordt den rechter imperatief opgedragen voorwaarden te stellen, terwijl vervolgens in art. 14 *quinquies* wordt bepaald wat de voorwaarden *steeds* moeten inhouden. Sommige leden meenden, dat het aanbeveling verdiende de voorwaarden, die nimmer mogen ontbreken, bij de wet zelve aan alle veroordeelden, wier straf voorwaardelijk wordt opgeschort, op te leggen en dan in het tweede lid van dit artikel den rechter facultatief voor te schrijven zijnerzijds nog andere voorwaarden te stellen.

Blijkens het derde lid zal het kunnen voorkomen, dat de nakoming van een gestelde voorwaarde afhankelijk is van de medewerking van een derde. Verscheidene leden verklaarden, dat hun niet duidelijk was, wat hiermede eigenlijk wordt bedoeld, en vroegen nadere inlichtingen. Indien door zulk een voorwaarde het lot van van den veroordeelde geheel in handen van een derde kan worden gelegd, zouden zij zich daarmede niet kunnen vereenigen. De veroordeelde moet het zelf in zijn macht hebben er voor te zorgen, dat de gestelde voorwaarden worden nageleefd; zulks van het doen of laten van een ander afhankelijk te stellen, ware tegenover den veroordeelde zeer onbillijk.

Voorts zal volgens dit lid de beteekening van de uitspraak van den rechter geschieden op de wijze, voorgeschreven voor de beteekening van de dagvaarding ter terechtzitting in strafzaken. Enkele leden konden zich met dit voorschrift niet vereenigen en zouden de voorkeur geven aan een aanzegging in eenvoudige bewoordingen, zooals in Engeland pleegt plaats te vinden.

In het vierde lid bepleiten enkele leden de vervanging van de woorden „voor zoover de rechter zulks bepaalt” door deze andere: „tenzij de rechter anders bepaalt”.

Art. 14ter. In de eerste plaats werd gevraagd naar het verband tusschen de voorwaarden, in art. 14*bis* bedoeld, in het bijzonder de voorwaarden, waarvan de nakoming van een derde afhangt, en de zekerheidstelling, waarvan in dit artikel sprake is. In de Memorie van Toelichting treedt dat verband niet duidelijk aan het licht. Moet, zoo vroegen eenige leden, de cautistelling worden aangemerkt als een voorwaarde, in art. 14*bis* bedoeld?

Sommige leden oordeelden een stelsel, waarin de strafopshorting van een zekerheidstelling, vanwege den veroordeelde of vanwege een derde, afhankelijk kan worden gesteld, weinig aanbevelenswaardig. Zij zagen niet in, dat zulk een cautiëstelling hier thuis behoort; de in de Memorie van Toelichting voorkomende overweging, dat men op die wijze den veroordeelde en anderen den ernst der zaak en het groote belang bij de nakoming der voorwaarden betrokken, met kracht doet gevoelen, vermocht op deze leden weinig indruk te maken. Voorts vreesde men, dat door den eisch van zekerheidsstelling toepassing der nieuwe bepalingen ten opzichte van minvermogenenden moeilijker zal zijn te verkrijgen dan voor anderen, die zonder bezwaar een som als onderpand kunnen storten. Men zoude het betreuren, indien in dit opzicht een — zij het ook niet bedoeld — verschil werd in het leven geroepen.

Eenige leden oordeelden deze bepaling zelfs in strijd met het beginsel van gelijkheid van alle veroordeelden en meenden, dat zij in zekeren zin de gelegenheid tot afkoop der straf opent.

Gevraagd werd, waar de storting van geldswaarde door den veroordeelde of een derde zal plaats hebben. In de consignatiekas of op eenige andere plaats?

De „verbintenis van een derde”, waarvan in het tweede lid gesproken wordt, bestaat blijkens art. 14*undecies*, eerste lid, in de verplichting om bij niet-nakomen van de voorwaarden een som te betalen aan den Staat. Enkele leden meenden, dat dit in art. 14*ter* duidelijker behoorde uit te komen; dit artikel lezende, blijft men in het onzekere omtrent hetgeen met de verbintenis van een derde is bedoeld.

In het vijfde lid behoorde, naar eenige leden meenden, naast het geval, dat last tot tenuitvoerlegging van de straf is gegeven, ook genoemd te worden het geval, dat de proeftijd is verstreken. Overigens zouden sommige leden omtrent de gestorte geldswaarden willen zien bepaald, dat deze, evenmin als zij, volgens het artikel, voor beslag vatbaar zullen zijn, zullen vallen in het faillissement van den veroordeelde.

Art. 14quater. De in dit artikel gestelde maxima voor den proeftijd, drie jaar bij misdrijven en bij bedelarij en landlooperij en twee jaar bij de overige overtredingen, oordeelden eenige leden te hoog en zouden zij willen zien ingekort tot respectievelijk één jaar en zes maanden. Bij verscheidene anderen ontmoette dit echter bedenking, waarbij er op werd gewezen, dat de rechter, zoo noodig, beneden de gestelde maxima kan blijven en dat in het algemeen naar mate de proeftijd langer is, de veroordeelde er langer belang bij heeft zich goed te gedragen.

Voorts waren er leden, die meenden, dat aan den rechter niet behoort te worden overgelaten, den duur van den proeftijd, behoudens dan de maxima, te bepalen. Zij wenschten, dat de wet den rechter op dit punt meer zoude binden.

Art. 14quinquies. In het algemeen gedeelte van dit verslag werd reeds medegedeeld, dat vele leden tegen het opleggen van voorwaarden aan den veroordeelde en het instellen van een bijzonder toezicht ernstig bezwaar hadden en dat aan deze leden alleen de voorwaarde, dat de veroordeelde tijdens den proeftijd niet weder tot misdrijf vervalde, toelaatbaar voorkwam. Intusschen is ook deze voorwaarde in het wetsontwerp geformuleerd op een wijze, die ernstige bedenking wekte. De veroordeelde zal tijdens den proeftijd geen strafbaar feit mogen plegen. Daaronder valt elke overtreding, ook die van de onbeduidenste politieverordening. Men meende, dat dit veel te ver ging en alleen aan het plegen van een strafbaar feit, dat minstens even ernstig is als dat, waarvoor de veroordeeling plaats had, het gevolg mag worden verbonden, dat de opschorting herroepen wordt. In het ontwerp van den Minister CORT VAN DER LINDEN (art. 14quater) luidde de overeenkomstige bepaling dan ook „opnieuw wegens een gelijksoortig strafbaar feit onherroepelijk is veroordeeld”, welke redactie in het ontwerp-LOEFF (art. 14bis) is overgenomen. Men zou wenschen, dat tot deze redactie werd teruggekeerd. In elk geval zal in de voorwaarden niet moeten worden gesproken van het „plegen” van het strafbare feit, maar van het onherroepelijk veroordeeld zijn wegens zulk een feit.

Wat betreft de voorwaarde, dat de veroordeelde „zich niet op andere wijze misdrage”, deze is overgenomen uit het ontwerp-LOEFF, waar vrijwel dezelfde woorden voorkwamen. Maar dat ontwerp week in dit opzicht belangrijk af van het ontwerp-CORT VAN DER LINDEN, sprekende, naast het evengenoemde geval van recidieve, van het geval, dat „de voorwaardelijk veroordeelde zich zoodanig gedraagt, dat gevaar bestaat voor herhaling van een gelijksoortig strafbaar feit”. In deze formule was het juiste standpunt ingenomen, dat er, zal het gedrag van den veroordeelde de strafopshorting te niet doen, steeds eenige betrekking moet bestaan tusschen dat gedrag en het oorspronkelijke feit, dat tot de veroordeeling heeft geleid. Men drong er op aan, dat, indien de Regeering de voorwaarde van goed gedrag in het algemeen niet wensch prijs te geven, althans een redactie worde gekozen in den geest van de aangehaalde woorden uit het ontwerp-CORT VAN DER LINDEN. De redactie van het onderhavige ontwerp achtten de hier aan het woord zijnde leden veel te algemeen en ruimte latende voor rechtsonzekerheid en willekeur.

Enkele leden meenden, dat boven de uitdrukking „zich misdrage” de voorkeur verdient „een bekend slecht levensgedrag leide”, welke woorden voorkomen in art. 437, 2o., van het Burgerlijk Wetboek en waarvan dientengevolge de beteekenis vaststaat.

Ten aanzien van de voorwaarden, die *kunnen* worden opgelegd, werd, in verband ook met de hierboven gemaakte opmerkingen betreffende het gevaar van ondoelmatigheid dier voorwaarden, door eenige leden de wensch geuit, dat de rechter althans eenigermate door de wet worde gebonden.

Het tweede lid gaf eenigen leden aanleiding tot de opmerking, dat de voorwaarde van vergoeding der door het strafbare feit veroorzaakte schade, er een is, die steeds behoort te worden opgelegd; het rechtsbewustzijn van het volk laat niet toe, dat in eenig geval de straf niet wordt ondergaan, zonder dat zelfs de schade wordt vergoed. Andere leden verklaarden echter deze opvatting niet te deelen. De rechter behoort huns inziens ten aanzien van dit punt niet meer dan een bevoegdheid te hebben. Moet deze voorwaarde steeds door den rechter worden opgelegd, dan zou in vele gevallen voor onvermogens de toepassing van het nieuwe instituut onmogelijk zijn.

Uit een taalkundig oogpunt hadden enkele leden bezwaar tegen de uitdrukking, dat de voorwaarden strekken tot het in het leven roepen van een toezicht. Zij meenden, dat niet de voorwaarden, maar de wet dat toezicht in het leven roept en dat daarom een andere redactie de voorkeur zoude verdienen.

Art. 14sexies. In dit artikel is het bijzonder toezicht, waarvan in het laatste lid van art. 14quinquies sprake is, eenigszins nader omschreven. Intusschen wordt de regeling van dit onderwerp voor het allergrootste deel opgedragen aan de Kroon, die daaromtrent bij algemeenen maatregel van bestuur voorschriften zal vaststellen. Eenige leden maakten de opmerking, dat een zoo belangrijke zaak als deze meer in de wet zelve behoorde te worden uitgewerkt.

Dat, naar de meening van vele leden, aan dit bijzonder toezicht groote gevaren verbonden zijn, bleek hierboven reeds. Van de werkzaamheid van particuliere vereenigingen op dit gebied kunnen ongewenschte verhoudingen het gevolg zijn. Ook is te duchten, dat het beginsel van scheiding naar politieke en godsdienstige overtuigingen, dat ten onzent reeds zoo diep heeft ingevreten in de volkeenheden, ook op particuliere probation-bemoeiingen zijn invloed zal doen gelden en dat daardoor die bemoeiingen van stonde af aan een ongewenscht stempel zullen verkrijgen.

Art. 14septies. De leden, die zich hierboven deden kennen als voorstanders van een stelsel, waarin niet de rechter, maar het Openbaar Ministerie met de toepassing der nieuwe bepalingen is belast, maakten de opmerking, dat de rechter, van wien hier wordt bepaald, dat hij ook „ambtshalve” in de gestelde voorwaarden wijziging kan brengen enz., de organen mist om de gegevens te bekomen, die voor zulk een beslissing „ambtshalve” den grondslag zouden moeten leveren. In art. 14octies, eerste en tweede lid, wordt voor elk geval een voorafgaande bemoeiing van het Openbaar Ministerie gevorderd. Waarom niet ook in dit artikel?

Voorts meenden eenige leden, dat dit artikel de rechtszekerheid voor den veroordeelde te veel op losse schroeven zet.

Art. 14octies. Uit een taalkundig oogpunt kwam de redactie

„Indien de voorwaarden niet worden nageleefd” en, in het tweede lid, „dat de veroordeelde de voorwaarden niet heeft nageleefd” aan eenige leden minder juist voor. Immers het betreft hier de gevallen, waarin het Openbaar Ministerie, of de rechter, *meent* dat de voorwaarden niet worden nageleefd, maar waarin daaromtrent nog niets vaststaat.

In het tweede lid wordt het geval gesteld, dat de rechter langs anderen weg dan door middel van het Openbaar Ministerie kennis heeft gekregen, dat de veroordeelde de voorwaarden niet heeft nageleefd. Men kon zich zulk een geval moeilijk anders voorstellen dan in dezen zin, dat de toezicht houdende instelling of ambtenaar den rechter dienaangaande heeft ingelicht. Volgens hetgeen voorkomt op bladz. 22, bovenaan, der Memorie van Toelichting zal echter zulk een instelling of ambtenaar zich niet rechtstreeks tot den rechter kunnen wenden. Daarom zou men gaarne aangaande het gestelde geval nadere inlichtingen ontvangen. In elk geval moet spionage door buitenstaanden, die den rechter van hunne bevindingen kennis geven, niet worden aangemoedigd.

Wijzende op de taak, in het ontwerp-LOEFF in art. 14ter opgedragen aan den officier van justitie van het arrondissement, waarin de voorwaardelijk veroordeelde zich bevindt, stelden eenige leden de vraag, of zulk een bepaling niet ook in dit ontwerp dient te worden opgenomen.

Art. 14^{novies}. Vrij algemeen was men van meening, dat het niet van den rechter moet afhangen of door of vanwege dengeen, die met het bijzonder toezicht is belast, bij het in dit artikel bedoelde verhoor inlichtingen zullen worden gegeven. Wanneer de veroordeelde (of zijn raadsman) zulks wenscht, behoort de rechter verplicht te zijn den persoon, die het toezicht daadwerkelijk uitoefent, op te roepen.

Gevraagd werd, of de eerste zin van het tweede lid al dan niet eenige wijziging bedoelt te brengen in de bepalingen, waarnaar de tweede zin verwijst. Indien dit niet het geval is, hetgeen men veronderstelde, ware het beter dien eersten zin weg te laten.

Overigens werd met betrekking tot de toepasselijkheid van het Wetboek van Strafvordering nog de opmerking gemaakt, dat ten onrechte art. 146 niet toepasselijk is verklaard, zoodat de vraag zou kunnen rijzen of de veroordeelde het recht heeft zijnerzijds getuigen te dagvaarden of te doen dagvaarden. Art. 154 veronderstelt deze bevoegdheid wel, maar geeft haar niet.

Omtrent de wenschelijkheid van uitsluiting van hooger beroep, zooals in het vierde lid wordt voorgesteld, verschilden de meeningen. Tegenover enkele leden, die de uitsluiting afkeurden, stonden anderen, die haar toejuichten, in het belang van een goede werking der wet en van hare populariteit, die door overmatige toepassing van het recht van beroep slechts zoude lijden.

Uitspraak met open deuren, voor alle gevallen voorgeschreven,

oordeelden sommige leden alleen dan gewenscht, wanneer die uitspraak den last tot tenuitvoerlegging van het vonnis inhoudt.

Eindelijk werd nog in overweging gegeven, om, ter vereenvoudiging van de redactie, den aanhef van het artikel te lezen: „De rechter is bevoegd, na ontvangst der vordering van het Openbaar Ministerie”, enz. en, in het belang van een juiste woordenkeus de woorden „binnen het Rijk de praktijk uitoefenende” te vervangen door: „binnen het Rijk ingeschreven”.

Art. 14decies. Eenige leden hadden bezwaar tegen de hier aan den rechter gegeven bevoegdheid om de voorloopige aanhouding van den veroordeelde te bevelen. Diens rechtspositie wordt daardoor al te onzeker, meenden zij.

Daarentegen oordeelden verscheidene anderen de bevoegdheid tot voorloopige aanhouding ontontbeerlijk en ook alleszins rationeel, waar het een persoon geldt, wiens straf voorwaardelijk is opgeschort. Blijkt zulk een persoon de opschorting onwaardig, dan is het gerechtvaardigd, dat hij voorloopig, in afwachting van de procedure, in art. 14octies bedoeld, in voorloopige bewaring wordt gesteld. Hierbij zie men niet voorbij, dat tot de aanhouding alleen mag worden overgegaan, wanneer de veroordeelde vermoed wordt in strijd met de gestelde voorwaarden te hebben gehandeld, en dan nog slechts „indien het belang der openbare orde zulks vordert”. De waarborgen tegen willekeur waren misschien nog te versterken door in plaats van „vermoed” te lezen: „verdacht”.

Eenige leden meenden, dat alleen in geval de veroordeelde een strafbaar feit heeft gepleegd, aanhouding moet kunnen plaats vinden, welke opmerking aanleiding gaf tot deze andere, dat men in dien gedachtengang zich moet bepalen tot strafbare feiten, die in het algemeen den rechter vrijheid geven den pleger voorloopig aan te houden. Maar gaat men zoover, dan is de geheele bepaling vrijwel overbodig.

In het derde lid komt, naar men opmerkte, de in de Memorie van Toelichting veroordeelde uitdrukking „voorwaardelijke tenuitvoerlegging der straf” voor. Men vermoedde, dat dit het gevolg was van een abuis.

Eindelijk wezen enkele leden er op, dat in art. 14sexies, alinea 1, van de ontwerpen-CORT VAN DER LINDEN en LOEFF in geval van aanhouding, voor de te nemen beslissing, of de voorwaardelijke veroordeeling ten uitvoer zal worden gelegd, een termijn van acht dagen is gesteld, hetgeen hun voorkwam de voorkeur te verdienen boven het weglaten van elken termijn in het voorgestelde artikel.

Art. 14undecies. Door enkele leden werd de wenschelijkheid betoogd de in het eerste lid gegeven bevoegdheid tot gijzeling te laten vervallen, wijl, naar zij vreesden, wegens het gevaar van toepassing van den lijfswang, het den veroordeelde misschien moeilijk zal vallen een persoon te vinden, die borg voor hem zal willen

zijn. Anderzijds werd echter opgemerkt, dat als een borg voldoende ge goed is, hij geen lijfswang heeft te vreezen en dat het in het algemeen zeker weinig doelmatig kan heeten borgen te stellen, op wie geen verhaal is.

Art. 14duodecies. Enkele leden hadden bezwaar tegen het eerste lid, voor zoover daarin wordt bepaald, dat, indien een veroordeelde vóór den afloop van den proeftijd wordt vervolgd ter zake van een ander strafbaar feit, de last tot tenuitvoerlegging van de vroegere opgelegde straf alsnog kan worden gegeven. Anderen deelden dit bezwaar niet en zagen in deze bepaling de consequentie van hetgeen wordt voorgesteld in den aanhef van art. 14*quinquies*. Intusschen oordeelden zij het onbillijk, dat elk strafbaar feit, hoe onbetee kenend ook, de hier bedoelde ernstige gevolgen zal kunnen hebben; evenals in art. 14*quinquies* wenschten zij in dit artikel een beperking.

Voorts werd er op gewezen, dat volgens het ontwerp ten onrechte het tijdstip van de vervolging beslissend is. Het komt er niet op aan of de *vervolging* plaats vindt vóór den afloop van den proeftijd (die vervolging kan ook een feit betreffen, dat reeds is begaan vóór het feit, ter zake waarvan de voorwaardelijke strafopschorsing werd uitgesproken), maar of het tweede feit vóór den afloop van den proeftijd werd *gepleegd*.

Ingevolge het bepaalde in het tweede lid zal de opgeschorte hoofdstraf, ook indien zij niet ten uitvoer wordt gelegd, later bij recidieve grond tot strafverzwaring kunnen opleveren. In geval van recidieve tijdens den proeftijd zal de eerste straf echter zulk een gevolg niet hebben. Eenige leden oordeelden dit weinig rationeel. Zij meenden, dat in het tweede geval er eerder aanleiding bestond aan de eerste straf invloed op de strafmaat toe te kennen dan in het eerste.

Met betrekking tot het derde lid werd de opmerking gemaakt, dat omtrent den vorm en de tenuitvoerlegging van het bevel tot teruggave van de gestorte gelden en de opheffing van de verbintenis, waarvan aldaar sprake is, nadere bepalingen onmisbaar schijnen.

HOOFDSTUK II.

BEVORDERING DER BETALING VAN GELDBOETEN.

De strekking van de aanvullingen en wijzigingen, bij dit hoofdstuk voorgesteld, vond vrij algemeen waardeering.

Ten aanzien van de belangrijke wijziging van het derde lid van art. 23 van het Wetboek van Strafrecht, beoogende den rechter, voor wat betreft den duur der vervangende hechtenis, aan geen andere grenzen te binden dan een minimum van één dag en een maximum van zes maanden, — slechts enkele leden verklaarden

zich daarmede niet te kunnen vereenigen. Zij merkten daarbij op, dat de rechter in het algemeen niet in staat moet worden geacht met juistheid te beoordeelen, welke boete in overeenstemming is met de ge goedheid van den delinquent; daartoe ontbreken hem de gegevens te zeer. Diensvolgens behoort de rechter — om den prikkel tot betaling der boete te versterken — niet de macht te hebben om als subsidiaire straf hechtenis van betrekkelijk langer duur op te leggen. Het is wenschelijk, dat de wet voor elke boete een evenredig maximum voor de vervangende hechtenis bepale.

Vele andere leden juichten daarentegen deze wijziging toe. Intusschen werd er door sommigen dezer de nadruk op gelegd, dat — gelijk trouwens ook in de Memorie van Toelichting, bladz. 24 bovenaan, als de meening van den voorsteller aan het licht treedt — het nieuwe stelsel alleen dan doelmatig kan werken indien men mag vertrouwen, dat de rechter bij de bepaling van het bedrag der boete met de geldelijke omstandigheden van den veroordeelde voldoende rekening houdt. Dat dit thans het geval is meenden zij den steller der Memorie van Toelichting, bladz. 23 onderaan, niet te kunnen toestemmen. Al te zeer wordt, naar zij meenden, volgens een vast tarief beboet en verzuimd de economische en financieele omstandigheden van den delinquent nauwkeurig na te sporen en bij de boetebepaling te laten wegen. De rechter beschikt echter over voldoende middelen om een nasporing als hier bedoeld te doen plaats hebben.

Ten aanzien van de voorgestelde aanvulling van art. 341 van het Wetboek van Strafvordering werd door enkele leden de meening uitgesproken, dat de hier aan het Openbaar Ministerie toegekende macht al te ver gaat. Men mag huns inziens aan het Openbaar Ministerie niet de bevoegdheid geven te bepalen, dat een boete, ook als die zeer hoog is, — men dacht hierbij o. a. aan een veroordeeling tot vierhonderd gulden boete wegens belediging van een officier — dadelijk moet worden betaald, bij gebreke waarvan de subsidiaire hechtenis zal worden toegepast. De bepaling van een minimum-termijn, dien het Openbaar Ministerie in acht heeft te nemen, kwam aan deze leden wenschelijk voor en zonder bezwaar.

Van andere zijde werd daarentegen de vrees uitgesproken, dat de gelegenheid om verlenging te verkrijgen van den termijn, door het Openbaar Ministerie voor de voldoening der boete bepaald, aan het spoedig betalen der boete niet bevorderlijk zal zijn. De hier aan het woord zijnde leden meenden zelfs, dat de evenbedoelde bepaling het resultaat van de overige in dit hoofdstuk voorgestelde aanvullingen en wijzigingen der wet, te zamen genomen, onzeker zoude maken. Zij bevalen het Engelsche stelsel aan, volgens hetwelk dadelijk na de uitspraak de boete moet worden betaald. Bij vele andere leden vonden deze opmerkingen geen weerklank: de gelegenheid om uitstel te verkrijgen is, naar zij opmerkten, in het belang van beperking der toepassing van subsidiaire hechtenis zeer gewenscht.

Uit een taalkundig oogpunt werd door enkele leden bezwaar gemaakt tegen de uitdrukking „bedreigde geldboete” in het nieuwe vijfde lid van art. 23 van het Wetboek van Strafrecht. Deze uitdrukking is, strikt genomen, niet goed Nederlandsch en in strijd met de terminologie van het Wetboek. Het woord „bedreigd” kan bovendien zonder bezwaar worden gemist.

HOOFDSTUK III.

UITBREIDING DER VOORWAARDELIJKE INVRIJHEIDSTELLING.

Ook de voorstellen, in dat onderdeel van het wetsontwerp gedaan, vonden in beginsel algemeen instemming. Dat er behoefte wordt gevoeld aan uitbreiding van de toepasselijkheid der bepalingen betreffende de voorwaardelijke invrijheidsstelling schijnt niet twijfelachtig; de reactie op de vroeger bestaande overschatting van de voordeelen van het cellulaire stelsel speelt hierbij, naar eenige leden opmerkten, een groote rol. Men juichte het voorts vooral toe, dat, volgens dit wetsontwerp, de goede werking van het instituut der voorwaardelijke invrijheidsstelling zal worden bevorderd door van Staatswege ondernomen of gesteunde reclasseeringsbemoedigen, waardoor het beginsel van geleidelijken terugkeer in de vrije maatschappij in toepassing zal worden gebracht.

In verschillende opzichten werd echter gepleit voor wetswijzigingen, die nog verder gaan in de richting, door het ontwerp aangegeven.

Enkele leden opperden het denkbeeld, dat de wet voorwaardelijke invrijheidsstelling als regel zou stellen, d. w. z. haar imperatief zou voorschrijven, met bepaling, dat indien zij ten opzichte van zekere gevangenen niet plaats vindt, daaraan steeds een uitdrukkelijke rechterlijke uitspraak ten grondslag moet liggen. Vele anderen verklaarden zich tegen dit denkbeeld. Kwam het tot dit systeem, dan zou huns inziens de rechter bij het bepalen van de strafmaat reeds te voren rekening houden met de voorwaardelijke invrijheidsstelling, die na zekeren tijd zou moeten plaats vinden en zodoende de werking van het stelsel geheel verijdelen. Overigens meende men, dat het tijdstip om dit punt in nadere beschouwing te nemen, zal zijn gekomen wanneer de algemeene herziening van het Wetboek van Strafrecht aan de orde is.

Een wijziging van minder verre strekking, die door eenige leden werd aanbevolen, strekte er toe in het voorgestelde nieuwe art. 15, eerste lid, in plaats van „drie vierden van den tijd” te lezen: „de helft van den tijd”.

Weer andere leden zouden de beperking, gelegen in de woorden „en tevens ten minste negen maanden”, willen doen vervallen. In verband met den eisch, dat drie vierde van den straftijd in de gevangenis moet zijn doorgebracht, beteekent de voorwaarde van ten minste negen maanden, dat de voorwaardelijke invrijheidsstelling

slechts toepassing zal kunnen vinden bij gevangenisstraffen van ten minste één jaar. Bedenkt men nu, dat, volgens een elders in de Memorie van Toelichting voorkomende opmerking (bladz. 15 onderaan), meer dan 80 pCt. van alle opgelegde gevangenisstraffen beneden de zes maanden blijven, dan is het duidelijk, dat bij de voorgestelde bepalingen de werking van het instituut der voorwaardelijke invrijheidsstelling tot een uiterst klein terrein beperkt zal blijven. Men betreurde dit en betoogde, dat de waarborgen, welke de wet zal bevatten voor een voorzichtige en doelmatige toepassing van het instituut, groot genoeg zijn om den rechter die toepassing over een grooter gebied toe te vertrouwen. Intusschen vond het hier geopperde denkbeeld geenszins algemeene instemming. Verschillende leden verklaarden ten deze op hetzelfde standpunt te staan als de ontwerper van het wetsvoorstel; vooral als de voorwaardelijke strafopshorting wordt ingevoerd, zal men aan verdere uitbreiding van het instituut der voorwaardelijke invrijheidsstelling geen behoefte hebben.

Door enkele leden werd bezwaar gemaakt tegen de bepaling van art. 15, derde lid, dat de proeftijd voor een voorwaardelijk in vrijheid gestelde ten minste één jaar is. Indien een veroordeelde nog drie maanden gevangenisstraf heeft te ondergaan, is het geenszins ondenkbaar, dat hij liever die straf gewoon zal willen „uitzitten” dan een jaar lang aan een streng toezicht buiten de gevangenis te zijn onderworpen.

Uit een taalkundig oogpunt zouden eenige leden de hierbedoelde bepaling willen lezen: „ door te brengen, doch duurt ten minste een jaar”.

Ten aanzien van de voorgestelde artikelen 15 en 15*bis* werd door enkele leden de vraag gedaan, of de voorwaarden, ingevolge het vierde lid van eerstgenoemd artikel gesteld, dezelfde zullen zijn als de „in den verloopas uitgedrukte”. Men vermoedde dat het antwoord bevestigend moet luiden, maar meende, dat het dan aanbeveling verdiende in artikel 15*bis* te spreken van „de bij het besluit tot invrijheidsstelling gestelde voorwaarden”, desnoods met de bijvoeging „die in den verloopas zullen worden opgenomen”.

In het onderdeel van dit hoofdstuk, dat betrekking heeft op artikel 32 van het Wetboek van Strafrecht, is verzuimd na de woorden „tweede lid” op te nemen de woorden „van het Wetboek van Strafrecht”.

Ten slotte werd nog de opmerking gemaakt, dat het aanbeveling verdient de verschillende voorstellen, in dit wetsontwerp vervat, aan te duiden met artikelen, voor elk hoofdstuk een nieuwe reeks.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 1sten Mei 1914.

VAN RAALTE.
 VAN SASSE VAN IJSSELT.
 FOCK.
 RINK.
 TROELSTRA.

Bij Koninklijke Boodschap van 7 Juli 1914 is het navolgende Wetsontwerp aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden. (Bijlagen Handelingen 2e Kamer 1913—1914 No. 338).

ONTWERP VAN WET. 1)

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het eedsvraagstuk nadere regeling behoeft;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

In elk geval waarin een wettelijk voorschrift het afleggen hetzij van een eed, hetzij naar de wijze der godsdienstige gezindheid van een eed of eene belofte of bevestiging vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt, wordt door een ieder, ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid behoort, de eed afgelegd, behalve in de gevallen bij de volgende artikelen voorzien.

Artikel 2.

Eene belofte of bevestiging wordt afgelegd:

a. indien het wettelijk voorschrift betrekking heeft op de aanvaarding van eenig openbaar ambt, van eenige openbare betrekking, waardigheid of bediening, van eenig beroep of van eenigen meer duurzamen werkkring, als dien van voogden of curators;

b. indien de godsdienstige gezindheid van den te beëdigden persoon hem het afleggen van een eed verbiedt, of indien het met rechtspraak belaste college of de rechterlijke of consulaire ambtenaar bij de beëdiging, op de opgave van den te beëdigden persoon, oordeelt dat deze oprecht meent gewichtige gewetensbezwaren tegen het afleggen van een eed te gevoelen.

Artikel 3.

In geval de te beëdigden persoon tegen het afleggen van den eed bezwaren gevoelt en de eed in handen van een ander dan van een

1) Vergelijk het Hoofdartikel in het W. v. h. R. No. 9650.

rechterlijken of consulairen ambtenaar zou moeten worden afgelegd, zal hij vooraf mondeling of schriftelijk die bezwaren kunnen opgeven aan den rechter van het kanton waarbinnen de beëdiging moet geschieden, met verzoek tot de belofte of bevestiging te worden toegelaten.

Indien de kantonrechter, na zoo noodig den verzoeker te hebben gehoord, oordeelt dat deze oprecht meent gewichtige gewetensbezwaren tegen het afleggen van een eed te gevoelen, zal eveneens de belofte of bevestiging worden afgelegd.

Tegen de beslissing van den kantonrechter staat geenerlei beroep open; het verzoekschrift is vrij van zegel; de beschikking is vrij van zegel en van de formaliteit van registratie en wordt den te beëdigigen persoon aanstonds zonder eenige kosten uitgereikt.

Artikel 4.

In elk geval waarin een wettelijk voorschrift de vrije keuze laat tusschen den eed en de belofte of bevestiging, wordt, behoudens de bepalingen der Grondwet, steeds de belofte of bevestiging afgelegd.

Artikel 5.

Elke belofte of bevestiging, krachtens deze wet afgelegd, treedt voor den eed in de plaats en geldt rechtens als zoodanig.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

De Minister van Marine,

De Minister van Financiën,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Waterstaat,

De Minister van Landbouw,

Nijverheid en Handel,

De Minister van Koloniën,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Algemeene beschouwingen.

Bij arrest van 29 December 1913 1) heeft de Hooge Raad der Nederlanden beslist, dat „een met bedreiging van straf af te dwingen verplichting tot eedsaflegging” niet aanwezig is voor den getuige in strafzaken, die niet tot een kerkgenootschap behoort. Wat menigeen na het bekende arrest van den Hoogen Raad van 23 Mei 1910 (*Weekblad van het Recht*, n°. 9000) reeds waarschijnlijk achtte en ook de vorige Minister van Justitie REGOUT niet uitgesloten oordeelde, was hierdoor een vaststaand feit geworden: de niet tot een kerkgenootschap behoorende getuige, van wien tot dusverre op grond van de constante jurisprudentie van den Hoogen Raad een eed werd gevergd, is hiertoe niet verplicht.

Na dit arrest rees de vraag, of, zooals o.a. door den vroegeren Amsterdamschen hoogleeraar, thans Staatsraad STRUYCKEN 2) en verschillende artikelen in de pers geleerd werd, de consequentie van het arrest van den Hoogen Raad deze was, dat niet tot een kerkgenootschap behoorende getuigen ook niet tot een belofte mogen worden toegelaten en slechts buiten eede kunnen worden gehoord dan wel het gevolg van dit arrest alléén zou zijn, dat de niet tot een kerkgenootschap behoorende getuige voortaan in de plaats van een eed een belofte moet afleggen. 3) Bij arrest van 29 Juni 1914 *) heeft de Hooge Raad deze vraag thans in eerstgemelden zin beslist. In afwijking van het gevoelen van het gerechtshof te Amsterdam heeft de Hooge Raad bij dit arrest beslist, dat een belofte, afgelegd door een niet tot een kerkgenootschap behoorenden getuige, niet de kracht heeft van een beëdigde getuigenverklaring en dat „aan een verklaarbaar verzuim van den wetgever is toe te schrijven”, „dat verklaringen van personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, niet als verklaringen van getuigen kunnen gelden.

Het komt den ondergeteekenden niet twijfelachtig voor, dat dit thans door den Hoogen Raad na bijna een eeuw geconstateerde verzuim van den wetgever zoo spoedig mogelijk moet worden hersteld. Zooals het arrest van 23 Mei 1910 eene wetswijziging omtrent den vorm der beëdiging onontbeerlijk maakte, is thans wetswijziging ten aanzien van de *verplichting* omtrent het afleggen van een eed of belofte noodzakelijk geworden. De nu in het leven getreden toestand, dien het Kamerlid TROELSTRA reeds bij de behandeling der

1) Opgenomen in het *Weekblad van het Recht*, n°. 9574, besproken in n°. 9575.

2) In *Van onzen Tijd* van 10 Januari 1914.

3) Een derde opvatting werd nog gehuldigd door het *Weekblad van het Recht*, n°. 9575, dat betoogde, dat deze personen wél een belofte zouden mogen afleggen, doch dat zij nimmer onder artikel 207 Wetboek van Strafrecht zouden vallen.

*) Zie hierna blz. 164.

Eedswet-REGOUT voorzag, dat de rechter aan de verklaringen van niet tot een kerkgenootschap behorende getuigen niet dezelfde waarde zou mogen toekennen als aan die van wel tot een kerkgenootschap behorenden, mag zeker niet bestendig blijven.

Waar dit vaststaat en niet minder buiten twijfel is, dat de bestaande uiteenlopende voorschriften omtrent de eedsverplichting, zooals deze in verschillende wetten zijn neergelegd, wel bij niemand verdediging vinden, meenen de ondergeteekenden goed te doen, door de herziening der eedsverplichting niet te beperken tot een wijziging uitsluitend ten opzichte van den getuigeneed in strafzaken en den daarmede noodzakelijk verband houdenden getuigeneed in burgerlijke zaken, doch aan deze herziening een zoodanig algemeen karakter te geven, dat deze althans voorloopig — welke wijzigingen de toekomst wellicht noodzakelijk zal maken, kan hier buiten beschouwing blijven — als een oplossing van het reeds zoo langen tijd de gemoederen verdeeld houdende eedsvraagstuk zal kunnen worden aangemerkt.

Tweeërlei moet bij deze algemeene herziening op den voorgrond staan: 1o. er moet meer eenheid en zekerheid komen ten aanzien van de thans in tal van afzonderlijke wettelijke voorschriften omtrent de beëdiging voorkomende bepalingen; 2o. aan deze nieuwe regeling zal het beginsel moeten ten grondslag liggen, dat de eed slechts in die gevallen gehandhaafd blijft, waar deze inderdaad onmisbaar moet worden geacht, en ten aanzien van die personen, van wie de eed kan worden gevorderd zonder hun geweten geweld aan te doen.

Het eerste punt vereischt slechts een korte nadere toelichting.

In het bijzonder ten aanzien van de ambtseeden bestaat een verscheidenheid van voorschriften, waarbij nu eens de eed alléén 1) dan weer de eed of belofte naar vrije keuze 2), dan wel de eed of belofte naar de wijze der godsdienstige gezindheid 3), eindelijk ook de belofte alléén 4) wordt geëischt, zonder dat menigmaal een aanmerkelijke reden bestaat, waarom het ééne geval zóó, het andere anders geregeld is. Ook is vaak wanneer de „eed” zonder méér wordt vereischt, de juiste beteekenis van dit voorschrift twijfelachtig 5).

1) Bijv. de makelaars volgens artikel 62 Wetboek van Koophandel; ook de voogden leggen bij de aanvaarding hunner functie volgens art. 419 Burgerlijk Wetboek alléén den „eed” af.

2) Bijv. de inspecteurs van het lager onderwijs volgens art. 94 der wet van 17 Augustus 1878 (*Stbl.* n°. 127), de leden van den Centralen Raad van Beroep volgens art. 51 der Beroepswet.

3) Bijv. de burgemeester volgens art. 65 der Gemeentewet, de leden der rechterlijke macht volgens art. 29 Rechterlijke Organisatie.

4) De ambtenaren van het Staatstoezicht op de volksgezondheid volgens art. 3 der Gezondheidswet, de leden van den Octrooiraad volgens art. 14 der Octrooiwet 1910.

5) Is de eed dan voor een ieder verplichtend, ook voor de Doopsgezinden? Of moet men het voorschrift lezen, alsof er stond: „eed of belofte naar de wijze der godsdienstige gezindheid”?

Grootere eenheid en duidelijker regeling zijn derhalve alleszins gewenscht.

Ook het tweede punt behoeft, na de uitgebreide bespreking van het eedsvraagstuk in literatuur en parlement — laatstelijk weder naar aanleiding van de wet van 17 Juli 1911 (*Staatsblad* no. 215) — weinig toelichting.

De ondergeteekenden zijn overtuigd, dat voor menigeen de eed in zoodanige mate het verantwoordelijkheidsgevoel verhoogt, dat zijn onder eede afgelegde verklaring een grooter waarborg biedt, dat hij inderdaad de geheele waarheid mededeelt. Tegenover de groote algemeene en individueele belangen, die de Staat te behartigen heeft en waardoor het voorkomen van onwaarachtige verklaringen van zoo groote beteekenis is, heeft de Staat het recht niet van den waarborg, in den eed gelegen, geheel afstand te doen. Bovendien zouden ongetwijfeld tegen het doen verdwijnen van den eed uit ons staatsrecht en openbaar leven bezwaren worden geopperd. Een algemeen geldende geheel vrije keuze tusschen eed of belofte of een algeheele afschaffing van den eed kunnen de ondergeteekenden derhalve niet bevorderen.

Daarentegen is evenmin bevredigend de uit tal van wettelijke voorschriften voortvloeiende en ook door het arrest van den Hoo-gen Raad van 29 December 1913 niet gewijzigde toestand, dat allen, die tot een kerkgenootschap behooren dat het afleggen van den eed niet bepaaldelijk verbiedt, verplicht zijn den eed af te leggen, ook al hebben zij persoonlijk de meest ernstige gewetensbezwaren tegen het afleggen van den eed. Dezen eedswang nog langer te handhaven ware in strijd met den geest van art. 167 der Grondwet, welk artikel ieders persoonlijke godsdienstige gevoelens zooveel mogelijk wil geëerbiedigd zien.

De regeling, die de Minister REGOUT bij de openbare beraadslagingen in de Tweede Kamer betreffende de noodwet van 1911 in uitzicht stelde voor de definitieve oplossing van het eedsvraagstuk, schijnt ook naar de meening van de ondergeteekenden de meest gewenschte. Gelijk bekend, kwam dit denkbeeld van Minister REGOUT hierop neer, dat tot de belofte zouden worden toegelaten allen, bij wie ernstige gewetensbezwaren tegen het afleggen van den eed bestaan, onder bevoegdheid voor den rechter, om, indien deze niet aanneemt dat de gewetensbezwaren oprecht gemeend zijn, toch den eed op te leggen. Deze regeling voldoet alleszins aan het vereischte: behoud van den waarborg van den eed onder eerbiediging echter van gewetensbezwaren.

Bleek tijdens de schriftelijke behandeling van de wet betreffende den *vorm* der beëdiging naar de meening van den toenmaligen Minister van Justitie nog te veel verschil van gevoelen te bestaan omtrent de oplossing van het vraagstuk van de eed*verplichting*, dan dat deze toen het lot van de den vorm regelende noodwet, welker onmiddellijke totstandkoming dringend geboden scheen, aan een voorstel betreffende den eedsplicht zelf meende te mogen blijven

verbinden, bij de mondelinge beraadslaging verwierf bovenomschreven denkbeeld van verschillende zijden instemming. Sedert heeft ook de staatscommissie voor de herziening van het Wetboek van Strafvordering in art. 126 van haar ontwerp van wet een zelfde regeling voorgesteld.

Intusschen, niet in alle gevallen, waarin volgens een wettelijk voorschrift een beëdiging moet plaats vinden, kan deze regeling geldig worden verklaard. Hoezeer de ondergeteekenden overtuigd zijn van de wenschelijkheid, dat op het gebied der beëdiging groo-tere eenheid tot stand komt, meenen zij toch naast de algemeene regeling: eedsverplichting zonder gewetensdwang, voor een aantal andere gevallen een afwijkende regeling te moeten voorstellen.

Tal van wettelijke voorschriften geven de vrije keuze tusschen den eed en de belofte 1). Hierin in zooverre wijziging te brengen, dat in plaats van deze vrijheid van keuze een eedsverplichting, zij het ook in den nieuwen vorm waarin gewetensdwang uitgesloten is, wordt opgelegd, ware stellig ondenkbaar en in strijd met het rechtsbewustzijn van dezen tijd.

Integendeel, in tweeërlei zin behoort aan deze voorschriften, die een vermindering van het aantal afgelegde eeden ten gevolge hebben, uitbreiding te worden gegeven.

Tot de wettelijke voorschriften, die tot dusverre vrijheid van keuze tusschen eed of belofte geven, behooren tal van bepalingen omtrent den ambtseed. En inderdaad kan de wetgever geprezen worden, die voor den ambtseed geen eedsverijlichting heeft opgelegd. Het is toch niet wel denkbaar, dat personen van handelingen in strijd met hun ambtsplicht zouden weerhouden worden door de omstandigheid, dat zij wellicht tientallen van jaren geleden onder eede beloofd hebben hunne verplichtingen te zullen nakomen, wanneer de belofte als zoodanig — bovendien van strafrechtelijke sanctie voorzien, wanneer het geldt processen-verbaal op ambtsbelofte opgemaakt — en hun algemeen verantwoordelijkheidsgevoel als ambtenaar, deze kracht ten goede niet zouden bezitten. De ondergeteekenden vertrouwen, dat deze meening ongetwijfeld door de Staten-Generaal zal worden gedeeld en dat hun voorstel, om, in navolging van de meeste voorschriften betreffende den ambtseed uit den lateren tijd, ook voor alle andere ambtseeden de eedsverplichting op te heffen, instemming zal vinden.

Hiermede mag echter niet worden volstaan. Het komt den ondergeteekenden toch voor, dat in al deze gevallen de eed geheel kan worden afgeschaft en een belofte alleszins voldoende kan worden geacht.

Het onnoodig afleggen van eeden is herhaaldelijk door gezag-

1) De meeste dezer wettelijke voorschriften betreffen ambtseeden. Doch ook wel in andere gevallen heeft de wetgever deze vrijheid verleend, bijv. in art. 61 der Beroepswet aan de getuigen en deskundigen in rechtszaken betreffende de Ongevallenwet en in art. 18 der Octrooiwet 1910 aan getuigen voor den Octrooiraad.

hebbende personen scherp veroordeeld. Hierdoor wordt het gewicht van den eed in het algemeen verzwakt en de ernst van de plechtige godsdienstige handeling in het algemeen miskend. Vermindering van het aantal eeden zal de beteekenis van den eed, in de gevallen waarin deze wel gevorderd blijft, ongetwijfeld verhoogen.

De ondergeteekenden zijn daarom van oordeel, dat ten aanzien van alle ambtseeden en soortgelijke eeden, alsmede in alle gevallen, waarin thans reeds het wettelijk voorschrift volledige vrijheid van keuze geeft tusschen eed of belofte en waarin derhalve het afleggen van den eed door den wetgever niet dringend noodzakelijk is geoordeeld, de eed zal dienen te vervallen en voortaan alléén een belofte behoort te worden afgelegd.

Artikel 1.

Uit de arresten van den Hoogen Raad van 29 December 1913, en van 29 Juni 1914 volgt, dat personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, niet anders dan een onbeëdigde verklaring — d.w.z. een noch door den eed, noch door de belofte versterkte verklaring — mogen afleggen in al die gevallen waarin tusschen de eedsverplichting en de godsdienstige gezindheid (kerkgenootschap) van den te beëdigigen persoon, hetzij uitdrukkelijk verband is gelegd, hetzij dit stilzwijgend moet worden aangenomen; aldus in al die gevallen van beëdiging, waarin noch de vrije keuze is gelaten noch enkel de belofte is voorgeschreven. Artikel 1 heeft nu in de eerste plaats de strekking buiten twijfel te stellen, dat ten aanzien van al deze wettelijke voorschriften de personen, die niet, en zij, die wél tot een kerkgenootschap behooren voortaan gelijk • staan. En in de tweede plaats bepaalt het artikel, dat voor hen allen, zonder onderscheid van godsdienstige gezindheid, in alle hier genoemde gevallen de eed regel zal zijn. De in artt. 2 en 3 neergelegde ruime omschrijving van de uitzonderingen op dezen regel toont echter aan, dat deze vooropstelling van den eed allerminst beoogt een reactie tegen de thans bestaande vrijheid, om onder bepaalde omstandigheden de belofte af te leggen. Integendeel. Zooals in het algemeen gedeelte dezer toelichting is uiteengezet, wordt juist het aantal gevallen van eedsverplichting in hooge mate bij dit wetsontwerp verminderd.

De uitdrukking „wettelijk voorschrift”, ook voorkomende in de wet van 17 Juli 1911 (*Staatsblad* no. 215), is hier overgenomen, met de uitdrukkelijke bedoeling dat de bepalingen dezer wet óók zullen gelden voor voorschriften omtrent de beëdiging, welke van andere Staatsorganen dan die van het eigenlijk wetgevend gezag uitgaan.

Artikel 2.

Artikel 2 bepaalt, wannéér, ten aanzien van de wettelijke voor-

schriften die alleen een eed of naar de wijze der godsdienstige gezindheid een eed of belofte eischen, in plaats van den in artikel 1 voorgeschreven eed de belofte zal moeten worden afgelegd.

In de eerste plaats zal dit het geval zijn, wanneer het betreft een ambtseed of soortgelijken eed. Art. 2, *a*, is zóó ruim geredigeerd, dat hieronder vallen al die beëdigde verklaringen, die niet betrekking hebben op één bepaalde en te voren vaststaande gebeurtenis uit het naaste verleden of de naaste toekomst, maar die gegeven worden met het oog op een doorlopende reeks van toekomstige of vroegere, zoowel publiek- als privaatrechtelijke gedragingen. De voogd bijv., die volgens art. 444 Burgerlijk Wetboek de deugdelijkheid der boedelbeschrijving moet bevestigen, zal den eed moeten doen, tenzij hij zich op artikel 2, *b*, wil beroepen; daarentegen zal hij voortaan bij het begin der voogdij (artikel 419 Burgerlijk Wetboek) moeten *beloven*, in plaats van onder eede verklaren, dat hij de voogdij naar behooren en getrouwelijk zal waarnemen.

Dat ook de zoogenaamde „zuiveringseeden” onder art. 2, *a*, vallen, worde hier nog uitdrukkelijk vermeld, al sluit de redactie zeker iederen twijfel hierover reeds uit.

Voor alle volgens artikel 1 af te leggen eeden, niet onder art. 2, *a*, vallende, gelden de uitzonderingsbepalingen van art. 2, *b*.

Zij, die tot een kerkgenootschap behooren, dat den eed bepaald verbiedt, zullen een belofte moeten afleggen. Alle andere personen, onverschillig of zij al of niet tot een kerkgenootschap behooren, zullen, wanneer zij tegen het afleggen van een eed gewichtige gewetensbezwaren hebben, dit den persoon, die de beëdiging doet, kunnen mededeelen. Teneinde te voorkomen, dat personen, die inderdaad geen gewetensbezwaren hebben, dit echter voorgeven, om aldus een verklaring in strijd met de waarheid te kunnen afleggen zonder nochtans zich te bezwaren met een meined onder aanroeping van Gods Naam, wordt het toetsingsrecht tevens in de wet neergelegd. De gekozen redactie geeft duidelijk weder, dat bij de uitoefening dezer toetsingsbevoegdheid niet onderzocht mag worden, of de opgegeven gewetensbezwaren, redelijk of verstandig zijn, doch slechts van belang is „de waarachtigheid”, „de overtuigingswaarde”, van de opgave van de aanwezigheid van gewichtige gewetensbezwaren, zooals de Toelichting op art. 126 van het door de staatscommissie voor de herziening van het Wetboek van Strafvordering voorgestelde ontwerp volkomen terecht leert.

Het heeft bij de ondergeteekenden nog een ernstig punt van overweging uitgemaakt, of met betrekking tot den beslissenden eed uit het Burgerlijk Wetboek een bijzondere regeling behoorde te worden getroffen.

Het spreekt wel van zelf dat degene, aan wien een beslissende eed wordt opgedragen, evenmin als andere personen, die tot een beëdigde verklaring verplicht zijn of met het oog op de daaraan verbonden rechtsgevolgen bij het afleggen daarvan belang hebben, tot

den eed moet worden gedwongen, indien gewichtige gewetensbezwaren bij hem tegen een afleggen van den eed bestaan. Voor hem, aan wien de beslissende eed wordt opgedragen, zal ongetwijfeld dezelfde regeling moeten gelden als voor alle anderen: hij moet, onder opgave zijner gewetensbezwaren aan den rechter kunnen verzoeken, tot het afleggen eener belofte te worden toegelaten. En deze belofte, eenmaal met toestemming van den rechter afgelegd, zal dezelfde rechtsgevolgen moeten hebben, zoowel uit strafrechtelijk oogpunt als ten opzicht van het bewijsrecht, als de eed.

Terwijl derhalve de te treffen regeling ten aanzien van dengene, aan wien de eed wordt opgedragen, genoegzaam vaststaat, was moeilijker de beslissing van de vraag, hoe te handelen met betrekking tot de rechten van den persoon, die den eed opgedragen heeft. De ondergeteekenden ontkennen niet, dat er redenen bestaan, die er voor pleiten, dat aan dezen persoon, in navolging van hetgeen de staatscommissie voor de herziening van het bewijsrecht en het daarop volgende gewijzigde ontwerp van wet van den Minister van Justitie VAN RAALTE voorstelde, de bevoegdheid worde gegeven de opdracht van den beslissenden eed in te trekken, wanneer de persoon, aan wien de eed wordt opgedragen, in plaats van den eed de belofte zal afleggen. Het is toch zeer wel denkbaar, dat de eedsopdrager aan den eed van zijn wederpartij wèl, maar aan zijn belofte niet geneigd is vertrouwen te schenken.

Bij een regeling in dezen geest zou dan bepaald kunnen worden, dat de persoon aan wien de beslissende eed is opgedragen of teruggevozen, terstond tegelijk met zijn antwoord zijn gewichtige gewetensbezwaren tegen een eed aan de wederpartij zou moeten kenbaar maken, dat de wederpartij dan een onmiddellijke beslissing van den rechter zou kunnen vragen of hij de belofte in plaats van den eed zal toelaten, en dat hij, indien de rechter de belofte toelaat, bevoegd is de opdracht of terugwijzing van den eed in te trekken.

Na ernstige overweging ook van de voordeelen, die ontegenzeggelijk aan een zoodanige regeling verbonden zouden zijn, meenden de ondergeteekenden echter, dat een bijzondere regeling niet dringend noodzakelijk is en dus, waar bij dit wetsontwerp het streven voorzit naar een zoo eenvoudig mogelijke oplossing van het eedsvraagstuk, niet wenschelijk. Ook naar de meening van de ondergeteekenden mocht in het genoemde voorstel der staatscommissie voor het bewijsrecht de bepaling niet ontbreken omtrent de bevoegdheid de eedsopdracht in te trekken, omdat het dáár geheel afhing van den vrijen wil van de wederpartij, of deze den eed dan wel de belofte zou afleggen. Volgens dit ontwerp van wet daarentegen zal de persoon, aan wien de beslissende eed is opgedragen, slechts met goedvinden van den rechter de belofte mogen afleggen en zal de rechter krachtens zijn toetsingsrecht kunnen onderzoeken, of de genoemde gewetensbezwaren tegen den eed inderdaad oprecht gemeend zijn.

Dat in plaats van den eed de belofte wordt afgelegd, die dezelfde beslissende kracht heeft als de eed, is bovendien niet iets geheel nieuws. Reeds thans leggen zij, die tot een kerkgenootschap behoren dat den eed verbiedt, de beslissende belofte af, zonder dat de partij, die den eed opdroeg, op grond hiervan bevoegd is zijn eedsopdracht in te trekken. Het vermoeden van waarachtigheid der belofte door Doopsgezinden afgelegd, dat aan de bestaande wetgevende praktijk ten grondslag legt, zal zeker in niet mindere mate mogen gelden voor die personen, die evenzeer hun gewetensbezwaren hebben geopperd en wier bedenking na onderzoek door den rechter grond is bevonden.

Artikel 3.

Het toetsingsrecht wordt alleen gegeven aan rechterlijke of consulaire ambtenaren. Van hen staat allereerst vast, dat zij herhaaldelijk de voorschriften omtrent de eedsaflegging zullen hebben toe te passen, zoodat een juiste engematigde opvatting omtrent den omvang van het toetsingsrecht bij hen mag worden aanwezig geacht. Maar vooral brengt hun ambt mede dat zij voortdurend zich afvragen, of een voor hen verschijnend persoon al dan niet de waarheid spreekt.

Indien de beëdiging door een ander persoon moet plaats vinden, zal de rechter van het kanton, waarbinnen de beëdiging moet geschieden, in deze aangelegenheid gemengd moeten worden. De procedure, om van den kantonrechter de machtiging te ontvangen om een belofte af te leggen, is zoo eenvoudig mogelijk geregeld en waarborgt, dat deze rechterlijke tusschenkomst niet bezwarend zal zijn, noch uit hoofde van het hiermede gepaard gaande tijdsverloop, noch uit hoofde van de veroorzaakte kosten.

Artikel 4.

Terwijl de artikelen 1—3 de eedsverplichting regelen met betrekking tot die wettelijke voorschriften, waarin sprake is hetzij alleen van een eed, hetzij van een eed of belofte in verband met de godsdienstige gezindheid, geeft artikel 4 een noodzakelijke aanvulling dezer bepaling ten aanzien van die wettelijke voorschriften, waarin de godsdienstige gezindheid van den te beëdigenden persoon van geen belang is geacht en een ieder reeds de vrijheid van keuze tusschen eed en belofte heeft. Voor al deze voorschriften wordt volgens dit artikel de eed geheel afgeschaft en zal alleen de belofte moeten worden afgelegd.

Bij de algemeene beschouwingen over dit ontwerp van wet hebben de ondergeteekenden reeds uiteengezet, waarom zij afschaffing van het aantal onnoodige eeden meenen te moeten bevorderen.

Dit artikel heeft niet alleen betrekking op alle ambtseeden of soortgelijke eeden, die niet vallen onder de bepaling van art. 2,

a, j^o. art. 1, — voor alle ambtseeden, enz. zal dus voortaan één regel gelden: uitsluitend de belofte — maar ook op alle andere beëdigde verklaringen, waarvoor reeds thans vrijheid van keuze bestaat, zooals b.v. de getuigenverklaringen volgens de Beroepswet en de Octrooiwet.

Het behoeft voorts geen nader betoog, dat deze wet geen wijziging mag brengen in de bepalingen der Grondwet, die voor de daar geregelde ambtseeden vrijheid van keuze tusschen eed en belofte geven. Zekerheidshalve is dit nog uitdrukkelijk in het artikel bepaald. Voor deze beëdigde verklaringen zal derhalve naast de belofte de eed wel moeten blijven bestaan.

Artikel 5.

Dat aan het opzettelijk afleggen van een valsche verklaring onder belofte of bevestiging in plaats van onder eede, dezelfde strafrechtelijke gevolgen verbonden zijn als aan meened, volgt reeds uit artikel 207 Wetboek van Strafrecht. Deze gelijkstelling is echter niet voldoende. Zonder een bepaling als in dit artikel voorgesteld, zou het b.v. niet vaststaan, dat aan een proces-verbaal, opgemaakt op de ambtsbeloften, dezelfde bewijskracht toekomt, die artikel 401 Wetboek van Strafvordering verleent aan een op den ambtseede opgemaakt proces-verbaal. De nieuwe belofte is, wat haar beteekenis op elk gebied van rechten betreft, inderdaad een eed, en haar gevolgen zijn geen andere dan die van den eed zelve.

De Minister van Justitie,
B. ORT.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,
J. LOUDON.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
CORT V. D. LINDEN.

De Minister van Marine,
J. J. RAMBONNET.

De Minister van Financiën,
BERTLING.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

De Minister van Waterstaat,
C. LELY.

*De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,*
TREUB.

De Minister van Koloniën,
TH. B. PLEYTE.

Bij Koninklijke Boodschap van 6 Augustus 1914 is het navolgende ontwerp van Wet aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden.

(Handelingen 2e Kamer 1913/14. Bijlagen no. 360).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de heerschende buitengewone omstandigheden het wenschelijk maken om overeenkomstig artikel 68, derde lid, der Grondwet, amnestie te verleenen aan personen, die zich schuldig hebben gemaakt aan desertie;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Amnestie wordt verleend aan al degenen, die hetzij als dienstplichtige, hetzij als vrijwilliger, hetzij in eene andere hoedanigheid bij de Nederlandsche krijgsmacht in of buiten Europa zich vóór 1 Augustus 1914 hebben schuldig gemaakt aan desertie, indien zij zich bij de gemobiliseerde Nederlandsche strijdmacht hebben aangemeld of zich alsnog vóór 1 November 1914 daarbij aanmelden en het eenigermate aannemelijk kan worden geacht, dat zij zich met bekwamen spoed na de mobilisatie van genoemde strijdmacht daaraan hebben begeven.

Artikel 2.

Deze wet treedt in werking op den dag van hare plaatsing in het *Staatsblad*.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te 's-Gravenhage, den

Augustus 1914.

De Minister van Oorlog,

De Minister van Marine,

De Minister van Koloniën,

De Minister van Justitie,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De eenheid van het Nederlandsche volk brengt de wenschelijkheid met zich om onder de heerschende omstandigheden hen, die ter zake van hunne verhouding tot onze krijgsmacht moeilijkheden zouden kunnen ondervinden bij hun terugkeer bij leger of vloot, dien terugkeer gemakkelijk te maken.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

De Minister van Marine,
J. J. RAMBONNET.

De Minister van Koloniën,
TH. B. PLEYTE.

De Minister van Justitie,
B. ORT.

Verslag 1) over het wetsontwerp betreffende amnestie (360).

Naar aanleiding van het wetsontwerp werd der Regeering gevraagd, of de amnestie zal doen vervallen *alle* gevolgen van de desertie, bepaaldelijk die, welke de Militiewet bedreigt tegen niet-nakoming van de militieverplichtingen.

Vertrouwende, dat de Regeering bereid zal zijn deze vraag mondeling te beantwoorden, acht de Commissie van Rapporteurs de openbare behandeling van het wetsontwerp voldoende voorbereid.

Aldus vastgesteld 6 Augustus 1914.

PATIJN.
DE SAVORNIN LOHMAN.
DE MEESTER.
VAN DE VELDE.
VAN DOORN.

Openbare beraadslagingen (6 Augustus 1914). 1)

Aan de orde is de behandeling van:

I. enz.

II. het wetsontwerp betreffende **amnestie (360)**.

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

1) Handelingen 2e Kamer blz. 2594.

De heer **Bosboom**, Minister van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de vraag in het Eindverslag van de Commissie van Rapporteurs gedaan, wensch ik de Kamer mede te deelen, dat onder amnestie te begrijpen is de kwijtschelding van alle gevolgen welke aan het misdrijf van desertie zijn verbonden.

De algemeene beraadslaging wordt gesloten.

De artt. 1 en 2, alsmede de beweegreden, worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

EINDVERSLAG VAN COMMISSIE DER RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet:

1°. enz.

2°. betreffende amnestie **(360)**.

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

Vastgesteld den 6den Augustus 1914.

VAN DEN BERG.

WOLTJER.

VAN DER FELTZ.

'T HOOFT.

DE VOS VAN STEENWIJK.

In de openbare vergadering der Eerste Kamer van 6 Augustus 1914 is bovenbedoeld wetsontwerp zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

(Handelingen 1e Kamer 1913/14 blz. 567).

Het ontwerp is als Wet van 6 Augustus 1914 opgenomen in Staatsblad No. 376.

(Uitgegeven 6 Augustus 1914).

Voor de landmacht, ook die in Oost- en in West-Indië, is aan bovengenoemde Wet uitbreiding gegeven bij de Wet van 4 September 1914 (*Stbl.* No. 443). Deze wet luidt als volgt:

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de heerschende buitengewone omstandigheden het wenschelijk maken om alsnog eenige uitbreiding te geven aan de bij de wet van 6 Augustus 1914 (*Staatsblad* no. 376), verleende amnestie ten behoeve van personen, die zich schuldig hebben gemaakt aan desertie;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Amnestie wordt verleend aan al degenen:

a. die als behoorende tot het Nederlandsch-Indische leger of tot de landmacht in de kolonie Suriname, dan wel tot die in de kolonie Curaçao, zich vóór 1 Augustus 1914 hebben schuldig gemaakt aan desertie, indien zij zich hetzij bij de gemobiliseerde Nederlandsche landmacht, hetzij bij het Nederlandsch-Indische leger, hetzij bij een der landmachten in West-Indië hebben aangemeld, of zich alsnog vóór 1 November 1914 daarbij aanmelden en het eenigermate aannemelijk kan worden geacht dat zij zich met bekwamen spoed, nadat de inhoud dezer wet hun bekend was geworden, daarheen hebben begeven;

b. die hetzij als dienstplichtige, hetzij als vrijwilliger, hetzij in een andere hoedanigheid bij de Nederlandsche landmacht, zich vóór 1 Augustus 1914 hebben schuldig gemaakt aan desertie, indien zij zich hetzij bij het Nederlandsch-Indische leger, hetzij bij de landmacht in de kolonie Suriname of bij die in de kolonie Curaçao hebben aangemeld of zich alsnog vóór 1 November 1914 daarbij aanmelden en het eenigermate aannemelijk kan worden geacht, dat zij zich met bekwamen spoed, nadat de inhoud dezer wet hun bekend was geworden, daarheen hebben begeven.

Artikel 2.

Deze wet treedt in werking op den dag van hare plaatsing in het *Staatsblad*. Zij is ook verbindend voor de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen en treedt onderscheidenlijk in Nederlandsch-Indië, in Suriname en in Curaçao in werking op den dag van hare afkondiging aldaar.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden ge-

plaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeeven te 's-Gravenhage, den 4den September 1914.

W I L H E L M I N A.

De Minister van Koloniën,

T H. B. P L E Y T E.

De Minister van Oorlog,

B O S B O O M.

De Minister van Justitie,

B. O R T.

Uitgegeven den zesden September 1914.

De Minister van Justitie,

B. O R T.

Bij Koninklijke Boodschap van 3 October 1914 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het navolgende wetsontwerp ter overweging aangeboden: 1)

W I J W I L H E L M I N A, B I J D E G R A T I E G O D S, K O N I N G I N D E R N E D E R L A N D E N, P R I N S E S V A N O R A N J E - N A S S A U E N Z., E N Z., E N Z.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is, betreffende de militaire rechtsmacht in gedeelten van het grondgebied des Rijks, welke in staat van beleg zijn verklaard, eene tijdelijke nadere regeling te treffen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Zoolang het thans verklaarde oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig blijft en de oorlog niet is uitbroken, wordt artikel 40, eerste lid, der wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* No. 128) buiten werking gesteld.

1) Handelingen Tweede Kamer 1914/15, Bijlagen No. 187.

Artikel 2.

De reeds bestaande temporaire krijgsraden zijn opgeheven.

Artikel 3.

Deze wet geldt niet voor wat betreft de reeds bij een temporairen krijgsraad aanhangige procedures.

Artikel 4.

Deze wet treedt in werking op den dag harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te , den .

De Minister van Justitie,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Marine,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

De Minister van Waterstaat,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De tegenwoordige buitengewone omstandigheden hebben er toe geleid, dat achtereenvolgens zeer vele gedeelten van het grondgebied des Rijks in staat van beleg moesten worden verklaard. Als een gevolg daarvan stuit artikel 40, eerste lid, der wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* No. 128) in zijne uitvoering practisch op groote bezwaren. Immers, naar het gebiedend voorschrift van genoemd lid, betaan in elk der in staat van beleg verklaarde gedeelten van het rondgebied des Rijks een of meer temporaire krijgsraden, welke rijgsraden volgens den toepasselijk verklaarden vierden titel van de Regtspleging bij de Landmagt moeten zijn samengesteld uit drie officieren met een officier-commissaris en een officier-secretaris en, zoo mogelijk, rechtsgelerden auditeur-militair. In elk van die zeer talrijke gedeelten zouden m. a. w. ten minste drie, meer regelmatig zelfs vijf, officieren voor de temporaire rechtspraak moeten worden aangewezen en in zoover aan hun gewonen dienst onttrokken; voor elken temporairen krijgsraad zou een geschikte audi-

teur-militair moeten worden gevonden — het aantal juristen, dat zich hier te lande op het militaire strafrecht toelegt, is slechts klein — alsmede, zoo mogelijk, een voldoende aantal advocaten en officieren, bereid zich eene toevoeging als raadsman voor dien krijgsraad te laten welgevallen (men zie artikel 264 R. L. *juncto* artikel 116 dier Regtspleging). Dit laatste zou, gelet op den afstand tusschen de zetelplaatsen der temporaire krijgsraden en de steden, waar balies gevestigd zijn, bijna onoverkomelijke moeilijkheden opleveren en groote kosten voor den Staat medebrengen. Bij de enkele temporaire krijgsraden, die reeds werden ingesteld, deden zich de bedoelde bezwaren reeds aanstonds voor.

Daarbij komt nog het volgende. De wetgever van 1899 is bij de vaststelling van genoemd artikel 40 zeker wel van de onderstelling uitgegaan, dat in de gedeelten van het grondgebied des Rijks, welke in staat van beleg zouden zijn verklaard, de omstandigheden van dien aard zouden zijn, dat de berechting door de gewone en aan eene vaste zetelplaats gebonden krijgsraden bij de landmacht aldaar niet zou kunnen worden gehandhaafd. Die onderstelling echter — zij moge dan al in het algemeen juist zijn — gaat voor de tegenwoordige buitengewone omstandigheden niet op. Immers de gewone krijgsraden bij de landmacht zouden nog zeer wel van in bedoelde gedeelten gepleegde strafbare feiten kennis kunnen blijven nemen.

Onder deze omstandigheden komt het den ondergeteekenden gewenscht voor, dat artikel 40, eerste lid, der wet van 1899 voorloopig, d. w. z. zoolang het bestaande oorlogsgevaar aanwezig blijft en de oorlog niet is uitgebroken, buiten werking zal worden gesteld. Artikel 1 van het wetsontwerp strekt daartoe.

Artikel 2 bepaalt vervolgens, dat de reeds bestaande temporaire krijgsraden zijn opgeheven.

Voor wat betreft de enkele, mogelijk reeds bij de temporaire krijgsraden aanhangige procedures zal nochtans de ontworpen wettelijke regeling niet gelden (artikel 3), zoodat die procedures nog door genoemde colleges volgens de bepalingen van den in artikel 40, eerste lid, der wet van 1899 toepasselijk verklaarden vierden titel der Regtspleging bij de Landmagt zullen worden afgedaan.

De Minister van Justitie,
B. ORT.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

De Minister van Marine,
J. J. RAMBONNET.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
CORT V. D. LINDEN.

De Minister van Waterstaat,
C. LELY.

VERSLAG.

Eenige leden wenschten in art. 1 de woorden „en de oorlog niet is uitgebroken” te doen vervallen. Zij geven, naar men meende, den indruk, alsof uitgegaan werd van de gedachte, dat de oorlog zal uitbreken. Vervallen de genoemde woorden, dan zou na het woord „wordt” zijn in te voegen: „tenzij het land in oorlog geraakt”.

De Commissie van Rapporteurs is van oordeel, dat met de mededeeling van het bovenstaande de openbare behandeling van het wetsontwerp voldoende is voorbereid.

Aldus vastgesteld 8 October 1914.

ANKERMAN.
TER SPILL.
VAN VEEN.
VAN HAMEL.
SANNES.

Openbare beraadslagingen in de Tweede Kamer.

9 October 1914 (Handelingen blz. 55).

Over dit wetsontwerp wordt geen algemeene beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over art. 1, luidende:

„Zoolang het thans verklaarde oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig blijft en de oorlog niet is uitgebroken, wordt artikel 40, eerste lid, der wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* No. 128) buiten werking gesteld.”

De heer Ort, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! In het Eindverslag lees ik:

„Eenige leden wenschten in art. 1 de woorden „en de oorlog niet is uitgebroken” te doen vervallen. Zij geven, naar men meende, den indruk, alsof uitgegaan werd van de gedachte, dat de oorlog zal uitbreken. Vervallen de genoemde woorden, dan zou na het woord „wordt” zijn in te voegen: „tenzij het land in oorlog geraakt”.”

Ik moet bezwaar maken om deze wijziging aan te brengen, want dan zou een ontbindende voorwaarde in het artikel worden gebracht, waaruit wellicht zou kunnen worden afgeleid, dat de regeling alleen moet geacht worden te hebben bestaan, als er geen oorlog uitbreekt.

Het gevolg zou kunnen zijn, dat later zou kunnen worden beweerd, dat de vonnissen en beslissingen door de gewone krijgsraden gegeven, door een onbevoegden rechter waren gegeven. Intusschen ben ik bereid om te gemoet te komen aan hetgeen door eenige leden is gevraagd en wensch ik dus deze wijziging in het artikel aan te brengen, dat in plaats van de woorden: „en de oorlog niet is uitgebroken” te lezen: „en het land niet in oorlog geraakt”.

De Voorzitter: Mag ik de Commissie van Rapporteurs verzoeken haar meening te willen mededeelen over de door de Regeering aangebrachte wijziging?

De heer van Hamel, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De wijziging brengt geen verandering in den zin van het artikel en dus heeft de Commissie daartegen geen bezwaar.

Het gewijzigde art. 1, alsnu luidende:

„Zoolang het thans verklaarde oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig blijft en het land niet in oorlog geraakt, wordt artikel 40, eerste lid, der wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* No. 128) buiten werking gesteld.”, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De artt. 2, 3 en 4 en de beweegreden worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet betreffende:

1o. enz.

6o. tijdelijke nadere regeling betreffende de militaire rechtsmacht in gedeelten van het grondgebied des Rijks, welke in staat van beleg zijn verklaard (187).

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

's Gravenhage, 14 October 1914.

'T HOOFT.
COLIJN.
VAN LANSCHOT.
BERGSMA.
DRUCKER.

In de openbare Vergadering der Eerste Kamer van 15 October 1914 (Handelingen blz. 21) is het Wetsontwerp zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het ontwerp is als Wet van 16 October 1914 opgenomen in *Staatsblad* No. 490. (Uitgegeven 17 October 1914).

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 1 April 1913.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy,
H. M. Engelhard, Mr. H. J. M. Tijssens en S. F. Nolst Trenité.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. F. E. Claringbould.

Krijgsraad in het 2e Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch.

Vonnis 26 Februari 1913.

President: Majoor De Bruijn.

Leden: kapiteins: Vethake, Baron van Haersolte van den Doorn,
Sluijs, de Koning, van der Pol en van Romondt. •

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Het, per rijwiel, berijden van het voetpad aan den Academiesingel te Breda, ook aan den waterkant buiten de daar aanwezige rij boomen, is verboden. Anders Krijgsraad te 's-Hertogenbosch. Het plaatsen van waarschuwborden is bij de Motor- en Rijwielwet niet als vereischte gesteld voor het verbod om met een rijwiel te rijden op voetpaden tot de rijwegen behoorende, daarvan een deel uitmakende.

VONNIS.

DE KRIJGSHAAD IN HET TWEDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS 's-HERTOGENBOSCH.

Gezien en geëxamineerd hebbende de processale stukken, door den eischer r. o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende enz.

Overwegende dat den beklagde is te last gelegd:

dat hij op den 3^{en} Januari 1913, des voormiddags te ongeveer 10³/₄ ure, te Breda, als bestuurder heeft gereden met een rijwiel op het voetpad langs den Academiesingel, terwijl zulks bij gemeenteverordening is verboden, welk verbod is aangeduid door waarschu-

wingsborden van het model vastgesteld door den Minister van Waterstaat;

Overwegende, dat de beklagde heeft ontkend zich aan het hem te last gelegde te hebben schuldig gemaakt, onder opgave dat hij wel op tijd en plaats als is te laste gelegd, op een rijwiel heeft gereden op den Academiesingel te Breda, doch niet op het voetpad, maar op een paadje daaraan evenwijdig en daarvan afgescheiden loopende; dat hij de boomen staande aan de zijde van het water, beschouwt als eene afscheiding tusschen het voetpad en dat smalle paadje, evenals dat voetpad aan de andere zijde wordt begrensd door den grasrand;

Overwegende dat in het ambtseedig proces-verbaal, opgemaakt door den agent van politie en onbezoldigd rijksveldwachter C. J. G., onder n°. 7 is gerelateerd:

dat hij op 3 Januari 1913, des voormiddags omstreeks 10 $\frac{3}{4}$ uur, heeft bevonden dat de beklagde reed als bestuurder op een rijwiel over het voetpad van den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, de Academiesingel, te Breda, niettegenstaande dit is verboden en dat verbod is aangeduid door waarschuwingsborden volgens model vastgesteld bij beschikking van den betrokken Minister, en geplaatst aan elk der uiteinden van bedoeld voetpad;

Overwegende dat de agent van politie bovengenoemd als getuige onder eede gehoord, nader heeft verklaard:

dat de beklagde wel heeft gereden achter de boomen, zooals hij te zijner verdediging opgeeft, doch dat, wat beklagde noemt een afzonderlijk paadje, zulks niet is, doch een deel van het voetpad; dat achter langs de boomen zooveel weg is dat daarop wel drie personen naast elkaar kunnen loopen; dat binnen en buiten de boomen de grond gelijkelijk is begrint;

Overwegende dat noch wettig, noch overtuigend is bewezen dat de grond bereden door beklagde behoort tot het voetpad van den Academiesingel, waarop het is verboden met rijwielen te rijden en de beklagde ten onrechte 1) de rij boomen geplaatst langs den Academiesingel aan den waterkant heeft beschouwd als de grens van meergenoemd voetpad;

Overwegende dat derhalve noch wettig, noch overtuigend is bewezen dat beklagde zich heeft schuldig gemaakt aan hetgeen hem is te last gelegd, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 181 van de Rechtspleging bij de Landmacht:

Rechtdoende in naam der Koningin!

Spreekt den beklagde vrij van het hem telastgelegde.

De kosten ten laste van den Staat!

1) In den gedachtengang van het vonnis schijnt hier te moeten worden gelezen: „terecht”. Dit woord heeft aanvankelijk ook in het vonnis gestaan, maar is bij renvooi gewijzigd in „ten onrechte”. Naar ons voorkomt ten onrechte.

SENTENTIE.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Hare Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 7en Maart 1913 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch den 26en Februari 1913 gewezen in de zaak tegen K., oud 39 jaar, geboren te Benschop, eerste-Luitenant bij het 6e Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van de beschuldiging als zoude hij op den 3en Januari 1913, des voormiddags te ongeveer 10³/₄ uur, te Breda, als bestuurder hebben gereden met een rijwiel op het voetpad langs den Academiesingel, terwijl zulks bij gemeente-verordening is verboden, welk verbod is aangeduid door waarschuwingborden van het model vastgesteld door den Minister van Waterstaat, met verwijzing van den Staat in de kosten;

Welke Advocaat-Fiscaal bij Resolutie van den 14en Maart 1913 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 2 en 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191) 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), 36, eerste lid en 44 der Algemeene Politieverordening voor de gemeente Breda, den 30en Januari 1909 opnieuw door den Raad dier gemeente vastgesteld, afgekondigd den 29en Maart 1909, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan:

„in de gemeente Breda met een rijwiel rijden op het voetpad langs den Academiesingel”, en deswege veroordeeld tot eene geldboete van één gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hof's uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van één dag, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre

en

genoemden K., gedaagde in voorgeschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF,

Gelet op de verklaring door den gedaagde ter rolle gedaan, dat

hij zich refereert aan 's Hof's dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den eischer ambtshalve, mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan ter zake:

dat hij op den derden Januari 1913 des voormiddags te ongeveer kwart voor elf ure te Breda als bestuurder heeft gereden met een rijwiel op het voetpad langs den Academiesingel, terwijl zulks bij gemeente-verordening is verboden, welk verbod is aangeduid door waarschuwingborden van het model vastgesteld door den Minister van Waterstaat;

Overwegende dat ten processe zijn overgelegd en aan beklaagde voorgehouden:

een uittreksel uit het stamboek van Heeren Officieren van het 6e Regiment Infanterie overeenkomstig het oorspronkelijk afgegeven laatstelijk door den Secretaris der Hoofdadministratie van dat Regiment den 16en Januari 1913 (geteekend) Chivat, waaruit blijkt dat beklaagde op 22 September 1902 is benoemd tot Eerste-Luitenant bij Koninklijk Besluit van dien dag No. 20;

een door den Kolonel, Commandant van het 5e Regiment Infanterie voor eensluitend afschrift geteekend proces-verbaal van 17 October 1896, waaruit blijkt dat beklaagde op dien dag heeft afgelegd den eed als officier;

- Overwegende dat beklaagde heeft ontkend zich te hebben schuldig gemaakt aan het hem telastgelegde en heeft opgegeven niet te hebben gereden op het voetpad maar op de ruimte tusschen de buitenste rij boomen en den oeverrand van den singel, welke ruimte
- steeds door wielrijders gebruikt wordt omdat de Singel zelf onberijdbaar is voor een wielrijder en dat de bedoelde ruimte niet door waarschuwingborden is afgesloten, wordende door hem die ruimte beschouwd door de rij boomen te zijn afgescheiden van het voetpad evenals dat aan de andere zijde is begrensd door een grasrand;

Overwegende dat in het aan beklaagde voorgehouden proces-verbaal den 3^{en} Januari 1913 opgemaakt op den eed door hem bij den aanvang zijner bediening afgelegd door C. J. G., agent van politie en onbezoldigd rijksveldwachter, is verklaard, dat hij op dien dag des voormiddags te tien en drie vierde uur heeft bevonden dat beklaagde als bestuurder op een rijwiel reed over het voetpad van den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, de Academiesingel te Breda; dat het berijden daarvan met rijwielen is verboden en dat dit verbod is aangeduid door waarschuwingborden volgens het model vastgesteld bij beschikking van den Minister van Waterstaat, welke borden geplaatst zijn aan elk der uiteinden van genoemd voetpad;

dat genoemde politie-beambte als getuige onder eede gehoord den inhoud van dat proces-verbaal heeft bevestigd en verder heeft verklaard: dat beklaagde reed achter de boomen langs den water-

kant op grond die niet een afzonderlijk paadje is, maar één geheel uitmaakt met het voetpad, en dat de grond aan de binnen- en aan de buitenzijde der boomen gelijkelijk is begrind;

Overwegende dat bij artikel 36 der Algemeene Politie-verordening voor de gemeente Breda, vastgesteld door den Raad dier gemeente den 30^{en} Juni 1909 en, na mededeeling aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, afgekondigd den 29en Maart 1909, is verboden met motorrijtuigen en rijwielen te rijden op de voetpaden langs den Wilhelmina-, Chassé-, Nassau-, Mark-, Academie-, Seelig-, Delprat-, Oranje- en Mauritsingel;

dat dit verbod is algemeen en niet onderscheidt tusschen eenig gedeelte van een der genoemde voetpaden gelegen aan de eene en een gedeelte gelegen aan de andere zijde van zich in dat voetpad bevindende boomen, zoodat de strook tusschen de boomen en den waterkant, op welke strook beklaagde heeft gereden niet kan worden geacht een voetpad te vormen dat niet langs den Academiesingel is gelegen;

dat beklaagdes beweren: als zouden de waarschuwingsborden aan de uiteinden van het voetpad geplaatst, niet duiden op dat buitenpaadje, door geene verklaring of eenig bewijsmiddel is aannemelijk gemaakt, maar dat daaraan ook geen gewicht kan worden gehecht, vermits de plaatsing van waarschuwingsborden wel bij artikel 8 der Motor- en Rijwielwet tot voorwaarde is gesteld voor het bij plaatselijke verordening gesloten verklaren van rijwegen, maar dit vereischte niet gesteld is aan het verbod om met een rijwiel te rijden op voetpaden tot de rijwegen behoorende, daarvan een deel uitmakende, zoodat de Gemeenteraad van Breda bij het vierde lid van gezegd artikel bepalende, dat waarschuwingsborden geplaatst moeten worden tot aanduiding van het verbod in het eerste lid vervat, niet anders deed dan ten overvloede het aan wielrijders gemakkelijker maken om te weten waaraan zij zich te houden hebben;

Overwegende dat derhalve door gemeld proces-verbaal en de verklaring van den getuige, grootendeels in overeenstemming met beklaagdes eigen opgaven, wettig en overtuigend is bewezen wat den beklaagde was te last gelegd alsmede zijne schuld daaraan, weshalve beklaagde ten onrechte daarvan bij vonnis is vrijgesproken;

Gezien de artikelen 2 en 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsboek te Lande, 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 36, eerste lid en 44 der Algemeene Politieverordening voor de gemeente Breda, den 30en Januari 1909 opnieuw door den Raad dier gemeente vastgesteld en afgekondigd den 29en Maart 1909, 7 der Motor- en Rijwielwet, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 26en Februari 1913 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch, tegen beklaagde gewezen.

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, dat K. op 3 Januari 1913, des voormiddags te ongeveer kwart voor elf ure te Breda, als bestuurder heeft gereden met een rijwiel op het voetpad langs den Academiesingel;

Verklaart hem schuldig aan het in de gemeente Breda met een rijwiel rijden op het voetpad langs den Academiesingel;

Veroordeelt hem te dier zake tot betaling eener geldboete van drie gulden;

Bepaalt dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, wordt vervangen door hechtenis van één dag.

Verwijst den veroordeelde in de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen.

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 7 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandieck, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. F. A. van Engen.

Nu ten aanzien der geweren, waarmede de appellanten een ander hebben geslagen, enkel is gebleken dat het Rijksgeweren waren, den 13den Januari 1914 (datum van het misdrijf) op de soldatenkamer No. 82 der Infanteriekazerne op het geweerrek geplaatst, alzoo onder het onmiddellijk bereik der manschappen, behoort de qualificatie niet te luiden, mishandeling door een ambtenaar met gebruikmaking van een m i d d e l hem door zijn ambt geschonken — gelijk de krijgsraad besliste —, maar met gebruikmaking van g e l e g e n h e i d, hem door zijn ambt geschonken.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

1o. K., oud 21 jaar, geboren te Mill en Sint Hubert;

2o. L., oud 21 jaar, geboren te Oss;

3o. H., oud 21 jaar, geboren te Oss;

allen milicien-soldaat bij het 11de Regiment Infanterie, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, gewezen den 9den April 1914 met

aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 10, 11, 44, 84, 300 en 422 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) en 193, 197 en 198 der Rechtspleging bij de Landmacht, zijn schuldig verklaard aan — wat den eersten en den tweeden beklaagde aangaat: „mishandeling, gepleegd door een ambtenaar tot de gewapende macht behoorend persoon, die bij het begaan van het feit „heeft gebruik gemaakt van een middel hem door zijn ambt geschonken”,

wat den derden beklaagde aangaat:

„mishandeling, terwijl tijdens het plegen daarvan nog geen vijf jaren zijn verloop, sedert de schuldige eene tegen hem wegens „mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan”,

en deswege veroordeeld de beide eerste beklaagden ieder tot eene gevangenisstraf van eene maand en de derde beklaagde tot eene gevangenisstraf van twee maanden, met bevel, dat het stukgeslagen geweer en de bezemsteel, welke als stukken van overtuiging gediend hebben, zullen worden teruggegeven aan den Staat der Nederlanden, met vrijspraak, wat den beklaagde L. betreft, van hetgeen dezen meer te laste is gelegd, dan als bewezen is aangenomen, als zijnde dit niet rechtsgeldig bewezen;

van welk vonnis beklaagden zich beroepen hebben op het Hof, alzo impetranten van mandament van appèl en eischers ten eere, voor wie bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven, dat zij zich voor eisch en conclusie wenschen te refereeren aan de prudentie van den Hove, zoowel wat betreft het al of niet bewezene van de te laste gelegde feiten en de qualificatie daaraan te geven, als den aard en duur der op te leggen straffen

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 24sten April 1914 geautoriseerd om dit appèl voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, dat de eischers, bij Sententie van den Hove, — met inachtneming van de aangegeven verbetering — zullen worden verklaard bij vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door appellanten, bij hun verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op de verklaringen door de onder eede gehoorde getuigen ter terechtzitting van het Hof afgelegd;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellanten voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, hebben terechtgestaan ter zake dat zij op 13 Januari 1914 des namiddags te ongeveer 7 uur te Nijmegen in de Infanteriekazerne No. 2 te zamen den milicien-soldaat G., opzettelijk hebben mishandeld, de eerste en de tweede door hem ieder met een geweer op het lichaam te slaan, waardoor G. pijnlijk werd aangedaan, de derde door hem met een stok met zoodanig geweld op het hoofd te slaan, dat G. daardoor aan dat lichaamsdeel bloedend verwond werd, zulks ten aanzien van den beklaagde L., terwijl nog geen vijf jaren waren verlopen, sedert hij eene tegen hem bij vonnis der Arrondissements-Rechtbank te 's-Hertogenbosch van 11 October 1910 wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf van veertien dagen geheel had ondergaan;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 9 April 1914 gewezen vonnis, dit aan appellanten te laste gelegde en hunne schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op de gronden in het vonnis genoemd met uitzondering, wat appellant L. betreft, van het deel der telastlegging in het vonnis genoemd, waarvan, als niet wettig en overtuigend bewezen, deze appellant is vrijgesproken en onder toevoeging, wat appellant H. betreft, van de in het vonnis omschreven verzwarende omstandigheid van herhaling van misdrijf, waarop de Auditeur-Militair bij de behandeling van zaak op de openbare terechtzitting den Krijgsraad mondeling opmerkzaam heeft gemaakt; het bewezen verklaarde met betrekking tot ieder der appellanten heeft gequalificeerd als:

wat de appellanten K. en L. aangaat: mishandeling, gepleegd door een ambtenaar tot de gewapende macht behoorend persoon, die bij het begaan van het feit heeft gebruik gemaakt van een middel hem door zijn ambt geschonken;

wat den appellant H. aangaat: mishandeling, terwijl tijdens het plegen daarvan nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

en te dier zake appellanten heeft veroordeeld: de eerste beiden ieder tot eene gevangenisstraf van eene maand en den derde tot eene gevangenisstraf van twee maanden, met bevel dat het bovenvermelde stukgeslagen geweer en de bovenvermelde bezemsteel, welke als stukken van overtuiging gediend hebben, zullen worden teruggegeven aan den Staat der Nederlanden; en met vrijspraak van appellant L. van hetgeen dezen meer te laste is gelegd dan als bewezen is aangenomen, als zijnde dit niet rechtsgeldig bewezen;

Overwegende dat de behandeling der zaak in hooger beroep het Hof niet heeft geleid tot andere beschouwingen of opvattingen dan die des Krijgsraads voor zooveel betreft de bewezen- en schuldigverklaring en de opgelegde straffen en dus het vonnis wat deze

punten betreft in stand behoort te blijven, zijnde appellanten daarmede niet bezwaard;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis gegeven aan de ten laste van appellanten K. en L. bewezen verklaarde feiten is niet geheel juist; dat immers aangaande de geweren, waarmede deze appellanten den milicien-soldaat G. hebben geslagen, enkel is gebleken, dat het Rijksgeweren waren, den 13en Januari 1914 op de soldatenkamer No. 82 der Infanterie-kazerne No. 2 aan de Geldersche Laan te Nijmegen op het geweerrek geplaatst, alzoo onder het onmiddellijk bereik der manschappen; dat daarom de qualificatie, wat deze appellanten betreft, behoort te luiden: „mishandeling, gepleegd door een ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon, die bij het begaan van dit strafbaar feit, gebruik heeft gemaakt van *gelegenheid* hem door zijn ambt geschonken”; 1)

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis des Krijgsraads genoemd, artikelen 209 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, op 9 April 1914 ten laste van appellanten gewezen voor zooveel betreft de qualificatie daarbij gegeven aan de ten laste van appellanten K. en L. bewezen verklaarde feiten;

Houdt dat vonnis voor al het overige in stand;

Qualificeert de feiten, ten laste van appellanten K. en L. bewezen verklaard, voor elk van beiden als: „mishandeling, gepleegd door een ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon, die, bij het begaan van dit strafbaar feit, gebruik heeft gemaakt van *gelegenheid*, hem door zijn ambt geschonken”;

1) De vraag schijnt gewettigd of met het oog op het ten laste gelegde, toepassing van art. 44 W. v. S. geoorloofd was, nu die telastlegging alléén inhoudt, dat de mishandeling gepleegd is „met een geweer”. Wel wordt ook beraadslaagd naar aanleiding van het onderzoek ter terechtzitting, maar het daar geblekene kan toch nooit dienen ter *aanvulling* van de telastlegging, waar deze niet alle elementen van het misdrijf of van eene verzwarende omstandigheid, c.q. met toepassing van art. 167 R. L., in zich bevat.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis van 4 November 1913.

(Geaprobeerd bij Resolutie van het H. M. G. van 11 Nov. 1913).

President: majoor W. F. Ruempol.

Leden: de kapiteins Jhr. H. van Panhuijs en E. A. Vrolijk en de luitenants H. R. A. v. d. Wall Bake, Mr. Dr. J. S. Barbas, G. Land en K. R. Lankenau.

Auditeur-Militair Mr. W. F. van Meurs.

Het als bestuurder van een motorrijtuig niet op de eerste vordering vertoonen van de in het eerste lid, sub 2o en 3o van art. 9 der Motor- en Rijwielwet bedoelde nummer- en rijbewijzen levert op twee overtredingen. 1)

De Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem;

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den Auditeur-Militair schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat G., oud 25 jaar, geboren te Amersfoort, milicien soldaat bij de 4de compagnie Wielrijders, gedetacheerd bij het 5de regiment Infanterie, in garnizoen te Amersfoort, gerequireerde in persoon, voor den Krijgsraad is gesteld ter zake:

dat hij te Soesterberg, gemeente Soest op 7 September 1913 als bestuurder van een motorrijtuig rijdende over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, Amerfoortschen straatweg, niet op de eerste vordering van den rijksveldwachter brigadier-titulair J. S. de in art. 9 eerste lid sub 2o en 3o der Motor- en Rijwielwet bedoelde nummer- en rijbewijzen vertoond heeft.

Overwegende dat blijkens ten processe aanwezig, aan beklaagde voorgehouden, uittreksel uit het Stamboek van de onderofficieren en minderen van de 4e compagnie Wielrijders, beklaagde op 17 Mei 1907 is ingedeeld als loteling bij het 5e regiment Infanterie, op 1 April 1909 is overgeplaatst bij de 4e compagnie Wielrijders en dat blijkens beklaagdes erkentenis bevestigd door een akte den 17en Mei 1907 geteekend door beklaagde, door den Tweede-Luitenant P. N. v. B. en den sergeant-majoor F. de B., welke akte hem is voorgehouden, aan hem op dien dag de krijgsartikelen zijn voorgelezen, door welke voorlezing hem is bekend gemaakt, dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven:

1) Verg. hierna Sententie 9 Juni 1914, blz. 97.

Ik beken mij aan het telastgelegde te hebben schuldig gemaakt. Ik wist niet dat een en ander noodig was; ik had het motorrijwiel van mijn zwager geleend;

Overwegende dat J. S., rijksveldwachter brigadier-titulair te Soesterberg bij ambtseedig procesverbaal heeft verklaard:

Op 7 September 1913 mij op surveillance bevindende op den openbaren weg, Amersfoortschen straatweg te Soesterberg, onder de gemeente Soest, zag ik aldaar een motorrijtuig op twee wielen komende van de richting Amersfoort door mechanische kracht voortbewogen en door een mij onbekenden militair bestuurd wordende. Ik vroeg den bestuurder mij zijn rij- en nummerbewijs te toonen, waarop hij mij antwoordde dat hij geen rij- en nummerbewijs in zijn bezit had. Desgevraagd gaf hij mij op genaamd te zijn G., soldaat-wielrijder in garnizoen te Amersfoort.

Overwegende dat door de bekentenis van beklagde, bevestigd door den inhoud van het ambtseedige procesverbaal, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde is telastgelegd, zoomede zijn schuld daaraan;

Gezien de artt. 16 en 18 der Motor- en Rijwielwet; 23, 57, 62 en 91 Wetboek van Strafrecht; 1 en 3 wet 14 November 1879 (*Stbl.* No. 191); 9 wet 15 April 1886 (*Stbl.* No. 64); 13 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 74 Militiewet en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het aan beklagde telastgelegde wettig en overtuigend bewezen;

Kwalificeert het als: als bestuurder van een motorrijtuig niet op de eerste vordering van een in artikel 21 der Motor- en Rijwielwet genoemden beambte de in artikel 9, eerste lid, sub 2o en 3o dier wet bedoelde nummer- en rijbewijzen vertoonen;

Verklaart hem hieraan schuldig;

Veroordeelt hem voor het niet-vertoonen van het nummerbewijs tot een geldboete van drie gulden en voor het niet-vertoonen van het rijbewijs tot een geldboete van vijf gulden;

Bepaalt dat die boeten bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd zullen worden vervangen door respectievelijk drie en vijf dagen hechtenis.

Verwijst hem in de proceskosten.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 9 Juni 1914. 1)

President Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal Jhr. Mr. C. A. J. v. Sasse v. IJsselt.

Het niet vertoonen onder de omstandigheden in de Wet omschreven, van de nummer- en rijbewijzen in art. 9, eerste lid sub 2o en 3o der Motor- en Rijwielwet genoemd, vormt slechts één strafbaar feit, zijnde de Wetgever bij de bepaling van art. 16 dier Wet blijkbaar hiervan uitgegaan dat beide legitimatiebewijzen elkander aanvullen, bij elkander behooren en daarom te zamen, als gold het één bewijsstuk, moeten worden vertoond aan de ambtenaren met de opsporing van de overtredingen der Wet belast. Anders Krijgsraad, Verbetering der qualificatie van het bewezen feit.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 1en Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 13en Maart 1914 gewezen in de zaak tegen H., oud 26 jaar, geboren te Roermond, tijdens het plegen van het feit: milicien-soldaat bij het regiment Grenadiers, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 16, 18 juncto artikel 9 der Motor- en Rijwielwet, 10, 23, 62 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Lande; 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191); 9 der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) en 74 der Militiewet, is schuldig verklaard aan:

als bestuurder van een motorrijtuig waarmede over een weg gereden wordt niet op de eerste vordering van de in artikel 21 der Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren, de in artikel 9 eerste lid sub 2o en 3o bedoelde nummer- en rijbewijzen vertoonen;

en deswege veroordeeld tot twee geldboeten, ieder van twee gulden vijftig cent onder bepaling dat de boeten bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zullen worden vervangen door hechtenis van twee dagen voor iedere boete;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 19en Mei 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in

1) Verg. hiervóór het *geapprobeerde* vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 4 November 1913, blz. 95.

rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad wat de qualificatie betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating van artikel 10 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan: „als bestuurder „van een motorrijtuig, daarmede over een weg rijdende, niet op de „eerste vordering van een ambtenaar van Rijks- en gemeentepolitie „vertoonen van lo een nummerbewijs, in artikel 9, 2o der Motor- en „Rijwielwet vermeld, 2o een rijbewijs, in artikel 9, 3o dier Wet genoemd”, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre,

en

genoemden H., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terechtstaan ter zake dat hij in uniform gekleed op 11 September 1913 te Oud-Loosdrecht, gemeente Loosdrecht, als bestuurder van een motorrijwiel rijdende over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, niet op de eerste vordering van den gemeenteveldwachter P. N. tevens onbezoldigd rijksveldwachter, de in artikel 9 eerste lid sub 2o en 3o der Motor- en Rijwielwet bedoelde nummer- en rijbewijzen vertoond heeft;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 13 Maart 1914 gewezen vonnis het feit, gedaagde telastegelegd, en zijne schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd; dat feit heeft gequalificeerd als „bestuurder van een motorrijtuig, waarmede over een „weg gereden wordt, niet op de eerste vordering van de in artikel 21 „der Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren, de in artikel 9 „eerste lid sub 2o en 3o bedoelde nummer- en rijbewijzen vertoonen” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot twee geldboeten, ieder van twee gulden vijftig cent, met bepaling dat de boeten bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zullen worden vervangen door hechtenis van twee dagen voor iedere boete;

Overwegende dat het op den ambtseed opgemaakt procesverbaal van P. N., gemeente- tevens onbezoldigd rijksveldwachter te Loosdrecht, behalve hetgeen als inhoud daarvan in het vonnis wordt

vermeld, nog bovendien inhoudt, dat de persoon, die hem opgaf genaamd te zijn H., in uniform gekleed was;

Overwegende dat de Krijgsraad dus terecht op grond van dit procesverbaal het feit, gedaagde telastegelegd, zoomede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen kon verklaren en het vonnis derhalve in zooverre in stand behoort te blijven;

Overwegende dat de qualificatie, door den Krijgsraad aan het bewezen verklaarde feit gegeven, is niet geheel juist en die qualificatie moet luiden: „het als bestuurder van een motorrijtuig niet „op de eerste vordering van een der in artikel 21 der Motor- en „Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten de in artikel 9 „eerste lid sub 2o en 3o dier Wet bedoelde nummer- en rijbewijzen vertoonen”;

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte aan gedaagde ter zake van het te zijnen laste bewezen verklaarde twee geldboeten heeft opgelegd; dat het immers hier niet betreft twee strafbare feiten maar slechts een, n.l. het niet vertoonen onder de omstandigheden in de Wet omschreven, van de nummer- en rijbewijzen in artikel 9, eerste lid sub 2o en 3o der Wet genoemd, zijnde de Wetgever bij de bepaling van artikel 16 der Motor- en Rijwielwet blijkbaar hiervan uitgegaan, dat beide legitimatiebewijzen elkander aanvullen, bij elkander behooren en daarom te zamen, als gold het één bewijsstuk, moeten worden vertoond aan de ambtenaren en beambten met de opsporing van de overtredingen der Wet belast;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis van den Krijgsraad aangehaald artikel 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doel te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, ten laste van gedaagde gewezen, voor zooveel betreft de aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie en de aan gedaagde opgelegde straffen;

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als: „het als bestuurder „van een motorrijtuig niet op de eerste vordering van een der in artikel 21 der Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten de in artikel 9, eerste lid, sub 2o en 3o dier Wet bedoelde „nummer- en rijbewijzen vertoonen”;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene geldboete van twee gulden vijftig cent;

Bepaalt, dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van twee dagen;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Ontzegt allen anderen eisch;

Een rechterlijk ambtenaar schrijft ons naar aanleiding van bovenstaande sententie:

Ik kan mij daarmee volstrekt niet vereenigen. Het Hof verklaart wel dat de wetgever van het standpunt is uitgegaan, dat de beide bewijzen bij elkander hooren, elkander aanvullen en dus het niet vertoonen der beide bewijzen één overtreding uitmaakt. Waar blijkt dit echter uit? Het Hof had dat eens nader moeten uiteenzetten. Het eenige argument hetwelk ik voor den gedachtengang van het Hof zou kunnen vinden is, dat artikel 16 in een adem noemt „nummer en rijbewijzen”. Hoe dan echter wanneer de beklagde een van die bewijzen wel, het andere niet heeft? Pleegt hij dan een halve overtreding of in het geheel geen? Of moet men aannemen dat a en b een cvertreding is, a en b ieder echter ook een volledige overtreding opleveren?

In het systeem van het Hof komt men bij andere wetten tot zonderlinge consequenties. B.v. bij de Trekhondenwet. Het K. B. van 6 Februari 1911 Stbl. no. 45 tot uitvoering daarvan bepaalt b.v. in art. 3 de kar moet voorzien zijn van steunsels die en van een drinkbak. Vullen die twee elkander aan?

In mijn ressort worden in het geval in quaestie steeds twee straffen opgelegd.

Red.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Juni 1914. 1)

President Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst-Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Mr. J. Winkel Jr.

De getuigenverklaring: „Beklaagde heeft mij moeten zien, daar ik midden op den weg stond en hem luide toegeroepen heb, „afstapen, politie”, en hem nog hard nageroepen heb”, had, als bevatte eene gissing of meening, in dien vorm niet tot het bewijs mogen medewerken.

Het, 's avonds omstreeks 9.50, als bestuurder van een rijwiel rijden zonder licht is één feit en blijft dit, ook wanneer het, als in dit geval wordt geconstateerd door twee politiebeambten vrijwel onmiddellijk na elkander. Anders Krijgsraad te Arnhem.

Verbetering verder der qualificatie van 's Krijgsraads vonnis.

1) Te vergelijken met Arresten H. R. van 30 Maart 1914, W. v. h. R. No. 9641² en van 27 April 1914, W. v. h. R. No. 9651². Red.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof,
tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 12en Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 3en April 1914 gewezen in de zaak tegen L., oud 21 jaar, geboren te Amsterdam, huzaar bij het 1e Regiment, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 20, 22, 29 jct: artikel 1 van het Motor- en Rijwielreglement, 16, 18 en 2 der Motor- en Rijwielwet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 23, 57, 62 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, is schuldig verklaard aan:

„1e als bestuurder van een rijwiel niet voorzien van minstens „één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt, tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang, daarmede over een weg rijden, tweemaal gepleegd;

2e „als bestuurder van een rijwiel niet op de eerste vordering van „een ambtenaar van politie het rijwiel doen stilhouden”;

en deswege veroordeeld tot 1e eene geldboete van één gulden, 2e eene geldboete van twee gulden, 3e eene geldboete van drie gulden, met bepaling, dat die boeten bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zullen worden vervangen: voor het feit sub 1o door hechtenis van één dag; voor het feit sub 2o door hechtenis van twee dagen, en voor het feit sub 3o door hechtenis van drie dagen;

Welke Advocaat-Fisikaal, bij Resolutie van den 26en Mei 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appél, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 20, 22, 29 jct: 1 van het Motor- en Rijwielreglement, 16, 18, 21 jct: 2 der Motor- en Rijwielwet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 23, 62 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 172 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: 1e „als bestuurder van een rijwiel, hetwelk „niet voorzien is van minstens één lantaarn, die voorwaarts een „helder wit licht uitstraalt, daarmede, tusschen een half uur na „zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang, over een weg „rijden;

2e „als bestuurder van een rijwiel, niet op de eerste vordering van „een ambtenaar van Rijkspolitie het rijwiel doen stilhouden”;

en deswege veroordeeld tot twee geldboeten, elk van drie gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag

waarop 's Hofs uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door drie dagen hechtenis voor elke boete, met vrijspraak van hetgeen hem meer is telastgelegd dan als bewezen wordt aangenomen, alzoo impetrant van mandament van appèl, en eischer ambtshalve ter eenre

en

genoemden L., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terecht gestaan ter zake dat hij te Ede, op 16 Februari 1914, 1o des namiddags omstreeks 9.50 uur over den openbaren weg, grintweg van Bennekom naar Ede, als bestuurder van een rijwiel daarmede heeft gereden, zonder dat het rijwiel voorzien was van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde; 2o. niet op de eerste vordering van den rijksveldwachter W. het rijwiel heeft doen stilhouden, en 3o. over den openbaren weg van Bennekom naar Ede als bestuurder van een rijwiel heeft gereden, zonder dat het rijwiel voorzien was van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

Overwegende, dat de Krijgsraad, bij op 3 April 1914 gewezen vonnis, de feiten aan gedaagde te laste gelegd alsmede zijne schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; die feiten heeft gequalificeerd als: 1o. als bestuurder van een rijwiel, niet voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt, tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang, daarmede over een weg rijden, tweemaal gepleegd;

2o. als bestuurder van een rijwiel niet op de eerste vordering van een ambtenaar van politie het rijwiel doen stilhouden; en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld voor het feit sub 1o. tot eene geldboete van een gulden, voor het feit sub 2o. tot eene geldboete van twee gulden, voor het feit 3o. tot eene geldboete van drie gulden, met bepaling dat die boeten, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zullen worden vervangen, voor het feit sub 1o. door hechtenis van één dag, voor het feit sub 2o. door hechtenis van twee dagen, voor het feit sub 3o. door hechtenis van drie dagen;

Overwegende dat, wanneer buiten beschouwing wordt gelaten de verklaring van den getuige W.: „Beklaagde heeft mij moeten

„zien, daar ik midden op den weg stond en hem luide toegeroepen „heb „afstappen, politie”, en hem nog hard nageroepen heb”, welke verklaring eene gissing of meening bevat en dus in dien vorm tot het bewijs niet had mogen medewerken en wanneer van deze verklaring enkel het feitelijk deel: „ik stond midden op den weg „en heb beklagde luide toegeroepen: „afstappen, politie” en hem nog hard „nageroepen” ten bezware van gedaagde wordt gebezigd, alsdan door de aanwijzingen uit deze verklaring voortvloeiende en door de overige in het vonnis genoemde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen aan gedaagde is te laste gelegd;

Overwegende dat dus de bewezen- en schuldigverklaring in het vonnis terecht is geschied en dit deel van het vonnis in stand kan blijven;

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte het in den aanhef en onder 1o. en 3o. te laste gelegde heeft gequalificeerd als hadde gedaagde tweemaal de in het vonnis omschreven overtreding gepleegd; dat immers het rijden omstreeks 9.50 des namiddags over den openbaren weg van Bennekom naar Ede als bestuurder van een rijwiel zonder licht is één feit en dit blijft, ook wanneer het, als in dit geval wordt geconstateerd door twee politie-beambten vrijwel onmiddellijk na elkander;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis aan het in den aanhef en onder 2o telastegelegde gegeven is onjuist en moet luiden: als bestuurder van een rijwiel niet op de eerste vordering van een der in artikel 21 van de Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten het rijwiel doen stilhouden;

Overwegende dat dus aan gedaagde voor het in den aanhef en onder 1o en 3o telastegelegde slechts ééne straf had behooren te zijn opgelegd;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 55, 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtsdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, te Arnhem, op 3 April 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zooverre betreft de qualificatie aan de ten laste van gedaagde bewezen verklaarde feiten gegeven en de hem opgelegde straffen;

Houdt dat vonnis voor al het overige in stand;

Qualificeert de bewezen verklaarde feiten als:

1o. als bestuurder van een rijwiel, hetwelk niet voorzien is van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt, daarmede tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang, over een weg te rijden;

2o. als bestuurder van een rijwiel niet op de eerste vordering van een der in artikel 21 van de Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten het rijwiel doen stilhouden;

Veroordeelt gedaagde te dier zake voor het feit onder 1o tot eene

geldboete van één gulden en voor dat onder 2o tot eene geldboete van twee gulden;

Bepaalt, dat die geldboeten bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zullen worden vervangen: de boete van één gulden door hechtenis van één dag en de boete van twee gulden door hechtenis van twee dagen;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. J. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. van Woeldereren.

De krijgsraad heeft ten onrechte geoordeeld, dat het ten laste gelegde en bewezen feit niet strafbaar was omdat de telastlegging niet zou inhouden dat het feit gepleegd is „binnen de kom der gemeente”, zijnde volgens de Politieverordening van Hilversum, element der overtreding. Waar echter in de telastlegging als plaats der overtreding is aangewezen het verharde verhoogde voetpad, gelegen langs de Oostzijde van den bestraten openbaren rijweg, de Groest, te Hilversum, had naar aanleiding hiervan en van het onderzoek ter terechtzitting moeten worden beraadslaagd en beslist en daarbij ook over de vraag of die plaats al dan niet ligt binnen de kom der gemeente Hilversum. Nu uit het proces-verbaal van S. blijkt dat „de Groest” is gelegen binnen de bebouwde kom der gemeente Hilversum staat daarmede vast dat de telastlegging wèl inhoudt, dat het feit binnen die kom is gepleegd.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 12den Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provokeeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 3den April 1914 gewezen in de zaak tegen S., oud 21 jaar, geboren te Bunschoten, sergeant bij het 16de Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 193 der Rechtspleging

bij de Landmacht, 71, 73 en 74 der Algemeene Politieverordening van Hilversum, laatstelijk gewijzigd 27 Mei 1913, afgekondigd 15 Augustus 1913, is vrijgesproken van hetgeen hem bij dit vonnis is te laste gelegd;

Welke Advocaat-Fisikaal, bij Resolutie van den 26en Mei 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 71 en 74 der Algemeene Politieverordening van Hilversum van 30 November 1909, afgekondigd den 27en December 1909, gewijzigd bij verordening van 27 Mei 1913, afgekondigd den 15en Augustus 1913, zal worden schuldig verklaard aan:

„binnen de kom der gemeente Hilversum, op openbaar terrein, „op een rijwiel rijden op het langs den bestraten rijweg gelegen „verharde voetpad, hetwelk, door wijze van aanleg, als zoodanig „kenbaar is en niet bij nadere verordening geheel of gedeeltelijk, „hetzij gedurende het geheele jaar, hetzij gedurende een bepaald „deel van het jaar, voor het rijwielverkeer is opengesteld”;

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van een gulden en vijftig centen, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hofs uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door drie dagen hechtenis, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden S., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien, bij schrifture ter rolle, is geconcludeerd, dat het den Hove behage, het door den Krijgsraad in deze gewezen vonnis, eventueel op andere gronden, te bevestigen;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terechtstaan ter zake dat hij te Hilversum op 10 Februari 1914 op openbaar terrein op een rijwiel heeft gereden over het verharde verhoogde voetpad, gelegen langs de Oostzijde van den bestraten openbaren rijweg, de Groest, welk voetpad door wijze van aanleg als zoodanig kenbaar is en niet bij nadere verordening voor dat deel of geheel, hetzij gedurende het geheele jaar, hetzij gedurende een bepaald deel van het jaar, voor het rijwielverkeer is opengesteld;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 3 April 1914 gewezen vonnis, heeft overwogen, maar niet beslist, dat het aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen is op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, en verder, van meening, dat het aldus bewezene niet strafbaar is, den gedaagde te dier zake heeft vrijgesproken;

Overwegende, dat de overwegingen met betrekking tot de bewezen- en schuldigverklaring juist zijn en het vonnis dus in zooverre in stand kan blijven;

Overwegende dat de opvatting, dat het te laste gelegde feit niet strafbaar is, blijkens het vonnis daarop berust, dat de telastlegging niet zoude inhouden, dat het feit zoude zijn gepleegd „binnen de kom der gemeente”, hetgeen volgens artikel 73 der Algemeene Politie-verordening van Hilversum bestanddeel der overtreding van dat artikel uitmaakt;

Overwegende dat dit laatste is juist maar de juistheid van het eerste hiervan afhangt of het verharde verhoogde voetpad, gelegen langs de Oostzijde van den bestraten openbaren rijweg, de Groest, te Hilversum, zijnde dit de in de telastlegging aangewezen plaats, waar het feit zoude zijn gepleegd, al dan niet ligt binnen de kom der gemeente Hilversum;

Overwegende, dat de Krijgsraad hiernaar geen onderzoek heeft ingesteld maar ten onrechte, omdat hij had te beraadslagen en te beslissen naar aanleiding van het aan den voet van het bevel tot bijeenkomst ten laste gelegde en van het onderzoek ter terechtzitting en dus had moeten beraadslagen en beslissen ook over deze vraag, waartoe het te laste gelegde aanleiding gaf;

Overwegende dat, nu uit den in het vonnis vermelden inhoud van het proces-verbaal van S. blijkt, dat „de Groest” is gelegen binnen de bebouwde kom der gemeente Hilversum, daarmede vaststaat, dat de telastlegging wèl inhoudt, dat het feit binnen de kom der gemeente Hilversum is gepleegd;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64); 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht; 71, 73 en 74 der Algemeene Politie-verordening van Hilversum van 30 November 1909, afgekondigd 27 December 1909, gewijzigd bij verordening van 27 Mei 1913, afgekondigd 15 Augustus 1913; 55 en 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, op 3 April 1914 in deze zaak gewezen voor zooverre daarbij het bewezen verklaarde feit niet strafbaar is geoordeeld en gedaagde is vrijgesproken;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan gedaagde

aan den voet van het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad is te laste gelegd;

Verklaart gedaagde daaraan schuldig;

Qualificeert het ten laste van gedaagde bewezen verklaarde feit als: „binnen de kom der gemeente Hilversum, op openbaar terrein, „op een rijwiel rijden op een langs een bestraten rijweg gelegen ver- „hard voetpad, dat, door wijze van aanleg, als zoodanig kenbaar „is en niet bij nadere verordening geheel of gedeeltelijk, hetzij ge- „durende het geheele jaar, hetzij gedurende een bepaald deel van het jaar, voor het rijwielverkeer is opengesteld”;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene geldboete van vijftig cents;

Bepaalt dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. van Woelderen.

De Krijgsraad veroordeelt wegens tweede desertie een milicienhuzaar die niet had voldaan aan eene oproeping voor den werkelijken dienst en tevoren, tijdens eene door hem aangegane vrijwillige verbintenis als huzaar, wegens eerste desertie was gestraft.

Het H. M. G. veroordeelt wegens eerste desertie, overwegende „dat (nu) alle dienstverbintenis is te beschouwen als op zich zelve staande en vormende een geheel, dat na afloop van den tijd met zijne uit de verbintenis voortvloeiende gevolgen en verplichtingen verdwijnt; dat dus de feiten onder een vorige dienstverbintenis gepleegd, niet kunnen strekken om die, onder een lateren dienst begaan, te verzwaren en dit vooral geldt van desertie, een misdrijf tegen de dienstverbintenis zelve”.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 16en Juni 1914 geautoriseerd aan den

Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 24en April 1914 gewezen in de zaak tegen K., oud 24 jaar, geboren te Assen, milicien-huzaar bij het 4e Regiment, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 136 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 74 en 98 der Militiewet en het eenig artikel der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* No. 35) is schuldig verklaard aan:

„tweede desertie in tijd van vrede, door een soldaat, door als „verlofganger der Militie niet te voldoen aan eene oproeping voor „den werkelijken dienst, gevolgd door arrestatie, na vroegere be- „straffing wegens eerste desertie”;

en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van eene maand, onder bepaling dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht, sedert 26 Maart 1914;

Welke Advocaat-Fisikaal, bij Resolutie van 30 Juni 1914, verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden K., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij, verlofganger zijnde van de militie niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping van den burgemeester van Deventer van 22 December 1913 om zich op 5 Januari 1914 bij zijn korps, het 4e Regiment Huzaren te Deventer aan te melden, wegens overtreding van artikel 89 der Militiewet uit kracht van artikel 91 dier Wet, ten einde in werkelijken dienst te worden gesteld en daarin twee weken te worden gehouden, voortdurend afwezig is geble-

ven en te Assen op 26 Maart 1914 door de politie is gearresteerd, na op 16 September 1910 met provooststraf te zijn gestraft wegens eerste desertie;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 24 April 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „tweede desertie in tijd van vrede „door een soldaat, door als verlofganger der Militie niet te voldoen „aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, gevolgd door „arrestatie, na vroegere bestraffing wegens eerste desertie”, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van ééne maand met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf geheel in mindering zal worden gebracht sedert 26 Maart 1914;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied; dat echter de qualificatie in het vonnis aan het bewezen verklaarde feit gegeven, is onjuist en dientengevolge de aan gedaagde opgelegde straf is niet overeenkomstig de Wet;

Overwegende dat toch, zooals blijkt uit het uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het 4e Regiment Huzaren en uit het uittreksel uit de straflijst van gedaagde, deze, toen hij ter zake van eerste desertie werd gestraft, diende ingevolge eene door hem aangegane vrijwillige verbintenis als huzaar, terwijl hij vóór het begaan van het strafbaar feit, dat thans te zijnen laste bewezen is verklaard, bij het einde van zijne verbintenis als vrijwilliger was afgevoerd en tot de positie van milicien-huzaar was teruggebracht; dat nu alle dienstverbintenis is te beschouwen als op zich zelve staande en vormende een geheel, dat na afloop van den tijd met zijne uit de verbintenis voortvloeiende gevolgen en verplichtingen verdwijnt; dat dus de feiten, onder een vorige dienstverbintenis gepleegd, niet kunnen strekken om die, onder een lateren dienst begaan, te verzwaren en dit vooral geldt van desertie, een misdrijf tegen de dienstverbintenis zelve; dat dus in dit geval bij de qualificatie van — en strafoplegging ter zake van het ten laste van gedaagde bewezen verklaarde feit met diens reeds gestraft zijn ter zake van eerste desertie geene rekening had mogen zijn gehouden en, nu dit ten onrechte wel is geschied, de daarop betrekking hebbende gedeelten van het vonnis niet in stand kunnen blijven;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 134 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Lande, en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 24 April 1914 ten laste van gedaagde gewezen, voor zooverre betreft de qualificatie aan het wet-

tig en overtuigend bewezen verklaarde feit gegeven en de aan gedaagde opgelegde straf;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde feit als: „eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door „als verlofganger der Militie niet te voldoen aan eene oproeping „voor den werkelijke dienst, opgevolgd door arrestatie”;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene militaire detentie van ééne maand;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf geheel in mindering zal worden gebracht sedert 26 Maart 1914;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. F. A. C. Schröder.

Uit de telastlegging dat beklagde „op een rijwiel gezeten heeft bereden” zekeren openbaren weg, m. a. w. dat hij met een rijwiel dien weg heeft bereden, blijkt niet dat hij dien weg heeft bereden als bestuurder van dat rijwiel, hetgeen bij art. 153 der Algemeene Politieverordening van Amsterdam als vereischte is gesteld.

Vrijspraak. Anders krijgsraad te 's Gravenhage. 1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 23 Juni 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 5 Mei 1914 gewezen in de zaak tegen G., oud 21 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-soldaat bij het 7e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3

1) Verg. Sententie 22 Mei 1914 M. R. T. IX, 497.

der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 74 der Militiewet, 8 der Motor- en Rijwielwet, 153 en 156 der Algemeene Politieverordening van Amsterdam, en het gemeentebblad van 1913 afdeeling 3, volgnummer 174, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

het te Amsterdam, als bestuurder van een rijwiel, daarmede berijden van een weg, de Korte Stormsteeg, die door Burgemeester en Wethouders dier gemeente, blijkens openbare kennisgeving en blijkens waarschuwingsborden bedoeld bij artikel 8 onder 2e. der Motor- en Rijwielwet, van het verkeer met rijwielen is uitgesloten;

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van één gulden onder bepaling dat bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zij zal worden vervangen door eene hechtenis van één dag;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 14 Juli verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden G., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden G., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, heeft terechtstaan ter zake, dat hij te Amsterdam op den 7en Maart 1914 omstreeks 11 uur voormiddag op een rijwiel gezeten daarmede heeft bereiden den openbaren weg, de Korte Stormsteeg;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 5 Mei 1914 gewezen vonnis het aan gedaagde te laste gelegde, zoomede zijn schuld daaraan, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificered als: „het te Amsterdam, als bestuurder van een „rijwiel, daarmede berijden van een weg, de Korte Stormsteeg, die „door Burgemeester en Wethouders dier gemeente blijkens open- „bare kennisgeving en blijkens de waarschuwingsborden, bedoeld „bij artikel 8 onder 2e. der Motor- en Rijwielwet van het verkeer

„met rijwielen is uitgesloten”, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van één gulden, onder bepaling dat, bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zij zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Overwegende dat in het vonnis de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied, maar het aldus bewezen verklaarde ten onrechte is gequalificeerd en daarop straf is gesteld als boven is aangegeven;

Overwegende dat toch bij artikel 153 van de Algemeene Politieverordening van Amsterdam niet in het algemeen is verboden met rijwielen te berijden de daar bedoelde wegen of gedeelten van wegen, maar dit verbod is gesteld enkel voor bestuurders van rijwielen;

dat, zal dus dit verbod van toepassing zijn, uit de telastlegging zal moeten blijken, dat degene, die met een rijwiel een weg, als boven bedoeld, heeft bereden, dit heeft gedaan als bestuurder van dat rijwiel;

dat echter uit hetgeen aan gedaagde is te laste gelegd zulks niet blijkt, immers de telastlegging niet anders inhoudt dan dat gedaagde op het tijdstip, daar nader omschreven, op een rijwiel gezeten 1) heeft bereden den openbaren weg de Korte Stormsteeg te Amsterdam, m. a. w.: dat hij met een rijwiel den genoemden weg heeft bereden;

Overwegende dat het ten laste van gedaagde bewezen verklaarde dus niet valt onder de voornoemde verbodsbepaling en aan het Hof ook geen andere door straf te handhaven verbodsbepaling bekend is, waaronder het wél zoude vallen;

Overwegende dat daarom het vonnis van den Krijgsraad voor zooverre de qualificatie en de strafoplegging betreft niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht en 62 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, op 5 Mei 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zooveel betreft de qualificatie van het ten laste van gedaagde bewezen verklaarde en de hem opgelegde straf;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart het feit, ten laste van gedaagde bewezen, niet strafbaar, en

Spreekt den gedaagde vrij.

1) Bij vergelijking met de telastlegging is hier het woordje „daarmede” vergeten.
Red.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 11 Maart 1913.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy,
H. N. Engelhard, Mr. H. J. M. Tijssens en S. F. Nolst Trenité.

Klager, als chef van de wacht dienstdoende in de kombuis, zich eenige oogenblikken daaruit verwijderende om naar het galjoen te gaan, kon niet aansprakelijk worden gesteld voor alles wat er, tijdens die afwezigheid, in de kombuis voorviel, nu klager aan een ander ter zake kundig, in de kombuis werkzaam schepeling van zijn tijdelijke afwezigheid had kennis gegeven en op dezen dus, gedurende dien tijd, de verantwoordelijkheid overging.

Klacht wettig verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de klacht den 21sten Januari 1913 ingediend door M., korporaal-kok aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord over de reden der straf van vier dagen scheepsarrest hem den 20sten Januari 1913 opgelegd door den Commandant van dien bodem, Kapitein-Luitenant ter zee H., om de daarbij aangegeven strafredenen:

„Als chef van de wacht onvoldoende toezicht uitgeoefend, waar„door de tent, tengevolge van vonken uit de kombuis, verbrand is”;

Gezien de toelichtingen door klager van zijne klacht en door straffer ten aanzien van de door hem opgelegde straf schriftelijk gegeven;

Gezien de processen-verbaal van het onderzoek ingesteld door de Commissie benoemd door den Vice-Admiraal, Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord op uitnoodiging van het Hof, en de verklaringen der door die Commissie onder eede gehoorde getuigen;

Gelet op de nadere verklaringen van klager en van straffer te dier zake;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot wettig verklaren der klacht;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager van 18 op 19 Januari 1913 als chef de wacht heeft gehad in de kombuis aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, en des morgens om halfnegen op den 19den Januari is afgelost; dat omstreeks acht uur van dien morgen aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” is gezien, dat er iets brandde van de tent van het Wachtschip en dat kort daarna is bevonden dat in die tent gaten gebrand waren ter hoogte van den schoorsteen van het middevuur van de kombuis;

dat klager zich dien morgen omstreeks acht ure uit de kombuis heeft begeven naar het galjoen en dat, tijdens zijne afwezigheid, door een der in de kombuis werkzame matrozen een schop vuur uit het middenvuur is genomen om daarmede de officiers-kombuis aan te maken;

dat in den schoorsteenoploop van dat vuur der scheepskombuis zich bevond eene klep, door welke te sluiten men het doorlaten van vonken uit het vuur kon beletten, terwijl bij het uitscheppen van vuur uit de fel brandende kombuis er lichtelijk vonken door den schoorsteen konden ontsnappen en op de tent nedervallende, brand veroorzaken;

Overwegende, dat omtrent het branden der tent of de daaraan toegebrachte schade op 19 Januari 1913 geen nadere bijzonderheden zijn aangevoerd, maar als vaststaande kan worden aangenomen, dat in den morgen van dien dag een gedeelte van die tent is verbrand en beschadigd door vonken, welke uit den schoorsteen van het middenvuur in de scheepskombuis zijn ontsnapt en op die tent zijn neergekomen;

dat zulks is geschied tengevolge van het scheppen van vuur uit de scheepskombuis om daarmede de officierenkombuis aan te maken en dat dit is gedaan door den lichtmatroos van S., zonder dat deze vooraf de schuif in den schoorsteen der scheepskombuis gesloten had, en wel gedurende den korten tijd dat klager de kombuis had verlaten om zich te begeven naar het galjoen, terwijl niet is gebleken dat deze tijdelijke verwijdering van klager onnoodig dus ongeoorloofd was;

dat klager bij het verlaten der kombuis aan den matroos 3e klasse R. heeft gezegd even naar het galjoen te gaan, maar aan dezen geen orders heeft gegeven omtrent het sluiten der schuif;

Oerwegende, dat klager als chef der wacht in de kombuis aansprakelijk was voor hetgeen daar geschiedde en in 't bijzonder had te zorgen, dat bij het behandelen der vuren alle maatregelen van voorzorg tegen brandgevaar werden in acht genomen;

dat echter voor den korten tijd, dat hij zich om een geoorloofde oorzaak uit de kombuis verwijderd hield, die verantwoordelijkheid overging op den matroos 3de klasse R. aan wien klager van zijn verwijdering kennis had gegeven en die, blijkens de verklaring van den sergeant-kok J. S. lang genoeg aan boord was om de eigenaardigheden der kombuis en het brandgevaar, uit slechte behandeling ontstaande, te kennen en een voldoende bekwaam kok is;

dat daarbij niet geëischt kan worden dat klager, alvorens de leiding aan R. over te dragen, dezen wees op alle verrichtingen, die gedurende zijne afwezigheid konden plaats vinden en op de bijzondere voorzorgen daarbij in acht te nemen, vermits klager, een ter zake kundig vervanger achterlatende, van dezen het aanwenden der vereischte zorg kon verwachten zonder voor diens mogelijke verzuimen aansprakelijk te kunnen worden gesteld;

Overwegende, dat mitsdien klagers bezwaar tegen de reden der

opgelegde straf gegrond is en dat, met het wegvallen dier reden, de opgelegde straf niet kan stand houden.

Krachtens de artikelen 9—11 der Rechtspleging bij de Zeemacht, in verband met artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie, beschikkende op de ingediende klacht;

Verklaart die wettig;

Gelast dat de aan klager opgelegde straf hiervoren aangeduid met de daarvoor aangegeven reden in klagers conduite-boekje zullen worden doorgehaald;

Bepaalt dat uittreksel dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager en dat een afschrift daarvan zal worden uitgereikt aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 17 Juni 1913.

President Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: R. P. Verspyck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy, H. M. Engelhard, Mr. H. J. M. Tijssens en S. T. Nolst-Trenité.

Aangenomen is dat klager, die zich met zijn beklag eerst had gewend tot den Minister van Marine, omtrent de juiste wijze van het doen van beklag in dwaling verkeerde; daarom de klacht, hoezeer later dan drie dagen na het ondergaan der straf ingediend, toch ontvankelijk verklaard.

Het bij herhaling indienen van een verzoek tot wijziging van de passagiersregeling, terwijl aan klager de meening van zijn commandant hieromtrent bekend was, is ongepast.

Een mindere heeft te berusten in de hem duidelijk medegedeelde toepassing, die zijn commandant oordeelt te moeten geven aan de voorschriften van het marinebestuur.

Klacht kan niet anders worden toegeschreven dan aan eene verregaande oneerbiedigheid. Bestrafing deswege.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van 17 Mei 1913 van den sergeant-monteur M., dienende aan boord van Hr. Ms. „Gelderland”, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf van één dag hut-arrest zonder waarneming van dienst, hem op 24 April te voren opgelegd door zijn Commandant, den Kapitein ter Zee G., wegens: „Een „ongepast verzoek ingebracht door wederom te vragen om een ge„wijzigde passagiersregeling in het buitenland, terwijl hem de meening van den Commandant hieromtrent bekend was en dit ver„zoek met ongepaste argumenten toegelicht;”

Gelezen de bij deze klacht behoorende bescheiden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrond- en lichtvaardigverklaring der gedane klacht;

Overwegende dat, blijkens mededeeling van den straffer, klager zich eerst met zijn beklag heeft gewend tot Zijne Excellentie den Minister van Marine en deze de klacht aan den Commandant heeft teruggezonden, zoodat kan worden aanøenomen dat klager omtrent de juiste wijze van het doen van zijn beklag en dwaling heeft verkeerd en dientengevolge de klacht, hoezeer later dan drie dagen na het ondergaan der straf ingediend, kan worden ontvangen; 1)

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager den 24en April 1913 aan zijn Commandant het verzoek inbracht om invoering van een ruimer passagier-regeling dan de toen geldende aan boord van de „Gelderland”, liggende te Constantinopel, krachtens welke regeling de onderofficieren tot 8 uur 's avonds mochten uitblijven, terwijl in beperkte mate individueele verzoeken om tot middernacht aan wal te mogen blijven door den Commandant werden toegestaan, wanneer het gedrag van den verzoeker hem voldoende waarborg gaf dat geen verwickelingen zouden ontstaan uit die vergunning, welke bovendien slechts aan een zeer beperkt aantal schepelingen tegelijk werd verleend, met het oog op een mogelijk plotseling debarkement van de landings-divisie, in geval van noodzaak in verband met den destijds bestaenden oorlogstoestand;

dat de Commandant herhaaldelijk zijn meening omtrent het passagieren te Constantinopel, hierop neerkomend dat de beschreven regeling niet zou worden veranderd, had kenbaar gemaakt, o. a. aan eenige onderofficieren, na een algemeen verzoek om daarin wijziging te brengen, aan klager persoonlijk, na een schriftelijk verzoek zijnerzijds van dezelfde strekking en — door bemiddeling van den eersten-officier — aan de in het logies verzamelde onderofficieren, onder wie ook klager zich bevond;

dat klager bij de toelichting van zijn verzoek, zich weder beriep op de meerdere vrijheid aan de machinisten gegeven, terwijl de Commandant hem bij de vorige gelegenheid reeds had uitgelegd dat — volgens de bepalingen — de machinisten met eenige onderscheiding ten opzichte van de overige onderofficieren moeten behandeld worden, bij welke toelichting klager zich tegenover zijn commandant de opmerking veroorloofde: „dat de bepalingen ook door hem werden gelezen”;

1) Scherp komt hier het verschil uit tusschen de in Nederland gehuldigde opvattingen en de in Duitschland geldende bepalingen. Niet alleen zou dáár in een geval als dit de klacht niet ontvankelijk zijn verklaard, maar volgens § 152 van het Militärstrafgesetzbuch zou deze reclamant bovendien strafrechtelijk vervolgd zijn geworden, omdat hij zijn beklag heeft ingebracht „unter Abweichung von dem vorgeschriebenen Dienstwege.” Disciplinaire afdoening zou zelfs verboden zijn, nu § 152 niet is genoemd in § 3 van de Invoeringswet.

Overwegende dat klager — in hoofdzaak toegevend de hier gegeven uiteenzetting van het voorgevallene — beweert:

I. dat het wederom vragen om een gewijzigde passagier-regeling niet ongepast was, nu zijn eerste verzoek reeds vijf maanden geleden was ingediend en bovendien de omstandigheden sedert dat verzoek gewijzigd waren;

II. dat de meening van den Commandant in zake de uitbreiding van de vergunning om te passagieren hem absoluut onbekend was tijdens de indiening van zijn laatste verzoek, denkende hij integendeel dat zijn verzoek geen bezwaren ontmoeten zou, zulks op grond o.a. van de veelvuldig toegestane permissiën tot middernacht;

III. dat hij zijn verzoek niet met ongepaste argumenten heeft toegelicht, vindende hij in het wijzen op de verhouding van onderofficieren tot machinisten in zake passagierbepalingen niets ongepast;

Overwegende ten aanzien van dit verweer:

1o. dat de Commandant sedert klagers eerste verzoek ook nog herhaaldelijk van zijn meening heeft doen blijken, ook na de gewijzigde omstandigheden waarop klager zich beroept;

2o. dat het toestaan van extra-permissiën, wat volgens de verklaring van den Commandant minder vaak voorkwam dan klager wil doen gelooven — niet wijst op neiging tot uitbreiding der geheele passagier-regeling, doch veeleer op het streven om — met handhaving dier regeling, zooveel mogelijk tegemoet te komen aan den minder aangename toestand, waarin de opvarenden van de „Gelderland” zich nu eenmaal noodzakelijkerwijs bevonden, terwijl overigens de door klager beweerde onbekendheid met 's Commandants inzichten geheel onaannemelijk is, gezien de uit het onderzoek gebleken, in de tweede overweging hierboven geschetste omstandigheden;

3o. dat het terugkomen op reeds door den Commandant weerlegde argumenten, vooral onder toevoeging van het boven aangehaalde, door klager gebezigde gezegde, wel ter dege ongepast was, wat nog te meer klemt nu gebleken is dat klager de door hem bedoelde bepalingen verkeerd gelezen heeft;

Overwegende te dezen aanzien, dat klager n.l. — mede te zijner ontlasting — heeft aangevoerd dat, ook al waren de inzichten van den Commandant ter zake hem bekend geweest, hij toch het recht meent te hebben zich over de door zijn Commandant gegeven voorschriften te beklagen, althans te verzoeken, die te wijzigen, nu zijn opvatting zich grondt op de algemeene regelen voor het passagieren, neergelegd in artikel 184 van hoofdstuk IV deel II der Verordeningen voor de Koninklijke Marine, waar — volgens zijn lezing — de onderofficieren met de machinisten in één adem genoemd en onderscheiden worden van de mindere schepelingen, waaruit hij de gevolgtrekking maakt dat de beide eerstgenoemde categoriën ongeveer dezelfde vrijheid van bewegen hebben, terwijl aan boord van de „Gelderland” de machinisten wél, doch de onderofficieren geen

doorlopende nacht-permissie genoten, maar dat klager hierbij over het hoofd ziet, dat in het aangehaalde artikel, na de wijziging daarin gebracht bij Koninklijk Besluit van 26 Mei 1909 No. 9, geen sprake meer is van machinisten, noch van onderofficieren, waardoor klagers verweer dus van zelf vervalt; en dat — al ware dit anders — de mindere heeft te berusten in de hem duidelijk medegedeelde toepassing, die zijn Commandant oordeelt te moeten geven aan de voorschriften van het Marinebestuur, zulks in verband met de plaats waar en de omstandigheden waarin schip en equipage zich bevinden;

Overwegende dat klager alzoo terecht is gestraft voor zijn gedragingen, als zijnde deze onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstucht in den dienst ter zee; dat de straf niet zwaar is in verhouding tot de gepleegde overtreding, welke door de strafreden in juiste termen wordt uitgedrukt;

Overwegende dat, nu niets de indiening der klacht rechtvaardigt, deze niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 50 van 's Hof's Provisioneele-Instructie en 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 194);

Beschikkende op voormelde klacht;

Handhaaft de straf met de strafreden waarover beklag;

Verklaart de gedane klacht zoodanig ongegrond en lichtvaardig, dat zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Legt klager deswege een straf op van twee dagen hutarrest, zonder waarneming van dienst;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 14 November 1913.

President: Mr. G. H. Bolhuis.

Leden: R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy,
H. N. Engelhard, Mr. H. J. M. Tijssens en S. F. Nolst Trenité.

Een onderofficier had zich bij den Minister van Marine beklaagd over eene door hem van zijne commandant ondervonden bejegening, omdat deze hem n.l. had toegevoegd, dat eene door hem, klager, gedane mededeeling een leugen was, en aan het slot van dit beklag neergeschreven, dat de commandant, toen hij klager die woorden toevoegde, wist dat die mededeeling g e e n onwaarheid bevatte.

De klacht was ongegrond. Evengenoemde bewering is door klager in geen enkel opzicht waar gemaakt. De onwaar gebleken beschuldiging tegen zijn commandant ingebracht, is door niets gerechtvaardigd en onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstuft.

De naar aanleiding hiervan opgelegde disciplinaire straf, waarover beklag bij het Hoog Militair Gerechtshof, door het Hof gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de klacht van M., geboren 7 Januari 1887, dienende als sergeant-monteur aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, den 11den Augustus 1913 ingediend over de hem den 9den Augustus 1913 door den Commandant van Hr. Ms. „Gelderland”, opgelegde straf van tien dagen hutarrest zonder waarneming van dienst wegens:

„het inbrengen van een klacht over vermeende onbillijke be-, handeling, welke klacht door de bevoegde autoriteit (M. v. „Marine) ongegrond is bevonden en zóódanig lichtvaardig, dat deze „niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid is toe te schrijven”;

Gezien de door klager en straffer ingediende memoriën;

Gelet op het voor het Hof verklaarde door den als getuige gehoorde kapitein-luitenant ter zee D. K.;

Gelet op hetgeen klager bij zijn verhoor voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrond verklaren der klacht;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager, dienende aan boord van Hr. Ms. „Gelderland”, des- tijds verblijf houdende te Constantinopel, aan den Minister (van Oorlog ad interim Minister) van Marine rechtstreeks heeft gezonden een door hem, onder dagteekening van 28 April 1913 geteekend verzoekschrift of klacht met memorie van toelichting, aan het slot van welke laatste klager mededeelde: „dat de machinisten, zoolang „Hr. Ms. „Gelderland” te Constantinopel vertoeft, passagieren tot „den volgenden morgen of het recht hebben daartoe”;

dat de Commandant van dien bodem krachtens beschikking van den Minister van dat stuk kennis genomen hebbende, op 15 Mei 1913 aan klager heeft gevraagd waarop die mededeeling berustte, deze heeft geantwoord, dat hij zulks wist door mededeeling van een machinist, waarop de Commandant hem zeide, dat het medege- deelde een leugen was;

dat daarop bij onderzoek, op last van den Commandant ingesteld, is gebleken, dat drie machinisten zich tegen klager hadden uitgelaten, dat zij vergunning hadden om naar den wal te gaan gelijk aan die der officieren, maar dat de Commandant liever niet zag

dat zij na twaalf uur aan boord kwamen, terwijl tevens is gebleken dat de order, door den Commandeerenden officier over het naar den wal gaan der officieren aan den eersten officier gegeven, door dezen niet juist was begrepen en ten onrechte ook op de machinisten was toegepast;

dat daarop de eerste officier, de kapitein-luitenant ter zee D. K., op last van den Commandant aan klager heeft medegedeeld, dat de Commandant zich vergist had en dat klager geen onwaarheid had gesproken door zich te beroepen op de verklaringen der machinisten, zoodat den klager geen schuld trof;

dat klager vervolgens heeft ingediend een door hem ondertekend tot den Minister voornoemd gericht geschrift, gedagteekend Konstantinopel, 16 Mei 1913, waarbij hij zich bij eene hoogere militaire autoriteit beklaagt, „over een hem door den Commandeerenden „Officier van Hr. Ms. „Gelderland” op 15 Mei 1913 aangedane be„handeling ter zake van het feit, dat den 15den Mei j.l. de com„mandeerende officier hem verweet een leugen gebruikt te hebben „in een aan Zijne Excellentie den Minister van Oorlog a. i. Minister „van Marine gericht klacht d.d. 28 April 1913”;

van welk geschrift van 16 Mei 1913 het slot luidt:

„het door den Commandant als leugen bestempelde luidt:

„dat de machinisten zoolang Hr. Ms. „Gelderland” te Konstantinopel vertoeft, passagieren tot den volgenden morgen of het recht „hebben daartoe”, en de Commandant wist, dat deze aanhaling geen „onwaarheid bevatte”,

dat de Commandant, naar aanleiding van dat stuk, klager op parade daarover heeft onderhouden en hem gevraagd op hij de strekking begreep van hetgeen door hem was neergeschreven; dat die beweerde leugen althans van zijn kant was vervallen, hetgeen de eerste officier hem immers had medegedeeld en dat aan het slot van het stuk eene beschuldiging tegen hem Commandant, werd geuit; dat klager daarop heeft gezegd, dat hij alles heel goed begreep en zich volkomen verantwoordelijk stelde voor hetgeen hij had neergeschreven;

Overwegende, dat de Minister van (Oorlog a. i. Minister van) Marine, na een opnieuw ingesteld nauwkeurig onderzoek, heeft geoordeeld, dat de redenen, door klager bij de toelichting zijner klacht aangevoerd, die klacht niet konden rechtvaardigen, zoodat die klacht als niet voldoende gestaafd, lichtvaardig en, uit een militair oogpunt, als eene verregaande oneerbiedigheid van klager tegen zijn Commandant is te beschouwen, omdat klager daarin zijn Commandant beschuldigt dat deze, tegen beter weten in, het door klager aangevoerde een leugen heeft genoemd; op grond van welk een en ander de Minister des klagers klacht ongegrond heeft geoordeeld en zóó lichtvaardig, dat zij niet anders dan aan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven, daarbij aan den Commandant van Hr. Ms. „Gelderland” overlatende te beoordeelen de

strafbaarheid van klager wegens het indienen der klacht uit een krijgstuuchtelijk oogpunt;

Overwegende dat klager daarop door dien Commandant is gestraft met de straf en om de reden hierboven opgegeven;

Overwegende dat klagers bezwaren tegen de hem opgelegde straf in hoofdzaak neerkomen op het volgende:

dat de Commandant heeft kunnen en moeten weten hoe de door hem omtrent het passagieren der machinisten getroffen regeling werd uitgevoerd; dat de Commandant daarvoor aansprakelijk is en zich niet kan beroepen op onwetendheid van hetgeen door de aan hem ondergeschikte officieren ter uitvoering zijner bevelen werd gedaan, en dat tijdens het verblijf van Hr. Ms. „Gelderland” te Konstantinopel, herhaaldelijk door de onderofficieren klachten en aanvragen tot den Commandant zijn gericht over het passagieren en daarbij gewezen is op het verschil dat tusschen hen en de machinisten gemaakt werd; dat daaruit moet worden aangenomen, dat de Commandant op 28 April 1913 heeft geweten, dat klagers opmerkingen over het passagieren der machinisten overeenkomstig de waarheid waren, zoodat de Commandant, door die te stempelen tot „een leugen”, hem klager heeft beledigd en die belediging niet heeft uitgewischt door de later hem gedane mededeeling van den eersten officier;

Ovewegende dat wel uit het op last van den Minister ingesteld onderzoek is gebleken dat tijdens het verblijf van Hr. Ms. „Gelderland” te Konstantinopel sommige machinisten niet altijd juist op het uur van middernacht van passagieren aan boord terug plachten te zijn, maar tevens: dat zulks, door degenen die geroepen waren het uur van terugkomst waar te nemen, oogluikend werd voorbijgezien althans niet gerapporteerd, zoodat het geen verwondering kan baren dat de Commandant op 15 Mei, vernemende, dat als regel zou gelden: dat de machinisten tot den volgende morgen passagierden of het recht daartoe hadden, die bewering voor onwaar hield en zelfs als leugen qualificeerde;

dat echter door klager in geen enkel opzicht is waar gemaakt zijn beweren dat de Commandant op dat oogenblik zou geweten hebben dat zoodanige regeling in strijd met de door hem uitgevaardigde bevelen feitelijk bestond;

dat de ongegrondheid van dat beweren reeds volgt uit de houding van den Commandant bij het vernemen van klagers beweren, daar het ten eenenmale onaannemelijk is dat de Commandant, indien hij geweten had hetgeen geschiedde met het passagieren der machinisten, de bewering van klager in diens bijzijn een leugen zou hebben genoemd, maar dat ook het terstond daarna op last van den Commandant instellen van onderzoek er op wijst dat deze onkundig was van de gevolgde praktijk;

dat toch, indien de Commandant een en ander had geweten, hij tegenover iemand als klager, die zich herhaaldelijk over de regeling van het passagieren der onderofficieren had beklaagd, zich niet

met zoo groote zekerheid zou hebben uitgelaten over het naar zijne meening onware van klagers bewering, veelmin terstond een onderzoek zou hebben gelast, waarvan het resultaat — naar 't geen hem, Commandant — dan bekend zou zijn geweest, niet anders dan bevestigen moest de juistheid van klagers beweren;

Overwegende dat alles wat klager aanvoert om aannemelijk te maken dat de Commandant wel heeft geweten wat deze heeft verklaard en getoond niet te weten, misschien zou kunnen strekken om met eenigen grond te vermoeden of te gissen dat de praktijk van het passagieren der machinisten aan den Commandant niet onbekend was, maar dat die gissingen en vermoedens moeten wijken voor de duidelijke verklaring van het tegendeel door den Commandant en de met die verklaring geheel overeenstemmende handelingen van dezen;

Overwegende dat klager, toen de Commandant hem had laten weten zich te hebben vergist, omdat het ingesteld onderzoek had aangetoond dat klagers beweren niet was een leugen, zich daarbij had behooren neer te leggen en voor hem geen reden bestond om nu zijn Commandant te gaan betichten van het opzettelijk tegen beter weten in hem beschuldigen van onwaarheid te spreken;

Overwegende dat, al is de wijze, waarop de Commandant aan klager heeft doen mededeelen het resultaat van het ingestelde onderzoek, niet in allen deele naar klagers genoegen, zulks zijn schrijven aan den Minister niet rechtvaardigt, vermits de Commandant den klager duidelijk deed kennen dat hij klager onthief van de door hem tegen dezen geuite verdenking: „als zou hij zich aan een leugen „hebben schuldig gemaakt”;

Overwegende dat derhalve door niets is gerechtvaardigd des klagers handeling daarin bestaande dat hij, in een schrijven aan den Minister zijn Commandant beschuldigt tegen beter weten in tegen hem te hebben volgehouden dat klagers beweren met de waarheid in strijd was;

Overwegende dat deze handeling onbestaanbaar is met de instandhouding eener goede krijgstuicht in den dienst ter zee en, krachtens artikel 28 van het Reglement van Krijgstuicht voor het Krijgsvolk te water moet worden gestraft, zoodat de straf terecht is oplegd en in verband met den ernst van het feit, niet te zwaar is;

dat echter de reden dier straf minder juist is geformuleerd overeenkomstig hetgeen bij artikel 12 der Rechtspleging bij de Zee-macht aan den Krijgsraad in het daar genoemde geval is voorgescreven, vermits het hier niet gold het inbrengen eener lichtvaardige en daardoor oneerbiedige klacht bij den Krijgsraad, maar het indienen eener ongegronde klacht tegen zijn meerdere bij de hoogere militaire autoriteit en het daarbij beschuldigen van zijn Commandant van minst genomen zeer afkeuringswaardige handelingen;

Krachtens artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie, in verband met de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, beschikkende op de ingediende klacht;

Verklaart die ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt dat de reden daarvan, in stede van de bovenvermelde, zal luiden:

„het inbrengen van eene ongegronde klacht tegen zijn meerdere „en het daarin opnemen van eene ernstige beschuldiging tegen dien „meerdere welke onwaar is gebleken”;

Bepaalt dat deze reden in de plaats van de bovengenoemde in klagers conduiteboekje zal worden ingeschreven;

Bepaalt dat van deze beschikking zal worden uitgereikt afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 31 October 1913.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy, H. N. Engelhard, Mr. H. J. M. Tijssens en S. F. Nolst Trenité.

Ongeoorloofd vertoeven in den commandotoren van een oorlogsschip met een sigaar in de hand. Dit laatste, door klager ontkend, aangenomen op de verklaring van een meerdere, welke verklaring door die ontkenenis niet ontzenuwd wordt.

Niets rechtvaardigt het indienen der klacht; dit moet dus aan verregaande oneerbiedigheid worden toegeschreven. Bestrafing deswege.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van den matroos 2de klasse P., dienende aan boord van Hr. Ms. pantserdekschip „Gelderland”, van 15 September 1913, houdende dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wenscht te beklagen over de reden van de straf van één dag provoost met vermindering van kost, hem 12 September 1913 opgelegd door zijn Commandant, den kapitein ter zee G., wegens: „Als hulpeiner tot tweemaal toe lezende bevonden in den commandotoren, waarmede hij belast was en op parade hardnekkig gevolgen, houden dat hij geen sigaar in de hand had, terwijl dit door den officier van de wacht duidelijk is gezien (wegens z.g. gedrag licht gestraft)”;

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden;

Gelet op het verhoor van klager en van den Luitenant ter Zee 2de klasse van L. voor het Hof op 14 October 1913;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrond en lichtvaardig-verklaring

der klacht, met wijziging der strafreden en bestraffing van klager wegens het indienen der klacht;

Overwegende, dat de straf aan klager op 12 September 1913 is opgelegd, wat het eerste gedeelte der strafreden betreft, naar aanleiding van een rapport over hem uitgebracht door den Luitenant ter Zee 2de klasse van L., en, wat het tweede gedeelte daarvan betreft, ten gevolge van hetgeen door straffer bij de behandeling van het rapport werd ondervonden;

Overwegende, dat klager in de toelichting op zijne klacht en bij zijn verhoor voor het Hof heeft verklaard, dat hij op den 11den September 1913 in den commando-toren zat te studeeren, hetgeen hij steeds deed als hij aan het leeren was, omdat er in het logies daarvoor geen plaats is; dat hij dien dag daar een korten tijd gezeten had, toen de officier van de wacht, luitenant ter zee 2de klasse van L. er binnenkwam en zeide: „je bent er natuurlijk bij”, dat hij uit die woorden niet afleidde, dat hij zich moest verwijderen; dat kort daarna, te ongeveer 12 u. 45 m. de officier der wacht weder kwam en hem naar zijn naam vroeg; dat het hem toen duidelijk werd dat hij weg moest gaan en hij dit dan ook dadelijk daarop deed; dat de chefseiner van de wacht toen de deur van de toren kwam sluiten; dat hem den volgende morgen op voorparade het rapport werd voorgelezen luidende: „Rookende en lezende bevonden in den commando-toren”;

dat hij bij het onderzoek door den officier zijner divisie ontkende te hebben gerookt, waarop hij dit, in tegenwoordigheid van den luitenant ter zee van L., moest herhalen, die, toen hij die ontkenenis volhield, zeide dat hij toch een sigaar in de hand had gehad; dat hij dit toen evenzeer ontkende; dat hij te 8 uur, bij het onderzoek door den Commandant, herhaalde dat hij niet gerookt had, waarop desgevraagd door den luitenant ter zee van L. aan den Commandant gezegd werd niet gezien te hebben, dat hij rookte, doch wel dat hij een sigaar in de hand had; dat hij meermalen gedurende den rusttijd in den commando-toren heeft vertoefd, zonder daarvoor eene aanmerking te krijgen; dat hij niet wist dat hij daar in den rusttijd niet mocht zijn; dat hij zeker weet niet te hebben gerookt en dat hij evenmin een sigaar in zijn handen heeft gehouden; dat hij niets dan een boek in zijn handen had; dat, indien hij alleen voor het lezen in den commando-toren onder rusttijd, ware gestraft, hij in de straf zoude hebben berust;

Overwegende dat bij het verhoor voor het Hof onder eede door den Luitenant ter zee 2de klasse van L. is verklaard dat klager, toen hij dezen op 11 September 1913, lezende, in den commando-toren aantrof, een sigaar in de hand had, doch dat hij niet heeft gezien of die nog brandde en of klager rookte; dat dit, naar hij meent, was toen hij den tweeden keer in den toren kwam; dat klager belast is met het onderhoud van den toren, doch daar in rusttijd zonder bijzondere vergunning niet mag vertoeven;

Overwegende, dat door straffer in zijne memorie aan het Hof is

verklaard dat hij, bij het onderzoek van het rapport, voor twee elkaar pertinent tegensprekende verklaringen van een officier en een matroos staande, den Luitenant ter Zee van L. later nog eens in de kajuit bij zich riep en hem afvroeg of er geen vergissing mogelijk was, daar klager hem tot nog toe geen reden tot klachten gegeven had; dat deze officier toen zijne verklaring nog nader bevestigde en zeide dat vergissing absoluut uitgesloten was; dat hij (straffer) toen een zwaarder straf oplegde dan hij anders voor het lichte vergrijp zoude hebben gedaan, daar het zwaartepunt van het feit nu kwam in de ontkenning en de overtreding daardoor een geheel ander karakter kreeg; dat hij zonder die ontkenning, de lichte overtreding, begaan door een schepeling van zeer goed gedrag, waarschijnlijk met een reprimande had laten afloopen; dat de voorgevonden onwetendheid van klager omtrent het geoorloofde van het zijn in de commando-toren onder rusttijd niet voor hem pleit, daar die toren steeds gesloten moet zijn, als er geen dienstreden is om hem open te houden en dat dit aan klager als hulpseiner natuurlijk bekend is;

Overwegende dat klager zich op geenerlei feiten, omstandigheden of getuigen heeft beroepen die zijne ontkenning kunnen aannemelijk maken en dat de beëdigde verklaring van den Luitenant ter Zee 2e klasse van L. niet wordt ontzenuwd door die ontkenning;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt, dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan de in de strafreden genoemde feiten en dat die strafbaar zijn ingevolge artikel 28 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water;

Overwegende dat derhalve klager op 12 September 1913 terecht is gestraft; dat de straf niet te zwaar is voor de gepleegde overtredingen en dat de strafreden juist is gesteld, daar toch „de „commando-toren, waarmede hij belast was” eene verkorting is van „met het onderhoud waarvan hij belast was”;

Overwegende dat niets het indienen der klacht rechtvaardigt en dit dus aan verregaande oneerbiedigheid moet worden toegeschreven;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie en 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 194);

Beschikkende op voormelde klacht;
Verklaart die zoodanig ongegrond en lichtvaardig dat zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Straft klager deswege met twee dagen provoost.

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan straffer, aan klager en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 5 December 1913.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy,
H. N. Engelhard, Mr. H. J. M. Tijssens en S. F. Nolst Trenité.

Het zonder de noodige toestemming in een tijdschrift publiceeren van een verslag over een door den Minister van Oorlog bevolen proef door een officier die bij het nemen van die proef was werkzaam gesteld, is in casu terecht krijgstuuchtelijk gestraft.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht onder dagteekening van 5 Augustus 1913 ingediend door een Eerste-Luitenant, over de straf van vier dagen kamerarrest met accès, hem den 3en Juli 1913 opgelegd door zijn Regiments-commandant, ter zake:

„Toegevoegd aan den kapitein, leider van een door den Minister van Oorlog bevolen proefneming met honden in zake mitrailleur-„tractie, hangende het daarover door den kapitein uitgebracht rap-„port, in een militair tijdschrift een met zijn naam onderteekend „artikel openbaar gemaakt, waarin omtrent de aangekochte honden, „critiek is geoeffend op de leiding van de proef en dat feitelijk een „zelfstandig rapport van de gehouden proefneming bevat”;

over welke straf klager zijn bezwaren achtereenvolgens heeft ingebracht bij den brigade-Commandant en den divisie-Commandant, van welken laatste hij den 2en Augustus 1913 vernam de beslissing dat die hoogere militaire autoriteit geene termen vond om verandering te brengen in de opgelegde straf of strafreden, zulks nadat de brigade-Commandant reeds op klagers bezwaar van 4 Juli 1913 had verklaard geene verandering te brengen in de opgelegde straf; 1)

Gezien de door klager en door straffer ingediende memoriën;

Gelet op de verklaringen der gehoorde getuigen, den kapitein A. en den Kolonel B., alsmede op hetgeen nader door klager en straffer is in het midden gebracht bij hun verhoor voor het Hof;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot verlichting der opgelegde straf en wijziging der strafreden;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat in het najaar van 1912 aan den kapitein A. door den Minister van Oorlog is opgedragen eene proef te nemen met honden als

1) Hier schijnt dus een tweevoudig beklag bij de hoogere militaire autoriteit te zijn ingediend, voordat de zaak aan het oordeel van den rechter is onderworpen.

trekkracht voor mitrailleurs; dat door den regiments-commandant aan hem, tot het houden van de tot die proef noodige oefeningen, is toegevoegd de Luitenant R. en dat, na detachering van dezen bij het Ministerie van Oorlog, de klager, den 11en November 1912 bij de mitrailleur-sectiën van het regiment is werkzaam gesteld; dat die kapitein aan klager, vóór dat deze aan de oefeningen begon, verschillende mededeelingen daaromtrent heeft gedaan; dat zowel die kapitein als genoemde Luitenant R. over de door hen geleide oefeningen een rapport hebben ingediend welke beide rapporten aan den Minister van Oorlog zijn gezonden, waarna deze den 13en Juni 1913 aan dien kapitein heeft bevolen de proeven voort te zetten en uit te breiden, welk bevel eerst na 28 Juni 1913 ter kennis van den kapitein is gekomen; dat klager in April of Mei 1913 een stuk heeft geschreven met opschrift: „Proef met honden als trek-, kracht voor mitrailleurs, door . . . (klagers naam) Eerste Luitenant”, en dat stuk heeft afgestaan aan de redactie van het tijdschrift „de Militaire Spectator”, waarna het in de Juni-aflevering van 1913 van dat tijdschrift is afgedrukt; dat dit stuk bevat een omstandig verslag van de genomen proeven, over de daarbij gebezigde voertuigen, over het aanschaffen der honden en over hetgeen bij het gebruik dier dieren als trekkracht was gebleken, en dat omtrent een en ander mededeeling wordt gedaan van feiten en omstandigheden die den klager niet bekend hadden kunnen zijn indien hij niet bij de proefneming ware werkzaam geweest;

Overwegende dat straffer heeft verklaard, bij het door hem ingesteld onderzoek, er den klager op te hebben gewezen, dat het door den kapitein A., als leider der proefneming, aan den Minister van Oorlog ingezonden rapport, nog niet was afgedaan toen klager zijn stuk deed plaatsen, 't geen bleek uit het eerst in Juni door den Minister gegeven bevel tot voortzetten der proefneming; dat, naar zijn oordeel, klager zich, in dien stand der zaak had behooren te onthouden van het openbaar maken zijnerzijds van een verslag, 't geen vooral tegenover den leider der proef, als zijnde klagers meerdere, onkrijgstuchtelijk is te achten; dat klager daarop als zijne meening te kennen gaf het ongepaste van zijn geschrift niet te kunnen inzien en hij — straffer — daarom aan klager de straf heeft opgelegd, waartegen het beklag is gericht;

Overwegende dat klagers bezwaren tegen die straf in hoofdzaak hierop neerkomen:

1o. dat hij aan den kapitein-leider der proefneming niet is toegevoegd maar alleen onder diens bevelen is werkzaam gesteld;

2o. dat, toen hij zijn geschrift publiceerde, het rapport der proefneming naar zijn meening was afgedaan;

3o. dat hij geen critiek heeft geoefend op de leiding der proef maar alleen heeft gewezen op de moeilijkheid zelfs voor deskundigen, om, tegen bereikbare prijzen, goede honden te verkrijgen;

4o. dat het bedoelde artikel niet bevat een zelfstandig rapport van de gehouden proefneming;

Overwegende dat een officier, door zijn meerdere aangewezen om werkzaam te zijn bij eene door het legerbestuur bevolen proefneming, alles wat bij het vervullen dier werkzaamheid te dien aanzien te zijner kennis komt verneemt in zijne betrekking van officier, d. i. als ambtenaar door de Regeering aangesteld om in 's Lands belang werkzaam te zijn, en hij derhalve de hem bekend wordende feiten en omstandigheden niet kan beschouwen als zaken waaromtrent hij, naar zijn goedvinden, mededeelingen kan doen en waaraan hij, door publicatie in een tijdschrift, openbaarheid kan geven zonder toestemming van den meerdere die hem de opdracht verstrekte;

dat deze beperking van de vrijheid om zijne gedachten en gevoelens te openbaren haren grond vindt in de betrekking, waarin de officier als ambtenaar is geplaatst tengevolge waarvan de proefnemingen, waarbij hij werkzaam is, niet zijn zijne proefnemingen, maar die van het boven hem gesteld gezag, hetwelk met het leiden der werkzaamheden kan belasten, wien het daartoe uitkiest en het uitbrengen van verslag kan opdragen aan wien het gewenscht acht;

dat dus reeds in 't algemeen de betrekking van den officier als ambtenaar het publiceeren van een verslag als door klager is gedaan niet toelaat, maar de ondergeschiktheid van den militair aan de boven hem gestelden nog in 't bijzonder zijne vrijheid te dien aanzien beperkt, krachtens welke ondergeschiktheid hij zijn waarnemingen in de eerste plaats heeft mede te deelen aan den onmiddellijk boven hem gestelde, hier den leider der oefening;

dat, indien de ondergeschikte grond heeft om te veronderstellen dat het hooger bestuur door den boven hem gestelde eenzijdig of verkeerd wordt ingelicht, hij zich zedelijk gedrongen kan vinden om zijne bevindingen zelfstandig aan dat hooger bestuur kenbaar te maken, zoo dat hij zijn plicht als ondergeschikte moet verzaken om een hooger plicht te vervullen, maar zelfs in dat geval openbaarmaking niet vereischt wordt en eerst gerechtvaardigd zou kunnen zijn indien hij ook bij het hooger gezag voor zijne mededeelingen geen gehoor kon vinden en het Landsbelang openbaarmaking eischte;

Overwegende dat het er dus niet toe doet of klager tot het doen der proefnemingen aan den kapitein-leider der oefeningen was toegevoegd of enkel daarbij was werkzaam gesteld en evenmin of zijne conclusiën over de genomen proef afweken van het oordeel van zijn meerdere, terwijl hij, wegens te kort komen in den eerbied aan zijn meerdere verschuldigd, eerst krijgstuchtelijk strafbaar zou zijn wanneer hij zich in zijn geschrift op onbetamelijke wijze over dien meerdere uitliet;

dat dit laatste hier niet kan worden aangenomen nu klager uitdrukkelijk verklaard heeft door zijn mededeelingen niet beoogd te hebben den kapitein A. onaangenaam te zijn, en de zinsneden in het geschrift voorkomende, die als minder aangenaam voor dien

kapitein kunnen worden opgevat, ook kunnen worden geweten aan minder tactvolle wijze van mededeeling door den klager;

Overwegende dat klager derhalve te recht is gestraft maar dat de voor de straf aangegeven reden moet worden gewijzigd;

Overwegende dat klager, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft opgegeven, dat hij het stuk in „de Militaire Spectator” heeft geschreven op verzoek van den hoofdredacteur van dat tijdschrift, den Kolonel B., die het niet noodig achtte, dat klager den kapitein A. over het publiceeren van dat stuk raadpleegde.

dat genoemde Kolonel, als getuige gehoord, heeft verklaard dat hij den klager heeft aangezocht om zijne bevindingen bij de oefening met de honden-tractie bij de mitrailleur-afdeeling, bekend te maken opdat de andere officieren daarvan zouden kunnen kennis nemen; dat hij er geen bezwaar in heeft gezien, dat klager het stuk plaatste omdat klager enkel mededeelingen deed en geen geheimen openbaarde en ook geen bezwaar er in zag dat klager het stuk publiceerde zonder zijn chefs daarover te raadplegen; dat op het oogenblik toen klager door hem werd aangezocht om een stuk over die oefeningen in „de Militaire Spectator” te schrijven, hem niet officieel bekend was gemaakt, dat kapitein A. daarover een rapport zou indienen, maar dat hij zulks zeer aangemelijk achtte;

dat hij toen niet wist dat het rapport al was ingediend; dat hij tegen het plaatsn van het stuk zonder raadpleging van den kapitein A. geen enkel bezwaar heeft gezien, maar zich niet kan herinneren aan klager te hebben gezegd zulks niet noodig te achten;

Overwegende, dat derhalve kan worden aangenomen, dat de uitnodiging door den getuige Kolonel B., niet vergezeld van den raad om den kapitein, leider der oefening over de plaatsing te raadplegen, den klager het verkeerde zijner handelwijze niet ten volle heeft doen inzien en de straf derhalve moet worden verminderd;

Krachtens artikel 51 van 's Hof's Provisioneele Instructie, in verband met de artikelen 15—17 der Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande, beschikkende op de ingediende klacht;

Verklaart dat klager te recht is gestraft,

Vermindert de hem opgelegde straf tot één dag kamerarrest met accès;

Bepaalt dat als reden, van die aldus verminderde straf, in klagers straflijst vermeld zal worden:

„Werkzaam gesteld zijnde bij eene door den Minister van Oorlog „bevolen proefneming met honden als trekkracht voor mitrailleur, een daarover door hem gesteld omstandig verslag doen opnemen in een tijdschrift zonder daartoe de noodige toestemming te hebben verkregen, onder verzachtende omstandigheden”;

Bepaalt, dat van deze beschikking zal worden uitgereikt afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 14 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Art. 24 Motor- en Rijwielwet.

De Motor- en Rijwielwet is op in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard grondgebied, ook wat betreft motorrijtuigen en rijwielen met militaire bestuurders, alleen dán niet van toepassing, wanneer bedoelde rijtuigen of rijwielen worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst. Hiervan is in casu niet gebleken.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen op heden 14 October 1914 een schrijven d.d.: 29 September 1914 van den Luitenant-Kolonel Commandant van het 17e Regiment Infanterie, daarbij, overeenkomstig het bepaalde bij artikel 15 van den Rechtspleging bij de Landmacht, aan het Hof inzendende de bescheiden betreffende eene rijwiel-overtreding, waarvan wordt verdacht de milicien-soldaat R. van het Regiment onder zijn bevel;

Gelet op het advies d.d.: 1 October 1914 van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat de Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement te 's Hertogenbosch, bij schrijven van 12 September 1914 aan den Garnizoens-Commandant te Eindhoven heeft verzocht R., milicien-soldaat bij de 2e compagnie, 3e bataljon, 17e Regiment Infanterie, in garnizoen te Eindhoven, naar den Krijgsraad te verwijzen ter zake dat hij op 6 September 1914, des namiddags te omstreeks 10 uur, te Bergeijk als bestuurder heeft gereden op den openbaren rijweg, provincialen kunstweg, op een rijwiel, dat niet was voorzien van eene lichtgevende lantaarn;

Overwegende dat, bij schrijven van 23 September 1914, de Luitenant-Kolonel Commandant van het 17e Regiment Infanterie, aan bedoelden Auditeur-Militair heeft bericht, dat op 6 September 1914 te Eindhoven reeds „de staat van oorlog en beleg” was afgekondigd, waardoor overeenkomstig artikel 24 van de Motor- en Rijwielwet, deze wet buiten werking was gesteld en de milicien R. alzoo niet voor den Krijgsraad terechtgesteld behoefde te worden;

Overwegende dat de Auditeur-Militair, bij schrijven van 24 September 1914, bij zijn bereids uitgebracht advies is blijven volharderen, aanvoerende, dat artikel 24 der Motor- en Rijwielwet alleen van toepassing is wanneer de rijwielen en rijtuigen, in dat artikel bedoeld, worden gebruikt ten behoeve van 's Rijks dienst, terwijl ten opzichte van den verdachte niet blijkt, dat hij op het oogenblik van het verbaliseeren zijn rijwiel gebruikte in 's Rijks dienst;

Overwegende dat, blijkens schrijven respectievelijk van 22 en van 26 September 1914, de Luitenant-Kolonel Regimentscommandant en den Auditeur-Militair ieder bij zijn gevoelen zijn blijven volharden, terwijl laatstbedoelde de toepassing heeft verzocht van artikel 15 van de Rechtspleging bij de Landmacht, daar hij het in het belang acht van de Justitie dat, waar een zoo groot aantal overtredingen van de Motor- en Rijwielwet ter vervolging wordt aangebracht, daarin uniform recht worde gedaan, en eerstbedoelde aan dit verzoek heeft voldaan bij zijn boven in de eerste plaats vermeld schrijven;

Overwegende dat, ingevolge artikel 24 van de Motor- en Rijwielwet, ingeval van staat van oorlog of staat van beleg en bijaldien door de Koningin wordt verklaard, dat een toestand aanwezig is, als bedoeld bij artikel 1, sub 1e en 2e der Wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* No. 128), deze wet niet van toepassing is op motorrijtuigen en rijwielen met militaire bestuurders en op motorrijtuigen en rijwielen bestuurd door niet-militaire bestuurders, voor zooveel bedoelde rijtuigen of rijwielen worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst;

Overwegende dat, waar motorrijtuigen en rijwielen met militaire bestuurders kunnen worden gebezigd ook anders dan ten behoeve van 's Rijks dienst, de zinsbouw en woordenkeus van dit artikel dwingen tot de uitlegging, dat „bedoelde rijtuigen of rijwielen” terugslaat op alle in de bepaling eerder omschreven motorrijtuigen en rijwielen, dus op zoowel die met militairen als die met niet-militaire bestuurders;

Overwegende dat deze uitlegging is in overeenstemming met de bedoeling, die de Wetgever met de bepaling van artikel 24 voornoemd moet hebben gehad en welke niet kan zijn geweest, aan alle militairen een vrijbrief te geven om tijdens den buitengewone toestand, in de bepaling omschreven, ongestraft te doen wat in gewone tijden verboden en strafbaar is, maar wel om te voorkomen, dat de dienst des Rijks schade lijdt door het in buitengewone omstandigheden voor alle gevallen blijven voortbestaan van wetsbepalingen waarbij met de eischen van deze buitengewone omstandigheden geene rekening is gehouden; dat juist met het oog daarop, niet-militaire bestuurders aan militairen zullen zijn gelijkgesteld, omdat het in deze niet van gewicht kon zijn of men militair dan wel niet-militair is maar enkel of men een motorrijtuig of rijwiel bestuurt dat wordt gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst;

Overwegende dat de juistheid van deze uitlegging bevestiging vindt ook in de geschiedenis van de tot stand koming der bepaling van artikel 24 voornoemd; dat in het oorspronkelijk, bij Koninklijke boodschap van 26 Februari 1903 ingediend ontwerp van wet deze bepaling luidde:

„In geval van staat van oorlog of staat van beleg, alsmede bijal-, dien naar Ons oordeel een toestand aanwezig is als bedoeld bij artikel 1 sub 1e en 2e der Wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* No. 128),

„worden de bepalingen dezer wet buiten werking gesteld zoowel „ten aanzien van motorrijtuigen met militaire bestuurders als ten „aanzien van motorrijtuigen bestuurd door niet-militairen, voor zoo- „ver bedoelde rijtuigen gebezigd worden ten bate der landsverdediging”; dat, naar aanleiding van eene opmerking in het voorloopig verslag der Tweede Kamer, dat de uitdrukking „ten bate der landsverdediging” het gebruik van deze rijtuigen ten dienste van de brievenposterij niet zou omvatten, die uitdrukking is vervangen door „ten behoeve van 's Rijks dienst”, terwijl daarna de redactie eenige wijziging heeft ondergaan en de rijwielen die eerst onder de wettelijke regeling niet zouden zijn begrepen, daarin zijn opgenomen; dat uit een en ander blijkt, dat men van den aanvang af voor de motorrijtuigen (en rijwielen) met niet-militaire bestuurders en die met militaire bestuurders één lijn heeft willen trekken en dat enkel de eischen van 's Rijks dienst de grond zouden zijn voor het buiten toepassing houden van de bepaling der wet;

Overwegende dat, waar ten opzichte van den verdachte niet blijkt, dat hij op het oogenblik van het verbaliseren zijn rijwiel gebruikte ten behoeve van 's Rijks dienst, hij, ter zake als in het schrijven d.d. 12 September 1914 van den Auditeur-Militair omschreven, naar den militairen Rechter moet worden verwezen;

Gezien, behalve artikel 24 van de Motor- en Rijwielwet, artikel 15 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Bepaalt de verwijzing naar den militairen Rechter van R., milicien-soldaat bij de 2e compagnie, 3e Bataljon, 17e Regiment Infanterie, in garnizoen te Eindhoven, ter zake als omschreven in het schrijven van den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement te 's Hertogenbosch, d.d. 12 September 1914;

Bepaalt, dat afschrift van deze Resolutie zal worden gezonden aan den Luitenant-Kolonel, Commandant van het 17e Regiment Infanterie en aan den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement te 's Hertogenbosch.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis d.d. 15 Juli 1913

(geapprobeerd door het H. M. G. bij Resolutie van 31 Juli 1913).

President: majoor W. F. Ruempol.

Leden: de kapiteins J. Suermondt en E. J. Beuverij en de luitenanten H. R. A. van der Wall Bake, Mr. Dr. J. S. Barbas, R. K. Lankenau en H. J. Phaff.

Auditeur-Militair: Mr. Dr. G. L. v. Oosten Slingeland p.v.

*Het op eene voor het publiek toegankelijke plaats een wapen
bij zich hebben, bij herhaling.*

*Onderzoek naar beklagde's verstandelijke vermogens.
Rapport van deskundigen.*

De Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem;

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den Auditeur-Militair schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat S. T. J., oud 26 jaar, geboren te Grosz—Glogau (Duitschland), soldaat bij het 5de regiment Infanterie, in garnizoen te Amersfoort, gerequireerde in persoon voor den Krijgsraad is gesteld ter zake;

dat hij te Utrecht op 14 Maart 1913 in de gang van het gebouw van het Hoog Militair Gerechtshof, op een voor het publiek toegankelijke plaats, een revolver niet tot zijn uitrusting behorende bij zich heeft gehad, nadat hij bij Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 14 Maart 1913 wegens gelijke overtreding onherroepelijk was veroordeeld;

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven:

Ik beken mij aan het te last gelegde te hebben schuldig gemaakt, zoomede dat ik bij Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 14 Maart 1913, wegens het op den openbaren weg een wapen bij mij hebben, ben veroordeeld tot een geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd te vervangen door hechtenis van tien dagen. Zoodra mij de eerste revolver was afgenomen, kocht ik een nieuwe, omdat mijn omgeving in- en buiten de kazerne mij niet beviel. Ik heb de overtuiging den een of anderen dag aangevallen te zullen worden; in de kazerne omdat ik goed mijn dienst doe, daarbuiten omdat ze mij houden voor een veldwachter of politie-agent. Ik heb in de omstreken van Soest en Baarn in den avond daarvan meermalen hinder gehad. Ik was in de meening, dat bij de uitspraak van het vonnis de getuigen aanwezig zouden zijn en tevens dat wij allen weer naar Amersfoort terug zouden gaan. Ik stak de revolver bij mij, omdat ik bang was dat de getuigen, die misschien wat zouden hebben gedronken, mij het op den terugweg lastig zouden maken;

Overwegende, dat blijkens ten processe overgelegd, aan beklagde voorgehouden uittreksel, hij bij Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 14 Maart 1913 uitgesproken terzelfder dag, is schuldig verklaard aan het op den openbaren weg een wapen bij zich hebben en deswege veroordeeld tot een geldboete van tien gulden, subsidiair tien dagen hechtenis; dat de Auditeur-Militair te Arnhem op den ambtseed op dat uittreksel heeft verklaard, dat die Sententie op 14 Maart 1913 onherroepelijk is geworden;

Overwegende dat M. J. C. de Liefde, sergeant bij het 20ste

regiment Infanterie in garnizoen te Utrecht, als getuige onder eede heeft verklaard:

Op 14 Maart 1913 te ongeveer 11½ uur v.m. was ik als sergeant-planton in de bodenkamer van het Hoog Militair Gerechthof te Utrecht. Beklaagde kwam na de uitspraak in zijn zaak in de bodenkamer. Hij haalde toen een revolver uit zijn zak, geladen met zes scherpe patronen en vroeg mij die voor hem te bewaren. De mij in rechte getoonde revolver is die welke beklaagde mij, geladen met zes scherpe patronen, ter hand stelde. Beklaagde vertelde mij dat hij, tengevolge van de vroegere gehouden vechtpartijen bang was dat eenige getuigen hem te lijf zouden willen gaan en hij daarom de revolver bij zich droeg.

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de beëdigde verklaring des getuigen wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklaagde is te last gelegd, zoomede zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat ter terechtzitting van 18 April 1913 door den Krijgsraad als deskundigen, ten einde een onderzoek in te stellen naar beklaagdes verstandelijke vermogens, benoemd zijn dr. Th. J. H. Snijders, dirigerend officier van gezondheid 2de klasse en H. S. van der Stempel, officier van gezondheid 1ste klasse, beiden te Arnhem; dat deze na in handen van den President des Krijgsraads den eed te hebben afgelegd, dat zij verslag naar hun geweten zullen geven en na kennis te hebben genomen van de processtukken een rapport hebben uitgebracht, waarbij zij tot de slotsom komen, dat bij het door hen ingesteld onderzoek niets is aan het licht gekomen, wat aanleiding geeft aan te nemen, dat beklaagde bij het begaan van het hem te last gelegde feit lijdende zou zijn geweest aan ziekelijke storing of gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens; beklaagde is vreemdeling, ouder dan de meeste zijner kameraden, vrijwilliger, omstandigheden die hem eenigszins van de anderen afzonderden. Dergelijke personen worden in de omgeving van jongelui gemakkelijk het mikpunt van meer of minder onschuldige plagerijen. Beklaagde had grooten ijver voor den dienst; verscheidene in zijne omgeving niet. Beklaagde werd nog al eens geplaagd en er werd om hem gelachen, ook wel zonder onaangename bedoeling. Door beklaagde werd dit echter ernstig opgevat; hij gevoelde zich geïsoleerd en miskend en daar hij achterdochtig van aard is, kon het denkbeeld bij hem ingang vinden, dat men hem vijandig gezind was. Bij ons onderzoek is gebleken, dat wij geen aanleiding hebben als motief van zijn strafbare handeling een ziekelijke afwijking op psychisch gebied aan te nemen. Er werden geen verschijnselen geconstateerd, die zouden wijzen op een bestaande psychose, met name aanwezigheid van hallucinaties, terwijl dwangvoorstellingen en waandenkbeelden konden worden uitgesloten;

Overwegende, dat de deskundigen nader in rechte gehoord, ieder voor zich bij het rapport hebben volhard;

Overwegende, op grond van het deskundig rapport dit overnemende en tot het zijne makend, dat niet gebleken is van gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing van beklaagdes verstandelijke vermogens op grond waarvan het gepleegde feit aan beklagde niet zou kunnen worden toegerekend;

Gezien de art. 1, 2 en 3 der wet van 9 Mei 1890 (*Staatsblad* No. 81); 23 33 en 91 Wetboek van Strafrecht; 1 en 3 wet 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191); 9 wet 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64); 13 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het aan beklagde te last gelegde wettig en overtuigend is bewezen;

Kwalificeert het als: het op eenige voor het publiek toegankelijke plaats een wapen bij zich hebben, terwijl tijdens het plegen van de overtreding nog geen jaar is verlopen, sedert een vroegere veroordeeling van den schuldige wegens gelijke overtreding onherroepelijk is geworden;

Verklaart hem hieraan schuldig;

Veroordeelt hem tot eene geldboete van vijf gulden;

Bepaalt dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van tien dagen;

Verklaart de revolver verbeurd;

Verwijst hem in de proceskosten.

In opdracht van den Krijgsraad te Arnhem in zake S. T. J., soldaat-vrijwilliger bij het 5e regiment Infanterie, thans ter observatie opgenomen in het Militair Hospitaal te Arnhem, hebben wij ondergeteekende Dr. Th. J. H. Sniijders, dirigeerend-officier van gezondheid der 2e klasse en H. S. van der Stempel officier van gezondheid 1e klasse, beiden te Arnhem, na in handen van den President den bij de Wet gevorderden eed te hebben afgelegd, een onderzoek ingesteld naar den toestand der geestvermogens van genoemden soldaat, beschuldigd van het bij zich dragen van een met scherpe patronen geladen revolver, terwijl hij zich op een voor het publiek toegankelijke plaats bevond.

Zij hebben daartoe kennis genomen van de gerechtelijke stukken, op het gepleegde feit en op een ander feit, wegens hetwelk hij werd veroordeeld, betrekking hebbende, kennis genomen van een aantal getuigschriften in het bezit van beklagde en betrekking hebbende op zijn militairen diensttijd in Duitschland en verschillende betrekkingen waarin hij is werkzaam geweest en hebben zij herhaaldelijk met hem gesproken en hem aan een lichamenlijk en psychisch onderzoek onderworpen. Hunne bevindingen hebben zij medegedeeld in het volgende

RAPPORT.

Gerechtelijke stukken. Aan S. T. J., soldaat bij de 1e compagnie, 1e bataljon, 5e regiment Infanterie wordt te laste gelegd dat hij zich zou hebben schuldig gemaakt aan het volgende feit: „dat hij

„op 14 Maart 1913 in de gang van het gebouw van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht, een voor het publiek toegankelijke „plaats, bij zich had een revolver, geladen met zes scherpe patronen”;

Uit de gerechtelijke stukken blijkt, dat beklaagde op 14 Maart 1913 voor het Hoog Militair Gerechtshof moest verschijnen, om de uitspraak van dat College te vernemen in een vorige strafzaak. Na afloop daarvan werd hij geleid naar de bodenkamer, waarheen ook de sergeant de L. zich begaf, die beklaagde moest overbrengen naar de gevangenis. Beklaagde haalde toen een geladen revolver uit den zak en vroeg aan dien sergeant, om die voor hem te bewaren tot na zijn ontslag uit de gevangenis. De sergeant heeft de revolver aangenomen en later van het voorgevallene kennisgegeven.

Bij zijn verhooren door Officieren-Commissarissen te Amersfoort bekende beklaagde, zich aan het hem te laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt. Als motief gaf hij op, dat hij de overtuiging had, den een of anderen dag aangevallen te zullen worden in de kazerne, omdat hij goed zijn dienst deed en wel eens rapport van kameraden maakte daarbuiten, omdat hij ondervonden had, dat men hem wel eens voor een veldwachter of politieagent aanzag. In den morgen van 14 Maart 1913 had hij de geladen revolver bij zich, omdat hij meende, dat de getuigen in zijn zaak aanwezig zouden zijn, die misschien wat gedronken zouden hebben en het hem dan lastig zouden maken. De revolver droeg hij buiten de kazerna bijna altijd bij zich. Reeds toen hij 14 dagen in dienst was, kreeg hij den indruk, dat men het hem lastig maakte en hij schrijft de minder goede verflou-dnig voor een deel toe aan het feit, dat men hem den dienst van escouade-commandant liet doen, terwijl hij niet van corveeën werd vrijgesteld, waardoor de andere manschappen hem niet gehoorzaamden. Hij wandelde steeds alleen en was altijd bang, aangevallen te zullen worden. Daarom had hij ook, na voor den krijgsraad te zijn geweest, overplaatsing naar Harderwijk gevraagd.

Beklaagde is 10 Juni 1886 te Grosz-Glogau in Silezië geboren, heeft zich op 9 Mei 1912 vrijwillig verbonden als soldaat bij het 5e regiment Infanterie, was tevoren in Pruissischen Dienst geweest (1e Matrozen-Divisie) van 6 Januari 1905 tot 18 September 1908. Volgens zijn straflijst is hij gestraft met 2 dagen kwartierarrest wegens het, als geleider van manschappen, onvoldoende handhaven der orde en op 14 Maart 1913, door het Hoog Militair Gerechtshof tot een geldboete van f 10, subsidiair 10 dagen hechtenis wegens het op den openbaren weg bij zich hebben van een wapen en tot 20 dagen gevangenisstraf wegens mishandeling.

Bij het dossier bevinden zich de gerechtelijke stukken, betrekking hebbende op de zaak, waarin op 14 Maart 1913 door het Hoog Militair Gerechtshof uitspraak werd gedaan. Omtrent die zaak lezen wij het volgende:

In den avond van 11 December 1912, omstreeks 9 uur 40 minuten, loste soldaat J. uit een met 6 scherpe patronen geladen revolver van klein kaliber 2 schoten op den milicien M., toen deze met den

miliciens S. de hoofdpoort van de kazerne te Amersfoort binnenkwam. Een kogel, die wel het laken, doch niet de voering van de jas van den getroffene had doorboord, veroorzaakte een oppervlakkig huidwondje aan de rechter borsthelft; de andere die ook het laken niet had doorboord, een lichte ontvelling onder de kam van het schouderblad. De dader verkeerde niet onder den invloed van sterken drank. Bij zijn verschillende verhooren, bekent beklaagde zich aan het hem te laste gelegde te hebben schuldig gemaakt. Hij deelt verder mede, de revolver gekocht te hebben omdat een zekere milicien R., met wien hij dikwijls ruzie had, hem had bedreigd. Hij kocht een revolver van klein kaliber, omdat hij daarmede R. zoo noodig schrik wilde aanjagen, wel wetende, hem daarmede niet te kunnen dooden. Nadat miliciens R. met groot verlof was gegaan, kwamen de miliciens van het blijvend gedeelte onder de wapenen (2 December), waaronder eenige, die in den voorafgaanden zomer tegelijk met hem geoefend waren. Daaronder waren sommigen, die slecht hun dienst deden en die altijd ruzie met hem trachtten te maken, omdat hij vrijwilliger was en zijn best deed, om zijn dienst naar behooren te doen en zijn kleeding en uitrusting goed in orde hield. Zij scholden hem uit, plaagden hem door hem aan zijn jas te trekken, zijn muts af te nemen en derg. Daarmede begonnen zij ook nu weer, hoewel beklaagde zich zooveel mogelijk van hen afhield en steeds bereid was hen te helpen. Toen een van hen zich eens onbehoorlijk tegenover een korporaal had gedragen, werd beklaagde als getuige opgeroepen en getuigde de waarheid, hetgeen hem, blijkens uitlatingen van sommigen, kwalijk werd genomen. De milicien M. uitte zelfs naar aanleiding daarvan een bedreiging tegen hem, die bij een ander instemming vond. Daarna droeg beklaagde de revolver weer bij zich. Op 11 December hoorde beklaagde hen aan tafel zeggen, dat zij hem van kant wilden maken, hetgeen hem dien dag steeds door het hoofd maalde. Na het eten ging hij uit en wat rondloopen, dronk hier en daar een glas bier en 2 of 3 borrels en ging weer vroeg naar de kazerne terug. Vóór de compagnie bedacht hij zich, wilde gebruik maken van de hem verleende avondpermissie en ging weer uit. Bij de hoofdpoort gekomen, hoorde hij stemmen, waaronder die van milicien M., dien hij alleen den hoek van de poort om zag komen, terwijl anderen hem volgden. Toen M. hem zag, hief hij den rechterarm op; in de rechterhand had hij een mes. Hij liep op beklaagde toe, uitroepende: „Hallo, heb ik je eindelijk!” Toen nam beklaagde de revolver uit den zak, schoot op hem, om hem terug te drijven. Toen M. toch op hem aan bleef komen, schoot hij een tweede keer, waarop M. terugging. Toen ging beklaagde naar de wacht, ontmoette eerst den élève-muzikant B. en daarna sergeant R., aan wien hij mededeelde, dat M. hem had willen aanvallen en beklaagde hem had weggeschoten. Deze laatste bracht hem naar de wacht, waar hij in arrest werd gesteld.

De milicien M., de getroffene, verklaart, dat, toen hij met milicien S. de hoofdpoort binnenkwam en hij van dezen afscheid had

genomen, beklaagde zonder aanleiding op hem heeft geschoten. M. ontkent met een mes op beklaagde te zijn afgekomen of tot hem te hebben gezegd: „Hallo heb ik je eindelijk!” Hij had zelfs geen mes bij zich. Ook ontkent hij, dat door hem en anderen dien middag een afspraak zou zijn gemaakt, J. van kant te maken of een pak slaag te geven. De milicien S. en de élève-muzikant B., die even achter het tweetal de kazerne binnenkwamen, bevestigen de verklaringen van M. Bij fouilleering bleek, dat M. geen, S. wel een mes bij zich had. Verschillende miliciens van de 1e compagnie, 1e bataljon, behorende tot degenen, die volgens verklaring van beklaagde, hem vijandig gezind waren, ontkennen, dat er een afspraak was gemaakt, om J. van kant te maken. Zij deelen verder mede, dat beklaagde stil en in zichzelf gekeerd was, zich weinig met de anderen bemoeide, hoewel hij steeds bereid was, anderen te helpen. Hij werd uit gekheid wel eens geplaagd, om dat hij vrijwilliger was, en soms „Sik” of „Engelsche geit” genoemd, waarover hij nooit boos werd. Sommigen voegen er aan toe, dat beklaagde zeer aanhalig en handtastelijk was en gemeene grepen deed. Als zoodanige feiten worden medegedeeld, dat hij eens den milicien L., toen deze te bed lag, boven de dekens bij een voet en dij heeft gegrepen, een andere maal den milicien R. bij een dij heeft gegrepen en hem heeft toegevoegd, dat hij een aardige jongen was en mooie tanden had. Daarentegen verklaren de milicien A. en de élève-muzikant B. nooit iets van aanhaligheid door beklaagde te hebben ondervonden of gezien; de laatste voegt er bij, dat hij alle verhalen daaromtrent eerst na het gebeurde van 11 December heeft vernomen en er tevoren nooit iets over heeft hooren zeggen of klagen. De milicien V. heeft alleen het bovenvermelde voorval met L. bijgewoond en verder niets van handtastelijkheid van de zijde van beklaagde gezien. De élève-muzikant B. noemt beklaagde wantrouwend; hij was altijd in de meening, dat men hem wilde beetnemen of iets van hem weghalen. De korporaal v. S. verklaart dat beklaagde hem onmiddellijk na het voorval heeft medegedeeld, dat hij erop ingeschoten had, omdat de miliciens van de 1e compagnie hem altijd plaagden en sarden, hem uitscholden voor „sik” en met brood gooiden en nu afgesproken hadden hem af te maken. De sergeant T., die dikwijls met beklaagde in aanraking is geweest, heeft hem leeren kennen als iemand, die trachtte zijn dienst in de puntjes te verrichten en in alle opzichten een goed soldaat te zijn. T. heeft bemerkt, dat dit niet in den smaak viel van de miliciens, met wie hij tegelijkertijd werd geoeffend, dat zij hem plaagden met zijn strenge dienstopvatting. Dezelfde miliciens zijn op 2 December onder de wapenen gekomen, o. a. de milicien M., die behoort tot een clubje manschappen, die niet van het beste slag zijn als soldaat. Niemand van hen heeft zich ooit beklaagd over het optreden of over handelingen van beklaagde. Wel heeft deze zich eens beklaagd, dat als hij nu en dan met eenig gezag werd bekleed over miliciens, het hem onmogelijk was, de discipline te handhaven.

Beklaagde, gehoord over de ingebrachte klachten over door hem betoonde handtastelijkheden, verklaart, dat daarvan wel wat waar was, maar hij dit deed, om van hen af te komen en steeds, terwijl iedereen er bij was. Hij pakte er een bij de beenen omdat men hem de muts van het hoofd sloeg of hem bij zijn jas greep. Het gezegde tegen R. omtrent zijn mooie tanden ontkent beklagde niet, maar hij heeft dit zonder eenige bijbedoeling gezegd.

Anamnese. Ter beoordeeling van beklagde's verleden vóór zijn indiensttreding bij het 5e regiment Infanterie beschikken wij slechts over een aantal getuigschriften en verklaringen, die hij ons ter inzage heeft gegeven. Een getuigschrift, afgegeven door het Hoofd van een Privat-Real-und Handelsschule te Rastatt vermeldt, dat zijn gedrag, ijver en opmerkzaamheid aldaar goed zijn geweest en zijn vorderingen in de verschillende vakken zeer goed. Op 28 Februari 1903 verliet hij die school. Van 15 Maart tot 30 September 1904 diende hij aan boord van een Engelsch schip als matroos en zijn gedrag en bekwaamheid waren daar, blijkens een getuigschrift, zeer goed. Op 6 Januari 1905 trad hij in dienst bij de eerste Deutsche Matrozendivisie, om zijn militairen diensttijd te vervullen. Op 18 September 1908 werd hij, zooals zijn „Militärpass" vermeldt, na beëindigen diensttijd ontslagen. Als matroos maakte hij van 13 Mei 1906 tot 20 Juli 1907 een reis mede naar Oost-Azië. Blijkens zijn „Führungszeugniss" is zijn gedrag in dienst „slecht" geweest. Het vermeldt twee gerechtelijke straffen, n.l. 4 weken streng arrest wegens „militaire diefstal", en 3 weken streng arrest wegens „in-subordinatie door bedreiging"; verder 9 disciplinaire straffen, uiteenloopende van 3 tot 14 dagen, streng arrest wegens dronkenschap in of buiten dienst, insubordinatie, niet uitvoeren van een gegeven bevel, mankeeren, nalatigheid als schildwacht, enz. Een 6-tal getuigschriften van patroons in verschillende plaatsen in Duitschland, bij wie hij in den tuinbouw is werkzaam geweest tusschen September 1908 en September 1910 luiden algemeen zeer gunstig. Hij wordt als trouw, eerlijk, goed van gedrag, vlijtig, belangstellend in zijn werk, „gewissenhaft" punctueel en ordelievend geschilderd. Sommige bevatten goede wenschen voor zijn toekomst of aanbevelingen aan anderen. Vier getuigschriften van bloemkwekers in Nederland, bij wie beklagde heeft gewerkt, leggen een gunstige getuigenis af omtrent zijn ijver, gedrag en werkzaamheid. Eindelijk is beklagde nog in het bezit van een bewijs van goed gedrag, in Duitschland afgegeven en 3 dergelijke bewijzen, geteekend resp. door de burgemeesters van Loosduinen, Naaldwijk en de Bilt, welke laatste zijn afgegeven na ontvangen inlichtingen van den Chef der 3e Afdeeling van het Departement van Justitie.

Inlichtingen van beklagde zelf. Beklaagde is 10 Juni 1886 geboren te Grosz-Glogau in Silezië. Zijn vader was garnizoens-bouwmeester, is 10 jaar geleden op 62-jarigen leeftijd overleden; aan welke ziekte is beklagde onbekend. Hij was een gewone man, niet zenuwachtig of driftig, maakte geen misbruik, zelfs weinig gebruik, van

sterken drank of bier. Beklaagdes moeder is 62 jaar oud, gezond, niet zenuwachtig; zij heeft nooit aan toevallen geleden. Zij heeft 2 kinderen gehad, beiden nog in leven. De oudste is een dochter, die bij haar moeder thuis is; zij is ongehuwd, zwak maar niet zenuwachtig, lijdt niet aan toevallen. In de familie der ouders zijn, voor zoover beklaagde weet, geen lijders aan krankzinnigheid of zenuwziekten voorgekomen.

Beklaagde was als kind gezond; hij heeft niet aan stuipen of toevallen geleden. Hij was een gewone jongen, wel wat stil van aard, doch niet eenzelvig, niet driftig, niet achterdochtig. Met zijn kameraden kon hij steeds goed overweg. Reeds als jongen dacht hij er over, veel te gaan reizen in vreemde landen en andere werelddeelen. Daar zijn vader voor zijn werk dan hier dan daar woonde, heeft beklaagde op verschillende plaatsen de lagere school bezocht. Hij kon vrij goed leeren, hoewel hij niet bijzonder uitblonk, ging geregeld in hoogere klasse over en heeft de school geheel afgeloopen. Daarna heeft hij nog een Realschule bezocht, waar hij o. a. wat Fransch en Engelsch heeft geleerd. Op de scholen gedroeg hij zich goed, had nooit moeilijkheden met onderwijzers of kameraden. Op zijn 15e jaar ging hij in dienst op een zeilschip van de koopvaardij; hij had daarin veel lust, omdat hij wat van de wereld wilde zien.

Op zijn 18e jaar werd hij vrijwilliger-matroos bij de Marine, waarbij hij 4 jaar heeft gediend. In dien tijd heeft hij nog al eens straf gehad wegens dronkenschap, niet-uitvoeren van een gegeven bevel, enz. Die dronkenschap was zoo erg niet; had men hem een glas bier zien drinken, dan was het minste verzuim voldoende, om hem straf te bezorgen. Met zijn kameraden had hij wel eens ruzie, maar in het algemeen kon hij goed met hen opschieten. De dienst beviel hem vrij goed, doch wegens zijn straffen kon hij niet bijteekenen. Bij de Deutsche Marine is men zeer streng; als iemand aan zijn meerdere niet bevalt, weet men hem wel te vinden en protesteeren en reclameeren helpt niets. Op ruim 22 jarigen leeftijd was zijn dienstplicht voorbij; hij had o. a. een reis naar China meegemaakt. Daarna heeft hij nog $\frac{1}{2}$ jaar op een koopvaardijship gediend, waarmede hij schipbreuk leed, en heeft vervolgens een tijdlang in Duitschland bij den tuinbouw gewerkt. Doch dit beviel hem niet en hij wilde in Holland werk zoeken. Hij had in zijn dienst bij de koopvaardij in verschillende landen gezien, dat de Duitschers hun ondergeschikten veel slechter behandelen dan andere naties en daarom wilde hij in een ander land gaan dienen. Om hier militair te kunnen worden, moest hij zijn verband met Duitschland geheel verbreken en toen hij naar Holland ging, was hij dan ook geen Duitsch onderdaan meer.

In Nederland heeft hij eerst 18 maanden als opperman en tuimansknecht gewerkt. Voor het laatste werk had hij geen voldoende bekwaamheid, omdat hij er niet van jongsaf in was opgegroeid, zoodat hij slechts uurwerk kon doen. Hierdoor moest hij, hoewel zijn patrouns over hem tevreden waren, nogal eens van baas verwisselen. Ongeveer een jaar geleden nam hij dienst bij het 5e regiment

Infanterie te Amersfoort. Hij deed zijn best, om zijn dienst zoo goed mogelijk te doen en heeft maar ééns straf gehad, n.l. 2 dagen kwartierarrest, waarover later. Onder de miliciens, met wie hij geoefend werd, waren er eenigen, die slecht hun dienst deden; zij waren onbeschaafd en gaven steeds op den dienst af. Dikwijls werden beklagde onaangenaamheden gezegd, omdat hij vrijwilliger was en omdat hij zich inspande om zijn plicht te doen. Toch hielp hij hen in alles, waarin hij hen kon helpen. Dikwijls werd hij met den dienst van escouadecommandant belast, doch de miliciens trokken zich niet veel aan van hetgeen hij tot hen zeide, en als hij rapport van hen maakte, werd hem dikwijls niet de hand boven het hoofd gehouden, waarover dan een groot gejuich opging. Zijn straf heeft hij aan het feit te danken, dat zij hem maar lieten praten; als geleider van eenige manschappen had hij de orde slecht gehandhaafd, waarvan de reden was, dat zij zich aan zijn orders niet stoorden. Hun vijandige gezindheid nam nog toe, toen hij, bij een overtreding door een hunner, als getuige de waarheid had gesproken, die ongunstig was voor den overtreder. Daarom dreigde een van hen hem met een pak slaag. Zij plaagden hem, trokken hem 's avonds van achteren aan zijn jas of wierpen hem de muts van het hoofd, zonder dat hij kon zien, wie het deed. Dan gebeurde het wel, dat hij een van hen beetpakte, hetgeen later door hen als het doen van gemeene grepen werd uitgelegd. De revolver heeft beklagde gekocht, toen een zekere milicien R. hem had bedreigd. Deze ging echter met groot verlot, zonder iets tegen hem te hebben ondernomen. Toen sommige der minder goede miliciens bovenbedoeld, voor het blijvend gedeelte onder de wapenen kwamen, nam hij zich voor, geen onaangenaamheden uit te lokken, maar op zijn hoede te zijn. Op den 11en December 1912 hoorde hij, toen hij op de kamer kwam, eenige miliciens achter een scherm spreken. Hij ving van dat gesprek op, dat zij, w. o. ook milicien M., afspraken, hem een pak slaag te geven; de juiste bewoordingen kon hij niet weergeven. Toen hij 's avonds uitging, nam hij zijn revolver mede. Hij kwam vroeg weer in de kazerne terug, maar bedacht zich en besloot, daar hij toch avondpermissie had, weer uit te gaan. Bij de hoofdpoort gekomen hoorde hij stemmen van verscheidene personen, doch herkende, daar het donker was, alleen M., die met een mes dreigend op hem afkwam. Om hem toen door vrees aan te jagen van zich af te houden, heeft hij de schoten op hem gelost. Hij wist zeer goed, dat hij hem geen ernstige wond kon toebrengen; daarvoor was het wapen van veel te klein kaliber, en hij heeft in zijn diensttijd wel geleerd, dat men met zoo'n wapen iemand niet ernstig kan treffen, veel minder nog doodschieten. Het is dan ook nite waar, dat hij, toen hij zich naar de wacht begaf, zou gezegd hebben dat hij M. had doodgeschoten; hij zeide, dat hij hem had weggeschoten, d. w. z. door schieten had weggejaagd.

De reden, dat hij zijn revolver meenam, als hij uitging, was, dat hij dikwijls in zijn vrijen tijd, b.v. Zondags, alleen groote wandelingen maakte en dan soms onderweg in een kleine herberg een glas

bier dronk. Hij had wel eens opgemerkt, dat men hem voor een politiemans aanzag en dat men dergelijke personen minder goed gezind was. Ook op straat werd hij soms nageroepen wegens zijn puntbaard, waaraan men zich in Holland gemakkelijk schijnt te ergeren, of omdat hij ouder was dan de anderen. Overigens ontkent hij, dat hij in de meening verkeerde, dat men persoonlijk iets tegen hem had; ook met de manschappen heeft hij, nadat de bewuste slechte elementen op 31 Januari j.l. met groot verlof vertrokken waren, nooit andere moeilijkheden gehad dan die welke voortvloeiden uit het feit, dat hij, hoewel geen korporaal zijnde, toch met den dienst van escouade-commandant werd belast.

Nadat hij op milicien M. had geschoten, heeft hij zijn revolver en patronen afgegeven. Toen hij voor het Hoog Militair Gerechtshof moest verschijnen, achtte hij het mogelijk, dat de getuigen in zijn zaak ook daar zouden verschijnen en vond hij het geraden, om tegen een mogelijken aanval gewapend te zijn, zich weer van een revolver te voorzien en die bij zich te hebben.

Status praesens.

Algemeene indruk. Soldaat J. maakte op ons bij onze gesprekken met hem den indruk van een correct soldaat. Hij is stipt in het in acht nemen der militaire vormen, antwoordt op onze vragen eenigszins kortaf, zooals men dat van een Duitsch militair kan verwachten. In zijn doen en laten is niets opvallends.

Bij onze gesprekken kwamen geen stoornissen der opmerkzaamheid voor den dag; hij is niet afgetrokken of in zichzelf gekeerd, antwoordt vlot op hem gedane vragen, vertoont geen verschijnselen van psychische of motorische remming. Ook zijn opvattingsvermogen vertoont geen afwijkingen; hij begrijpt, wat men met hem bespreekt, volbrengt zonder fout, wat men hem opdraagt.

Over zijn verleden kan hij volledig verslag geven en het blijkt daarbij, dat zijn herinneringsvermogen, zoowel voor langer geleden gebeurtenissen als voor die uit den laatsten tijd ongestoord is. Tevens blijkt daarbij, dat hij een goed oordeel heeft, dat hij vrij intelligent is en in zijn zeer wisselende levensomstandigheden goed heeft rondgekeken.

Zijn stemming is in het algemeen ernstig, doch niet gedeprimeerd; wanneer daartoe aanleiding is, is hij zeer wel vatbaar voor vroolijkheid. Hij bemoeit zich weinig met zijn medeverpleegden, die alle veel jonger zijn dan hij, doch het kan niet gezegd worden, dat hij hen bepaald vermijdt.

Gaat men wat dieper in op de motieven, die hem tot zijn beide delicten (het eerste, waarvoor hij reeds veroordeeld is, en het tweede, dat hem thans te laste is gelegd), dan komen nog een paar psychische eigenaardigheden voor den dag. In de eerste plaats blijkt het, dat hij nogal met zichzelf is ingenomen, zijn kennis en inzicht verkregen door zijn reizen en trekken en vroegeren diensttijd, zijn kennis

van onze taal enz. nogal hoog stelt, zonder dat men van een ziekelijke zelfoverschatting zou mogen spreken. Daarvoor geeft hij weer te grif toe, dat zijn bekwaamheden, b.v. in het tuinbouwwak, te gering waren om vooruit te komen, en dat in sommige gevallen zijn kennis van het Nederlandsch tekort schoot.

In de tweede plaats schijnt hij ons zeer achterdochtig en wantrouwend toe; hij is spoedig van meening, dat hij, wanneer hij hier of daar door zijn uiterlijk of leeftijd opvalt, het zaak is voor hem, op zijn hoede te zijn; onschuldige plagerijen, een bedreiging, waarschijnlijk niet kwaad gemeend, worden door hem ernstig opgevat. Later hopen wij in het licht te stellen, hoe deze karaktereigenschap van invloed is geweest op het ontstaan der opvattingen, die tot zijn strafbare handelingen hebben aanleiding gegeven. Ten slotte zij nog vermeld, dat van het bestaan van hallucinaties, dwangvoorstellingen, psychomotorische stoornissen enz. bij den onderzochte niets is gebleken.

Psychisch onderzoek. Ten einde inzicht te verkrijgen in den stand zijner kennis, werden aan beklagde een reeks vragen gesteld. In de eerste plaats hadden die betrekking op het rekenen uit het hoofd. Vraag. Hoeveel is 12×13 ? Antwoord 156. Vr. 19×17 ? A. 238. Vr. $25 - 9$? A. 16. — Vr. $58 - 23$? A. 35. — Vr. $12 + 25 + 41$? A. 89, later 78. — Al deze antwoorden worden vlot en zonder veel moeite gegeven.

Vr. Wat is de hoofdstad van Hessen? A. Darmstadt. — Vr. Van Waldeck? A. Pyrmont. — Vr. Waar loopt de Moezel in den Rijn? A. bij Coblenz. — Vr. De Main in den Rijn? A. bij Mainz. — Vr. Wat is de hoofdstad van Rusland? A. Moskou en St. Petersburg. — Vr. Van Montenegro? A. Cettinje. — Vr. Van Roemenië? A. Boekarest. — Vr. Van Bulgarije? A. Sofia. — Omtrent de geschiedenis van Duitschland worden hem geen vragen gesteld, omdat hij verklaart, daarvan niet veel te hebben onthouden. Vr. Hoe heet onze Koningin? A. Wilhelmina. — Vr. Wanneer is zij jarig? A. 31 Augustus. — Vr. Wanneer is keizer Wilhelm jarig? A. 28 Januari.

In het algemeen blijkt het, dat beklagde's school- en algemeene kennis eerder hooger dan lager staat, dan die van de meeste zijner ranggenooten.

Ten einde zijn inprentingsvermogen na te gaan, werd beklagde verzocht, eenige reeksen van cijfers na te zeggen. Vraag: zeg na 4, 3, 8, 7? A. 4, 3, 8, 7. — Vr. 5, 2, 9, 1, 6? A. 5, 2, 9, 1, 6. — Vr. 4, 8, 7, 3, 2? A. 4, 8, 7, 3, 2. — Vr. 7, 9, 1, 4, 6, 8? A. 7, 9, 1, 4, 6, 8. — Ook deze antwoorden volgden vlug en zonder inspanning op de gedane vragen, zoodat wij mogen besluiten, dat zijn inprentingsvermogen geheel ongestoord is.

Vervolgens werden aan beklagde eenige reeksen van prentjes volgens Prof. Heilbronner voorgelegd. De nummers van elke reeks stellen allen hetzelfde eenvoudige voorwerp voor, het eerste prentje geeft slechts den omtrek daarvan weer, het tweede is iets vollediger

enz., op het laatste is het voorwerp volledig geteekend. Er werden 8 reeksen van prentjes vertoond en aan den onderzochte gevraagd, welk voorwerp er door werd voorgesteld, de reeksen bestonden uit een verschillend aantal nummers. Door de plaatjes te nummeren in omgekeerde volgorde, waarin zij worden vertoond, is men in staat de geleverde prestaties in getallen uit te drukken. Zou zou b.v. degene, die alle reeksen reeds bij het 1e plaatje herkende, het cijfer 43 verkrijgen; degene, die het voorgestelde voorwerp eerst op het laatste plaatje van elke reeks herkende, het cijfer 8; degene, die het voorgestelde voorwerp ook nog niet herkende op het laatste plaatje van elke reeks, het cijfer 0. — Beklaagde herkende het voorwerp van reeks I (lamp, 4 nummers) bij No. 1, van reeks II (kerk, 8 nummers) bij No. 1, van reeks III (boom, 3 nummers) bij No. 2, van reeks IV (kanon, 3 nummers) bij No. 1, van reeks V (kruiwagen, 5 nummers) bij No. 1, van reeks VI (boot 6, nummers) bij No. 1, van reeks VII (molen, 8 nummers) bij No. 2, en van reeks VIII (visch, 6 nummers) bij No. 1. Wij verkrijgen voor hem dus het cijfer 41, zijnde bijna het hoogste te verkrijgen cijfer, waarbij nog in aanmerking moet worden genomen, dat de prentjes van reeks III het minst goed zijn geslaagd en dat de eerste nummers van reeks VII zeer zelden worden herkend. Uit dit onderzoek mogen wij besluiten, dat beklagde's opvattingsvermogen niet alleen ongestoord, maar zelfs zeer goed kan worden genoemd.

Eindelijk werd met beklagde nog een associatie-proef genomen in den vorm der vrije woord-associatie. Achtereenvolgens werden hem 50 woorden toegeroepen met verzoek, na elk woord („prikkelwoord”) het eerste hem invalende woord te noemen. Van de 50 reactie-woorden behoorden 48 tot de associaties, waarbij de beteekenis van het prikkelwoord van invloed blijkt te zijn geweest en hiervan weer 43 tot de inwendige en 15 tot de uitwendige associaties. Slechts 2 reactie-woorden wezen op een associatie, waarbij de beteekenis van het prikkelwoord niet van invloed was geweest en wel tot de woordaanvullingen. Daar de inwendige associaties als van hoogere waarde dan de uitwendige worden opgevat, wordt door deze proef bevestigd, dat beklagde tot de meer intelligente personen behoort. Reacties, zooals men veelvuldig bij zwakzinnigen vindt kwamen dan ook bij beklagde geen enkele maal voor.

Meermalen werden met beklagde gesprekken gevoerd over de motieven, die hem tot zijn strafbare handelingen hebben geleid, ten einde uit te maken, of aan die handelingen ziekelijke voorstellingen, waandenkbeelden of dwangvoorstellingen ten grondslag hebben gelegen. Sommige zijner uitlatingen en verklaringen, zoo geheel in tegenspraak met de mededeelingen der getuigen, zouden het vermoeden kunnen wekken, dat bij beklagde waandenkbeelden bestonden; vooral zijn mededeeling, dat hij een afspraak had afgeluisterd, om hem een pak slaag te geven en zijn verklaring, dat hij op milicien M. geschoten heeft, omdat deze hem met een mes in de hand tegemoet kwam in gezelschap van verscheidene personen, doen in die

richting denken. Nu is nog niet elke vergissing of elke onjuiste opvatting of verkeerde voorstelling van gebeurtenissen of toestanden op te vatten als een waandenkbeeld. Daartoe behoort in de eerste plaats, dat de lijder onvatbaar blijkt voor overtuiging, dat hij dus, wat men er ook tegen inbrengt, aan zijn voorstelling blijft vasthouden, en in de tweede plaats, dat het waandenkbeeld voortdurend aangroeit, d. i. steun vindt in tal van onbeteekenende gebeurtenissen, uitlatingen en handelingen van anderen, die alle in den zin van het waandenkbeeld worden verklaard. Passen wij dit criterium toe op de voorstelling die beklaagde zich van het gebeurde op 11 December 1912 heeft gemaakt, dan wordt het ons duidelijk, dat beklaagde eenvoudig die gebeurtenissen onjuist heeft opgevat, doch dat wij geen reden hebben, het bestaan van waandenkbeelden bij hem aan te nemen. Hij geeft toe, dat hij zich vergist kan hebben omtrent hetgeen in het afgeluisterd gesprek is gezegd, dat het donker was bij de hoofdpoot der kazerne en hij toen *meende* te zien, dat milicien M. met een mes op hem afkwam, en uit de toen gehoorde stemmen heeft afgeleid, dat er meerdere personen bij hem waren. Verder wordt de onjuiste voorstelling niet op anderen uitgebreid, zij beperkt zich tot de punten, waarin hij verkeerd heeft waargenomen, tot de personen, die hij over hem heeft hooren spreken en tot den dag, waarop de vermeende aanslag op hem zou hebben moeten plaats grijpen. Wij komen dus tot het besluit dat er geen aanleiding bestaat, de door hem afgelegde verklaringen te beschouwen als te zijn gegrond op een bij hem bestaande vervolgingswaandenkbeeld.

Lichamelijk onderzoek. Soldaat J. is een matig krachtig gebouwde persoon met vrij goed ontwikkeld spierstelsel, matige onderhuidse vetlaag, eenigszins hoogroode gelaatskleur en normaal gekleurde slijmvliezen. Gelaat en schedel zijn symmetrisch gevormd; het voorhoofd is hoog. De bewegingen der gelaatsspieren, oogspieren, van de spieren van romp en ledematen geschieden alle ongestoord. De grove kracht der handen is normaal, beiderzijds gelijk. De bovenste oogleden vertoonen bij het sluiten der oogen lichte trillingen. De pupillen zijn gelijk, middelwijd en reageeren normaal op licht en convergentie. De gezichtsscherpte is beiderzijds normaal. De pharynx-reflex is aanwezig. De gehoorscherppte is op beide oorgen normaal. Het tastgevoel, pijngevoel en localisatie-vermogen zijn over het geheele lichaam ongestoord. Coördinatiestoornissen en symptoom van Romberg (het wankelen bij het staan met gesloten oogen en aaneengesloten voeten) wordt niet waargenomen. De huidvaatreflex is eenigszins verhoogd. De handen vertoonen bij het uitsteken geen beven. De pees- en perioit-reflexen aan de armen zijn levendig, de knie- en Achillespees-reflexen hoog, de buikreflexen hoog, de cremaster-reflexen en voetzool-reflexen zwak. Verschil tusschen de reflexen van beide zijden wordt niet waargenomen.

In de longen, het hart en de buikorganen werden geen afwijkingen

geconstateerd. De pols is regelmatig, matig groot, matig frequent, (60 slagen per minuut). De urine bevat geen abnormale bestanddeelen. Gang en spraak zijn zonder afwijkingen.

Samenvatting. Resumeeren wij hetgeen uit de verkregen inlichtingen en ons onderzoek omtrent beklaagde is bekend geworden, dan zien wij in hem iemand, die, voordat hij op 9 Mei 1912 als vrijwilliger bij het Nederlandsche Leger in dienst trad, reeds een zeer afwisselend leven achter den rug had. In Silezië geboren, bezocht hij aldaar een lagere school en een Deutsche Realschule en kon, blijkens de overgelegde getuigschriften goed leeren. Daarna diende hij als scheepsjongen en matroos op Deutsche en Engelsche koopvaardij-schepen, gedreven door zijn verlangen om te reizen en wat van de wereld te zien. Een getuigschrift van één dier schepen bevat een gunstige verklaring omtrent zijn gedrag en bekwaamheden. Minder goed heeft hij het gemaakt bij de Deutsche Marine, waarbij hij zijn diensttijd volbracht. Zijn paspoort noemt zijn gedrag daarbij slecht en vermeldt verschillende door hem ondergane straffen. Beklaagde verklaart dit daarmede, dat de discipline op de Deutsche oorlogschepen buitengewoon streng, de behandeling der minderen slecht is en, wanneer men eenmaal straf heeft gehad, het moeilijk is, herhaling te vermijden. In dien diensttijd maakte hij een reis naar Oost-Azië en bezocht daar verschillende Oostersche landen. Op 18 September 1908 werd hij wegens beëindigden diensttijd uit den militairèn dienst ontslagen. Moeilijkheden met kameraden had hij nooit gehad. Na zijn ontslag werkte hij in Deutschland bij verschillende bloemkweekers en tuiniers, wier getuigenissen eenparig gunstig luiden en waarvan sommige in zeer waardeerende bewoordingen zijn gesteld. Toch wisselde hij nogal eens van patroon, naar hij mededeelt, omdat zijn bekwaamheden voor het vak niet voldoende waren, om een blijvende betrekking met vooruitzicht op een goede toekomst te erlangen. Zijn ervaringen, opgedaan bij de Deutsche Marine en op Deutsche koopvaardij-schepen waren van dien aard, dat hij er de voorkeur aangaf, zijn nationaliteit op te geven en in het buitenland werk te zoeken.

Hier in Holland kreeg hij werk bij verschillende tuiniers en bloemkweekers en ook deze gaven hem tevredenheid over zijn gedrag en ijver te kennen, doch ook hier vond hij geen betrekking met voldoende vooruitzichten. Daarom trad hij op 9 Mei 1912 in militairèn dienst bij het 5e regiment Infanterie te Amersfoort.

Naar het ons voorkomt is voor de psychologische verklaring van zijn beide delicten (die wij in ons rapport beiden in beschouwing hebben genomen, omdat zij bij elkander behooren, het ééne een gevolg is van het andere) het volgende van belang. In de eerste plaats was beklaagde vreemdeling, daarbij ouder dan de meeste zijner kameraden, vrijwilliger, alle omstandigheden, die hem eenigszins afzonderden van de anderen. Nu is het bekend, dat dergelijke personen in een omgeving van jongelieden gemakkelijk het mikpunt worden van meer of minder onschuldige plagerijen. Het hangt dan

van het karakter van den man af, hoe hij deze opneemt. Hier kwam nog bij, dat, terwijl beklagde grooten ijver had voor den dienst, er in zijn omgeving verscheidene waren, die in den dienst weinig belangstelden en bovendien, dat beklagde reeds eenige ervaring had opgedaan en daarom nu en dan werd belast met den dienst van escouade-commandant, hoewel hij nog geen graad bezat. Hierdoor is het begrijpelijk, dat beklagde nogal eens geplaagd werd, dat er om hem gelachen werd, ook al geschiedde dit niet altijd met een onaangename bedoeling. Door beklagde werd dit echter ernstig opgevat; hij gevoelde zich geïsoleerd en miskend, en, daar hij achterdochtig van aard is, kon het denkbeeld bij hem ingang vinden, dat men hem vijandig gezind was en men een gelegenheid zocht, hem een of ander letsel toe te brengen. Niet voldoende kennis der taal om steeds de gesprekken van anderen te kunnen volgen, kan tot de verdere ontwikkeling van dit denkbeeld hebben bijgedragen.

Inderdaad is dan ook bij ons onderzoek gebleken, dat wij geen aanleiding hebben, als motief van zijn strafbare handelingen een ziekelijke afwijking op psychisch gebied aan te nemen. Ons onderzoek deed hem ons kennen als een tamelijk intelligent, vrij goed ontwikkeld persoon met normale opmerkzaamheid en opvatting, ongestoord geheugen, normaal inprentingsvermogen, terwijl bij langdurige observatie geen verschijnselen konden worden geconstateerd, die zouden wijzen op een bij hem bestaande psychose, met name de aanwezigheid van hallucinaties, dwangvoorstellingen en waandenkbeelden kon worden uitgesloten.

Ook op lichamelijk gebied kwamen geen belangrijke afwijkingen voor den dag; het bestaan van enkele verschijnselen van verhoogde nerveuze prikkelbaarheid, b.v. verhoogde pees-reflexen, verhoogde vaatreflex enz. is verklaarbaar uit de minder gunstige levensomstandigheden, waarin beklagde in den laatsten tijd heeft verkeerd.

Eén punt eischt nog bespreking. Door sommige getuigen wordt n.l. gezinspeeld op de neiging van beklagde tot het aanhalen en aangrijpen van zijn kameraden op een wijze, die het vermoeden zoude kunnen wekken op het bestaan van homoseksuele gevoelens. De verklaringen, hier bedoeld, zijn in het algemeen zeer vaag, terwijl aan andere getuigen van dergelijke handelingen niets is gebleken en door één van hen zelfs wordt beweerd, dat de verhalen daaromtrent eerst zijn ontstaan na het begaan van zijn eerste delict. Gaan wij de verklaringen nauwkeurig na, dan worden eigenlijk slechts twee bepaalde feiten genoemd, die echter, naar onze meening als zeer weinig ten gunste van de genoemde verdachtmaking spreken. Bij ons onderzoek zijn wij met beklagde ook op dit onderwerp ingegaan en zijn wij tot de overtuiging gekomen, dat er niet de minste grond bestaat, bij hem het bestaan van homoseksuele neigingen aan te nemen en dat de door hem van de bedoelde feiten gegeven verklaring als zeer plausibel is te beschouwen.

Conclusie. Op grond van het bovenstaande komen wij onderge-

teekenden derhalve tot het besluit, dat bij het door ons ingestelde onderzoek van den soldaat S. T. J. niets is aan het licht gekomen, wat ons aanleiding geeft, om aan te nemen dat deze beklaagde bij het begaan van het hem te laste gelegde feit lijdende zou zijn geweest aan ziekelijke storing of gebrekkige ontwikkeling van zijn verstandelijke vermogens.

Arnhem, 5 Juli 1913.

(w.g.) DR. TH. J. H. SNIJDERS.

(w.g.) H. S. v. D. STEMPEL.

**Tweede Militaire Arrondissement,
hoofdplaats Arnhem.**

Vonnis van 10 Juli 1914

(geapprobeerd door het H. M. G. bij resolutie van 18 September 1914)

President: Mr. Th. Evekink.

Leden: de kapiteins J. A. Sniijders en A. Kaptein en de luitenants
A. Fabius en Mr. Dr. J. S. Barbas.

Auditeur-Militair: Mr. Dr. G. L. v. Oosten Slingeland (plv.).

Veroordeeling wegens tweede desertie van een beklaagde die zich op 30 Mei 1914 van zijn korps heeft verwijderd, nadat hij bij vonnis van 24 April 1914 wegens eerste desertie was veroordeeld welk laatste vonnis echter eerst op 6 Augustus 1914 door het H. M. G. werd geapprobeerd en op 4 September d. a. v. geëxecuteerd.

In Naam der Koningin!

Vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem in zake:

De Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem, ambtshalve eischer tegen:

D. C. van der L., oud 20 jaar, geboren te Rotterdam, 17 Mei 1894, milicien-soldaat bij het 16e regiment Infanterie te Amersfoort, beklaagde gedetineerd;

De Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Garnizoens-Commandant te Amersfoort d.d. 20 Juni 1914 waarvan afschrift is gelaten aan beklaagde;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad van den Commandeerende Officier van het garnizoen der Hoofd-

plaats van het 2e Militaire Arrondissement d.d. 29 Juni 1914 met de aan den voet daarvan gestelde telastlegging van den Auditeur-Militair, welk stuk onder overgifte van een door den Secretaris bij bovengenoemden Krijgsraad geteekend afschrift, aan beklaagde is betekend op 1 Juli 1914.

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gezien een voorgelezen proces-verbaal op ambtseed tegen beklaagde opgemaakt door P. V., agent van politie 1e klasse te Rotterdam en onbezoldigd rijksveldwachter den 11en Juni 1914 tegen beklaagde opgemaakt;

Gezien een uittreksel vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem van 24 April 1914 afgegeven den 2 Juli 1914 en geteekend door den Secretaris bij den Krijgsraad;

Gezien de door den Auditeur-Militair ingediende schriftuur van eisch strekkende tot veroordeeling;

Gehoord den beklaagde;

Na overeenkomstig artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht te hebben beraadslaagd;

Overwegende dat beklaagde voor dezen Krijgsraad, gehouden den 7 Juli 1914 heeft terechtstaan ter zake:

dat hij te Amersfoort op 30 Mei 1914 zonder verlof zijn korps, het 16e regiment Infanterie, heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en te Rotterdam op 11 Juni 1914 door de politie is gearresteerd, na bij vonnis van den Krijgsraad in het 2e Militaire Arrondissement van 24 April 1914 met militaire detentie te zijn gestraft, wegens eerste desertie;

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel uit het Stamboek van de onderofficieren en minderen van het 16e regiment Infanterie inhoudt dat beklaagde den 16 Januari 1914 is ingelijfd als loteling van de lichte van 1914 uit de gemeente Rotterdam onder No. 383. 14 Maart 1914 voor den Krijgsraad. Op dato in preventieve hechtenis. 1 Mei 1914 onder handlating ontslagen.

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel Krijgswettenblad No. 4250 geteekend in het garnizoen Amersfoort den 1 Mei 1914, door den tweeden Luitenant W. B., den sergeant-majoor-administrateur D. en den milicien-soldaat D. C. van der L. inhoudt, dat op gemelden datum in tegenwoordigheid van eerstgenoemde door den tweeden genoemde aan den milicien-soldaat D. C. van der L., de krijgsartikelen, voor het Krijgsvolk te Lande vastgesteld, duidelijk zijn voorgelezen;

Overwegende dat uit een en ander blijkt, dat aan beklaagde bekend is gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende, dat voormeld proces-verbaal van P. V. inhoudt, dat relatant op 11 Juni 1914 te Rotterdam beklaagde heeft aangehouden en overgebracht ter beschikking van den Commissaris van Politie aldaar;

Overwegende, dat voormeld uittreksel vonnis inhoudt, dat beklaagde den 24 April 1914 door den Krijgsraad in het 2e Militaire

Arrondissement is veroordeeld tot een militaire detentie van zes weken, met toerekening van den tijd voor de tenuitvoerlegging van de uitspraak in verzekerde bewaring doorgebracht sedert 21 Maart 1914; dat beklaagde den 1en Mei 1914 uit zijn arrest is ontslagen door den Auditeur-Militair, ingevolge machtiging van den Krijgsraad te Arnhem;

Overwegende dat beklaagde heeft bekend zich aan het ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, opgevend: Ik ben gedeserteerd, omdat mijn moeder gebrek leed en ik voor haar wilde werken. Ik ben weggegaan den 30en Mei 1914, maar kon eerst werk krijgen op 8 Juni 1914. Op 2 Juni 1914 wilde ik terugkeeren en kreeg daarvoor van den Garnizoens-Commandant te Rotterdam een gulden, die heb ik aan mijne moeder gegeven;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1o. Th. H. D., sergeant-majoor-administrateur bij het 16e regiment Infanterie te Amersfoort:

Van 30 Mei tot 11 Juni 1914 is beklaagde voortdurend van zijn korps afwezig gebleven. Op 11 Juni 1914 is hij bij zijn korps teruggebracht. Ik herken in den mij vertoonden beklaagde D. C. van der L. van het 16e regiment Infanterie te Amersfoort;

2o. H. J. V., sergeant bij het 16e regiment Infanterie te Amersfoort;

Ik was op 30 Mei 1914 sergeant van de week bij het 2e bataljon in de Infanteriekazerne No. 4 te Amersfoort. Op dien datum mankèerde beklaagde op het 2e en 3e appèl en eveneens op het 1e appèl van 31 Mei 1914. Ik heb beklaagde niet eerder teruggezien voor hij in arrest zat.

Overwegende, dat beklaagde in geen enkel opzicht de reden van zijn afwezigheid ten genoegen der rechters heeft bewezen of ook maar aannemelijk gemaakt;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen van de gehoorde getuigen, zoomede door den inhoud van voormeld uittrekselvonniss met de daarop gestelde ambtseedige verklaring van den Auditeur-Militair, en door den inhoud van het ambtseedig procesverbaal wettig en overtuigend is bewezen, het aan beklaagde ten laste gelegde feit alsmede diens schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezen verklaarde feit behoort te worden gekwalificeerd als:

Tweede desertie in tijd van vrede door een soldaat door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, gevolgd door arrestatie, na vroegere bestraffing wegens eerste desertie;

Gezien de artikelen 136 en 159 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 wet 14 November 1879 (*Stbl.* No. 191); 9 wet 15 April 1886 (*Stbl.* No. 64); 27 en 91 Wetboek van Straf-

recht; 74 Militiewet en eenig artikel wet 14 Februari 1887 (*Stbl.* No. 35);

Rechtsprekende in Naam der Koningin;

Verklaart den beklaagde schuldig aan het hem ten laste gelegde feit, bewezen en gekwalificeerd zooals opgemeld;

Veroordeelt hem te dier zake tot een militaire gevangenisstraf van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht van af 11 Juni 1914.

Is juist dat beklaagde is gestraft wegens tweede desertie? Toen hij op 30 Mei 1914 zonder verlof zijn korps verliet, was hij weliswaar reeds bij vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 24 April 1914 wegens eerste desertie in tijd van vrede veroordeeld tot 6 weken militaire detentie, terwijl hij op 1 Mei 1914 op last van den Krijgsraad te Arnhem onder handtasting is ontslagen. Maar dit vonnis is eerst goedgekeurd door het Hoog Militair Gerechtshof op 6 Augustus 1914 en daarna overeenkomstig art. 206 R. L. ten uitvoergelegd op 4 September 1914. Bij het wijzen van het vonnis van 10 Juli 1914 was de mogelijkheid geenszins uitgesloten, dat alsnog van het vonnis van 24 April 1914 appèl zou worden aangeteekend en misschien vrijspraak zou volgen van de eerste desertie.

Noot van den inzender.

De opmerking van den geachten inzender lijkt ook ons volkomen juist toe. De beslissing is moeilijk te begrijpen en ook geheel in strijd met de vroegere jurisprudentie van het H. M. G. (Vergelijk *Pols* blz. 425, *Koolemans Beijnen*, 1898 blz. 272 en *Mil. Jur.* II, No. 37). Hoe wij de zaak ook beschouwen, er blijft slechts over om te denken aan eene rechterlijke vergissing van den Arnhemschen Krijgsraad, welke vergissing dan door het H. M. G. bij het onderzoek ter approbatie moet zijn over het hoofd gezien, dit laatste wellicht als gevolg der groote drukte door het zich opstapelende aantal vonnissen dat tengevolge van het bekende notulenconflict, waarbij de Krijgsraden den regelmatigigen gang der militaire justitie verstoorden, op approbatie wachtte.

Red.

**Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Pantsterschip „Tromp”.**

Vonnis d.d. 23 April 1914.

Fiat-executie verleend den 26en April 1914 door den Kapitein ter Zee, Commandant van het Nederlandsch Eskader in Oost Indië.

President W. J. G. Umbgrove, Kapt. ter Zee.

Leden: C. Kruys, Kapt. Luit^{nt}. ter Zee, A. H. Bakker, Kapt. der Mariniers en de Luitenants ter Zee der 1e klasse P. E. K. Ebbinge Wubben, J. H. Commijs, P. A. van Rees en A. ten Broecke Hoekstra.

Fiskaal: W. L. G. J. F. Cramer von Baumgarten, Off. van Adm. 1e kl.

Secretaris: D. B. A. Franken, adjunct-administrateur.

Raadsman: H. Riem, Off. v. Adm. 1e kl.

Art. 169 W. v. S. Aanvaring van een prauw met het gevolg dat dit vaartuig onbruikbaar gemaakt en daardoor levensgevaar voor de bemanning ontstaan is.

Uit de handelingen van beklagde (officier der wacht aan boord van een oorlogsvaartuig) en uit de toedracht der zaak is niet gebleken van zoodanig gebrek aan overleg en zeemanschap dat het in den zin der strafwet kan worden aangenomen als schuld aan de zijde van beklagde aan het veroorzaken der aanvaring.

Vrijspraak.

**DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms.
PANTSTERSCHIP „TROMP”.**

Gezien de voordracht van den eischer ambtshalve mitsgaders de verdere processtukken door denzelfven onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Gelet op de memorie van verdediging door den raadsman van beklagde gevoerd;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken dat de beklagde T., oud naar zijn opgave 27 jaar, geboren te Franeker, laatstelijk dienende als Luitenant ter Zee 2e klasse, aan boord van Hr. Ms. Pantsterschip „De Zeven Provinciën”, den 16en September 1906 benoemd tot adelborst 1e klasse en door hem in October 1906 de eed als officier is afgelegd;

Overwegende dat beklagde voor den Zeekrijgsraad terechtstaat, beschuldigd van:

„dat hij op de D. W. van 19 December 1913 tusschen 4 uur en 4 uur 30 min. des v.m. in straat Madoera als Officier van de wacht dienstdoende aan boord van Hr. Ms. Pantzerschip „De Zeven Provinciën” met dat schip ongeveer 11 mijl stoomende, tengevolge van achteloosheid en onvoorzichtigheid een zeilvaartuig, bemand met Inlanders onder den gezagvoerder Raas, heeft aangevaren en overstroombd met dat gevolg dat dit vaartuig vernield, althans onbruikbaar gemaakt, althans beschadigd werd, één der bemanning van dat vaartuig om het leven kwam, althans voor de bemanning van dat vaartuig levensgevaar ontstond, zijnde derhalve aan de schuld van dien Officier te wijten, dat op tijd en plaats voorschreven, gezegd vaartuig, vernield, althans onbruikbaar gemaakt, althans beschadigd werd, daardoor een der bemanning van dat vaartuig door verdrinking om het leven kwam, althans voor de bemanning van dat vaartuig levensgevaar ontstond;

Overwegende dat beklaagde ontkent dat het hem ten laste gelegde te wijten is aan zijn achteloosheid of onvoorzichtigheid en in elk geval meent daaraan geen schuld te hebben;

Ovewegende dat de navolgende getuigen ten processe onder eede hebben verklaard:

1o. Pa Raas alias Boekasar, oud naar aanzien 50 jaar, wonende Kampong Talang, afdeeling Pamekasan, residentie Madoera, van beroep prauwvoerder:

dat hij op 18 December 1913 ongeveer 5 uur v.m. met zijn prauw een z.g. majang (een prauw voor vervoer van passagiers en handelsgoederen) voerende 2 masten en 2 zeilen, waarin 28 personen benevens handelsgoederen, de bemanning bestond behalve hem uit nog 3 personen t. w. Pa Moenati, Sadrimo en Pa Marso, met een flinken W. wind van Talang naar Panaroekan vertrok, koersende alzoo om den Z. O., te middernacht de wind is gaan liggen en de prauw, doordat er veel stroom stond, in N. O. richting is afgedreven, terwijl haar kop naar het N. draaide;

dat de zeilen over B.B. zijn blijven staan, dat na eenige uren een schip komende uit het Z. O. in 't zicht kwam, waarop hij Pa Marso gelastte met een brandende lamp op het dak van de kokop der prauw te gaan staan en er mede te gaan zwaaien, waaraan deze gevolg gaf, staande op de kokop en zich vasthoudende aan den achtermast;

dat hij zelf bij het roer staande ook met een lamp heeft gezwaaid, maar dat toen Pa Marso en hij met de lampen, muurlampjes zonder lampegglas in een glazen lantaarn, zwaaiden, het schip dat hem later bleek een oorlogsschip te zijn, al heel dichtbij was;

dat de passagiers en de bemanning schreeuwden, maar het schip op hem aan bleef houden en de prauw midden aan S.B. zijde aanvoer, waardoor een groot gat ontstond, met dat gevolg dat de prauw geheel over S.B. zijde lag en zij na naar Panaroekan gesleept te zijn, daar uit elkaar is gevallen;

dat na de aanvaring gevaar voor verdrinking voor de opvarenden bestond;

dat nadat door het oorlogsschip alle opvarenden der prauw waren gered, waarmede wel een $\frac{1}{2}$ uur is verlopen, naar zijn schatting, hij Pa Marso miste, echter niemand over boord heeft zien vallen, noch zien drijven, noch zien zwemmen en niet met zekerheid kan opgeven of Pa Marso is verdronken, maar wel dat hij hem niet meer heeft teruggezien;

dat het oorlogsschip nog geruimen tijd met het zoeklicht over de plaats des onheils heeft geschenen en met een stoomsloep naar Pa Marso is gezocht;

dat de prauw op het moment der aanvaring en daarvoor geen vaart had, maar alleen door den stroom naar het N.O. werd afgedreven en zij nadat het stoomschip in het zicht was gekomen, niet van koers is veranderd; dat er in de prauw wel nog geroeid is, maar toch niet meer toen het roode en groene licht zichtbaar waren;

dat hij het stoomschip niet heeft zien draaien, er geen deining was en het zicht helder, hoewel een beetje nevelig;

20. Pa Moenati alias Raksin, oud naar aanzien 45 jaar, wonende Kampong Talang, afdeling Pamekasan, residentie Madoera, van beroep zeeman:

dat hij op een Donderdag in December 1913 als roerganger met een prauw (majang) onder commando van Pa Raas met een flinken W.-wind van Talang naar Panaroekan vertrok, zeilende om de Z.O., de bemanning verder bestond uit Pa Marso en Sadrimo, terwijl overgevoerd werden \pm 20 passagiers en eenige koopwaren;

dat ongeveer middernacht de wind is gaan liggen de prauw bleef dobberen en de kop der prauw langzamerhand naar het N. is gedraaid en zij zoo is blijven liggen;

dat ongeveer 3 uur 's nachts hij in het O. een wit licht zag, komende op hem af, waarop Pa Raas die bij hem aan het roer stond, Pa Marso gelastte een licht te toonen, waarop deze een muurlampje zonder lampegglas aanstak en daarmede, staande op de kokop en zich met een hand, aan den achtermast vasthoudende, voortdurend heeft gezwaaid, nadat het roode en witte licht van het aankomend schip zichtbaar waren geworden;

dat de lichten snel naderden en op de prauw afkwamen en hij niet weet of er nog iemand anders dan Pa Marso met een licht heeft gezwaaid;

dat toen het stoomschip, het bleek hem later een oorlogsschip te zijn, vlak bij de prauw was gekomen er nog op de prauw is geschreeuwd, maar even daarop het schip de prauw midscheeps aan S.B. zijde aanvoer, waarop een groot gat ontstond en het water de prauw binnenliep, zoodat ze niet meer te repareren was en te Panaroekan uit elkaar is gevallen;

dat hij even vóór de aanvaring Pa Marso nog op de kokop heeft zien staan, hem niet in het water heeft zien vallen en hem niet heeft

zien zwemmen of drijven, maar hem na dien tijd niet meer heeft teruggezien;

dat er wel in de prauw is geroeid, maar daarmee al is opgehouden even nadat het witte licht zichtbaar was geworden en voordat Pa Marso het licht zwaaide;

dat de zeilen, hoewel de wind was gaan liggen, geruimen tijd voor de aanvaring over B.B. stonden, de prauw geen vaart had en nadat het stoomschip in 't zicht was gekomen hij niet van koers is veranderd;

dat er z.i. na de aanvaring gevaar voor verdrinking bestond en dat er, terwijl tevens het zoeklicht scheen, nog een heelen tijd met een stoomsloep naar Pa Marso is gezocht maar tevergeefs;

dat er een beetje deining stond en het een beetje nevelig was;

30. Sadrimo, oud naar aanzien 22 jaar, wonende als getuige sub 2, van beroep zeeman:

dat op een Donderdag in de maand December 1913 hij als matroos met een prauw met Pa Raas als gezagvoerder, van Talang naar Panaroekan in Z.O. richting met een goeden westenwind vertrok, terwijl de zeilen over B.B. stonden;

dat de prauw door een oorlogsschip is aangevaren en hij later gezien heeft, dat zij een groot gat midscheeps aan S.B. had, terwijl de prauw door de windstilte welke ruim middernacht intrad, zoowel vóór als bij de aanvaring geen vaart had;

dat hij na de windstilte op last van Pa Moenati met Pa Marso is gaan roeien, maar na een poosje omdat het toch niets gaf er mede is uitgescheden, in de kokop is gegaan om water te hoozen en daar werkzaam zijnde Pa Moenati hoorde zeggen, dat er een schip uit het Z.O. aankwam;

dat door het roeien de kop der prauw, die op het Noorden lag, weer naar het Z.O. is gedraaid, maar dat hij niet weet hoe de kop der prauw lag kort vóór en tijdens de aanvaring;

dat hij Pa Marso niet in het water heeft zien vallen en hem ook daarin niet heeft gezien, maar wel, dat nadat de opvarenden der prauw aan boord van het schip waren gebracht, Pa Marso gemist werd, hetgeen werd gerapporteerd, waarop naar dezen is gezocht met een stoomsloep en een helder wit licht;

dat er een beetje deining stond, het nevelig was en de maan niet helder scheen;

40. Astra, oud naar aanzien 25 jaar, wonende als voren, van beroep sirih-handelaar:

dat hij op Donderdag 18 December 1913 des namidaggs 5 uur met een prauw onder commando van Pa Raas met een flinken W.-wind van Talang naar Panaroekan vertrok, koersende om de Z.O., de zeilen over B.B. staande;

dat ongeveer middernacht de wind is gaan liggen, de prauw een heele poos bleef dobberen en terwijl hij zich met Pa Sawija in de kokop der prauw bevond, hij Pa Raas, die bij den roerganger Pa Moenati stond, hoorde zeggen, dat er een schip uit het Z.O. kwam,

waarop hij met Pa Sawija op de kokop is gaan zitten en in Z.O. richting kijkende een wit, rood en groen licht zag, welke recht op de prauw afkwamen;

dat even later Pa Raas, den matroos Pa Marso toeriep een lamp aan te steken, waaraan deze gevolg gaf door een muurlampje zonder lampegglas aan te steken en dit in een lantaarn zette en boven op de kokop met dit lichtje is gaan staan zwaaien, zich vasthoudende met een arm aan den achtermast;

dat hij even later Pa Raas ook met een licht, wat voor soort weet hij niet, heeft zien zwaaien;

dat de prauw geen vaart had en hij even later, den romp van een stoomschip zag, terwijl de kop der prauw naar het Noorden gericht was;

dat Pa Raas en verscheidene passagiers schreeuwden, maar even daarop het stoomschip de prauw midden aan S.B. aanvoer;

dat het stoomschip, het bleek hem een oorlogsschip te zijn, toen hij zich daar aan dek bevond, achteruitsloeg.

dat kort vóór de aanvaring de prauw met den kop van het Oosten naar het Noorden is gedraaid, hij niet weet of er in de prauw is geroeid, maar wel dat Pa Raas hem en Pa Sawija, toen het naderende schip al vrij dicht bij de prauw was, verzocht heeft te roeien, aan welk verzoek hij geen gevolg heeft gegeven, omdat het schip al heel dicht bij was;

dat toen de opvarenden der prauw aan boord van het schip waren gebracht, bleek, dat Pa Marso werd vermist, maar hij hem niet heeft zien over boord vallen, drijven of zwemmen en er na de aanvaring, toen het vermisten van Pa Marso was gerapporteerd, door een stoomsloep en een zoeklicht naar dezen is gezocht;

dat de prauw door de aanvaring een groot gat aan S.B. zijde vertoonde en er gevaar voor verdrinking der opvarenden bestond;

50. Pa Sawija alias Doelpani, oud naar aanzien 28 jaar, wonende als voren, van beroep landbouwer tevens visscher:

dat hij gezien heeft dat Pa Marso met een muurlampje zonder lampegglas in een lantaarn, staande op de kokop der prauw heeft gezwaaid, toen hij nog alleen het witte licht zag, terwijl nadat het roode en groene licht zichtbaar waren, ook Pa Raas, zich bevindende bij het stuur met een dergelijk licht heeft gezwaaid;

dat er voor de aanvaring bij den voorsteven in de prauw nog geroeid is en dat Pa Raas, toen het stoomschip naderbij kwam hem en Astra verzocht heeft te roeien, hetgeen zij geweigerd hebben, om dat het schip al heel dicht bij was;

dat de prauw bij de aanvaring met den kop naar het N. lag en het water door het bij de aanvaring ontstane gat de prauw binnenliep;

dat hij Pa Marso niet over boord heeft zien vallen, zwemmen of drijven, maar hem niet meer heeft teruggezien;

60. P. H. van W., oud 23 jaar, dienende als adelborst 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”:

dat hij op een Vrijdagmorgen, ongeveer 6 weken voor 3 Februari 1914 (datum van zijn verhoor) nadat hij de wacht had overgenomen van den adelborst der H. W., H., ook dienende aan boord Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, zijnde getuige als adelborst toegevoegd aan den Luitenant ter Zee T., officier van de D. W., met de mededeeling, dat er niets in zicht was, toch zelf nog de kim zoowel aan S.B. als aan B.B. heeft afgezocht en ook niets heeft ontdekt;

dat nadat hij de wacht had overgenomen, dadelijk daarna op order van beklaagde bij het rollezen aan B.B. is gegaan en van daar regelrecht naar het standaardkompas om den koers te controleeren, welke westelijk was; dat het schip maar een paar graden uit den koers lag en nadat hij gefloten had, het schip recht voor lag, waarna hij driemaal belde of floot;

dat hij op het standaardkompas zijnde niets van een prauw of licht heeft gezien en ook niet heeft hooren praaïen;

dat hij vandaar regelrecht over B.B.'s tentdek naar den brug ging, over welke afstand hij zeker niet langer dan één minuut heeft gedaan, daar hij zich onderweg niet ophield;

dat hij toen hij op de onderste trede van den brug was een geschreeuw hoorde, zoo vlug mogelijk naar boven liep en toen aan B.B. van de geusstok een paar masten en zeilen zag zwiepen, welke direct daarna naar S.B. afzakten, zij bleken hem van een inlandschen prauw te zijn, en tevens vooruit hoorde praaïen „man over boord”;

dat hij op order van beklaagde de reddingboot gereed liet maken, om gestreken te worden, waarmede ongeveer $\frac{1}{2}$ minuut verliep en vervolgens naar den Commandant en Eersten Officier werd gezonden om de aanvaring te rapporteeren;

dat de aanvaring gebeurd moet zijn ongeveer 6 minuten nadat hij de wacht had overgekregen;

dat de prauw — getuige zag het toen ze op sleeper werd genomen — een groot gat aan S.B. vertoonde en bijna geheel vol water stond;

70. P. D. C. L., oud 22 jaar, dienende als matroos 1e klasse aan boord voornoemd:

dat hij ongeveer 2 maanden voor den datum van zijn verhoor op 3 Februari 1914, ongeveer 5 minuten nadat hij als roerganger op de D. W. van 4—5 uur a/b Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, welk schip ongeveer 10 mijl liep, maar den koers niet meer weet, op post was gekomen, door den uitkijk op het lichtdek boven het stuurhuis hoorde praaïen: licht aan S.B. op 4 streken en getuige het licht gedurende geruimen tijd af en toe duidelijk zag, terwijl het net was of het licht schommelde, maar niet kan opgeven op welken afstand het licht zich bevond;

dat hij niet gehoord heeft of beklaagde, de officier van den wacht, die zich nu eens aan S.B. dan weer aan B.B. van de brug bevond, op het praaïen van den uitkijk antwoord gegeven heeft;

dat op een gegeven moment beklaagde naar S.B. zijde der brug kwam en met zijn binocele naar den kant waar het licht zich bevond, keek, terwijl het licht onderwijl steeds meer naar voren op minder

streken te zien kwam, waarop het gieren van het schip geen invloed kon hebben gehad;

dat beklaagde naar hem toekwam, commandeerde „stuurboord”, waarna getuige het roer ongeveer 15° S.B. gaf, weer naar S.B. zijde der brug ging en dadelijk daarop commandeerde „stuurboord aan boord”, waarop getuige het roer aan boord lag en terugpraaide: „aan boord”;

dat het schip daarop S.B. uitliep en hij een prauw, welke hem nu bleek een zeilvaartuig te zijn, want hij kon de masten en zeilen goed zien, op een gegeven moment voorover zag gaan, maar hij niet kan opgeven op welken afstand het vaartuig zich van zijn schip bevond, en die ook niet door hem is geschat, ofschoon het zicht dien nacht vrij helder was;

dat hij zeker weet, dat de prauw aan B.B. kwam, doordat het schip nog steeds naar S.B. uitdraaide;

dat hij de zeilen der prauw bol heeft zien staan maar niet weet over welken boeg en of de prauw hard liep of niet;

dat hij op het moment, dat hij de prauw aan B.B. zag, deze zag draaien met haar voorstevens naar zijn schip toe en de zeilen daarna zag klapperen;

dat hij dadelijk daarop de prauw aan S.B. zijde vooruit zag komen en „de Zeven Provinciën” tegen de prauw opliep, gekraak van het hout hoorde en de prauw langs S.B. zijde zag afzakken;

dat hij den uitkijk maar éénmaal het licht heeft hooren praaien, het voorraam van het stuurhuis openstond, hetgeen als er flinke bries staat niet kan geschieden;

So. K. A. N., oud 19 jaar, matroos 2e klasse, dienende aan boord voornoemd;

dat hij ongeveer 2 maanden voor den datum van zijn verhoor (4 Februari 1914) op de D. W. van 4—5 uur geplaatst was als uitkijk op het voorlichtdek a/b Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” en van zijn voorganger eenige gepasseerde reeds bekende kunstlichten, die achterlijker dan dwars van het schip waren, had overgekregen en vóór vieren op post was gekomen;

dat er vooruit niets in zicht was, het vrij donker en niet nevelig was en hij de maan niet heeft gezien;

dat hij na ongeveer 10 minuten gestaan te hebben aan S.B. op ongeveer 4 streken een gewoon wit licht zag, dat hij praaide met: „licht aan S.B. op 4 streken” maar hierop geen antwoord heeft gekregen en het voor de tweede keer niet praaide omdat hij het daarna niet meer zag en geen bijzondere opmerkzaamheid heeft geschonken aan de plaats, waar het licht zich vertoond had;

dat hij eenige tijd daarna, volgens zijn idee is het geen kwartier geweest, plotseling een zeilende prauw zonder licht voor het schip zag, naar zijn schatting op nog geen 100 Meter afstand van het schip;

dat hij niet weet over welke boeg de prauw zeilde, haar koers den koers van „de Zeven Provinciën” kruiste en dit uitmaakte uit den stand der masten;

dat hij de prauw voorlijker dan dwars inzag en haar duidelijk naar B.B. zag uitdraaien en even voor de aanvaring de kop der prauw naar S.B. wees en na de aanvaring de prauw langs S.B. afzakte;

dat hij heeft gezien, dat dadelijk na de aanvaring iemand te water lag, die hem eerder voorbij dreef dan de prauw en dat „man over boord” al op den bak was gepraaid, maar hij den drenkeling niet verder heeft gezien, niettegenstaande twee zoeklichten, geplaatst bij de plaats waar hij als uitkijk stond, een tijdje na de aanvaring zijn gaan schijnen en deze gericht waren op de prauw, welke in zinkenden toestand verkeerde, doordat zij een gat aan S.B. had; dat hij niet gezien heeft of er in de prauw is geroeid en niet weet of „de Zeven Provinciën” van koers is veranderd;

9o. K. de J., oud 28 jaar, dienende als kwartiermeester aan boord voornoemd:

dat hij op de D. W. even na rollezen op den dag van de aanvaring van „de Zeven Provinciën” met een inlandsche prauw, onderofficier van de reddingsloep zijnde, met de werksloep naar die prauw is geroeid, welke over S.B. op zijn kant lag, wel een paar honderd meter van het schip verwijderd;

dat de opvarenden dier prauw zich allen op B.B. boord bevonden, en hij hen allen in de sloep nam en naar boord bracht;

dat hij niemand te water heeft zien liggen ofschoon hij bijzondere aandacht aan de hem omringende watervlakte heeft geschonken, omdat hij, toen hij in S.B.'s reddingboot zat, had hooren praaien „man over boord” en dat het zicht helder was en er een weinig deining stond;

dat er z.i. wel degelijk levensgevaar voor de opvarenden der prauw bestaan heeft;

10o. J. H., oud 22 jaar, dienende als adelborst der 1e klasse aan boord voornoemd:

dat hij als adelborst der H. W. op den nacht der aanvaring ongeveer half December 1913 bij het overgeven der wacht aan den adelborst der D. W. van W., heeft medegedeeld, dat er niets in zicht was, hebbende hij, voordat hij werd afgelost met een binocle de geheele hem omringende wateroppervlakte afgezocht;

11o. H. P. de L., oud 43 jaar, dienende als officier-machinist der 2e klasse a/b voornoemd:

dat hij de D. W. hebbende op 19 December 1913 in de machinekamer van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” op de klok in stuurboords-machinekamer heeft gekeken toen de beide machines „stop” werden gezet en het toen 7 minuten over vieren was;

dat hij niet weet of de klok gelijk met de scheepsklok ging, maar het stopzetten gebeurde, nadat hij pas de wacht had overgenomen;

dat de machines daarna niet hebben achteruitgeslagen;

Overwegende, dat beklagde opgeeft dat hij op Vrijdagmorgen, 19 December 1913, als officier der wacht op de D. W. aan boord

van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën”, stoomende in de straat Madoera en voerende de wettelijk voorgeschreven lichten, was gekomen en de wacht had overgenomen van den Luitenant ter Zee 1ste klasse van R., met de mededeeling, dat er niets in zicht was, terwijl het een beetje heijg was, met een weinig motregen, maar toch behoorlijk zicht was;

dat naar schatting ongeveer 5 minuten over vieren er aan S.B. op ongeveer 3 a 4 streken voorin plotseling een licht, zooals visschende prauwen bij de nadering van schepen aansteken en toonen, in 't zicht kwam, hetwelk hij niet door den uitkijk had hooren praaien;

dat hij het licht, dat hij aanzag als dat van een visschende prauw, niet direct op het kompas heeft gepeild, omdat hij meende er ruim vrij van te zullen stoomen, maar zich heeft bezig gehouden in het stuurhuis met het verifieeren van den koers, waarmede naar schatting een $\frac{1}{2}$ minuut is verloopen;

dat hij daarop dadelijk naar S.B. zijde der brug is gegaan om naar het licht te zien, en omdat het hem voorkwam, dat het licht niet doorzette, het licht langs de in het stuurhuis geschilderde streken heeft gepeild; en vóór die peiling het zich nog steeds op dezelfde plaats d. i. 3 à 4 streken aan S.B. vooruit bevond;

dat hij dadelijk daarop met zijn binocle naar het licht heeft gekeken en dat het hem bleek een zeilvaartuig te zijn, zeilende over B.B., hij meent met een koers loodrecht op dien van „de Zeven Provinciën”, den afstand op \pm 300 M. geschat heeft, de prauw 2 masten had, en het achterste deel door een rieten afdakje was gedekt;

dat hij daar hij achter de prauw om wilde gaan, daarop den roerganger order gaf: „S.B. roer” en daarna „stuurboord aan boord”, waarop „de Zeven Provinciën” nog steeds 11 mijl loopende onmiddellijk reageerde;

dat de prauw hoe langer hoe meer vooruitkwam tot op een gegeven moment zij bijna recht vooruit zijnde, het hem leek zij zich ten opzichte der „Zeven Provinciën” minder snel verplaatste, waarop hij den roerganger vroeg of zijn roer nog steeds aan boord lag en naar diens linkerzijde liep om op den axiometer te kijken, welke aanwees, dat het roer S.B. lag en wel aan boord;

dat hij daarop ziende, dat de aanvaring onvermijdelijk was, de prauw lag nagenoeg tegen het schip in, met slaphangende zeilen, de machines stop zette en niet achteruit heeft laten slaan, omdat hij bang was, dat dan de naar S.B. draaiende beweging van het schip vertraagd zou worden, zijnde de vaart door het snel aan boord leggen van het roer reeds veel verminderd;

dat onmiddellijk daarop de prauw S.B. midscheeps werd aangevaren, waardoor naar hij later bemerkte, toen de prauw langs zij was gebracht, een gat ontstond en als gevolg daarvan water binnenliep;

dat het geheele voorval zich in eenige minuten moet hebben afge-

speeld en op het moment der aanvaring de adelborst der wacht van W. op de brug kwam, die onmiddellijk zijn orders „reddingboot bemannen” heeft doen uitvoeren;

dat vervolgens op order van den Eskader-Commandant, die de manoeuvre verder leidde de roeiers uit de aan S.B. hangende reddingboot zijn overgegaan naar de als reddingboot uitgeruste werk-sloep aan B.B. en deze is gestreken om de opvarenden van de prauw af te halen;

dat nadat die opvarenden aan boord waren gebracht, na telling bleek, dat een persoon werd vermist, waarop de motorboot werd te water gelaten, welke ongeveer een uur rondgekruid heeft zonder resultaat, terwijl tevens een der zoeklichten over de wateroppervlakte heeft geschenen;

dat de prauw op sleeper is genomen en vervolgens naar Panaroe-kan is gebracht;

dat op het moment der aanvaring de wind welke westelijk was, kracht 2 naar den schaal van Beaufort had en nagenoeg recht voor-inkwam en de zee kalm was;

dat hij niet weet of kort voor de aanvaring de prauw met den kop naar de „Zeven Provinciën” of met den achterstevan naar haar toegekeerd lag, maar zeker weet, dat hij naast den roerganger staande de zeilen der prauw aan B.B. van de geusstok der „Zeven Provinciën” gezien heeft, echter den romp der prauw niet, omdat het gezichtsveld over de watervlakte vóór het schip ten deele was ingenomen door de bakstent;

dat voor zoover hij op de axiometer kon zien het roer aan boord lag, hij niet schatten kan hoe kort dat voor de aanvaring geschiedde wel weet dat het vlak voor de aanvaring was;

dat hij zich niet speciaal overtuigd heeft, dat het schip tengevolge van het voorleggen niet gierde, doch dat hij kan verklaren, dat dit met een roerganger als L. hoogstens een enkele graad aan weerszijden van de koers kan zijn geweest;

dat hij zich niet meer herinnert of hij de geschilderde streken gezien heeft, maar het licht gepeild heeft langs een van de sponningen van de raampjes, hij toen ter tijd de ligging van de streken ten opzichte van de verschillende sponningen der raampjes wist, hij zich niet in een sponning vergist kan hebben, omdat het licht vlak bij den hoek van het stuurhuis werd gepeild, dat de geschilderde streken boven de raampjes in verticale richting staan, met cijfers er naast, hij zich de kleur niet meer herinnert;

dat hij niet kan opgeven, dat de prauw waarvan hij het licht op 3 à 4 streken aan S.B. heeft gezien en de prauw welke overstoomd is één en dezelfde zijn;

Overwegende, dat blijkens het behoorlijk gewaarmerkt afschrift van het nachtoederboekje van den Commandant van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” de vaart van het schip dien nacht bepaald was op 11 mijl;

Overwegende, dat mitsdien door de opgaven van beklagde, be-

vestigd door de hiervoren aangehaalde verklaringen der getuigen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, dat beklagde als Officier van de wacht van Hr. Ms. „de Zeven Provinciën” kort nadat hij de D. W. had overgenomen, eenige minuten na vieren in straat Madoera met dat schip stoomende 11 mijl, een zeilvaartuig onder den gezagvoerder Pa Raas heeft aangevaren met dat gevolg dat dit vaartuig onbruikbaar gemaakt is en voor de bemanning van dat vaartuig levensgevaar is ontstaan;

dat niet wettig en overtuigend bewezen is, dat Pa Marso tengevolge dier aanvaring door verdrinking om het leven is gekomen, daar wel is geconstateerd door de getuigen Pa Raas, Pa Moenati, Sadrimo en Astra, dat hij nadat alle opvarenden der prauw aan boord van Hr. Ms. „De Zeven Provinciën” waren opgenomen, werd vermist en zij hem ook niet meer hebben teruggezien en door getuige Neuman, dat deze iemand in het water heeft zien liggen na de aanvaring, maar blijkens behoorlijk geteekend schrijven van den Resident van Madoera, d.d. 13 Februari 1914 No. 1807/20 aan den Commandant van het Nederlandsch Eskader in Oost-Indië, het lijk van Pa Marso nergens op de kusten is aangespoeld, weshalve wel het vermoeden is ontstaan dat Pa Marso verdronken is, maar rechtszekerheid te dien opzichte niet bestaat;

Overwegende nu ten aanzien der vraag of de aanvaring en haar gevolgen te wijten zijn aan de schuld van beklagde;

dat in de eerste plaats valt op te merken, dat het geheele voorval zich in een kort tijdsverloop moet hebben afgespeeld, hetgeen blijkt uit:

1o. de verklaring van getuige de L., dat het op de klok aan S.B. machinekamer 7 minuten over vieren was, toen de machines werden stopgezet;

2o. de verklaringen der getuigen H. en van W. dat bij het overgeven en overnemen der wacht om 4 uur niets in 't zicht was;

3o. de opgave van beklagde, die schatte, dat het licht ongeveer 5 minuten over vieren in 't zicht kwam, zich daarna heeft bezighouden met het verifiëren van den koers, wat $\pm \frac{1}{2}$ minuut duurde en dadelijk daarna maatregelen heeft genomen om achter de prauw om te stoomen;

4o. de verklaring van getuige van W., die na bij rollezen te zijn geweest, hetgeen dadelijk na het overnemen der wacht geschiedt en na het verifiëren van den koers, rechtstreeks over B.B. tentdek naar de brug ging en bij de onderste trede van de trap naar de brug gekomen, geschreeuw hoorde, naar de brug liep en de aanvaring dadelijk daarna plaats had;

5o. de verklaring van getuige L., dat hij vijf minuten nadat hij als roerganger op post was gekomen van 4—5 uur op de D. W. den uitkijk het licht hoorde praaien, waarna de aanvaring spoedig daarop plaats had;

Overwegende, dat nu wel de verklaringen der getuigen Pa Raas, Pa Moenati, Astra en Pa Sawija den indruk gaven dat „de Zeven

Provinciën", door hen geruimen tijd voor de aanvaring is gezien, maar uitgeschakeld moeten worden hun verklaringen, dat ze een wit, een rood en een groen licht zagen, zijnde deze onnauwkeurig, daar „de Zeven Provinciën" de wettelijk voorgeschreven lichten voerde o. m. twee toplichten en men dus met deze verklaringen, te goeder trouw met overtuiging en beslistheid uitgesproken, voorzichtig moet zijn;

Overwegende dat aangaande den stand der prauw, waarover de meeningen nog al uiteenloopen valt op te merken:

a. dat alle getuigen en beklaagde zelf eenstemmig verklaren, dat de prauw midscheeps aan S.B. is aangevaren en zij daarna naar S.B. afzakte;

b. dat de getuige Pa Raas, Pa Moenati en Pa Sawija verklaren dat de kop der prauw even vóór de aanvaring naar het N. wees; Sadrimo verklaart, dat door zijn roeien met Pa Marso, de kop van het N. naar het Z.O. is gedraaid, waarna hij in de kokop is gaan water hoozen en daarmede bezig zijnde hoorde zeggen, dat er een schip aankwam, terwijl Astra opgeeft niet te weten, of er in de prauw geroeid is, maar de prauw, kort voor de aanvaring van het O. naar het N. is gedraaid;

c. dat de zeilen der prauw vlak voor de aanvaring aan B.B. van den geusstok zijn gezien, door beklaagde, L., en van W., terwijl getuigen L., en N. de prauw duidelijk B.B. uit hebben zien draaien;

dat dus uit de tegenstrijdige getuigenissen der getuigen Pa Raas, Pa Moenati en Pa Sawija en die van L., en N., niet met zekerheid is op te maken:

1o. of de prauw met den kop in N^e. of Z^e. richting lag;

2o. of de prauw al dan niet met eenige vaart liep;

3o. of de prauw op het laatste oogenblik heeft gemanoevreed en daardoor de aanvaring heeft veroorzaakt;

Overwegende dat de tijd, welke de Officier van de wacht had om zich van den toestand voldoende rekenschap te geven kort was;

Overwegende dat uit de handelingen van beklaagde en uit de toedracht der zaak niet is gebleken van zoodanig gebrek aan overleg en zeemanschap, dat het in den zin der strafwet kan worden aangenomen als schuld aan de zijde van beklaagde aan het veroorzaken der aanvaring;

Overwegende dat mitsdien uit de toedracht der zaak niet is gebleken van zoodanig verzuim weshalve hij behoort te worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Tromp".

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

Bepaalt dat de kosten van het proces zullen worden gedragen door den Staat.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hooge Raad der Nederlanden.

Kamer van Strafzaken.

*Zitting van den 29sten Juni 1914. *)*

Voorzitter: Mr. A. M. B. Hanlo.

Raadsheeren: Mrs. A. Fentener van Vlissingen, H. Hesse, H. M. A. Savelberg en Jhr. Rh. Feith.

Onbeëdigde verklaringen kunnen niet gerangschikt worden onder het bewijsmiddel „bewijs door getuigen” en hebben geene wettige bewijskracht.

Daarin wordt geene wijziging gebracht doordat art. 161 Strafv. alleen eene regeling geeft passende voor als getuigen te hooren personen, die tot een Kerkgenootschap behooren, uit welk verklaarbaar verzuim alleen volgt, dat verklaringen van personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, niet als verklaringen van getuigen kunnen gelden.

De bij de wet van 17 Juli 1911 voorgeschreven vorm kan alleen in aanmerking komen, wanneer ter uitvoering van art. 161 Strafv. een eed of belofte moest worden afgelegd.

De Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te Amsterdam, is requirant van cassatie tegen een arrest van gemeld Hof van 16 April 1914, 1) waarbij in hooger beroep, — met ambtshalve bevel tot invrijheidstelling van den gerequireerde — is bevestigd een vonnis van de Arrond.-Rechtbank te Alkmaar van 20 Jan. 1914, bij hetwelk P. v. d. L., 24 jaar, arbeider, geboren en wonende te Medemblik, is schuldig verklaard aan het misdrijf van „verduistering”, en, met toepassing van art. 321 Strafr., veroordeeld tot vijf maanden gevangenisstraf met bevel tot teruggave van de overtuigingsstukken als nader in dat vonnis is omschreven.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Savelberg, heeft de adv.-gen. Tak de volgende conclusie genomen:

*) Overgenomen uit het W. v. h. Recht No. 9648.

Red. M. R. T.

1) Opgenomen in W. 9608.

Red.

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Bij vonnis der Arrond.-Rechtbank te Alkmaar van 20 Jan. j.l. werd ten aanzien van gerequireerde als wettig en overtuigend bewezen aangenomen: „dat hij, destijds wonende te Medemblik, in de eerste dagen van Dec. 1913, te Purmerend, opzettelijk een rijwiel, hetwelk hij van K. de R. had gehuurd, en welk rijwiel aan genoemden de R. toebehoorde, en hetwelk hij uit dien hoofde onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”, waarna vervolgens dit bewezene werd gequalificeerd als „verduistering” en deswege veroordeeling werd uitgesproken tot een gevangenisstraf van vijf maanden.

Blijkens de vierde overweging steunt de uitspraak o. a. op de aanwijzingen, voortvloeiende uit de in het vonnis opgenomen verklaring van den getuige C. D. v. d. H., van wien uit het proces-verbaal der terechtzitting blijkt, dat hij, ofschoon *in het algemeen* tot het geven van getuigenis *bevoegd*, niet naar de wijze zijner godsdienstige gezindheid den eed of de belofte heeft afgelegd in art. 161 al. 2 Strafv. voor getuigen voorgeschreven, daar ten zijnen aanzien werd aangenomen en mitsdien feitelijk vaststaat, dat hij niet behoort tot een kerkgenootschap en derhalve, naar luid van Uw arrest van 29 Dec. j.l., W. 9574, ontheven is van de verplichting, die in genoemd artikel aan hen, die wel daartoe gerekend moeten worden, is opgelegd. Wel echter deed die getuige de *belofte* — die later voor het Gerechtshof te Amsterdam werd herhaald — van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen, doch zij steunde niet op eenige godsdienstige gezindheid en geschiedde eenvoudig overeenkomstig de wijze, als bij art. 1 Wet van 17 Juli 1911, Stbl. 215, is voorgeschreven. Na aangeteekend hooger beroep vereenigde het Gerechtshof te Amsterdam zich op 16 April j.l. — W. 9608 — met de opvatting der Arrond.-Rechtbank, wier vonnis bevestigd werd, terwijl bovendien nader werd gemotiveerd, waarom de meening der Rechtbank ten aanzien van het gebezigd bewijs juist moest worden geacht.

Tegen genoemd arrest nu heeft de Heer Procureur-Generaal zich van cassatie voorzien, bij tijdig ingediende Memorie als enig middel stellende: „Schending van art. 407 No. 1 Strafv. j^o. art. 161 al. 2, art. 239 en art. 247 Strafv., door het ten laste gelegde misdrijf als wettig bewezen te verklaren, terwijl de getuige C. D. v. d. H. heeft afgelegd de belofte van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen, en op diens getuigenis is recht gedaan.”

Uw Raad wordt daardoor geplaatst voor de beantwoording van deze belangrijke vraag, of recht mag worden gedaan op eene belofte afgelegd, overeenkomstig de wijze voorgeschreven bij art. 1 der Wet van 17 Juli 1911, Stbl. 215, door een getuige, doch overigens niet steunende op diens godsdienstige gezindheid.

Nadat in het beroepen arrest vooraf feitelijk wordt beslist, dat meergenoemde getuige niet behoort tot een kerkgenootschap en mits-

dien niet in staat is den eed of de belofte af te leggen, zooals die in art. 161 al. 2 Strafv. is voorgeschreven, stelt het Hof vervolgens vast, dat zij, die niet tot een kerkgenootschap behooren en op wie de artt. 162, 164 en 165 niet van toepassing zijn, desniettemin tot het geven van getuigenis bevoegd zijn, overeenkomstig het bepaalde in art. 396 van gemeld Wetboek, waarna hierop de conclusie wordt gebouwd, dat nu ook zonder bezwaar — waar art. 161 al. 2 Strafv. alleen eene regeling inhoudt passende voor hen, die tot een kerkgenootschap behooren — de getuigenis van hen, die niet daartoe gerekend moeten worden en overigens aan de voor getuigen gestelde eischen voldoen, zonder voorafgaanden eed of belofte als wettig bewijsmiddel en bron van aanwijzingen mag gelden. Bij voorbaat reeds tracht het Hof een tweetal argumenten, die wellicht tegen zijn leer zouden kunnen worden aangevoerd, uit handen te slaan.

Eerstens wordt afgerekend met het bepaalde in art. 409 Strafv., handelende over de getuigenis van *onbevoegden*, wier verklaring alleen als toelichting mag dienen en zocht het Hof de achterstelling daarvan als bewijsmiddel niet zoozeer in het feit, dat zij niet gedekt worden door een eed of belofte, doch meer hierin, dat zij wegens persoonlijke omstandigheden, of wegens de nauwe betrekking tusschen den getuige en den beklagde, minder betrouwbaar moeten worden geacht.

Vervolgens — doch alleen voor het geval met het oog op de geschiedenis der Wet (Voorduin, Strafv. VII, blz. 636) zou worden aangenomen, dat een eed of belofte dient vooraf te gaan aan eene als bewijsmiddel gebezigde getuigeverklaring, betoogt het Hof nader, dat aan dien eisch in beide instanties voldaan is, omdat in ieder geval de belofte is afgelegd, die in art. 1 der Wet van 17 Juli 1911, Stbl. 215, is voorgeschreven.

Eindelijk nog volgt een utiliteitsargument, waarin gewezen wordt op de bedenkelijke gevolgen der tegenovergestelde opvatting voor het algemeen belang, omdat daardoor de verklaringen van overigens volkomen betrouwbare personen, die wellicht belangrijk bewijsmateriaal bevatten, ongebruikt zouden moeten blijven.

Het Hof staat in zijne opvatting niet alleen. Reeds vóórdien verdedigde de Redactie van het Weekblad van het Recht in No. 9575 in een hoofdartikel eene zelfde meening, waarin de in het arrest aangevoerde gronden vrijwel gelijkloidend worden teruggevonden, met uitzondering van het utiliteitsargument.

Inderdaad mag dan ook dit laatste geen gewicht in de schaal leggen, want daartegenover kan men andere plaatsen, wier betekenis niet geringer is en die even sterk voor de tegengestelde opvatting pleiten. Prof. Simons — W. 9575 — herinnert reeds aan dit ééne, dat de niet tot een kerkgenootschap behoorende getuige aldus geplaatst wordt boven de strafbepaling wegens meinede, terwijl vervolgens ook Mr. A. J. Fokker in W. 9615, zonder overigens critische beschouwingen over het beroepen arrest te geven, enkele andere op-

somt, wier gewicht niet kan worden ontkend en waarmede rekening dient gehouden.

Alvorens nu de vraag te bespreken, of inderdaad de parlementaire geschiedenis van het Wetboek van Strafvordering steun biedt voor 's Hofs gevoelen, zij het mij gegund mijne opvatting mede te deelen omtrent het bepaalde in art. 396 Strafv. en van de verhouding der Wet van 17 Juli 1911 tot genoemd Wetboek, meer speciaal tot het daarin geregeld eedsvraagstuk.

Ik zie in die bepaling slechts een abstracten regel en dus de erkenning eener algemeene bevoegdheid of plicht, terwijl voor de uitoefening dier bevoegdheid en de vervulling van die plicht overigens in ieder concreet geval bepaalde voorwaarden kunnen worden gesteld. En zoo meen ik ook dat, indien inderdaad historisch kan worden aangetoond, dat in het Wetboek van Strafvordering als systeem voor het getuigenbewijs is aangenomen voorafgaande aflegging van een eed of belofte overeenkomstig de godsdienstige gezindheid, die aflegging eene der voorwaarden is, waaronder eene verklaring van een ook overigens bevoegden getuige als bewijsmateriaal kan worden gebezigd. Deze opvatting wordt — voorloopig althans — geenszins te niet gedaan door de bepalingen der Wet van 17 Juli 1911, Stbl. 215, omdat de Wetgever daarin slechts eene regeling geeft van het aan den eed of de belofte verbonden sacrament, doch overigens ongedeed laat, indien elders wellicht als beginsel zou zijn aangenomen, dat de af te leggen eed of belofte op eenige godsdienstige gezindheid moet steunen tot bereiking van eventueele rechtsgevolgen. In dien zin heeft dus een beroep op gemelde Wet alleen dan waarde, indien kan worden aangetoond, dat in het Wetboek van Strafvordering de bevoegdheid tot het afleggen van getuigenis in ieder bijzonder geval niet aan de nadere voorwaarde van eedsaflegging of het afleggen eener belofte gebonden is.

Ik meen te kunnen aantoonen, dat naar geldend recht de opvatting van Prof. Simons en van het arrest onhoudbaar is en dat de parlementaire geschiedenis juist het tegendeel leert. Ik zie daarbij Staatsraad Prof. Struycken aan mijne zijde, die onder den titel „Het Eedsvraagstuk” (Van onzen Tijd, Jaargang XIV, No. 14) 's Raads arrest van 30 Dec. j.l. W. 9574, eenigszins critisch bespreekt en daaraan dit verstrekkend — wellicht *te* verstrekkend — gevolg verbindt, „dat allen, die niet tot eenig kerkgenootschap behooren, niet als getuigen kunnen worden gehoord, ook al zouden zij genegen zijn, den eed af te leggen.” Nu lijkt mij deze consequentie niet van eenige ovedrijving vrij, doch zij bevat tevens implicite de erkenning van *dit* beginsel, hetwelk ik onverdeeld onderschrijf, dat nietigheid verbonden is aan het bezigen als direct of indirect bewijs van eene getuigeverklaring, die niet door eed of belofte, overeenkomstig godsdienstige gezindheid afgelegd, is gedekt.

Ik herinner eraan — zooals zoo juist is gezegd in Uw meerge-noemd arrest — dat de opbouw en de voltooiing van het Wetboek van Strafvordering geleefd heeft in eene periode van reactie tegen

de beginselen en de uitwassen der Fransche revolutie, waardoor het verklaarbaar wordt, dat de gehoudenheid tot eedsaflegging of tot het doen eener belofte werd vastgeknoopt aan het lidmaatschap van een kerkgenootschap, omdat de ongelooovigen slechts sporadisch voorkwamen, waaruit kan worden afgeleid, dat het afleggen van den eed of de belofte verplichtend is ter bereiking van rechtsgevolgen. Deze gedachtengang beheerscht het gansche systeem van ons processueel Strafrecht en werpt zijn schijn op menige duistere bepaling daarvan.

Daarnaast staat evenwel mijn beroep op de geschiedenis, die mijne zoeven ontvouwde stelling volkomen bevestigt. Ik vraag daartoe allereerst 's Raads aandacht voor art. 62 Strafv. oud — thans art. 63 — waarin bepaald is — en zulks in tegenstelling met art. 183 oud — thans art. 161 — dat de door den rechter-commissaris te hooren getuigen kunnen volstaan met te beloven de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen. Bij de behandeling in de Afdelingen van het Ontwerp 1828 (Voorduin, Strafvordering, VI, blz. 315 vlg.) drong men er op aan, dat de uitdrukking „promesse” zou worden vervangen door „serment”. „La section pense — zeide de 6e Afdeling — qu'une *simple promesse* ne suffit pas, mais qu'il convient de faire prêter au témoin *un serment solennel*, dans la forme et suivant le rite du culte auquel il appartient, puisqu'il est essentiel d'employer dans une matière si grave, tous les moyens possibles pour découvrir toute et l'exacte vérité.” In de andere Afdelingen sprak men in gelijken geest. „Beaucoup de témoins — teekent b.v. Voorduin (l. c., blz. 315) aan omtrent het verhandelde in de 7e Afdeling — qui n'auront fait qu'une *promesse* ne se croiront pas obligés de dire la vérité. Leerzaam is vooral de Memorie van Toelichting van 1829 op art. 8, dat bijna gelijkloidend was aan art. 12 van het Ontwerp 1828. „Men heeft — zeide de Regeering — wel voorgeschreven dat de getuigen zullen moeten *beloven* de waarheid en niets dan de waarheid te zeggen, doch de verplichting tot het afleggen van *den eed*, is voorbedachtelijk weggelaten, omdat de onderzinding maar al te zeer geleerd heeft, hoe huiverig en vreesachtig de getuigen bij de definitieve teregtstelling zijn, om van hunne aanvankelijk afgelegde verklaringen terug te komen, uit vrees van als valsche getuigen te worden aangemerkt; terwijl, naar aanleiding van het stelsel des ontwerps, dit eerste getuigenis voor den regter-commissaris af te leggen, alleen strekt *om den regter op het spoor der waarheid te brengen*, zonder aan die verklaringen de kracht en de waarde te geven, welke alleen aan een *beëdigd* getuigenis, *in tegenwoordigheid van den beschuldigde afgelegd*, mag gehecht worden”. (Voorduin, l. c. blz. 318). Ook bij de behandeling der later voorgestelde wijzigingen drong men steeds aan op vervanging van „*la promesse à faire par les témoins*” door „*la prestation du serment usitée jusqu'à ce jour*” (Voorduin, l. c. blz. 319), doch het inwilligen van dien wensch is niet afgestuit op de overweging, dat eene belofte evengroote waarborgen bood, maar uitsluitend hierop, „dat — zooals

de Regeering zeide — bij de openbare terechtstelling de getuige geheel vrij moet zijn, *en onder eede* alles opgeven, hetwelk tot bezwaar of tot versoening van den beklagde of beschuldigde aan hem bewust is." (Voorduyn, l. c., blz. 329). Nog bij het mondeling debat kwamen verschillende leden andermaal op dit onderwerp terug, met geen ander gevolg evenwel, dan dat de Regeering het stelsel der Ontwerpen handhaafde, „omdat het Wetboek van Strafvordering gegrond is — zooals de Minister van Justitie argumenteerde — op het door velen zoozeer verlangde, door mij, indien ik het met bescheidenheid zeggen mag, niet zoo geheel geliefkoosde systema van *orale en openbare debatten*, tengevolge waarvan eigenlijk de *dingplichtige instructie* der zaak op de openbare terechtzitting plaats heeft, en de nutteloosheid, ja de schadelijkheid van vroegere beëdiging der getuigen is daaruit, naar mijne gedachten, klaarblijkelijk". (Voorduyn, l. c. blz. 340).

Een tweede steunpunt meende ik te vinden in art. 445 oud — thans art. 409 — en in het daarboven geplaatst opschrift, dat in zijne algemeenheid het beginsel bevat van het in de zesde afdeeling van Titel XXI voorkomend eenig artikel. Naar aanleiding van verschillende in de Afdeelingen gedane vragen omtrent de beteekenis dier bepaling, antwoordde de Regeering (Voorduyn, VII, blz. 682). „Wanneer *onbeëdigde* verklaringen van *onbevoegde* personen, als *getuigenissen* konden gelden, — of, hetgeen op hetzelfde nederkomt, *de regter aan dergelijke verklaringen, als dingplichtig getuigenis, zoude mogen geloofslaan*, en *zijne overtuiging daarnaar regelen*, — dan vervalt het stelsel van het *wettelijk* bewijs, en dan wil men wel gevraagd hebben, waartoe zouden dienen alle voorschriften opzigtelijk de bekwaamheid der getuigen, hunne jaren, hunne beëdiging, indien de verklaringen van onbekwame jonge en *niet beëdigde* personen, *hetzelfde* effect zouden kunnen teweegbrengen?" Uit de resumptie der „niet-dingplichtige getuigenissen", waarbij de onbeëdigde gelijkgesteld worden met die van onbekwame of te jeugdige personen, blijkt dus ook, dat men alleen aan beëdigde, op godsdienstige gezindheid steunende verklaringen bewijskracht wenschte toe te kennen, waarmede dan de belofte der Doopsgezinden, gelijk in Uw arrest van 23 Mei 1910, W. 9000, wordt aangenomen, gelijkgesteld is.

Het sterkst argument bracht mij echter het Regeeringsantwoord op art. 175 oud — thans art. 167 —. In de 3e Afdeeling, bij de beraadslagingen in 1829 gehouden, werd gevraagd: (Voorduyn, VII, blz. 48) „Quelle preuve ou quel emploi on fera lo. de la déclaration faite pendant l'instruction, par un témoin qui est décédé avant les débats à la Cour; 2o. du procès-verbal d'un expert qui serait mort dans la même intervalle?" Het Regeeringsantwoord hierop is on-dubbelzinnig en teekent ons levendig het beginsel, waarvan de Wetgever is uitgegaan. „Dat eene verklaring door een' getuige in de voorloopige instructie afegelegd, — zeide Zij — als *niet gedaan* moet worden beschouwd, indien de getuige komt te overlijden vóór dat hij

in den gerigte kan verschijnen, en zulks op grond dat de voorloopige instructie alleen strekt, *om op het spoor der waarheid te geraken*; en dat bij den 20sten (nu 22sten) Titel, in verband met de 5e, 6e en 7e Titels, de regelen zijn voorgeschreven, volgens welke een afgelegd getuigenis *geloof* verdient, dat is, door de *mondellinge* aflegging van het getuigenis, *nadat* de getuige den *eed* in tegenwoordigheid des regters en van den beklagde zal hebben gedaan." Dit antwoord, waarvan de kracht en de waarde implicite wordt erkend in de Memorie van Toelichting van 1836, is voor mij beslissend, omdat de beteekenis van art. 161 al. 2 Strafv., daaraan getoetst, duidelijk wordt en daaronder slechts mag worden verstaan, dat aan eene getuigenis alleen dan de gebruikelijke processueele waarde mag worden toegekend, indien zij is gedaan na aflegging van den eed of de belofte, overeenkomstig de godsdienstige gezindheid.

Ten slotte vestig ik nog 's Raads aandacht op de conclusie van Mr. Ledeboer, voorafgaande aan Uw arrest van 29 Dec. 1913, W. 9574, waaruit belangrijke gegevens ten voordeele mijner meening kunnen worden geput, welke gegevens in de ingediende Memorie worden teruggevonden en die ik hier dus niet meer behoef te herhalen.

Trouwens van mijn standpunt kan ook art. 161 Strafv. geen verwijt treffen van „ongelukkige redactie”, zooals Prof. Simons betoogt, die blijkbaar toch met de woorden van het artikel eenigszins verlegen zit, en wordt het duidelijk, dat dit verwijt meer *pas*-klaar is gemaakt ter verdediging van een praetorisch recht, dat noch in de bewoordingen der Wet, noch in hare geschiedenis steun vindt en van de aanvaarding waarvan ik — hoe verleidelijk ook overigens — in het belang der rechtszekerheid nog altijd wat huiverig ben.

Ik acht dus het middel gegrond en door 's Hofs uitspraak de daarin reeds aangehaalde artikelen geschonden, waaraan ik art. 409 Strafv. nog zou wenschen toegevoegd te zien.

Ik concludeer mitsdien tot vernietiging van het beroepen arrest en verwijzing der zaak naar een aangrenzend Gerechtshof, ten einde op het bestaande appèl opnieuw te worden berecht en afgedaan.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie door den requirant voorgesteld bij memorie, luidende: zie conclusie adv.-gen.;

Overwegende, dat bij het bevestigde vonnis in aansluiting aan de inleidende dagvaarding wettig en overtuigend bewezen is verklaard, met gerequireerdes schuld daaraan, en met qualificatie en strafoplegging als aan het hoofd van dit arrest is vermeld;

dat de gerequireerde in de eerste dagen van Dec. 1913 te Purmerend opzettelijk een rijwiel, hetwelk hij van K. de R., had gehuurd en aan dezen toebehoorde en hetwelk hij uit dien hoofde onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

dat deze bewezenverklaring steunt op de in onderling verband en

samenhangig beschouwde aanwijzingen gelegen o. m. in een getuigenverklaring van C. D. v. d. H., welke in het vonnis is opgenomen;

dat het proces-verbaal, der terechtzitting in eersten aanleg inhoudt, dat van den H., alvorens zijne voormelde verklaring af te leggen, heeft verklaard tot geen kerkgenootschap en gezindheid te behooren en vervolgens heeft beloofd de geheele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen;

dat voorts het Hof, als feitelijk vaststaande aannemende, dat v. d. H., niet behoort tot een kerkgenootschap, hem deswege wel niet in staat heeft geacht den eed of de belofte, zooals art. 161 al. 2 Strafv. voorschrijft, af te leggen, doch desniettemin niet onbevoegd om, ook zonder dien eed of die belofte, en in ieder geval na aflegging der belofte volgens de wet van 17 Juli 1911 (S. 215), getuigenis in strafzaken te geven, waarna het Hof het vonnis der Rechtbank heeft bevestigd;

dat deze beslissing van het Hof in hoofdzaak hierop steunt, dat bij art. 396 Strafv., enkel de personen genoemd in de artt. 162, 164 en 165 van gemeld Wetboek van het geven van getuigenis zijn uitgesloten en dus niet de personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren;

dat uit de omstandigheid, dat art. 161 al. 2 Strafv. voor deze personen geen regeling inhoudt, gelijk voor de leden van een kerkgenootschap, volgt, dat hun getuigenis ook zonder voorafgaanden eed of belofte als wettig bewijs mag gelden;

dat uit art. 409 Strafv. het tegendeel niet mag worden afgeleid, daar dit enkel slaat op onbeëdigde verklaringen van getuigen, die onbevoegd zijn, welke onbevoegdheid steunt op hun onbetrouwbaarheid uit hoofde van persoonlijke omstandigheden of wegens hun betrekking tot den beklaagde, buiten verband met eed of belofte;

O. dat tegen de juistheid dezer beslissing van het Hof bij het middel van cassatie wordt opgekomen;

O. daaromtrent:

dat vermits naar luid van art. 391 Strafv. niemand wegens misdrijf of overtreding veroordeeld mag worden dan op grond van wettige bewijsmiddelen en de bewijsmiddelen, welke alleen als wettig worden erkend in art. 392 Strafv. zijn omschreven, — de rechtsgeldigheid van 's Hof's arrest hiervan afhankelijk is, of de *onbeëdigde* verklaringen, welke tot bewijs van aanwijzingen hebben gestrekt, kunnen gerangschikt worden onder het bewijsmiddel „bewijs door getuigen”, het eenige, waarvan ten deze de rede kan zijn;

O. dat ter beantwoording dier vraag het van belang is na te gaan of en welk gewicht door den Wetgever aan het beëdigen door de getuigen van hun verklaringen is toegekend;

dat nu vooreerst erop dient te worden gewezen, dat in den Code d'Instruction Criminelle, het afleggen van een eed aan alle getuigen in alle strafzaken ter openbare terechtzitting was voorgeschreven (de artt. 155, 130 en 317), terwijl zelfs in de instructie de getuigen onder eede moesten worden gehoord (art. 75);

dat in gemelden Code zooveel gewicht aan bedoelde eedsaflegging ter openbare zitting werd gehecht, dat zij op straffe van nietigheid moest plaats vinden;

dat de geschiedenis van het Wetboek van Strafvordering aantoont, dat de samenstellers daarvan even hooge waarde aan den eed of eene daarmede gelijk gestelde belofte bleven hechten;

dat zulks ten duidelijkste is gebleken, onder meer, bij de behandeling der voorschriften in den IIden en den IVden Titel gegeven omtrent de wijze waarop de getuigen voor den Rechter-Commissaris en op de terechtzitting zullen worden gehoord, terwijl in verband daarmede de geschiedenis van art. 396, voorkomende in den XXIsten Titel, handelend „Van het bewijs der strafbare feiten”, en wel in de 2de Afdeeling daarvan: „Van bewijs door *getuigen*”, en de bepaling van art. 409, voorkomende in de 6de Afdeeling van dien titel onder het opschrift: „Van de kracht van onbeëdigde verklaringen”, benevens de inhoud van meerdere andere wetsbepalingen, bewijzen dat de wetgever bij de regeling der *bewijskracht*, aan getuigenverklaringen toekomende deze alleen aan *beëdigde* verklaringen heeft toegekend;

dat toch de Kamer niet dan na ernstig en langdurig debat zich heeft verenigd met het voorstel der Regeering, om, in afwijking van art. 75 van den Code d'Instruction Criminelle, de getuigen bij de voorloopige informatiën en de instructie *niet* onder eede te doen hooren, terwijl een der motieven, die haar tot dit voorstel leidde dit was, dat „de ondervinding geleerd heeft hoe huiverig en vreesachtig de getuigen bij de definitieve terechtstelling zijn om van hunne aanvankelijk afgelegde verklaringen terug te komen, uit vrees van als valsche getuigen te worden aangemerkt; terwijl naar het stelsel des Ontwerps dit eerste getuigenis voor den Rechter-Commissaris af te leggen enkel strekt om den rechter op het spoor der waarheid te brengen, zonder aan die verklaringen de kracht en waarde te geven welke *alleen* aan een *beëdigd* getuigenis, in tegenwoordigheid van den beschuldigde afgelegd, mag gehecht worden”. (Voorduin VI, p. 317), — terwijl de Regeering, toen in 1836 bij de herziening van het Wetboek op de zaak werd teruggekomen, nog eens uitdrukkelijk verklaarde: „Bij de openbare terechtstelling moet de getuige geheel vrij zijn *en onder eede* alles opgeven” enz. (Voorduin VI, p. 329), en de Minister van Justitie bij de daarop gevolgde openbare beraadslagingen in de 2e Kamer nog uitdrukkelijk te kennen gaf, dat het Wetboek was gegrond „op het systema van orale en openbare debatten tengevolge waarvan eigenlijk de dingplichtige instructie der zaak op de openbare terechtzitting plaats heeft” en vervolgens: „de *beëdiging* der getuigen niet vroeger dan op de openbare terechtzitting is een gevolg van het aangenomen systema”. (Voorduin VI, p. 339 v.);

dat alzoo niet in het minst kan worden betwijfeld, dat de wetgever zich voorstelde, dat alle getuigen in het vooronderzoek buiten

eede, doch ter terechtzitting na voorafgaanden eed — of in art. 161 Strafv. daarmede gelijkgestelde belofte — zullen worden gehoord;

dat immers een 2de alinea, toegevoegd aan art. 330 van het Wetboek van 1830, thans art. 396 (oud 432) luidende: „*Elk* getuigenis moet *met eede* gesterkt en afgelegd zijn, overeenkomstig de vormen bij dit Wetboek voorgeschreven”, bewijst, dat men het voorschrift tot eedsaflegging en de verdere vormen bij art. 183 (oud) bepaald als voor alle getuigen geldend beschouwde; dat nu weliswaar die alinea bij de nieuwe redactie in 1836 is geschrapt, doch van de reden daarvan niets anders blijkt, dan dat de vraag geopperd was, of men wel gedacht had „aan de getuigenis voor den Rechter-Commissaris, indien die toch onbeëdigd moet blijven”. (Voorduin VII, p. 636);

dat wijders de omstandigheid, dat onder het opschrift „Van de kracht van onbeëdigde verklaringen” in Titel XXI, handelende „Van het bewijs der strafbare feiten” aan de bewijskracht dier verklaringen een afzonderlijke, de 6de, afdeeling is gewijd, bewijst, dat de wet onbeëdigde verklaringen als iets *anders* beschouwt dan getuigenverklaringen, waarop de 2de Afdeeling tot opschrift hebbende „Van bewijs door getuigen”, betrekking heeft;

dat nu wel bij art. 409, het eenige van de 6de Afd., alleen voorzien zijn, en dus alleen een regeling is gegeven voor „de gevallen waarin de wet toelaat personen te hooren, die *onbevoegd* zijn om als getuige op te treden”, doch dat, ook in verband met de algemeenheid van het opschrift, hieruit enkel volgt, dat de Wetgever zich geen andere gevallen, waarin onbeëdigde verklaringen zouden voorkomen, heeft voorgesteld;

dat derhalve wel degelijk, in strijd met 's Hofs meening, uit art. 409 Strafv. is af te leiden, dat de wet geen onbeëdigde verklaringen met wettige bewijskracht kent;

dat ook uit de bepaling van art. 162 Strafv. blijkt, dat de wet onbeëdigde verklaringen niet als getuigenverklaringen beschouwt;

dat immers daarin eerst bepaald wordt, dat de daarin aangeduide personen niet als *getuigen* zullen mogen worden gehoord, vervolgens dat zij met zekere toestemming wel *getuigenis* mogen afleggen en eindelijk dat zij zelfs zonder die toestemming kunnen worden toegelaten om *zonder eedsaflegging inlichtingen* te geven;

dat diezelfde tegenstelling tusschen het geven van *getuigenis* en het afleggen van onbeëdigde verklaringen ook door de wet in art. 163 Strafv. wordt gemaakt; dat de bepalingen van de artt. 166 en 167 Strafv. eveneens aantoonen het bijzonder gewicht, dat door den wetgever aan de eedsaflegging, in verband met de bewijskracht, wordt gehecht;

dat uit het vorenstaande voortvloeit, dat in art. 392 Strafv. onder bewijs door getuigen — hetgeen ook beslissend is voor de uitlegging van art. 407 Strafv. enkel verstaan kan worden: bewijs door *beëdigde* getuigen;

dat onbeëdigde verklaringen dan ook in art. 392 Strafv. niet onder de bewijsmiddelen worden vermeld en niet alleen in de ge-

schiedenis van het Wetboek met geen enkel woord van het bestaan van zoodanige bewijskrachtige onbeëdigde verklaringen wordt ge-rept, doch daaruit integendeel, zooals is aangetoond, blijkt, dat de wet enkel beëdigde getuigenverklaringen als bewijsmiddelen kent;

dat hierin geen verandering wordt gebracht, doordat bij art. 161 Strafv. een regeling is getroffen enkel passende voor als getuigen te hooren personen, die tot een kerkgenootschap behooren, daar zulks aan een verklaarbaar verzuim van den wetgever is toe te schrijven, dat enkel tengevolge heeft, dat verklaringen van personen, die *niet* tot een kerkgenootschap behooren, niet als verklaringen van getuigen kunnen gelden;

dat het tegendeel niet uit art. 396 Strafv. kan worden afgeleid, daar, al moge die bepaling laatstbedoelde personen niet tot het geven van getuigenis uitsluiten, zij toch ook zeker niet de kracht noch de beteekenis heeft een uitzondering te scheppen op den regel, dat alleen beëdigde verklaringen als bewijs door getuigen in den zin van art. 392 Strafv. in aanmerking komen;

dat ook 's Hofs beroep op de omstandigheid, dat van den H. de belofte volgens de wet van 1911 heeft afgelegd niet ter zake dienende is, daar de bij die wet voorgeschreven vorm enkel in aanmerking kan komen, wanneer ter uitvoering van art. 161 Strafv. een eed of belofte moest worden afgelegd, terwijl dit artikel juist te dien aanzien voor van den H. *geen* regeling bevat;

O. dat alzoo bij het cassatiemiddel terecht er tegen wordt opgekomen, dat uit van den H.'s onbeëdigde verklaring aanwijzingen zijn geput tot bewijs van het tenlast gelegde;

dat immers de Rechtbank daardoor in strijd heeft gehandeld met art. 407 in verband met de artt. 392 en 391 Strafv. hetgeen in verband met dit laatste artikel nietigheid tengevolge heeft;

dat het Hof door desniettemin het vonnis der Rechtbank te bevestigen, dezelfde bepalingen in verband met de artikelen 239 en 247 Strafv. heeft geschonden, zoodat het cassatiemiddel is gegrond en het bestreden arrest behoort te worden vernietigd;

Vernietigt het arrest door het Gerechtshof te Amsterdam den 16 April 1914 in deze zaak gewezen;

Recht doende krachtens art. 106 R. O.:

Verwijst de zaak naar het Gerechtshof te 's-Gravenhage om op het bestaande hooger beroep op nieuw te worden berecht en afgedaan.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Toelichting op art. 12 der Regtspleging bij de Landmagt
(Recueil militaire 1914 blz. 889).

1e Afd., No. 193.

's Gravenhage 7 November 1914.

Aan

de Autoriteiten bij de Landmacht.

Gezagsvraag. Het is mij gebleken, dat er ongelijkheid bestaat ten aanzien van de beantwoording der vraag hoe moet worden gehandeld door den Garnizoens-Commandant bij toepassing van art. 12 van de Regtspleging bij de Landmacht.

Naar aanleiding daarvan heb ik de eer onder Uwe aandacht te brengen, dat in geval door eenig militair in een garnizoen eene overtreding wordt begaan welke den garnizoensdienst betreft, de Garnizoens-Commandant op grond van art. 12 *verplicht* is de straf aan die militair daarvoor op te leggen, *zelf* te bepalen, en dat hij de verantwoordelijkheid voor het opleggen van die straf niet aan anderen — met name niet aan den regiments-commandant van den betrokken militair — mag overdragen.

Het behoeft geen betoog dat de Garnizoens-Commandant bevoegd is, en dat zelfs aanbeveling verdient, omtrent de op te leggen straf met bedoelden regimentscommandant overleg te plegen, maar dit doet niets af aan zijne verplichting om die straf *zelf* op te leggen.

Betreft de begane overtreding den regimentsdienst, dan is de Garnizoens-Commandant verplicht het bepalen der straf over te laten aan den regimentscommandant van den betrokken militair, in welk geval die straf dan ook geheel voor de verantwoording van laatstgenoemden commandant blijft.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

Bij Koninklijk besluit van 2 November 1914 No. 69 (Recueil Militair 1914, blz. 895) is bepaald dat aan gewezen officieren, die worden benoemd tot plaatsvervangend Secretaris bij een Krijgsraad, over de dagen, dat zij als zoodanig werkzaam zijn, eene toelage wordt toegekend van zes gulden (*f* 6.—).

Dit besluit wordt geacht in werking te zijn getreden op 1 Augustus 1914.

„Het aantal juristen, dat zich hier te lande op het militaire strafrecht toelegt, is slechts klein.” Deze woorden van de Regeering, voorkomende in de Memorie van Toelichting 1) behoorende bij het wetsontwerp betreffende de militaire rechtsmacht in gedeelten van ons grondgebied, welke in staat van beleg zijn verklaard, wenschen wij hier nog eens te onderstrepen. Het militair recht is het stiefkind der rechtswetenschap. Het is altijd zoo geweest en de teekenen wijzen er niet op dat er spoedig verandering zal komen. Reeds Pols klaagt in zijne Toelichting 2) dat de militaire wetgeving buiten den kring der militaire rechtspraak weinig gekend is en bij de rechtsgeleerde wereld weinig belangstelling geniet, dat de litteratuur zoo „buitengewoon schraal” is. De in 1887 begonnen herziening van het materieel militair recht en de in 1904 door de Regeering ahangig gemaakte voorstellen tot verbetering der rechtspleging waren wel aanleiding tot enkele min of meer belangrijke opstellen van rechtsgeleerde hand — zelfs een paar academische proefschriften bewogen zich op militairrechtelijk terrein — maar deze belangstelling schijnt thans wel weder te zijn gedoofd. En dit mag te meer verwondering wekken nu sedert het inwerkingtreden van de gewijzigde rechtsplegingen aan het juridisch element eene zooveel belangrijker plaats dan voorheen is ingeruimd. Niet alleen dat de krijgswraden een rechtsgeleerde tot voorzitter kregen ook de advocaat-verdediger deed zijne wettelijke intrede in het militair strafproces. Studie van en belangstelling in het militair recht hadden dus niet meer zuiver theoretische beteekenis, zij kregen ook practische waarde. Wie echter gehoopt had dat nu hiervan ook naar buiten, in de litteratuur, zou blijken, heeft zich tot dusverre in die verwachting teleurgesteld gezien. Wij wagen het niet de vraag te beantwoorden wat de reden van dezen onzes inziens weinig gewenschten toestand mag zijn, wij constateeren alleen en zullen daarbij wel niet op tegenspraak stuiten.

Dat een in het bijzonder aan het militair recht gewijd tijdschrift den terugslag van het hierboven gesignaleerde gebrek aan belangstelling in dit onderdeel der rechtswetenschap moet ondervinden, ligt voor de hand. Het Militair Rechtelijk Tijdschrift is onlangs zijn tienden jaargang ingegaan maar nooit nog werd van rechtsgeleerde zijde eene bijdrage ter plaatsing aangeboden. De wensch door de Redactie bij de geboorte van het Tijdschrift in haar voorwoord geuit dat velen, „in of buiten onze Weermacht”, hun steentje zouden bijdragen is slechts voor een zeer klein deel in vervulling gegaan; alleen van militaire zijde ontvingen wij — het zij met dankbaarheid erkend — van tijd tot tijd een schriftelijk blijk van belangstelling. Een enkele jurist die zich op militair-rechtelijk terrein bewoog, gaf er nog de voorkeur aan zijn licht te doen schijnen in de gewone

1) Zie hiervóór blz. 82.

2) Het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 2e druk, blz. 52 en 58.

rechtsgeleerde periodieken. Het deed ons leed dat zelfs bij de militaire rechtspraak zeer nauw betrokken magistraten als Mrs. Zaaijer, Schepel en Van Sandick, aan wie toch het bestaan van het Tijdschrift niet onbekend zal zijn, niet oordeelden dat hunne, die rechtspraak rakende opmerkingen en besprekingen in het bijzonder en in de eerste plaats in dit Tijdschrift opname verdienden.

Of het M. R. T. onder deze omstandigheden voldoet aan de verwachtingen die vooral bij de oprichting gekoesterd werden, is op zijn zachtst uitgedrukt, twijfelachtig. Niemand kan dit meer betreuren dan de Redactie zelve en tot haar leedwezen moet zij de juistheid erkennen van de eenigszins als een verwijt gevoelde opmerking, meermalen in de aankondiging van een nieuw verschenen aflevering door het Weekblad van het Recht 1) gemaakt: „Deze aflevering bevat als altijd in hoofdzaak militaire rechtspraak”. Hoe gaarne zouden wij ook aan ingekomen bijdragen, opstellen, besprekingen, verhandelingen van juristen eene plaats inruimen of zelfs maar de steeds ongebruikt blijvende rubriek „Vragenbus” eens willen opnemen in eene aflevering tot bespreking van een verzoek om inlichting aangaande eenig belangrijk punt van militair-rechtelijke aard, ten einde het antwoord daarop zoo mogelijk zelf te geven of dit anders aan meer bevoegden over te laten. Maar onze herhaalde verzoeken met die strekking vinden althans buiten militaire kringen, geen weerklank. De Redactie tracht het hare te doen om het Tijdschrift nog iets méér dan rechtspraak te doen bevatten 2), maar zonder hulp van buiten zijn hare beperkte krachten — beperkt voornamelijk door de toch reeds veel tijd en inspanning eischende ambtsbezigheden — niet in evenredigheid met hare wenschen.

Wij hebben gemeend bovenstaande opmerkingen aan de aandacht van onze lezers te mogen onderwerpen. Zij zijn bedoeld als een hernieuwde poging om eenige belangstelling in het militair recht in het algemeen, in het daaraan gewijde tijdschrift in het bijzonder, op te wekken.

Wellicht zou ook de rechtsgeleerde Redactie van het Weekblad van het Recht, die ongetwijfeld wel de eerste zal zijn om te erkennen, dat het redigeeren van een tijdschrift waarin belangstelling niet wordt getoond en waarvoor bijna uitsluitend de Redactie zelve de stof moet leveren, een weinig ambitionneerend en tamelijk ondanikbaar werk is, haar niet rechtsgeleerden collega van het Mil. Recht. tijdschrift willen steunen door te gelegeren tijd ook in haar blad eene opwekking in bovenbedoelden zin tot haar lezerskring te richten. Waar zij steeds blijk gegeven heeft vooraan te staan in de rijen van hen die verbetering van de militaire rechtspraak, van het militaire strafrecht in het algemeen bepleiten, zal zij zeker met ons instemmen waar wij van oordeel zijn dat het M. R. T. en eene ruime

1) Zie o.a. W. No. 9684'.

2) Zie de mededeeling Deel VII, blz. 209.

verspreiding daarvan in de militaire wereld, de bereiking van dat doel kunnen bevorderen, vooral indien de juristen daaraan hunne medewerking niet onthouden.

Geknipt uit „De Nieuwe Courant” van 29 October 1914.

De verdediging in het militaire strafproces.

Een onzer lezers deelt ons mede, dat hij op 16 October j.l. als getuige voor den krijgsraad te Arnhem, waar een jong sergeant terechtstond, zeer verwonderd was den advocaat, die aan den beklaagde was toegevoegd, hem op den jongen man wijzende, te hooren vragen: „Is dat de beklaagde?” en, na bevestigend antwoord te hooren zeggen: „Dan zal ik eens naar hem toegaan?”

Onze lezer werd door deze woorden allernaamst getroffen, wijl daaruit bleek, dat de persoon, die aangewezen was voor de verdediging van den beklaagde, in een zaak waarbij voor dezen een levensbelang op het spel stond, niet vóór de terechtzitting met dezen in eenige aanraking was geweest. Hij vraagt ons, of op *deze* wijze de algemeen toegejuichte invoering van de verdediging in het militaire strafproces niet tot een bespotting wordt gemaakt en de waarde daarvan tot een minimum teruggebracht.

Wij achten deze vraag volkomen van pas en wij durven zeggen dat het gebeurde een ergerlijke uitzondering is, die gesignaleerd behoort te worden. Bij den Haagschen krijgsraad althans, waar met het Consultatiebureau van de advocaten een bijzondere regeling voor de kosteloze verdediging in militaire strafzaken is getroffen, zou iets dergelijks niet voorkomen.

De advocaat die, belast met de verdediging in een niet onbelangrijke zaak als het in het ons medegedeelde geval gold, nalaat zich de moeite te geven van met zijn cliënt in eenige betrekking te treden, verzuimt een zijner eerste plichten.

Met de Redactie van de N. C. hopen wij dat bij den Haagschen krijgsraad iets dergelijks niet voorkomt. Wij zijn daarvan echter nog niet zoo geheel zeker, te meer daar ons wel eens ter oore kwam dat ook de raadsman belast met de verdediging van een voor den *burgerlijken* strafrechter terechtstaanden beklaagde eerst op de terechtzitting met zijn cliënt kennis maakte.

Voor den Haagschen krijgsraad deed zich kort geleden intusschen een ander geval voor in verband met de verdediging, dat misschien, van het standpunt van den beklaagde, nog wel zoo erg is. Wij lezen in het W. v. h. R. No. 9701 van 25 November 1914 onder de „Berichten en Mededeelingen”:

Verdediging?

Volgens art. 116 van de Regtspleging bij de Landmagt kan een naar den krijgsraad verwezen militair op zijn verzoek een raadsman worden toegevoegd. Voor die toevoeging komt bij voorkeur een advocaat, eerst als die niet beschikbaar is een officier in aanmerking. Krachtens deze bepaling trad dezer dagen een advocaat als toegevoegd raadsman voor den Krijgsraad te 's-Gravenhage op. De raadsman verklaarde niet in staat te zijn elementie te pleiten; z.i. had de beklagde eene strenge straf verdiend en was zoodanige straf hier zeer gepast.

Ook naar ons oordeel heeft deze raadsman zich niet naar behooren van zijne taak gekweten. Of er ook niet voor zijn client iets zou zijn te zeggen geweest, laten wij ter zijde; dikwijls ligt het niet-vinden van omstandigheden, die strafbare feiten zoodanig niet eenigermate verontschuldigen, dan toch verklaren, in het slechte zoeken. Doch wij nemen aan dat de raadsman hier ernstig gezocht heeft en toch niets heeft kunnen vinden. Hij had er zich dan toe moeten bepalen, zich zonder meer te refereeren aan het oordeel van den rechter. Doch het is zijne taak niet zich tegen den beklagde en vóór het opleggen van eene strenge straf uit te spreken. Dan wordt wat ten gunste van den beklagde bedoeld is voor dezen een ernstig nadeel. Dan wordt niet alleen aan den rechter eene voorlichting onthouden, welke hem de zaak van twee kanten doet bezien, doch de in den regel naar eene zijde voerende toelichting van de vervolgende partij wordt in haar eenzijdigheid versterkt. (versterkt?) Dan wordt het optreden van den raadsman een gevaar in het strafproces, zeer zeker in strijd met wat de wetgever heeft bedoeld. Wij hebben ons reeds jaren geleden in denzelfden zin uitgesproken en betreuren het zeer, dat thans eene zelfde opmerking noodig schijnt. Wat de Haag-sche advocaat deed geeft een slecht voorbeeld.

Tot zoover de Red. van het W. v. h. R. Wij hebben vóór de herziening der militaire rechtspleging dikwijls bijgewoond dat een officier als raadsman voor een voor den krijgsraad terechtstaanden beklagde optrad, maar nog nimmer zagen wij dat die raadsman eene opvatting van zijne taak had die zelfs maar te vergelijken zou zijn met die waarvan de hierboven bedoelde Arnheemsche en Haag-sche advocaten blijk gaven. Wel had de beklagde militair toen nog niet een *wettelijk recht* op verdediging, maar had wellicht die verdediging zelve toch meer waarde voor hem. Onwillekeurig kwam ons bij de lezing van het bovenstaande ook weder in de gedachte:

Wie wenig für und wider Menschennot
Vermag Gesetz und Königlich Gebot.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

Geschiedenis der lijfstraffen bij het Nederlandsche leger.

Het militair strafrecht in ruimen zin heeft bij den thans gepensionneerden generaal F. H. A. Sabron steeds belangstelling mogen vinden. 1) Zeer verklaarbaar, om het nauw verband tusschen een behoorlijk georganiseerde krijgsmacht en een goed geregeld strafrecht dat die militaire maatschappij beheerscht. Ook na zijn terugtreden uit het volle militaire leven is die belangstelling bij den Heer Sabron levendig gebleven. In „De Navorscher” van 1914 2) vonden wij van zijne hand eene lezenswaardige bijdrage over de „Geschiedenis der lijfstraffen bij het Nederlandsche leger”. 3) De schrijver doet die geschiedenis in overzichtelijken vorm loopen van 1590, n.l. „vanaf de eerste reglementair voorgeschreven toepassing”, tot 1879, het jaar der algeheele afschaffing, en verdeelt dat tijdperk dan weer in twee hoofddeelen, waartusschen de val der Republiek in 1795 de scheiding vormt. Volledig is daarmede de geschiedenis niet, want ook vóór 1590 bestond er zeker wel een Nederlandsch leger en even zeker waren daarbij lijfstraffen in gebruik. De oudste, daarop betrekking hebbende, in geschrifte tot ons gekomen bepalingen schijnen voor te komen in een ordonnantie van Karel den Stoute van 1471. Uit den aanvang der zestiende eeuw dateeren twee artikelbrieven van Karel van Gelre, van 1521 een Hollandsche verordening en van 1547 een plaacaat tot oprichting van 3000 man ruitenbenden, waarin ook strenge strafbepalingen opgenomen waren tot handhaving der krijgstucht en, wat in dien tijd zeer noodig was, tot bescherming der ingezetenen tegen excessen van militairen. 4) Deze voorschriften hadden intusschen geen algemeene werkingssfeer, zij waren beperkt tot bepaalde landstreeken of legerafdeelingen. Anders stond dit met den z.g. „Bestaltbrief” in Februari 1579 gearresteerd bij de Unie van Utrecht. Dit eerste Nederlandsche militaire strafwetboek gold voor het geheele gebied der Zeven Provinciën en was de bron voor den „artykulbrief ofte ordonnantie

1) Men zie, wat het Mil. Recht. Tijdschrift betreft, zijne Memorie in Deel I blz. 62 en de bijdrage „Eene principieele kwestie” in Deel VIII, blz. 126.

2) 6de en 7/8ste aflevering.

3) Ook afzonderlijk verkrijgbaar bij Engelhard, van Embden & Co. te Amsterdam.

4) Zie het werk van den Leidschen predikant F. A. Van der Kemp „Magazijn van stukken tot de militaire jurisdictie betrekkelijk” Deel I blz. 12.

op de Dicipline Militaire" van 13 Augustus 1590, waarmede generaal Sabron zijn historisch overzicht aanvangt. 1)

Dat dood- of lijfstraf daarbij schering en inslag waren zal niemand verwonderen, die eenigszins bekend is met de wijze waarop men tijdens de Republiek, ook in de burgermaatschappij de rechtsorde handhaafde. Slechts in 4 gevallen (godslastering, spotten met den bijbel of de kerkedienaren, slaan van den kwartiergever, mankeeren op het appèl voor de wacht, zoo die feiten voor de eerste maal begaan werden), werd gevangenisstraf — hoogstens voor drie dagen op water en brood — gesteld. Overigens werd, in verschillende vormen, de doodstraf toegepast, terwijl lijfstraffen verder regel waren, een enkele maal nader omschreven, bijv. het doorsteken van de tong met een gloeiend ijzer, het afhouden van de hand. Naast den geest dier tijden golden ook practische overwegingen om gevangenisstraf zooveel mogelijk te vermijden. „In de tweede plaats — aldus de schrijver — kocht of huurde men de soldaten om hen dienst te laten doen; in de gevangenis verblijvende, deden zij geen dienst en had men hen te onderhouden zonder dat zij iets presteerden. Daarbij kwam nog dat, in die tijden, de militairen een groot deel van het jaar te velde of in den krijg waren, en men weinig of geen gelegenheid had om gevangenisstraffen op hen toe te passen.”

Afschrikking was naar de toen geldende opvattingen hoofdzaak, verbetering bijzaak. Aanvankelijk mochten de in den Artykulbrief genoemde straffen, volgens art. 65, slechts worden opgelegd door een krijgsraad. Hierin werd echter, waarschijnlijk ter vereenvoudiging en ter besparing van kosten, in 1687 onder Stadhouder Willem III wijziging gebracht. Krachtens het toen vastgestelde „Reglement over de proceduren in zaken van geringe importantie”, 2) kregen de commandeerende officieren de bevoegdheid om zelf eenige bij name genoemde overtredingen van minder beteekenis — wij zouden thans zeggen — langs disciplinair weg af te doen. „Daarmede werd derhalve de scheiding ingevoerd tusschen het strafrecht en het tuchtrecht, zooals ook nu in onze militaire straf- en tuchtwetgeving voorkomt” 3).

Enkele straffen welke volgens evengenoemd Reglement den commandeerenden officieren ter beschikking stonden, worden met name genoemd zooals — om bij de lijfstraffen te blijven — de spitsroeden, het houte paard, het dragen van musquetten of zadels.

Generaal Sabron deelt ons mede waarin die straffen bestonden. „Bij de straf van spitsroeden loopen, deed men den te straffen militair, met naakt bovenlijf, gaan tusschen twee rijen, elk van twee gelederen, manschappen, die van taaië stokjes waren voorzien, en die hem tijdens hij voorbijging, daarmede over den rug striemden,

1) Voor de geschiedenis van het Militair Strafrecht bij de Landmacht zie men de artikelen van Mr. Pols in Themis 1863 en 1864.

2) Zie Van der Kemp II. 188. Groot Placcaatboek IV, 166.

3) Iets principieels lag hieraan absoluut niet ten grondslag.

terwijl een te snel loopen den delinquent werd belet door een voor hem uitgaand onderofficier, die front maakte naar den gestraft wordende en dezen de punt van een hellebaard voor de borst hield.” „In plaats van deze stokjes werden ook gebezigd: bij de infanterie „cardons”, d. z. geweerriemen, bij de cavalerie stijgriemen, bij de artillerie lonten (koorden).”

„Bij de straf op het houten paard moest de gestrafte gaan zitten op een driekanten balk, waarvan de doorsnede een scherpen tophoek had, met den scherpen kant naar boven zoo hoog boven den grond geplaatst, dat zijne aan weerszijden afhingende beenen geen steun vonden”. Naar omstandigheden werden de voeten nog bezwaard met gewichten.

„Bij de straf aan den paal werd de man gedeeltelijk vastgebonden, zoo, dat hij niet in elkaar kon zakken, en dan soms nog met gewichten, geweren, zadels, sabels en degelijke voorwerpen bezwaard; of men liet hem met ongeschoeide voeten staan op houten pinnen.”

Dat de groote revolutie ook op het gebied van het militair strafrecht haar invloed zou doen gelden ligt voor de hand. In 1789 werden bij het Fransche leger alle lijfstraffen afgeschaft. Zóó radicaal was men nu ten onzent wel niet, maar de onwenteling van 1795 bracht toch ook hier belangrijke verzachting, evenals op zoo-veel ander gebied later weer gevolgd door een zekere reactie. Den *stok* zouden de Nederlandsche krijgslieden al dadelijk niet meer gevoelen. Maar nu wijst de heer Sabron terecht op het vreemde feit, dat het bekende Reglement van krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat van 26 Juni 1799 1) eenerzijds, bij de handhaving van de slagen met de kling of op eenige andere wijze, het geven van *stokslagen* verbiedt, maar toch anderzijds in het kapittel handelende over misdaden tegen de discipline de keuze laat tusschen *stokslagen* en gevangenisstraf. Wat ervan zij, met name de *klingslagen* bleven in elk geval nog gehandhaafd; intusschen werden ook deze reeds spoedig (in 1801) afgeschaft en vervangen door slagen met „taaie rieten ter dikte van een gewone mans pink”. De executie geschiedde binnensmuurs, maar zoo de straf gepaard ging met wegzaging, in het openbaar.

Ook hier weer een groote inconsequentie. Terwijl de *klingslagen*, op formeele wijze opgelegd, werden afgeschaft, werden zij — nog wel bij hetzelfde besluit — op een zéér bedenkelijke wijze toch weer toelaten. Elk officier en onderofficier kreeg n.l. de bevoegdheid om, bij kleine verzuimen van zijne ondergeschikten, van de kling gebruik te maken. Op één dag mochten aan denzelfden persoon wel niet meer dan drie maal drie slagen worden toegediend en bovendien moest hierbij, met het oog op de gezondheid van den patiënt, de noodige omzichtigheid worden in acht genomen, maar het is duide-

1) Samengesteld door den Frieschen rechtsgeleerde Petrus Wierdsma. Zie Van der Poll, Verzameling van Nederlandsche wetten, blz. 114 vlgg.

lijk, dat op deze wijze de deur voor groote willekeur wagewijd werd opengezet. De minderen waren vrijwel à la merci van hunne superieuren. En dat men er zelfs als de voorschriften *duidelijk* waren, en *geen* ruimte lieten voor persoonlijke opvattingen, in dien tijd in het leger niet al te zeer tegen opzag daarvan af te wijken, bleek uit het misbruik dat men van de rietslagen maakte. Blijkbaar hield men zich niet aan de voorgeschreven dikte en lengte der rietstokjes en werd daaraan nog wel eens iets „toegevoegd”, zoodat „de gezondheid van den soldaat daardoor meer dan ooit werd benadeeld”, gelijk het heet in eene aanschrijving van den Raad van Oorlog van 31 Augustus 1802, waarbij het noodig werd geoordeeld den plicht tot naleving van de bestaande orders op dit punt nog eens uitdrukkelijk in herinnering te brengen. En op gelijke wijze moest die Raad een paar maanden later tusschen beide komen om te beletten, dat de militairen nog steeds werden onderworpen aan het bekende „scherper examen” of althans aan „geweldige middelen” tot het verkrijgen eener bekentenis, zulks, ofschoon reeds bij de Staatsregeling van 1798, (art. 36) was bepaald: „De pijnbank wordt afgeschaft door de gantsche Republiek”. Nu moet men zich daarover weer niet al te zeer verwonderen, want ook in de gewone strafrechtspleging viel een soortgelijken toestand te constateeren. De afschaffing van de pijnbank stuitte met name in de provincie Holland op grooten tegenstand 1) en hoewel meerdere pogingen om haar in stand te houden wel mislukten, zoo maakte men toch gebruik van middelen die in wezen niet veel van de pijnbank verschilden. Een provisioneel Reglement van 10 October 1798 hetwelk tot 1810 in Holland heeft gegolden, gaf den rechter de bevoegdheid om door zoodanige middelen, als hij gepast zoude oordeelen, den beklaagde tot antwoorden te noodzaken. En op welke wijze de rechter van die bevoegdheid gebruik maakte leert ons o.a. het geval met zekerer Jansen, die in 1802 met bullepeesslagen tot bekentenis werd gebracht 1). Dat de *militaire* rechters niet zachter gestemd waren en dus ook nog wel eens tot het oude middel hun toevlucht namen, was te verwachten.

Koning Lodewijk Napoleon was een overtuigd tegenstander van alle lijfstraffen. Nog steeds voorkomende misbruiken, toediening van stokslagen, werden met kracht door hem tegengegaan en in het op 1 Januari 1807 bekrachtigde „Reglement op den inwendigen dienst, de politie en de Krijgstucht van de Infanterie” kwam geen enkele lijfstraf meer voor. Daarnaast gold nog wel het Reglement-Wierdsma, maar ook dit wilde de Vorst door een mildere regeling vervangen; op dit punt heeft hij echter zijne goede, menschlievende voornemens niet verwezenlijkt mogen zien.

1) Dit stond weder in verband hiermede dat men in Holland gewoon was vooral te veroordeelen op confessie.

1) M. C. van Hall, Regtsgeleerde Verhandelingen, blz. 103.

Van 1810—1813 golden ten onzent de Fransche militaire wetten en konden dus lijfstraffen niet worden opgelegd. Na het vertrek der Franschen volgde reactie, eerst door de wederinvoering van het Reglement van 1799, op 17 April 1815 gevolgd door het in werking treden van het Crimineel Wetboek en het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te lande.

Met gebruikmaking van het bekende werk van den hoogleeraar Mr. H. van der Hoeven, „Onze militaire Strafwetgeving” deelt generaal Sabron ons nog eens de vóórgeschiedenis mede van deze wetboeken. In beide werden weder, onder verschillende invloeden, zelfs met kwistige hand lijfstraffen opgenomen. Ook de reeds in 1795 zoo veroordeelde *stokslagen* deden weder hunne intrede. Men meende in de straf van slagen „eenige distinctie te moeten etablisseren” en zoo vormden de *stokslagen* „eene deshonorante straf”, in tegenstelling met de riet- en *klingslagen*, welke ook „in de publieke opinie voor de honorabelste gehouden” werden. Die honorabele *klingslagen* veroorzaakten intusschen dikwijls bloedspuwingen!

Gelijk bekend is bleek de nieuwe militaire wetgeving al zeer spoedig na hare invoering in hooge mate ondoelmatig te zijn, daarenvens vonden ook de lijfstraffen hoe langer hoe meer afkeuring. De heer Sabron meent als zeker te mogen aannemen, dat het slaan als disciplinaire straf ook uitermate nadeelig was voor de werving. Diezelfde bewering vinden we ook in de Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet tot afschaffing van het kielhalen en ravallen bij de zeemacht (wet van 28 Juni 1854 Stbl. No. 96) uitgesproken en mede later bij de behandeling der wetsontwerpen die in 1879 leidden tot finale afschaffing van alle lijfstraffen bij leger en vloot. Toch schijnt ze ons sujet à caution. Na die afschaffing is de lust tot dienstneming noch bij de landmacht, noch bij de zeemacht gestegen en zij is thans, hoewel zelfs de herinnering aan het bestaan van lijfstraffen langzamerhand is verdwenen, geringer dan ooit.

Waar eene wetsherziening in Nederland zoo ontzaglijk moeilijk is tot stand te brengen was het te verwachten dat men naar andere middelen zocht om, bij den zich steeds meer ontwikkelenden tegenzin in de toepassing van slagen, aan de wetsvoorschriften te ontkomen. Zooals dan meestal het geval is, konden die middelen ook hier moeilijk door den beugel. Maar we leefden in den tijd der besluitenregering, de demarcatielyjn tusschen Kroon en Wetgever werd al zeer slecht in het oog gehouden en de bedoeling was in elk geval goed, toen de Koning bij besluit van 27 Januari 1831 eenvoudig bepaalde dat „de straf van slagen bij het mobiele leger, de bezettingen in de vestingen en de mobiele schutterij van den eersten ban afgeschafft” waren. Om althans den schijn te redden werd in den considerans een beroep gedaan op art. 15 van het Crim. Wetboek!

In 1839 na de totstandkoming van den vrede met België kwam het besluit te vervallen. Nu werden de auditeurs-militair in den arm genomen met de opdracht om bij het eischen der straf zoo veel mogelijk gebruik te maken van de artt. 53 en 54 van het C. W. L.

en door het aannemen van verzachtende omstandigheden de slagen te vervangen door detentie. Was dat niet mogelijk dan kon men den veroordeelde een request om gratie laten indienen.

De slagen als gevolg van een rechterlijk vonnis raakten alzoo practisch langzamerhand in onbruik. Daarentegen werden zij nog langen tijd als disciplinaire straf toegepast op de soldaten aan eene strengere krijgstucht onderworpen. Afwisselend ondergingen deze z.g. klassianen hunne straf nu eens bij de verschillende korpsen dan weer bij een afzonderlijk depôt van discipline. 1) Hij die voor de tweede maal bij de klasse geplaatst werd, ontving bij zijn entrée 25 en wanneer het de derde maal was, zelfs 50 rietslagen; dat was het maximum. Intusschen ook bij het depôt werd de straf van slagen van lieverlede meer en meer beperkt. In 1868 begon de Regeering hare pogingen om aanvankelijk tot gedeeltelijke, later tot geheele *wettelijke* afschaffing der lijfstraffen te geraken. Door verschillende oorzaken, onwil der Tweede Kamer, herhaalde wisseling van ministers, duurde het echter nog tot 1879 voordat de telkens weder opnieuw aanhangig gemaakte ontwerpen wet werden. In Staatsbladen van 14 November van dat jaar, Nos. 191—194, zijn de wetten opgenomen, waardoor alle lijfstraffen in de militaire rechtspleging bij de Nederlandsche krijgsmacht zoowel te land als te water, tot het verledene zouden behooren.

Verscheidend werd de vraag beantwoord of door die afschaffing de discipline niet geleden heeft. Generaal Sabron beantwoordt de vraag ontkennend ten bewijze waarvan hij een staatje heeft samengesteld van het aantal militairen dat acht jaren vóór en acht jaren nà de afschaffing bij het depôt van discipline gedetacheerd werd en van hen die in die jaren met een briefje van ontslag werden weggezonden. Die cijfers zijn gunstiger nà 1879 dan vóór dien tijd.

In hoever de daaruit gemaakte gevolgtrekking juist is wagen wij niet te beoordeelen. De laatste jaren vóór de opheffing van het Vlissingche depôt was het aantal daar geplaatste militairen tot een minimum gedaald. Of nu echter daaruit mag worden geconcludeerd dat in gelijke reden de tucht in het leger is verbeterd, zie, dit meenen wij te mogen betwijfelen.

Niet minder belangwekkend dan eene beschrijving van de ge-

1) Vóór 1822 bij de korpsen.

1822—1823 bij 2 strafdivisien } Brielle, Vlissingen,

1823—1826 bij 3 id. } Harderwijk, Hoorn

1826—1843 bij 2 id. } en Hellevoetsluis.

1843—1850 bij de korpsen.

1850—1859 Depôt te Medemblik.

1859—1861 id. te 's Bosch.

1861—1879 id. te Naarden.

1879—1912 id. te Vlissingen.

1912 bij de korpsen.

schiedenis der lijfstraffen bij het Nederlandsche leger, zou die beschrijving zijn met betrekking tot de zeemacht. Misschien voelt een onzer lezers na de kennismeming van de verhandeling van den heer Sabron, zich hiertoe aangetrokken. Het werk zou de moeite loonen en gaarne bevelen wij ons Tijdschrift aan om de vruchten van dien arbeid te publiceeren.

d. W.

WETGEVING.

ZITTING 1914—1915. — 223.

Voorzieningen betreffende den rechtstoestand van hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid.

Bij Koninklijke Boodschap van 10 November 1914 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het navolgende wetsontwerp ter overweging aangeboden:

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat voorzieningen betreffende den rechtstoestand van hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid wenschelijk zijn;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid worden, met toepassing van de militaire wetten en inachtneming van den door hen bekleeden rang, gelijkgesteld met Nederlandsche militairen:

a. ten aanzien van door hen begane feiten waartegen is voorzien bij het gemeene recht;

b. ten aanzien van door hen begane feiten waartegen is voorzien bij de artikelen 84—86, 88—92 en 97—101 van den Vijfden Titel van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water, of bij de artikelen 80—82, 85—89, 95 en 99—103 van den Vijfden Titel van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande.

c. ten aanzien van door hen begane feiten waartegen is voorzien bij de Reglementen van Krijgstucht, met dien verstande dat voor militairen beneden den rang van officier de straffen van kwartier-arrest, stadsarrest of scheepsarrest kunnen worden vervangen door de straf van geheele of gedeeltelijke inhouding van belooning of soldij gedurende een tijdvak van ten hoogste twee maanden en dat laatstbedoelde straf ook nevens andere kan worden opgelegd;

d. ten aanzien van de feiten waartegen is voorzien bij artikel 3.

Naar gelang van de krijgsmacht bij welke of onder welke bewa- ring zij zich bevinden, worden zij geacht tot de zee- of tot de land- macht te behooren.

Door Ons of van Onzentwege door Onze Ministers van Marine en van Oorlog wordt de onderlinge verhouding van Nederlandsche en vreemde militaire rangen bepaald; het militair gezag kan echter voor bepaalde gevallen, onafhankelijk van die verhouding, meer- derheid van rang vestigen.

Artikel 2.

Voor de toepassing van deze wet worden de commandanten van interneerings-depots of de door hen aangewezen officieren als de commandeerende officieren van een korps of van een oorlogsvaar- tuig aangemerkt.

De commandant van een interneerings-depot der landmacht be- paalt, welke officieren voor de toepassing van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te lande als de commandeerende officieren eener compagnie, welke als de hoogere officieren van het korps zullen worden aangemerkt.

Artikel 3.

De hier te lande geïnterneerde militair van eene buitenlandsche mogendheid, die opzettelijk in strijd met eene door hem gegeven belofte zich verwijderd of eene door hem gegeven belofte of aan- genomen voorwaarde waaronder hem verlof is verleend om zich tij- delijk of voorgoed te verwijderen, schendt, of die daartoe samen- spant, wordt gestraft met militaire gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Artikel 80 van het Wetboek van Strafrecht is van toepassing.

Artikel 4.

Deze wet treedt in werking op den dag harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden ge- plaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Col-

leges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te _____, den _____.

De Minister van Justitie,

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De rechtstoestand van hier te lande geïnterneerde militairen van een buitenlandsche mogendheid eischt zoowel uit strafrechtelijk als uit tuchtrechtelijk oogpunt eenige nadere regeling. En dat allereerst met het oog op de belangen der geïnterneerden zelf, tegenover wie de Staat thans eene wettelijk niet begrensde bevoegdheid tot individueel verschillende behandeling bezit, zoodat practisch een evenzeer ongelimiteerd stelsel van huishoudelijke straffen en maatregelen op hen bij eventueel wangedrag zou kunnen worden toegepast. Daarnaast vorderen de belangen der gemeenschap, dat de noodige gelegenheid besta om onder de zoo talrijke geïnterneerden voldoende orde en tucht te blijven handhaven en dat dezen daartoe, gelijk mede in het belang der handhaving van onze neutraliteit, zekere onder strafrechtelijke sanctie te stellen, bijzondere verplichtingen worden opgelegd. Met betrekking tot de geïnterneerden behoort m. a. w. een bijzonder recht in het leven te worden geroepen.

De vraag, van welken aard dat recht moet zijn en welken inhoud het moet bezitten, is voor ons recht in beginsel reeds beantwoord bij het Wetboek van Militair Strafrecht (artikelen 49 en 64) en de Wet op de Krijgstucht (artikel 72, tweede lid). Het hier bedoelde bijzondere recht moet zijn het militaire recht. Artikel 49, eerste lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht bepaalt, dat krijgsgevangenen en de in geval van een oorlog, waarin Nederland niet betrokken is, hier te lande toegelaten militairen van eene der oorlogvoerende mogendheden ten aanzien van door hen begane strafbare feiten, waartegen is voorzien bij het gemeene recht of bij de Titels IV—VI van het Tweede Boek van dat Wetboek, met inachtneming van den door hen bekleeden rang worden gelijkgesteld met Nederlandsche militairen. Naar gelang van de krijgsmacht, bij welke of onder welke bewaring zij zich bevinden, zoo luidt het tweede lid van artikel 49, worden zij geacht tot de zee- of tot de landmacht te behooren. Uit deze bepalingen vloeit in het systeem van het Wetboek van Militair Strafrecht mede de toepasselijkheid op „geïnterneerden” — dit woord hier genomen in den ruimen zin, waarin het c. q.

ook krijgsgevangenen 1), ontvluchte krijgsgevangenen 2) zoomede buitenlandsche militairen, die het onzijdige grondgebied zonder verlof niet mogen verlaten 3) omvat — van de regelen betreffende de militaire rechtsmacht en rechtspleging voort, terwijl artikel 72, tweede lid, van de Wet op de Krijgstucht hen ook voor de toepassing van die wet als Nederlandsche militairen aanmerkt, voor het geval, dat zij zich schuldig maken aan zuivere of aan bepaald genoemde oneigenlijke krijgstuchtelijke vergripen. De artikelen 63 en 64 van het Wetboek van Militair Strafrecht stellen ten slotte nog strafbaar de ontvluchting van geïnterneerden in strijd met gegeven beloften, de schending door hen van bepaalde gegeven beloften of aangenomen voorwaarden alsmede hunne samenspanning tot een der genoemde feiten. De ondergeteekenden hebben nu gemeend, dat, in afwachting van de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, op den grondslag der genoemde wetsbepalingen een daarmede zooveel mogelijk overeenkomend bijzonder recht voor geïnterneerden behoort te worden in het leven geopen. De strekking van het hiernevens gaande wetsontwerp — in vóórontwerp door de Commissie voor de invoering der genoemde wetboeken samengesteld — schijnt hiermede voldoende te zijn toegelicht.

Tot toelichting van de artikelen dezer wetsvoordracht moge thans nog het volgende worden opgemerkt.

Art. 1 heeft eene strekking, in hoofdzaak overeenkomende met die van de artikelen 49 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 72, tweede lid, van de Wet op de Krijgstucht. De geïnterneerde militairen worden ten aanzien van *door hen* begane, onder *a, b 4), c* en *d* nader aangeduide feiten met Nederlandsche militairen gelijkgesteld. Voor zoover die feiten schending van militaire verplichtingen opleveren, zullen derhalve de geïnterneerden op geheel denzelfden voet als Nederlandsche militairen ook aan die verplichtingen onderworpen zijn. Ten aanzien van *tegen hen* begane feiten worde bedacht, dat bij de handhaving der militaire verhoudingen tusschen geïnterneerden als zoodanig onderling geen Nederlandsch belang betrokken is. Vermits de straffen van kwartierarrest, stadsarrest en scheeps-

1) Men zie de artikelen 4 e.v. van het Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land, gevoegd bij het desbetreffend Verdrag, onder dagteekening van 18 October 1907 ter tweede Vredesconferentie gesloten.

2) Men vergelijk artikel 13, eerste lid, tweeden zin, van het Verdrag nopens de rechten en verplichtingen der onzijdige Mogendheden en personen in geval van oorlog te land.

3) Men zie artikel 11, laatste lid, van het in de vorige noot bedoelde verdrag.

4) De onder *b* genoemde artikelen zijn: A., wat het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water betreft, 84 (subordinatie-plicht), 85 (oproer of algemeene opstand), 86 (als voren door officieren), 88 (samenrotting), 89 (verzet tegen superieuren bij demping van een oproer en volharding in sa-

arrest ten opzichte van geïnterneerde militairen uiteraard vaak weinig effect zullen kunnen hebben en ook niet steeds voldoende gelegenheid voor afzondering gedurende geruimen tijd zal bestaan, is onder *c* de mogelijkheid geopend van krijgstuchtelijke bestraffing door inhouding van arbeidsbeloening of soldij, hetzij ter vervanging van genoemd arrest, hetzij nevens disciplinaire straffen.

Het artikel bepaalt voorts, dat de hier bedoelde gelijkstelling van geïnterneerden met Nederlandsche militairen plaats vindt „met toepassing van de militaire wetten en inachtneming van den door hen bekleeden rang”. Met toepassing van de militaire wetten”: buiten allen twijfel zullen dus voor de geïnterneerden, voor zoover zij met Nederlandsche militairen zijn gelijkgesteld, de *militaire* wetten moeten gelden, zoo met name de bepalingen betreffende de militaire rechtsmacht en rechtspleging, ook wat commune delicten betreft, omtrent de reclame tegen krijgstuchtelijke straffen, enz. „Met inachtneming van den door hen bekleeden rang”: zonder deze bepaling zouden de geïnterneerden bij de voormelde toepassing der militaire wetten wellicht als militairen zonder rang — immers zonder Nederlandschen rang — worden aangemerkt. De bepaling is zoowel voor het materiele recht als voor de rechtspleging en de rechtsmacht van belang. Immers, ten eerste, subordineert zij b.v. geïnterneerden in het algemeen alleen aan Nederlandsche militairen *van hooger rang*. Men vergelijke hierbij het *laatste lid*, volgens hetwelk de onderlinge verhouding van Nederlandsche en vreemde rangen door de Kroon of vanwege de Kroon door de Ministers van Marine en van Oorlog wordt vastgesteld, en dat uitdrukkelijk bepaalt, dat ook de beslissing van het militair gezag meerderheid van rang kan geven, de verhouding van meerdere en mindere in het leven kan roepen. In alle gevallen m. a. w., waarin de kwaliteit van „boven gestelde”, „superieur” of „meerdere in rang” voor de beoordeeling van het begane feit van belang is, kan deze, los van den in het algemeen bekleeden of gelijken rang, door zoodanige beslissing in het leven worden geroepen (vgl. b.v. de artikelen 80, 95, 99—101 Cr. Wetb. Landmacht, 84, 85, 88—89 Cr. Wetb. Zeemacht, 3 Regl. Kr. Landmacht en 6 Regl. Kr. Zeemacht). Geïnterneerde officieren zullen voorts

menrotting of opstand), 90 (deelneming aan samenrotting door officieren), 91 (non-revelatie van muiterij of samenzwering), 92 (strafvermindering bij revelatie), 97 (dienstweigering door officieren), 98 (als voren door onder-officieren of minderen), 99 (mondelijke of feitelijke insubordinatie), 100 (als voren door officieren) en 101 (gewelddadige aanranding van schildwacht op post); en B., wat het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande aangaat, 80 (subordinatie-plicht), 81 (oproer of algemeene opstand), 82 (als voren door officieren), 85 (samenrotting), 86 (verzet tegen superieuren bij demping van een oproer en volharding in samenrotting of opstand), 87 (deelneming aan samenrotting door officieren), 88 (non-revelatie van muiterij, samenzwering of complot), 89 (strafvermindering bij revelatie), 95 (dienstweigering), 99 (mondelijke insubordinatie), 100 (feitelijke insubordinatie), 101 (insubordinatie door officieren), 102 (belediging of bedreiging van schildwacht op post) en 103 gewelddadige aanranding van schildwacht op post).

b.v. bij de toepassing van de Crimineele Wetboeken en de Reglementen van Krijgstucht als „officieren” worden aangemerkt en gestraft. Voor de rechtspleging heeft de hier bedoelde bepaling beteekenis in verband b.v. met de artikelen 38 R. L. en 35 R. Z., volgens welke de officier-commissaris hoogerem rang, althans hoogerem ouderdom in dienst, moet bezitten dan de beklagde. En voor de rechtsmacht is zij van belang, in zoover zij b.v. medebrengt, dat geïnterneerde officieren van zekeren rang c. q. aanstonds voor het Hoog Militair Gerechtshof zullen moeten terechtstaan, in stede van voor den krijgsraad.

Art. 2, eerste lid, strekt om aan te wijzen, welke officieren ten aanzien van de geïnterneerde militairen c.q. als de commandeerende officier van het corps of van het oorlogsvaartuig — autoriteiten, aan welke bij de Regtsplegingen en de Reglementen van Krijgstucht eene belangrijke rechtspositie is ingeruimd — zullen worden aangemerkt. Garnizoenscommandanten of commandanten van de directiën der marine zijn met betrekking tot de geïnterneerden uiteraard die officieren, welke aan het hoofd staan van garnizoenen of directiën, waaronder interneerings-depots ressorteeren.

Het *tweede lid* behelst de aanwijzing van de officieren, die met betrekking tot de geïnterneerden voor de toepassing van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te lande onderscheidenlijk als de commandeerende officieren eener compagnie en als de hogere officieren van het corps zullen worden beschouwd.

Art. 3, eerste lid, vat naar hare strekking in hoofdzaak samen de bepalingen der artikelen 63 en 64 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

Art. 4. Door de militaire Departementen zal worden zorg gedragen, dat de geïnterneerden tijdig met inhoud en strekking der ontworpen wettelijke regeling zullen worden bekend gemaakt.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

De Minister van Marine,

J. J. RAMBONNET.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

J. LOUDON.

ZITTING 1914—1915. — 227.

Afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmee, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.

Bij Koninklijke Boodschap van 12 November 1914 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het navolgende wetsontwerp ter overweging aangeboden:

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het gewenscht is om de approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, af te schaffen, en, in verband daarmee, hooger beroep toe te kennen aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

In de Regtspleging bij de Landmagt worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

1o. In artikel 198, eerste lid, wordt, in plaats van de woorden: „nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd”, gelezen: „nadat het vonnis in kragt van gewijsde zal zijn gegaan”.

2o. De artikelen 203 en 204 vervallen.

3o. In artikel 205 wordt, in plaats van het woord „gecondemneerden”, gelezen: „beklaagden” en, in plaats van het woord „gecondemneerde”, „beklaagde”.

Aan het slot van den eersten zin van het tweede lid van dat artikel wordt, in plaats van de punt, gelezen: „en wordt hem, indien hij daarbij niet tegenwoordig is, de slotsom van het vonnis door den Secretaris onverwijld gecommuniceerd”.

De laatste zin van dat artikel wordt gelezen als volgt: „Artikel 157 is alsdan niet van toepassing.”

4o. De aanhef van het eerste lid van artikel 206 tot de woorden „ten ware” wordt gelezen als volgt:

„De vonnissen zullen, zoo spoedig mogelijk, nadat dezelve in kracht van gewijsde zijn gegaan, worden geëxecuteerd.”

In het tweede lid van genoemd artikel wordt in plaats van het woord: „gepronuntieerd”, gelezen: „in kracht van gewijsde gegaan”.

5o. Artikel 209 wordt gelezen als volgt:

„De Auditeurs-Militair en de beklaagden zullen het regt van appel of hooger beroep hebben aan het Hoog Militair Gerechtshof van de vonnissen, bij de Krijgsraden geweest.”

6o. Artikel 211 wordt gelezen als volgt:

„Aan den Auditeur-Militair en aan den beklaagden zal worden toegestaan de tijd van acht dagen, na den dag der uitspraak, om te appelleren. Zoodra echter een hunner binnen dien tijd aan den Secretaris mocht hebben verklaard, in het vonnis te willen berusten, verstrijkt voor hem de termijn van appel.

De Auditeur-Militair, opdragt van den Advocaat-Fiscaal, door het Hoog Militair Gerechtshof daartoe geautoriseerd, ontvangen hebbende om te appelleren, zal zulks niet later kunnen doen, dan op den achtsten dag na dien, waarop zoowel voor hem als voor den beklaagden de termijn van appel, bedoeld in het voorgaande lid, is verstreken. Zoodra hij echter, in opdragt als voren, eerder aan den Secretaris mocht hebben verklaard, dat voor het doen instellen van hooger beroep door het Hoog Militair Gerechtshof geen termen zijn gevonden, verstrijkt de bij dit lid bepaalde termijn van appel.

Aan dengenen, dien de beklagde, ook ingevalle hij in hechtenis buiten acces geplaatst is, zal vermeenen noodig te hebben, om over het al dan niet instellen van appel met hem te spreken, zal daartoe gelegenheid gegeven worden.”

7o. De artikelen 212 tot en met 215 vervallen en worden vervangen door de navolgende artikelen:

„Artikel 212.

Het appel wordt ingesteld door eene verklaring, af te leggen door dengene, die van dat middel gebruik maakt, bij den Secretaris van den Krijgsraad.

De verklaring van den beklaagden kan ook namens hem geschieden, door zijn raadsman, of door een bijzonder daartoe schriftelijk gevolmagtigde.

Artikel 213.

Van de verklaringen, in de artikelen 211 en 212 vermeld, wordt door den Secretaris eene akte opgemaakt, die door hem met dengene, die de verklaring aflegt, wordt geteekend. Indien deze niet kan teekenen, wordt de oorzaak van het beletsel in de akte vermeld.

De schriftelijke volmagt, in het tweede lid van artikel 212 be-

doeld, of, zoo zij voor een notaris in minuut is verleden, een authentiek afschrift daarvan, wordt aan de akte gehecht.

De akte wordt bij de stukken van het proces gevoegd.

Van het appel wordt door den Secretaris aanteekening gedaan in een daartoe bestemd register.

Artikel 214.

Indien het appel is ingesteld door den Auditeur-Militair, geeft de Secretaris den beklagden hiervan onverwijld schriftelijk kennis. Is het beroep ingesteld door den beklagden, dan geschiedt gelijke kennisgeving aan den Auditeur-Militair.

Artikel 215.

Tenzij de beklagde reeds appel heeft ingesteld of heeft verklaard in het vonnis te willen berusten, zal de Secretaris zich, alvorens de tijd van acht dagen, bedoeld bij artikel 211, eerste lid, zal zijn verlopen, bij hem vervoegen, indien hij in arrest is, en hem afvragen, of hij van het vonnis, ten zijnen aanzien gewezen, begeert te appelleren aan het Hoog Militair Gerechtshof.

Artikel 215a.

Zoodra zoowel voor den Auditeur-Militair als voor den beklagden de termijn van appel, bedoeld bij artikel 211, eerste lid, zal zijn verstreken, zal de Secretaris het vonnis met alle de stukken van het proces onverwijld inzenden aan het Hoog Militair Gerechtshof, ten einde te beoordeelen, of van het vonnis al dan niet behoort te worden geprovoceerd aan den Hove."

8o. In artikel 216 wordt telkens in plaats van het woord „gecondemneerden” gelezen: „beklaagden”.

9o. Artikel 217 wordt gelezen als volgt:

„De Secretaris zal gehouden zijn, om, zoo spoedig mogelijk, het vonnis, met de volmagt van den beklagden, alsmede alle de stukken van het proces en verdere noodige informatiën voor den Advocaat-Fiscaal, in te zenden aan het Hoog Militair Gerechtshof.”

10o. In de artikelen 218 en 219 wordt, in plaats van het woord „gecondemneerde”, gelezen: „beklaagde”; in laatstgenoemd artikel wordt tevens in plaats van het woord „gecondemneerden”, gelezen: „beklaagden”.

11o. In artikel 224 wordt, in plaats van de woorden: „zal zij eene dispositie nemen”, gelezen: „zal hij vonnis wijzen”.

12o. De artikelen 225, 226 en 227 vervallen.

13o. In artikel 235 vervallen de woorden „door den beklaagden” en wordt, in plaats van „heeft de beklaagde den tijd van drie dagen”, gelezen: „hebben de Auditeur-Militair en de beklaagde den tijd van acht dagen”.

14o. De aanhef van artikel 238 tot en met het woord „verloopen” wordt gelezen als volgt:

„Bijaldien de Auditeur-Militair en de beklaagde den termijn tot het appel hebben laten verloopen”.

15o. Artikel 239 vervalt.

16o. In artikel 240 vervallen de woorden „dispositie, of”.

17o. In artikel 242 vervalt het cijfer „239”.

18o. In artikel 257 wordt de zinsnede, volgende op de komma-punt, gelezen als volgt: „zonder dat, van dezelve vonnissen, eenigerlei provocatie zal worden toegelaten.”.

19o. Aan het slot van artikel 270 wordt, in plaats van de punt, gelezen: „zonder dat, buiten het geval, bedoeld in artikel 273, van dezelve vonnissen, eenigerlei provocatie zal worden toegelaten.”

20o. Artikel 273 wordt gelezen als volgt:

„De stad of plaats nog niet dadelijk belegerd en berend, doch in staat van beleg zijnde gesteld, zullen de vonnissen, door den temporairen Krijgsraad gewezen, aan het Hoog Militair Gerechtshof appellabel zijn, in voegen als zulks, ten aanzien der vonnissen van de ordinaire Krijgsraden in de militaire Arrondissementen of Districten is bepaald.”

21o. Aan artikel 276 wordt een tweede lid toegevoegd, luidende:

„Zij zullen verplicht zijn de bevelen naar te komen, welke hun, in hunne ambtsbetrekking, door Onzen Minister van Justitie, het zij regtstreeks, het zij door tusschenkomst van den Advocaat-Fiscaal, of door laatstgenoemden zullen worden gegeven.”

22o. Artikel 301 wordt gelezen als volgt:

„Geene extracten, afschriften of minuten van het verhandelde in den Krijgsraad, waardoor, van de uitgebrachte adviezen en stemmen van den President en van de Leden van den Krijgsraad zoude blijken, zullen bij de stukken van het proces worden gevoegd.”

Artikel 2.

In de Regtspleging bij de Zeemagt worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

1o. In artikel 190, eerste lid, wordt in plaats van de woorden: „nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd”, gelezen: „nadat het vonnis in kragt van gewijsde zal zijn gegaan”.

2o. De artikelen 195 en 196 vervallen.

3o. In artikel 197 vervalt het woord „alzo”.

4o. In artikel 204 wordt, in plaats van het woord „gecondemneerden”, gelezen: „beklaagde” en, in plaats van het woord „gecondemneerde”, „beklaagde”.

Aan het slot van den eersten zin van het tweede lid van dat artikel wordt, in plaats van de punt, gelezen: „en wordt hem, indien hij daarbij niet tegenwoordig is, de slotsom van het vonnis door den Secretaris onverwijld gecommuniceerd”.

De laatste zin van dat artikel wordt gelezen als volgt: „Artikel 162 is alsdan niet van toepassing.”

• 5o. De aanhef van het eerste lid van artikel 205 tot de woorden „ten ware” wordt gelezen als volgt:

„De vonnissen zullen, zoo spoedig mogelijk, nadat dezelve in kragt van gewijsde zijn gegaan, worden geëxecuteerd.”

In het tweede lid van genoemd artikel wordt in plaats van het woord „gepronuntieerd” gelezen: „in kragt van gewijsde gegaan”.

6o. Artikel 209 wordt gelezen als volgt:

„De Fiscaals en de beklagden zullen het regt van appel of hooger beroep aan het Hoog Militair Gerechtshof hebben van alle vonnissen, bij de Krijgsraden binnen het Rijk in Europa gewezen.”

7o. Artikel 210 wordt gelezen als volgt:

„Aan den Fiscaal en aan den beklagden zal worden toegestaan de tijd van acht dagen, na den dag der uitspraak, om te appelleren. Zoodra een hunner binnen dien tijd aan den Secretaris mocht hebben verklaard, in het vonnis te willen berusten, verstrijkt voor hem de termijn van appel.

• De Fiscaal, opdragt van den Advocaat-Fiscaal, door het Hoog Militair Gerechtshof daartoe geautoriseerd, ontvangen hebbende om te appelleren, zal zulks niet later kunnen doen dan op den achtsten dag na dien, waarop zoowel voor hem als voor den beklagden de termijn van appel, bedoeld bij het voorgaande lid, is verstreken. Zoodra hij echter, in opdracht als voren, aan den Secretaris mocht hebben verklaard, dat voor het doen instellen van hooger beroep door

het Hoog Militair Gerechtshof geen termen zijn gevonden, verstrijkt de bij dit lid bepaalde termijn van appel.

Aan dengenen, dien de beklagde, ook ingevalle hij in hechtenis buiten acces geplaatst is, zal vermeenen noodig te hebben, om over het al dan niet instellen van appel met hem te spreken, zal daartoe gelegenheid worden verleend."

80. De artikelen 211 tot en met 214 vervallen en worden vervangen door de navolgende artikelen:

„Artikel 211.

Het appel wordt ingesteld door eene verklaring, af te leggen door dengene, die van dat middel gebruik maakt, bij den Secretaris van den Krijgsraad.

De verklaring van den beklagden kan ook namens hem geschieden, door zijn raadsman, of door een bijzonder daartoe schriftelijk gevolmagtigde.

Artikel 212.

Van de verklaringen, in de artikelen 210 en 211 vermeld, wordt door den Secretaris eene akte opgemaakt, die door hem met dengene, die de verklaring aflegt, wordt geteekend. Indien deze niet kan teekenen, wordt de oorzaak van het beletsel in de akte vermeld.

De schriftelijke volmagt, in het tweede lid van artikel 211 bedoeld, of, zoo zij voor een notaris in minuut is verleden, een authentiek afschrift daarvan, wordt aan de akte gehecht.

De akte wordt bij de stukken van het proces gevoegd.

Van het appel wordt door den Secretaris aantekening gedaan in een daartoe bestemd register.

Artikel 213.

Indien het appel is ingesteld door den Fiscaal, geeft de Secretaris den beklagden hiervan onverwijld schriftelijk kennis. Is het beroep ingesteld door den beklagden, dan geschiedt gelijke kennisgeving aan den Fiscaal.

Artikel 214.

Tenzij de beklagde reeds appel heeft ingesteld of heeft verklaard in het vonnis te willen berusten, zal de Secretaris zich, alvorens de tijd van acht dagen, bedoeld bij artikel 210, eerste lid, zal zijn verlopen, bij hem vervoegen, indien hij in arrest is, en hem afvragen, of hij van het vonnis, ten zijnen aanzien gewezen, begeert te appelleren aan het Hoog Militair Gerechtshof.

Artikel 214a.

Zoodra zoowel voor den Fiscaal als voor den beklaagden de termijn van appel, bedoeld bij artikel 210, eerste lid, zal zijn verstreken, zal de Secretaris het vonnis met alle de stukken van het proces onverwijld inzenden aan het Hoog Militair Gerechtshof, ten einde te beoordeelen, of van het vonnis al dan niet behoort te worden geprovoceerd aan den Hove."

9o. In artikel 215 wordt telkens in plaats van het woord „gecondemneerden" gelezen: „beklaagden".

10o. Artikel 216 wordt gelezen als volgt:

„De Secretaris zal gehouden zijn, om, zoo spoedig mogelijk, het vonnis, met de volmagt van den beklaagden, alsmede alle de stukken van het proces en verdere noodige informatiën voor den Advocaat-Fiscaal, in te zenden aan het Hoog Militair Gerechtshof."

11o. In de artikelen 217 en 218 wordt in de plaats van het woord „gecondemneerde", gelezen: „beklaagde"; in laatstgenoemd artikel wordt tevens in plaats van het woord „gecondemneerden", gelezen: „beklaagden".

12o. In artikel 223 wordt, in plaats van de woorden „zal zij eene dispositie nemen", gelezen: „zal hij vonnis wijzen".

13o. De artikelen 224, 225 en 226 vervallen.

14o. In artikel 234 vervallen de woorden „door den beklaagden" en wordt, in plaats van „heeft de beklaagde den tijd van drie dagen", gelezen: „hebben de Fiscaal en de beklaagde den tijd van acht dagen".

15o. Artikel 237 wordt gelezen als volgt:

„Bijaldien de Fiscaal en de beklaagde den termijn tot het appel hebben laten verloopen, zonder daarvan gebruik te maken, worden de informatiën weder voortgezet en de zaak vervolgd volgens de wet."

16o. Artikel 238 vervalt.

17o. In artikel 239 vervallen de woorden „dispositie of".

18o. In artikel 241 vervalt het cijfer: „238".

19o. Aan artikel 246 wordt een tweede lid toegevoegd, luidende: „De Fiscaals bij de Krijgsraden binnen het Rijk in Europa zullen verpligt zijn de bevelen naar te komen, welke hun, in hunne

ambtsbetrekking, door Onzen Minister van Justitie, het zij rechtstreeks, het zij door tusschenkomst van den Advocaat-Fiscaal, of door laatstgenoemden zullen worden gegeven."

20o. Artikel 260 wordt gelezen als volgt:

„Geene extracten, afschriften of minuten van het verhandelde in den Krijgsraad, waardoor, van de uitgebragte adviezen en stemmen van den President en van de leden van den Krijgsraad zoude blijken, zullen bij de stukken van het proces worden gevoegd."

Artikel 3.

In de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Geregts-hof worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

1o. De tweede zin van artikel 46 wordt gelezen als volgt: „En zullen de gemelde Leden gehouden zijn, gedurende denzelfden tijd, het onderzoek, bedoeld bij artikel 56, te verrichten en daarop te disponeren, ten einde geene vertraging in den loop der zaken te brengen."

2o. Aan artikel 55 wordt een tweede lid toegevoegd, luidende als volgt:

„De vonnissen, welke in hooger beroep worden ingezonden, zullen door het Hof, met de stukken van het proces, in handen van den Advocaat-Fiscaal worden gesteld, ten einde het appel voor den Auditeur-Militair of voor den Fiscaal te vervolgen."

3o. De artikelen 56 tot en met 64 vervallen en worden vervangen door de navolgende artikelen:

„Artikel 56.

Het Hof onderzoekt desgelijks, of van de in het voorgaande artikel bedoelde gewijsdens, waarvan geen hooger beroep is ingesteld, alsnog behoort te worden geprovoceerd aan den Hove.

Indien het Hof oordeelt, dat het bedenkelijk is, of wel van het aanwezen van het bewezen verklaarde feit consteert, en of door de beslissing omtrent toepassing van straf of maatregel de belangen van den beklagden niet zijn verkort, zal het den Advocaat-Fiscaal autoriseren, om van het vonnis alsnog hooger beroep te doen instellen.

Indien het Hof voor het doen instellen van hooger beroep geen termen vindt, geeft het daarvan onverwijld kennis aan den Advocaat-Fiscaal.

Artikel 57.

Indien het Hof, bij wege van hooger beroep oordeelende, be-

vindt, dat de hoofdzaak niet door den Krijgsraad is beslist en dat het onderzoek daarvan alsnog moet geschieden, wijst het daartoe de zaak naar den Krijgsraad terug, tenzij door den Advokaat-Fiscaal en den beklaagde de beslissing der hoofdzaak door het Hof is verlangd. Ingevalle van terugwijzing doet de Krijgsraad regt met inachtneming van 's Hof's sententie

Artikel 58.

Indien alleen de beklaagde in hooger beroep is gekomen of indien het hooger beroep is ingesteld ingevolge autorisatie van het Hof, kan hij tot geene zwaardere straf worden veroordeeld dan hem bij het vonnis van den Krijgsraad is opgelegd."

40. Aan artikel 84 wordt een tweede lid toegevoegd, luidende:

„Hij zal verplicht zijn de bevelen naar te komen, welke hem, in zijne ambtsbetrekking, door den Minister van Justitie worden gegeven."

50. In artikel 85 wordt onmiddellijk na het woord „Auditeurs-Militair" ingevoegd: „en Fiscaals".

Artikel 4.

De wijzigingen, bij deze wet aangebracht in de Regtspleging bij de Zeemacht en in de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair gerechtshof gelden voor de toepassing dier wetboeken in Nederlandsch-Indië niet.

Artikel 5.

Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip, met dien verstande dat zij niet geldt voor zaken, welke reeds vóór dat tijdstip bij den militairen rechter aanhangig zijn.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven, den 19..

De Minister van Justitie,

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Koloniën,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het bekende conflict in de militair-rechterlijke macht, dat heeft geleid tot de indiening van het ontwerp tot de „noodwet” van 13 Juli 1914 (*Staatsblad* No. 316), houdende nadere regeling aangaande de overlegging aan het Hoog Militair Gerechtshof van de notulen van het verhandelde door de krijgsraden in raadkamer, bracht de ondergeteekenden opnieuw tot de overweging van de vraag, of en in hoever het instituut der approbatie zou kunnen vervallen, eene vraag, welke zij voor zich reeds vóór dat conflict in dien zin hadden beantwoord, dat na de verbeteringen, door de herzieningswet van 31 October 1912 (*Staatsblad* No. 337) in het militaire strafproces en, in het bijzonder, in de samenstelling der krijgsraden aangebracht, voor eene handhaving van voormeld instituut niet langer voldoende grond aanwezig is te achten. Indien aan de oplossing van bedoeld conflict niet allereerst de eischen van eenvoudigheid en spoed hadden moeten worden gesteld, zouden de ondergeteekenden die oplossing dan ook ongetwijfeld aanstonds in de algeheele afschaffing der approbatie hebben willen vinden. Eene wetsvoordracht van de strekking der hiernevens gaande scheen echter èn in de voorbereiding èn in de behandeling te langen tijd te behoeven om eene aan de genoemde eischen beantwoordende oplossing te kunnen geven, terwijl voorts de hierboven gestelde vraag, of en in hoever de approbatie zou kunnen vervallen, in hare verschillende onderdeelen te veel innerlijken samenhang vertoont om slechts één dier onderdeelen bij wege van eene voorgestelde „noodwet” aan het oordeel van de wetgevende macht te onderwerpen. Daarom is ook moeten worden afgezien van het denkbeeld om meergenoemde oplossing in eene *gedeeltelijke* afschaffing der approbatie, gelijk zij eene eeuw lang practisch is toegepast, in eene afschaffing n.l. alleen voor zoover de handelingen der krijgsraden in raadkamer betreft, te zoeken. In verband met een en ander hebben de ondergeteekenden bij het in den aanhef genoemde wetsontwerp voorgesteld het instituut der approbatie aanvankelijk in zijn vollen omvang te handhaven en aldus, gelijk ook is geschied, de militaire justitie op snelle en eenvoudige wijze weder op gang te brengen, doch toen tevens besloten — van welk besluit door hen bij de behandeling van dat wetsontwerp melding is gemaakt — de vraag van behoud of afschaffing der approbatie reeds thans ter beslissing aan de wetgevende macht voor te leggen. De hiernevens gaande wetsvoordracht strekt daartoe.

Omtrent de gronden, welke den ondergeteekenden eene afschaffing der approbatie gewenscht doen voorkomen, moge thans het volgende worden medegedeeld. Gelijk als bekend mag worden verondersteld, is de approbatie geen rechtsmiddel, maar eene voorwaarde voor de uitvoerbaarheid der daaraan onderworpen beslissingen. Het onderzoek in approbatie heeft intusschen geenszins enkel be-

trekking op den inhoud van zoodanige beslissingen, doch strekt zich tot de geheele, daaraan voorafgegane procedure uit. Het Hoog Militair Gerechtshof onderzoekt ten aanzien van de ter approbatie opgezonden vonnissen of dispositiën allereerst, „of in de zaak behoorlijk is geprocedeerd geworden” (art. 57 der Provisioneele Instructie). „Mocht dit niet het geval zijn, zoo wordt het vonnis met de stukken aan den kriegsraad teruggezonden, met bevel tot verbetering (art. 58 P. I.). Indien het abuis, het verzuim of de informaliteit van ernstigen aard is, zal het Hof de vernietiging van het stuk, waarin de fout voorkomt, gelasten, en er zal opnieuw recht worden gedaan, „te beginnen met de oudste akte in welke de nietigheid begaan is” (vergelijk art. 106 R. O.” 1). Het instituut der approbatie is derhalve practisch een, om zoo te zeggen, automatisch, zoowel repressief als preventief werkend, contrôlemiddel op alle handelingen der krijgsraden, een middel, dat in de vroegere gebreken der militaire rechtspleging voldoende bestaansredenen vond.

Alvorens dit te betoogen, zij het den ondergetekenden vergund uiteen te zetten, dat en waarom eene contrôle in den zin der approbatie op de handelingen van lagere rechters *in het algemeen* onwenschelijk moet worden geacht. Men stelle zich de vraag, waarom aan invoering van zoodanige contrôle op het gebied onzer burgerlijke rechtspleging niet zou kunnen worden gedacht. Uiteraard zou, werd b.v. onze kantonnale rechtspleging aan approbatie onderworpen, de daarmede belaste hoogere rechter de handelingen der kantonrechters, met name van de nog minder ervaren onder hen, niet geheel vrij van „abuizen, verzuimen en informaliteiten” bevinden; reeds de groote verscheidenheid van meeningen op rechtskundig gebied brengt dit mede. Toch zou eene invoering der approbatie op het gebied van de burgerlijke rechtspleging ten zeerste afkeuring verdienen. En waarom? *In de eerste plaats* omdat de samenstelling der lagere burgerlijke gerechten voldoende waarborg geeft voor in het algemeen juiste beslissingen, terwijl tegen de minder juiste den belanghebbenden verschillende rechtsmiddelen openstaan. Het instituut der approbatie kan bij eene deugdelijke organisatie der rechtspleging worden gemist. *Vervolgens*, omdat de approbatie ettelijke gevaren in het leven roept, omdat zij met name het verantwoordelijkheidsgevoel, de zelfstandigheid en het gezag en aanzien der lagere gerechten dreigt te doen verminderen. Het verantwoordelijkheidsgevoel: immers de approbatie draagt de verantwoordelijkheid voor de door den lageren rechter genomen beslissingen en vooral voor diens procesvoering op den hoogerem over. De zelfstandigheid: bij den gecontroleerden rechter zal toch op den duur allicht de geneigdheid ontstaan om bij zijne beslissingen allereerst te steunen op aanschrijvingen, door den aprobeerenden rechter ook in andere zaken gegeven, in stede van op de wet. Gezag en aanzien: immers de eisch van voorafgaande approbatie zou het vertrouwen van het publiek

1) Collette en van Dijk, Militaire Rechtspleging, bladz. 210.

in de beslissingen der lagere gerechten doen dalen en zodoende de aan die beslissingen toegekende waarde verminderen. En *ten slotte*, omdat de approbatie, gelijk die althans in militaire strafzaken geregeld is, in het leven zou roepen een voor partijen tot zekere hoogte geheim proces, geheim, wat de door den lagere rechter toe te passen voorschriften betreft. Immers, onder die voorschriften zouden allerlei aanschrijvingen van den hooger rechter zijn begrepen, welke, door dezen in raadkamer gegeven, uiteraard aan partijen niet bekend behoeven te zijn.

Is derhalve de approbatie op bovenstaande gronden in het algemeen een niet aanbevelenswaardig rechtsinstituut te achten, zoo dient thans te worden onderzocht, of met betrekking tot het militaire strafproces bijzondere omstandigheden eene andere opvatting wettigen. Vóór de inwerkingtreding der herzieningswet van 31 October 1912 (*Staatsblad* No. 337) was zulks zeer zeker het geval. Met het oog op de bekende gebreken zoo van de algemeene organisatie der militaire strafrechtspleging als van de samenstelling der krijgsraden scheen toen de contrôle der approbatie niet te kunnen worden ontbeerd. Die gebreken zijn echter voor een niet-onbelangrijk deel weggenomen door de genoemde herzieningswet, waarbij o.a. aan de verdediging de haar toekomende plaats in het militaire strafproces is ingeruimd, waarbij voorts de krijgsraden binnen het Rijk in Europa — en het instituut der approbatie werkt op dit oogenblik alleen binnen de grenzen van het Rijk — onder het voorzitterschap van burger-rechtsgeleerden zijn gesteld, en waarbij tevens aan de samenstelling dier colleges een meer permanent karakter is getracht te geven. Sedert de inwerkingtreding dier wet bestaat dan ook, naar het oordeel der ondergeteekenden, voor het in het voormeld instituut belichaamd wantrouwen in de deugdelijkheid der berechting door krijgsraden geen voldoende reden meer. De beklagde kan zich thans doen bijstaan door een raadsman, hetzij door een gekozen, hetzij door een, die hem op zijn verzoek moet worden toegevoegd. De samenstelling der krijgsraden biedt thans grooteren waarborg voor deskundigheid, voor in het algemeen juiste beslissingen. Langs den weg der toepassing van het rechtsmiddel van hooger beroep zouden belanghebbenden zich tegen minder juiste beslissingen kunnen voorzien. Kortom, de hierboven opgesomde argumenten, welke zich tegen eene invoering der approbatie op het gebied der burgerlijke rechtspleging zouden verzetten, keeren zich thans eveneens tegen de handhaving van dat instituut op het gebied van het militaire strafproces. Dat instituut, in het algemeen minder aanbevelenswaardig te achten, komt thans ook op het terrein der militaire strafrechtspleging en overbodig en ongewenscht voor.

Men bedenke hierbij, dat uiteraard met de afschaffing der approbatie gepaard dient te gaan eene nadere regeling van het appèl. Thans is, gelijk men weet, in militaire strafzaken het appèl van de zijde van het vervolgend Staatsorgaan aan eene ter gelegenheid van het onderzoek in approbatie e. q. te verleenen autorisatie van het

Hoog Militair Gerechtshof verknocht (artt. 62 en 64 van de Provisioneele Instructie). En in dit verband moge aanstonds worden uiteengezet, in welken zin de ondergeteekenden die nadere regeling hebben opgezet. Twee vragen doen zich voor. Behoort aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals een *zelfstandig* recht van hooger beroep te worden verleend? Zoo ja, behoort aan de bevoegdheid van het Hoog Militair Gerechtshof tot het uitlokken van hooger beroep te vervallen? De eerste vraag kan wel niet anders dan bevestigend worden beantwoord. Zulks reeds op grond van de overweging, dat de eisch van voorafgaande autorisatie van het Hoog Militair Gerechtshof miskent het bij de verdere vervolging van den in eerste instantie berechten beklagde betrokken Staatsbelang, hetwelk, los van zijne waardeering door het Hof, practisch tot gelding behoort te kunnen komen. Moeilijker is daarentegen de oplossing der tweede vraag, eene oplossing, welke voorbereiding voor de ondergeteekenden nog werd verzwaaard, nu zij, aanvankelijk van oordeel, dat met de approbatie ook de hier bedoelde autorisatiebevoegdheid zou kunnen vervallen, bij de door hen vroeger gedane toezeggingen tot afschaffing van eerstgemeld instituut met betrekking tot die autorisatiebevoegdheid geenerlei voorbehoud hebben gemaakt en daardoor wellicht bij dezen of genen de verwachting hebben opgewekt, dat ook de afschaffing van laatstbedoeld instituut bij dit wetsontwerp zou worden voorgesteld. Streng genomen zijn intusschen approbatie en autorisatiebevoegdheid twee afzonderlijke instituten, die, hoezeer in de bestaande wet aaneengekoppeld in dien zin, dat het eerste de mogelijkheid opent tot toepassing van het tweede, niettemin geheel los van elkander kunnen worden gedacht. Hieruit volgt, dat bedoelde toezeggingen met betrekking tot de afschaffing der approbatie den ondergeteekenden dus geenszins verplichten tot een voorstel om nu ook de autorisatiebevoegdheid te laten vervallen. Te minder, waar, gelijk hieronder zal worden betoogd, de bezwaren, welke tegen de approbatie bestaan, geenszins, althans in zeer veel mindere mate, tegen de autorisatiebevoegdheid kunnen worden aangevoerd. Niettemin zouden de ondergeteekenden uiteraard gaarne hunne hierboven bedoelde toezeggingen in den uitgebreiden zin, welke daaraan allicht kon worden gehecht, hebben ten uitvoer gelegd, ware het niet, dat aandachtige overweging hen had overtuigd van het bepaald ongewenschte, om ook het instituut der autorisatiebevoegdheid bij deze gelegenheid te doen vervallen. Nu immers de autorisatie voor een belangrijk deel bescherming van den beklagde ten doel en ten gevolge heeft, konden zij voor zich geene vrijheid vinden te bevorderen, dat deze voortaan van dit voordeel zal zijn verstoken. Zij zijn n.l. tot de overtuiging gekomen, dat in militaire strafzaken veel grooter dan in burgerlijke is de kans, dat de beklagde van het instellen van appèl zal afzien, ook in gevallen, waarin zijn werkelijk belang zou medebrengen te appelleren. In de eerste plaats leiden de eischen van het militaire milieu er met noodzakelijkheid toe, dat de militaire be-

klaagde betrekkelijk veel vaker in voorloopige hechtenis zich bevindt dan de burger-beklaagde. Wijst dan eindelijk de krijgsraad vonnis en wordt daarbij, zooals regel is, de ondergane voorloopige hechtenis in mindering gebracht, dan zal de veroordeelde veelal de hem opgelegde straf reeds geheel of grootendeels hebben geboet en op grond daarvan van oordeel zijn, dat zijn (in verband met de gevolgen der straf soms tastbaar) belang om in hooger beroep te gaan, niet groot meer is. Daarbij komt, dat de militaire beklagden, anders dan de de burger-beklaagden, bijna zonder uitzondering zijn jonge lieden, die eenerzijds hun eigen werkelijk belang nog niet zoo overzien en anderzijds nog te veel geneigd zijn een oogenblikkelijk voordeel zwaarder te doen wegen dan veel grootere, doch toekomstige, nadeelen. In verband met een en ander komen zij, naar het oordeel van ter zake tot oordeelen bevoegden, er betrekkelijk gemakkelijk toe, in het vonnis maar te berusten en hun reputatie en strafregister bezwaard te laten met de tegen hen uitgesproken veroordeeling, en dit te meer, omdat bij de betrekkelijk geringere bekendheid met het militaire strafrecht de beklagde in eigen rechtsbewustzijn niet zoo gemakkelijk een steunpunt voor hooger beroep vindt als bij eene veroordeeling naar het gemeene recht. Kortom, in militaire strafzaken bestaat, in vergelijking met burgerlijke, betrekkelijk minder waarborg, dat de beklagden de hun openstaande rechtsmiddelen ook inderdaad zullen aanwenden, indien hun belang zulks medebrengt, en de practijk der gevallen van door het Hof, dus zonder beroep van den beklagde, in diens belang bevolen appèl bevestigt dit geheel. De omstandigheid, dat sedert de herzieningswet van 1912 ook de militaire beklagde zich door een raadsman kan doen bijstaan, kan ten deze geen voldoende correctief opleveren. En voorziening op dit stuk is te meer noodig, nu immers het instituut der revisie in militaire strafzaken niet bestaat.

Die voorziening schijnt het meest doelmatig te kunnen worden getroffen, door de autorisatie-bevoegdheid van het Hoog Militair Gerechtshof als afzonderlijk en niet langer in hare toepassing aan de, immers af te schaffen, approbatie samengekoppeld instituut te handhaven. Dit is derhalve bij het wetsontwerp voorgesteld. Voorgesteld wordt aan het Hoog Militair Gerechtshof te geven een termijn van acht dagen nadat de gewone appèltermijn voor auditeurmilitair (fiscaal) en beklagde is verstreken, waarbinnen het, na onderzoek der stukken, op grond, „dat het bedenkelijk is, of wel van het aanwezen van het bewezen verklaarde feit consteert, en of door de beslissing omtrent toepassing van straf of maatregel de belangen van den beklagde niet zijn verkort,” alsnog hooger beroep kan doen instellen. Waar in geval van zoodanig appèl, gelijk mede in het wetsontwerp is uitgedrukt, geen zwaardere straf mag worden opgelegd, zal het aldus gehandhaafde instituut practisch den verlangden grooteren waarborg in het belang van in eerste instantie berechte militairen kunnen geven.

Verschillende punten verdienen hierbij nog de aandacht. Aller-

eerst zou de vraag kunnen rijzen, of niet het ontworpen zelfstandig appèl-recht van auditeurs-militair en fiscaals bedoelden waarborg zou kunnen verschaffen. De ondergeteekenden beantwoorden die vraag ontkennend. Wel is waar behooren die Staatsorganen *ook* appèl aan te teekenen tegen beslissingen, waarbij naar hun oordeel de belangen van den beklaagde zijn verkort, doch het spreekt van zelf, dat auditeurs-militair en fiscaals, als partijen in het geding, de belangen van den beklaagde niet zelden anders zullen waardeeren dan een geheel op neutraal standpunt staand rechterlijk college als het Hoog Militair Gerechtshof, dit zal doen. Aan die neutraliteit kan voorts wel moeilijk worden getwijfeld. Immers het Hof geeft door het uitlokken van hooger beroep enkel te kennen, dat het aanvankelijk aangaande de deugdelijkheid der bij het vonnis gegeven beslissing twijfel gevoelt, doch staat daarna, gelijk ook de practijk van het instituut der autorisatie-bevoegdheid tot dusver leert, weder voldoende objectief tegenover de zaak, bereid zoowel om naar aanleiding van het onderzoek in hooger beroep den gerezen twijfel te laten varen als om op grond van dat onderzoek de beslissing van den krijgsraad te verbeteren. En ten slotte bewere men niet, dat door de handhaving der autorisatie-bevoegdheid practisch ook de approbatie ten deele gehandhaafd zal blijven. Integendeel, de approbatie, medebrengende de beoordeeling, of in de zaak behoorlijk is geprocedeerd geworden, met recht tot het doen verbeteren van abuizen, verzuimen en informaliteiten en c.q. tot het vernietigen van akten van procedure in eersten aanleg, zal vervallen. Buiten de aanvankelijke afkeuring van het eerste vonnis, die in de autorisatie kan liggen, zal het Hof dus geen meerdere mogelijkheid tot critiek op de vonnissen en handelingen van den lageren rechter bezitten dan dit bij de burgerlijke rechtspraak het geval is. Wat gehandhaafd zal blijven — de autorisatie-bevoegdheid — maakt ook thans geen deel der approbatie uit, komt tot aanwending wanneer dat instituut juist *niet* wordt toegepast en is niet, althans in veel mindere mate onderhevig aan de daartegen aangevoerde bezwaren. Wel kan niet worden ontkend, dat ook de uitoefening der autorisatie-bevoegdheid practisch eenige contrôle op de handelingen der krijgsraden medebrengt, doch die contrôle is in het stelsel van het wetsontwerp — waarin bedoelde bevoegdheid geheel is opgezet als een waarborg voor den beklaagde, dat het rechtsmiddel van hooger beroep aan zijne bestemming zal beantwoorden — niet doel, maar gevolg. Voorts is die contrôle niet — als bij de approbatie — aan het oefenen van gezag over de krijgsraden verknocht en betreft zij niet, als het in de approbatie gelegen toezicht, alle handelingen der krijgsraden zonder onderscheid, doch enkel de deugdelijkheid der bij het vonnis van den krijgsraad gegeven beslissing, uit het oogpunt der belangen van den beklaagde. Bovendien leert de practijk, dat het Hoog Militair Gerechtshof zijne bevoegdheid tot het uitlokken van hooger beroep slechts in een klein gedeelte der door de krijgsraden behandelde strafzaken uitoefent, een gedeelte, dat in de toekomst nog zal af-

nemen, nu immers het Hof e. q. die bevoegdheid niet langer zal uitoefenen „ter handhaving van het regt van den Souvereinen Vorst” en aan auditeurs-militair en fiscaals een zelfstandig recht van appèl zal worden toegekend. Kortom, de autorisatie-bevoegdheid van het Hoog Militair Gerechtshof zal zonder schade voor verantwoordelijkheidsgevoel, zelfstandigheid en gezag en aanzien der krijgsraden — tot verhooving waarvan de afschaffing der approbatie zal strekken — kunnen worden gehandhaafd.

Thans nog een enkel woord over de vraag, of het behoud der approbatie wellicht door het belang der rechtseenheid in militaire strafzaken zou worden gevorderd. Toegegeven kan worden, dat die rechtseenheid onder de werking der approbatie ten zeerste verzekerd is. Ook moet worden bedacht, dat in het militaire strafproces de contrôle der cassatie ontbreekt, zoodat de noodige uniformiteit in de rechtstoepassing in dat proces langs anderen weg moet worden bereikt. Men bedenke echter tevens, dat de militaire strafzaken — in tegenstelling met burgerlijke — in hooger beroep steeds door *hetzelfde* college — het Hoog Militair Gerechtshof — moeten worden berecht, hetwelk derhalve, reeds als een gevolg van die omstandigheid en van de voorgestelde handhaving der autorisatie-bevoegdheid, in ruime mate de gelegenheid kan erlangen om de gewenschte éénheid, ook wat de strafmaat betreft, te bevorderen. Moge al de aldus bereikbare mate van uniformiteit in de wijze van berechting door de krijgsraden ietwat geringer zijn dan onder *vigueur* van het instituut der approbatie kan worden verkregen, zoo weegt toch dit mogelijk nadeel, naar het oordeel der ondergeteekenden, veel minder zwaar dan de aan de afschaffing van dat instituut verbonden voordeelen, welke, voor zoover zij bestaan in een verhoogd gevoel van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid der krijgsraden, ook den militairen justitiabelen ten goede zullen komen.

Ten slotte willen de ondergeteekenden nog verklaren, dat het dilemma, voor hetwelk de wetgever zich in zake de approbatie gesteld ziet, niet bestaat in afschaffing of behoud zonder meer, maar in afschaffing of nadere regeling van dat instituut. Immers het verzet, hetwelk zich onder de krijgsraden tegen de approbatie, gelijk die in de practijk wordt toegepast, heeft geopenbaard, is zoo krachtig, dat, bij behoud van het instituut, waarborgen dienen te worden geschapen, opdat het niet telkens weder tot verstoring van inwendige verhoudingen in de militair-rechtelijke macht, tot min of meer ernstige verwickelingen van den aard van het bekende conflict aanleiding zal geven.

Tot toelichting van de artikelen van het wetsontwerp moge thans het volgende dienen.

Artikel 1.

(Voorgestelde wijzigingen in de Regtspleging bij de Landmagt.)

1o. Art. 198.

De voorgestelde wijziging schijnt geen toelichting te behoeven.

2o. Artt. 203 en 204.

Als voren.

3o. Art. 205.

De vervanging van de woorden „gecondemneerden” en „gecondemneerde” door resp. „beklaagden” en „beklaagde” komt gewenscht voor, nu de communicatie van artikel 211 (art. 210 R. Z.) zal vervallen — men zie onder 6o —, terwijl de ontworpen aanvulling van den eersten zin van het tweede lid strekt om den beklaagde, die bij wijze van uitzondering niet bij de uitspraak of uitlezing van het vonnis tegenwoordig was, met de slotsom van de beslissing van den krijgsraad bekend te doen zijn.

De voorgestelde wijziging van den tweeden zin van het tweede lid houdt verband met de onder 7o voorgestelde schrapping van het bestaande artikel 212.

4o. Art. 206, eerste en tweede lid.

De voorgestelde wijzigingen zullen bij enkele lezing duidelijk zijn.

5o. Art. 209.

Dit artikel kent den auditeur-militair een zelfstandig recht van hooger beroep toe van alle vonnissen, door den krijgsraad gewezen. Het kwam voorts gewenscht voor om het recht van appèl van den beklaagde niet langer tot veroordeelende vonnissen en vonnissen tot bevoegdheid te beperken, waar immers het begrip „vrijspraak” in militaire strafzaken ook ontslag van rechtsvervolging en niet-ontvankelijkheid van het vervolgingsofficie omvat.

6o. Art. 211.

De communicatie van het vonnis volgens het bestaande art. 211 (men vergelijkte art. 210 R. Z.), welke communicatie aan de uitspraak van het vonnis voorafgaat, dient thans te vervallen. Onder de bestaande wet is zoodanige communicatie noodzakelijk, omdat het vonnis eerst wordt uitgesproken nadat de beklaagde verklaard heeft te willen appelleeren of, indien hij van zijn appèlrecht geen gebruik maakt, nadat de approbatie is verkregen. Bij afschaffing der approbatie kan het gewezen vonnis aanstonds worden uitgesproken. Eene communicatie van het vonnis aan den beklaagde is dan in het algemeen overbodig, aangezien deze immers als regel bij de uitspraak van het vonnis tegenwoordig is en anders met de slotsom van het vonnis onverwijld bekend zal worden gemaakt (men zie de artt. 205 R. L. en 204 R. Z., gelijk deze wetsvoordracht die artikelen wil lezen).

- Het nieuwe tweede lid van het artikel heeft betrekking op het appèl, ingesteld ingevolge autorisatie van het Hoog Militair Gerechtshof.

Zoowel het eerste als het tweede lid erkennen thans uitdrukkelijk het recht van auditeur-militair en beklaagde om binnen den appèl-

termijn bij verklaring aan den secretaris dien termijn te doen eindigen, elk wat hem zelf aangaat.

7o. Artt. 212—215.

De voorgestelde wijzigingen zullen bij enkele lezing en vergelijking met de bestaande artikelen duidelijk zijn. Het woord „gecondemneerde” is vervangen door „beklaagden”, omdat ook nietgecondemneerde, bijv. ter beschikking van de Regeering gestelde beklagden, appèl zullen hebben. Het nieuw voorgestelde artikel 215a regelt de opzending der stukken aan het Hoog Militair Gerechtshof in verband met de bevoegdheid van dat college tot het uitlokken van appèl.

8o. Art. 216.

De voorgestelde wijzigingen vinden reeds in het voorafgaande hare toelichting.

9o. Art. 217.

De tweede zin van het bestaande artikel kan in verband met het nieuw voorgestelde tweede lid van art. 55 der Provisioneele Instructie vervallen. De eerste zin is, onder de noodige vereenvoudiging, behouden.

10o. Artt. 218 en 219.

De voorgestelde wijzigingen vinden reeds in het voorafgaande hare toelichting.

11o.—17o. Artt. 224, 225, 226, 227, 235, 238, 239, 240 en 242.

Het instituut der approbatie kan dienstbaar worden gemaakt om geschillen over rechtsmacht, hetzij tusschen het Hoog Militair Gerechtshof en een of meer krijgsraden, hetzij tusschen krijgsraden onderling gerezen, te beslechten. Toch is in de voorgestelde regeling tot afschaffing van de approbatie de opneming van eene bijzondere voorziening betreffende die jurisdictiegeschillen niet noodzakelijk geacht. Positieve geschillen over rechtsmacht zullen door middel van appèl, hetzij van het vonnis van bevoegdheid, hetzij van het vonnis over de zaak zelf, aan de beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof kunnen worden onderworpen, terwijl voor de negatieve artikel 241 (men vergelijk art. 240 R. Z.) de noodige regeling geeft.

De voorgestelde wijzigingen strekken om ook uit het „proces bij vermeende onbevoegdheid des Regters” het instituut der approbatie te doen vervallen. Daarnevens is het in dit proces thans gemaakte onderscheid tusschen „vonnissen” en „dispositiën” geschrapt, opdat ook tegen dispositiën tot bevoegdheid voortaan appèl zal openstaan (men vergelijk artikel 209).

18o. Art. 257.

De ontworpen wijziging zal bij enkele lezing en vergelijking met het bestaande artikel duidelijk zijn.

19o. Art. 270.

De nieuw voorgestelde zinsnede strekt om te doen uitkomen, dat van de vonnissen der temporeaire krijgsraden in belegerde of berende plaatsen in het algemeen geen hooger beroep valt. In het stelsel der bestaande wet vloeyde dit reeds uit de onmiddellijke pronuntiatie van zoodanige vonnissen voort.

20o. Art. 273.

Mede met het oog op de samenstelling der temporeaire krijgsraden in belegerde of berende plaatsen schijnt het gewenscht, de bij dit artikel geopende mogelijkheid om de zaak aan de approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof te onderwerpen, niet zonder meer te schrappen, doch daarvoor eene gelegenheid tot appèl in de plaats te stellen. Zulks is te meer van belang met het oog op artikel 40, eerste lid, der wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad no. 128), houdende bepalingen ter uitvoering van art. 187 der Grondwet.

21o. Art. 276, tweede lid (*nieuw*).

Het nieuwe tweede lid schijnt gewenscht, opdat ook de bevoegdheid van Minister van Justitie en Advocaat-Fiscaal om appèl te doen instellen, zal vaststaan. Men vergelijkte hierbij de voorgestelde aanvulling van art. 84 der Provisioneele Instructie.

22o. Art. 301.

De voorgestelde wijziging strekt allereerst om uit het artikel te schrappen de zonderlinge zinsnede, volgens welke de raadkamer-notulen in appèl „althans niet op den inventaris worden gebragt.” In de tweede plaats zullen ten gevolge van die wijziging voortaan ook bij de opzending van stukken voor het bekomen van het fiat executie de raadkamer-notulen niet medegaan.

Artikel 2.

*(Voorgestelde wijzigingen in de Regtspleging
bij de Zeemagt.)*

1o.—2o. Artt. 190, 195 en 196.

De voorgestelde wijzigingen zullen bij enkele lezing duidelijk zijn.

3o. Art. 197.

Het woord „alzo” in den aanhef van dit artikel slaat terug op artikel 196, welk artikel de ondergeteekenden zouden willen doen vervallen (men zie onder 2o.).

4o.—18o.

Men vergelijkte ten aanzien van elk dezer nummers de toelichting tot de overeenkomstige nummers 3o.—17o. van artikel 1.

19o.—20o.

Men vergelijkte de toelichting op de nummers 21o. en 22o. van artikel 1.

Artikel 3.

(Voorgestelde wijzigingen in de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof.)

1o. Art. 46.

De ontworpen wijziging houdt onmiddellijk verband met de afschaffing der approbatie eenerzijds, het behoud der autorisatie-bevoegdheid anderzijds.

2o. Art. 55, tweede lid, *(nieuw)*.

Hetzij de auditeur-militair of fiscaal appellant zij of geappelleerde, in beide gevallen dient het appèl in den „stijl van praktijk, bij den Hove van Holland, tot in den jare 1810 in gebruik geweest zijnde” (art. 75 P. I.), voor hem te worden vervolgd door den advocaat-fiscaal. Het nieuw voorgestelde tweede lid vervangt derhalve, aangevuld met het oog op de thans in het leven geroepen mogelijkheid, dat de auditeur-militair of de fiscaal appellant is, de tweede zinsnede zoo van art. 217 R. L. als van art. 216 R. Z.

3o. Artt. 56—64.

Deze artikelen regelen thans het onderzoek in approbatie en dienen derhalve te worden geschrapt. Het nieuw ontworpen artikel 56 betreft en regelt 's Hof's bevoegdheid tot het uitlokken van hooger beroep. Het Hof zal daartoe, ten deele in afwijking van het geldende artikel 62, enkel mogen overgaan, indien het òf de bewezenverklaring in het vonnis van den krijgsraad ongegrond acht, òf oordeelt, dat door de daarbij plaats gevonden toepassing van straf of maatregel de belangen van den beklaagde zijn verkort. Vindt het Hof voor het doen instellen van appèl geen reden, dan geeft het daarvan onverwijld kennis aan den Advocaat-Fiscaal, die daarop aan auditeur-militair of fiscaal kan opdragen, de verklaringen te doen, bedoeld bij artikel 211, tweede lid *(nieuw)*, R. L. en bij artikel 210, tweede lid *(nieuw)*, R. Z. De nieuw voorgestelde artikelen 57 en 58 hebben betrekking op de berechting door het Hoog Militair Gerechtshof in hooger beroep en zijn in hoofdzaak aan het Wetboek van Strafvordering ontleend (men zie de artikelen 247, tweede lid, en 248 van dat wetboek).

4o. Art. 84, tweede lid, *(nieuw)*.

Het ontworpen tweede lid brengt thans uitdrukkelijk den Advocaat-Fiscaal rechtstreeks onder de bevelen van den Minister van Justitie. Men vergelijkte No. 21 van art. 1 en No. 19 van art. 2 van dit wetsontwerp.

50. Art. 85.

De ontworpen wijziging is in het bij deze wetsvoordracht nader bevestigde hiërarchische verband tusschen Minister van Justitie, Advocaat-Fiscaal, auditeurs-militair en fiscaals gewenscht.

Artikel 4.

Volgens artikel III der Slotbepalingen, welke de wet van 15 Mei 1914 (*Staatsblad* No. 206) tot openstelling van hooger beroep van vonnissen, in Nederlandsch-Indië door Krijgsraden bij de Zeemacht gewezen, en tot uitbreiding, in verband daarmede, der rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, aan de Regtspleging bij de Zeemagt zal toevoegen, zal die Regtspleging ook verbindend zijn voor de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen, terwijl volgens artikel II dier Slotbepalingen dat Hoog Militair Gerechtshof zich bij de uitoefening van rechtsmacht over justitiabelen van de zeemacht naar de Provisioneele Instructie voor het Nederlandsche Hof zal gedragen. Het komt echter gewenscht voor de wijzigingen, welke nevensgaande wetsvoordracht zoo in de Regtspleging bij de Zeemagt als in de Provisioneele Instructie wil aanbrengen, van gelding en toepassing in Nederlandsch-Indië uit te sluiten. Ten gevolge daarvan zal, bij de inwerkingtreding der genoemde wet, met betrekking tot approbatie en appèl in Nederlandsch-Indië de toestand intreden, gelijk die thans hier te lande bestaat. In verband met de samenstelling der krijgsraden bij de zeemacht in Nederlandsch-Indië bestaat aldaar voor het doen vervallen van den eisch van approbatie hunner vonnissen door het Hoog Militair Gerechtshof geen voldoende reden.

Artikel 5.

Voor zaken, welke reeds vóór de inwerkingtreding der wet bij den militairen rechter aanhangig zijn, schijnt het beter de geldende regeling te handhaven.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

De Minister van Marine,

J. J. RAMBONNET.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

De Minister van Koloniën,

TH. B. PLEYTE.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1914—1915. — 77.

Nadere regeling van het eedsvraagstuk.

VOORLOOPIG VERSLAG.

No. 1.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder No. 338 der Zitting 1913—1914.) 1)

Het afdelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen.

Algemeene beschouwingen.

Bij arrest van 29 Juni 1914 heeft de Hooge Raad uitgemaakt, dat art. 161, 2de lid, van het Wetboek van Strafvordering eene leemte bevat, omdat daarin eene regeling is getroffen, enkel passende voor als getuigen te hooren personen, die tot een kerkgenootschap behooren, waaruit volgt dat verklaringen van personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, niet als verklaringen van getuigen kunnen gelden; dat de wet van 17 Juli 1911 (*Staatsblad* No. 215) niet strekt tot herstel van dat verzuim, daar de bij die wet voorgeschreven vormen enkel in aanmerking kunnen komen, wanneer ter uitvoering van art. 161 Strafvordering een eed of belofte moet worden afgelegd, terwijl dat artikel te dien aanzien juist voor hen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, geen regeling bevat.

Hoewel er leden waren, die de juistheid van deze beslissing betwijfelden, was men het er algemeen over eens, dat het noodzakelijk is in de volgens het arrest bestaande leemte te voorzien en het verzuim van den wetgever te herstellen, dat — gelijk in de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt — ongeveer eene eeuw, nadat het begaan werd, door den Hoogen Raad is ontdekt. Het gevolg van het arrest is toch, dat personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, niet alleen in strafzaken, maar, wegens de redactie van art. 1948 van het Burgerlijk Wetboek, ook in burgerlijke zaken, niet als getuigen kunnen worden gehoord en dat, wegens de redactie van art. 28 der Successiewet, deze personen de door hen ingediende successieaangiften niet meer overeenkomstig de wet kunnen bevestigen, om van andere practische gevolgen te zwijgen. Men waardeerde het dan ook, dat de Regeering onverwijld de zaak heeft ter hand genomen en zich door de moeilijkheden, welke zij biedt, niet heeft laten afschrikken.

1) Zie hiervoor blz. 65 vlgg.

Intusschen waren er leden, die het betreurden, dat de Regeering zich niet bepaald heeft tot het doen van die voorstellen, welke ten gevolge van het arrest van den Hoogen Raad noodig zijn geworden, maar het geheele eedsvraagstuk aan de orde heeft gesteld.

Sommigen keurden dit af, omdat daardoor eene spoedige voorziening in de door het arrest ontstane bezwaren bemoeilijkt is. Zij meenden, dat de Regeering te eer van een streven naar eene oplossing van het eedsvraagstuk had behooren af te zien, omdat blijkens de Memorie van Toelichting de regeling, die zij voorstelt, naar haar eigen meening slechts voorloopig als eene oplossing is te beschouwen.

Anderen merkten op, dat, terwijl zoowel in de ons omringende landen als ten ontzente eene herleving van den godsdienstzin valt waar te nemen, het ingediende wetsontwerp eene regeling aan de orde stelt, die eene reglementeering van de Godloochening bevat. Zij erkenden wel, dat dit noodzakelijk is geworden, maar betreurden toch, dat zoo iets juist in de bestaande tijdsomstandigheden zou plaats vinden. Zij wenschten, dat de Regeering aan dit bezwaar zou tegemoetkomen door beperking van het wetsontwerp tot die voorzieningen, welke ten gevolge van het arrest van den Hoogen Raad zonder verwijl genomen behooren te worden.

Verscheidene leden hadden bezwaar tegen het betrekken van ambtseeden in de voorgestelde regeling. Zij zagen niet in, waarom het noodig is daaromtrent bij deze gelegenheid nieuwe bepalingen vast te stellen.

Andere leden meenden, dat er voldoende overeenstemming van gevoelen omtrent de wettelijke regeling van het eedsvraagstuk bestaat om tot eene oplossing in den geest van het wetsontwerp te geraken. Sommige dezer leden beschouwden het ontwerp als een stap in de goede richting en zouden het daarom niet afwijzen, maar meenden, dat eene logische eindoplossing alleen te verkrijgen is door geheele afschaffing van den eed en vervanging daarvan door eene plechtige verklaring, belofte of bevestiging.

§ 2. De in het wetsontwerp vervatte regeling gaf tot beschouwingen van uiteenlopenden aard aanleiding.

Algemeene eedswang, behalve voor Doopsgezinden, werd verdedigd zoowel door leden, die in den eed in de eerste plaats zien eene erkenning van God op staatkundig gebied als door leden, die, zonder zelve veel aan den eed te hechten, dien wilden handhaven, omdat daaraan onder het volk veel wordt gehecht. Dit gevoelen vond weinig bijval. Velen waren tegen algemeenen eedswang gekant, omdat naar hun gevoelen het afleggen van een eed door iemand, die niet in een persoonlijken God gelooft en dus de eedsformule als zinledig beschouwt, geenerlei waarborg voor de waarheid zijner verklaringen oplevert en uit religieus oogpunt als eene profanatie is te beschouwen. Met dit gevoelen kwam tot op zekere hoogte overeen de meening van een aantal leden, die verklaarden, dat, al is het niet alleen voor de personen zelve, maar ook voor de

gemeenschap te betreuren, dat velen het geloof verloren hebben, gerekend moet worden met het feit, dat deze personen niet in staat zijn door het verrichten van eene godsdienstige handeling den in den eed liggenden waarborg voor de waarheid hunner verklaringen te verstreken. Men merkte verder op, dat het niet aangaat den eedsdwang te handhaven, omdat de eed eene godsdienstige handeling is, maar dat die dwang alleen geoorloofd kan zijn in gevallen, waarin het vergen van den eed ter bevordering van het verkrijgen van ware en oprechte verklaringen noodig is. Dit was ook de meening van leden, die het als een bijkomstig voordeel van den eed beschouwden, dat daardoor een godsdienstig element in het publieke leven wordt gehandhaafd en die verklaarden zich tegen eene bestrijding van den eed, gegrond op het godsdienstig karakter daarvan, met kracht te zullen verzetten. Verder werd door sommigen aangevoerd, dat, gelijk in de Memorie van Toelichting is betoogd, een algemeene eedsdwang niet is overeen te brengen met den geest van art. 167 der Grondwet, welk artikel voor iedereen het belijden zijner godsdienstige meeningen met volkomen vrijheid waarborgt. Vroeger kon aangenomen worden, dat nagenoeg iedereen tot een kerkgenootschap behoorde en de leer of gebruiken van zijne kerk omtrent het afleggen van den eed deelde. Toen kon het geen groot bezwaar opleveren in de wet te bepalen, dat de eed moest worden afgelegd naar de wijze der godsdienstige gezindheid. Thans zijn echter de toestanden veranderd en moeten de woorden van het Grondwetsartikel: „godsdienstige meeningen” toegepast worden als beteekenende „overtuigingen op godsdienstig gebied”.

Onder de tegenstanders van een algemeenen eedsdwang waren er velen, die meenden, dat aan de vrije keuze van dengene, van wien een getuigenis of verklaring wordt gevergd, behoort overgelaten te worden, of hij een eed dan wel eene belofte zal afleggen. Deze leden ontkenden, dat van die vrije keuze zou moeten worden afgezien, omdat de eed grooteren waarborg geeft voor de waarheid der af te leggen verklaring dan de belofte. Die grootere waarborg bestaat immers alleen dan, indien de persoon, wien het geldt, eene wereldbeschouwing heeft, die aan den eed beteekenis geeft. Maar of zulk een innerlijke overtuiging bestaat, kan onmogelijk worden vastgesteld. Daarom gaat het niet aan meer waarheidsliefde aan te nemen bij iemand, die willig de eedsformule naprevelt, dan bij iemand, die bezwaar maakt tegen het uitspreken van die, voor hem zinledige, formule. Behandelt men, zooals het wetsontwerp doet, de belofte als eene min of meer bedenkelijke uitzondering, dan geeft men aan menschen, die weinig waarheidlievend zijn, aanleiding den eed af te leggen in de meening, dat zij dan gemakkelijker hunne pasklaar gemaakte verklaringen aangenomen zullen zien. Dat de onder eede afgelegde verklaringen niet alle met de waarheid overeenstemmen, al worden zij niet als meened achterhaald, zal wel niemand ontkennen, en juist zij, die tegen leugens niet opzien, zullen tegen het afleggen van eed eed geen bezwaar maken. Hoe weinig

vertrouwen de wetgever in den eed stelt, blijkt, naar men meende, ook uit art. 1945. Burgerlijk Wetboek en art. 399 Wetboek van Strafvordering. In de decisioiren eed wordt zeer weinig vertrouwen gesteld. De administratiefrechterlijke procedure loopt daarentegen zeer goed, al zijn volgens de Beroepswet de getuigen niet verplicht den eed af te leggen. In den tegenwoordigen tijd is volgens het gevoelen deze leden de voornaamste waarborg tegen het afleggen van onware verklaringen gelegen in de, ook de belofte treffende, straf op meened. Laat men de keuze tusschen eed en belofte volkomen vrij, dan zal daardoor bovendien tegengegaan worden de meening, dat men het buiten eede niet zoo nauw met de waarheid behoeft te nemen. De vrije keuze zal, naar men meende, opvoedend werken en bovorderen, dat men ook zonder eed de waarheid leert spreken.

Het wetsontwerp doet eene groote stap in de richting der vrije keuze. Of men verplicht zal zijn een eed af te leggen, zal niet langer afhankelijk zijn van het feit, dat men tot een kerkgenootschap behoort, hetwelk den eed niet verbiedt. Evenwel wordt in art. 2b de toelating tot de belofte afhankelijk gesteld van het oordeel des rechters. Hij, die op grond van gewetensbezwaren in plaats van een eed eene belofte wenscht af te leggen, zal dit alleen mogen doen, indien de rechter of de consulaire ambtenaar, ten overstaan van wien hij eene verklaring heeft af te leggen, oordeelt, dat hij oprecht meer gewichtige gewetensbezwaren tegen het afleggen van den eed te gevoelen. Tegen deze regeling hadden niet alleen de voorstanders der vrije keuze maar ook anderen bezwaar. Men achtte het onmogelijk uit te maken, of iemand, die zegt gewetensbezwaren te gevoelen, dit oprecht meent. De vaardigheid om in juist gekozen bewoordingen eene meening te demonstreeren is volstrekt niet evenredig aan de oprechtheid dier meening. Niet licht zal een rechter er toe overgaan op iemand openlijk den blaam van onoprechtheid te leggen en denkelijk zal dus in de practijk de toelating tot de belofte zelden geweigerd worden, maar dan zal met deze bepaling niet datgene bereikt worden, wat de Regeering daarvan verwacht. Waagt de rechter zich rechter aan eene beoordeeling der oprechtheid, dan is te vreezen, dat zijn eigen inzichten op godsdienstig gebied bij de beoordeeling van de daarvan afwijkende gevoelens van den persoon, wien het geldt, niet geheel buiten spel zullen blijven. Voorts wees men op de zonderlinge gevolgen, die de bepaling in de practijk kan hebben. Het zou kunnen voorkomen, dat de eene rechter iemand tot de belofte toelaat, terwijl die toelating aan denzelfden persoon door een anderen rechter wordt geweigerd; zelfs ware het mogelijk, dat in dezelfde zaak ten aanzien van denzelfden persoon in eerste en in tweede instantie tegenstrijdige beslissingen worden genomen. Eindelijk werd aangevoerd, dat het de waarde van den eed zal verlagen, indien de wet hem, die zich niet op gewetensbezwaren beroept, maar verklaart den eed als eene zinledige formaliteit te beschouwen, toch verplicht zich aan beëdiging te onderwerpen. De

voorgestelde regeling zou, naar men meende, in eenvoud, kracht en duurzaamheid winnen, indien daarbij op het voetspoor van andere wetten, over welker werking nimmer plachten zijn gerezen, de vrije keuze tusschen eed en belofte werd aangenomen. De aandacht des Ministers werd verder gevestigd op de bezwaren tegen de voorgestelde regeling ingebracht in het *Weekblad van het Recht*, nos. 9650, 9657 en 9685.

De meening, dat in den tegenwoordigen tijd in den eed geen grotere waarborg voor waarheid zou zijn gelegen dan in de belofte, werd echter door velen niet gedeeld. Door sommige dezer leden werd aangevoerd, dat een groot deel van het volk nog wel in die mate geloovig is om aan den eed bijzondere beteekenis te hechten. De ervaring leert, gelijk met vele voorbeelden uit de practijk werd gestaafd, dat velen, wier waarheidsliefde niet groot genoeg is om altijd de waarheid te zeggen, er voor terugschrikken een ernstig misdrijf tegenover den Hemelschen Rechter te begaan door een leugen met aanroeping van Gods naam te dekken. Door anderen werd opgemerkt, dat, wordt degenen, die gelooft in een persoonlijken God reeds daardoor teruggehouden van het overtreden van Gods geboden door het spreken van onwaarheid, zulks in veel sterker mate het geval zal zijn, wanneer hij op geheel bijzondere wijze den Almachtigen God inroept tot getuige van hetgeen hij zeggen gaat. Aan den successie-eed wordt door belasting-ambtenaren groote waarde gehecht. Men wees er verder op, dat getuigen in strafzaken op de openbare zitting beter de waarheid spreken dan bij den rechter-commissaris. Wel werd hiertegen opgemerkt, dat dit het gevolg is van de omstandigheid, dat de straf op meened niet geldt ten aanzien van verklaringen, voor den rechter-commissaris afgelegd, en dat het eenigszins een volksgeloof is, dat men bij den rechter-commissaris niet de waarheid behoeft te zeggen, maar men antwoordde, dat dit volksgeloof juist wijst op het gewicht, dat aan het afleggen van een eed wordt gehecht, en dat de strafbedreiging tegen meened niet voldoende is om ware getuigenissen te verkrijgen, omdat het onzeker is, of de onwaarheid ontdekt zal worden. Wordt aan den decisoren eed weinig waarde gehecht, men bedenke dat hier de beëchtiging van meened vaak komt van de teleurgestelde tegenpartij, en dat de gebrekkige formulering van de te beëedigen feiten niet zelden den niet al te scrupuleusen gelegenheid geeft den eed af te leggen zonder zich daardoor aan onwaarheid schuldig te maken, al weet hij zelf wel, dat hij het proces behoorte te verliezen. Overigens is het begrijpelijk, dat de decisore eed, waarbij voor den aflegger groote belangen zijn gemoeid, eerder tot meened aanleiding geeft dan de getuigeneed.

De leden, die in het eedsinstituut een waarborg voor waarheid zagen, verdedigden het recht van de Overheid om ten behoeve der rechtspleging dien waarborg van getuigen te eischen. Tegen het geven van vrije keuze tusschen eed en belofte bestond bij hen overwegend bezwaar. Wanneer de getuigeneed geheel of facultatief

werd gesteld, zou hij zijn reden van bestaan verloren hebben. In het oog dezer leden zou eene regeling, die daartoe leidde, niet aanneemelijk zijn.

Verscheidene dezer leden wilden in de regeling van den getuigeneed, welke het wetsontwerp geeft, geenszins eene stap zien in de richting der vrije keuze. Zij achtten die regeling alleen aanneemelijk als een noodmatregel met het oog op de personen, die feitelijk buiten staat zijn om den waarborg van den eed te geven.

Verscheidene anderen van hen, die de waarde en de beteekenis van het eedsinstituut verdedigden, brachten tegen de voorgestelde regeling bezwaren in. In de eerste plaats voerden zij aan, dat zij tot ongerechtvaardigde ongelijke behandeling leidt: ten aanzien van niet-geloovigen zal met hun woord genoeg worden genomen, maar ten aanzien van geloovigen zal aflegging van verklaringen onder eede worden gevegd, althans indien de rechter van de oprechtheid van door hen geopperde gewetensbezwaren niet overtuigd is. Voorts werd der Regeering door deze leden inconsequentie verweten, in zoverre zij in de Memorie van Toelichting aan den eed hogere waarde toekent dan aan de belofte en daarentegen in het wetsontwerp de belofte met den eed gelijkstelt. Volgens de toelichting verhoogt voor menigeen de eed in zoodanige mate het verantwoordelijkheidsgevoel, dat zijne onder eede afgelegde verklaring een grooteren waarborg biedt, dat hij inderdaad de geheele waarheid mededeelt. Het is onjuist te zeggen, dat a (verklaring) + b (eed) = a is, tenzij b = nul is en als men in de beëdigde verklaring een grooteren waarborg voor waarheid ziet dan in de simpele belofte, gaat het dus niet aan de belofte met den eed gelijk te stellen. Men kan zich voor die gelijkstelling niet beroepen op de ook de onbeëdigde verklaring treffende strafbepaling, aangezien meined moeilijk te bewijzen is en bovendien de waarborg, die in den eed gelegen is, allermint bestaat in vrees voor de strafwet. Stelt men den eed boven de belofte, dan dient daarentegen aan de onder eede afgelegde getuigenis eene grootere waarde toegekend te worden dan aan eene onbeëdigde verklaring. Verklaart de wetgever, dat eene belofte gelijke beteekenis heeft als een eed, dan zullen zij, die naar hunne godsdienstige overtuiging niet mogen zweren zonder wettige redenen, voortaan in tal van gevallen aan het afleggen van eene belofte de voorkeur geven. Sommige dezer leden erkenden, dat, wil de Staat zijn neutraal standpunt handhaven, de eenige logische oplossing van het eedsvraagstuk is de geheele afschaffing van den eed.

Intusschen werd opgemerkt, dat ondanks de voorgestelde gelijkstelling van eed en belofte de rechter bij de waardeering der getuigenissen rekening zal kunnen houden met het feit, dat de verklaring niet onder eede is afgelegd. Op de vraag of art. 5 zulks toelaat, wordt bij de behandeling van dat artikel teruggekomen.

Tegenover deze beschouwingen werd in de eerste plaats opgemerkt, dat grootere waarborg voor ware verklaringen niet kan gelegen zijn in het enkele feit van het uitspreken der eedsformule,

maar alleen in de godsdienstige overtuiging van hem, die onder eede eene verklaring aflegt. Al moge deze — wat intusschen van orthodoxe zijde betwist is — door het afleggen van den eed Gods straf inroepen, ingeval hij onwaarheid spreekt, het noemen van Gods naam kan voor den geloovige niet beslissend zijn. Hij zal overtuigd zijn, dat de Voorzienigheid zijne valsche getuigenis zal straffen, onafhankelijk van het feit, of hij die straf heeft ingeroepen. In de tweede plaats werd opgemerkt, dat de Regeering niet de *leer* verkondigt, dat in den eed een grootere waarborg zou zijn gelegen dan in de belofte, maar alleen rekening houdt met het *feit*, dat de eed voor menigeen het verantwoordelijkheidsgevoel verhoogt en het daarom gevaarlijk acht voor *zulke* personen den in den eed gelegen waarborg prijs te geven. Naar men meende, ligt er geene inconsequentie in voor *andere* personen aan de belofte gelijke rechtsgevolgen — want alleen daarvan is in het wetsontwerp sprake — te verbinden als aan den eed van eerstbedoelden. Beide categorieën worden trouwens gelijkelijk gestraft, indien zij onware verklaringen afleggen. Maar al ware hier inconsequentie, deze wordt in het Staatsrecht gerechtvaardigd geacht, indien consequentie tot een niet gewild kwaad zou leiden. En dit is hier, naar men meende, het geval, want als de belofte ontoelaatbaar ware, zou slechts eedswang overblijven en deze dwang wordt slechts door enkelen gewenscht. Overigens is het eene dwaling te meenen, dat allen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, tot de ongeloofigen zouden behooren. Tal van redenen leiden in toenemende mate tot afscheiding van of niet-aansluiting bij een kerkgenootschap, zonder dat daarbij met het geloof wordt gebroken; lidmaatschap van kerkgenootschap en geloof zijn niet synoniem. Ook werd bezwaar gemaakt tegen de aangevoerde algebraïsche voorstelling. Veeleer zou deze moeten zijn: a (verklaring) + b (eed) = a (verklaring) + c (belofte), waaruit volgt, dat $b = c$ is.

Verder waren sommige leden van oordeel, dat de inhoud en vorm van het wetsontwerp niet den indruk geven, dat de Regeering zich voldoende rekenschap heeft gegeven van hetgeen voor eene goede regeling van het eedsvraagstuk noodig is. Men miste in het wetsontwerp eene goede methode en kon daarin geen stelsel ontdekken. In art. 1 wordt de eed als regel gesteld en wordt voor de uitzonderingen op dien regel naar de volgende artikelen verwezen. Intusschen doet het wetsontwerp eene groote schrede in de richting van de vrije keuze tusschen eed en belofte en zijn de uitzonderingen van veel grooter omvang dan de in art. 1 vervatte regel.

Zet men zich tot regeling van het eedsvraagstuk, dan dient men, zoo men den eed niet wil doen vervallen, zich verder af te vragen, of, en zoo ja in welke gevallen, het afleggen van een eed moet worden gevegd en welke waarde moet worden toegekend aan de verklaringen van hen, die den in die gevallen noodzakelijk geachten waarborg van den eed niet kunnen geven; in welke gevallen de keuze tusschen eed en belofte kan worden toegelaten; in welke ge-

vallen, noch een eed noch eene belofte behoeft geveerd te worden. In de toelichting zegt de Regeering — en dit gevoelen vond algemeen bijval — dat vermindering van het aantal eeden de betekenis van den eed zal verhoogen in de gevallen, waarin deze gevorderd blijft en dat de eed slechts in die gevallen behoort te worden gehandhaafd, waar hij onmisbaar is te achten. Het wetsontwerp schaft den ambtseed af, maar brengt overigens in den omvang der eedsverplichting geen zakelijke vermindering. Art. 2, onder *b*, handelt niet over de *gevallen*, waarin een eed moet worden afgelegd, maar betreft alleen de *personen*, die een eed hebben te doen. Om te beoordeelen, in welke gevallen de eed onmisbaar is, hadden alle bepalingen, waarin van een eed sprake is, behooren te zijn nagegaan. Dit is echter blijkbaar niet geschied. Evenmin is onderzocht, of er niet gevallen zijn, waarin de eisch van het afleggen niet enkel van een eed, maar ook van eene belofte kan vervallen, en toch zijn er naar men meende, zulke gevallen. Tot vermindering van het aantal eeden zou ook bepaald kunnen worden, dat hij, die in verschillende, achtereenvolgens door denzelfden rechter te behandelen zaken, verklaringen heeft af te leggen, met het afleggen van één eed voor alle die zaken kan volstaan.

Eenige leden zouden het als eene verbetering beschouwen, indien men den eed niet deed bestaan in het uitspreken van de sacramentele woorden door hem, die den eed aflegt, maar in eene verklaring van hem, tegenover wien de eed moet worden afgelegd, waarbij de getuige gewezen wordt op zijn plicht om de waarheid te zeggen, onder aanroeping van Gods naam.

Onder de leden, die bedenkingen tegen het wetsontwerp inbrachten, waren er verscheidene, die verklaarden, dat zij, ook al mocht het de Regeering niet gelukken aan die bedenkingen tegemoet te komen, hunne stem niet aan het wetsontwerp zouden onthouden. Sommigen dezer leden beperkten deze verklaring tot de regeling van den getuigeneed.

Verzocht werd, dat bij de Memorie van Antwoord zou worden overgelegd eene opgave, vermeldende alle wettelijke bepalingen, waarin van een eed, belofte of bevestiging sprake is. De overlegging van deze opgave werd noodig geacht ten einde de werking der voorgestelde regeling te kunnen beoordeelen. Ook zouden sommigen gaarne de in de laatste jaren gewezen arresten van den Hoogen Raad omtrent de eedsquaestie nevens de Memorie van Antwoord overgedrukt zien.

Artikel 1.

- De bedoeling van dit artikel is wijziging te brengen in bepalingen betreffende den eed, voorkomende ook in gemeentelijke verordeningen, besluiten van burgemeester en wethouders, besluiten van Gedeputeerde Staten, provinciale verordeningen, reglementen van waterschappen, Koninklijke besluiten, enz. Aangevoerd werd, dat

verschillende van deze bepalingen niet bij de wet kunnen worden gewijzigd. Volgens art. 190 der Grondwet worden bij voorbeeld reglementen van waterschappen gewijzigd door Provinciale Staten onder hoogere goedkeuring. Gemeentelijke verordeningen kunnen, naar men meende, evenmin bij eene wet worden gewijzigd.

Gelijk reeds bij de algemeene beschouwingen werd vermeld, werd art. 1 onjuist geacht, omdat hetgeen daarin als regel gesteld wordt, blijkens de volgende artikelen slechts uitzondering is. Van de zijde van leden, die eene vrije keuze tusschen eed en belofte wenschen ingevoerd te zien, werd betoogd, dat het artikel bij aanneming van dat stelsel geheel gewijzigd zou moeten worden.

Naar de meening van enkelen ware eene betere redactie te verkrijgen, indien in den aanhef werd gelezen: „Voor de bestaande wettelijke voorschriften enz. treedt het volgende in de plaats.”

Ten aanzien van de redactie werd verder opgemerkt, dat de uitdrukking „een ieder” allen omvat en dat daarom de woorden „ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid behoort” behooren te vervallen.

Eenigen zouden het eene verbetering achten, indien in plaats van „een eed of eene belofte of bevestiging” gelezen werd „een eed of eene belofte dan wel van een eed of eene bevestiging.”

Artikel 2.

Sommige leden keurden af, dat in dit artikel zijn samengevoegd twee heterogene bestanddeelen. Het bepaalde onder *a* betreft zekere categorieën van wettelijke voorschriften; het bepaalde onder *b* daarentegen de personen, die eene verklaring hebben af te leggen. Ook van andere zijde werd aanbevolen de bepaling omtrent de ambtseeden in een afzonderlijk artikel op te nemen.

Letter *a*. Hier wordt aan hen, die bij de aanvaarding van een ambt enz. een verklaring hebben af te leggen, verboden zulks onder eede te doen. Zeer vele leden achtten met de Regeering vermindering van het aantal eeden alleszins gewenscht, maar meenden, dat dit verbod toch een zonderling middel is om tot die vermindering te komen. Als iemand behoefte gevoelt om de plechtige verzekering van trouwe en plichtmatige vervulling van het ambt in den vorm van den eed te doen, waarom zou men hem dit beletten?

De consequentie van het verbod zou zijn, dat ook voor de in de Grondwet vermelde ambtseeden de keuze tusschen eed en belofte verviel. In zooverre wordt door deze bepaling gepraejudiceerd op eene bij eene herziening der Grondwet te nemen beslissing.

Een der leden meende, dat voor lagere politieambtenaren met het afleggen eener belofte niet kon worden volstaan. Onder de minvermogenende volksklassen wordt het „onder eede staan” van groot gewicht geacht. Het draagt bij tot het ontzag voor de politie. Hij

opperde het denkbeeld den ambtseed voor deze ambtenaren te doen vervallen, maar elk proces-verbaal te doen beëedigen.

In plaats van „openbaar ambt” ware naar sommiger meening zonder schade te lezen „ambt”. Niet duidelijk werd geacht, wat onderscheidenlijk met „openbare betrekking, waardigheid of bediening” is bedoeld. Is eene openbare betrekking iets anders dan een ambt?

Gevraagd werd, waarom in de bepaling van een „meer duurzamen werkkring” gesproken wordt. Kan de duurzaamheid van een werkkring hier wel beslissend zijn? Sommigen achtten de uitdrukking „werkkring” te vaag. Enkelen wenschten in plaats van „werkkring” te lezen „werkzaamheden”.

De toevoeging „als dien van voogden of curators” werd een voorbeeld van slechten wetsstijl genoemd. Ook werd opgemerkt, dat, wjl „als” hier gebruikt wordt in den zin van zooals of gelijk, het volgende woord „dien” in den eersten naamval moet worden gebezigd.

Letter *b*. In dit en het voorgaande artikel komt de uitdrukking „godsdienstige gezindheid” voor. Die uitdrukking kwam ook voor in art. 191 der Grondwet van 1815 (thans art. 168). Zij werd in 1848 door de uitdrukking „kerkgenootschappen” vervangen. Daarmede werd slechts eene verduidelijking bedoeld. Volgens de jurisprudentie van den Hoogen Raad zijn beide uitdrukkingen synoniem. Men wenschte te vernemen, welke beteekenis bij de toepassing van de voorgestelde regeling aan de uitdrukking „godsdienstige gezindheid” zal zijn te hechten. Uit de in artt. 1 en 2 voorkomende woorden „tot eene godsdienstige gezindheid behoort” en „de godsdienstige gezindheid . . . het afleggen van den eed verbiedt” blijkt dat hier gedacht is aan organisaties met bindende voorschriften. Zal nu elke organisatie, die zich godsdienstige gezindheid of kerkgenootschap noemt, als zoodanig zijn te beschouwen, onverschillig of die organisatie eene bepaalde kerkinrichting of eene gemeenschappelijke geloofsbelijdenis heeft, met het gevolg, dat, indien zulk eene organisatie in hare statuten het afleggen van den eed verbiedt, hare leden zullen kunnen volstaan met het afleggen van eene belofte of bevestiging? Of zijn alleen die kerkgenootschappen bedoeld, die ingevolge art. 1 der wet van 10 September 1853 (*Staatsblad* no. 102) de bepalingen betreffende de inrichting en het bestuur aan de Regeering hebben medegedeeld?

Enkele leden wenschten, ter verduidelijking, de woorden „godsdienstige gezindheid” door „kerkgenootschap” vervangen te zien. Naar aanleiding hiervan werd door anderen opgemerkt, dat het woord „kerkgenootschap” eene aanduiding bevat van de kerkinrichting, maar dat zulk eene aanduiding in de voor sommige kerken gelden constitutieve bepalingen niet gevonden wordt. Eenigen verlangden nevens de godsdienstige gezindheid of het kerkgenootschap ook godsdienstige vereenigingen te vermelden. Hierbij werd

door anderen aangevoerd, dat godsdienstige vereenigingen gemakkelijker zijn op te richten en de vermelding daarvan eene goede gelegenheid zou geven zich aan den eedsplicht te onttrekken. Godsdienstige vereenigingen zijn naar de meening dezer leden niet gelijk te stellen met kerken, die een publiekrechtelijk karakter hebben.

Voorts werd gevraagd, of de bepaling, dat eene belofte of bevestiging wordt afgelegd door hen, wier godsdienstige gezindheid het afleggen van een eed verbiedt, wel ten gevolge kan hebben, dat Doopsgezinden zonder onderzoek naar de oprechtheid van hunne gewetensbezwaren tegen den eed zullen kunnen toegelaten worden tot het afleggen van eene belofte of bevestiging. Naar men meende, zijn de Doopsgezinde sociëteiten plaatselijke organisaties, die niet vereenigd zijn tot één genootschap en die geene de leden bindende geloofsbelijdenis hebben. Eene bepaling, die den eed verbiedt, bestaat voor zoover men wist, voor de Doopsgezinden niet. Men heeft hier allen te doen met eene overlevering, die bij deze godsdienstige gezindheid door hare leden wordt gevolgd; met een gebruik, dat in de practijk als uitvloeisel van het behooren tot eene Doopsgezinde sociëteit is aangemerkt.

Verder werd te dien aanzien door sommigen opgemerkt, dat, bestaat er geen kerkelijk verbod betreffende het afleggen van den eed, men hier alleen te doen heeft met eene bij de Doopsgezinden gangbare individueele overtuiging. Maar dan begreep men niet, waarom voor anderen dan Doopsgezinden, bijv. vrijdenkers, een toetsingsrecht zou moeten worden ingevoerd.

Tegen het hier bedoelde toetsingsrecht hadden, gelijk bij de algemeene beschouwingen werd vermeld, vele leden groot bezwaar. Sommigen dezer leden zouden in elk geval liever bepaald zien, dat vrijstelling van den eed gegeven zal worden, behalve wanneer de rechter niet aanneemt dat de gewetensbezwaren oprecht gemeend zijn.

Eenigen hadden geen bezwaar tegen een onderzoek naar de redenen, waarom iemand bezwaar maakt een eed af te leggen, mits slechts vaststaat, dat daardoor op de vrije keuze tusschen eed en belofte geen inbreuk wordt gemaakt. Zoodanig onderzoek kan huns inziens den rechter behulpzaam zijn bij de toepassing van art. 1945 Burgerlijk Wetboek of art. 399 Wetboek van Strafvordering. Bovendien meenden deze leden, dat het nuttig kan zijn, wanneer de rechter wees op de volkomen gelijke strafbedreiging tegen onware verklaringen, zoowel bij de belofte als bij den eed.

Enkele leden wenschten den rechter ook voor alle andere gevallen dan hier genoemd zijn het toetsingsrecht toegekend te zien.

Bezwaar werd geopperd tegen de uitdrukking „gewetensbezwaren”. Sommigen keurden die uitdrukking af, omdat zij enkel op godsdienstige bezwaren schijnt te doelen. Anderen merkten op, dat de bedoeling blijkbaar is hier ook rekening te houden met de bezwaren van atheïsten, maar dat alleen hij, die aan God gelooft,

gewetensbezwaren kan hebben, hetgeen door anderen ten stelligste werd ontkend. In overweging werd gegeven in plaats van „gewetensbezwaren” te lezen „gemoedsbezwaren”. Door enkelen werd aangedrongen op het vervallen van het woord „gewichtige”, op grond dat gewetensbezwaren altijd gewichtig zijn.

Omtrent de draagwijdte van het toetsingsrecht bestond verschil van gevoelen. Sommigen meenden, dat de rechter zou hebben te onderzoeken of de geopperde bezwaren als gewetensbezwaren kunnen gelden; of deze gewichtig genoeg zijn en eindelijk of zij oprecht gemeend zijn. Anderen waren van oordeel, dat de voorgestelde bepaling den rechter geenszins het recht geeft te beoordeelen, of de bezwaren gewetensbezwaren zijn en of zij gewichtig zijn. Hij heeft alleen te oordeelen, of de te beëedigen persoon oprecht meent, dat zijne bezwaren gewichtige gewetensbezwaren zijn. Deze leden beschouwden de inlassching van de woorden „oprecht meent” als eene verbetering van art. 126 van het ontwerp-Wetboek van Strafvordering der Staatscommissie en meenden, dat de uit die inlassching voortvloeiende beperking van het toetsingsrecht geheel overeenstemt met de toelichting der Staatscommissie. Men beriep zich hierbij op de Memorie van Toelichting, maar zou toch gaarne vernemen, dat de Regeering met de hier gegeven verklaring instemt.

Door sommigen werd aanbevolen de bepaling te splitsen en bij voorbeeld te lezen:

„b. indien de godsdienstige gezindheid van den te beëedigen persoon hem het afleggen van den eed verbiedt;

c. indien de te beëedigen persoon bij de beëediging verklaart gewichtige gewetensbezwaren tegen het afleggen van een eed te gevoelen; in dit geval is het met rechtspraak belast college of de rechterlijke of consulaire ambtenaar evenwel bevoegd toch den eed op te leggen, wanneer hij niet aanneemt, dat de gewetensbezwaren oprecht gemeend zijn.”

Bezwaar werd geopperd tegen de uitdrukkingen „bij de beëediging” en „den te beëedigen persoon”, omdat het gevolg van de bepaling juist kan zijn, dat er geene beëediging plaats heeft.

In art. 3, derde lid, wordt gezegd, dat tegen de daar bedoelde beslissing van den kantonrechter omtrent het afleggen van eene belofte geen beroep openstaat. Hieruit ware de conclusie af te leiden, dat tegen de beslissingen, bedoeld in art. 2 onder *b* wél beroep is toegelaten. Is dit de bedoeling? Zoo neen, is het dan niet wenschelijk ook hier een bepaling tot uitsluiting van beroep op te nemen? Sommigen wenschten zoodanig beroep toegelaten te zien.

In de Memorie van Toelichting zet de regeering uiteen, waarom zij ten aanzien van den decisioiren eed geene bijzondere regeling heeft voorgesteld. Verscheidene leden achtten zoodanige regeling noodig.

Tot het opleggen van den decisioiren eed gaat men alleen over, indien men over geen enkel rechtsgeldig bewijs beschikt en dus

evenmin bij machte is eene eventueele onwaarheid in de af te leggen verklaring aan te toonen. In den regel onderzoekt men dan, of de tegenpartij als waarheidlievend bekend staat en of op zijn godsdienstzin vertrouwd kan worden. Valt dit onderzoek gunstig uit, dan waagt men het zich te verlaten op de kracht van den eed. De regeering wil nu echter aan de tegenpartij vergunnen den eed door eene belofte te vervangen, als zij zich beroept op gewetensbezwaren, die door den rechter als oprecht gemeend worden beschouwd. Sommige leden achtten het met het oog op het belang van de partij, die den eed opdraagt, niet geoorloofd aan een beroep op gewetensbezwaren zoo groote beteekenis te hechten. Het is stellig niet ondenkbaar, dat hij, die zich op gewetensbezwaren beroept, geen bezwaar heeft tegen den eed in het algemeen, maar wel tegen den hem op te leggen decisoiren eed.

Verscheidene leden vereenigden zich met de regeling, ten opzichte van dit punt voorgesteld in het gewijzigde wetsontwerp tot herziening van het bewijsrecht van den Minister van Raalte.

Sommigen zagen in de bevoegdheid tot het terugnemen van de eedsopdracht, indien de tegenpartij slechts eene belofte wil afleggen, geene voldoende oplossing, omdat de partij, die den eed wilde opleggen, dan toch, wegens het ontbreken van andere bewijsmiddelen, het proces zal moeten verliezen. Zij wenschten, dat de opdrachtgever over de aanvraag tot het afleggen eener belofte zou worden gehoord. Deze zou dan misschien feiten kunnen aanvoeren, waaruit blijkt, dat de geopperde bezwaren in het bijzonder den eed in quaestie betreffen en dat oprecht gemeente gewetensbezwaren tegen den eed in het algemeen bij zijne tegenpartij niet bestaan. Ook werd aanbevolen aan eene partij, die een eed wil opdragen, de bevoegdheid te geven, de tegenpartij vooraf te sommeeren te verklaren, of zij bereid is den eed af te leggen. Dit zou voor hem, die de eedsopdracht wenscht te doen, eene besparing in de proceskosten met zich brengen. Tegen de bepaling, dat de rechter ook in dit geval ten slotte definitief beslist, hadden deze leden verder geen bezwaar.

Anderen vereenigden zich met het betoog der Memorie van Toelichting.

Artikel 3.

Sommige leden zagen niet in, waarom het toetsingsrecht aan rechterlijke en consulaire ambtenaren wél en aan anderen, ten overstaan van wie een eed moet worden afgelegd, niet zou gegeven worden. Dit artikel leidt tot de zonderlinge consequentie dat Commissarissen der Koningin, burgemeesters, notarissen, zullen achterstaan bij consulaire ambtenaren. De voorgestelde regeling veroorzaakt ook noodeloozen omslag; zij leidt bij voorbeeld tot uitstel van boedelbeschrijvingen. Waar alle op een wettelijk voorschrift berustende niet ten overstaan van een rechter of consularen ambtenaar af te leggen

eeden onder dit artikel vallen, is niet te voorzien, tot welke moeilijkheden de bepaling aanleiding zal geven.

Anderen merkten op, dat bij dit artikel het stuitende van eene regeling, die de belofte slechts bij wijze van uitzondering toestaat, sterk uitkomt. Hier wordt eene formeele, zij het dan ook eenvoudige, procedure voorgeschreven ter beslissing over iemands waarheidsliefde. Volgens art. 2 moet de rechter ook oordeelen over de betrouwbaarheid van een persoon. Zoolang diezelfde rechter ook de verklaringen van dien persoon heeft te beoordeelen, kan zich echter zijn aanvankelijke indruk nog wijzigen. Het kan ook voorkomen, dat de rechter in twijfel iemand tot de belofte toelaat, juist omdat hij vrij blijft de waarde der af te leggen getuigenis te beoordeelen. Maar waar de beslissing des rechters ingevolge art. 3 wordt ingeroepen, vestigt die beslissing een volstrekten indruk omtrent iemands geloofwaardigheid. Is de rechter van oordeel, dat het afleggen van een eed een bijzonderen waarborg oplevert, dan zal hij alleen indien hij bepaald overtuigd is van de waarheidlievendheid van den aanvrager vergunning verleen tot het afleggen van eene belofte, die tegenover anderen zal gelden. Weigert hij die vergunning, dan is tegenover dien derde op den aanvrager voorgoed de stempel van ongelooftwaardigheid gedrukt.

Enkele leden hadden bezwaar tegen de uitdrukking „kunnen opgeven” in het eerste lid, omdat daaruit kan afgeleid worden, dat de verzoeker niet verplicht is zijne bezwaren schriftelijk of mondeling op te geven en de rechter die bezwaren toch moet kennen om over het verzoek te kunnen beslissen.

In art. 2 wordt naast den rechterlijken of consulairen ambtenaar ook het met rechtspraak belaste college vermeld. De consequentie eischt, naar de meening van sommigen, dat van zoodanig college ook in art. 3 melding wordt gemaakt.

Eenige leden waren van meening, dat het artikel moet worden aangevuld met de bepaling dat de eedsaflegging van rechtswege wordt uitgesteld, totdat de beslissing van den kantonrechter is afgekomen.

Artikel 4.

Zeer vele leden verklaarden tegen het in dit artikel vervatte verbod van eedsaflegging bezwaar te hebben (zie de opmerkinge bij art. 2). Het artikel heeft het zonderlinge gevolg, dat bij de aanvaarding van hun ambt de leden van de Provinciale Staten de keuze zullen hebben tusschen eed en belofte, terwijl de leden der gemeenteraden verplicht zullen zijn eene belofte af te leggen.

De uitdrukking „behoudens de bepalingen der Grondwet” werd uit een oogpunt van wetsstijl verre van fraai geacht.

Eenige leden achtten het minder juist de regelingen van de Bevoegdheidswet en van de Octrooiwet onder dit artikel te doen vallen,

aangezien de daar bedoelde getuigenverklaringen veeleer met den in de artikelen 1—3 geregelden getuigenoed zijn gelijk te stellen. Men vroeg, of van de bevoegdheid, bij de genoemde wetten gegeven, om eene belofte af te leggen, in de praktijk veel gebruik wordt gemaakt.

Artikel 5.

Enkele leden wenschten aan het artikel toegevoegd te zien „behoudens het bepaalde bij art. 1945 B. W. en art. 399 Wetboek van Strafvordering” opdat duidelijk zou zijn, dat ondanks de wettelijke gelijkstelling van eed en belofte de rechter bij de beoordeeling der waarde van getuigenverklaringen rekening heeft te houden met het feit, dat eene belofte minder waarborg voor ware verklaringen oplevert dan een eed.

Anderen achtten die bijvoeging onnoodig, aangezien de bedoelde bepalingen den rechter vrijlaten rekening te houden met alles, wat op de meerdere of mindere geloofwaardigheid van verklaringen invloed kan hebben.

Deze opmerkingen gaven eenigen aanleiding tot de vraag, of, indien een rechter in zijne uitspraak verklaart aan eene verklaring minder gewicht te hebben gehecht omdat zij onder belofte is afgelegd, die uitspraak voor cassatie vatbaar zou zijn. Gaarne zou men hieromtrent de meening der Regeering vernemen.

Door anderen werd het stellen dezer vraag overbodig geacht, omdat zulk een overweging in strijd ware met dit artikel. Deze leden kwamen ook op tegen de meening, dat eene verklaring minder betrouwbaar zou moeten worden geacht alleen omdat zij niet onder eede is afgelegd.

De bedoeling van het artikel is, blijkens de toelichting, aan proces-verbalen, opgemaakt op eene ambtsbelofte, dezelfde kracht te geven als aan proces-verbalen, opgemaakt op een ambtseed. Sommige leden vroegen, of het wel noodig is eene ambtsbelofte te vergen. Aan een proces-verbaal kan bewijskracht worden toegekend, omdat het van een ambtenaar komt, ook wanneer deze zich niet door het afleggen eener plechtige verzekering bij de aanvaarding van zijn ambt verbonden heeft zijn plicht te doen.

De redactie van het artikel werd gebrekkig geacht. „Krachtens deze wet” zullen geene eeden of beloften worden afgelegd. Gevraagd werd, waarom hier niet de redactie van het derde lid van art. 207 Wetboek van Strafrecht gevolgd is.

Voorts vroeg men, of de getuigenverklaringen van niet tot een kerkgenootschap behorende personen onder eede afgelegd in nog aanhangige processen, in appèl als ongeldig aangemerkt zullen kunnen worden.

Eenige leden gaven, met het oog op de bezwaren, waartoe het

artikel aanleiding geeft, in overweging het te doen vervallen en eene aanvulling voor te stellen van art. 401 Wetboek van Strafvordering.

Aldus vastgesteld den 3den December 1914.

RUTGERS.

DE VISSER.

VAN WIJNBERGEN.

RINK.

GERHARD.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 October 1913.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Verspijck, Mr. Scholten, Engelhard, Mr. Tijssens en Nolst
Trenité.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. v. Sasse van IJsselt.

*Diefstal door een kamerwacht ten nadeele van een medebewoner
der kamer gestraft volgens art. 310 jo 44 W. v. S. (Anders A.-F.,
die concludeerde tot toepassing van art. 191 C. W. L. jo art. 44
W. v. S.)*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

A. B., oud 19 jaar, geboren te Eibergen, milicien-soldaat bij het 22e Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, gewezen den 24sten Juni 1913 met aanhaling der artikelen 44, 84 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 74 der Militiewet en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„diefstal, terwijl beklaagde door het begaan van het strafbare feit een bijzonderen ambtsplicht heeft geschonden”; en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor drie jaren, alsmede verwezen in de proceskosten;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien, bij schrifture ter rolle, is te kennen gegeven dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove, zoowel wat betreft het al of niet bewezene van het te last gelegde feit en de qualificatie daaraan te geven als den aard en

duur der op te leggen straffen, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

den Advocaat-Fiscaal voor Hare Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en bij 's Hofs Resolutie van den 11en Juli 1913 geautoriseerd om dit appel voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien, voor antwoord in appel en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis, wat de aan het gepleegde feit gegeven qualificatie en de opgelegde vrijheidstraf betreft en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, de eischer en verweerder, met weglating der aangehaalde artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 310 van het Wetboek van Strafrecht en 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191) en aanhaling der artikelen 191 van genoemd Crimineel Wetboek, 91 van het Wetboek van Strafrecht en 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 voormeld, zal worden schuldig verklaard aan „het bestelen van zijn kameraad in de chambree, door het begaan van welk strafbaar feit, hij, ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon — een bijzondere ambtsplicht — die van kamerwacht — heeft geschonden” en deswege veroordeeld tot zes maanden militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, als mede veroordeeling in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe in hooger beroep gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gelet op hetgeen appelland, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appelland voor den Krijgsraad heeft terechtgegaan beschuldigd:

dat hij te Ede op 1 Juni 1913, kamerwacht zijnde op kamer No. 54 van de 2e compagnie, 2e bataillon, 2e regiment Infanterie in de Infanteriekazerne No. 11 heeft weggenomen eene beurs inhoudende twee kwartguldenstukken, vier tiencentstukken en eenig kopergeld, toebehoorende aan den medebewoner zijner kamer G. H. R. met het oogmerk om zich die wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat den beklaagde was

te last gelegd en dat in dat bewezen verklaarde tevens is vervat het wettig en overtuigend bewijs van beklagdes schuld daaraan;

dat het bewezen verklaarde feit bij het vonnis met juistheid is gequalificeerd als diefstal terwijl beklagde door het begaan van het strafbare feit een bijzondere ambtsplicht heeft geschonden;

Overwegende dat de straf van twee maanden gevangenis aan den appellant bij het vonnis opgelegd is te licht in verband met de omstandigheid dat hij pas in April 1913 wegens het bestelen van zijn kameraad in het slaapkwartier tot militaire gevangenisstraf van veertien dagen is veroordeeld, maar dat nog niet gebleken is dat beklagde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met weglaten van artikel 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191);

Rechtdoende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement hoofdplaats Arnhem, den 24en Juni 1913 tegen beklagde gewezen voor zooveel betreft de opgelegde gevangenisstraf en de ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaren;

Veroordeelt hem tot gevangenisstraf van drie maanden;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep verblijven ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch;

Vgl. met deze Sententie de Sententie van 9 Juni 1914, M. R. T. de IX, blz. 509.

Is in ieder geval dat een militair zijnen kameraad in het slaapkwartier, in de chambrée of in de stallingen besteelt, art. 191 Cr. Wb. toepasselijk? Neen, alleen dan, indien hij bij het plegen van den diefstal wist, althans redelijkerwijze moest aannemen, dat het voorwerp der ontvreemding toebehoorde aan een kameraad. Dit zal veelal blijken uit de plaats waar het voorwerp zich bevond, den aard daarvan of door andere omstandigheden. Volkomen juist is in bovenstaande Sententie van 3 October 1913 diefstal aangenomen en niet diefstal in de chambree, hoewel bewezen werd geoordeeld, dat de ontvreemde beurs met geld aan een medebewoner der kamer toebehoorde;

De zaak is van groot praktisch belang, daar de Militaire Rechter bij veroordeeling wegens diefstal bevoegd is geldboete op te leggen, terwijl op den militairen diefstal slechts vrijheidsstraf staat.

In de Sententie van 9 Juni 1914 wordt de motiveering gemist, dat de beklagde, den diefstal plegende, zich desbewust aan kameradsgoed vergreep. Voorwerpen, die een militair op de chambree

vindt en zich toeëigent, kunnen zeer wel door een officier of ander meerdere, door een corveëer of wien ook zijn verloren. „Verplicht in „bepaalde lokalen te wonen, te midden van kameraden, wier keuze „hem niet vrijstaat, en alzoo niet op eigen vertrouwen is gegrond, „verplicht in die lokalen zijne goederen te bewaren, hangt de militair noodzakelijk, wat het behoud dier goederen betreft, af van de „eerlijkheid dier kameraden.” (Pols, Het Crimineel Wetboek 2e uitg. blz. 515). Schoon gezegd. Maar dan mag o.i. de Rechter alleen dan krachtens art. 191 veroordeelen, indien vaststaat dat de militair bij den diefstal wist dat hij zich vergreep aan de trouw die, naar militaire beginselen, kameraden aan elkander verschuldigd zijn. (Noot van den inzender).

Bovenstaande Sententie geeft aanleiding tot meerdere opmerkingen. Waar ten laste gelegd en bewezen is diefstal door een kamerwacht ten nadeele van een medebewoner der kamer in eene kazerne, schijnt ons veroordeeling wegens diefstal in de chambree, met toepassing van art. 191 C. W. L. en *niet* inroeping van het W. v. S., de juiste opvatting. In zoover zouden we dus meenen, dat de Adv.-Fiscaal het gelijk aan zijne zijde had, maar dan zonder toepassing van art. 44 W. v. S. (Zie ons betoog in M. R. T. IX, blz. 394). Waarom het H. M. G. eene beslissing in anderen zin heeft gegeven, blijkt uit de sententie niet.

Volgens de laatste overweging was de beklagde eenige maanden te voren ook reeds wegens diefstal veroordeeld. Had hem in verband daarmede dan niet herhaling behooren te zijn ten laste gelegd? Vreemd doet het aan dat deze dief-recidivist door het Hof nog niet ongeschikt werd geoordeeld om in den militairen stand te blijven.

Wat betreft de noot van den geacht en inzender, hiermede kunnen wij ons slechts ten deele vereenigen. Dat de schuldige bij diefstal in de chambree bepaald zou moeten weten dat het weggenomen goed aan een kameraad toebehoort, schijnt ons een te ver getrokken eisch, die dan, naar wij meenen, ook niet door het H. M. G. wordt gesteld. Van particuliere zaken, in het bijzonder ook wel van een beurs met geld, die op de chambree worden aangetroffen kan redelijkerwijze worden aangenomen, dat zij als regel aan een bewoner dier chambree toebehooren. Voldoende zal dan zijn dat dit laatste *objectief* komt vast te staan.

Red.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententia van 10 April 1914.*

President Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst-Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. H. Th. Gerlings.

Een militair vertrekt, — met medeneming van een tuniek toebehoorende aan het Rijk en in gebruik bij een kameraad — met verlof, hetwelk op 30 Juli 1913 kwam te eindigen. Hij blijft weg en meldt zich eerst in Januari 1914 weder vrijwillig aan.

Dit feit valt niet onder art. 152 C. W. L., hetwelk eischt dat de desertie gepaard gaat met ontvreemding van goed enz., nu de beklaagde met verlof, dus op geoorloofde wijze zijn garnizoen heeft verlaten — al moge hij toen reeds het oogmerk hebben gehad 's Lands dienst voor goed te verlaten —, zoodat hij weggaande met medeneming van de tuniek, noch zich schuldig maakt aan desertie, noch kon worden beschouwd als deserteur.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 3en Maart 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, den 6den Februari 1914 gewezen in de zaak tegen H. L., oud 22 jaar, geboren te Dodewaard, kanonnier bij het 1e Regiment Vesting-Artillerie, eerst gedetineerd, doch ingevolge 's Hofs Resolutie van den 31sten Maart 1914, dienzelfden dag bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 13, 17, 134, 152 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad no. 35) en der artikelen 1, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), 10, 11, 27, 58, 91 en 310 van het Wetboek van Strafrecht en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1e. eerste desertie in tijd van vrede, gepaard gaande met ontvreemding van goed van een zijner kameraden, gepleegd door een soldaat door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof

van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, gevolgd door vrijwillige aanmelding, doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede gepleegd door een soldaat, gepaard gaande met ontvreemding van goed van een zijner kameraden, opgevolgd van arrestatie;

2e. diefstal,

en deswege veroordeeld voor het feit sub 1e tot eene militaire gevangenisstraf van eene maand, voor het feit sub 2e. tot gevangenisstraf van eene maand, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van den 19en Januari 1914 af in mindering zal worden gebracht, eerst bij de uitvoering der opgelegde militaire gevangenisstraf en daarna bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf; !

Welke Advocaat-Fiskaal, bij Resolutie van den 10en Maart 1914 verregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de qualificatie en de straf betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating der aangehaalde artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 den Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191) 58 en 310 van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling van artikel 55 dan dit Wetboek, zal worden schuldig verklaard aan:

„desertie in tijd van vrede door een militair, door langer dan acht „dagen, na het eindigen van zijn verlof, van zijn Korps afwezig te „zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters „te kunnen bewijzen, gaande de desertie gepaard met ontvreemding „van goed van een zijner kameraden”, en deswege veroordeeld tot zes maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den beklaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf van den 19en Januari 1914 af, in mindering zal worden gebracht, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

genoemden L., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis van den Krijgsraad te niet te doen voor zooveel betreft de verzwarende omstandigheid aan de desertie gegeven als zoude deze zijn gepleegd „gepaard gaande met ontvreemding van goed van een zijner kameraden” en overigens het vonnis te bevestigen, ook wat de opgelegde straffen betreft;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft verklaard;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan ter zake dat hij, na het eindigen van een hem verleend verlof, op 30 Juli 1913, langer dan acht dagen van zijn korps, in garnizoen te Gorinchem, afwezig is gebleven totdat hij zich op 5 Januari 1914 te Nijmegen vrijwillig als deserteur heeft aangemeld bij den Commandant der wacht van de kazerne der Koloniale Reserve, den sergeant L., zulks terwijl hij bij zijn vertrek met verlof heeft weggenomen een tuniek groot tenue met schouderbedekkingen, toebehoorende aan het Rijk en in gebruik gegeven aan den milicien-kanonnier O., met het oogmerk zich dat kleedingstuk en die schouderbedekkingen wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 6 Februari 1914 gewezen vonnis deze, den gedaagde ten laste gelegde feiten en zijn schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd, die feiten heeft gequalificeerd als 1e) eerste desertie in tijd van vrede, gepaard gaande met ontvreemding van goed van een zijner kameraden, gepleegd door een soldaat door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden der afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen gevolgd door vrijwillige aanmelding, doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste oveenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, gepaard gaande met ontvreemding van goed van een zijner kameraden, opgevolgd van arrestatie; 2e) diefstal, en te dier zake den gedaagde heeft veroordeeld voor het feit sub 1e. tot een militaire gevangenisstraf van eene maand, voor het feit sub 2e. tot gevangenisstraf van eene maand, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, van den 19den Januari 1914 af in mindering zal worden gebracht, eerst bij de uitvoering der opgelegde militaire gevangenisstraf en daarna bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf;

Overwegende dat de gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof, is blijven volharden bij de vroeger door hem afgelegde verklaringen, zooals deze in het vonnis van den Krijgsraad zijn opgenomen;

Overwegende dat de gedaagde zelfs geen moeite heeft gedaan om de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des Rechters te bewijzen, ook voor het Hof enkel verklarende, dat, toen hij op 23 Juli 1913 met verlof zijn garnizoen verliet, hij van plan was om den dienst voorgoed te verlaten;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht, op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd, de feiten, den gedaagde te laste gelegd, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard;

Overwegende dat echter de qualificatie, door den Krijgsraad aan de aldus ten laste van den gedaagde bewezen verklaarde feiten gegeven, onjuist is en zal moeten luiden: 1). eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van zijn korps afwezig te blijven, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, gevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd van arrestatie; 2) diefstal;

Overwegende dat toch, zal artikel 152 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande van toepassing zijn, de desertie gepaard moet zijn gegaan met ontvreemding van goed als in dat artikel omschreven, wat hier niet het geval is geweest;

Overwegende dat immers gedaagde, na de in de telastlegging bedoelde tuniek te hebben weggenomen, met verlof dus op geoorloofde wijze, zijn garnizoen heeft verlaten, al moge hij toen reeds het oogmerk hebben gehad, 's lands dienst voor goed te verlaten, zoodat hij, weggaande met medeneming van de tuniek, noch zich schuldig maakte aan desertie, noch kon worden beschouwd als deserteur;

Overwegende dat uit een en ander volgt, dat door den Krijgsraad aan den gedaagde verkeerdelijk voor het feit onder 1e. militaire gevangenisstraf is opgelegd en het vonnis dus in zooverre niet in stand zal kunnen blijven;

Overwegende dat eene gevangenisstraf van eene maand als den gedaagde door den Krijgsraad voor het feit onder 2e. opgelegd, in goede verhouding staat tot den ernst van dit feit;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis van den Krijgsraad genoemd, artikel 10 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191) en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, op 6 Februari 1914 ten laste van den gedaagde gewezen enkel voor wat betreft de in dat vonnis aan de bewezen feiten gegeven qualificatie en de den gedaagde opgelegde straffen;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Qualificeert de bewezen feiten als:

- 1e. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van zijn korps afwezig te blijven, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, gevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van

het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, en gevolgd van arrestatie; 2e. diefstal;

Veroordeelt den gedaagde voor het feit onder 1e. tot militaire detentie van zes weken, voor het feit onder 2e. tot gevangenisstraf van ééne maand;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze Sententie voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, van veertien Januari 1914 af in mindering zal worden gebracht, eerst bij de uitvoering der opgelegde militaire detentie en daarna bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 Juni 1914.

President Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. M. H. de Boer.

Opruïing. Toevoeging in het openbaar aan eenige burgers, in woordenwisseling met een sergeant, van de woorden: „geef hem maar een klap van mij in zijn gezicht”.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 15den Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, Hoofdplaats Arnhem, den 3den April 1914 gewezen in de zaak tegen J. W. J., oud 21 jaar, geboren te Apeldoorn, huzaar bij het Escadron Ordonnansen, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 131 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad Nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad Nr. 64) en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„In het openbaar mondeling tot eenig strafbaar feit opruïen” en

deswege veroordeeld tot eene maand gevangenisstraf, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd, dan als beezen is verklaard;

Welke Advocaat-Fisikaal, bij Resolutie van den 29en Mei 1914 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad Nr. 191), 131 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad Nr. 64) en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „in het openbaar, mondeling tot eenig strafbaar feit opruien”, en deswege veroordeeld tot eene maand gevangenisstraf, met vrijspraak van het meerder hem te last gelegde, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre

en

genoemden J. W. J., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hof's dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd, dat hij te Apeldoorn op 16 Januari 1914 des avonds omstreeks 9 uur 10. in het openbaar mondeling tot eenig strafbaar feit heeft opgeruid door tot burgers te zeggen: „als ik burger was gaf ik hem een klap in zijn gezicht” en „geef hem maar een klap van mij in zijn gezicht”, daarbij doelende op den sergeant G., die met die burgers in woordenwisseling was, en 2o. denzelfden met woorden heeft beleedigd door hem het woord „snotneus” toe te voegen;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht dit te laste gelegde, behoudens het onder 1o. te laste gelegde bezigen der woorden „als ik burger was gaf ik hem een klap op zijn gezicht” en het onder 2o. te laste gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard met gedaagdes schuld daaraan op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis weergegeven, het juist heeft gequalificeerd (nemende het Hof aan, dat de Krijgsraad met de woorden „te kwalificeeren zoo-als is voormeld”, bedoelt te zeggen dat het werkelijk aldus qualificeert) en dat de straf in juiste verhouding staat tot het gepleegde feit;

Overwegende dat de vrijspraak voor zoover betreft het niet als bewezen aangenomene gerechtvaardigd is;

Overwegende dat dus het vonnis kan worden bevestigd;
 Gezien, behalve de in het vonnis vermelde wetsartikelen, ook de artikelen 62 en 64 van 's Hof's Provisioneele Instructie;
 Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!
 Bevestigt het vonnis den 3en April 1914 door den Krijgsraad te Arnhem ten laste van gedaagde geweest;
 Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
 Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. van Soest.

*Het zich zonder behoorlijk plaatsbewijs in den trein bevinden.
 (art. 30.1b van het Vereenvoudigd Locaalspoorwegreglement 1902)
 Verbetering in appèl van de door den Krijgsraad aan de overtreding gegeven qualificatie.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 26sten Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, den 10den Maart 1914 geweest in de zaak tegen P. B. B., oud 20 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-soldaat bij het 18e Regiment Infanterie, thans met groot verlof en wonende te Sloterdijk (gemeente Sloten), die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad Nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad Nr. 64), 74 der Militiewet, 1, 5 en 6 der Wet van 9 Juli 1900 (Staatsblad Nr. 118), 30 1 letter b, van het Vereenvoudigd Locaalspoorwegreglement 1902, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht is schuldig verklaard aan:

„het zich zonder behoorlijk plaatsbewijs in den trein bevinden” en deswege veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden, onder

bepaling dat, bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zij zal worden vervangen door eene hechtenis van tien dagen, met bevel, dat de abonnementskaart nr. 6950 der Electriche Spoorweg-Maatschappij, gevestigd te Haarlem, welke kaart als stuk van overtuiging gediend heeft, na verloop van acht dagen nadat het geapprobeerde vonnis zal zijn gepronuncieerd, zal worden teruggegeven aan voornoemde Maatschappij;

Welke Advocaat-Fisikaal, bij Resolutie van den 5den Juni 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de qualificatie betreft, en dat gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, zal worden schuldig verklaard aan: „zich zonder be-, hoorlijk plaatsbewijs in den trein bevinden en niet, na de eerste „waarschuwing van den beambte of bediende van den spoorwegdienst „de plaats waar men is ingestapt en de plaats van bestemming op- „geven en den vervoerprijs daarheen betalen, tegen ontvangst van een plaatsbewijs”; met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ambts- halve, ter eenre

en

genoemden P. B. B., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den eischer ambts halve, mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militair Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtstaan ter zake dat hij te Amsterdam op den 23sten December 1913 omstreeks 7 uur 5 minuten namiddag zich heeft bevonden in een rijtuig van den trein der Electriche Spoorweg-Maatschappij gevestigd te Haarlem, welke trein op dat tijdstip vertrok van Amsterdam in de richting van Sloterdijk, terwijl hij tijdens den rit niet was voorzien van een behoorlijk plaatsbewijs;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 10 Maart 1914 gewezen vonnis dit aan gedaagde te laste gelegde en zijne schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als „het zich zonder behoorlijk plaatsbewijs in den trein bevinden” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden onder bepaling, dat bij gebreke

van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zij zal worden vervangen door eene hechtenis van tien dagen en met bevel, dat de abonnementskaart no. 6950 der Electriche Spoorweg-Maatschappij, gevestigd te Haarlem, welke kaart als stuk van overtuiging gediend heeft, na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn geprononceerd, zal worden teruggegeven aan de voornoemde maatschappij;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring in het vonnis terecht is geschied maar de daar aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie is onjuist en zal moeten luiden: zich zonder behoorlijk plaatsbewijs in den trein bevinden en niet na de eerste waarschuwing van den beambte of bediende van den spoorwegdienst de plaats, waar men is ingestapt en de plaats van bestemming opgeven en den vervoerprijs daarheen betalen tegen ontvangst van een plaatsbewijs;

Overwegende dat de straf in het vonnis opgelegd staat in goede verhouding tot het feit, waaraan gedaagde is schuldig verklaard;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis aangehaald, artikel 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, op 10 Maart 1914 in deze zaak gewezen, voor zooveel betreft de daar aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand met dien verstande, dat de teruggave van de abonnementskaart zal plaats vinden na verloop van acht dagen na het uitspreken van deze sententie;

Qualificeert het bewezen verklaarde als:

zich zonder behoorlijk plaatsbewijs in den trein bevinden en niet na de eerste waarschuwing van den beambte of bediende van den spoorwegdienst de plaats, waar men is ingestapt en de plaats van bestemming opgeven en den vervoerprijs daarheen betalen tegen ontvangst van een plaatsbewijs;

Wij veroorloven ons, naar aanleiding van vorenstaande sententie een korte opmerking. Het gaat hier om een norm, geredigeerd met „tenzij”. Het betreffende voorschrift van art. 30 van het Vereenvoudigd Locaalspoorwegreglement 1902 (Staatsblad No. 170) luidt:

1. Het is aan ieder verboden:

a. enz.

b. zich zonder behoorlijk plaatsbewijs in den trein te bevinden, tenzij na de eerste waarschuwing van den beambte of bediende van den spoorwegdienst de plaats, waar men is ingestapt, en de plaats van bestemming wordt opgegeven en de vervoerprijs daarheen wordt betaald tegen ontvangst van een plaatsbewijs;

Vormt de zin na „tenzij” nu hier een „fait justificatif” of is hij element der overtreding? De Hooge Raad stelt zich op het standpunt dat soms de nevenzin aanvangende met „tenzij” een rechtvaardigingsgrond oplevert en daarvan dan nòch in de dagvaarding nòch in de qualificatie melding behoeft te worden gemaakt 1), terwijl in andere gevallen, bijv. voor de toepassing van art. 27 Jachtwet 2) die bijzin als element moet worden beschouwd en derhalve in telastlegging en qualificatie niet mag ontbreken. In 't algemeen schijnt de vraag dus niet voor beantwoording vatbaar te zijn, redactie en bedoeling van het voorschrift kunnen haar invloed doen gelden.

Verbiedt nu het Spoorwegreglement als regel het zich zonder behoorlijk plaatsbewijs in den trein bevinden, en vormt hetgeen na „tenzij” volgt daarop een uitzondering of is het meer de bedoeling dat men zich wel in den trein mag bevinden zonder behoorlijk plaatsbewijs, mits men dan daarna maar aan de verdere gestelde voorwaarden voldoet? In het eerste geval zou er sprake zijn van een rechtvaardigingsgrond in het tweede geval van een element van het strafbaar feit.

Wij zouden geneigd zijn de vraag in laatstgemelden zin te beantwoorden en in zoover zouden we dus juist achten de verbetering door het Hof in de door den krijgsraad gegeven qualificatie aangebracht. Maar dan brengt de consequentie een tweede vraag op den voorgrond. Is er n.l. in casu sprake van een element, dan had daarvan in de telastlegging ook gewag moeten worden gemaakt en dit is hier niet geschied. Zijne opvatting van het artikel toepassende, had het Hof dus onzes inziens waar een strafbaar niet ten laste was gelegd — eene vrijspraak moet geven. Wij mogen in dit verband verwijzen naar eene opmerking van de toenmalige redactie van dit tijdschrift naar aanleiding der sententie van 8 Maart 1907. Deel IV blz. 485, met welke opmerking wij ons geheel kunnen vereenigen. Het Hof had toen in een volkomen analoog geval eene overeenkomstige beslissing gegeven als bij de hierboven opgenomen uitspraak. Het heeft nu bij die jurisprudentie volhard en — zoo het van de destijds gemaakte opmerking heeft kennis genomen — die derhalve stilzittend niet juist geoordeeld. Nu zij echter in onze oogen niet wel betwistbaar is, meenden wij aan deze niet geheel onbelangrijke quaestie andermaal eenige regelen te moeten wijden. Red.

1) Zie bijv. arrest van 27 Jan. 1908 W. 8652. Verg. ook de conclusie van den advocaat-generaal Tak in W. 9627².

2) Arrest van 20 Mei 1912 W. 9348. Anders Adv.-gen. Ledeboer. Zie verder nog het opstel van Mr. van Wijnbergen in Tijdschr. v. Strafrecht XIII 128 en de rede van mr. de Savornin Lohman bij de beraadslaging over art. 67 Wetb. v. Mil. Strafrecht. Van der Hoeven II 53.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 8 September 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

Waar bij art. 12 van het Kon. besluit van 18 November 1913 (Stbl. No. 412), ter uitvoering o.a. van art. 33 der Vogelwet 1912 (St.bl. No. 303), is verboden zich in het veld buiten openbare wegen en voetpaden te bevinden met o.a. beugels, overtreedt hij die zich in het veld bevindt met drie beugels toch slechts één maal dat verbod. Anders krijgsraad 's-Hertogenbosch.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 16den Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch den 22sten Mei 1914 gewezen in de zaak tegen J. T., oud 44 jaar, geboren te 's-Gravenhage, muzikant bij het 6e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 23, 33 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), 33, 36 en 41 der Vogelwet 1912, 12 van het Koninklijk besluit van 18 November 1913 (Staatsblad No. 412), en 178, 179 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht is schuldig verklaard aan: „zich in het veld buiten openbare wegen en voetpaden bevinden met een beugel, driemaal gepleegd” en deswege veroordeeld tot drie geldboeten ieder van één gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van één dag voor elke boete, met verbeurdverklaring van de in beslag genomen drie beugels;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 7den Juli 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteevend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de qualificatie en de opgelegde straf betreft en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, zal worden schuldig verklaard

aan: „zonder vergunning zich in het veld, buiten openbare wegen „en voetpaden, te bevinden met beugels”, en deswege veroordeeld tot eene geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hofs Sententie kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door hechtenis van drie dagen, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, ook wat aangaat de verbeurdverklaring der in beslag genomen voorwerpen, — alzo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemde J. T., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 19 April 1914 des namiddags te ongeveer 5½ uur te Prinsenhage ter plaats genaamd *Elzenberg*, zich heeft bevonden in het veld buiten openbare wegen en voetpaden, een perceel mastbosch, met drie beugels zonder eenige vergunning te hebben als bedoeld in artikel 9 of 10 van het Koninklijk Besluit van 18 November 1913 (*Staatsblad* No. 412);

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 22 Mei 1914 gewezen vonnis het aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „zich in het veld buiten openbare „wegen en voetpaden bevinden met een beugel driemaal gepleegd”; en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot drie geldboeten, ieder van één gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop deze uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door hechtenis van één dag voor elke boete, met verbeurdverklaring van de in beslag genomen drie beugels;

Overwegende dat in het vonnis de bewezen- en schuldigverklaring te recht zijn geschied maar de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie is onjuist en dientengevolge de aan gedaagde opgelegde straffen zijn niet overeenkomstig de Wet;

Overwegende dat toch bij artikel 12 van den, bij Koninklijk Besluit van 16 November 1913 (*Staatsblad* No. 412), ter uitvoering o. a. van artikel 33 der Vogelwet 1912 vastgestelden algemee-

nen maatregel van bestuur, aan ieder, behalve aan hen, die eene vergunning, als bedoeld in artikel 9 of 10, hebben verkregen, is verboden, zich in het veld buiten openbare wegen en voetpaden te bevinden met o. a.: beugels; dat dus ook hij, die, als gedaagde, zich in het veld bevindt met drie beugels, slechts éénmaal bedoeld verbod overtreedt en hem te dier zake slechts ééne straf kan worden opgelegd;

Gezien behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, op 22 Mei 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zooverre betreft de qualificatie aan het bewezen verklaarde gegeven en de straffen, aan gedaagde opgelegd;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Qualificeert het ten laste van gedaagde bewezen verklaarde als:

„zich in het veld buiten openbare wegen en voetpaden bevinden „met beugels zonder eene vergunning, als bedoeld in artikel 9 of 10 van den bij Koninklijk Besluit van 18 November 1913 (*Staatsblad* No. 412) vastgestelden algemeenen maatregel van bestuur, te hebben verkregen;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene geldboete van één gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door hechtenis van één dag;

Verklaart verbeurd de in beslag genomen drie beugels;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. van Woelderen.

Beklaagde staat terecht wegens: 1o. poging tot zware mishandeling op den openbaren weg met behulp van een dolkmes en 2o. wederspanningheid.

De krijgsraad spreekt vrij van het sub 1o. en veroordeelt ter

zake van het sub 2o tenlastegelegde met niet-ontvankelijkverklaring van den fiscaal in zijne vordering tot veroordeeling van den beklaaide wegens het bij zich hebben van een wapen op den openbaren weg en vrijspraak deswege. Het H. M. G. doet gedeeltelijk te niet de vrijspraak van het sub 2o. ten laste gelegde, doet mede te niet de niet-ontvankelijkverklaring van den fiscaal en veroordeelt wegens „het op den openbaren weg een wapen bij zich hebben.”

Het is onjuist om den fiscaal die bij de R. Z. met betrekking tot zijn schriftuur van eisch in geenerlei opzicht is beperkt en volgens de Wet mag vorderen hetgeen hem geraden voorkomt, in een deel dier vordering niet ontvankelijk te verklaren.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 5den Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord den 22sten April 1914 gewezen in de zaak tegen J. H., oud 31 jaar, geboren te Miedhuizen (gemeente Delfzijl), stoker-olieman, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 23 en 180 van het Wetboek van Strafrecht, 189, 190 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan: „wederspannigheid” en deswege veroordeeld tot betaling van eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd te vervangen door hechtenis van vijf dagen, met bevel tot vernietiging van het in beslag genomen dolkmes met scheede, na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd, met vrijspraak van het aan beklaaide sub 1o. te laste gelegde; terwijl de Fiscaal bij den Krijgsraad niet ontvankelijk wordt verklaard in zijne vordering tot veroordeeling van den beklaaide wegens het bij zich hebben van een wapen op den openbaren weg, waarvan beklaaide eveneens wordt vrijgesproken;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 19den Juni 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 23, 62, 91 en 180 van het Wetboek van Strafrecht, 1 en 2 der Wet van 9 Mei 1890 (Staatsblad no. 81), 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zal worden schuldig verklaard aan 1o. op den openbaren weg een wapen bij zich hebben; 2o. wederspannigheid en deswege veroordeeld: onder 1o. tot eene geldboete van drie

gulden, onder 2o., tot eene geldboete van vijf en twintig gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hofs Sententie kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis, onderscheidenlijk van drie en vijf en twintig dagen, met vrijspraak van het meerder hem te laste gelegde, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden J. H., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien bij schriffure ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen het door den Krijgsraad gewezen vonnis te vernietigen en gedaagde vrij te spreken van het hem te laste gelegde;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtstaan ter zake

1e. dat hij in den avond van den 2en Februari 1914 te omstreeks 9 uur in de Houtstraat te Nijmegen heeft gepoogd zijne echtgenoot opzettelijk zwaar lichamenlijk letsel toe te brengen, door, ter uitvoering van een door hem opgevat voornemen om die vrouw zwaar lichamenlijk letsel toe te brengen, opzettelijk gewelddadig en met kracht naar haar te steken met een ontbloot dolkmes, waarvan het lemmet is lang \pm 11 c.M. en de grootste breedte \pm 21 m.M., de volvoering van welk voornemen alleen ten gevolge van omstandigheden van zijn wil onafhankelijk niet is voltooid, doordat namelijk de agent van politie N. is tusschenbeide getreden, die door het vastgrijpen van zijn, gedaagdes hand, waarin het mes zich bevond, deze ten deele krachteloos maakte, waardoor het mes slechts in lichte aanraking met het lichaam dier vrouw is gekomen;

2o. dat hij ten tijde en ter plaatse als onder 1o. aangegeven zich met geweld en bedreiging met geweld heeft verzet tegen den in de Houtstraat te Nijmegen in uniform surveilleerenden agent van politie en buitengewoon veldwachter der gemeente Nijmegen N., door in eene worsteling, welke tusschen hen ontstond ten gevolge van het tusschenbeide treden van dien agent van politie op de wijze als onder 1o. beschreven en waarbij deze het dolkmes aan hem, gedaagde, trachtte te ontfutselen, aan dien politiedienaar met geweld te rukken en naar hem met geweld te trappen telkens pogend ook het dolkmes naar dien politie-agent te richten en ook pogend in diens wang te bijten;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 22 April 1914 gewezen vonnis op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wet-

tig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, dat gedaagde ten tijde en ter plaatse als bij dagvaarding vermeld zich met geweld en bedreiging met geweld heeft verzet tegen den in de Houtstraat te Nijmegen in uniform surveilleerden agent van politie en buitengewoon veldwachter der gemeente Nijmegen N., door in eene worsteling welke tusschen hen ontstond ten gevolge van het tusschenbeiden treden van dien agent van politie toen hij den beklagde wilde beletten met een dolkmes in de hand een vrouw te mishandelen, en waarbij deze het dolkmes aan hem, gedaagde trachtte te ontfutselen, aan dien politiedienaar met geweld te rukken en naar hem met geweld te trappen telkens pogend ook het dolkmes naar dien politie-agent te richten met dien verstande dat hij ook poogde hem in het aangezicht te bijten; dit feit heeft gequalificeerd als „wederspanningheid” en te dier zake den gedaagde heeft veroordeeld tot betaling van eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoergelegd te vervangen door hechtenis van vijf dagen en met bevel tot vernietiging van het in beslag genomen dolkmes met scheidde na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd;

Overwegende dat de Krijgsraad bij dit vonnis niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard het feit den gedaagde sub 1o. te laste gelegd en hem daarvan heeft vrijgesproken met niet-ontvanke-lijkverklaring van den Fiskaal in zijne vordering: tot: veroordeeling van den gedaagde wegens het bij zich hebben van een wapen op den openbaren weg en vrijspraak van den gedaagde daarvan;

Overwegende dat blijkens den in het vonnis vermelden inhoud van het ambtseedig proces-verbaal dd. 2 Februari 1914, opgemaakt door den agent van politie en buitengewoon veldwachter der gemeente Nijmegen N., deze relatant heeft bevonden, dat gedaagde op 2 Februari 1914 des avonds ± 9 uur op den openbaren weg, de Houtstraat, te Nijmegen een voorwerp in de hand had, dat bleek een mes in scheidde, te zijn, van welk mes, toen de relatant trachtte het den gedaagde te ontnemen, de scheidde viel, welk mes daarna door een burger, van S., den gedaagde is ontnomen en welk mes, — een dolkmes — met scheidde vervolgens door den relatant is in beslag genomen;

Overwegende dat van S. als getuige zakelijk heeft verklaard, dat hij in den avond van 2 Februari 1914, in de Houtstraat te Nijmegen een marine-schepeling op straat zag liggen met een agent van politie boven op hem; dat deze schepeling een mes in de rechterhand had; dat hij dezen schepeling het mes, dat toen ontbloot was, heeft afgenomen en het mes later aan de politie heeft afgegeven;

Overwegende dat gedaagde ten processe heeft opgegeven: dat hij het hem vertoonde dolkmes herkent als zijn eigendom;

dat hij dit mes 's avonds van 2 Februari 1914 bij zich had;

Overwegende dat alzoo door de aanwijzingen voortvloeiende uit den boven weergegeven inhoud van: het proces-verbaal van N., de

verklaring van den getuige van S. en de eigen erkenningen door gedaagde ten processe gedaan, wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan: dat hij in den avond van den 2en Februari 1914 te omstreeks 9 uur in de Houtstraat te Nijmegen een dolkmes in de hand heeft gehad;

Overwegende dat van een dolkmes in scheidde in het algemeen niet kan worden gezegd, dat het zóódanig is ingepakt, dat het niet voor dadelijk gebruik kan worden aangewend en dit, blijkens den bovenvermeldend inhoud van het proces-verbaal van N., bijzonderlijk geldt voor het dolkmes met scheidde, dat gedaagde in de hand had;

Overwegende dat dit feit behoort te worden gequalificeerd als: „het op den openbaren weg een wapen bij zich hebben”;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den gedaagde bij de telastlegging sub 1e. meer of anders is te laste gelegd dan hierboven bewezen is verklaard en hij mitsdien daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre daarbij gedaagde van het hem bij de telastlegging sub 1o. te laste gelegde is vrijgesproken mitsdien niet in stand kan blijven en evenmin voor zooverre daarbij de Fiskaal is niet-ontvankelijk verklaard in zijne vordering tot veroordeeling van den gedaagde wegens het bij zich hebben van een wapen op den openbaren weg en gedaagde daarvan is vrijgesproken, zijnde het bovendien op zich zelf ook onjuist om den Fiskaal, die bij de Rechtspleging bij de Zeemacht met betrekking tot zijn schriftuur van eisch in geenerlei opzicht is beperkt en volgens de Wet mag vorderen hetgeen hem geraden voorkomt, in een deel dier vordering niet-ontvankelijk te verklaren;

Overwegende dat overigens het vonnis als te recht gewezen in stand kan blijven;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 1, 2, 3 en 5 der Wet van 9 Mei 1890 (*Staatsblad* nr. 81), houdende verbodsbepalingen tegen het dragen van wapenen, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 193), 62 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 22 April 1914 in deze zaak gewezen voor zooverre daarbij de gedaagde is vrijgesproken van hetgeen hem bij de telastlegging sub 1o. is te laste gelegd en voor zooverre daarbij de Fiskaal is niet-ontvankelijk verklaard in zijne vordering tot veroordeeling van den gedaagde wegens het bij zich hebben van een wapen op den openbaren weg en de gedaagde daarvan is vrijgesproken;

Bevestigt het vonnis voor al het overige met dien verstande dat de vernietiging van het in beslag genomen dolkmes met scheidde wordt bevolen na verloop van acht dagen na het uitspreken van deze Sententie;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, dat hij in den avond van 2 Februari 1914 te omstreeks

9 uur in de Houtstraat te Nijmegen een dolkmes in de hand heeft gehad;

Qualificeert dit feit als: „het op den openbaren weg een wapen „bij zich hebben”;

Veroordeelt den gedaagde te dier zake tot betaling van eene geldboete van één gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van één dag;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen den gedaagde bij de telastlegging sub 10. meer of anders is te laste gelegd dan hier boven is bewezen verklaard en spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. C. de Wilde Jr.

Art. 99 C. W. L. toegepast op dreiging van een in burgerkleding gekleed meerdere die zich als zoodanig had bekend gemaakt. Het na het aannemen van een dreigende houding tegen een meerdere, dezen toevoegen: „ik wenschte je wel eens onder vier oogen te spreken” is als een dreigen van dien meerdere met woorden aan te merken. Het dreigend naar de bajonet grijpen is terecht gequalificeerd als met gebaren dreigen.

Verbetering, in hooger beroep, van de bewijsvoering in het vonnis.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve bij 's Hofs beschikking van 30 Juni 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem, op 8 Mei 1914 gewezen in de zaak tegen E., oud 19 jaar, geboren te Amsterdam en V., oud 20 jaar, geboren te Lonneker, beiden milicien-soldaat bij het 22e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 99 van het Crimineel

Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 23, 27, 62, 91 en 424 van het Wetboek van Strafrecht, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 74 der Militiewet en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zijn schuldig verklaard, E. aan „als soldaat zijn meer-„dere in rang met woorden en gebaren dreigen”, V. aan „1e, „straatschenderij, 2e, als soldaat zijn meerdere in rang met gebaren dreigen” en deswege veroordeeld, E. tot een militaire detentie van twee maanden, V., tot eene geldboete van vijf gulden voor het feit sub 1o. en tot militaire detentie van drie maanden voor het feit sub 2o., onder bepaling dat de boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen, en voorts met bepaling dat de tijd, door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hun opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht sedert 30 Maart 1914, terwijl V. wordt vrijgesproken van hetgeen hem meerder of anders is te laste gelegd, dan als bewezen is verklaard;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 30 Juli 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden voornoemde E. en V., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, alleen voor wat betreft de schuldigverklaring van den beklaagde E. aan het tegen den luitenant C. bezigen van de uitdrukking: „ik wenschte je wel eens onder vier „oogen te spreken”, en dat de gedaagde E. alsnog, bij Sententie van den Hove, van het bezigen dezer uitdrukking zal worden vrijgesproken, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemde E. en V., gedaagden in hooger beroep, ter andere zijde, voor wie schriftelijk ter rolle is verklaard, dat zij zich ten deze willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagden voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem hebben terechtgestaan ter zake:

de eerstgenoemde (E.): dat hij te Ede op 29 Maart 1914 des avonds omstreeks 8½ uur op den openbaren weg Stationstraat, zich in gezelschap bevindende van V., die een overtreding betreffende de algemeene veiligheid van personen en goederen had gepleegd

tegen een voorbijrijdend wielrijder, toen die wielrijder, den eerste-luitenant C., die niet in uniform was gekleed maar zich als luitenant bekend maakte, hen over het gebeurde onderhield, een dreigende houding tegen hem heeft aangenomen en hem dreigend heeft toegevoegd: „als je vechten wil, dan sta ik mijn man” en „ik wenschte je wel eens onder vier oogen te spreken”.

de laatstgenoemde, (V.): dat hij te Ede op 29 Maart 1914 des avonds omstreeks 8½ uur op den openbaren weg Stationsstraat, 1e. terwijl hij in staat van dronkenschap verkeerde in het openbaar de orde heeft verstoord en eens anders veiligheid heeft bedreigd, door met eenig voorwerp den hoed van een voorbij rijdend wielrijder af te werpen althans zich in kenlijken staat van dronkenschap heeft bevonden, 2e. toen die wielrijder, de eerste-luitenant C., die niet in uniform was gekleed, maar zich als luitenant bekend maakte, hem over het gebeurde onderhield, de bajonet tegen hem getrokken heeft, althans dreigend naar de bajonet gegrepen en hem met getrokken bajonet achtervolgd heeft;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 8 Mei 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan den eersten gedaagde te laste gelegde, met zijn schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „als soldaat zijn meerdere in „rang met woorden en met gebaren dreigen” en hem te dier zake heeft veroordeeld tot eene militaire detentie van twee maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht sedert 30 Maart 1914;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied echter met dien verstande, dat niet wettig en overtuigend bewezen is, dat gedaagde aan den eerste-luitenant C. heeft toegevoegd: „als je vechten wil dan sta ik mijn man”, zoodat gedaagde van dit deel der telastlegging moet worden vrijgesproken, en dat slechts aan de opgave van gedaagde: „ik heb wel gehoord dat de „wielrijder zeide „ik ben luitenant””; „ik was met dien man in driftig gesprek” en niet ook aan datgene wat hij heeft ontkend of heeft gezegd niet meer te weten of mogelijk gezegd te hebben, aanwijzingen worden ontleend;

Overwegende, dat op grond van de aangegeven bewijsmiddelen ook de wetenschap van gedaagde, dat hij met een meerdere te doen had, vaststaat, omdat hij van geen twijfel heeft doen blijken aan de militaire betrekking, die hij den getuige C. zich hoorde toekennen;

Overwegende dat ook op het aldus bewezen verklaarde de qualificatie past in het vonnis aan het aldus bewezen verklaarde gegeven, omdat de toevoeging, na het aannemen van eene dreigende houding tegen den meerdere, van „ik wenschte je wel eens onder vier oogen te spreken” als een dreigen van dien meerdere met woorden is aan

te merken, terwijl de opgelegde straf staat in goede verhouding tot den ernst van het feit;

Overwegende dat de Krijgsraad bij bovenbedoeld vonnis van het aan gedaagde V. in de eerste plaats te laste gelegde op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, dat gedaagde te Ede op 29 Maart 1914, des avonds omstreeks 8½ uur, op den openbaren weg, Stationstraat, terwijl hij in staat van dronkenschap verkeerde, den hoed van een voorbij rijdend wielrijder met een dennentak heeft afgeworpen; dit aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als „straatschenderij” en gedaagde te dier zake heeft veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, met bepaling, dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring te recht is geschied echter met dien verstande, dat op grond van de in het vonnis genoemde bewijsmiddelen ook wettig en overtuigend bewezen is, dat gedaagde door het afwerpen van den hoed van den voorbij rijdenden wielrijder diens veiligheid heeft bedreigd, en dat, nu het primair te laste gelegde wettig en overtuigend bewezen is, een onderzoek naar het subsidiair te laste gelegde overbodig is geworden;

Overwegende dat de qualificatie van het aldus bewezen verklaarde moet luiden: „in staat van dronkenschap verkeerd, eens anders „veiligheid bedreigen”; dat de opgelegde straf staat in goede verhouding tot het bewezen verklaarde feit;

Overwegende dat de Krijgsraad bij bovengenoemd vonnis het aan gedaagde V. in de tweede plaats te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard met dien verstande, dat niet wettig en overtuigend bewezen is, dat gedaagde daarbij de bajonet tegen den luitenant C. getrokken heeft en evenmin, dat gedaagde daarbij dezen met getrokken bajonet achtervolgd heeft, van welk een en ander de Krijgsraad gedaagde heeft vrijgesproken; dit aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „als soldaat „zijn meerdere in rang met gebaren dreigen” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire detentie van drie maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht sedert 30 Maart 1914;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring te recht is geschied echter met dien verstande, dat een en ander bewezen is door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaringen van de getuigen C., O. en C.; dat ook op grond van deze bewijsmiddelen de wetenschap van gedaagde dat hij met een meerdere te doen had, bewezen is, omdat hij, blijkens de verklaring van getuige C., dezen eerst met „sergeant”

en daarna met „luitenant” heeft aangesproken; dat de qualificatie, aan het bewezen verklaarde gegeven, is juist en de opgelegde straf staat in goede verhouding tot den ernst van het feit;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 426 van het Wetboek van Strafrecht, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191) en 62 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, als boven aangegeven, het feit aan gedaagde E. en dat aan gedaagde V. in de eerste plaats primair te laste gelegd, met ieders schuld daaraan;

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 8 Mei 1914 ten laste van gedaagden geweest: voor zooverre daarbij met betrekking tot eerstbedoeld feit meer is bewezen verklaard dan boven is aangegeven; voor zooverre daarbij gedaagde V. is vrijgesproken van het met betrekking tot laatstbedoeld feit thans bewezen verklaarde; en voor zooverre betreft de qualificatie aan laatstbedoeld feit gegeven;

Spreekt gedaagde E. vrij van hetgeen te zijnen laste bij het vonnis meer bewezen is verklaard dan thans als bewezen is aangenomen;

Qualificeert het feit aan gedaagde V. in de eerste plaats primair te laste gelegd, zooals het thans bewezen is verklaard, als: „in staat „van dronkenschap verkeerend eens anders veiligheid bedreigen”;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Waarnemend Adv.-Fisk. Mr. J. Hamburger A.Dz.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

De huurder van den landweg is i.c. te beschouwen als „recht-hebbende” in den zin van art. 461 W. v. S., nu hij, als huurder het genot van den landweg had en de blijkbare bedoeling van de verbodsbepaling van genoemd wetsartikel is, om ieder, aan wien genot van grond toekomt, in staat te stellen, inbreuken daarop te voorkomen of verder tegen te gaan.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den waarnemenden Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 30 Juli 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's Hertogenbosch, op 10 Juli 1914 gewezen in de zaak tegen W., oud 21 jaar, geboren te Axel, milicien-kanonnier bij het 3e Regiment Veld-Artillerie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 193 en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van hetgeen hem bij dit vonnis is te laste gelegd;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 18 Augustus 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden W., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog met aanhaling van de artikelen 74 der Militiewet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 23 en 461 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 174, 178 en 179 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan:

„het zonder daartoe gerechtigd te zijn loopen over eens anders „grond, waarvan de toegang op eene voor den dader blijkbare wijze „door den rechthebbende was verboden” en te dier zake zal worden veroordeeld tot betaling eener geldboete van één gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd zal worden vervangen door één dag hechtenis, alzoo impenitent van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre,

en

genoemden W., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard zich te deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 4 Juni 1914 des namiddags te ongeveer 9½ uur te Teteringen zonder daartoe gerechtigd te zijn heeft geloopt op een landweg toebehoorende aan een ander dan aan hem,

beklaagde, waarvan de toegang op eene voor hem bijkbare wijze door den rechthebbenden was verboden door borden met het opschrift „Verboden Toegang”;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 10 Juli 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en gedaagde daarvan heeft vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad meer in het bijzonder niet bewezen heeft geacht, dat de toegang tot den in de telastlegging bedoelden landweg op eene voor den beklagde bijkbare wijze *door den rechthebbende* was verboden door borden met het opschrift „verboden toegang”;

Overwegende dat, blijkens het extract-stamboek, gedaagde betreffende, hij op 24 September 1912 is ingedeeld bij het 3e Regiment Veld-Artillerie; dat blijkens de akte op 25 September 1912 in het garnizoen te Bergen op Zoom opgemaakt, en door den eerste-luitenant B. en den wachmeester V., met den gedaagde, ondertee-kend, de krijgsartikelen voor het krijgsvolk te lande vastgesteld, op dien dag aan den gedaagde zijn voorgelezen en hem daardoor bekend is gemaakt, dat hij onder militaire tucht staat, weshalve op hem het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande van toepassing is;

Overwegende dat het proces-verbaal den 5den Juni 1914 onder nr. 23 op den ambtseed opgemaakt door van L., gemeente- en onbezoldigd rijksveldwachter te Teteringen, inhoudt: dat door den relatant is gezien en bevonden: dat de gedaagde op 4 Juni 1914 des avonds omstreeks halftien uur liep op een landweg te Teteringen, waarvan van E. te Teteringen rechthebbende is en waarvan de toegang door den rechthebbende 1) was verboden door aan den ingang geplaatste bordjes, waarop met duidelijke letters te lezen staat: „Verboden toegang”; dat gedaagde den relatant verklaarde niet gerechtigd te zijn om op voormelden landweg te loopen;

Overwegende dat de relatant, als getuige gehoord, aan dezen inhoud van zijn proces-verbaal heeft toegevoegd: dat de bordjes duidelijk zichtbaar waren vanaf de plaats, waar gedaagde den weg betrad;

Overwegende dat door den vermelden inhoud van dit proces-verbaal en de aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaring van den getuige, wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd; dat wel de relatant nog heeft medegedeeld, dat de in zijn proces-verbaal genoemde van E. is de huurder van den landweg, maar dit niet wegneemt, dat deze van E. als rechthebbende in den zin van artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht is aan te merken; dat hij immers, als huurder, het genot van den landweg had en de bijkbare bedoeling van de ver-

1) Men vergelijke met deze sententie het arrest van den Hoogen Raad van 27 Januari 1913 W. v. h. R. No. 9457¹.

bodsbepaling van genoemd wets-artikel is om ieder, aan wien genot van grond toekomt, in staat te stellen, inbreuken daarop te voorkomen of verder tegen te gaan;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad, waarbij gedaagde wordt vrijgesproken, niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 74 der Militiewet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 23 en 461 van het Wetboek van Strafrecht, 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht en 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, in deze zaak op 10 Juli 1914 gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen aan gedaagde is te laste gelegd;

Qualificeert het bewezen verklaarde als: „zonder daartoe ge„rechtigd te zijn loopen over eens anders grond, waarvan de toe„gang op eene voor den dader blijkbare wijze door den rechthebbende is verboden”;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene geldboete van één gulden;

Bepaalt dat die geldboete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. C. de Wilde Jr.

De woorden: „Maakt dat je van de kamer afkomt”, zelfs wanneer zij op dreigenden toon aan een meerdere zijn toegevoegd, houden noch eene belediging noch eene dreiging met woorden van den meerdere in. Toevoeging van die woorden valt derhalve niet onder art. 99 C. W. L.

Het slaan en het met woorden dreigen van een meerdere beschouwd als ééne voortgezette handeling.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 16en Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 22en Mei 1914 gewezen in de zaak tegen H., oud 20 jaar, geboren te Tzum, gemeente Franekeradeel, milicien-soldaat bij de 4e compagnie wielrijders, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 99 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 3 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 7, 10 en 19 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) 27, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 74 der Militiewet en 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* No. 162), is schuldig verklaard aan:

„1e. als soldaat zijn meerdere in rang met woorden dreigen, 2e. „als soldaat zijn meerdere in rang slaan, misdrijf gepleegd in tijd „van vrede en niet voor den vijand”;

en deswege veroordeeld tot 1e. een militaire detentie van twee maanden, 2e. een militaire gevangenisstraf van twee maanden, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht van 15—16 April 1914 en sedert 24 April 1914 allereerst op de militaire detentie;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 30en Juni 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, voor zoover beklaagde daarbij, ook wegens het toevoegen aan de korporaa's E. T. en J. T. der uitdrukking: „maakt dat je van de kamer „afkomt”, is schuldig verklaard aan het als soldaat zijn meerdere in rang met woorden dreigen en deswege veroordeeld en dat, vermits wegens het uiten dezer woorden geen recht tot strafvordering aanwezig is, beklaagde alsnog, bij Sententie van dezen Hove, met aanhaling tevens van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, van dit deel der aanklacht zal worden vrijgesproken, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden H., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan,

dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 15 April 1914 des namiddags omstreeks 8 uur in de Emma-kazerne te Assen de korporaals E. T. en J. T. dreigend heeft toegevoegd: „maakt dat je van de kamer afkomt”, en den korporaal E. T. opzettelijk een krachtigen slag tegen de borst heeft gegeven, zoodat hij achteroverviel, dreigend tegen hem zeggende: „gauw van de kamer af, anders zal ik je er af gooien of met een „mes in je donder steken”;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 22 Mei 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagden schuld daaraan, hetgeen aan gedaagde is te laste gelegd;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied; dat echter de qualificatie aan de bewezen verklaarde feiten gegeven, is onjuist en dientengevolge de straffen, aan gedaagde opgelegd, zijn niet overeenkomstig de Wet;

Overwegende dat toch het feit aan gedaagde in de eerste plaats te laste gelegd, de toevoeging aan de in de telastlegging genoemde korporaals van: „Maakt dat je van de kamer afkomt”, niet valt onder de strafbepaling van artikel 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, omdat deze woorden noch eene belediging noch eene dreiging met woorden van deze meerderen in rang inhouden, zelfs niet, wanneer zij op dreigenden toon worden toegevoegd; dat, aangezien dit feit ook niet valt onder eenige andere strafbepaling, het niet, tenzij dan wellicht krijgstuuchtelijk, strafbaar is en gedaagde, met betrekking tot dit deel der telastlegging, moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat voorts de bewezen feiten, aan gedaagde verder te laste gelegd, moeten worde gequalificeerd als: „als soldaat „zijnen meerderen in rang slaan, misdrijf gepleegd in tijd van vrede „en niet voor den vijand en als soldaat zijnen meerderen in rang met woorden dreigen, een en ander beschouwd als ééne voortge- „zette handeling;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad, voor zoverre de qualificatie en de strafoplegging betreft, niet in stand kan blijven;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 56 van het Wetboek van Strafrecht, 7 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 193 der Rechtspleging bij de Landmacht en 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 22 Mei 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zooverre betreft de qualificatie aan de bewezen verklaarde feiten gegeven en de straffen aan gedaagde opgelegd;

Verklaart niet strafbaar het feit aan gedaagde in de eerste plaats te laste gelegd en spreekt hem daarvan vrij;

Qualificeert de feiten aan gedaagde in de tweede plaats te laste gelegd als: „als soldaat zijnen meerderen in rang slaan, misdrijf „gepleegd in tijd van vrede en niet voor den vijand en als soldaat „zijnen meerderen in rang met woorden dreigen, een en ander be- „schouwd als ééne voortgezette handeling”.

Veroordeelt hem te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht van vijftien tot zestien April 1914 en verder sedert vier en twintig April 1914;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal Jhr. Mr. C. A. J. v. Sasse v. IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dzn.

Waar als plaats der ten laste gelegde wederspanningheid is gesteld „den openbaren weg, het Spoorstraatje” te Zutphen, mag het tenlastegelegde niet worden bewezen verklaard met dien verstande dat het feit heeft plaats gehad in de Rosmolensteeg uitkomende in het Spoorstraatje, nu die Rosmolensteeg in de telastlegging niet wordt genoemd, maar moet de beklaagde worden vrijgesproken van de telastlegging dat de openbare weg waar het feit heeft plaats gevonden, is „het Spoorstraatje”.

Ter zake van een feit, in de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad niet omschreven, bestaat geen recht tot strafvordering. Vrijspraak.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 19den Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 8en Mei 1914 gewezen in de zaak tegen W., oud 20 jaar, geboren te Epe, milicien-soldaat bij het 22e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 57, 180, 266 en 267 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) en 74 der Militiewet, is schuldig verklaard aan:

„1o. wederspanningheid;

„2o. eenvoudige belediging, aangedaan aan een ambtenaar, ge„durende de rechtmatige uitoefening zijner bediening” en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf van een maand, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan is bewezen verklaard;

Welke Advocaat-Fiskaal, bij Resolutie van den 14den Juli 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ten eenre

en

genoemden W., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake, dat hij te Zutphen op 26 Februari 1914,

1o. met geweld een ambtenaar heeft gedwongen tot het nalaten eener rechtmatige ambtsverrichting door toen de dienstdoende en in uniform gekleede agent van politie S., tevens onbezoldigd rijksveldwachter op den openbaren weg het Spoorstraatje een persoon, die in kennelijken staat van dronkenschap verkeerde, aanhield, dien persoon opzettelijk heeft vastgegrepen, zeggende: „Hij gaat met mij mede” en hem met geweld door rukken en trekken uit de handen

van den agent heeft bevrijd, waardoor deze genoodzaakt was den aangehoudene los te laten, althans zich met geweld heeft verzet tegen dien ambtenaar werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, door aan diens arrestant te rukken en te trekken;

20. opzettelijk beleedigend dien ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening in het openbaar mondeling heeft toegevoegd „schijthuis”;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 8 Mei 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen aan gedaagde sub 10. subsidiair is ten laste gelegd met dien verstande, dat dit bewezen verklaarde feit heeft plaats gehad in de Rosmolensteeg, uitkomende in het Spoorstraatje bij de telastlegging genoemd, alsmede hetgeen aan gedaagde sub 20. is te laste gelegd een en ander met vrijspraak van hetgeen aan gedaagde sub 10. primair is te laste gelegd; de bewezen verklaarde feiten heeft gequalificeerd als: „10. wederspanning, 20. „eenvoudige beleediging, aangedaan aan een ambtenaar, gedurende „de rechtmatige uitoefening zijner bediening”, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot gevangenisstraf van ééne maand;

Overwegende dat uit de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd, niet wettig en overtuigend bewezen is, dat de openbare weg, waarop het feit, aan gedaagde sub 10. subsidiair te laste gelegd, heeft plaats gevonden, is „het Spoorstraatje”; dat nu wel in het vonnis het sub 10. subsidiair te laste gelegde is bewezen verklaard met dien verstande, ten aanzien van de plaats, als boven aangegeven, maar die plaats „de Rosmolensteeg, uitkomende in het Spoorstraatje” in de telastlegging niet wordt genoemd; dat dus gedaagde alsnog behoort te worden vrijgesproken van hetgeen hem sub 10. subsidiair is te laste gelegd: dat de openbare weg, waar het feit heeft plaats gevonden, is „het Spoorstraatje”;

Overwegende dat het feit, aan gedaagde sub 20. te laste gelegd, in de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad niet wordt omschreven; dat echter zoodanige beschikking, ingevolge artikel 14 der Rechtspleging bij de Landmacht, eene omschrijving van het feit, hetwelk ten laste wordt gelegd, behoort te bevatten, zal ter zake van dat feit recht tot strafvordering aanwezig zijn, zooals blijkt ook uit artikel 11 van die Rechtspleging, volgens welk artikel de commandeerende officier van het Garnizoen heeft uit te maken, of eene zaak door den militairen rechter moet worden onderzocht en beoordeeld en, zoo dit naar zijn gevoelen behoort te geschieden, daarvan moet doen blijken door verwijzing van den verdachte naar den Krijgsraad; dat dus slechts met betrekking tot de feiten, in de beschikking tot verwijzing genoemd, kan blijken van het oordeel van den bedoelden Officier, dat onderzoek door den militairen rechter noodig is; dat een en ander bevestiging vindt in de bepaling van artikel 71 van de Rechtspleging, volgens welke, indien in een verhoor of in den loop van het proces aanleiding voorkomt om den be-

schuldigen ook van een ander strafbaar feit te verdenken, de Auditeur-Militair onverwijld de noodige maatregelen zal hebben te nemen, opdat omtrent de vervolging ook van dat feit worde beslist, m.a.w. opdat met betrekking tot dat feit verwijzing naar den Krijgsraad plaats vinde;

Overwegende dat dus ter zake van het feit, aan gedaagde sub 2o. te laste gelegd, geen recht tot strafvordering aanwezig is, gedaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken en het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre het eene veroordeeling van gedaagde te dier zake bevat, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat, in verband hiermede, de aan gedaagde opgelegde straf is te zwaar en daarom ook het deel van het vonnis, dat op de strafoplegging betrekking heeft, niet in stand kan blijven;

Gezien behalve de wetsartikelen in het vonnis en in deze Sententie genoemd, artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooge beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 8 Mei 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zooverre betreft de bewezen- en schuldigverklaring alsmede de qualificatie van het aan gedaagde sub 2o. ten laste gelegde feit, en voor zooverre de opgelegde straf betreft;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand echter met verbetering als boven aangegeven van de bewezen-verklaring van het aan gedaagde sub 1o. subsidiair te laste gelegde en vrijspraak van gedaagde van hetgeen daar meer of anders is te laste gelegd dan bewezen is verklaard;

Verklaart, dat, ter zake van het aan gedaagde sub 2o. te laste gelegde, geen recht tot strafvordering aanwezig is en spreekt gedaagde daarvan vrij;

Veroordeelt hem, ter zake van het wettig en overtuigend bewezen verklaarde, tot gevangenisstraf van drie weken;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 15 September 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Winkel Jr.

*Wegneming van eenige bokkingen uit een kistje op een spoorwegstation.**De Krijgsraad veroordeelt wegens „straatschenderij”, het H. M. G. wegens „diefstal”, vermits het bewezen verklaarde feit alle elementen bevat — en ook het karakter draagt — van diefstal.*In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 30 Juni 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem, op 29 Mei 1914 gewezen in de zaak tegen S., oud 20 jaar, geboren te Gorredijk gemeente Opsterland, milicien-soldaat bij het 9e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 74 der Militiewet, 23 en 424 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191) en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), is schuldig verklaard aan:

„straatschenderij”

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 14 Juli 1914 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden S., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 74 der Militiewet, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 310 van het Wetboek van Strafrecht en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), zal worden schuldig verklaard aan

„diefstal”

en deswege veroordeeld tot acht dagen gevangenisstraf, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden S., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtstaan ter zake dat hij op 14 April 1914 des voormiddags omstreeks halfelf uur te Heerenveen (Nijehaske) gemeente Schoterland, op het perron van het station der Staatsspoorwegen heeft weggenomen uit een houten kistje, eenige bokkingen toebehoorende aan een ander dan aan hem, met het oogmerk om die zich wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 29 Mei 1914 gewezen vonnis, het feit den gedaagde te laste gelegd, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, met zijne schuld daaraan, wetig en overtuigend heeft bewezen verklaard, dit feit heeft gegualificeerd als „straatschenderij” en den gedaagde te dier zake heeft veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door hechtenis van drie dagen;

Overwegende dat de bewezenverklaring van het feit en schuld, op grond van voormelde bewijsmiddelen, te recht heeft plaats gemaakt en ook de behandeling in hooger beroep het Hof tot geen andere zienswijze in die opzichten heeft gebracht;

Overwegende dat de Krijgsraad echter ten onrechte heeft overwogen en beslist dat het bewezen verklaarde feit onder de omstandigheden waaronder het gepleegd is geen ander karakter draagt dan dat eener baldadigheid vermits het alle elementen bevat — en ook het karakter draagt — van diefstal, zoodat de qualificatie verbetering behoeft;

Overwegende dat de opgelegde straf echter in juiste verhouding staat tot den ernst van het gepleegde misdrijf;

Gezien, behalve de in het vonnis aangehaalde wets-artikelen, de artikelen 310 van het Wetboek van Strafrecht, 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 55, 62 en 64 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet voormeld vonnis wat de qualificatie betreft;

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als „diefstal”.

Houdt het vonnis voor het overige in stand.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Waarnemend Advocaat-Fiscaal: Mr. J. Hamburger A.Dzn.

Raadsman: Mr. F. A. C. Schröder.

Het als arrestant uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order om zijn tweede kleedingstuk af te geven valt in de termen van art. 95 C. W. L.

Het niet voldoen aan dezelfde order, achtereenvolgens door verschillende meerderen gegeven, beschouwd als op zich zelve staande handelingen.

Het enkel nalaten, niet vergezeld van eene uitdrukkelijke weigering, is ook strafbaar volgens art. 95 C. W. L.

Vonnis à quo verbeterd wat betreft de qualificatie en de bewijsvoering, het laatste o.a. omdat daartoe ook hadden meegewerkt bijzondere gissingen of meeningen bij redeneering opgemaakt en ontkenenissen van den beklaagde.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

J. H., oud 19 jaar, geboren te Amsterdam, soldaat bij het 9de Regiment Infanterie, die bij vonnis door den Krijgsraad te Arnhem, gewezen den 3en Juli 1914, met aanhaling der artikelen 95 en 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) en 27, 56, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, is schuldig verklaard aan:

„1o. door een minder militair niet in een affaire tegen den vijand „of in een plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene die boven „hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, tweemaal gepleegd;

„2o. als soldaat zijn meerdere in rang met gebaren dreigen”,

en deswege veroordeeld voor het feit sub 1o. tot militaire gevangenisstraf van drie maanden en voor het feit sub 2o. tot een militaire detentie van drie maanden met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht sedert 16

Juni 1914 eerst op de militaire detentie en dan op de militaire gevangenisstraf;

Van welk vonnis door beklagde hooger beroep is ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ten eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof,

en

den waarnemenden Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 6 Augustus 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat de appellant, bij Sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door appellant bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Leeuwarden, op 21 Mei 1914, zich als arrestant in het arrestanten-lokaal in de Infanterie-kazerne bevindende,

1e. uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten heeft de hem herhaaldelijk eerst door den Commandant der wacht, sergeant D., en vervolgens door den officier van den dag, den eerste-luitenant P., gegeven order om zijn tweede kleedingstuk af te geven, te gehoorzamen en na te komen, zeggende: „ik geef het niet af”;

2e. na een lat van de brits te hebben genomen, daarmede in dreigende houding vóór genoemden sergeant is gaan staan, dreigend tegen hem zeggende: „als je nu niet de deur sluit, dan sla ik je met „de lat op den kop”;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 3 Juli 1914 gewezen vonnis dit aan appellant te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd, dat onder 1e. met dien verstande, dat appellant enkel tegen den Commandant der wacht, den sergeant D., gezegd heeft: „Ik geef het niet af” en dat onder 2e. met dien verstande, dat appellant toen heeft gebezigd de woorden: „als je niet weg gaat zal ik je op je donder slaan”; de aldus bewezen verklaarde feiten heeft gequalificeerd als het onder 1e. door een minder militair, niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, uitdrukkelijk weigeren

en opzettelijk nalaten een order van dengene, die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen, tweemaal gepleegd;

en het onder 2e. als soldaat zijn meerdere in rang met gebaren dreigen; en te dier zake appellant heeft veroordeeld voor het feit onder 1e. tot militaire gevangenisstraf van drie maanden en voor het feit onder 2e. tot militaire detentie van drie maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht, sedert 16 Juni 1914, eerst op de militaire detentie en dan op de militaire gevangenisstraf;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring wat het in den aanhef en onder 1e. te laste gelegde betreft te recht is geschied, echter met dien verstande, *vooreerst*, dat slechts bewijs behoorde te zijn geput, en dan thans ook enkel wordt geput, uit de volgende, in het vonnis opgenomen opgaven van appellant (bevattende de daar verder nog vermelde opgaven van appellant (bevattende de daar verder nog vermelde opgaven hetzij bijzondere gissingen of meeningen, bij redeneering opgemaakt, hetzij ontkenningen): „In den „morgen van 21 Mei j.l. kwam de sergeant D. als Commandant van „de wacht in mijn cel, en gelastte mij mijn tweede kleedingstuk „(tuniek) dat ik 's nachts had aangehad af te geven; toen de luitenant P., officier van den dag, met sergeant D. in mijn cel kwamen „en ik den luitenant zag, stond ik op, en ging in de cel op en neer „loopen, met de handen in den zak; de luitenant gelastte mij de „tuniek uit te trekken, ik heb daarop geen antwoord gegeven, en „heb mijn tuniek niet afgegeven; ik heb wel een lat onder de brits „gevonden; ik wist op dat oogenblik niet wat ik deed, ik was erg „driftig, ik beken mijn tuniek niet te hebben willen uittrekken;” *en verder*, dat aanwijzingen zijn ontleend aan de verklaringen van den getuige Bootsma (niet Boomstra);

Overwegende dat dit aldus bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

door een minder militair, niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, alsmede: door een minder militair, niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is, opzettelijk nalaten een order van dengene, die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen; dat dus het vonnis voor zooverre betreft de qualificatie, aan deze feiten gegeven, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring, wat het in den aanhef en onder 2e. te laste gelegde betreft, te recht is geschied echter met dien verstande *vooreerst* dat slechts bewijs behoorde te zijn geput en dan thans ook enkel wordt geput uit de bovenvermelde opgaven van appellant, *verder*, dat aanwijzingen zijn ontleend aan de verklaringen van den getuige Bootsma (niet Boomstra) *en eindelijk*, dat niet wettig en overtuigend bewezen is, dat appellant

toen heeft gebezigd de woorden: „als je niet weg gaat, zal ik je op je donder slaan”, zijnde trouwens aan appellant ook niet te laste gelegd, dat hij toen deze woorden heeft gebezigd; dat dus het deel van het vonnis inhoudende, dat het bezigen van deze woorden wettig en overtuigend bewezen is met appellants schuld daaraan, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis aan dit bewezen verklaarde gegeven, is juist;

Overwegende dat de straffen in het vonnis aan appellant opgelegd staan in goede verhouding tot den ernst der feiten en appellant daarmee niet is bezwaard;

Gezien behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 209 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 3 Juli 1914 ten laste van appellant gewezen voor zooverre betreft de qualificatie aan de bewezen verklaarde feiten in den aanhef en onder 1o. van de telastlegging gegeven en voor zoover daarbij wettig en overtuigend bewezen is verklaard, met appellants schuld daaraan, dat hij heeft gebezigd de woorden: „als je niet weg gaat, zal ik je op je donder slaan”;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Qualificeert de bewezen verklaarde feiten in den aanhef en onder 1o. der telastlegging als:

door een minder militair, niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, alsmede: door een minder militair, niet in eene affaire tegen den vijand of in een plaats welke dadelijk belegerd of berend is, opzettelijk nalaten een order van dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan appellant meer of anders is te laste gelegd dan boven als bewezen is aangenomen; en

Spreekt hem daarvan vrij;

Onder de in het vonnis aangehaalde en mede in de Sententie als „gezien” vermelde wetsartikelen komt ook voor art. 56 W. v. S. Dit zou wijzen op eene voortgezette handeling en werkelijk bestaat voor die opvatting wat de sub 1o. ten laste gelegde en bewezen verklaarde feiten betreft, ook alle aanleiding. In de Sententie wordt daarvan echter verder met geen enkel woord gewag gemaakt. Neemt men eene voortgezette handeling niet aan dan zou art. 57 en niet art. 56 moeten zijn aangehaald.

Red.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 6 October 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Winkel Jr.

Een proces-verbaal van eene Commissie van voorloopig onderzoek benoemd door den Commandant van een oorlogsvaarttuig (art. 4 Justitiele Zaken, Hoofdstuk XI, Deel III, Verordeningen Kon. Marine), kan niet worden beschouwd als een schriftelijk bescheid in den zin van de artt. 400 en 401 Wetboek van Strafvordering. Daardoor kan dus een buitengerechtigde erkenning van een beklagde niet op rechtsgeldige wijze worden gestaafd.

Bovendien blijkt uit het vonnis niet dat aan beklagde bij of na zijne inlijving als milicien is bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat (Art. 74 Militiewet).

Verbetering in appèl van de bewijsvoering op deze beide punten.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 16en Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provooceren van het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord den 23en Mei 1914 gewezen in de zaak tegen S., oud 22 jaar, geboren te Dubbeldam, zeemilicien-matroos, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water, 74 sub 2e. C der Wet van 2 Februari 1912 (*Staatsblad* No. 21), 27 en 64 der Wet van 9 April 1875 (*Staatsblad* No. 67), 4 § 1—f, van het Algemeen Reglement op het Vervoer 1901, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht is schuldig verklaard aan:

„het portier van een rijtuig openen wanneer de trein nog niet „stilstaat” en deswege veroordeeld tot eene geldboete van één gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd te vervangen door hechtenis van één dag;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 15en September 1914 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en

geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 74 der Wet van 2 Februari 1912 (*Staatsblad* No. 21), 27 en 64 der Wet van 9 April 1875 (*Staatsblad* No. 67) laatstelijk gewijzigd bij de Wet van 8 April 1893 (*Staatsblad* No. 62), 4 § 1 f. van het Algemeen Reglement op het Vervoer 1901, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 193) en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), zal worden schuldig verklaard aan:

„openen van het portier van een rijtuig, wanneer de trein nog „niet stilstaat” en deswege veroordeeld tot eene geldboete van twee gulden vijftig cents, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop 's Hofs uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door vijf dagen hechtenis, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre,

en

genoemden S., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien hij bij schrifture ter rolle is verklaard zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op de verklaring van den getuige H. J. H. H.;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake dat hij heeft overtreden artikel 4 § 1 f. van het Algemeen Reglement voor het vervoer op de spoorwegen, door op Maandag, den 23sten Maart 1914 des namiddags te omstreeks 1 uur 50 minuten, terwijl hij zich in den in volle vaart zijnden trein 22, gaande van Brussel naar Amsterdam, in het rijtuig der 3e klasse No. 737 bevond, tusschen station Den Haag en station Voorschoten het portier van gemeld rijtuig te hebben geopend;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 23 Mei 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; dit aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als „het portier van een rijtuig openen „wanneer de trein nog niet stilstaat” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van één gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan

worden tenuitvoergelegd, te vervangen door hechtenis van één dag;

Overwegende dat tot de bewijsmiddelen op grond waarvan in het vonnis het te laste gelegde bewezen is verklaard, behoort de buitengerechtelijke erkentenis van gedaagde, zooals deze is te vinden in een, in het vonnis weergegeven, proces-verbaal van verhoor, opgemaakt door de Commissie op mondelingen last van den Commandeerenden Officier van Hare Majesteits „Jacob van Heemskerck” vereenigd ten einde een onderzoek in te stellen naar het gebeurde met den zeemilicien-matroos S.

Overwegende dat echter, waar een proces-verbaal van eene dergelijke Commissie niet kan worden beschouwd als een schriftelijk bescheid in den zin van de artikelen 400 en 401 van het Wetboek van Strafvordering, aan het daarin vermelde kracht van bewijs niet kan worden toegekend en dus aan den rechter niet op rechts-geldige wijze heeft kunnen blijken, dat gedaagde de opgaven heeft gedaan, die in het proces-verbaal als door hem gedaan worden vermeld;

Overwegende dat, in verband daarmede, uit het vonnis niet blijkt, dat de gedaagde de persoon is geweest, bedoeld in het proces-verbaal van H., waarvan de inhoud in het vonnis is vermeld;

Overwegende dat uit het vonnis ook niet blijkt, dat aan gedaagde, bij of na zijne inlijving als milicien, is bekend gemaakt, dat hij onder de militaire tucht staat en dus, dat, ingevolge artikel 74 van de Militiewet, het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water op hem van toepassing is;

Overwegende dat derhalve de bewijsvoering in het vonnis ten eenenmale onvoldoende is en thans dient te worden nagegaan of de behandeling van de zaak in hooger beroep voldoende bewijs voor het aan gedaagde te laste gelegde heeft opgeleverd;

Aanwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door gedaagde: Op den 23en Maart 1914 zat ik in den trein, die van den Haag naar Leiden reed, toen ik het portier van de coupé, waarin ik zat, opengemaakt heb omdat ik moest wateren. Dit gebeurde tusschen het station den Haag en het station Voorschoten, terwijl de trein in volle vaart was. Ik was dien dag in uniform gekleed, daar ik voor herhalingsoefeningen weer onder dienst moest komen. Toen ik het portier geopend had, werd ik door een van mijne kameraden weer in de coupé getrokken en heeft deze het portier gesloten. Ik zat met eenige matrozen, die ook in uniform gekleed waren, in een derde klasse rijtuig, waarvan ik een portier geopend heb. Toen ik bij de marine ingelijfd werd, zijn mij de krijgsartikelen voorgelezen.

Overwegende dat een extract-stamboek van gedaagde o. m. inhoudt dat S., stamboeknummer 687, dient aan boord van Hare Majesteits „Heemskerck” als zeemilicien-matroos en dat hij 23 Maart 1914 is opgeroepen voor herhalingsoefeningen;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door den getuige H., hoofd-conducteur bij de Hollandsche IJzeren

Spoorwegmaatschappij: Op Maandag 23 Maart 1914 deed ik dienst op trein No. 32, die van Brussel naar Amsterdam reed. Ik heb toen gezien, dat er omstreeks 1 uur 50 minuten n.m. een portier van het rijtuig dat vlak achter den bagagewagen liep, werd geopend. Dit gebeurde tusschen het station den Haag en het station Voorschoten, terwijl de trein in volle vaart was. Toen het portier geopend was, zag ik een paar beenen op de treeplank staan, maar wie dat portier geopend heeft, weet ik niet. Daarna ben ik langs den trein over de loopplank gegaan naar de coupé, waarvan een portier geopend was. Ik heb toen door het geopende venster van dat portier in die coupé gekeken en zag daarin eenige matrozen, in uniform gekleed, zitten. Dat rijtuig droeg het nummer 737. Overigens blijf ik volharden bij het door mij op 24 Maart 1914 opgemaakte proces-verbaal;

Overwegende dat het aan het slot van de verklaring van den getuige H. bedoeld, door hem op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal o.a. inhoudt, dat rijtuig No. 737 in trein 22, gaande op 23 Maart 1914 van Brussel naar Amsterdam, was een rijtuig der derde klasse;

Overwegende dat alzoo, door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit: de eigen erkenningen van gedaagde ter terechtzitting, de verklaring van den getuige, den inhoud van het proces-verbaal en dien van het extract-stamboek een en ander boven weergegeven, wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende dat dus de bewezen- en schuldigverklaring in het vonnis te recht is geschied;

Overwegende dat de qualificatie, in het vonnis aan het bewezen verklaarde gegeven, is juist en de straf aan gedaagde opgelegd staat in goede verhouding tot het door hem gepleegde feit;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad kan worden bevestigd met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 74 der Militiewet aanhef, en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt, met verbetering der bewijsvoering als aangegeven, het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 23 Mei 1914 ten laste van gedaagde gewezen;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 6 October 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. W. de Clercq, te 's-Gravenhage.

Het medenemen door een menagemeester uit de soldatenkeuken van levensmiddelen, toebehoorende aan het Rijk en bestemd voor uitreiking aan de deelgenooten der soldaten-menage. De Krijgsraad veroordeelt met toepassing van art. 199 C. W. L., wegens het „als uitdeeler van vivres, aan het land toebehoorende, ontvreemden van de hem als zoodanig toevertrouwde goederen.” De A. F. concludeert tot toepassing van art. 322 W. v. S. Het H. M. G. veroordeelt wegens diefstal jo. art. 44 W. v. S. (schending van een bijzonderen ambtsplicht), nu toch de ontvreemde levensmiddelen niet aan appellant, doch aan den korporal-kok toevertrouwd waren, deze laatste ook — en niet appellant — de uitdeeler der vivres was en appellant als menagemeester, alleen het toezicht had op de handelingen van den korporaal-kok, die, ingevolge art. 121 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Vesting-Artillerie er voor verantwoordelijk is dat geen ongeoorloofde toeëigening of ontvreemding der vivres in de keuken plaats hebbe.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

J., oud 31 jaar, geboren te Zutphen, sergeant-vuurwerker bij het 3e Regiment Vesting-Artillerie, die bij vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage, gewezen den 12den Augustus 1914, met aanhaling der artikelen 199 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„het als uitdeeler van vivres, aan het land toebehoorende, ontvreemden van de hem als zoodanig toevertrouwde goederen”

en deswege veroordeeld tot een militaire gevangenisstraf van twee maanden, met bepaling dat de tijd, na beklagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 14 Juli 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, met ontzegging van het recht om bij de gewa-

pende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaren en met vrijspraak van hetgeen meer of anders is te laste gelegd dan als bewezen is aangenomen;

Van welk vonnis door beklaagde hooger beroep is ingesteld bij het Hof, alzoo appelland van dit vonnis ter eenre — voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd — op de gronden en middelen nader bij pleidooi te ontwikkelen — dat het den Hove moge behagen appelland vrij te spreken van het hem te laste gelegde, *subsidiair*: hem eene zoodanig lichtere straf op te leggen als het Hof zal vermeenen te behooren,

en

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 31 Augustus 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde ter andere zijde — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat alsnog, bij Sententie van den Hove, de appelland, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 27 en 322 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) en 172 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan:

„verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde zijner „persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft” en deswege veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den appelland, vóór de tenuitvoerlegging van 's Hof's uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf sedert 14 Juli 1914 in mindering zal worden gebracht, en voorts aan den appelland het recht zal worden ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met vrijspraak van het meerder hem te laste gelegde;

HET HOF,

Gelet op hetgeen appelland, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appelland voor den Krijgsraad te 's-Gravenhage heeft terechtstaan ter zake, dat hij te 's-Gravenhage op verschillende dagen in de maand Juni 1914, terwijl hij menagemeeester der manschappen-menage was van het IIIe bataljon van het 3e Regiment Vesting-Artillerie in de Alexander-kazerne, heeft weggenomen uit de soldatenkeuken van gemeld bataljon, met het oogmerk zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenen, levensmiddelen bestaande uit vleesch, koffie en rundvet, toebehoorende aan

het Rijk, althans aan een ander dan aan hem appellant, en bestemd voor uitreiking aan de deelgenooten der soldaten-menage;

althans: dat hij, ten tijde en plaatse als bovengemeld en in bovengenoemde qualiteit, opzettelijk levensmiddelen, bestaande uit vleesch, koffie en rundvet, toebehoorende aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem appellant, welke levensmiddelen zich bevonden in de soldatenkeuken van bovengemeld bataljon en bestemd voor uitreiking aan de deelgenooten der soldatenmenage en welke hij in zijne bovengemelde qualiteit van menagemeester der manschappen-menage onder zijn beheer had, en derhalve anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegetigend;

althans: dat hij ten tijde en plaatse als bovenvermeld en in bovengenoemde qualiteit, en als zoodanig uitdeeler of bewaarder van vivres en fourages, althans proviandmeester in 's lands dienst zijnde, opzettelijk levensmiddelen, bestaande uit vleesch, koffie en rundvet, toebehoorende aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem appellant, welke levensmiddelen zich bevonden in de soldatenkeuken van bovengemeld bataljon, bestemd voor uitreiking aan de deelgenooten der soldaten-menage, en hem in zijne bovenvermelde hoedanigheid toevertrouwd waren, wederrechtelijk zich heeft toegetigend;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 12 Augustus 1914 gewezen vonnis, op grond van de in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met appellants schuld daaraan, hetgeen hem in de tweede plaats subsidiair is te laste gelegd, met dien verstande dat de Krijgsraad als bewezen heeft aangenomen, dat appellant was uitdeeler van vivres, aan het Rijk toebehoorende, en niet dat appellant was uitdeeler van fourages, noch dat hij was bewaarder van vivres en fourages, noch dat hij was proviandmeester in 's lands dienst: dit feit heeft gequalificeerd als: „het als uitdeeler van vivres, aan het land toebehoorende, ont-, vreemden van de hem als zoodanig toevertrouwde goederen”, en hem deswege heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van twee maanden, met bepaling dat de tijd, na appellants arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 14 Juli 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, met ontzegging aan appellant van het recht voor den tijd van drie jaren om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, en met vrijspraak van het meerder of anders te laste gelegde dan als bewezen is aangenomen;

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte het feit, aan appellant primair te laste gelegd en zijn schuld daaraan, niet wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard, daardoor het begane feit onjuist heeft gequalificeerd en geene juiste straffen heeft opgelegd, zoodat het vonnis niet in stand kan blijven;

Overwegende zoo naar aanleiding van de behandeling in eersten aanleg als van die in hooger beroep, dat appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft opgegeven:

In de maand Juni 1914, en wel van 8—28 Juni, was ik menagemeester bij het 3e bataljon, 3e Regiment Vesting-Artillerie in de kazerne te 's-Gravenhage. 's Morgens is de menagemeester bij het uitdeelen van het eten tegenwoordig, terwijl hij ook voor het inkoop van de levensmiddelen zorg draagt. Ik was niet den geheelen dag als menagemeester werkzaam, daar ik 's middags op het bureau schrijfwerk moest verrichten. 's Morgens kocht ik de levensmiddelen in en 's middags om vijf uur ongeveer was ik bij het uitdeelen van het eten voor de verschillende compagnieën tegenwoordig. Met het in ontvangst nemen en opbergen van de levensmiddelen had ik niets te maken. Mijne werkzaamheden waren om toe te zien, dat elke compagnie zijne porties kreeg, hetgeen ik kon opmaken uit de sterktebriefjes. Zoodra het eten uit de keuken was, had ik er niets meer mee te maken, voor zoover n.l. betrof de verschillende compagnieën. Toen ik menagemeester was in de maand Juni, is het eenige keeren voorgekomen, n.l. twee keer in de week, dat ik vleesch heb meegenomen. Elken keer heb ik ongeveer twee ons vleesch meegenomen en bovendien nog ongeveer drie keer vet en drie à vier keer koffie. Ik wist wel, dat ik die goederen niet mocht meenemen, daar ze niet aan mij, maar aan het Rijk toebehoorden. De goederen heb ik voor mijn huishouding gebruikt. Aan den bijkok vroeg ik telkens of hij een stukje vleesch voor mij had en nam ik dat vleesch dan 's avonds mee. Door bemiddeling van den bijkok kreeg ik telkens ook een stuk vet en een weinig koffie, hetgeen ik meenam naar huis. Door mijn huishouding ben ik er toe gekomen om te vragen naar vleesch, vet en koffie. Door de misbruiken, welke er in de keuken voorvielen, ben ik er ook toe gekomen om eenige goederen uit de keuken mee te nemen;

dat door de volgende getuigen onder eede is verklaard 1o. V., korporaal-kok bij het 3e bataljon, 3e Regiment Vesting-Artillerie, dat appellant, in den tijd toe deze menagemeester was, van begin tot eind Juni 1914, meermalen vleesch en koffie heeft meegenomen; dat hij, getuige, die goederen nooit aan appellant gaf, om mede te nemen; dat hij appellant wel zoowat tweemaal in de week hoorde zeggen, na het uitbeenen van het vleesch: „dit is een mooi stukje vleesch, leg dat maar boven op de gamel”; dat, wanneer de bijkok S. op last van appellant een mooi stukje vleesch had afgezonderd, dit stukje dan in de kast werd gelegd, waaruit het 's avonds verdwenen was; dat appellant ook meermalen zeide „dat stukje vleesch heeft lekker gesmaakt”; dat hij éénmaal heeft gezien dat appellant koffie nam en in een puntzakje deed, welk puntzakje door appellant in zijn zak werd gestoken; dat de levensmiddelen voor den volgende dag in de keuken komen in den loop van den dag en in een kast worden opgeborgen, waarvan de sleutel, volgens de orders van den bataljonscommandant, in het bezit moet zijn van den sergeant-menagemeester; dat het echter gebruik is geworden dat de korporaal-kok den sleutel in den zak houdt;

2o. S., milicien bij gemeld bataljon, dat appellant, in de maand

Juni jl., menagemeester zijnde, meermalen, namelijk tweemaal in de week, tegen hem bij het uitbeenen van het vleesch zeide: „dit is een mooi stukje vleesch, leg dat maar boven op de gamel”; dat hij, getuige, zulks deed; dat zoodanig stukje telkens 2 à 2½ ons zwaar was; dat appellant hem ook vroeg telkens wat vet, ongeveer 1 à 1½ ons, voor hem apart te leggen; dat appellant telkens een stukje papier meebracht en het daarin pakte, en dit pakje in de provisiekast legde; dat dit dan den volgenden dag was verdwenen; dat hij eenmaal heeft gezien dat appellant een souslepel koffie in een zakje deed en dit in de kast legde, hetgeen dan op dezelfde wijze was verdwenen; dat hij, getuige, wel begreep dat wat hier gebeurde ongeoorloofd was en hij het diefstal vond, maar hij meende zulks niet te kunnen weigeren; dat hij een- of tweemaal zoowel vleesch als vet en koffie heeft ingepakt voor appellant en op last van dezen; dat alles wat op die wijze door getuige werd ingepakt, in de kast voor de levensmiddelen werd gelegd, en dan 's avonds daaruit verdwenen was;

Overwegende dat door aanwijzingen, voortvloeiende uit voormelde opgaven van appellant en voormelde getuigenverklaringen, wettig en overtuigend is bewezen, met appellants schuld er aan, hetgeen hem primair is te laste gelegd met dien verstande, dat de levensmiddelen toebehoorden aan het Rijk;

Overwegende dat toch, blijkens die bewijsmiddelen, de ontvreemde levensmiddelen niet aan *appellant*, doch aan den *korporaalkok* toevertrouwd waren, deze *laatste* ook — en niet appellant, — de uitdeeler der vivres en appellant, als menagemeester, alleen het *toezicht* had op de handelingen van den korporaalkok, die, ingevolge artikel 121 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Vesting-Artillerie er voor verantwoordelijk is dat geen ongeoorloofde toeëigening of ontvreemding der vivres in de keuken plaats hebbe;

Overwegende dat appellant, door als menagemeester de bewezen verklaarde feiten te plegen, een bijzonderen ambtsplicht heeft geschonden en het Hof hem ter zake van die feiten ongeschikt oordeelt om den graad van onderofficier te behouden;

Overwegende dat, nu het primair te laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen verklaard, een onderzoek naar hetgeen in de eerste- of tweede plaats subsidiair is te laste gelegd, overbodig is te achten;

Gezien de artikelen 27, 44, 91 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 4 en 13 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 209 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 12den Augustus 1914 door den Krijgsraad te 's-Gravenhage in deze zaak gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met appellants schuld

daaraan, hetgeen hem primair is te laste gelegd, met dien verstande dat de levensmiddelen toebehoorden aan het Rijk.

Qualificeert dit als diefstal gepleegd door een ambtenaar, een tot de gewapende macht behoorend persoon, met schending van een bijzonderen ambtsplicht;

Veroordeelt appellant te dier zake tot eene gevangenisstraf van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd, na veertien Juli 1914 door appellant voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Degradeert appellant en brengt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dz.

Achterzeilen van het schip kan niet worden aangemerkt als „verzwarende omstandigheid” in den zin van art. 144 van het C. W. W. Recht tot strafvordering was daarom i. c. niet aanwezig. Vrij-spraak.

Anders Krijgsraad te Willemsoord en advocaat-fiscaal. 1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve bij 's Hof's beschikking van 8 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op den 1en Juli 1914 gewezen in de zaak tegen N., oud 21 jaar, geboren te Gouda, tamboer 2e klasse, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 135, 137, 142, 145 en 162 van

1) Men vergelijkte over het onderwerp van deze Sententie M. R. T. III 320, 402, 430; IV. 27, 161, 336, 355, 409; VIII 144, 464. Red.

het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* No. 35) en der artikelen 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

„desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepe-
ling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem
„waarop hij dient, afwezig te zijn, zonder de reden van afwezig-
„heid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen”,

en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van vijf en dertig dagen, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis sedert 27 Mei 1914 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de opgelegde straf in mindering zal strekken;

Welke Advocaat-Fiskaal, verzocht en bij beschikking van 29 September 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden N., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, alzoo eischer in hooger beroep ter eenre

en

genoemden N., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage de reden van gedaagdes afwezigheid ten deele te billijken en hem eene lichtere straf op te leggen;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtstaan ter zake dat hij in tijd van vrede, dienende aan boord van Hare Majesteits „Gelderland”, in den morgen van den 26en Mei 1914 te 7 uur, toen die bodem bij de Hembrug lag, aldaar van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich in den nacht van 26 op 27 Mei 1914 te omstreeks één uur vrijwillig in de Marinekazerne te Amsterdam heeft aangemeld;

zijnde hij gedurende hooger aangegeven tijdvak ongeoorloofd afwezig gebleven, wetende dat zijn schip op den 26en Mei 1914 ter aanvaarding van een oefeningstocht in de Noordzee en in de Noord-Atlantischen Oceaan, welke tot omstreeks 26 Juni 1914 zou duren, naar zee zou vertrekken, terwijl die bodem ook inderdaad op den 26en Mei 1914 met de aangegeven bestemming naar zee is vertrokken;

hebbende hij zich op zoodanig tijdstip (in den nacht van 26 op 27 Mei 1914) teruggemeld, dat het hem niet meer mogelijk was zich met de hem ten dienste staande middelen binnen twee dagen en evenmin binnen veertien dagen na den aanvang van zijne ongeoorloofde afwezigheid aan boord van Hare Majesteits „Gelderland” terug te melden;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 1 Juli 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem waarop hij dient, afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van vijf en dertig dagen met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis sedert 27 Mei 1914 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de opgelegde straf in mindering zal strekken;

Overwegende dat, waar gedaagde, tamboer 2e klasse, dus minder schepeling, volgens de telastlegging na het plegen van zijne desertie binnen veertien dagen in de Marine-kazerne te Amsterdam vrijwillig zich heeft aangemeld en dus vrijwillig en zonder achterhaald te zijn zich in arrest heeft begeven, zijne correctie, ingevolge artikel 142 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, aan de Krijgstucht had moeten zijn overgelaten, tenzij dan dat de hem te laste gelegde desertie met eenige verzwarende omstandigheden is gepaard geweest, in welk geval, ingevolge de bepaling van artikel 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, zijne vrijwillige terugkomst hem niet kon baten;

Overwegende dat de eenige omstandigheid die als verzwarende zou kunnen gelden en in het vonnis van den Krijgsraad dan ook als zoodanig is aangenomen, zoude moeten zijn de aan gedaagde te laste gelegde wetenschap, dat zijn schip op den dag, toen hij zonder vergunning van passagieren is achtergebleven, voor een reis van ongeveer vier weken naar de Noordzee en den Noord-Atlantischen Oceaan zou vertrekken, zulks terwijl dit schip ook inderdaad op dien dag met de aangegeven bestemming naar zee is vertrokken en het gedaagde toen niet meer mogelijk was met de voor hem beschikbare middelen alsnog ter rechter tijd zijn schip te bereiken;

Overwegende dat deze omstandigheid — het z.g. „achterzeilen van het schip” — niet behoort tot de verzwarende omstandigheden bedoeld in artikel 135 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, immers niet na dit artikel in het derde hoofdstuk „van desertie in tijd van vrede” wordt aangewezen;

Overwegende dat de in bedoeld hoofdstuk wél aangewezen verzwarende omstandigheden zijn: het deserteeren door een onderofficier, terwijl hij de wacht heeft, hetzij al dan niet als commandant

van de wacht (artikel 138); het deserteeren door een minderen schepeling van de wacht of van zijn post als schildwacht (artikel 139); het als onderofficier of mindere schepeling gedeserteerd zijnde zich daarna opnieuw onder valsche voorgevens in 's lands dienst ter zee of lande begeben, hetzij dan voor de eerste, de tweede of de derde maal (artikel 140); wordende in al deze artikelen deze omstandigheden, blijkens de bijvoeging „en zonder *meer* verzwarende omstandigheden” of „met geene *andere* verzwarende omstandigheden gepaard geweest” uitdrukkelijk als „verzwarende omstandigheden” aangewezen;

Overwegende dat in al deze gevallen de wetgever op het feit van desertie, gepaard gaande met de aangewezen verzwarende omstandigheid, eene straf heeft gesteld anders en zwaarder dan door hem is gesteld op desertie zonder zoodanige verzwarende omstandigheden;

Overwegende dat dus deze omstandigheden zijn verzwarend in den zin van voor den wetgever aanleiding gevend tot het stellen van eene zwaardere strafpositie dan bij de desertie zonder zoodanige verzwarende omstandigheden;

Overwegende dat — waar de omstandigheid van het „achterzeilen van het schip”, als gezegd, tot de verzwarende omstandigheden in den aangegeven zin niet behoort, immers in de Wet niet als zoodanig wordt aangewezen en er dan ook aan een deserteur, ingeval hij zijn schip heeft achterzeild, soortgelijk geene andere straf kan worden opgelegd dan ingeval bij zijne desertie deze omstandigheid niet aanwezig is, — de vraag rijst en moet worden beantwoord, of de wet aan het begrip „verzwarende omstandigheid”, zooals het in het hoofdstuk: „van desertie in tijd van vrede” wordt gebezigd, nog een anderen, verderen zin dan den bovenbedoelden toekent;

Overwegende dat deze andere, verdere zin dan zoude moeten zijn die van omstandigheid, welke, behalve dat zij in *sommige* aangewezen gevallen den wetgever tot het stellen van eene zwaardere strafpositie aanleiding geeft, in *alle* gevallen tot verzwarend gevolg heeft, dat het voorrecht, om enkel krijgstuuchtelijk te worden gecorrigeerd, hetwelk de wet toekent aan iederen minderen schepeling, die zich binnen 14 dagen na het plegen der desertie vrijwillig in arrest begeeft, komt te vervallen;

Overwegende dat de voorstanders van deze ruime opvatting — verzwarende omstandigheid is hetzij eene door de Wet in het algemeen als zoodanig aangewezen omstandigheid, hetzij eene door den rechter voor elk bijzonder geval aan te wijzen, aan het feit een meer ernstig karakter verleene omstandigheid — zich plegen te beroepen op de uitdrukkingen „en zonder meer verzwarende omstandigheden” in artikel 138; „niet met eenige *andere* verzwarende omstandigheden gepaard gaande” in de artikelen 139 en 140; „met eenige verzwarende omstandigheden gepaard geweest” in artikel 144, welke uitdrukkingen huns inziens wijzen op een grooter aantal verzwarende omstandigheden dan op de enkele, welke in het derde

hoofdstuk als „verzwarende omstandigheden” worden aangewezen, zoodat dan zou mogen worden aangenomen, dat de wetgever heeft gedacht, behalve aan deze enkele, door hem zelve opgesomde gevallen, aan nog andere, door hem niet uitdrukkelijk genoemde, maar door den rechter telkens aan te wijzen gevallen;

Overwegende dat die voorstanders deze opvatting plegen aan te dringen met de opmerking, dat de Wetgever in 1814 het z.g.n. „achterzeilen van het schip”, een verschijnsel niet van vandaag of gisteren, reeds moet hebben gekend en het niet aannemelijk moet worden geacht, dat hij dezen ernstigen vorm van desertie, waardoor de dienst op een schip volslagen in de war kan worden gestuurd en in het minst ongunstige geval slechts weer in orde kan worden gebracht ten koste van de belangen van andere schepelingen, ter correctie aan de krijgstucht heeft willen overlaten;

Overwegende dat tegen dit laatste kan worden aangevoerd, dat de Wet op de vormen van desertie, die zij als ernstig beschouwd en daarom uitdrukkelijk noemt, eene zwaardere straf stelt dan op de gewone desertie; dat dit niet enkel blijkt uit de artikelen 138, 139, 140, 152 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, maar in veel meerdere mate nog uit het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, waar in de artikelen 117, 118, 136, 137, 138, 140, 144, 145, 148 de meer ernstige vormen van desertie zijn omschreven en met zwaardere straffen dan de gewone vormen zijn bedreigd; dat nu ongetwijfeld het „achterzeilen van het schip” is eene omstandigheid even ernstig, zoo niet meer ernstig in haar soort, dan verscheidene van de omstandigheden in de Crimineele Wetboeken uitdrukkelijk als verzwarende omstandigheden aangewezen en het niet aannemelijk moet worden geacht, dat de Wetgever, hadde hij aan het ernstige van deze omstandigheid zijne aandacht gewijd, daarop niet zoude hebben gesteld eene zwaardere straf dan die, gesteld op gewone desertie; dat dan ook, nu dit niet is geschied, moet worden aangenomen, dat deze omstandigheid, hoe vreemd dit thans ook moge schijnen, aan de aandacht van den Wetgever is ontsnapt, tenzij dan dat men wil aannemen, dat de Wetgever destijds dit verschijnsel als niet ernstiger dan de gewone desertie heeft beschouwd of dat het letten op deze omstandigheid niet paste in het meer eenvoudige stelsel van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, met betrekking tot de desertie; dat het immers ook de aandacht moet trekken dat, terwijl het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande tweede desertie zwaarder straft dan eerste en derde dan tweede, in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water met herhaling van desertie geene rekening wordt gehouden;

Overwegende dat dan in het licht van de geschiedenis de onderstelling, dat de Wetgever destijds het „achterzeilen van het schip” als minder ernstig heeft beschouwd dan hij dit thans allicht zoude doen, het meest aannemelijk schijnt; dat immers in artikel VIII van den Articul-brief en Instructie, rakende den oorlog ter zee, van 26 Juni 1795, met de gewone deserteurs: „zij die eed gedaan of

„geld op hand ontfangen hebbende, kwamen te verloopen zonder „Paspoort of zig op eenig ander schip of schepen te engageeren het- „zij ten Oorlog, voor de Oost Indische Compagnie of koopvaardij, in „de Armée te Lande of anderszins” — wat de straf betreft werden gelijk gesteld de „achterzeilers” — zij, welke buiten noodzaak aan den wal „blijven en hunne schepen laten zeilen” — terwijl in hetzelfde artikel met zwaardere straf — de doodstraf — werd bedreigd „zodanige desertie geschied door een schildwacht van zijn Post, of „met geweld of anderszins gequalificeerd”;

dat verder, volgens het ontwerp 1810 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, hetwelk het „achterzeilen van het schip” niet uitdrukkelijk als verzwarende omstandigheid aanwees, en daarvan ook overigens geene melding maakte, een achterzeilend minder schepeling enkel had kunnen vallen onder de strafbepaling voor gewone desertie (artikel 119); dat hij dan dus had moeten worden gestraft ter zake van: desertie in tijd van vrede, zonder dat de desertie met eenige verzwarende omstandigheden gepaard gaat, en, als iedere gewone, onder dit artikel vallende deserteur, het voorrecht zoude hebben gehad van disciplinaire bestraffing zoowel wanneer hij zich binnen veertien dagen na de desertie vrijwillig en zonder achterhaald te zijn in arrest begaf als zelfs wanneer hij binnen dien termijn mocht worden geapprehendeerd; dat dus, ook volgens dit ontwerp, een achterzeilend minder schepeling geheel op denzelfden voet als iedere andere, gewone deserteur zou zijn behandeld;

Overwegende dat daarom de thans in de praktijk als leemte gevoelde onvolledigheid van de Wet niet kan dienen tot staving van de bovenbedoelde ruimere opvatting, maar die opvatting, zal hare juistheid moeten worden aangenomen, met andere gronden zal moeten worden gestaafd;

Overwegende dat dan de voornaamste aangevoerde grond is deze, dat de boven aangewezen uitdrukkingen in de artikelen 138, 139, 140 en 144 grootere draagwijdte hebben dan in overeenstemming schijnt met de enkele gevallen van „verzwarende omstandigheden”, in de artikelen 138, 139 en 140 genoemd en in artikel 152 vervat;

Overwegende dat deze grond zeker weinig overtuigend is, waar de in de Wet genoemde verzwarende omstandigheden, zooals zij boven, sommige in onder-gevallen, zijn opgesomd, toch altijd nog eenige in getal zijn en de uitdrukkingen: „zonder meer verzwarende omstandigheden”, „niet met eenige verzwarende omstandigheden „gepaard geweest” niet zóó krachtig zijn, dat aan tal van verzwarende omstandigheden zoude behoeven te worden gedacht; dat daarenboven deze uitdrukkingen niet nieuw zijn maar woordelijk ontleend aan onze oude wetgeving op het stuk van militair strafrecht, waar zij, evenals de uitdrukking „eenige verzwarende omstandigheden” in artikel 158 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, in zooverre meer op haar plaats waren als daàr in de Wet zelve, zooals thans nog in het Crimineel Wetboek voor het

Krijgsvolk te Lande, meerdere gevallen van „verzwarende omstandigheden” dan in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water werden aangewezen;

Overwegende dat in dit verband door de voorstanders van de ruimere opvatting gewoonlijk ook de aandacht wordt gevestigd op de zóózeer verschillende wijze van uitdrukking in de artikelen 135, 136, 137 en in 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, n.l. *hier* „zoodanige verzwarende omstandigheden, „als hierna in dit hoofdstuk worden aangewezen” en *daar* de zooveel ruimere, vrijwel onbepaalde uitdrukking: „eenige verzwarende omstandigheden”;

dat echter ook hier weer de geschiedenis van de totstandkoming der bepalingen met vrucht kan worden geraadpleegd; dat immers in het ontwerp 1810 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water artikel 119 — thans artikel 137 — luidde: „andere schepelingen worden, *in dat geval* (zijnde dit: wanneer zij „*in tijd* „*van vrede deserteeren, zonder dat de desertie met eenige verzwarende omstandigheden gepaard gaat*), met handdaggen gestraft, „Wanneer zij echter binnen den tijd van 14 dagen na de gepleegde „desertie worden geapprehendeerd, wordt hunne correctie aan de „militaire discipline overgelaten”, terwijl de artikelen 124 en 127 — thans 142 en 144 — reeds denzelfden inhoud hadden als nu nog; dat toen dus duidelijk was, dat de bepaling van artikel 127 — thans 144 — niet op zichzelf stond maar enkel beteekenis had in verband met artikel 119 — thans artikel 137 — en daarop terugvloeg; dat nu wel in den definitieven tekst van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, in de artikelen 135, 136 en 137, de uitdrukking „eenige verzwarende omstandigheden” is vervangen door: „zoodanige verzwarende omstandigheden als hierna in dit hoofdstuk worden aangewezen”, terwijl in artikel 144 de oorspronkelijke uitdrukking „eenige verzwarende omstandigheden” ongewijzigd is gebleven, zoodat het den schijn heeft verkregen, alsof die uitdrukkingen elkander thans niet meer dekken, maar dit inderdaad is schijn en niet meer; dat immers — waar het gaat, als in artikel 137, enkel om de vraag of moet worden gestraft met de daár bepaalde strafsoort dan wel, bij eenige verzwarende omstandigheid, met eene zwaardere strafsoort — *de rechter* die zwaardere strafsoort niet kan opleggen wanneer de Wetgever hem haar niet met de verzwarende omstandigheid heeft aangewezen; dat het dus zakelijk op hetzelfde neerkomt of de Wet in dit artikel 137 zegt: „zonder eenige verzwarende omstandigheden” dan wel „zonder de verzwarende omstandigheden als hierna in dit hoofdstuk zullen worden aangewezen”, maar de laatste wijze van uitdrukking is nauwkeuriger, als meer met de werkelijkheid in overeenstemming, omdat nu eenmaal de Wet zelve hier de aanwijzing moet doen; dat op grond van een en ander moet worden aangenomen, dat de bepaling van artikel 144 nog steeds niet staat op zichzelf maar een terugslag geeft op artikel 137 en dat dus de uitdrukking „eenige verzwarende omstandighe-

den" in eerstgenoemd artikel geene ruimere beteekenis kan hebben dan de uitdrukking: „zoodanige verzwarende omstandigheden, als hierna in dit hoofdstuk worden aangewezen" in laatstbedoeld artikel;

Overwegende dat op zoo weinig overtuigende gronden als de boven besprokene te minder tot de juistheid van bovenbedoelde „ruimere opvatting" zal mogen worden besloten, waar van die opvatting de zonderlinge gevolgen zouden zijn: *vooreerst* dat het *deels* de Wetgever is, die verzwarende omstandigheden bij desertie aanwijst — zooals thans in de artikelen 138, 139, 140 en 152 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water — *deels* de rechter zal zijn, die zelfstandig en naar een door hem zelven gevonden kenmerk zal hebben te beoordeelen of aan een feit van desertie eene „verzwarende omstandigheid" is verbonden; *verder* dat in het eerste geval — aanwijzing door de Wet zelve — op het feit zwaarder straf is gesteld en daarenboven het voorrecht voor mindere schepelingen om bij vrijwillige terugkeer binnen 14 dagen krijgstuuchtelijk te worden gestraft, komt te vervallen, terwijl in het tweede geval — aanwijzing door den rechter — van eene zwaardere strafpositie geen sprake is en enkel bedoeld voorrecht komt te vervallen; *eindelijk*, dat de rechter vrijheid verkrijgt om zelfs omstandigheden, waarvan met zekerheid is aan te wijzen, dat de Wetgever ze niet als „verzwarende" heeft willen aanwijzen — als voorbeeld diene „herhaling", die wél in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande als „verzwarende omstandigheden" is geregeld — toch als „verzwarende omstandigheden" aan te merken en dus bijv. bij tweede of derde desertie het voorrecht van krijgstuuchtelijke bestraffing bij terugkomst binnen 14 dagen te doen vervallen; dat het nu zeker vreemd zoude mogen worden genoemd, dat de Wet, die enkel spreekt van „verzwarende omstandigheden", onder deze ééne uitdrukking in hetzelfde hoofdstuk: „van desertie in tijd van vrede" zoude rangschikken omstandigheden, zóózeer verschillend wat de manier van aanwijzing en wat de gevolgen met betrekking tot het strafbaar feit betreft; dat de verklaring, waarom de Wet bij de door haar zelve aangewezen verzwarende omstandigheden tevens het voorrecht van het enkel krijgstuuchtelijk gecorrigeerd worden, doet vervallen, voor de hand ligt en natuurlijk daarin moet worden gezocht, dat een voorrecht, verbonden aan eene lichtere strafpositie, niet mag gelden voor eene meer zware strafpositie; dat deze voor de hand liggende verklaring echter niet kan gelden voor de door den rechter aan te wijzen verzwarende omstandigheden;

Overwegende dat men dus wel sterke gronden zal moeten kunnen aanvoeren alvorens den Wetgever een zoo wonderlijken gedachten-gang toe te schrijven, maar de aangevoerde gronden, zooals gezegd, zich beperken tot de boven besprokene, die zeker niet zijn van klemmenden aard;

Overwegende dat het begrip „verzwarende omstandigheden" niet

enkel voorkomt in het hoofdstuk: „van desertie in tijd van vrede” van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, maar ook in het gelijknamige hoofdstuk van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en blijkbaar is ontleend aan onze oude wetgeving op het stuk van militair strafrecht, — bijzonderlijk aan de bepalingen omtrent „de misdaad van desertie” in de tweede afdeeling, vierde Capittel, van het Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat van 26 Juni 1799;

Overwegende dat, waar over de beteekenis van dit begrip in bedoeld gedeelte van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water nog verschil van meening kan bestaan, dit bezwaarlijk het geval kan zijn zoowel met het aangehaalde deel van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande als met de oude Wetgeving, bijzonderlijk de vermelde bepalingen van het Reglement van 1799;

Overwegende dat dan ook zoowel Mr. Pols (het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande ad artikel 158) als de Belgische Commentator Gérard (Code de Justice et de discipline militaire in de noot bij artikel 158) de bepaling van artikel 158 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande — zijnde dit de met artikel 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water overeenkomstige bepaling — opvatten in dezen zin, dat de Wetgever met de daar bedoelde „verzwarende omstandigheden” enkel het oog heeft gehad op de verzwarende omstandigheden, in de vorige artikelen uitdrukkelijk genoemd; dat het trouwens ook bezwaarlijk zoude gaan, die bepaling op te vatten in anderen, ruimeren zin, waar het niet gemakkelijk moet zijn naast al de gevallen, die de Wet zelve heeft opgenoemd, er nog andere te vinden, nu van de beide gevallen, die voor het heel wat minder volledige Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water als daarin niet aangewezen plagen te worden genoemd, het „achterzeilen van het schip” voor de landmacht niet van toepassing is en de herhaling van desertie in de Wet uitdrukkelijk genoemd en geregeld is;

Overwegende dat dit artikel 158 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande vrijwel letterlijk is ontleend aan artikel 20 van het vierde Capittel der tweede afdeeling van het Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek van 1799 en het bij raadpleging van dit artikel en de daaraan voorafgaande bepalingen in het oog springt, dat het aan het daar gebezigde begrip „verzwarende „omstandigheden” hecht de beteekenis van door de Wet zelve aangewezen „verzwarende” omstandigheden;

Overwegende dat men ook in het Crimineel Wetboek voor het Koninkrijk Holland, welk Wetboek is tot stand gekomen in denzelfden tijd als de ontwerpen 1807 en 1808 van Crimineele Wetboeken voor het Krijgsvolk, deze zelfde beteekenis vindt van het ook daarin gebezigde begrip „bezwarende omstandigheden”; dat immers in artikel 203 van dit Wetboek voorkomt de bepaling: „Dieverijen, gepleegd zonder zoodanige bezwarende omstandigheden „als hier voren zijn opgegeven, en zonder zoodanige braak als waar-

„van in de volgende afdeeling van dit hoofdstuk zal worden gehandeld, zullen gestraft worden met gevangenis of bannissement, tezamen of afzonderlijk, niet te bovengaande den tijd van zes jaren”, terwijl dan blijkt, dat de bedoelde, in het Wetboek opgesomde „bezwarende omstandigheden” den Wetgever telkenmale leidden tot het stellen van eene zwaardere strafpositie dan bij de gewone dieverijen;

Overwegende dat in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande dit voorbeeld is gevolgd niet enkel met betrekking tot desertie maar ook wat geweldenarijen en strooperijen betreft, immers ook daar, in de artikelen 176, 178 en 179, de meer ernstige vormen van deze misdrijven zijn omschreven en met zwaardere straffen dan de gewone vormen zijn bedreigd;

Overwegende dat, waar ter aangegeven plaatse in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en in het Reglement 1799 en in het Crimineel Wetboek voor het Koninkrijk Holland de zin van het begrip „verzwarende omstandigheden” is duidelijk en bepaald; waar de gronden die er voor zouden pleiten, dat aan ditzelfde begrip in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water eene ruimere, in de gevolgen tevens gansch andere beteekenis zoude moeten worden gehecht, voor het minst niet sterk zijn, terwijl die ruimere opvatting leidt tot vrij ongerijmde en daardoor moeilijk aannemelijke gevolgen, uit een en ander voortvloeit, dat ook voor het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water aan de beteekenis van „verzwarende omstandigheden” als voor den Wetgever aanleiding gevend tot het stellen van eene zwaardere strafpositie, zal moeten worden vastgehouden;

Overwegende dat ook slechts hierdoor is te ontkomen aan de gevolgtrekking, dat in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande in de bepalingen omtrent desertie het begrip „verzwarende omstandigheden” eene geheel andere beteekenis zoude hebben dan in die bepalingen van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, schoon beide Wetboeken vrijwel in denzelfden tijd zijn ontworpen en tot stand gebracht en de duidelijke trekken vertoonen van hunne gemeenschappelijke afkomst;

Overwegende dat, waar „het achterzeilen van het schip”, dus niet kan worden aangemerkt als „verzwarende omstandigheid” in den zin van artikel 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, de correctie van dezen gedaagde, ingevolge artikel 142 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, voor het hem te laste gelegde, aan de Krijgstucht had behooren te zijn overgelaten, zijnde te dezer zake voor den Fiskaal geen recht tot strafvordering aanwezig;

Overwegende dat gedaagde dus behoort te worden vrijgesproken en het hem veroordeelend vonnis van den Krijgsraad niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie, 142

en 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water en 185 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 1 Juli 1914 ten laste van gedaagde gewezen;

Verklaart dat geen recht tot strafvordering ter zake van het aan gedaagde te laste gelegde aanwezig is en spreekt gedaagde vrij;

Verstaat, dat de correctie van gedaagde wegens de hem te laste gelegde feiten, ter zake waarvan hij echter bereids vijf en dertig dagen in voorloopige verzekerde bewaring heeft doorgebracht, aan de Krijgstucht wordt overgelaten;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 8 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Waar de gepleegde feiten — slaan van een inlandsch schepeling, ook nog nadat een meerdere gelast had daarmede op te houden — het opleggen van de straf van ééne maand vermindering in klasse van stoker 1e kl. tot stoker 2e kl. niet rechtvaardigen, gaat het niet aan om zoodanige straf die vooral in hare gevolgen veel zwaarder is dan 14 dagen provoostarrest, op te leggen alleen omdat het tenuitvoerleggen van provoostarrest — tot het opleggen waarvan de strafoplegger aanvankelijk het voornemen had — moeilijkheden zou opleveren.

14 dagen provoostarrest zou echter ook i. c. nog veel te zwaar zijn, waarom het H. M. G. de straf wijzigt in drie dagen provoostarrest, overwegende dat klager gegronde reden had om te vermoeden dat de door hem mishandelde schepeling hem met een mes te lijf wilde en tengevolge van de daardoor veroorzaakte hevige gemoedsbeweging verder is gegaan dan voor zijne verdediging bepaald noodzakelijk was.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van den stoker der 1e klasse — destijds: tijdelijk stoker der 2e klasse — G. B. (stamboeknr. 3398), dienende aan boord van Hare Majesteits torpedobootjager „Jakhals”, gedagteekend „In zee 11 Mei 1914”, houdende dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wenscht te beklagen over de straf van één maand vermindering in klasse, hem den 9en Mei te voren opgelegd

door den luitenant ter zee der 1e klasse D., Commandant van voornoemden bodem, wegens: „Een inlandschen stoker met een timba „geslagen en daarmede niet opgehouden toen hem zulks door den „Officier-machinist gelast werd”;

Gelezen de op deze klacht betrekking hebbende bescheiden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

den 2en Februari 1914 bevonden zich in de mandie-kamer van de stokers aan boord van de „Jakhals”, na briquettenladen, de stoker 1e klasse R., de inlandsche stoker 2e klasse A. en klager; toen A. met mandien klaar was begon hij zijn vuil pakje in een balie met water uit te wasschen, waarop klager hem toeriep, dat hij zulks niet doen mocht; bij de woordenwisseling, die toen ontstond, gaf klager A. een duw en verliet deze mopperende de mandie-kamer, alleen gekleed in een broek, even later kwam hij terug, thans ook met een kieltje aan en wilde R., die in de deuropening stond, voorbijdringen, waarop R. riep: „B., ga weg daar heb je dien vent met een mes” en de aangeroepene een timba greep; A. tastte naar zijne zijde, doch ontving dadelijk van klager eenige klappen met de timba, ook nog nadat de Officier-machinist, die aangelooopen kwam, hem gelast had met slaan op te houden, terwijl klager uitriep: „moet ik me dan met een mes laten steken”; de Officier-machinist greep A. vast, waarop klager met slaan ophield; bij onderzoek bleek dat A., die eenige kneuzingen had opgelopen, inderdaad een scheepsmes droeg tusschen den band van zijn broek ter plaatse waarheen hij te voren met zijn hand had gegrepen;

Overwegende dat klager derhalve de feiten, waarvoor hij is gestraft, inderdaad heeft gepleegd en de strafreden dus juist is omschreven;

Overwegende, wat de opgelegde straf betreft, dat de Commandant, blijkens zijne toelichting, klager aanvankelijk had willen straffen met veertien dagen provoost-arrest met vermindering van kost, doch, op grond van de moeilijkheid om die straf ten uitvoer te leggen, daarvan heeft afgezien en de opgelegde straf heeft gekozen;

Overwegende dat deze straf echter, vooral in haar gevolgen, veel zwaarder is dan die welke oorspronkelijk was toegedacht, de gepleegde feiten het opleggen van zoodanige straf niet rechtvaardigen en het niet aangaat om zoodanig zware straf op te leggen alleen omdat het doen ondergaan van de aanvankelijk beoogde provooststraf eenige moeilijkheden bood, welke moeilijkheden echter geenszins onoverkomelijk waren;

Overwegende dat het diensvolgens billijk is klager, wiens gedrag overigens goed is, provooststraf op te leggen, doch veertien dagen provooststraf met vermindering van kost veel te zwaar is;

Overwegende toch dat klager gegronde reden had om te vermoeden dat A. hem met een mes te lijf wilde en hij, zich daartegen willende verdedigen, daarin, ten gevolge van de daardoor veroor-

zaakte hevige gemoedsbeweging, verder is gegaan dan voor zijne verdediging bepaald noodzakelijk was en door diezelfde oorzaak ook niet onmiddellijk na het bevel van den Officier-machinist met het toebrengen van slagen heeft opgehouden, terwijl die slagen ook zijn toegebracht met het eerste het beste voorwerp dat hij bij de hand had, en hij daarvoor niet expresselijk een wapen of ander gevaarlijk voorwerp heeft gehaald;

Overwegende dat de straf derhalve wijziging behoeft;

Gezien de artikelen 12—14 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Beschikkende op de klacht;

Verklaart deze in zooverre gegrond dat de opgelegde straf wordt veranderd in drie dagen provoostarrest;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan straffer en aan den Advocaat-Fisikaal en een uittreksel aan klager;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 18 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. M. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Een schepeling in 1910, in Australië gedeserteerd van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, welk schip nog steeds in O.-I. vertoeft, wordt in Juli 1914 te Nieuwe-Niedorp aangehouden en gebracht op Hr. Ms. wachtschip te Willemsoord.

De A.-F. verzoekt vervolging voor het H. M. G. (art. 50 P. I.)

Het Hof verstaat dat dit verzoek niet voor inwilliging vatbaar is omdat de verdachte ressorteert onder den Comm. officier van laatstgenoemden bodem, terwijl het ingevolge artt. 4 en vlgg. R. Z. de Comm. officier is, onder wien een verdachte ressorteert, die van het feit en het eventueel opgelegd arrest terstond rapport moet ontvangen en die daarop de zaak zal hebben te onderzoeken, en terwijl het vervolgens de comm. officier van de directie — i. c. Willemsoord — is, die ingevolge art. 8 R. Z. zal hebben te beslissen over de verwijzing naar den krijgsraad.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen op heden 18 September 1914 een schrijven van den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht d.d. 29 Augustus 1914, houdende verzoek aan het Hof om tegen K. van der O., stoker 2e

klasse van Harer Majesteits „Hertog Hendrik”, mandament criminele te verleenen met de clause van apprehensie;

Overwegende dat dit verzoek is gegrond op de omstandigheden:

dat de genoemde op 25 October 1910, of daaromtrent, tijdens het genoemde schip te Adelaide (Australië) lag, van passagieren achter, en wijders, zonder verlof en zonder geldige reden, van dien bodem afwezig is gebleven tot op 18 Juli 1914, toen hij door de politie te Nieuwe-Niedorp is aangehouden;

dat van der O. bekent zich aan dit strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt;

dat derhalve, ter zake van desertie, eene strafvervolging tegen hem zal moeten worden ingesteld en dat genoemd schip zich thans niet binnen het Rijk in Europa bevindt en niet tot eene der maritieme directies in dat Rijk behoort;

Overwegende dat bij dit verzoek dus wordt uitgegaan hiervan: dat de genoemde van der O., als destijds, toen hij van Harer Majesteits „Hertog Hendrik” afwezig is gebleven, op dien bodem dienende, zou behooren terecht te staan voor den Krijgsraad, waaronder de bemanning van dien bodem ressorteert, en dat, vermits hij voor dien Krijgsraad uit hoofde van bijzondere omstandigheden niet kan worden terecht gesteld, de bepaling van artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie, omtrent het ter eerste instantie terecht staan voor het Hoog Militair Gerechtshof, op hem toepassing zal moeten vinden;

Overwegende dat, blijkens de stukken, de genoemde van der O. op 18 Juli 1914 aan boord is gebracht van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord en thans aldaar is dienende aan boord van genoemden bodem;

Overwegende dat dus de genoemde van der O. ressorteert onder den Commandeerenden Officier van laatstgenoemden bodem, terwijl ingevolge de artikelen 4 en volgende van de Rechtspleging bij de Zeemacht, het de Commandeerende Officier is, onder wien een verdachte ressorteert, die van het gepleegde feit en het eventueel opgelegde arrest terstond rapport moet ontvangen en die daarop de zaak zal hebben te onderzoeken en terwijl het vervolgens de Commandeerende Officier van de Directie — in deze de Directie van de Marine te Willemsoord — is, die ingevolge artikel 8 van de Rechtspleging bij de Zeemacht zal hebben te beslissen, of verwijzing naar den Krijgsraad — dat is in deze de Krijgsraad binnen het Rijk in Europa — noodig moet worden geoordeeld;

Overwegende dat derhalve het in artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie bedoeld geval, dat uit hoofde van bijzondere omstandigheden een aan de militaire jurisdictie ter zee onderworpen zijnd persoon niet kan worden terecht gesteld, ten aanzien van genoemden van der O. zich niet voordoet, en het Hof onbevoegd is om van diens zaak ter eerster en laatster instantie kennis te nemen;

Gezien de boven aangehaalde wetsartikelen alsmede artikel 142 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Verstaat, dat bovenbedoeld, door den Advocaat-Fisikaal gedaan verzoek voor inwilliging niet vatbaar is. 1)

Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis van 27 Februari 1914.

(Geapprobeerd door het H. M. G. bij resolutie van 30 Juli 1914).

President: Mr. Th. Evekink.

Leden: de kapiteins J. A. Snijders en A. Kaptein en de luitenants

J. J. van Santen en Mr. Dr. J. S. Barbas.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. van Meurs.

Vervalsching van het bij de compagnie aangehouden wordende Register van ziekgemelde militairen, 6e kolom, waarin de behandeld officier van gezondheid had aangeteekend „kwartierziek te bed”, hetgeen door beklagde was gewijzigd in „dienstdoen”, is niet beschouwd als vervalsching van een schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het al of niet bestaan van eene ziekte.

In Naam der Koningin.

Vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem, in zake: De Auditeur-Militair in het 2e Militaire Arrondissement te Arnhem, ambtshalve eischer

tegen

A. v. L., volgens opgaaf oud 21 jaar, op 11 Januari 1914 korporaal (20 Februari 1914 gedegradeerd) bij het 5e regiment Infanterie te Amersfoort, geboren te Utrecht den 15en September 1892, beklagde niet gedetineerd.

De Krijgsraad in het 2e Militaire Arrondissement te Arnhem;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Garnizoens-Commandant te Amersfoort d.d. 29 Januari 1914, waarvan afschrift aan beklagde is gelaten;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad van den Commandeerende-Officier van het Garnizoen der Hoofd-

1) Het H. M. G. is met deze resolutie teruggekomen op eene sinds jaren bestaande jurisprudentie. Men vergelijkte: Mil. jurisprudentie II, No. 60, blz. 176; M. R. T. IV, blz. 649; VII, blz. 22;

plaats van het 2e Militaire Arrondissement d.d. 13 Februari 1914, met de aan den voet daarvan gestelde telastlegging van den Auditeur-Militair voornoemd, welk stuk aan den beklaagde onder overgifte van een door den Secretaris van den Krijgsraad geteekend afschrift is beteekend den 18en Februari 1914;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gehoord de getuigen, op last van den Auditeur-Militair voornoemd gedagvaard;

Gezien de door den Auditeur-Militair ingediende schriftuur van eisch strekkende tot vrijspraak;

Gezien het Register van ziekgemelde Militairen van het 5e regiment Infanterie 3e bataljon 4e compagnie, gewaarmerkt te Amersfoort 1 October 1913, de compagnies-commandant get. Ritman;

Gehoord den beklaagde;

Na overeenkomstig artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht te hebben beraadslaagd;

Overwegende dat de beklaagde voor dezen Krijgsraad gehouden den 27en Februari 1914 heeft terechtgestaan ter zake:

dat hij te Amersfoort op 11 Januari 1914 het Register van ziekgemelde militairen bij de 4e compagnie 3e bataljon 5e regiment Infanterie heeft vervalscht met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden, door de schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan van een ziekte, opgemaakt door den officier van Gezondheid 1e klasse Dr. J. J. Snel, luidende voor beklaagde „kwartierziek te bed” uit te wisschen en in stede daarvan valschelijk in te vullen: „Dienstdoen”;

Overwegende dat beklaagde heeft erkend: dat op 11 Januari 1914 zijn naam, als zich hebbende ziek gemeld, in het ziekenregister stond; dat de officier van Gezondheid Dr. J. J. Snel zijne beslissing in het ziekenregister heeft ingeschreven achter zijn naam met de woorden „kwartierziek te bed”; dat hij de woorden „kwartierziek te bed” achter zijn naam in het register vermeld, heeft uitgewischt, behalve de letters k. w. en daarvoor in de plaats gesteld het woord „dienstdoen”; dat hij die handeling gepleegd heeft 9 u. 15 voormiddags; dat hij de handeling waarvan hij beschuldigd is gepleegd heeft omdat hij dien Zondag graag uitwilde; dat hij tegen de beschuldiging vermeld in de beschikking tot verwijzing niets in te brengen heeft;

Overwegende dat d. H. milicien-soldaat 5e regiment Infanterie te Amersfoort als getuige onder eede heeft verklaard: Zondag, 11 Januari 1914 was ik met korporaal van L. op het ziekenrapport tusschen 9 en 10 uur voormiddags. Ik hoorde dat de dokter na onderzoek van beklaagde zei: „kwartierziek te bed” en heb later op de chambree ± 10 uur v.m. gezien dat die woorden ingevuld waren achter den naam van beklaagde. Nadat wij op die kamer samen het ziekenregister hadden ingekeken zei beklaagde tegen mij dat hij de beslissing wilde veranderen en vroeg mij toen om vlakgom; later

in den voormiddag heeft beklaagde mij gezegd, dat hij het ziekenrapport veranderd had;

Overwegende dat Dr. J. J. Snel, officier van gezondheid 1e klasse te Amersfoort als getuige onder eede gehoord heeft verklaard: het thans mij vertoonde boek herken ik als het ziekenregister mij den 11den Januari 1914 des v.m. voorgelegd; daarin is de aantekening dienst doen op blz. 23, 6e kolom, achter den naam van L. niet van mijn hand. Ik beschouw de verklaring in de 6e kolom van het register van ziekgemelde militairen niet als eene schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het al of niet bestaan van eene ziekte, maar als eene geneeskundige indicatie voor behandeling van den patiënt bij het korps, ook ten opzichte van den beklaagde A. v. L. beschouw ik de door mij gedane aantekening in kolom 6 niet als een geneeskundige verklaring;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde schuldig is aan het hem ten laste gelegde feit, zoodat hij daarvan behoort te worde vrijgesproken;

Gezien artikel 193 Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtsprekende in Naam der Koningin!

Spreekt den beklaagde vrij;

De Krijgsraad in het 2e Militaire Arrondissement heeft besloten in de zaak van A. v. L. daarin de bestraffing over te laten aan den Commandeerende-Officier. •

OFFICIEEL GEDEELTE.

Koninklijk besluit van 13 November 1914, No. 41.

(Recueil Militair 1914, blz. 916).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 11 November 1914, Kabinet, La. V. 117;

Gelet op Onze Besluiten van 4 September 1914, no. 61 en van 2 November 1914, no. 69;

Hebben [•] goedgevonden en verstaan:

te bepalen, dat aan gewezen officieren, die worden benoemd tot tijdelijk plaatsvervangend officier-commissaris bij een Krijgsraad of in een der garnizoenen buiten de residenties van de Krijgsraden, of tot secretaris in een dier garnizoenen over de dagen, dat zij als zoodanig werkzaam zijn, eene toelage wordt toegekend van zes gulden (f 6.—).

Dit besluit wordt geacht in werking te zijn getreden op 1 Augustus 1914.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit Besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

's-Gravenhage, den 13den November 1914.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

Bevoegdheid tot het opleggen van krijgstuuchtelijke straffen.

's-Gravenhage, 19 December 1914.

1e Afd., no. 185.

*Aan**de Autoriteiten van de Landmacht.*

Het is mij gebleken dat er twijfel bestaat omtrent de vraag of onderofficieren-detachementscommandanten bevoegd zijn om straffen op te leggen aan militairen behorende tot het detachement onder hun bevel.

Naar aanleiding daarvan doe ik U kennen, dat aan de onderofficieren-detachementscommandanten de bedoelde strafbevoegdheid *niet* kan worden toegekend en wel op grond van de duidelijke bevoordingen van art. 43 van het Reglement van Krijgstucht. Dit Reglement kent als regel slechts strafbevoegdheid toe aan den compagniescommandant als laagste strafoplegger. Als uitzondering op dien regel noemt art. 43 van het Reglement van Krijgstucht den *officier*-detachementscommandant, daarmede uitdrukkelijk den *onderofficier*-detachementscommandant uitsluitend.

En de letter van art. 43 èn de geheele geest van het Reglement van Krijgstucht sluiten den onderofficier zonder uitzondering van de bevoegdheid tot strafoplegging uit.

In verband met het vorenstaande wordt bij deze, de dezerzijdsche aanschrijving van 5 Juni 1880, 1e Afd., No. 21, als gevende tot gegronnen twijfel te dezen opzichte aanleiding, ingetrokken.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

(Recueil militaire 1914, blad. 987.)

**Benoeming leden der militair-rechterlijke macht
bij de Zeemacht.**

Bij beschikking van den vice-admiraal, commandant der marine te Willemsoord zijn in den krijgstraad bij de zeemacht binnen het Rijk in Europa, welke wordt gehouden in de directie der marine te Willemsoord, benoemd voor het tijdvak van 1 Januari tot en met ultimo December 1915:

1o. tot leden: (1)

1) De benoemde officieren waren reeds lid van den krijgstraad gedurende het tijdvak 20 December 1913 tot 1 Januari 1915.

de kapitein der mariniers J. C. Schraver,
 de luitenant ter zee der 1ste klasse H. W. A. Brans,
 de officier van administratie der 1ste klasse P. A. Snellen van
 Vollenhoven (1) en

de luitenant ter zee der 1ste klasse O. Bender 1);

20. tot plaatsvervangende leden:

de kapitein der mariniers P. S. Groen,
 de luitenant ter zee der 1ste klasse A. Quispel,
 de officier van administratie der 1ste klasse C. Mathol en
 de officier van administratie der 1ste klasse D. Tollenaar;

30. tot plaatsvervangende secretarissen:

de officier van administratie der 2de klasse C. A. Huysman en
 de officier van administratie der 2de klasse H. P. Verschuur;

met bepaling, dat de plaatsvervangende leden en secretarissen bij
 naderhand ontstane ziekten of opgekome ne gewichtige ver hindering
 van de zitting hebbende leden of van den secretaris 2), respectie-
 velijk zullen zitting nemen, e.g. fungeeren:

het plaatsvervangende lid P. S. Groen in plaats van het lid J. C.
 Schraver of vóór het lid H. W. A. Brans of diens vervanger;

het plaatsvervangende lid A. Quispel in plaats van het lid H. W.
 A. Brans of vóór het lid P. A. Snellen van Vollenhoven of diens
 vervanger;

het plaatsvervangende lid C. Mathol in plaats van het lid P. A.
 Snellen van Vollenhoven of diens vervanger;

het plaatsvervangende lid D. Tollenaar in plaats van het lid O.
 Bender of diens plaatsvervanger;

de plaatsvervangende secretarissen, beurtelings; allen met inacht-
 neming van het bepaalde in art. 133, 2de en 3de lid, van de Regts-
 pleging bij de Zeemagt.

Bij beschikking van den vice-admiraal, commandant der marine
 te Willemsoord zijn benoemd bij de informatiën door den officier-
 commissaris 3) in door dien commandant naar den krijgsraad bij
 de zeemacht binnen het Rijk in Europa in de directie der marine te
 Willemsoord verwezen en in de in het eerste gedeelte van art. 28
 van de Regtspleging bij de Zeemagt bedoelde zaken, voor het jaar
 1915:

tot secretaris:

de officier van administratie der 2de klasse C. A. Hauer (4);

1) In het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in
 rechtswetenschappen.

2) De secretaris, officier van administratie der 2de klasse S. N. van den
 Berg, was in 1913 benoemd voor het tijdvak 20 December 1913 tot 1 Januari
 1916.

3) De officier-commissaris, officier van administratie der 1ste klasse
 G. H. Hamersma (in het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide
 kennis in rechtswetenschappen), was in 1913 benoemd voor het tijdvak
 20 December 1913 tot 1 Januari 1916.

4) De benoemde secretaris vervulde die functie reeds gedurende het
 tijdvak van 20 December 1913 tot 1 Januari 1915.

tot plaatsvervangend secretaris:
de officier van administratie der 2de klasse N. F. Dijkema.

Bij beschikking van den vice-admiraal, directeur en commandant der marine te Amsterdam zijn benoemd:

tot officier-commissaris, belast met het nemen van informatiën in door dien directeur en commandant naar den krijgsraad bij de zee-macht binnen het Rijk in Europa verwezen zaken:

de officier van administratie der 1ste klasse J. Dolk (1);

tot secretaris bij die informatiën:

de officier van administratie der 2de klasse C. J. Wit;

beiden voor het tijdvak van 20 December 1914 tot 20 December 1915 (2).

Bij beschikking van den vice-admiraal, commandant der marine te Hellevoetsluis zijn benoemd:

tot officier-commissaris, belast met het nemen van informatiën in door dien commandant naar den krijgsraad bij de zeemacht binnen het Rijk in Europa verwezen zaken:

de officier van administratie der 1ste klasse T. Akkerman (1);

tot secretaris bij die informatiën:

de officier van administratie der 2de klasse C. L. Heyl;

tot plaatsvervangend secretaris bij die informatiën:

de officier van administratie der 2de klasse W. A. Vos;

allen voor het tijdvak van 20 December 1914 tot 20 December 1915 (3).

Militaire rechtspleging tegen geïnterneerde militairen.

Voor wat de militaire rechtspleging betreft worden geacht tot een afzonderlijk garnizoen te behooren, de hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid, voor zoover zij zich onder de bewaring van de landmacht bevinden.

Indien de bedoelde geïnterneerde militairen verdacht zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt worden de functiën, welke de artikelen 11 en 12 van de Regtspleging bij de Landmagt aan den garnizoenscommandant opdragen, te hunnen opzichte vervuld door den Commandant van het Interneeringsdepot waartoe zij behooren.

1) In het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen.

2) Beide officieren waren reeds resp. officier-commissaris en secretaris gedurende het tijdvak 20 December 1913 tot 20 December 1914.

3) De benoemde officier-commissaris en secretaris vervulden deze functiën reeds gedurende het tijdvak 20 December 1913 tot 20 December 1914.

(Beschikking van den Minister van Oorlog van 6 Januari 1915,
1ste Afd. No. 438).

(Legerorders 1915. Deel B., No. 5).

Staatsblad No. 611 bevat het Koninklijk besluit van 23 December
1914 tot invoering van de gewijzigde Regtspleging bij de Land-
magt (Publicatieblad 1914, No. 2), in de kolonie *Curaçao*.

Staatsblad No. 33 bevat het Koninklijk besluit van 30 Januari
1915, tot invoering van de gewijzigde Regtspleging bij de Land-
magt (Gouvernementsblad 1913, No. 73), in de kolonie *Suriname*.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

De organisatie der militaire justitie in den vreemde. 1)

(Vervolg).

ENGELAND.

Misdaden en wanbedrijven ter kennisneming van de militaire rechtbanken. De militaire justitie houdt zich in tijd van vrede alleen bezig met alles wat de militaire discipline betreft en met de misdaden en wanbedrijven van zuiver militaire aard. Een uitzondering is gemaakt voor doodslag: in alle gevallen van een gewelddadigen dood aan boord in de Engelsche wateren stelt de coroner een onderzoek in en de burgerlijke justitie behandelt de zaak.

Buiten dit geval houdt de burgerlijke justitie zich bezig met de misdaden en wanbedrijven buiten de maritieme inrichtingen op Engelschen bodem *aan den wal* begaan door Engelsche schepelingen; zij zijn alsdan onderworpen aan de rechtsspraak gemeen aan alle Britsche onderdanen.

De misdaden en wanbedrijven begaan *aan boord* of in de inrichtingen der zeemacht, diefstallen enz., worden berecht door de krijgswraden.

Het streven bestaat om zooveel mogelijk over de misdaden en overtredingen door schepelingen begaan, te doen oordeelen door de burgerlijke rechtbanken. In geen enkel geval werken de burgerlijke en de militaire justitie gemeenschappelijk.

Straffen gesteld in het Wetboek van Militair Strafrecht. Er bestaat in Engeland geen Wetboek van Militair Strafrecht. De Naval Discipline Act geeft in enkele bladzijden de lijst der straffen en in het algemeen de gevallen waarin zij kunnen worden opgelegd. Maar nergens ziet men dat voor een misdaad of wanbedrijf een zekere straf, binnen zekere grenzen moet worden toegepast. De krijgswraden hebben alle ruimte om de straf op te leggen die hun het aan hun oordeel onderworpen geval schijnt te verdienen; zij kunnen zich laten leiden door de bijzondere omstandigheden van de daad en door de antecedenten van den beschuldigde.

De straffen zijn in tijd van vrede betrekkelijk licht, zonderdat

1) Overgenomen en vertaald uit de Revue Maritime van Augustus 1914. Vervolg van blz. 21 hiervóór.

men kan zeggen of zij strenger zijn dan die der burgerlijke rechtspraak omdat een bepaalde straffenschaal niet bestaat.

De bij de Engelsche marine gestelde straffen zijn, in volgorde der zwaarte: de doodstraf; dwangarbeid van 5 jaren tot levenslang; onteerend ontslag uit den dienst; gevangenisstraf van een dag tot 2 jaren of lichamelijke tuchtiging; 1) ontslag uit den dienst; verlies van ancienniteit voor officieren, voor een bepaalden of onbepaalden tijd; ambtshalve ontschepping; strenge berisping of berisping; degradatie voor onderofficieren; verbeurte van soldij, engagementspremie, bergloon, prijsgelden, toelagen, kostgelden, gratificatiën, medailles, eereteekenen en, ingeval van desertie, verbeurdverklaring van de door den deserteur aan boord achtergelaten goederen.

Organisatie van de militaire justitie. De militaire justitie wordt in Engeland alleen uitgeoefend door de „Court-Martial” of krijgsraad. De commandanten hebben overigens het recht om gevangenisstraf van ten hoogste 3 maanden op te leggen en aan officieren verlies van ancienniteit mede tot 3 maanden; de vlootvoogden hebben in den vreemde dezelfde rechten tot een maximum van 6 maanden en ook om de straffen van ontschepping, berisping en degradatie op te leggen; de admiraliteit kan met verlies van ancienniteit tot 12 maanden straffen.

De krijgsraden (courts-martial) zijn tijdelijk, d.w.z. zij worden telkens voor eene bepaalde zaak ingesteld. Zij moeten altijd zitting nemen aan boord van een schip en kunnen niet worden bijeengeroepen indien niet ten minste 2 oorlogsvaartuigen ter plaatse aanwezig zijn.

De bevoegdheid om krijgsraden te benoemen komt toe aan de admiraliteit en, bij delegatie, aan zekere bepaald aangewezen officieren (vlootvoogden of divisie-commandanten).

Er is geen hof van appèl. Alleen de admiraliteit kan een vonnis casseeren, het opschorten of vernietigen wegens gebreken in den vorm of om een andere reden; zij kan de straf verminderen maar haar niet te niet doen.

Samenstelling der „Courts-martial”. Een court-martial is, zoo mogelijk, samengesteld uit 9 leden en ten minste uit 5, allen minstens 21 jaren oud. Deel ervan kunnen uitmaken vlagofficieren, kapiteins ter zee, kapitein-luitenants ter zee en luitenants ter zee der 1e klasse, naar de volgende regelen:

De officier bekleed met de bevoegdheid om een „court-martial” bijeen te roepen, mag daarin geen zitting nemen. Hij wijst den president aan. Deze vormt den krijgsraad, daarbij aanwijzende de ter plaatse aanwezige officieren die in ancienniteit onmiddellijk op hem

1) In „The Kings Regulations and Admiralty instructions” voor de marine staat op blz. 282 van de uitgave 1913, in eene noot: „The infliction of corporal punishment is at present suspended”. Vert.

volgen, zoodat de raad zoo mogelijk uit 9 maar ten minste uit 5 leden bestaat. Hij beschikt daarbij niet over kapitein-luitenants ter zee of over luitenants ter zee der Ide klasse tenzij het getal 5 zonder hen niet kan worden bereikt. In een krijgsraad van meer dan 5 len mag dus een kapitein-luitenant of een luitenant ter zee geen zitting hebben.

Beschuldigde :	President :	Rechters :
Vlagofficier.	Vlagofficier.	Vlagofficieren of kapiteins t/z.
Kapitein t/z.	Vlagofficier of kap. t z.	Ten minste kap.-luit. t/z.
Kap.-luit. t/z.	—	Ten minste 2 kapitein-luitenants t/z. of hoogere rang
Anderen.	—	Geen bizondere regel.
Geen burgerleden.		

Procesvorm.

1o. *Instructie.* De instructie, vóór de verschijning voor den krijgsraad, wordt gehouden door den commandant van het schip, waarop de beschuldigde behoort. Wanneer deze officier van oordeel is dat eene krijgstuhtelijke bestraffing niet voldoende is, vraagt hij aan den vlootvoogd de bijeenroeping van een „court-martial”. Deze alleen beoordeelt of er aanleiding is om tot die bijeenroeping over te gaan, dan wel om de zaak met eene disciplinaire straf te doen afloopen. De commandant heeft de bevoegdheid, maar maakt daarvan zelden gebruik, om zich door een ander officier te doen vervangen.

De krijgsraad samengesteld zooals hierboven is gezegd, moet, behalve des Zondags, alle dagen samenkomen, tot de uitspraak van het vonnis. De zittingen zijn geldig zoo er ten minste 4 leden tegenwoordig zijn. De getuigen worden opgeroepen door den „judge advocate”, zijn vervanger of den officier die zijn plaats vervult. Bij het begin der zitting kan de beschuldigde de verschillende rechters wraken; de krijgsraad beslist terstond hierover zonder beroep. Elk der leden zweert vervolgens met volkomen onpartijdigheid te zullen oordeelen en niets bekend te maken aangaande de gevoelens der andere leden. De vonnissen der krijgsraden worden niet met redenen omkleed. De beklagde verklaart zich schuldig of niet schuldig. In het eerste geval maakt zijn bekentenis de zaak zeer eenvoudig. In het tweede geval beslist de raad kortaf zonder toelichting.

Beroep, herziening. De uitspraak van de „court-martial” is onmiddellijk uitvoerbaar, behalve ingeval van eene veroordeeling ter dood. De oorspronkelijke processtukken of authentieke afschriften ervan, worden zoo spoedig mogelijk door den judge-advocate aan den vlootvoogd gezonden, die ze doet toekomen aan de admiraliteit. De Koning beslist alleen bij veroordeeling ter dood. In alle andere gevallen kan de admiraliteit elk vonnis van een „court-martial” opschorten, vernietigen, wijzigen. Zij kan eene straf van lichtere

soort opleggen of de toegemeten straf geheel of gedeeltelijk verminderen, maar zij kan haar niet verzwaren.

Eene veroordeeling ter dood is niet geldig zoo niet tenminste 4 officieren, indien de raad was samengesteld uit 5 leden, en anders zoo niet minstens twee derden van het aantal leden daarvóór hebben gestemd.

Het vonnis kan slechts éénmaal aan een herziening worden onderworpen.

VEREENIGDE STATEN.

Misdaden en wanbedrijven ter kennisneming van de militaire rechtbanken. Het doel van de militaire justitie is de handhaving van de militaire tucht. 1) Alle militaire misslagen behooren tot hare bevoegdheid.

Indien een militair beschuldigd wordt van een misdrijf tegen den persoon of den eigendom van een particulier en strafbaar krachtens de wet van het land, moet zijn chef hem, op verzoek van de bena-deelde partij, overgeven aan den burgerlijken rechter. Het is echter gebruikelijk dat, wanneer de militaire rechter de instructie der zaak begonnen is, hij die ook verder blijft behandelen.

Straffen gesteld in het Wetboek van Militair Strafrecht. De straffen voorkomende in het Wetboek van Militair Strafrecht verschillen weinig van die in het gewone Wetboek van Strafrecht. De president heeft bovendien een uitersten grens van strafmate gesteld, welke in tijd van vrede niet mag worden overschreden.

Samenstelling der rechtbanken. De „Courts-martial”, rechtbanken samengesteld uit officieren om te oordeelen over aan den dienst verbonden personen, die strafbare feiten begaan hebben tegen de voorschriften van den bijzonderen dienst waartoe zij zich hebben verbonden, zijn tijdelijk, d. w. z. zij worden bijeengeroepen om recht te spreken in eene bepaalde zaak en dadelijk daarna weder ontbonden.

De president van de Republiek, de minister van Marine en de vlootvoogd hebben alleen de bevoegdheid om een court-martial te doen samenkomen. Deze laatsten hebben, bij verblijf op de kusten der Vereenigde Staten, dat recht slechts bij delegatie van den president, waarvan uitdrukkelijk melding gemaakt moet worden op de order van bijeenroeping.

De courts-martial zijn te verdeelen in:

De algemeene courts-martial 2) of eigenlijk gezegde krijgs-

1) Wij hebben ons veroorloofd deze woorden nog eens te onderstrepen.
Vert.

2) De „courts-martial” zijn bijzondere rechtbanken met een bijzondere rechtsmacht en hun vonnissen, wanneer die zijn bevestigd door de mili-

raden, kennis nemende van alle misdaden, waarop de doodstraf gesteld is, van zekere andere misdaden en van strafbare feiten begaan door officieren.

De summiere courts-martial, 1) welke bijeengeroepen kunnen worden door den commandant van een oorlogsvaartuig of een station, voor de berechting van onderofficieren en manschappen als de te belooopen straf zijne krijgstuuchtelijke bevoegdheid te boven gaat en het feit niet behoort tot de competentie van een krijgsgaad.

De courts of enquiry of raden van onderzoek worden benoemd door den president, den minister of de vlootvoogden, ten einde een voorloopig onderzoek in te stellen en de hoogere autoriteiten in de gelegenheid te stellen om te oordeelen of er aanleiding is voor het doen samenkomen van een algemeene court-martial. Zij worden ook gevormd bij verlies van een schip of ernstige averij. Zij roepen getuigen op, nemen een eed af, maar beperken zich tot het vaststellen der feiten zonder advies te geven, tenzij zij daartoe opdracht mochten ontvangen hebben.

Samenstelling der militaire rechtbanken. Algemeene court-martial.

De autoriteiten die den raad samenroepen, benoemen ook de leden die allen officieren zijn; de oudste der rechters vervult de betrekking van voorzitter, zonder beslissende stem.

De raad bestaat zoo mogelijk uit 13, maar tenminste uit 5 leden en een judge advocate.

Het onderzoek begonnen met 13 of minder leden, mag worden voortgezet zoolang hun aantal niet is gedaald beneden 5; is dit laatste wel het geval dan wordt de krijgsgaad ontbonden en een nieuwe samengesteld.

Twee, niet imperatieve, voorwaarden zijn vastgesteld met betrekking tot de benoeming der leden: 1o. ten minste de helft der rechters moet zijn van meerdere ancienniteit dan de beklagde; 2o. indien deze is officier van administratie, officier van gezondheid of officier der mariniers, moet een derde der rechters tot zijn corps behooren.

Deze twee bepalingen zijn niet gebiedend, zoodat een vonnis, niet zou kunnen worden aangevallen omdat een officier berecht is door

taire overheid, zijn niet onderworpen aan herziening of aan eenig toezicht van de zijde der burgerlijke rechtbanken. Maar de burgerlijke rechtbanken moeten waken, dat de militaire rechtbanken zich houden binnen de grenzen van hare bijzondere rechtsmacht; zij hebben het recht onderzoek te doen naar deze vraag van bevoegdheid en indien zij ontdekken, dat de militaire rechtbank bezig is met de berechting van iemand, die niet valt onder haar bijzondere rechtsmacht of met een feit, ten aanzien waarvan zij niet bevoegd is, kunnen zij haar daarvan ontlasten; dat onderzoek is echter beperkt tot de jurisdictievraag, zij mogen geen onderzoek instellen naar de al of niet schuldplechtigheid van den beklagde.

1) De landmacht heeft algemeene „courts-martial”, evenals de marine en garnizoens- en regiments „courts-martial”, overeenkomende met de summiere raden van de marine.

een krijgsraad geheel of in meerderheid bestaande uit officieren van mindere ancienniteit dan hij of behoorende tot een ander dienstvak dan het zijne.

Op de rangen van den president, de rechters, den beschuldigde wordt geen acht geslagen.

Er zijn geen burgerleden.

Judge-advocate. De judge-advocate, een als zoodanig benoemd officier, is tegelijk vertegenwoordiger der regeering, deskundig adviseur van den krijgsraad en verdediger van den beklaagde, indien deze geen advocaat heeft. Bedenkende dat het er niet om te doen is om eene veroordeeling maar wel om een rechtvaardig oordeel te verkrijgen, beschermt hij, zonder zijne plichten als vertegenwoordiger der regeering uit het oog te verliezen, den beklaagde tegen antwoorden die zijn zaak zouden kunnen benadeelen, wijst hem de beste manier om zijne verdediging te voeren, waakt ervoor dat geen onwettig getuigenis tegen hem wordt aangewend.

Vóór de bijeenkomst van den krijgsraad bestudeert de judge-advocate het dossier en maakt de hoogere autoriteit opmerkzaam op begane onwettigheden. Hij doet den beklaagde mededeeling van de punten van beschuldiging, van de getuigen die hij zal oproepen en vraagt hem opgave van de getuigen van de zijde des beklaagden. Hij kan vormgebreken in den gevolgden procesgang verbeteren, maar hij kan, zonder machtiging van den officier die den krijgsraad heeft samengeropen, geen wijziging brengen in den aard der beschuldiging of daaraan eene nieuwe toevoegen. In den loop van het onderzoek volgt hij het proces in naam der regeering, leest het bevel tot bijeenroeping voor, neemt den leden van den Raad en den getuigen den eed af, waarschuwt tegen onregelmatigheden die begaan zouden kunnen worden en geeft zijne meening over alle opgeworpen rechtspunten.

Summiere court-martial. Omvat 3 officieren boven den rang van luitenant ter zee 2e klasse en een rapporteur. De oudste officier is voorzitter.

Raden van onderzoek. 3 officieren en 1 judge-advocate.

Procesgang.

Algemeene court-martial.

1o. Raad van onderzoek: Wanneer eene klacht ingebracht is tegen een officier of een schepeling, benoemt de overheid (president van de Republiek, minister van Marine, vlootvoogd) eene commissie van onderzoek om zich rekenschap te kunnen geven of er aanleiding is eene verdere gerechtelijke vervolging te bevelen. De commissie moet worden samengesteld uit 3 leden en een judge-advocate. In-

dien het een officier betreft moeten de leden zooveel mogelijk van meerdere ancienniteit zijn dan hij, wien het onderzoek geldt. De raad van onderzoek hoort de getuigen onder eede. Maar hij bepaalt er zich toe om de feiten vast te stellen zonder advies te geven, tenzij hij hiertoe opdracht mocht hebben ontvangen. Zijn verslag, geteekend door den voorzitter en den judge-advocate, wordt onderworpen aan het oordeel der autoriteit die de commissie heeft benoemd. Die autoriteit kan het onderzoek doen hervatten, zoo dikwijls zij dat noodig oordeelt.

20. Hoofdonderzoek: Indien de bevoegde autoriteit meent dat er aanleiding is tot eene vervolging, roept zij de court-martial bijeen, daarbij nauwkeurig de tegen den beschuldigde ingebrachte klacht en de feiten waarover vonnis moet worden gewezen, omschrijvende en tevens den datum en de plaats van samenkomst vaststellende.

Zooals hierboven reeds werd gezegd, bestudeert de judge-advocate het dossier en brengt van begane onwettigheden en van nieuwe beschuldigingen verslag uit aan de hoogere autoriteit. Hij stelt de lijst van getuigen op en geeft den beklaagde kennis van de punten van beschuldiging die op hem rusten.

Ter terechtzitting leidt de president het onderzoek; telkens als er aanleiding is om eene beslissing te geven, wordt tot stemming overgegaan: bij staking van stemmen is de stemming nietig, de president heeft geen beslissende stem.

De judge-advocate leest het bevel tot bijeenroeping voor; neemt den leden van den raad en den getuigen den eed af, licht den raad voor omtrent vragen van recht.

De rechters beraadslagen met gesloten deuren; de judge-advocate is daarbij niet tegenwoordig, maar hij wordt weder ontboden voor de opstelling van het vonnis, dat met redenen omkleed wordt en moet aanwijzen den graad van schuld van den beklaagde en den juisten aard van de opgelegde straf. Alle leden van den raad en de judge-advocate onderteekenen het vonnis; zij kunnen vervolgens, zoo zij dat gewenscht achten, den veroordeelde aanbevelen in de clementie van de hoogere autoriteit.

30. Beroep, herziening. Het vonnis is eerst uitvoerbaar na goedkeuring van de autoriteit, die den krijgsraad heeft bijeengeroepen en in zekere gevallen van den president zelve.

Die autoriteit kan de uitspraak al of niet goedkeuren, de straf opheffen of verzachten, maar nooit haar verzwaren. Indien zij last geeft om het proces te herzien, beperkt de raad zich tot die herziening zonder nieuwe getuigen te hooren; zij kan bevelen om het proces te hervatten zoolang de krijgsraad niet is ontbonden.

b. Summiere courts-martial. De leden van deze raden, evenals de getuigen, leggen den eed af. De beschuldigde is gemachtigd om zijne zaak te bepleiten.

Wanneer het vonnis is gewezen, is het onderworpen aan het oordeel van de autoriteit die de bijeenkoming van den raad heeft gelast

en die het kan goedkeuren of wel de gegeven uitspraak geheel of gedeeltelijk kan verwerpen, de straf opheffen of verzachten.

De straffen die de summiere courts-martial bevoegd zijn om op te leggen, zijn:

Wegzending uit den dienst, met oneervol ontslag.

Eenzame opsluiting voor ten hoogste 30 dagen, in de boeien.

Enkel of dubbel rantsoen, op water en brood.

Eenzame opsluiting voor ten hoogste 30 dagen.

Gevangenisstraf van ten hoogste 2 maanden.

Terugstelling in rang of klasse.

Verbod om uit te gaan.

Buitengewone korveeën en inhouding van soldij voor ten hoogste 3 maanden kunnen aan de bovengenoemde straffen toegevoegd worden.

RUSLAND.

Misdaden en wanbedrijven ter kennisneming van de militaire rechtbanken. De krijgsraden berechten alle misdaden en wanbedrijven begaan door militairen en door schepelingen; maar ten aanzien van strafbare feiten van het gemeene recht gepleegd in gemeenschap met burgerpersonen, is de burgerrechter bevoegd.

Straffen gesteld in het Wetboek van Militair Strafrecht. In tijd van vrede worden militaire straffen opgelegd wegens strafbare feiten van militairen aard en de straffen van het gewone wetboek ter zake van misdaden of wanbedrijven van het gemeene recht. Maar indien deze laatste in eenigerlei betrekking staan tot den dienst, wordt het militaire wetboek toegepast en zijn de straffen zwaarder. Bijv. Diefstal of doodslag in de stad. De krijgsrade past het gewone wetboek toe. Diefstal of doodslag in eene inrichting der zeemacht; de krijgsrade past het maritieme wetboek toe.

Inrichting der militaire rechtbanken. De justitie bij de marine omvat: In eerste instantie, te land, 3 vaste krijgsraden, te Kroonstad, Sebastopol en Wladiwostok.

Op reis bij een eskader worden alleen de militaire delicten berecht door temporaire krijgsraden, terwijl de verdachte voor gemeene strafbare feiten verwezen wordt naar den dichtstbijzijnden vasten krijgsrade.

Aan boord van elk oorlogsvaartuig van de eerste of tweede klasse worden de feiten waarop gevangenisstraf gesteld is, berecht door een raad van onderzoek.

Tweede instantie, geen hooger beroep maar recht van beroep in cassatie voor het hooger gerechtshof te Sint-Petersburg.

Samenstelling der militaire rechtbanken. 1o. De vaste krijgsraden; zij bestaan uit:

- 1 president (militair);
- 3 of 4 vaste leden (waarvan een burgerlid dat nooit president zijn kan);
- 3 of 4 tijdelijke leden (benoemd voor 6 maanden).

Voor elke zaak worden aangewezen de president (bij verhindering te vervangen door een der vaste rechters) en 4 leden, gekozen uit een der beide categorieën, alsmede een plaatsvervangend rechter. De ambtenaren van het O. M., de rechters van instructie en de plaatsvervanger zijn burgers of militairen.

2o. Krijgsraden bij een eskader in zee:

Deze zijn alleen samengesteld uit militaire leden, die voor elke bepaalde zaak door den vlootvoogd benoemd worden.

Tot diens straf behoort een vertegenwoordiger van de maritieme justitie, officier of burger, die de functiën van rechter van instructie vervult.

a) Vaste krijgsraden.

Procesgang.

De last tot instructie wordt gegeven door de marine-autoriteiten: de commandanten van de depôts aan den wal voor de onderofficieren en schepelingen; de admiraals, commandanten van de oorlogshavens, voor de officieren.

Instructie. Kan op twee verschillende wijzen worden gevoerd.

1o. Betreft het een militair delict, of een commun delict begaan in een inrichting der zeemacht dan wordt zij gehouden door den maritiemen rechter van instructie (burger of militair).

2o. Betreft het een commun delict buiten zulk eene inrichting gepleegd, dan wordt zij gevoerd door den rechter van instructie van de burgerrechtbank.

Als de instructie beëindigd is, wordt het dossier toegezonden aan den ambtenaar van het O.M. (burger of militair) bij de maritieme rechtbank, die er zijn advies bijvoegt (geen aanleiding tot verdere vervolging, verwijzing naar den krijgsraad, aanvulling van het onderzoek) en het geheel doet toekomen aan de autoriteit die den last tot instructie gegeven heeft.

Deze autoriteit kan een beslissing tot verwijzing naar den krijgsraad nemen, zelfs als het O.M. van oordeel was dat daartoe geene aanleiding bestond; maar indien het O. M. heeft geadviseerd tot verwijzing, terwijl de marine-autoriteit van meening is, dat daartoe geen reden is, moet dit verschil worden uitgemaakt door het hooger gerechtshof te Sint-Petersburg.

Vonniswijzing.

Na sluiting van het onderzoek, stelt de president de vraag:

Is de beklaagde schuldig? Hierop moet eenvoudig met ja of nenn worden geantwoord.

De straftoepassing wordt daarentegen steeds met redenen omkleed.

Beroep, herziening. Er bestaat geen hooger beroep van de vonnissen der krijgsraden, maar alleen beroep in cassatie.

In dat geval herstelt het hooger gerechtshof te Sint-Petersburg de verkeerde wetstoepassing of de vormfout rechtstreeks, indien zij van weinig belang is en anders wordt de zaak verwezen naar een nieuwen krijgsraad.

b) Krijgsraden bij een eskader, in zee.

De rechter van instructie (militair of burger) behoort tot den staf van den admiraal. Hij instrueert de misdaden en wanbedrijven van militairen aard, terwijl de van een commun delict verdachten verwezen worden naar de dichtstbijzijnde rechtbank. De vlootvoogd kan de door den krijgsraad opgelegde straf bevestigen of verzachten; hij heeft zelfs het recht gratie te verleenen.

Alle processtukken van de aan boord gehouden krijgsraden worden opgezonden naar het hooger gerechtshof te Sint-Petersburg, hetwelk die onderzoekt voor wat betreft de vormen.

c) Vaste raden van onderzoek aan boord der schepen van de 1ste en 2de klasse.

Zij berechten de strafbare feiten waarop gevangenisstraf gesteld is.

Evenals die van krijgsraden aan boord, worden ook hunne vonnissen opgezonden aan het hooger gerechtshof te Sint-Petersburg, dat ze onderzoekt naar den vorm.

Opmerking. De commandanten van oorlogsvaartuigen hebben buitengewone bevoegdheden, die hun veroorloven in sommige gevallen (verraad, ongehoorzaamheid op critieke oogenblikken) tot zelfs de doodstraf toe te passen.

Zij kunnen ook de aan boord dienende officieren in scheepsraad doen bijeenkomen om advies uit te brengen, waaraan zij echter geenszins gebonden zijn.

(Wordt vervolgd).

Wij ontvingen ter aankondiging een in zakformaat bij den Boekhandel voorheen Gebr. Belinfante te 's-Gravenhage verschenen boekje bevattende de „Verdragen gesloten ter Tweede Vredesconferentie benevens de daar afgelegde „Verklaring”” in Nederlandsche vertaling en Franschen tekst verzameld en van aantekeningen voorzien door Mr. J. B. de Klerk en Mr. P. H. Ritter Jr.

Benevens dezen op het titelblad aangekondigden inhoud zijn als bijlagen nog opgenomen het als annexe aan den eersten door de Tweede Vredesconferentie uitgesproken „Voeu” gehechte ontwerp-Convention relative à l'établissement d'une Cour de justice arbitrale, de twee alsnog van kracht gebleven, ter Eerste Vredesconferentie gesloten verklaringen betreffende de projectielen met vergiftige gasen en de uitzetbare kogels en eindelijk een tabellarisch overzicht van de ondertekeningen, ratificaties en toetredingen, bijgewerkt tot 1 October 1914.

Een vergelijking van de ter Tweede Vredesconferentie gesloten verdragen met de overeenkomstige van de eerste conferentie is mogelijk en gemakkelijk gemaakt doordat de verschillende aanvullingen en wijzigingen in de betreffende artikelen cursief zijn gedrukt en bovendien nog nader in het kort worden toegelicht.

In het overzicht wordt tevens melding gemaakt of de ondertekening of ratificatie onder reserve plaats vond, terwijl de inhoud en omvang dier reserves als noot aan den voet van den Nederlandschen tekst der verdragen zijn medegedeeld.

Het schijnt ons toe een handig, bruikbaar uitgaafje te zijn, dat vooral in dezen tijd, nu zich dagelijks allerlei vragen op volkenrechtelijk gebied voordoen, ook door officieren op gemakkelijke wijze eens kan worden nageslagen. Tegelijkertijd dat het werkje ons in handen kwam lazen wij een uit de Deutsche dagbladen overgenomen betoog ten bewijze dat de aanval der Deutsche vloot op de Engelsche kustplaatsen Scarborough, Hartlepool en Whitby uit internationaal rechtelijk oogpunt alleszins gewettigd was. Men had immers te doen met versterkte plaatsen of met de aanwezigheid van een station voor draadlooze telegraphie. Maar zelfs al ware hierop wat af te dingen, dan nog was formeel tegen den aanval niets in te brengen omdat het desbetreffende verdrag niet door *alle* thans oorlogvoerende naties was bekrachtigd. Wij sloegen nu de tabel eens op en vonden sub IX de „Convention concernant le bombardement par des forces navales en temps de guerre”, welk verdrag is geteekend en geratificeerd door Duitschland, Oostenrijk-Hongarije, België, Frankrijk, Groot-Brittannië, Japan en Rusland, daarentegen alleen geteekend doch nog niet geratificeerd door Montenegro, Servië en Turkije.

Volgens art. 1 van dit verdrag is het verboden „met een scheepsmacht havens, steden, dorpen, woningen of gebouwen, die niet verdedigd worden, te bombardeeren”. Maar volgens art. 8 zijn de bepalingen van het verdrag „slechts toepasselijk tusschen de verdrag-

sluitende Mogendheden en alleen indien de oorlogvoerenden alle partijen zijn bij het Verdrag." Een bepaling als deze laatste treffen wij ook aan in de andere op het oorlogsrecht betrekking hebbende verdragen.

De van Duitsche zijde gemaakte opmerking is dus formeel juist. Deze verdragsbepaling laat dan echter wel buitengewoon onbevestigd. Wanneer de Europeesche grootmachten, zooals thans het geval is, met elkaar in oorlog zijn, hebben zij, volgens overeenkomst, zekere regelen in acht te nemen, maar nauwelijks doet een of ander weinig beteekenend landje, bijv. Montenegro, dat die overeenkomst niet of nog niet bekrachtigd of onderteevend heeft, mede en alle bepalingen en verdragen houden op bindend te zijn. We zijn op deze wijze veel verder van huis dan toen gecodificeerde oorlogsregelen nog niet bestonden. Langen tijd voor het bijeenkomen van Vredesconferentiën gold in het volkenrecht de regel dat het niet geoorloofd was open, niet verdedigd wordende steden te beschieten. Er werd wel eens tegen gezondigd, men denke slechts aan het bombardement van Kopenhagen in 1801 door Nelson, maar dan vond toch een dergelijk gedrag algemeene afkeuring en het evengenoemde optreden van den Engelschen admiraal wordt o.a. door Cauchy 1) gequalificeerd als een „acte odieuse et perfide que rien ne saurait excuser". Thans echter kan men het negeeren van dien oorlogsregel door een hier wel allerongelukkigst argumentum a contrario goedpraten. Wij hebben ons wel bij conventie verbonden om open kustplaatsen niet te beschieten, maar dat verdrag houdt op mij te binden, wanneer een staat die dat verdrag niet heeft bekrachtigd, aan onzen strijd deelneemt. Dit is thans het geval en daardoor ben ik geheel vrij óók om te doen wat ons verdrag aanvankelijk verbood; ik heb mij nu aan God noch verbod meer te storen! Men voelt het dat, zoo opgevat, het voordeel van een gecodificeerd oorlogsrecht in een groot nadeel verkeert. 2)

Wanneer we nu weder terugkeeren tot ons uitgangspunt, het verzamelwerkje der heeren De Klerk en Ritter dan zouden we ons ten slotte nog de opmerking willen veroorloven, dat de schrijvers o.i. goed hadden gedaan, zoo zij daarin ook de Zeerechtdeclaratie van Londen 1909 hadden opgenomen. Wel is deze door geene der haar onderteevend hebbende mogendheden geratificeerd, maar zij wordt in de laatste maanden zoo dikwijls geciteerd, dat zelfs hij die slechts de dagbladen volgt, telkens behoefte heeft haar eens op te slaan.

De prijs van het boekje is f 2.40.

d. W.

1) Le droit maritime international 1862, II blz. 255.

2) Het deed aangenaam aan te ontwaren dat de onlangs door professor Van Eijnsinga zoo geprezen Engelsche prijsrechter, Sir Samuel Evans, on-dubbelzinnig stelling neemt tegen de hierboven gewraakte uitlegging. Men zie W. v. h. R. No. 9743^s.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Eene vraag van militair bewijsrecht.

Art. 160 C. W. W. Indien een Schepeling door eenen aan hem gesubordineerden in dienstzaken gedesobediëerd tegengesproken, gescholden, gedreigt, geslagen of anderszints mishandeld mogt zijn, zal dezelve daar in op zijnen Eed geloofd, en zijne getuigenis alleen in dat opzigt voor een volledig bewijs gehouden worden; ten ware de persoon van den getuige om bijzondere redenen reprochabel mogt zijn, of zijn getuigenis door andere omstandigheden mogt worden verzwakt of tegengesproken.

Art. 211 C. W. L. Indien een Militair door eenen aan hem gesubordineerden, in dienstzaken gedesobediëerd, tegengesproken, gescholden, gedreigd, geslagen of anderszints mishandeld mogt zijn, zal dezelve daarin op zijnen eed geloofd, en zijn getuigenis alleen, in dat opzigt voor een volledig bewijs gehouden worden; ten ware de persoon van den getuigen, om bijzondere redenen reprochabel mogt zijn, of zijn getuigenis door andere omstandigheden mogt worden verzwakt of tegengesproken. 1) •

Met betrekking tot art. 211 C. W. L. heeft het hoogste militaire rechtscollège bij Sententie van 13 October 1914, 2) met afwijking van zijne vroegere jurisprudentie, eene ook practisch voor de militaire maatschappij buitengewoon belangrijke beslissing gegeven. De woorden „in dienstzaken” in dit artikel hebben volgens die uitspraak enkel en alleen betrekking op „gedesobediëerd”.

Nu de verschillende schrijvers die het artikel hebben toegelicht, vrijwel allen eene tegenovergestelde meening huldigen, nu bovendien sommige argumenten van het Hof ons met alle bescheidenheid niet overtuigend voorkomen en vooral eene vergelijking met het corresponderende artikel van de R. Z. bij ons twijfel deed rijzen aan de juistheid der beslissing, meenen wij goed te doen en ons te mogen veroorloven 's Hof's opvatting en motivering nog eens nader aan de bedoeling van den wetgever en aan den door hem neergeschreven tekst te toetsen, zelfs al mocht een positief resultaat in één of anderen zin daardoor niet verkregen kunnen worden.

Voorzoover ons bekend heeft het Hof over art. 160 C. W. W. eene beslissing van recenten datum en van overeenkomstige strek-

1) De teksten zijn, ook wat de leestekens betreft, geheel overeenkomstig de geschreven, op het Kabinet der Koningin berustende minuten. Het woord „gedesobediëerd” in art. 160 is het laatste woord van eene bladzijde.

2) Zie hierna blz. 406. In gelijken zin de Sententie van 1 December 1914, in zake K. E

king nog niet gegeven en het zou mogelijk zijn dat de daarin *niet* voorkomende komma's achter „gesubordineerden” en achter „gedesobedieerd” (vooral de eerste) aanleiding waren om voor dat Wetboek de oude jurisprudentie te handhaven. Van die komma zou men dan met Hamlet met volle recht kunnen zeggen: „to be or not to be, that is the question”, immers zelfs de oplegging der doodstraf zou daarvan afhankelijk kunnen zijn. Intusschen, wij achten het niet waarschijnlijk dat het Hof dien weg zou opgaan: er is niet de minste grond waarom de wetgever hier een zoo belangrijk verschil voor de land- en voor de zeemacht zou maken; beide Wetboeken zijn loten van denzelfden stam en het Hof zelf doet meermalen een beroep op het ééne ter uitlegging van het andere. 1) Daarbij is het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water van acht maanden oudere dagteekening dan dat voor het Krijgsvolk te Lande, terwijl in de geschiedenis geen spoor is te vinden, dat de samenstellers van het laatste hebben gemeend aan art. 211 een geheel anderen zin te moeten geven dan aan art. 160. Eindelijk blijkt reeds bij oppervlakkige lezing der Wetboeken dat de Wetgevers van 1814 en 1815 op zeer gespannen voet stonden met de juiste plaatsing van leestekens en in het bijzonder de komma's zijn zeer dik, onregelmatig en ongemotiveerd gezaaid. 2) Het vertrouwen bij den oogst kan daarom niet groot zijn.

De artt. 160 en 211 zijn van soortgelijke strekking als artt. 400 en 401 •Wetb. v. Strafv.; zij vormen eene uitzondering op den gemeenen regel „één getuige, geen getuige” en zijn reeds om die reden van strikte toepassing. Aanvankelijk, na de codificatie van 1838 is zelfs de vraag gerezen of zij bij de invoering van de nieuwe regelen omtrent het bewijs in het Wetb. v. Strafv. hunne kracht niet verloren hadden, maar die vraag is terecht ontkennend beantwoord bij Sententie van 8 Februari 1843.

Reeds het oude militaire recht tijdens de Republiek biedt voorbeelden dat de alleenstaande verklaring van een meerdere, wanneer deze althans *in officio* was, als volledig bewijs werd aanvaard. Veel hebben we daaraan intusschen voor de uitlegging der wetgeving van 1814 niet; gelijk bekend trad het militair recht een nieuw tijdperk in met het op 26 Juni 1799 gearresteerde „Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de militie van den Staat” en werkelijk vinden we dan ook daarin den voorlooper van onze artikelen (Afdeling III, Capittel 5, art. 3). Vandaar is de bepaling allereerst overgegaan in ontwerp-landmacht 1807 (Achtste kapittel art. 3), alwaar achter „gesubordineerden” een komma *niet* staat. 3)

1) Zie o.a. laatstelijk Sent. van 27 November 1914, hiervóór blz. 280, ook opgenomen in W. v. h. R. No. 9711².

2) Als typisch voorbeeld leze men o.a. eens art. 290 R. L. oud.

3) Zie de uitgaven van Mr. G. W. Vreede, blz. 102. Geheel gelijk-luidend, zooals Pols op blz. 582 aantekent, met art. 211 C. W. L. is dat artikel 3 niet; het verschil heeft echter voor de vraag die ons hier bezighoudt geen beteekenis.

Het verdient daarbij nog opmerking dat na dat art. 3 een artikel volgde hetwelk voorschreef: „Onder dezelfde bepalingen, als bij het naastvoorgaande Artikel zijn gemaakt, zal insgelijks het relaas van een Geweldigen Provoost, Exploicteur of Bode, wegens hetgeen hun in officio wedervaren is, een volledig bewijs uitleveren”. Dit artikel is dus ongetwijfeld beperkt tot ambtszaken. 1)

Het ontwerp-Zeemacht van Februari 1808 2) bevat in Kapittel XII artt. 3 en 4 ongeveer gelijklopende bepalingen; ook hier staat achter „gesubordineerde” geen komma. Ontwerp Landmacht van Augustus 1808 3) komt daarmede overeen met dit verschil dat hier eene komma wordt aangetroffen achter „in dienstzaken”.

De ontwerpen 1810, 1814 en 1815 voor de Landmacht zijn, volgens Mr. van der Hoeven 4) gelijk aan art. 211 C. W. L. Indien zulks dus de aandacht van den schrijver niet is ontgaan, moet in al die ontwerpen achter „gesubordineerden” eene komma hebben gestaan. In ontwerp 1810 voor de Zeemacht komen geene bewijsvoorschriften voor; ontwerp 1814 (art. 174) is echter — weder volgens Mr. van der Hoeven — gelijklopend aan art. 160 C. W. W., derhalve bevat dat art. 174 geene komma achter gesubordineerden. Hieruit volgt, dat in de ontwerpen 1814 voor zee- en landmacht, welke *tegelijktijd*, op 7 Februari van dat jaar aan de Regeering werden aangeboden, reeds het verschil in leestekens bestond dat nu nog in de Crimineele Wetboeken te constateeren valt, maar tevens dat de mogelijkheid van eene *verschillende* bedoeling van den zin der artikelen (thans 160 en 211) is uitgesloten. Als „in dienstzaken” in het C. W. L. alleen betrekking heeft op „gedesobediëerd” dan moet dat ook het geval zijn met betrekking tot art. 160 C. W. W. Nu het Hof meent dat „aandachtige lezing van het artikel” (211) moet leiden tot de door het college gegeven beslissing, zouden wij het wagen de vraag te stellen of die meening is vol te houden ook met het oog op art. 160. Dit schijnt ons vooralsnog toe niet het geval te zijn.

In de wordingsgeschiedenis der Wetboeken wordt de vraag die ons bezighoudt niet bepaald behandeld, maar toch is uit die geschiedenis, eenigszins verscholen en daardoor wellicht aan de aandacht ontsnapt, wel een argument op te diepen dat zich eveneens keert tegen de uitspraak van het Hof. Art. 212 C. W. L. kwam in de oudere ontwerpen niet voor, evenals een dergelijk artikel ook niet voorkomt in het C. W. W. Het werd eerst voorgesteld door de herzieningscommissie van 1815 5) en ter toelichting ervan begint de Commissie met op te merken:

1) Het artikel is waarschijnlijk in latere ontwerpen na 1808 niet opgenomen als gevolg van het intusschen gearresteerde Crimineel Wetboek voor het Koninkrijk Holland (art. 364).

2) Gepubliceerd door Mr. H. van der Hoeven in Themis 1868, blz. 449 vlgg.

3) Gepubliceerd door Mr. M. S. Pols in Themis 1866 blz. 817 vlgg.

4) Onze Militaire Strafwetgeving, blz. 234.

5) Van der Hoeven „Onze Militaire Strafwetgeving” blz. 234.

„Als eene bijzondere dispositie, welke van de algemeene regels afwijkt, doch die door de Commissie noodzakelijk is geoordeeld, word bij artikel 212 1) van dit project voorgesteld, dat de militair wanneer hij door den aan hem gesubordineerden in dienstzaken is tegengesproken, gedesobedieerd, gescholden, gedreigd of geslagen, daarin *alleen* op zijnen Eed zal worden geloofd, en dat zijn geuitenis in dit opzigt een volledig bewijs zal uitmaken.”

Het valt op dat hier het woord „gedesobedieerd” eerst *volgt na* „tegengesproken”, dat derhalve van eene samenkoppeling *alleen* van „gedesobedieerd” aan „in dienstzaken” geen sprake kan zijn. Er zou alzoo, bij 's Hof's opvatting, tegenspraak zijn tusschen deze toelichting en den tekst van het artikel zelf, welke strijd *niet* bestaat wanneer men aanneemt dat „in dienstzaken” betrekking heeft op alle daarna volgende deelwoorden.

Ofschoon naar onze bescheiden meening, met het bovenstaande de onjuistheid van de *veranderde* rechtsspraak vrijwel is aange-toond, willen wij ten overvloede ook 's Hof's verdere motiveering nog wat nader onder de oogen zien. Toegegeven moet daarbij dan zeker worden dat de Fransche vertaling steun geeft aan de opvatting door het Hof voorgestaan, maar dit argument is toch weinig „schlagend”, het bewijst op zijn hoogst dat de vertaler den Nederlandschen tekst meende te moeten lezen evenals thans het Hof dat doet. 2) Evenwel niet de Fransche maar de Hollandsche tekst is de *correspondente*. De verhouding is eene andere dan, vóór 1886, die tusschen den *Code Pénal* en het Wetboek van Strafrecht.

Al verder meent het Hof ook in het stelsel van het Wetboek bevestiging te vinden voor de juistheid zijner beslissing. Het *désobedieeren* heeft de Wetgever beperkt tot dienstzaken, het schelden enz. echter niet (artt. 95 en 96 versus artt. 99, 100 en 101). Voor deze redeneering moet dan het woord „orders” in de eerstgenoemde artikelen vereenzelvigd worden met „dienstzaken”. Hiertegen hebben wij wel enig bezwaar. De *artt. 95 en 96* beperken de orders geenszins tot den dienst. In de oudere jurisrudentie vinden we dan ook beslissingen volgens welke naar den aard der gegeven order geen onderscheid gemaakt mag worden en ook Pols 3) erkent *implicite* dat in de woorden der artikelen op zich zelve eene beperking niet ligt opgesloten. Op historische gronden en in verband met andere bepalingen hebben de schrijvers en heeft de latere rechtsspraak — ook o. i. terecht — *afgeleid* als 's Wetgevers *bedoeling* dat de gegeven orders betrekking moeten hebben tot den dienst. Van andere, hier minder ter zake dienende vereischten kunnen we

1) Dat is art. 211 van het Wetboek.

2) De vertaling in het algemeen is ook soms weinig zorgvuldig, zoo is het, om maar bij dit artikel 211 te blijven, al reeds zeer twijfelachtig of „reprochabel” juist wordt weergegeven door „recusable”.

3) Het Crimineel Wetboek voor het K. t. L. blz. 296. Hij noemt als voorbeeld de order om zijne gelaatstrekken naar den zin van den meerdere te regelen.

zwijgen. Het stoute decreet: „dienstzaken” — daar „orders” genoemd”, zouden wij echter niet gaarne onderschrijven. 1) Daarbij raakt het Hof blijkbaar met zijn eigen redeneering eenigszins verlegen: met „het tegenspreken” weet het eigenlijk geen weg. Zou de Wetgever daarbij niet het oog hebben gehad op het misdrijf van art. 96 „het zich slechts met woorden tegen de orders van zijnen superieur verzetten”? Eindelijk stort het geheele door het Hof gemaakte onderscheid, dat n.l. bij schelden, dreigen enz. „dienstzaken” *niet* tot het wezen van het strafbare feit behooren, in één bij eene vergelijking met art. 100 C. W. W. 2) alwaar het beledigen en dreigen juist alléén strafbaar is gesteld, zoo het „in de dienst” heeft plaatsgevonden.

Hierboven werd reeds vermeld dat de schrijvers en de rechtspraak zich tot dusverre op het standpunt stelden dat de woorden „in dienstzaken” in art. 211 betrekking hadden op alle daar volgende deelwoorden. Mr. H. van der Hoeven 3) aarzelde, althans in 1866; de Fransche vertaling deed hem overhellen tot het gevoelen dat evengenoemde woorden alleen tot „gedesobedieerd” beperkt moeten worden, wat hij ook *wenschelijk* zou vinden, maar anderzijds moet hij erkennen dat „tegenspreken” *buiten dienst* nergens strafbaar is gesteld en de vermelding daarvan in art. 211 dus geen zin zou hebben. Even verder waarschuwt de schrijver ook nog: „Daar art. 211 een exceptioneel voorschrift bevat, moet men met de toepassing daarvan zeer voorzichtig zijn, en geene interpretatie gebruiken, die niet streng uit de woorden volgt.”

Pols doet een soortgelijke waarschuwing hooren. De bepaling mag niet worden uitgebreid tot andere in het artikel niet genoemde misdrijven. En, zegt hij verder: „Alle die misdrijven moeten bovendien tegen den superieur zijn gepleegd *in dienstzaken*. Insubordinatie buiten dienst moet alzoo op de gewone wijze worden bewezen.” Van eenige aarzeling is derhalve bij deze autoriteit op militair-rechtelijk gebied geen sprake. Van gelijk gevoelen zijn ook Collette en Van Dijk. 4)

Voor de vroegere rechtspraak van het Hof kan verwezen worden naar tal van Sententies, zoo van 16 Maart 1877, 22 Juni 1877, 15 October 1878, 29 Januari 1893, 5) 4 Sept. 1896, 6) 3 December

1) Verg. ook art. 3 Regt. v. Krijgstucht, alwaar uitdrukkelijk gesproken wordt over orders „in de dienst”, welke laatste woorden in den gedachten-gang van het Hof overbodig zouden zijn.

2) Verg. ook art. 94 Ontwerp Landmacht 1814; Van der Hoeven l. c. blz. 199—200.

3) Zie zijne „Opmerkingen over de Nederlandsche Strafwetgeving voor het Krijgsvolk te Lande”, blz. 278.

4) Militaire rechtspleging blz. 273.

5) Alle te vinden bij Koolemans Beijnen, 1898, blz. 402—403.

6) Tijdschrift v. Strafr. XI blz. 130. Overzicht.

1901, 1) 8 Juni 1906, 2) 15 Februari 1907, 3) 4 December 1908, 4) Zie ook het vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 13 Juni 1908 5) en dat van den Zeekrijgsraad te Willemsoord van 27 Maart 1913. 6)

Van geheel gelijke strekking zijn mede verschillende Sententies van het Hoog Militair Gerechtshof in N. I. 7)

Uit al het hiervoren betoogde meenen wij de gevolgtrekking te mogen maken dat, op zijn zachtst uitgedrukt, de veranderde opvatting van de bedoeling van art. 211 C. W. L. door ons hoogste militair rechtscollege op onvoldoende gronden gesteund wordt. Wellicht kan het Hof daarin aanleiding vinden zijne jurisprudentie nog eens in nadere overweging te nemen.

Bij de aanstaande vervanging van de oude Crimineele Wetboeken zullen ook de artt. 211 en 160 van het tooneel verdwijnen. De vraag is, niet of zij gereproduceerd zullen worden, — *dit* schijnt ons weinig dubieus — maar in welken vorm dat zal geschieden. En hierbij hebben wij dan in het bijzonder op het oog deze vraag of het wenschelijk is dat de beperking, thans gelegen in de woorden „in dienstzaken” gehandhaafd blijft.

De zaak werd reeds onder de oogen gezien door den ontwerper van ons nieuw Wetboek van Militair Strafrecht en ampel besproken door de met het onderzoek daarvan belaste militaire commissie. Professor Van der Hoeven stelde in art. 13 van zijn ontwerp „regelende het in werking treden van het Wetboek van Militair Strafrecht enz.” o. a. dezen van het gemeene recht afwijkenden bewijsregel voor: „de afzonderlijke getuigenis van een militair betreffende een in Titel IV van het Tweede Boek van het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf, 8) in of ter zake van dienst tegen hem gepleegd, (kan) een volledig bewijs van schuld opleveren.” De bedoeling was alleen om in eenvoudiger vorm de bepalingen der Crimineele Wetboeken te reproduceeren.

De subcommissie van de Landmacht stelde de vraag of de woorden „in of ter zake van dienst” niet konden vervallen. 9) „De militaire meerdere blijft meerdere ook buiten dienst. De gehoorzaamheid betreft natuurlijk alleen dienstzaken; doch bij het beleedigen of dreigen van en het plegen van daden van geweld tegen een meerdere blijft het karakter van het feit hetzelfde, hetzij het al of niet in of ter zake van dienst is gepleegd.”

1) Mil. jurisprudentie No. 13.

2) M. R. T. II 207.

3) M. R. T. II 466.

4) M. R. T. VI, 167.

5) M. R. T. IV, 188.

6) M. R. T. VIII, 377.

7) Bijv. 24 April 1885, 17 Maart 1893, 17 Mei 1894, aangehaald bij Koolemans Beijnen, Ned. Indië 1898, blz. 354—359.

8) Dat zijn derhalve de „Misdrijven tegen de ondergeschiktheid”.

9) Zie het Verslag der Commissie, Uitgave Brill blz. 220.

In de commissie werd nog opgemerkt dat het straffen van vaak ernstige disciplinaire vergrijpen, ook buiten dienst gepleegd, meermaalen geschiedt alleen op het getuigenis van den meerdere tegen wien het feit is gericht geweest 1); dat het in strijd is met de tucht, wanneer een meerdere op zijne beëdigde verklaring ten nadeele van een mindere, die zich tegen hem vergrepen heeft, niet wordt geloofd. „De mindere die, om welke reden dan ook, wrok koestert tegen een meerdere, zal de gelegenheid afwachten om met hem alleen te zijn, en hem dan aanranden.”

Een der leden vond het bedenkelijk aan de exceptioneele bepaling meerdere uitbreiding te geven, maar het slot der discussie was dat het voorstel om de woorden „in of ter zake van dienst” te doen vervallen met 5 tegen 2 stemmen werd aangenomen.

Mr. Van der Hoeven kon zich met die meerderheid niet vereenigen. Hij bestreed het voorstel nochtans alleen met eene exceptie — eene wijze van bestrijden die vooral bij hem vreemd aandoet — door op te merken „dat deze bepaling tot het formeele recht behoort, hetwelk thans niet aan de orde is.” Of hij in het algemeen ook materieele bezwaren had tegen den wensch der militaire commissie blijkt niet. Hij zou dan trouwens van inzicht veranderd moeten zijn, want vroeger — het werd hierboven reeds aangestipt — zou hij het met haar eens zijn geweest. Op blz. 278 2de druk van zijne „Opmerkingen over de Nederlandsche strafwetgeving voor het krijgsvolk te lande” zegt hij: „te meer daar ik de geloofwaardigheid van den superieur ook tot zaken die niet op den dienst betrekking hebben, wil zien uitgestrekt.”

Wij weten niet hoe de ambtelijke commissie thans werkzaam met het ontwerpen van de wettelijke bepalingen noodig voor de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht over dit punt in quaestie zal oordeelen, maar wel willen wij hier als onze besliste overtuiging neerschrijven, dat de meerderheid der militaire commissie het gelijk aan hare zijde heeft. Van misstanden als gevolg der voorschriften van de artt. 160 en 211 hebben wij nimmer gehoord; de bescheidenheid en zorgvuldigheid waarmede de militaire rechter tot dusverre van de hem daarbij gegeven bevoegdheid gebruik maakte 2), zijn een waarborg dat hij ook in de toekomst geen lichtvaardige vonnissen zal vellen, ook al wordt zijn bevoegdheid ten deze eenigszins uitgebreid. Blijft het Hof zijn gewijzigde jurisprudentie handhaven, dan zal trouwens de ondervinding wel uitwijzen dat het gevaar dat sommigen van eene verruiming van de bepalingen van evengenoemde artikelen vreezen, denkbeeldig is. En uit dit gezichtspunt hebben wij geen reden om 's Hof's nieuwe opvatting der artikelen te betreuren.

De wetgever heeft terecht de noodzakelijkheid ingezien om in het

1) Dit laatste is daarbij niet eens noodig. Zie bijv. de beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof van 31 October 1913, M. R. T. X, blz. 123.

2) Zie bijv. het vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord van 27 Maart 1913 M. R. T. VIII, blz. 380.

belang der algemeene rechtsorde aan den inhoud van beëdigde verballen van alle opsporingsambtenaren volledige bewijskracht toe te kennen, zelfs voor velen hunner zonder eenige beperking. Meer nog eischen orde en tucht in de militaire maatschappij dat aan een onder eede afgelegde verklaring van een superieur geloof wordt gehecht. Eene mondelinge verklaring heeft bovendien meer waarde dan een schriftelijke daar de oplettende rechter ook in de wijze waarop die wordt afgelegd gegevens kan putten voor zijne overtuiging, in verband met de geloofwaardigheid van den getuige. In het militaire leven geldt algemeen de ongeschreven regel, dat een meerdere tegenover een mindere moet worden geloofd; de noodzakelijkheid ervan houdt nauw verband met de tucht d.i. met de waarde der krijgsmacht en de wetgever zal goed doen aan dien regel ook in het militaire strafproces uitdrukking te geven, te meer nu eenerzijds de beëdiging, anderzijds de rechterlijke vrijheid om hem al of niet in toepassing te brengen, waarborgen bieden tegen overigens dikwijls te breed uitgemeten gevaren.

Gelijk bekend mag worden verondersteld heeft de Regeering, geheel in overeenstemming met de voorstellen der Staatscommissie, bij het op 7 April 1914 aan de Tweede Kamer ingediende ontwerp-Wetboek van Strafvordering geheel gebroken met het stelsel der z.g. „bewijsminima”. Ook op de beëdigde verklaring van één enkelen getuige zal een strafbaar feit als bewezen mogen worden aangenomen. Alleen moet de rechter in dat geval, op straffe van nietigheid, bij zijn vonnis daarvan in het bijzonder reden geven. (art. 353). Hieruit blijkt dat de tegenwoordige stroomingen zich, met nog veel verdere consequenties, bewegen in de door ons hierboven speciaal op militairrechtelijk gebied voorgestane richting. Worden de in evengenoemd ontwerp voorgestelde bewijsregelen wet, dan zal de bijzondere bepaling, rakende de bewijskracht van de verklaring van een meerdere in het militaire recht, van zelf komen te vervallen.

DE WIJS.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1914—1915. — 223.

Voorzieningen rechtstoestand van hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid. 1)

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het opschrift en de beweegreden van het wetsontwerp, houdende: „Voorzieningen betreffende den rechtstoestand van hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid” geven, naar sommige leden opmerkten, den indruk dat met de totstandkoming van dit wetsvoorstel de rechtspositie dezer personen hier te lande volledig zal zijn geregeld. Deze leden wezen er echter op, dat aangaande den rechtstoestand tal van andere vragen zich voordoen, die zonder eene nadere regeling niet schijnen te kunnen worden opgelost. Zoo rees de vraag in hoeverre geïnterneerden aan de rijks- en gemeentebelastingen zullen hebben bij te dragen. Men was vrij algemeen van oordeel, dat bij de beantwoording van die vraag behoorde te worden overwogen, dat bedoelde personen onvrijwillig op Nederlandschen bodem vertoeven. Wel kan, zoo hun gezin zich vrijwillig hierheen heeft begeven, er reden bestaan de personeele belasting op hen toe te passen. Wat de gemeentelijke inkomstenbelastingen aangaat, was men van gevoelen, dat voor eenparige behandeling moest worden zorg gedragen; het zou een zonderlingen indruk maken, dat de geïnterneerden in de eene gemeente wel, in de andere niet werden aangeslagen.

Men vroeg of het der Regeering bekend is hoe onder dergelijke omstandigheden in andere landen ten aanzien van den rechtstoestand van geïnterneerden gehandeld werd. Hoe handelde men b.v. in Zwitserland, toen in 1871 eene talrijke Fransche legermacht in dat land werd geïnterneerd?

Andere leden deelden niet in de opvatting, dat de regeling van

1) Zie hiervóór blz. 187.

den rechtstoestand der geïnterneerden na de aanneming van dit wetsontwerp onvolledig zal zijn. Zij wezen hierbij op de regelen, opgenomen in de *Staatscourant* van 9/10 Augustus 1914, no. 185. Wat de toepassing van ons administratief recht betreft, zijn de geïnterneerden eenvoudig te beschouwen als personen, die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden en als andere vreemdelingen vaststaande rechten en plichten hebben. Zij voegden hieraan toe, dat de huisvesting in kampen of kazernes berust op „het verdrag nopens de rechten en verplichtingen der onzijdige Mogendheden en personen in geval van oorlog te land”, waarmede o. m. het recht is erkend om hen te onderwerpen aan de interne huisorde van zoodanige gezamenlijke verblijfplaatsen. Onvolledig is de regeling derhalve niet, hetgeen intusschen niet uitsluit het maken van speciale bepalingen, als waarop hierboven werd gedoeld, zoo men deze met het oog op den bijzonderen toestand gewenscht acht.

Sommige leden achtten eene omschrijving in de wet van de uitdrukking „hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid” gewenscht. Zij merkten op, dat de uitdrukking noch in de verdragen, noch in de wetgeving een technische duidelijke term is. Interneering is slechts een feitelijk begrip; militairen, die op eerewoord in vrijheid worden gelaten, heeten in de terminologie der verdragen niet „geïnterneerden”, en art. 49 van ons Wetboek van Militair Strafrecht gebruikt de uitdrukking niet.

Het verdient derhalve aanbeveling in het wetsontwerp een artikel op te nemen, dat aanduidt welke categorieën van personen onder hier te land geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid zijn te verstaan. Deze leden zouden echter daarbij het ontwerp alleen willen zien toegepast op buitenlandsche militairen, die het onzijdige grondgebied niet mogen verlaten en ontvluchte krijgsgevangenen, die hier worden toegelaten. Het is onnoodig de regeling uit te breiden tot krijgsgevangenen, gelijk sommigen uit de Memorie van Toelichting meenden te moeten opmaken. Behalve dat de vraag rijst of zulks in overeenstemming is met de terminologie van de verdragen en van onze wetgeving, waarin geïnterneerden en krijgsgevangenen als geheel afzonderlijke categorieën worden beschouwd, is de uitbreiding niet urgent, zoolang Nederland niet in den oorlog is betrokken. Mocht dit onverhoopt het geval worden, dan kan deze uitbreiding zonder moeite aanstands geschieden.

Dit wetsontwerp gaf voorts sommigen leden aanleiding te vragen of het niet noodig is bijzondere voorzieningen aangaande den rechtstoestand der thans voor een groot deel in kampen verzamelde vluchtelingen te treffen. De buitengewone omstandigheden, waarin ons land door de toestrooming dezer personen verkeert, kan het nemen van buitengewone maatregelen wettigen.

Artikel 1. In de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, dat artikel 1 eene strekking heeft, „in hoofdzaak” overeenkomende met

die van de artikelen 49 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 72, tweede lid, van de Wet op de Krijgstucht.

Gaarne zou men vernemen wat met deze beperking wordt bedoeld, aangezien men den indruk had dat de strekking geheel dezelfde was.

Voorts opperde men bezwaar tegen de uitdrukking „met toepassing van de militaire wetten”. In evengemeld artikel 49 komt zij niet voor, en eene technische beteekenis kan haar niet worden toegekend. Bedoeld worden, blijkens de toelichting, de bepalingen betreffende de militaire rechtsmacht en rechtspleging en die omtrent de reclame tegen krijgstuhtelijke straffen. Uit de toevoeging van het woord „enz.” in de toelichting moet men echter opmaken, dat de Regeering het oog heeft op nog andere wettelijke bepalingen. Gaarne zou men vernemen, welke deze zijn.

Het schijnt gewenscht de gewraakte uitdrukking in artikel 1 te vervangen door eene omschrijving, te meer wijl de wet moet gelden voor en zal worden ter kennis gebracht van vreemdelingen, tegenover wie duidelijkheid in het bijzonder vereischt is.

Onder *c* wordt de mogelijkheid geopend als straf belooning of soldij geheel of gedeeltelijk in te houden. Sommige leden achtten deze straf te zwaar. Althans zouden zij geheele inhouding van belooning of soldij niet als straf in de bepaling willen zien opgenomen. Zij wezen er op, dat eene zoodanige strenge bepaling ten aanzien van onze eigen militairen niet bestaat en in aanmerking moet worden genomen, dat de geïnterneerden wegens den verren afstand van verwanten zooveel moeilijker uit geldelijke verlegenheid worden geholpen.

Anderen achtten op de in de Memorie van Toelichting aangevoerde gronden verslapping van de bepaling niet wenschelijk.

Artikel 3. Eenige leden achtten een maximum van zes jaren eene te zware bestraffing voor de in dit artikel bedoelde feiten. Al is verbreking of schending van belofte moreel scherp af te keuren, toch staat eene bedreiging van eene militaire gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren huns inziens niet in goede verhouding tot het begane delict.

In verband met dit artikel werd voorts de vraag gedaan of de geïnterneerde buitenlandsche officieren, die onlangs zijn ontvlucht, hier te lande in vrijheid waren gelaten nadat zij op eerewoord hadden beloofd zich niet te zullen verwijderen.

Eenige leden gaven in overweging duidelijkheidshalve in het tweede lid tusschen „is” en „van toepassing” in te voegen: „ten deze”.

Artikel 4. Gaarne zouden sommigen de verzekering ontvangen, dat de onderhavige regeling eerst aan de geïnterneerden zal worden medegedeeld als zij wet zal zijn geworden. De mededeeling in de Memorie van Toelichting, dat de geïnterneerden tijdig met inhoud en strekking der „ontworpen” wettelijke regeling zullen worden bekend gemaakt, wekte hieromtrent eenigen twijfel.

Beweegreden. In aansluiting aan hetgeen in den aanvang van dit verslag werd opgemerkt, gaf men in overweging in plaats van „voorzieningen” te lezen: „eenige voorzieningen”.

Aldus vastgesteld den 10den December 1914.

KNOBEL.

TEENSTRA.

VAN DOORN.

BOISSEVAIN.

DE BEAUFORT.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 16 December 1914.)

De opmerkingen en beschouwingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag betreffende het onderzoek van dit wetsontwerp in de afdeelingen, geven den ondergeteekenden aanleiding tot de volgende beantwoording.

Het opschrift en de beweegreden van het oorspronkelijk wetsontwerp hebben blijkbaar bij sommige leden den indruk gewekt, als beoogende deze wetsvoordracht den rechtstoestand der geïnterneerde buitenlandsche militairen *in zijn geheel* te regelen. Ten onrechte. Immers het oorspronkelijk wetsontwerp kondigde zich aan als enkel beoogende het treffen van „voorzieningen” betreffende dien rechtstoestand, waarin geenszins lag opgesloten, dat eene volledige regeling daarvan werd voorgesteld. Nu intusschen het hier bedoelde misverstand heeft geleid tot het stellen van verschillende vragen in het Voorloopig Verslag, welke tot de strekking, die dit wetsontwerp blijkens zijn inhoud heeft — het treffen van *straf- en tucht-rechtelijke* voorzieningen betreffende geïnterneerde militairen —, slechts in zeer verwijderd verband staan, hebben de ondergeteekenden het noodig geacht om in het bij deze Memorie overgelegde gewijzigde ontwerp van wet ook het opschrift en de beweegreden aldus te verduidelijken, dat bedoeld misverstand thans zal zijn opgeheven. Mocht het gewijzigd wetsontwerp tot wet worden verheven, dan zal de straf- en tuchtrechtelijke positie der geïnterneerde militairen, naar het oordeel der ondergeteekenden, voldoende zijn geregeld.

De leden in het Voorloopig Verslag aan het woord, zijn verdeeld ten aanzien van de beantwoording der vraag, of en in hoever na de totstandkoming der voorgestelde regeling nog verdere wettelijke voorzieningen betreffende den rechtstoestand der geïnterneerden

zullen worden vereischt. De ondergeteekenden zouden niet gaarne willen beweren, dat zoodanige verdere voorzieningen niet te eeniger tijd noodzakelijk zouden kunnen blijken; dit kan thans nog moeilijk worden bepaald. Van volledige nationale uitwerkingen van het volkenrechtelijk slechts in enkele hoofdlijnen aangegeven geïnterneerden-recht levert ook het buitenland geen voorbeeld op. Zij hebben zich intusschen gehaast om over de concrete vraag, in het Voorloopig Verslag gedaan betreffende het al of niet belastingplichtig zijn aan Rijk en gemeente van geïnterneerden, het oordeel van hunne ambtgenooten van Financiën en van Buitenlandsche Zaken in te winnen, aan wier aandacht overigens die vraag wel niet zal zijn ontsnapt. Eveneens hebben zij aan hun ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken overgebracht de door sommige leden gestelde vraag „of het niet noodig is bijzondere voorzieningen aangaande den rechtstoestand der thans voor een groot deel in kampen verzamelde vluchtelingen te treffen.” Wellicht zullen nog vóór de vaststelling van dit wetontwerp door de Regeering omtrent deze punten mededeelingen kunnen worden gedaan.

Den ondergeteekenden heeft bij de samenstelling van dit wetsontwerp enkel voor oogen gestaan te doen wat zich reeds aanstonds als onafwijsbare eisch van de tegenwoordige buitengewone omstandigheden aan hen voordeed, te weten het onderwerpen, voor zoover noodig, van de in zoo grooten getale geïnterneerde militairen aan de militaire straf- en tucht wetten.

Ook in Zwitserland, toen daar te lande in 1871 eene talrijke Fransche legermacht werd geïnterneerd, zijn de geïnterneerden aan het Zwitsersch disciplinair gezag, zoomede aan de Zwitsersche militaire straf wetten onderworpen. 1)

Wat nu het wetsontwerp zelf betreft, wordt door sommige leden eene wettelijke omschrijving gewenscht van den term „hier te lande geïnterneerde militairen van een buitenlandsche mogendheid”. In het algemeen schijnt intusschen die term voldoende duidelijk. Immers naar de bestaande tractaten worden met dien term aangeduid de buitenlandsche militairen, die als zoodanig hier te lande feitelijk worden vastgehouden of ons onzijdig grondgebied zonder verlof niet mogen verlaten. Onder deze categoriën vallen derhalve niet alleen de geïnterneerden krachtens het verdrag nopens de rechten en verplichtingen der onzijdige Mogendheden en personen in geval van oorlog te land (artikelen 11, 13, eerste lid, tweede zin, en 14 tweede lid), doch ook bijv. krijgsgevangenen. Tegen dit laatste kan, naar het oordeel van de ondergeteekenden, geenerlei terminologisch bezwaar gelden, waar het Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land ook met betrekking tot krijgsgevangenen van „interneering” (artikelen 5, 14 en 15) spreekt. Wel is

1) Men vergelijke het „Rapport sur la garde des frontières pendant la guerre franco-allemande de 1870—1871 et notamment sur l'entrée et l'internement dans le canton de Vaud d'une portion de l'armée française de l'Est” in de *Revue Militaire Suisse* van 1872, nos. 1, 2, 4 en 6.

waar bestaat aan eene regeling voor krijgsgevangenen geen behoefte, maar anderzijds is het gebruik van den term „geïnterneerden” zoo door het spraakgebruik der verdragen aangewezen, dat de onschadelijke uitbreiding tot krijgsgevangenen, die van dat gebruik het gevolg is, beter mede in den koop ware te nemen. Het is juist, dat artikel 49 van het Wetboek van Militair Strafrecht spreekt van „de in geval van een oorlog waarin Nederland niet betrokken is, hier te lande toegelaten militairen van een der oorlogvoerende mogendheden”, maar die uitdrukking kan, streng genomen, geacht worden allerlei buitenlandsche militairen te omvatten, voor wie de ontworpen regeling niet bedoeld is, als bijv. vreemde officieren van gezondheid, die over Nederland naar hun land terugkeeren, uit het buitenland hierheen gevluchte krijgsgevangenen, voor zoover zij niet worden geïnterneerd, enz. Kortom, de ondergeteekenden zouden de uitdrukking „hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid” willen handhaven en achten eene wettelijke omschrijving niet noodig.

Alleen zou de vraag kunnen rijzen — en blijkens het Voorloopig Verslag is zij bij sommige leden gerezen — of militairen, op eerewoord in vrijheid gesteld, of die verlof hebben gekregen onder bepaalde belofte of voorwaarden om zich buiten het rijk in Europa te begeven, nog wel — gelijk met het oog op artikel 3 het geval behoort te zijn — als „hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid” kunnen worden aangemerkt. Die vraag moet, naar de bedoeling van het wetsontwerp, in bevestigden zin worden beantwoord. Men neme ten deze het begrip „geïnterneerde” in juridischen zin: ook zoolang de door eerewoord, belofte of voorwaarde gevestigde band tusschen den buitenlandschen militair en den Nederlandschen Staat blijft bestaan, blijft die buitenlandsche militair een „geïnterneerde”. Ten einde echter allen twijfel dienaangaande op te heffen, hebben de ondergeteekenden in het gewijzigd wetsontwerp een nieuw artikel 4 opgenomen, luidende: „Voor de toepassing van deze wet worden onder hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid begrepen de zoodanige die op eerewoord of onder belofte of voorwaarde zijn vrijgelaten.”

Artikel 1. De strekking van dit artikel komt wel „in hoofdzaak”, maar niet geheel overeen met die van de artikelen 49 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 72, tweede lid, van de Wet op de Krijgstucht. Zoo stelt bijv. voormeld artikel 49 de geïnterneerden met Nederlandsche militairen gelijk ook ten aanzien van de misdrijven, welke het Wetboek van Militair Strafrecht in de Titels over „schending van verschillende dienstplichten” en over „diefstal, verduistering en heling” omschrijft, terwijl de gelijkstelling in het wetsontwerp zich bepaalt tot misdrijven tegen de ondergeschiktheid. Deze afwijking hangt samen met de omstandigheid, dat het genoemde artikel 49 meer categorieën van personen met Nederlandsche militairen gelijk stelt dan enkel geïnterneerden. Artikel 72, tweede

lid, van de Wet op de Krijgstucht is enger geformuleerd dan artikel 1 onder *c.* van het wetsontwerp, dat uiteraard zich aansluit bij de thans geldende Reglementen van Krijgstucht, die de onderscheiding tusschen zuivere en oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen niet uitdrukkelijk maken.

Bezwaar is geopperd tegen de uitdrukking „met toepassing van de militaire wetten”. De ondergeteekenden zouden nochtans die uitdrukking, huns inziens voldoende duidelijk, willen handhaven. Het is juist, dat zij in artikel 49 van het Wetboek van Militair Strafrecht niet voorkomt, doch dat Wetboek eischt eene Invoeringswet, waarin de gevolgen van de bij dat artikel uitgesproken gelijkstelling behooren te worden geregeld, met name wat de rechtsmacht en de rechtspleging betreft. Technisch staat de omvang van het begrip „militaire wetten” voldoende vast. Bedoeld zijn hier niet alleen de bepalingen betreffende de militaire rechtsmacht en rechtspleging — die over de reclame tegen krijgstuchtelijke straffen inbegrepen —, doch ook bijv. bepalingen uit het materieel straf- en tuchtrecht, de wetten van 15 November 1879 (*Staatsblad* nos. 191 en 193), welke niet in de Crimineele Wetboeken zijn geïnsereerd, en de wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* no. 162) tot afschaffing der doodstraf. De geïnterneerden worden ten aanzien van bepaalde feiten met Nederlandsche militairen gelijkgesteld en die gelijkstelling brengt met zich toepassing van de Nederlandsche militaire wetten. Ziedaar de eenvoudige beteekenis der gehandhaafde uitdrukking.

De onder *c.* geopende mogelijkheid om bij wege van disciplinaire straf de belooning of soldij van een geïnterneerde geheel of gedeeltelijk in te houden gedurende een tijdvak van ten hoogste twee maanden, zouden de ondergeteekenden op de gronden, in de Memorie van Toelichting aangevoerd, willen handhaven, juist ook in het belang der geïnterneerden zelf, tegenover wie anders aanstonds de in het algemeen strengere krijgstuchtelijke straffen van opsluiting in den een of anderen vorm tot toepassing zouden moeten komen. Het woord „belooning” onder *c.* is alsnog door „traktament” vervangen. Men vergelijkte artikel 9 van de in *Staatscourant* no. 185 van 1914 opgenomen regelen omtrent de internering van oorlogvoerenden en verpleegde gewonden.

Artikel 3. Het bij dit artikel gestelde maximum van zes jaren gevangenisstraf op een misdrijf, waardoor de onzijdigheid of veiligheid van den Staat in gevaar kan worden gebracht, komt den ondergeteekenden niet te hoog voor, en is in overeenstemming met artikel 64 van het Wetboek van Militair Strafrecht.

In antwoord op de bij dit artikel gedane vraag kan worden medegedeeld, dat aan de bedoelde geïnterneerde buitenlandsche officieren was vergund zich binnen een zeker rayon vrijelijk te bewegen, nadat door hen eene verklaring was ondertekend, waarbij zij zich op hun woord van eer verbonden, zich van de hun aangewezen verblijfplaats niet te zullen verwijderen, zonder goedkeuring van de Neder-

landsche militaire autoriteit. Indien artikel 3 reeds kracht van wet had bezeten, zouden derhalve die officieren na hun terugkeer ter zake van overtreding van dat artikel hebben kunnen worden terecht gesteld, zelfs al hadden zij zich niet naar het buitenland, doch enkel buiten het hun aangewezen rayon begeven. Immers onder „verwijdering” verstaat dit artikel elke verwijdering van de den geïnterneerden aangewezen verblijfplaats.

Aan het artikel is een nieuw tweede lid toegevoegd om duidelijk te doen uitkomen, dat ook op hem, die een der in het eerste lid omschreven misdrijven buiten het rijk in Europa begaat, de Nederlandsche strafwet — in casu dus artikel 3 — van toepassing zal zijn.

Aan de met betrekking tot het oorspronkelijke tweede, thans derde lid gemaakte opmerking is gevolg gegeven.

Artikel 5 (oorspronkelijk 4). Uiteraard zal de onderhavige regeling eerst aan de geïnterneerden worden medegedeeld, nadat zij wet zal zijn geworden.

Beweegredenen. De opmerking omtrent de beweegredenen, welke gegrondheid de ondergeteekenden overigens niet kunnen toegeven, zal door de daarin aangebrachte wijziging zijn vervallen.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

De Minister van Marine,

J. J. RAMBONNET.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

J. LOUDON.

Straf- en tuchtrechtelijke voorzieningen betreffende hier te lande geïnterneerde militairen van een buitenlandsche mogendheid.

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat straf- en tucht-rechterlijke voorzieningen betreffende hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid wenschelijk zijn;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid worden, met toepassing van de militaire wetten en inachtneming van den door hen bekleeden rang, gelijkgesteld met Nederlandsche militairen:

a. ten aanzien van door hen begane feiten waartegen is voorzien bij het gemeene recht;

b. ten aanzien van door hen begane feiten waartegen is voorzien bij de artikelen 84—86, 88—92 en 97—101 van den Vijfden Titel van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water, of bij de artikelen 80—82, 85—89, 95 en 99—103 van den Vijfden Titel van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk hier te lande;

c. ten aanzien van door hen begane feiten waartegen is voorzien bij de Reglementen van Krijgstucht, met dien verstande dat voor militairen beneden den rang van officier de straffen van kwartier-arrest, stadsarrest of scheepsarrest kunnen worden vervangen door de straf van geheele of gedeeltelijke inhouding van traktement of soldij gedurende een tijdvak van ten hoogste twee maanden en dat laatstbedoelde straf ook nevens andere kan worden opgelegd;

d. ten aanzien van de feiten waartegen is voorzien bij artikel 3.

Naar gelang van de krijgsmacht bij welke of onder welke bewaring zij zich bevinden, worden zij geacht tot de zee- of tot de landmacht te behooren.

Door Ons of van Onzentwege door Onze Ministers van Marine en van Oorlog wordt de onderlinge verhouding van Nederlandsche en vreemde militaire rangen bepaald; het militair gezag kan echter voor bepaalde gevallen, onafhankelijk van die verhouding, meerderheid van rang vestigen.

Artikel 2.

Voor de toepassing van deze wet worden de commandanten van interneerings-depots of de door hen aangewezen officieren als de commandeerende officieren van een korps of van een oorlogsvaartuig aangemerkt.

De commandant van een interneerings-depot der landmacht bepaalt, welke officieren voor de toepassing van het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te lande als de commandeerende

officieren eener compagnie, welke als de hoogere officieren van het korps zullen worden aangemerkt.

Artikel 3.

De hier te lande geïnterneerde militair van eene buitenlandsche mogendheid, die opzettelijk in strijd met eene door hem gegeven belofte zich verwijdert of eene door hem gegeven belofte of aangenomen voorwaarde waaronder hem verlof is verleend om zich tijdelijk of voorgoed te verwijderen, schendt, of die daartoe samenspannt, wordt gestraft met militaire gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

De in het voorgaande lid omschreven misdrijven zijn strafbaar, ook indien zij buiten het rijk in Europa zijn begaan.

Artikel 80 van het Wetboek van Strafrecht is ten deze van toepassing.

Artikel 4.

Voor de toepassing van deze wet worden onder hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid begrepen de zoodanige die op eerewoord of onder belofte of voorwaarde zijn vrijgelaten.

Artikel 5.

Deze wet treedt in werking op den dag harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te _____, den _____

De Minister van Justitie,

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Buitenlandsche Zaken.

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp houdende straf- en tuchtrechtelijke voorzieningen betreffende hier te lande geïnterneerde militairen van een buitenlandsche mogendheid is, na

kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 18den December 1914.

KNOBEL.

TEENSTRA.

VAN DOORN.

BOISSEVAIN.

DE BEAUFORT.

Het wetsontwerp is in de openbare vergadering der Tweede Kamer van 22 December 1914 (Handelingen blz. 481) zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Eindverslag der Commissie van Rapporteurs over de ontwerpen van wet tot:

1o. enz.

4o. voorzieningen betreffende den rechtstoestand van hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid (223).

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

's-Gravenhage, 30 December 1914.

VERHEIJEN.

CREMER.

REGOUT.

BAVINCK.

DE BOER.

In de openbare vergadering der Eerste Kamer van 30 December 1914 (Handelingen blz. 128) is het wetsontwerp zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het ontwerp is als Wet van 31 December 1914 opgenomen in *Staatsblad* no. 666 (uitgegeven 3 Januari 1915).

Tweede Kamer der Staten-Generaal.

ZITTING 1914—1915. — 32.

Vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de strafopschorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 26 October 1914.)

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder no. 304 der Zitting 1911—1912 en no. 52 der Zitting 1913—1914.) 1)

De opmerkingen en beschouwingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag betreffende het onderzoek van dit wetsontwerp in de afdelingen, geven den ondergeteekende aanleiding tot de volgende beantwoording. 2)

HOOFDSTUK I.

Opschorting van straf.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Het was den ondergeteekende aangenaam, dat hij door de handhaving van dit wetsontwerp van zijne sympathie voor het instituut der strafopschorting reeds aanstonds na zijn optreden daadwerkelijk heeft kunnen doen blijken. Terwijl hij van de betuigingen van voldoening over die handhaving met ingenomenheid kennis mocht nemen, sluit hij zich bij het woord van hulde, te dezer zake gebracht aan de nagedachtenis van den Minister Regout, gaarne aan. Hoe sterk hier te lande allengs de behoefte zich heeft doen gevoelen, waarin die Minister door de voorgestelde wettelijke regeling wilde voorzien, blijkt wel uit de algemeene ingenomenheid,

1) Zie M. R. T. X, 38.

2) Zie naar aanleiding van deze Memorie van Antwoord het Hoofdartikel in het W. v. h. R. No. 9737 en de ingezonden bijdrage van Mr. J. Slingenberg in W. v. h. R. 9738^r.
Red.

waarmede blijkens het Voorloopig Verslag de indiening van het wetsontwerp is begroet. De ondergeteekende vertrouwt dan ook, dat de aldus geopende kans op invoering van het instituut der strafopshorting verwezenlijkt zal worden, zoodat ons land ten deze niet langer bij naburige landen zal achterstaan. Reeds te lang is zulks het geval geweest, eene omstandigheid, welke samenhangt met het feit, dat de arbeid, door de Ministers Cort van der Linden en Loeff onderscheidenlijk in de zittingjaren 1900—1901 en 1904—1905 aangevangen om dien achterstand in te halen, niet is voltooid. Voor het lid der Commissie van Rapporteurs, den heer Rink, zal het eene voldoening zijn, dat hij aan den wetgevendenden arbeid, gericht op de door hem en anderen reeds zoovele jaren geleden aanbevolen invoering van het nieuwe instituut, een werkzaam aandeel mag nemen.

Uit het feit van de handhaving van het wetsontwerp is reeds gebleken, dat de ondergeteekende met ontwerp en toelichting zich in hoofdzaak heeft kunnen vereenigen. In het bijzonder komt hem de in de Memorie van Toelichting gegeven uiteenzetting van de gronden, waarop het wetsontwerp berust, alleszins juist voor. De wenschelijkheid van beperking van het in verband met het toenemend getal wetten en wettelijke voorschriften steeds stijgend aantal kortdurende vrijheidsstraffen, de mogelijkheid om de tenuitvoerlegging van zoodanige straffen in vele gevallen door algemeene of bijzondere vrijheidsbeperkingen van minder bedenkelijken aard te vervangen, de waarschijnlijkheid, dat aldus in de richting van zelfverbetering van den veroordeelde betere resultaten zullen zijn te bereiken dan door de toepassing der opgeschorte straf zelve, ziedaar een drietal gronden, welke in onderling verband de invoering van het instituut der strafopshorting vermogen te wettigen, vooral nu de ervaring, in het buitenland met het instituut opgedaan, in het algemeen gunstig is te achten.

Theoretisch past het instituut, althans in den voorgestelden vorm, zich geheel aan bij de grondslagen van het bestaande strafrecht. Voor de opgelegde straf treden, daargelaten de vraag, in hoever het leed der veroordeeling zelf reeds als eene straf kan worden beschouwd, algemeene of bijzondere vrijheidsbeperkingen — onder de sanctie van eventueele tenuitvoerlegging der opgeschorte straf — in de plaats. Dientengevolge — de ondergeteekende wensch het der commissie, door het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen benoemd tot onderzoek van dit wetsontwerp, na te zeggen 1) — wordt hij, op wien de strafopshorting wordt toegepast, wel degelijk gestraft. De ondergeteekende zal gelegenheid vinden om op dit punt nog nader terug te komen. Thans moge hij echter, op het voetspoor der

1) Men vergelijkte bladzijde 4 initio van het rapport dier commissie (bladzijde 10 van de nadere uitgave van dat rapport).

leden, in het Voorloopig Verslag aan het woord, de theoretische zijde der zaak laten voor wat zij is en aan de practische voordeelen van het voorgestelde instituut een enkel woord wijden. En dan wil het ook hem voorkomen, dat als een gevolg van de invoering der strafopschorting de behandeling van strafzaken, vooral ook wat den psychologischen kant betreft, vermoedelijk nog beter tot haar recht zal komen en dat de appellen zullen verminderen. Intusschen is de maatstaf voor het al of niet toepassen der strafopschorting niet enkel in de psychische eigenschappen van den delinquent te zoeken. Volkomen juist is hetgeen door eenige leden implicite wordt gesteld, dat n.l. niet elke delinquent, te wiens aanzien de bijzonder preventieve werking der straf kan worden ontbeerd, op dien enkelen grond voor strafopschorting in aanmerking mag komen. Naast de psychische eigenschappen van den delinquent moet wegen de maatschappelijke beteekenis van het gepleegde feit. Is dat feit op zich zelf of in verband met omstandigheden van dien aard te achten, dat de opgelegde straf moet worden ten uitvoer gelegd, dan zal de rechter die straf niet mogen opschorten, ook indien overigens de delinquent voor strafopschorting in aanmerking zou kunnen komen. De betrekkelijke ernst van het feit hangt niet alleen af van het delict op zich zelf beschouwd, maar kan mede worden bepaald door de tijdelijke of plaatselijke omstandigheden, waaronder het is gepleegd, en deze zullen dus reeds op zich zelve aanleiding kunnen zijn, dat voor strafopschorting geen termen bestaan. De rechter zal het instituut naar zijn aard alleen dan mogen toepassen, wanneer en de psychische eigenschappen van den delinquent en de beteekenis van het gepleegde feit in onderling verband zulks gedoogen.

Doch is het nu noodzakelijk om, gelijk door eenige leden gewenscht wordt, in het wetsontwerp voor bedoelde toepassing een algemeen richtsnoer neder te leggen, in den geest b.v. van de vroegere ontwerpen op dit stuk? Naar de meening van den ondergeteekende is zulks noch noodzakelijk noch zelfs gewenscht. Naar zijne meening leveren de aan de strafopschorting verknochte algemeene of bijzondere vrijheidsbeperkingen eene straf op, welke staat naast de andere straffen. In dien gedachtengang moet de vraag, in welke gevallen voor strafopschorting termen bestaan, worden beantwoord naar de gewone beginselen van strafftoemeting. Die beginselen worden door den rechter dagelijks toegepast en iedereen weet, dat naar hunne strekking en met de eigenschappen van den delinquent en met de maatschappelijke beteekenis van het gepleegde feit rekening moet worden gehouden. Het zou dus overbodig zijn, in het wetsontwerp te bepalen, dat de rechter alleen dan strafopschorting mag bevelen, „indien hij daartoe termen vindt in den persoon van den veroordeelde in verband met den aard van het feit en de omstandigheden waaronder het werd gepleegd.” Bovendien zou zoodanige aanbeveling in den stijl van het Wetboek van Strafrecht minder passen. De beginselen der strafftoemeting, d. w. z. der bepaling van straf naar soort en maat, zijn in dat wetboek nu een-

maal niet vermeld. Het zou minder logisch zijn, bedoelde formule daarin enkel op te nemen voor wat betreft de toepassing der strafopschorting. Overal waar de rechter tusschen meerdere straffen de keuze heeft — gelijk b.v. bij diefstal tusschen gevangenisstraf en geldboete — moet hij zich naar die formule gedragen en gedraagt hij zich practisch daarnaar.

Met de meening der leden, die zich in het Voorloopig Verslag tegen de opneming van eene dergelijke formule hebben verklaard, kan derhalve de ondergeteekende zich geheel vereenigen. De beginselen van straftoemeting vinden in het geldende Wetboek van Strafrecht nu eenmaal geen uitdrukking. De eenige eisch, dien men zou kunnen stellen, is deze, dat uit het vonnis blijke, door welke beginselen de rechter zich in elk gegeven geval tot de toepassing der strafopschorting heeft laten leiden. Welnu, mede ter tegemoetkoming aan den wensch der leden, die omtrent de wenschelijkheid der opneming der wet van een algemeen richtsnoer voor bedoelde toepassing een ander oordeel hebben dan de ondergeteekende, is hij voornemens, artikel 352, vierde lid, van het wetsontwerp tot vaststelling van een Wetboek van Strafvordering in voormelden geest aan te vullen. 1)

Door enkele leden wordt gesteld, dat het instituut der strafopschorting bestemd zou zijn voor die gevallen, waarin de tenuitvoerlegging der opgelegde straf achterwege kan blijven, zonder dat de heiligheid des rechts daaronder lijdt. De ondergeteekende erkent gaarne, dat alleen dan, wanneer het rechtsgevoel bedoelde tenuitvoerlegging niet vordert, voor strafopschorting termen *kunnen* bestaan. Intusschen worde in het oog gehouden, dat niet alleen overwegingen, aan de idee der gerechtigheid ontleend, ten deze mogen wegen, doch dat ook gronden van meer practischen aard de toepassing der strafopschorting ontoelaatbaar kunnen doen zijn. Delicten, die op zich zelf niet van dien aard zijn, dat de tenuitvoerlegging der te dier zake opgelegde straf door het rechtsgevoel bepaald wordt gevorderd, kunnen toch onder zoodanige omstandigheden zijn gepleegd, dat door de opschorting dier straf het algemeen belang zou worden geschaad. Men denke b.v. aan gevallen als dit, dat het een of andere strafbare feit op bepaalde tijden of plaatsen eene verontrustende frequentie aanneemt. Zelfs al mocht in zoodanige gevallen het rechtsgevoel de tenuitvoerlegging der opgelegde straf op grond van het feit alleen nog niet bepaald vorderen, dan zou toch het algemeen belang zulks kunnen doen. De ondergeteekende gelooft intusschen, dat zijne meening ten deze van die der bedoelde leden in den grond niet afwijkt. Immers waar die leden eene zekere analogie meenen te vinden tusschen de strekking van het opportuniteitsbeginsel en de bestemming der strafopschorting, blijkt duidelijk, dat ook naar

1) Genoemd artikel 352, vierde lid, luidt thans: „Het vonnis geeft voorts de bijzondere redenen op die de strafmaat hebben bepaald of tot den maatregel hebben geleid.”

hun oordeel overwegingen van utiliteit ten deze niet mogen worden verwaarloosd. Men trekke die analogie — dit worde in het voorbijgaan opgemerkt — echter niet te ver. Immers in gevallen, welke het openbaar ministerie met toepassing der strafopschorting zou wenschen te zien beëindigd, zal het c. q. de vervolging niet achterwege mogen laten, doch haar integendeel moeten instellen. In zoover is dus niet geheel juist, wat de hier bedoelde leden stellen, dat men n.l. bij beide instituten eene zelfde categorie van feiten op het oog zou hebben.

De door sommige leden geuite vrees, dat de algemeen-preventieve werking der straf en der strafbedreiging door de invoering der strafopschorting zou worden verzwakt, kan de ondergeteekende niet deelen. Reeds in de Memorie van Toelichting is die vrees z.i. voldoende ontzenuwd. Wat de algemeen-preventieve werking der straf betreft, worde overwogen, dat in gevallen, waarin uit algemeen-preventief oogpunt de executie der straf noodig is, geen strafopschorting zal worden uitgesproken en voorts, dat in de andere gevallen de aan de strafopschorting verknochte algemeene en bijzondere vrijheidsbeperkingen, ook op anderen dan dengene, wien zij betreffen, een voldoende afschrikkenden indruk zullen maken, vooral door den in vergelijking met den straftijd in het algemeen zeer zeker langen duur van den proeftijd. En ten aanzien van diezelfde werking van de strafbedreiging moet niet worden voorbijgezien, dat aan de voorgestelde waarschijnlijkheid van het intreden van de strafrechtelijke gevolgen van een gepleegd strafbaar feit door de ontworpen wettelijk regeling niet zal worden getornd. Ook de strafopschorting met de daaraan verbonden vrijheidsbeperkingen is een strafrechtelijk gevolg van de strafbare handeling, is eene straf, die in enkele gevallen voor de opgeschorte straf zelve in zwaarte geenszins behoeft onder te doen, terwijl, nog afgezien van dit laatste, de leden ten deze aan het woord zelf terecht stellen, dat, vergeleken bij de mate van zekerheid van het intreden van straf, zelfs de zwaarte van de straf eene betrekkelijk bijkomstige beteekenis heeft. Overigens geeft het vergelijkend overzicht van buitenlandsche wetgevingen, in de Memorie van Toelichting opgenomen, voor eene vermindering der algemeen preventieve werking van straf en strafbedreiging niet de minste aanwijzing.

Met de leden, die verklaren, dat geen verzwakking van de algemeen-preventieve werking der strafwet is te duchten, is de ondergeteekende van meening, dat niet het instituut der strafopschorting op zich zelf, maar enkel eene onverstandige en onmatige toepassing daarvan tot zoodanige verzwakking zou kunnen leiden. Eene minder juiste toepassing in bedoelden zin is echter van onze rechterlijke macht niet te verwachten. Naar zijne kennis van onze rechterlijke macht oordeelend, is de ondergeteekende veeleer van meening, dat eene zeer voorzichtige en bezadigde toepassing van het instituut der strafopschorting c. q. zal volgen.

Excessen, als in België, althans vóór 1901, op het punt dier toe-

passing hebben plaats gevonden, behoeven voor ons land niet te worden gevreesd. De zeer hooge percentages voorwaardelijk veroordeelingen in België zijn ten deele een gevolg van de omstandigheid, dat daar te lande *alle* veroordeelingen tot geldboeten voorwaardelijk kunnen worden uitgesproken, terwijl het gewijzigd wetsontwerp ten aanzien der opschorting van geldboeten een veel beperkter stelsel huldigt. Bedoelde hooge percentages kunnen reeds om die reden hier te lande niet worden verwacht. Wellicht met uitzondering voor wat betreft België, is de ervaring, in het buitenland met het instituut der strafopschorting opgedaan, in het algemeen van dien aard, dat zij tot navolging uitlokt. De ondergeteekende acht het beroep, in de Memorie van Toelichting op de buitenlandsche statistieken gedaan, wel degelijk overtuigend.

§ 2. Terecht is, naar het oordeel van den ondergeteekende, in het wetsontwerp aan den voorgestelden vorm van het nieuwe instituut, aan de strafopschorting, de voorkeur gegeven boven het Engelsch-Amerikaansche stelsel, waarin de veroordeeling zelve wordt opgeschort. Het Engelsch-Amerikaansche stelsel is met de beginselen onzer strafvordering in strijd. Niet alleen de beslissing over de schuld, doch ook die omtrent soort en mate van straf moet op grond van het verhandelde ter terechtzitting worden gegeven. En dit is in het algemeen alleen mogelijk, waar de rechter, als in het systeem van het ontwerp, aan de schuldigverklaring aanstonds de veroordeeling toevoegt.

Kan de ondergeteekende derhalve ten deze de meening der leden die zich tegen uitstel van de veroordeeling verklaren, deelen, niet is zulks het geval, voor zoover zij tevens pleiten voor eene aanvaarding van het Belgisch-Fransche stelsel, volgens hetwelk de veroordeeling, wanneer de veroordeelde den proeftijd goed heeft doorstaan, beschouwd wordt als niet te hebben plaats gevonden. Met ficties zijn men vooral op strafrechtelijk gebied voorzichtig. In het stelsel van het ontwerp zal de rechter c.q. eerst de veroordeeling uitspreken, zooals hij die ook zou hebben uitgesproken, indien de strafopschorting nog niet ingevoerd ware; daarna zal hij kunnen bepalen, dat de tenuitvoerlegging der opgelegde straf zal worden opgeschort. Die last tot opschorting kan echter geenszins ongedaan maken, dat de veroordeeling tot eene bepaalde straf is uitgesproken. Waar dus in wetten of wettelijke maatregelen aan de *veroordeeling* zelve tot eene bepaalde straf andere rechtsgevolgen dan de c. q. opgeschorte straf zelve zijn verbonden, behooren die gevolgen, ook indien bedoelde last is gegeven, in te treden. Bij aanvaarding van het Belgisch-Fransche stelsel zouden die gevolgen c. q. eerst intreden en — na het bevredigend einde van den proeftijd — weder met de veroordeeling worden uitgewischt. Practisch zou zulks tot groote bezwaren aanleiding geven. En nu zou wel kunnen worden bepaald, dat de hier bedoelde gevolgen der veroordeeling eerst zullen intreden nadat last tot tenuitvoerlegging der opgeschorte straf zou zijn gege-

ven, doch dit zou beteekenen eene incidenteele wijziging van alle wetten en wettelijke maatregelen, welke aan de veroordeeling — niet aan het ondergaan van de straf — zoodanige gevolgen verbinden. De draagwijdte van eene dergelijke wijziging — waarin ook de hoofden der andere Departementen van Algemeen Bestuur zouden moeten worden gekend — zou zich voorloopig aan elke beschouwing onttrekken. Beter komt het daarom voor, aan de hier bedoelde gevolgen der *veroordeeling* thans niet te tornen. Onder die gevolgen behoort e. q. ook de vermelding der veroordeeling in het strafregister, eene vermelding, die den ondergeteekende ook noodzakelijk voorkomt. Men mag der justitie immers de kennis van een zoo belangrijk antecedent als eene veroordeeling tot een strafbaar feit, genoemd in art. 1 van het Koninklijk besluit van 19 Februari 1896 (*Staatsblad* no. 29), niet onthouden. Zeer terecht zeggen de leden, die tegen het stelsel van eventueele opheffing der veroordeeling bezwaren verklaren te gevoelen, dat het feit der veroordeeling niet ongedaan kan worden gemaakt en dat bedoeld feit bij de beoordeeling van een nieuw misdrijf, door denzelfden persoon gepleegd, in aanmerking moet kunnen worden gebracht.

Het voorafgaande betrof bepaalde gevolgen van de *veroordeeling*. De ondergeteekende komt nu tot een tweede punt, waaromtrent hij aan de geopperde bezwaren gevolg zou willen geven, te weten tot de gevolgen van de *ondergane straf*. Het ontwerp fingeert, dat na het bevredigend einde van den proeftijd, de opgeschorte hoofdstraf geacht zal worden te zijn ondergaan. Tegen deze regeling bestaat ook bij den ondergeteekende bedenking. De gevolgen, die in wetten of wettelijke maatregelen aan het ondergaan van een bepaalde straf zijn vastgeknoopt, behooren niet door eene zoodanige fictie te worden uitgebreid tot een geval, dat bij de totstandkoming dier wetten of wettelijke maatregelen niet kon worden voorzien. En wat in het bijzonder de recidive betreft moet worden overwogen, dat voor zoover de strafverzwaring wegens herhaling haren grond vindt in het te voren hebben ondergaan van eene bepaalde straf — men zie b.v. de artikelen 421—423 van het Wetboek van Strafrecht —, die grond juist niet aanwezig is, waar de veroordeelde den proeftijd met goed gevolg heeft doorstaan. Lettend op een en ander is de ondergeteekende te rade geworden, het nieuwe instituut aldus te regelen, dat na het bevredigend einde van den proeftijd ook de opgeschorte hoofdstraf niet meer kan worden ten uitvoer gelegd. Het stelsel van het gewijzigd ontwerp van wet, hetwelk bij deze Memorie is gevoegd, is dus ten deze in het kort dit: de veroordeeling blijft met al hare gevolgen — behoudens dan hetgeen uit den last tot strafopschorting voortvloeit — in wezen, doch de gevolgen, aan het ondergaan van straf vastgeknoopt, blijven aan het *feitelijk* ondergaan van straf verknocht. Deze regeling is de meest practische en houdt zich van elke fictie vreemd.

Wat betreft den naam, aan het nieuwe instituut te geven, is ook de ondergeteekende na de kennismeming van het Voorloopig Ver-

slag van oordeel, dat elke voorgestelde benaming aan min of meer gegronde critiek blootstaat. Tegen de benaming „voorwaardelijke strafopschorting” bestaat het bezwaar, dat daarbij moet worden gedacht aan de *ontbindende* voorwaarde van een lateren last tot tenuitvoerlegging, hetgeen aan de woordverbinding iets ingewikkelds geeft, waar men bij het begrip „voorwaardelijk” ten deze onwillekeurig aan de voorwaarden denkt, welke de veroordeelde gedurende den proeftijd heeft na te komen. Bovendien zouden onder voormelde benaming, streng genomen, ook vallen de instituten, bedoeld in de artikelen *39quater* en *39octies* van het Wetboek van Strafrecht. De term „voorwaardelijke niet tenuitvoerlegging van straf” is evenmin onberispelijk. Het bij enkele leden gerezen denkbeeld om het nieuwe instituut „voorwaardelijke strafkwijting” te noemen, moet afstuiten op de bezwaren, in het Voorloopig Verslag daartegen aangevoerd. „Voorwaardelijke kwijtschelding van straf” ware eene aan de voorafgaande verwante, doch wellicht iets gelukkiger uitdrukking. „Voorwaardelijke veroordeeling” kan den ondergeteekende niettegenstaande het scherpzinnig betoog, door vele leden ter verdediging van die uitdrukking geleverd, niet bijzonder bekoren.

Onder deze omstandigheden acht hij de meest aangewezen gedragslijn deze, dat het wetsontwerp zich van eene bijzondere benaming van het nieuwe instituut zal onthouden en dat aan de praktijk en aan de spraakmakende gemeenschap zal worden overgelaten allengs in de rechtstaal vast te leggen den reeds voorgestelden of nog voor te stellen term, dien zij voor het nieuwe instituut den meest geschikten zal oordeelen. In het gewijzigd wetsontwerp is dienstengevolge volstaan met voor het nieuwe instituut te gebruiken den soortnaam „strafopschorting”, onder welken term verschillende verwante strafrechtelijke instituten mede zijn begrepen. Men zie de reeds genoemde artikelen *39quater* en *39octies* van het Wetboek van Strafrecht, welke eveneens den term „opschorting” bezigen. Bij het nieuw voorgestelde instituut nu vindt geheel in denzelfden zin eene opschorting van straf plaats als bij de bedoelde verwante strafrechtelijke instituten.

§ 3. Het beginsel van het wetsontwerp om de strafopschorting niet door eene administratieve macht, doch door den rechter te doen bevelen, wordt door den ondergeteekende alleszins juist geacht. De bezwaren, door sommige leden tegen dat beginsel aangevoerd, kan hij niet deelen. In aansluiting bij het betoog, door vele leden ter verdediging van het stelsel van het wetsontwerp ten deze geleverd, wenscht hij daaromtrent het volgende op te merken. Principieel is het natuurlijk juist, dat het uitvoerend gezag aan de beslissing van een ander Overheidsorgaan, van den rechter n.l., het recht ontleent om op den overtreders der strafwet straf of strafrechtelijke behandeling feitelijk toe te passen. De taak van den rechter is eene strafzaak is met de vaststelling dier straf of strafrechtelijke behandeling in het algemeen geëindigd, hoewel hem natuurlijk ook in

zake de wijze van uitvoering van straf of maatregel toezicht en beslissende macht kan worden gegeven. Doch een en ander sluit volstrekt niet in zich, dat de strafopschorting niet meer tot de competentie van den rechter zou behooren. Integendeel. De ondergeteekende vond gelegenheid, reeds in den aanhef dezer Memorie er op te wijzen, dat de aan de strafopschorting verknochte algemeene of bijzondere vrijheidsbependingen z.i. opleveren eene straf. Althans moeten zij worden beschouwd als eene strafrechtelijke behandeling. Welnu, is dit juist, dat vloeit daaruit onmiddellijk voort, dat de toepassing van het nieuwe instituut juist typisch tot de bevoegdheid van den rechter behoort.

Men denke zich een concreet geval. Iemand wordt veroordeeld met last tot strafopschorting, terwijl hem als voorwaarden worden opgelegd: vergoeding van schade en onthouding van herbergbezoek en van alcoholgebruik. Leveren nu de genoemde vrijheidsbependingen niet op eene straf althans eene strafrechtelijke behandeling, welke iemand treft als gevolg en ter zake van eene handeling in strijd met de strafwet? En indien het omnium consensu tot de taak des rechters behoort om iemand ter zake van zoodanige handeling b.v. gevangenisstraf of geldboete op te leggen, behoort het dan niet even goed tot zijne functiën om de strafopschorting met de daaraan te verbinden vrijheidsbependingen te bevelen? Juist het uitgangspunt der leden, die tegen het beginsel van het ontwerp ten deze aanvankelijk bezwaar blijken te gevoelen, moet hen de gestelde vraag, naar het oordeel van den ondergeteekende, bij nadere overweging bevestigend doen beantwoorden.

Die leden noemen nog onjuist het denkbeeld van het wetsontwerp, dat n.l. de strafopschorting mede daarom aanbeveling verdient, omdat zij in verband met de daaraan te verbinden voorwaarden den veroordeelde noopt *actief* tot zelfverbetering mede te werken, omdat zij m. a. w. in bijzonder sterke mate aan de verbetering van den veroordeelde kan worden dienstbaar gemaakt. Het nieuwe instituut zou naar hunne meening niet gericht zijn op de verbetering van den delinquent. De ondergeteekende kan hun zulks niet toeven. De algemeene en bijzondere vrijheidsbependingen, als gevolg van de gedurende den proeftijd na te leven voorwaarden, zijn wel degelijk geschikt en bestemd om bij den veroordeelde goede en nuttige levensgewoonten aan te kweken en aldus de moraliteit — en dientengevolge ook de legaliteit — van zijn handelen in gunstigen zin te beïnvloeden. De oorzaak der criminaliteit ligt ten slotte steeds in den wil, in de persoonlijkheid van den overtreder der strafwet, zij het ook, dat uitwendige factoren in criminogenen zin kunnen werken. Straf en strafrechtelijke behandeling moeten derhalve, willen zij aan haar doel beantwoorden, mede op de verbetering van den delinquent gericht zijn. En dat ook de strafopschorting met de daaraan verbonden vrijheidsbependingen onder het begrip straf of strafrechtelijke behandeling valt, is reeds hierboven betoogd.

Geheel los van theoretische beschouwingen moet het stelsel van

de wetsvoordracht, voor zoover dit de toepassing van het nieuwe instituut in handen legt van den rechter, ook op practische gronden als juist worden aangemerkt. Men bedenke toch, dat aldus den rechter een prikkel te meer wordt geschapen om zich van de omstandigheden van daad en delinquent een zoo juist en volledig mogelijke voorstelling te vormen. Terecht stellen bovendien de vele leden, die zich met het stelsel van het ontwerp ten deze vereenigen, dat de kans op een objectieven kijk op den delinquent bij den rechter nog het grootst is te achten. Dientengevolge zal eene regeling, waarbij het nieuwe instituut door den rechter wordt toegepast, door ons volk ook met betrekkelijk meer vertrouwen worden begroet en zal die toepassing zelve van overwegingen van politieken aard geheel onafhankelijk zijn. Natuurlijk streeft ook het openbaar ministerie er naar om zich een zooveel mogelijk objectief oordeel omtrent daad en delinquent te vormen, doch waar zijn oordeel van dat des rechters meening willen doen voorgaan. Ook de leden, die het denkbeeld verdedigen om het openbaar ministerie in de eerste plaats in zake de strafopschorting te doen beslissen, willen zulks, doch enkel in negatieven zin. Immers in de beide uitwerkingen van dat denkbeeld, welke door die leden worden aangegeven, zou de rechter wel is waar nooit de strafopschorting kunnen toekennen, doch haar steeds kunnen tegenhouden. Wanneer de rechter de strafopschorting *niet* wil, zou, in beide uitwerkingen, zijn oordeel daaromtrent boven dat van het openbaar ministerie praevaleeren. De ondergeteekende houdt het nu, gelijk gezegd, niet voor twijfelachtig, dat het Nederlandsche volk ook in positieve richting aan 's rechters meening omtrent het al of niet wenschelijke van strafopschorting in het algemeen meer waarde wensch toe te kennen dan aan het oordeel dienaangaande van het openbaar ministerie.

§ 4. Wat betreft den maximum-duur der vrijheidsstraffen, welke voor toepassing der opschorting in aanmerking zullen komen, is de ondergeteekende te rade geworden aan den zoo in het Voorloopig Verslag als elders zich geopenbaard hebbenden drang naar verhooging van dien duur tegemoet te komen. Dientengevolge is het wetsontwerp door hem in dien zin gewijzigd, dat de last tot opschorting door den rechter zal kunnen worden gegeven ten aanzien van elke opgelegde principale hechtenis alsmede van een opgelegde gevangenisstraf, welke den duur van een jaar niet te boven gaat. Bij de verhooging van den maximum-duur der voor opschorting vatbare gevangenisstraf van zes maanden tot een jaar hebben bij hem verschillende overwegingen gegolden. Eenerzijds moet worden erkend, dat de mogelijkheid van opschorting niet moet worden geopend ten aanzien van straffen, welke zóó zwaar zijn, dat het rechtsgevoel hare tenuitvoerlegging *absoluut* eischt. Is zulks echter met betrekking tot bedoelde gevangenisstraf van zes maanden tot een jaar reeds het geval De ondergeteekende zou die vraag ontkennend wil-

len beantwoorden. Hij kan zich zeer goed voorstellen, dat eene zoodanige straf wordt opgelegd, terwijl niettemin voor opschorting voldoende termen aanwezig zijn te achten. Men denke zich b.v. een jeugdigen kantoorbediende in eene groote stad, die in verkeerd gezelschap geraakt, zich verkeerde levensgewoonten eigen maakt, in geldelijke moeilijkheden geraakt en eindigt met eene verduistering ten nadeele van zijn patroon. In een zoodanig geval zal de opgelegde straf allicht van zes maanden tot een jaar zijn, terwijl niettemin zoovele verzachtende omstandigheden aanwezig kunnen zijn, dat ook het beleedigd rechtsgevoel zich bij eene opschorting zal kunnen nederleggen. Mits althans, de ondergeteekende moge dit aanstonds daaraan toevoegen, de veroordeelde gedurende den proeftijd aan op bijstand gericht toezicht en aan verschillende op het aankweêken van betere levensgewoonten gerichte voorwaarden worde onderworpen. De verhooving van den maximum-duur der voor opschorting vatbare vrijheidstraffen brengt noodzakelijk mede, gelijk hieronder nog nader zal worden uitgewerkt, dat de mogelijkheid van het stellen van bijzondere voorwaarden en van het in het leven roepen van een bijzonder toezicht op de naleving dier voorwaarden in het wetsontwerp behouden blijft.

Bij de nader voorgestelde verhooving van den maximum-duur der voor opschorting vatbare vrijheidstraffen heeft bij den ondergeteekende ook gewogen de omstandigheid, dat blijkens het uitnemende rapport der reeds vroeger vermelde commissie benoemd door het hoofdbestuur van het Nederlandsch Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen, die commissie eenparig van gevoelen was, dat bedoelde maximum-duur tot een jaar moest worden verhoogd. 1)

Verhooving van den gestelden maximum-duur tot drie jaren en, zelfs, gelijk door verscheidene leden wordt gewenscht, de opschorting van elke opgelegde gevangenisstraf, los van haren duur, mogelijk te maken, daartegen bestaat bij den ondergeteekende bezwaar. Zal, naar zijne meening, reeds de opschorting van eene zoodanige straf tusschen de zes maanden en een jaar enkel in meer buitengewone gevallen mogen geschieden, zoodra die straf een jaar te boven gaat, kan hij zich moeilijk voorstellen, dat zoowel de psychische eigenschappen van den delinquent als de maatschappelijke beteekenis van het gepleegde feit de opschorting nog zouden toelaten. Immers eene zoodanige zware straf wijst óf op een op zich zelf of in verband met de omstandigheden hoogst ernstig feit, óf op bijzondere gevaarlijkheid van de zijde van den delinquent. In elke van beide mogelijkheden moet de strafopshorting ontoelaatbaar worden geacht. Naar de meening van den ondergeteekende eischt derhalve het rechtsgevoel niet alleen het stellen ten deze van eene grens, doch

1) Men vergelijke bladzijde 5 van dat rapport (bladzijde 13 van de nadere uitgave van dat rapport).

behoort tevens die grens niet hooger te worden getrokken, dan in het gewijzigd wetsontwerp is geschied.

De leden, die van het stellen van elke grens ten deze zouden willen afzien, noemen wel is waar verschillende gevallen, waarin zeer zware straffen zouden worden opgelegd, zonder dat niettemin de bijzonder-preventieve werking der strafuitvoering zou behoeven te worden nagestreefd, doch de ondergeteekende vond reeds op eene vroegere plaats dezer Memorie gelegenheid er op te wijzen, dat het enkele feit, dat bedoelde werking in een gegeven geval kan worden ontbeerd, nog geenszins voldoende is om strafopschorting toelaatbaar te doen zijn. Ook de algemeen-preventieve werking moet bij de beoordeeling van de vraag, of in een gegeven geval strafopschorting oirbaar is te achten, ten zeerste wegen. Verliest men zulks uit het oog, dan zou inderdaad het nieuwe instituut tot eene bedenkelijke verzwakking van den in straf en strafbedreiging gelegen breidel kunnen leiden. In de gevallen, door voormelde leden bedoeld, en waarin, naar hun oordeel, eene buitenlandsche jury de schuld-vraag vaak ontkennend beantwoordt, zou de ondergeteekende eene strafopschorting in het algemeen ontoelaatbaar achten en hij houdt zich er van overtuigd, dat de Nederlandsche rechterlijke macht daarover evenzoo zou denken als hij.

Juist is wat door de hier bedoelde leden wordt beweerd, dat n.l. het stellen van eene grens den rechter in de verleiding kan brengen lager te straffen dan naar zijne overtuiging billijk zou zijn, alleen om de opschorting van de straf te kunnen uitspreken. Hoewel bij de toepassing van het nieuwe instituut uiteraard de rechter in beginsel eerst de straf moet bepalen, welke hij eveneens zou hebben opgelegd, ware dat instituut nog niet gegeven, zoo kan moeilijk worden voorkomen, dat de rechter, bij de bepaling der op te leggen straf, reeds aanstonds zijne gedachten op de wettelijke grens der strafopschorting richt en met die grens onderbewust rekening houdt. Intusschen zal bedoelde verleiding zich minder vaak voordoen, naar mate de grens der strafopschorting hooger is gesteld. En waar nu in gevallen, waarin thans gevangenisstraf van meer dan een jaar wordt opgelegd, onze rechterlijke macht in het algemeen wel geen termen voor strafopschorting aanwezig zal achten, is de kans gering, dat in zoodanige gevallen de rechter in den vervolge met het oog op de begrenzing der strafopschorting te lichte straffen zou gaan opleggen.

De leden, die eene verhooging der grenslijn voor de strafopschorting tot drie jaren verdedigen, wijzen er nog op, dat alsdan zeker allen, voor wie het instituut bestemd is te werken, daarvan kunnen profiteeren. Doch waar die leden tevens terecht stellen, dat het bestaan van omstandigheden, welke tot eventueele toepassing aanleiding geven, in vele gevallen ongetwijfeld ook bij de bepaling der straf gunstigen invloed zal oefenen, wil de ondergeteekende wel als zijne meening te kennen geven, dat gevallen, waarin die omstandigheden in zoo geringe mate aanwezig zijn, dat eene zwaar-

dere gevangenisstraf dan van één jaar wordt opgelegd, z. i. voor toepassing van het nieuwe instituut niet geschikt zijn.

De ondergeteekende spreekt ten slotte de hoop uit, dat die leden, welke aanvankelijk tegen eene verhooging der grenslijn van zes maanden bezwaar verklaren te gevoelen, na kennisneming van het hierboven staande zich alsnog met de regeling ten deze van het gewijzigd wetsontwerp zullen willen vereenigen. Bij behoud der grenslijn van zes maanden zou inderdaad de verleiding om met het oog daarop te licht te straffen voor den rechter niet zelden aanwezig kunnen zijn. En ten slotte zal door de nader voorgestelde verhooging der hier bedoelde grenslijn eene betere aansluiting bij het instituut van de voorwaardelijke invrijheidstelling — welke, volgens dit wetsontwerp, bij langere gevangenisstraffen dan van negen maanden zal mogelijk zijn — worden verkregen.

Ten aanzien van de vraag, of het nieuwe instituut ook tot geldboeten dient te worden uitgebreid, huldigt de ondergeteekende een standpunt, dat zich bevindt tusschen de beide uiterste, ten deze verdedigde standpunten in. De mogelijkheid der opschorting van elke opgelegde geldboete te openen, komt den ondergeteekende noch noodzakelijk noch zelfs gewenscht voor. De geldboete is, op zich zelve beschouwd en zoolang zij de draagkracht van den veroordeelde niet te boven gaat, een uitmuntend strafmiddel, dat door zijne groote deelbaarheid in hooge mate voor doseering, voor aanpassing zoo aan den schuldgraad bij den delinquent als aan de objectieve beteekenis van het gepleegde feit vatbaar is en bovendien mist de nadeelen, aan het ondergaan van vrijheidstraf verknocht. In het algemeen bestaat er daarom zeker aan uitbreiding van de strafopshorting tot geldboeten geen behoefte. Bedoelde uitbreiding zou nog het nadeel hebben, dat, werd van de opschorting van geldboeten een eenigszins veelvuldig gebruik gemaakt, het toezicht op de naleving der voorwaarden door personen, te wier aanzien eene straf zou zijn opgeschort, te omvangrijk en daardoor gebrekkig zou worden.

Daartegenover moet echter wegen, dat het den rechter niet steeds mogelijk is eene geldboete op te leggen, die de draagkracht van den veroordeelde niet overschrijdt. In gevallen b.v. van een meer ernstig strafbaar feit of van herhaalde recidive kan met de oplegging van objectief zeer lichte geldboeten niet steeds worden volstaan. In zoodanige gevallen is derhalve de relatief-minvermogende gedoemd tot het geheel of gedeeltelijk ondergaan van de vervangende hechtenis. Wel is waar kan de ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging van de geldboete geschiedt, volgens het nieuw voorgestelde tweede lid van artikel 341 van het Wetboek van Strafvordering den betalingstermijn tot een jaar toe telkens verlengen, doch zelfs binnen dien termijn zal niet zelden eene geldboete door den veroordeelde niet kunnen worden bespaard of bijeengebracht. Het wil nu den ondergeteekende voorkomen, dat voor dergelijke gevallen de mogelijkheid van opschorting der opgelegde geldboete moet worden

geopend. Dientengevolge is het gewijzigd wetsontwerp door hem aangevuld met eene bepaling, volgens welke de rechter, indien hem blijkt, dat de betaling der geldboete of de tevens uitgesproken verbeurdverklaring voor den veroordeelde overwegend bezwaar oplevert, de geldboete zal kunnen opschorten. Men zegge niet, dat aldus de veroordeelde betrekkelijk te licht zal worden gestraft. Immers de in het gewijzigd wetsontwerp aan deze strafopschorting verbonden voorwaarden — onthouding van het plegen van een strafbaar feit en c. q. vergoeding van schade —, welke gedurende den proeftijd moeten worden nagekomen, stempelen de opschorting der geldboete tot een maatregel, die wel degelijk op het gemoed van den delinquent voldoende indruk kan maken. Overigens spreekt vanzelf, dat ook de opschorting van geldboeten alleen toelaatbaar is, indien de algemeene, zoowel objectieve als subjectieve, vereischten voor elke strafopschorting aanwezig zijn. En ook ten deze zal de rechter in zijn vonnis moeten beginnen met op te leggen de vermogensstraf die hij eveneens zou hebben opgelegd, ware het nieuwe instituut nog niet gegeven, en zich eerst daarna de vraag mogen voorleggen, of voor opschorting der geldboete termen aanwezig zijn.

De ondergeteekende vertrouwt, dat zoowel de leden, die de uitbreiding der strafopschorting tot geldboeten hebben bepleit, als de leden, die zoodanige uitbreiding aanvankelijk onnoodig oordeelden, het uiteengezette tusschenstelsel van het gewijzigd wetsontwerp zullen kunnen aanvaarden. Voor de toepassing van dat tusschenstelsel in de practijk zal het natuurlijk noodig zijn, dat zoowel de rechter als het openbaar ministerie zich meer dan tot dusver omtrent den vermogenstoestand van den veroordeelde zullen doen inlichten. Doch dit kan enkel als een voordeel van de ten deze nader ontworpen regeling worden aangemerkt. Niet zelden ook zal het den rechter moeilijk vallen, op grond van de hem verschaftte inlichtingen uit te maken, of de opgelegde geldstraf de draagkracht van den delinquent al dan niet overschrijdt. Doch de rechter wordt wel voor heeter vuren geplaatst en moge hij al eens in een bepaald geval, bij gebrek aan de noodige gegevens, den vermogenstoestand van een delinquent minder juist taxeerden, zoo wordt daardoor het nut der ontworpen regeling voor de overige en vermoedelijk veel talrijker gevallen niet aangetast.

Als een ander voordeel van het ontworpen tusschenstelsel moet nog worden aangemerkt het nieuwe belang, dat het den delinquent verschaft om persoonlijk ter terechtzitting te verschijnen. Immers de rechter zal de opschorting van eene geldboete alleen kunnen bevelen, *indien hem blijkt*, dat de betaling der boete of de tevens uitgesproken verbeurdverklaring voor den veroordeelde overwegend bezwaar oplevert. Uit de geursiveerde woorden blijkt voldoende, dat van den rechter niet in elke zaak, waarin hij geldboete denkt op te leggen, een onderzoek ter terechtzitting naar den vermogenstoestand van den delinquent wordt gevorderd. Hij moet tot zoodanig

onderzoek aanleiding vinden en kan die o. a. vinden in verklaringen, door den beklagde ter terechtzitting afgelegd.

Te slotte een enkel woord over het door sommige leden geopperde denkbeeld om recidivisten van de toepassing van het nieuwe instituut uit te sluiten, een denkbeeld, dat nog voor zeer verschillende praktische uitwerking vatbaar zou zijn. De ondergeteekende acht het zeer waarschijnlijk en ook juist, dat recidive in de practijk dikwijls een beletsel voor die toepassing zal gaan opleveren. Hij acht het intusschen ongewenscht om van dat practisch beletsel een wettelijk te maken. En wel met het oog op gevallen, waarin de recidive onder dusdanige omstandigheden heeft plaats gevonden, dat zij aan de toepassing van strafopschorting niet in den weg behoeft te staan. Men kan de vraag, of in een gegeven geval een recidivist al dan niet voor strafopschorting in aanmerking zou kunnen komen, veilig aan de beslissing van den rechter overlaten. Onze rechterlijke macht vertoont, vooral in de latere jaren, eene geneigdheid tot zeer strenge bestraffing van recidivisten, en terecht. Voor bezorgdheid, dat recidivisten meer dan oirbaar van het nieuwe instituut profijt zllen trekken, bestaat dan ook geen voldoende grond.

§ 5. Door vele leden zijn bezwaren geopperd tegen het in het oorspronkelijk ontwerp opgenomen stelsel van voorwaarden, den veroordeelde voor den duur van den proeftijd met betrekking tot zijn gedrag op te leggen, en in het bijzonder tegen de regeling van het bijzonder toezicht op de naleving dier voorwaarden in dat ontwerp. De ondergeteekende heeft aandachtig overwogen, in hoever aan die bezwaren zou dienen te worden tegemoet gekomen. En die overweging heeft hem tot de slotsom geleid, dat inderdaad voor wijziging van het ontwerp te dien aanzien reden bestaat.

Wat het bijzonder toezicht betreft, dient z. i. in het wetsontwerp uitdrukkelijk te worden nedergelegd, dat de ondertoezichtstelling enkel mag gericht zijn *op het verleenen van hulp en steun aan den veroordeelde*, zoodat van een dezen „steeds vervolgend, misschien spionneerend, toezicht” geen sprake zal kunnen zijn. Zulks in overeenstemming trouwens ook met de bedoeling van het oorspronkelijk ontwerp. De mogelijkheid tot het in het leven roepen van zoodanig bijzonder toezicht en in het algemeen van bijzondere voorwaarden zou de ondergeteekende overigens willen behouden, zij het dan ook onder de hierna te vermelden belangrijke beperkingen, en wel op de volgende gronden. Het is, als het ware, een axioma van de strafrechtswetenschap, dat er moet zijn een zeker parallelisme tusschen de groote verscheidenheid van crimineele persoonlijkheden en daden, waartegen de rechter heeft op te treden, en de hoeveelheid middelen, welke hem ter bestrijding van de criminaliteit ten dienste staan, in dien zin, dat hij op elken gegeven delinquent eene strafrechtelijke behandeling moet kunnen toepassen, die enerzijds aan de te stellen eischen van gerechtigheid en doelmatigheid voldoet en anderzijds in de wils- en belangensfeer van den delinquent niet meer ingrijpt

dan streng noodzakelijk is. Wanneer men nu in den geest van het Belgisch-Fransche stelsel den rechter enkel de keuze geeft tusschen eene strafopschorting zonder bijzondere voorwaarden en de meest intensieve vormen van strafrechtelijke behandeling, de gevangenisstraf en de hechtenis — oplegging van geldboete is dikwijls niet mogelijk —, dan zou men daarmede van de toepassing van het nieuwe instituut uitsluiten allerlei gevallen, waarin tenuitvoerlegging van gevangenisstraf of hechtenis niet noodzakelijk is, doch waarin niettemin met de strafopschorting zonder bijzondere voorwaarden niet kan worden volstaan. In die gevallen zou dan gevangenisstraf of hechtenis moeten worden ten uitvoer gelegd, terwijl die straffen meer in de wils- en belangen sfeer van den delinquent ingrijpen dan noodzakelijk is.

Het zij den ondergeteekende vergund, het gezegde door eenige voorbeelden te verduidelijken. Welke personen komen in aanmerking voor strafopschorting zonder bijzondere voorwaarden? Welke personen voor strafopschorting, gepaard aan het stellen van bijzondere voorwaarden en in het bijzonder aan ondertoezichtstelling? Het meergenoemde rapport der commissie, benoemd door het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen, zegt terecht, dat de ondertoezichtstelling alleen moet worden bevolen, „waar reclasseering noodig is en zonder dat toezicht niet valt te bereiken”. 1) Reclasseeringsmaatregelen zullen nu, met name bij de opschorting van lichtere straffen, niet zelden kunnen worden ontbeerd. Als in de termen vallend voor strafopschorting zonder bijzondere voorwaarden denke men b.v. aan den onbesproken jongen man, die in dronkenschap zich eens tegen de politie verzet en daarvoor thans wellicht een week of veertien dagen gevangenisstraf ondergaat. De schrik, aan procedure en veroordeeling verbonden, in verband met de algemeene voorwaarde van onthouding van strafbare feiten en c. q. de bijzondere voorwaarde van schadevergoeding, zijn hier allicht voldoende om verdere crimineele handelingen te voorkomen. Anders wordt het echter, waar het individuen geldt, die zich reeds bepaalde criminogene gewoonten of neigingen hebben eigen gemaakt en gevaar voor recidive opleveren, indien die gewoonten of neigingen gedurende den proeftijd niet stelselmatig worden bestreden. Reeds te voren in deze Memorie noemde de ondergeteekende het geval van een jeugdige kantoorbediende in eene groote stad, die allengs in verkeerd gezelschap raakt, verkeerde levensgewoonten aanneemt, te veel geld uitgeeft en eindigt met eene verduistering ten nadeele van zijn patroon. Zoo iemand zal allicht tot eene gevangenisstraf van zes maanden tot een jaar worden veroordeeld. Toch kunnen de omstandigheden van dien aard zijn, dat de tenuitvoerlegging dier straf niet absoluut noodzakelijk is te achten; intusschen zal de rechter tot de

1) Men zie bladz. 8 van dat rapport (bladz. 18 van de nadere uitgave van dat rapport).

opschorting der genoemde straf wel alleen dan durven overgaan, indien hij de zekerheid kan scheppen, dat de delinquent gedurende den proeftijd aan op het aankweken van betere levensgewoonten gerichte speciale voorwaarden en met name aan een bijzonder toezicht zal zijn onderworpen. M. a. w. zoowel de strafopschorting zonder bijzondere voorwaarden als de strafopschorting in verbinding met bijzondere voorwaarden en met name ondertoezichtstelling hebben elk een eigen aanwendingsgebied; de strafopschorting zonder bijzondere voorwaarden kan voldoende zijn voor lichtere gevallen, doch is onvoldoende voor de zwaardere. En men bedenke verder, dat in het gewijzigd wetsontwerp de grenslijn voor de toepassing van het nieuwe instituut op vrij algemeen aandrang zoowel in als buiten de Tweede Kamer niet onaanzienlijk en wel tot een jaar is verhoogd. Werd nu de mogelijkheid van bijzondere voorwaarden en met name van ondertoezichtstelling uit het wetsontwerp gelicht, dan zou daarvan het gevolg zijn, dat juist de straffen van zes maanden tot een jaar, welke vele leden binnen den kring der werking van het nieuwe instituut wilden trekken, voor opschorting practisch slechts betrekkelijk zelden in aanmerking zouden komen. Immers die zwaardere straffen treffen gewoonlijk delinquenten, wier persoonlijkheid gevaar voor recidive oplevert en die daarom gedurende den proeftijd den in de bijzondere voorwaarden gelegen krachtigen prikkel tot zelfverbetering en een stelselmatig toezicht van noode hebben. Indien de rechter te hunnen aanzien enkel strafopschorting zonder bijzondere voorwaarden zou kunnen bevelen, dan zou hij vermoedelijk veelal aan uitvoering der gevangenisstraf of hechtenis zelve de voorkeur geven, terwijl toch die uitvoering door het stellen van bijzondere voorwaarden zou kunnen worden vervangen.

Uit het bovenstaande vloeit nu aanstonds voort, welke concessie, naar het oordeel van den ondergeteekende, aan de wenschen der hier bedoelde leden allereerst dient te worden gedaan. Waar toch vaststaat, dat ondertoezichtstelling en bijzondere voorwaarden bestemd zijn om te worden aangewend daar, waar de persoonlijkheid van den delinquent zulks vereischt, m. a. w. in de meer ernstige gevallen, waarin reclasseeringshulp gewenscht is, schijnt er voldoende reden om bedoelde aanwending wettelijk tot de gevallen van opschorting van straffen van zekere zwaarte te beperken. In het gewijzigd ontwerp is dientengevolge, behoudens eene hierna te vermelden uitzondering, de mogelijkheid tot het stellen van bijzondere voorwaarden in het algemeen en van in het leven roepen van een speciaal toezicht in het bijzonder alleen geopend, waar de opschorting betreft eene gevangenisstraf of hechtenis van ten minste twee maanden. Ten aanzien van straffen van geringeren duur en van geldboeten mag worden aangenomen, dat zij personen betreffen, die in het algemeen reclasseeringsbemoeiingen minder van noode hebben. En ook wil de ondergeteekende, wat dergelijke lichte straffen betreft, wel toegeven, dat de vrijheidsbeperkingen, in bijzon-

dere voorwaarden en ondertoezichtstelling gelegen, den veroordeelde wel eens onevenredig zwaar zouden kunnen drukken.

De eene uitzondering, waarop hierboven werd gedoeld, is deze, dat volgens het gewijzigd wetsontwerp ook aan de opschorting van eene lichtere straf dan twee maanden gevangenisstraf of hechtenis als bijzondere voorwaarde kan worden verbonden de vergoeding van door het strafbare feit veroorzaakte schade. Deze uitzondering spreekt voor zich zelve. Daadwerkelijke geneigdheid om de gevolgen van het gepleegde feit zooveel mogelijk te herstellen, is wel een der voornaamste symptomen van de gezindheid, welke bij een delinquent moet bestaan, wil hij voor strafopshorting in de termen vallen. Door het stellen van deze bijzondere voorwaarde geeft de rechter hem slechts een nieuwen prikkel tot iets, waartoe hij — is hij der strafopshorting waardig — reeds uit eigen aandrift zou zijn overgegaan. Bovendien zal ten gevolge van den indruk der vergoeding van schade naar buiten het nieuwe instituut practisch in betrekkelijk meer gevallen kunnen worden toegepast, indien steeds zoodanige vergoeding als bijzondere voorwaarde kan worden opgelegd.

Zijn nu hierboven de grenzen aangegeven, waarbinnen de ondergeteekende de mogelijkheid van het stellen van bijzondere voorwaarden zou willen behouden, zoo moge hij thans op de bedenkingen, dienaangaande in het Voorloopig Verslag geopperd, eenigszins dieper ingaan. In Engeland kan ongetwijfeld het „probation-system” op uitnemende resultaten bogen. De verhouding tusschen het aantal ongunstige gevallen en het getal „voorwaardelijke veroordeelingen” is, gelijk uit het buitenlandsch overzicht in de Memorie van Toelichting blijkt, in Engeland vergelijkenderwijs buitengewoon bevredigend. Dat daar te lande het instituut der „probation” minder zou voldoen, dan gewoonlijk wordt aangenomen, is den ondergeteekende niet gebleken. Tegen de juistheid dier bewering pleit reeds voldoende de omstandigheid, dat het aantal „probation orders”, door de Engelsche rechterlijke macht uitgevaardigd, zeer sterk stijgt. Bedroeg dit aantal in 1908: 8023, zoo was het in 1912 reeds tot 11.193 geklommen. Ten onrechte verkondigen de hier bedoelde leden de meening, als zou op het vasteland van Europa het „probation-system” nergens zijn overgenomen. Immers in meerdere Zwitsersche kantons, o.a. in Bern en Graubünden, wordt de voorwaardelijk veroordeelde wel degelijk aan toezicht („Schutzaufsicht”) onderworpen en moet hij zich aan de hem door den rechter of door de met het toezicht belaste commissie of persoon gegeven aanwijzingen gedragen. Solothurn kent een *verplicht* patronaat voor voorwaardelijk veroordeelden. En wat de resultaten betreft, moge de ondergeteekende volstaan met den volgende passus aan te halen uit het I. Jahresbericht des Amtes für Schutzaufsicht des Kantons Bern 1912 (bladzijde 6): „Es ist ohne weiteres klar und es sprechen die bisherigen Erfahrungen entschieden dafür, dass der Wert des bedingten Straferlasses durch die Verbindung mit der Schutzaufsicht bedeutend erhöht wird.” De

buitenlandsche ervaringen, met het „probation system” opgedaan, zijn inderdaad niet anders dan gunstig.

Sommige leden achten het in strijd met het beginsel der strafop-schorting, „den veroordeelde, dien men de gelegenheid wil geven te toonen, dat hij geen straf noodig heeft”, aan strenge voorwaarden en toezicht te binden. Na het einde van den proeftijd zou hij dan niet gelijke waarborgen bieden voor voldoende zedelijke kracht, als het geval zou zijn, indien hij den proeftijd als waarlijk vrij man was doorgelopen. De ondergeteekende kan deze opvatting, zoo algemeen geformuleerd, niet deelen, waar immers juist de bijzondere voorwaarden en de ondertoezichtstelling tot verhooging van de zedelijke kracht van den veroordeelde zullen strekken. De nakoming der bijzondere voorwaarden zal goede levensgewoonten in hem kunnen vormen, het bijzondere toezicht hem ook moreel steunen. Niet ont-kend mag echter worden, dat het in vele gevallen gewenscht kan zijn, de aanvankelijke gestrengheid van bijzondere voorwaarden en toezicht in den loop van den proeftijd te matigen of zelfs die voor-waarden en dat toezicht nog vóór den afloop van den proeftijd te be-eindigen en aldus een tijdperk van overgang tot volkomen vrijheid, als het ware een proeftijd binnen den proeftijd, in het leven te roe-pen. Hoewel nu reeds artikel 14*septies* in het oorspronkelijk wets-ontwerp den rechter de bevoegdheid wilde geven om *gedurende* den proeftijd in de gestelde voorwaarden wijziging te brengen, is de ondergeteekende te rade geworden ten deze nog een stap verder te gaan door in het gewijzigd wetsontwerp den rechter de bevoegdheid te verleenen reeds aanstonds bij zijne uitspraak bijzondere voorwaarden (en toezicht) aan een bepaalden termijn, korter dan den proeftijd, te binden. Deze regeling beteekent niet alleen eene nieuwe tegemoet-koming aan de leden, die van het stelsel van bijzondere voorwaarden aanvankelijk te groote belemmeringen in bewegingsvrijheid duchten, doch past tevens geheel in den gedachtengang der in den aanhef dezer alinea bedoelde leden, waar immers ook door de toepassing der nieuwe bepaling den veroordeelde nog binnen den proeftijd de gelegenheid zal worden geboden om van vermeerderde zedelijke kracht te doen blijken. Blijkt de termijn, tot welke de bijzondere voorwaarden zijn beperkt, te kort, dan zal alsnog door toepassing van artikel 14*g* (artikel 14*septies* in het oorspronkelijk wetsontwerp) de noodige nadere voorziening kunnen worden getroffen.

Letkend op de wenschen dier leden, die zich bevreesd betoonen, dat door de voorwaarden de veroordeelde al te zeer in zijne bewe-gingsvrijheid zou kunnen worden belet, heeft de ondergeteekende voorts besloten, de in het oorspronkelijk ontwerp voorkomende al-gemeene voorwaarde van onthouding van wangedrag te schrappen. Inderdaad komt het verbod van zich niet te misdragen als *alge-meene* voorwaarde te streng voor en te veel afhankelijk van subjec-tieve opvattingen. Overigens acht de ondergeteekende de bezwaren, door de hier bedoelde leden geopperd, niet vrij te pleiten van eenige overdrijving. De stelling, als zou de rechter er toe kunnen komen,

den veroordeelde door het stellen van bijzondere voorwaarden „tegen alle recht en reden in” in zijne bewegingsvrijheid te kortwieken, wordt reeds wederlegd door de overweging, dat de rechter immers thans ook geen misbruik maakt van zijne enorme bevoegdheid om binnen de grenzen van maximum en minimum den duur der straf te bepalen. De te stellen bijzondere voorwaarden zullen voorts in geen geval, objectief bezien, „pijnlijk, vernederend, ja onduldbaar” mogen zijn. Tenzij men als zoodanig zou willen qualificeeren het verbod aan een dief om zijn oude kornuiten weer op te zoeken of aan een alcoholist om naar de herberg te gaan. Dat de rechter het nieuwe instituut zou gaan misbruiken om veroordeelden in politiek opzicht te belemmeren, acht de ondergeteekende te eenenmale ondenkbaar. De ervaring, in het buitenland met het „probation-system” opgedaan, geeft niet de minste aanknoopingspunten voor vrees in die richting. Is eene dergelijke vrees op zich zelve niet even ongerijmd als zou zijn eene eventueele bezorgdheid hiervoor, dat de rechter een veroordeelde als voorwaarde zou opleggen om van godsdienst te veranderen? En zou eene geheel soortgelijke vrees ook niet kunnen worden geopperd ten aanzien van de strekking der voorwaarden bij de voorwaardelijke invrijheidstelling en bij de opschorting van tucht schoolstraf en van de gevangenisstraf, bedoeld bij artikel 39^{quater} van het Wetboek van Strafrecht? Intusschen heeft de ondergeteekende geen bezwaar om met de bezorgdheid der hier bedoelde leden, zij het dan ook naar zijne meening ten overvloede, rekening te houden en daarom in het gewijzigd wetsontwerp de bepaling opgenomen, volgens welke de bijzondere voorwaarden geene godsdienstige of staatkundige strekking mogen bezitten.

Naar het oordeel van den ondergeteekende zou het niet aangaan, den veroordeelde in elk geval de keuze te laten van de strafoposchorting gebruik te maken, dan wel de straf te ondergaan. Immers de vraag, welke straf of strafrechtelijke behandeling op een overtreder der strafwet moet worden toegepast, dus ook of al dan niet strafoposchorting behoort te worden gelast, is een quaestie niet van bijzonder, maar van algemeen belang. Dat enkele overtreders der strafwet juist door hunne sterke persoonlijkheid tot het gepleegde feit zijn gekomen, kan worden toegegeven. Het betreft hier echter gevallen van hooge uitzondering, met name sommige gevallen van politieke misdrijven. En de ondergeteekende is van meening, dat juist in die gevallen het stelsel van bijzondere voorwaarden in het algemeen wel geen toepassing zal kunnen vinden. Ten aanzien van politieke overtreders der strafwet zal in den regel of van last tot strafoposchorting moeten worden afgezien of met de algemeene voorwaarde (eventueel gepaard aan verplichting tot schadevergoeding) moeten worden volstaan. De vrees, dat het stelsel van bijzondere voorwaarden juist voor de bedoelde „sterke persoonlijkheden” eene verslechtering van strafpositie zou beteekenen, acht de ondergeteekende dientengevolge ongegrond.

Door verscheidene leden wordt betwijfeld of het bijzonderen ver-

eenigingen en instellingen op penitentiair gebied, van welke reeds zoowel wordt gevraagd, mogelijk zal zijn aan het probation-werk wel dat aandeel te nemen, dat naar de bedoeling van het wetsontwerp van die vereenigingen en instellingen wordt verwacht. Bedoelde twijfel kan niet op meer afdoende wijze worden ontzenuwd, dan door te herinneren aan de besprekingen, op de jongste vergadering van het Nederlandsch Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen gehouden, naar aanleiding van meergenoemd rapport der door het Hoofdbestuur van het Genootschap benoemde commissie omtrent het wetsontwerp, welke besprekingen hebben geleid tot het met algemeene stemmen aannemen eener motie, waarin onder meer wordt gesteld, „dat uit reclasseeringsoogpunt. . . . aan het instituut der Voorwaardelijke Strafofschorting de instelling van. toezicht (patronaat) niet mag ontbreken.” Uit die besprekingen blijkt, dat onze oudste en meest belangrijke reclasseeringsvereeniging, waarin mannen zijn gezeten, die zich jaren lang met de praktijk der reclasseering hebben bezig gehouden, volkomen bereid is, tot de organisatie van het patronaat over personen, te wier aanzien strafopschorting heeft plaats gevonden, de gevraagde medewerking te verleenen. De ondergeteekende is dan ook overtuigd, dat de verbinding van de strafopschorting met een door reclasseeringsinstellingen uit te oefenen bijzonder toezicht hier te lande c.q. op ruime schaal practisch toepassing zal vinden. Voor zoover echter het bijzonder toezicht niet aan zoodanige instellingen zal kunnen worden opgedragen, zullen daarmede uiteraard bijzondere ambtenaren moeten worden belast. Het aantal dier ambtenaren zal intusschen niet zoo groot behoeven te zijn, dat tot de benoeming van niet alleszins geschikte personen zou moeten worden overgegaan. En wat de noodzakelijke kosten van salarissen, enz. betreft, zie, men niet voorbij, dat die van geringe beteekenis zullen zijn, vergeleken bij de groote besparing van uitgaven, welke de invoering van het nieuwe instituut voor den Staat zal medebrengen. Wil men de „probation” niet, dan zullen tal van overtreders der strafwet, die anders onder toezicht in de vrije maatschappij zich zouden kunnen blijven bewegen, langdurige gevangenisstraf of hechtenis moeten ondergaan; de Staat is dan duurder en slechter uit.

De ondergeteekende zou dan ook het stelsel van bijzondere voorwaarden en ondertoezichtstelling, gelijk het in het gewijzigd wetsontwerp nader is beperkt en geregeld, willen behouden. Hij geeft gaarne toe, dat voor reclasseeringssteun in de gevallen van voorwaardelijke invrijheidstelling in het algemeen betrekkelijk nog meer reden bestaat dan in de gevallen van strafopschorting, waarbij op den delinquent de smet van te hebben „gezet” nog niet behoeft te rusten. Men vatte het begrip „reclasseering” echter niet te eng op. Verheffing heeft noodig wie gevallen is — niet alleen wie „gezet” heeft —, steun en toezicht, wie dreigt wederom te vallen, onverschillig welke gevolgen de vroegere val voor hem heeft gehad. Zou het dan niet onbillijk zijn, aan hem, wiens val onder zoo-

danige omstandigheden heeft plaats gehad, dat hij voor eene strafopshorting in aanmerking kon komen, den in de ondertoezichtstelling gelegen steun te onthouden? Nog afgezien hiervan, dat dikwijls enkel de in de ondertoezichtstelling gelegen waarborg de toepassing van het nieuwe instituut, met alle daaraan ook voor den delinquent verbonden voordeelen, zal mogelijk maken.

Na de zeer ingrijpende verandering, welke het stelsel der bijzondere voorwaarden in het gewijzigd wetsontwerp heeft ondergaan, kan dit niet geacht worden gevaren op te leveren, die zwaarder zouden moeten wegen dan de goede werking, die van de verbinding van de strafopshorting met de „probation” met grond mogen worden verwacht. In het kort komt dat stelsel nu hierop neer. Bij opshorting van gevangenisstraf of hechtenis van minder dan twee maanden of van geldboete kan naast de algemeene voorwaarde van het zich onthouden van strafbare feiten — men zie bij artikel 14*d* — alleen worden opgelegd de verplichting tot vergoeding van door het strafbare feit veroorzaakte schade. Bij opshorting van gevangenisstraf of hechtenis van twee maanden of meer kan daarentegen de rechter aan de genoemde algemeene voorwaarde ook andere speciale voorwaarden, het gedrag van den veroordeelde betreffende, toevoegen en in het bijzonder *te zijner hulp en steun* hem aan een bijzonder toezicht onderwerpen. Die speciale voorwaarden mogen geene godsdienstige of staatkundige strekking hebben en kunnen, onverminderd de door artikel 14*g* geopende mogelijkheid tot wijziging der voorwaarden gedurende den proeftijd, door den rechter reeds aanstonds bij zijne uitspraak tot een bepaalden termijn, korter derhalve dan de proeftijd, worden beperkt. Het lijdt nu bij den ondergeteekende geen twijfel, dat het nieuwe instituut, aldus geregeld, ver de voorkeur verdient boven den Belgisch-Franschen vorm. Ongetwijfeld kan ook die meer elementaire vorm in België en Frankrijk op goede resultaten bogen. Doch men vergeete niet, dat het Belgisch-Fransche stelsel enkel deugt voor zeer weinig ernstige gevallen, waarin de rechter den delinquent aanstonds na de veroordeeling weder geheel aan zich zelve durft over te laten. Zoodra men echter erkent, wat trouwens niet te ontkennen valt, dat er andere meer ernstige gevallen zijn, waarin, ofschoon het „door muren en grendels verzekerde toezicht van den gevangenisbewaarder” niet absoluut noodzakelijk is, toch de tenuitvoerlegging der opgelegde gevangenisstraf of hechtenis enkel kan worden ontbeerd, indien de delinquent aanvankelijk aan eenig minder gestreng bijzonder toezicht, aan eenige verstandig gekozen geringere vrijheidsbeperkingen onderworpen wordt, dan zal men de voorgestelde verbinding van de strafopshorting met de „probation” moeten opvatten als de logische uitbouw en vervolmaking van het minder gecompliceerde, doch tevens functioneel lager staande Belgisch-Fransche systeem.

Eene verstandige keuze der aan den veroordeelde op te leggen bijzondere voorwaarden zal voor eene goede werking van het „pro-

bation-system" uiteraard noodzakelijk zijn. De ondergeteekende zegt dit den leden, die de opneming in het wetsontwerp van de „probation" verdedigen, gaarne na. Eene zoodanige keuze mag echter van onze rechterlijke macht worden verwacht. Men kan zeker zonder veel moeite zich voorwaarden denken, zóo ondoelmatig gekozen, dat de goede werking daarvan gelijk nihil is en zij slechts verbittering van den veroordeelde ten gevolge hebben. Van elke bevoegdheid, die men den rechter toekent, kan in theorie misbruik worden gemaakt. Acht men intusschen eene rechterlijke bevoegdheid tot het opleggen van bijzondere voorwaarden, gelijk die in het gewijzigd wetsontwerp is gelimiteerd, op zich zelve gewenscht, dan moet men gevaar voor misbruiken noodzakelijk mede in den koop nemen. En zoodanig gevaar acht de ondergeteekende ten deze niet aanwezig.

De ondergeteekende heeft ten slotte gaarne nota genomen van de verklaring van enkele leden, dat zij het beginsel der „probation" willen aanvaarden, indien dit noodig is om het instituut der strafopshorting eindelijk in ons strafrecht eene plaats te verschaffen. Hij vertrouwt, dat de belangrijke wijzigingen, door hem in het stelsel van bijzondere voorwaarden aangebracht, niet alleen de daartegen in het Voorloopig Verslag aangevoerde bezwaren zullen hebben opgeheven, doch ook de hier bedoelde leden ten opzichte van dat stelsel wat warmer zullen hebben gestemd.

§ 6. • De bevoegdheid om, zij het ook in bijzonder lichte gevallen, geheel en al van strafoplegging af te zien, zou de ondergeteekende bij deze gelegenheid niet aan den rechter willen zien toegekend. Zoowel formeel als materieel toch zou een daartoe strekkend voorstel vallen buiten de lijn van dit wetsontwerp; immers afzien van strafoplegging is geheel iets anders en gaat veel verder dan afzien van de tenuitvoerlegging eener opgelegde straf. Bij eene principieele herziening van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht zal er intusschen gelegenheid zijn om dit punt opnieuw ter sprake te brengen. Immers, naar de aanvankelijke meening van den ondergeteekende zou eene bevoegdheid, als hier bedoeld, bij die gelegenheid moeten worden gezien.

Artikelen.

Aan den in het Voorloopig Verslag geuiten wensch naar eene Nederlandsche nummering der na artikel 14 in het Wetboek van Strafrecht in te voegen artikelen is door den ondergeteekende op de gronden, ter motiveering van dien wensch aangevoerd, gevolg gegeven.

Bepaald bezwaar kan daartegen, naar het oordeel van den ondergeteekende, niet bestaan, nu reeds bij de wet van 27 Augustus 1914 (*Staatsblad* no. 426) een „Hollandsch" genummerd artikel — te weten artikel 473a — in het Wetboek van Strafrecht is opgenomen

en dus toch te eeniger tijd naar eenvormigheid op dit stuk zal moeten worden gestreefd.

Het zij den ondergeteekende vergund, de opmerkingen en beschouwingen omtrent de in het Wetboek van Strafrecht in te laschen artikelen over de strafopshorting niet in de volgorde van het oorspronkelijke wetsontwerp, doch, duidelijkheidshalve, aan de hand van het ten deze niet onbelangrijk omgewerkte gewijzigd ontwerp te bespreken. De bepalingen omtrent de zekerheidsstelling voor de nakoming der voorwaarden zijn in het gewijzigd wetsontwerp geschrapt. Naar de meening van den ondergeteekende behoort noch de veroordeelde noch een derde het in zijne macht te hebben, het bevel tot strafopshorting *van den aanvang af* te verijdelen. Evenzeer zijn geschrapt de bepalingen, welke het openbaar ministerie de bevoegdheid wilden verleen tot de voorloopige aanhouding van den veroordeelde, die vermoed wordt in strijd met de hem gestelde voorwaarden te hebben gehandeld. Laat die handeling op zich zelve de toepassing van voorloopige hechtenis, welke trouwens steeds uitzondering moet blijven, niet toe, dan schijnt er geen voldoende reden, zoodanige toepassing wel toe te laten, indien de handelende is een veroordeelde met opgeschorte straf.

Art. 14a. Het *eerste lid* (vgl. art. 14*bis*, eerste lid, O.W. 1) luidt thans zóó, dat de gewraakte uitdrukking „nader mocht gelasten” daarin niet langer voorkomt. Het wil den ondergeteekende voorts voorkomen, dat het hier niet de plaats is, den term „principale hechtenis” in het Wetboek van Strafrecht in te voeren, in verband waarmede de uitdrukking „andere dan vervangende hechtenis”, welke trouwens slechts eenmaal voorkomt, door hem is gehandhaafd.

Het *tweede lid* (nieuw) regelt 's rechters bevoegdheid tot de opshorting van geldboeten. De gemaakte uitzondering voor zaken van Rijksbelastingen vindt haren grond in meerdere overwegingen, in hoofdzaak ontleend aan de bijzondere bepalingen, welke voor de tenuitvoerlegging van boeten in zoodanige zaken bestaan (verhaal op goederen, lijfswang, enz.), en aan het bijzonder karakter, hetwelk de fiscale boeten niet zelden bezitten.

Het *derde lid* is aldus gewijzigd, dat aan de door enkele leden bij het overeenkomstige artikel 14*bis*, laatste lid, O.W. gemaakte opmerking is gevolg gegeven.

Het *laatste lid* komt materieel geheel overeen met artikel 14*bis*, tweede lid, O. W. Het komt gewenscht voor, dat ook de aan elke strafopshorting, als hier bedoeld, te verbinden *algemeene* voorwaarde in het vonnis zal worden opgenomen. Uit het vonnis moet de veroordeelde alle hem opgelegde voorwaarden kunnen leeren kennen; van hem te verlangen, dat hij daartoe de wet zal naslaan, zou minder doelmatig zijn.

1) O. W. = oorspronkelijk wetsontwerp.

Art. 14b. In dit artikel is overgenomen de bepaling van artikel 14*bis*, derde lid, O. W., doch onder zoodanige vereenvoudiging, dat met de in het Voorloopig Verslag tegen die bepaling door enkele leden aangevoerde bezwaren is rekening gehouden.

Art. 14c. Het artikel wijkt alleen in zijn *tweede lid* van het overeenkomstige artikel 14*quater* O. W. af. Het schijnt beter het ingaan van den proeftijd aan het onherroepelijk worden van de veroordeeling te verbinden en niet aan het tijdstip der bij artikel 14*b* bedoelde kennisgeving, welks vaststelling na jaren practisch tot moeilijkheden aanleiding zou kunnen geven. Dat, als een gevolg van de hier bedoelde wijziging, de veroordeelde den proeftijd zou kunnen ingaan, onbekend met de hem gestelde voorwaarden, behoeft niet te worden gevreesd. Men vergelijke de voorgestelde aanvulling van artikel 266, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering. Bovendien verplicht artikel 14*b* het openbaar ministerie om de daar bedoelde kennisgeving *ten spoedigste* aan den veroordeelde *in persoon* te doen.

De meening van eenige leden, als zouden de gestelde maxima van den proeftijd te hoog zijn, kan de ondergeteekende niet deelen; hij kan dan ook aan den wensch dier leden naar verlaging resp. tot een jaar en tot zes maanden geen gevolg geven. Men late zich ten deze niet te veel leiden door de gedachte aan het ingrijpend karakter, hetwelk bijzondere voorwaarden — en bijzonder toezicht — voor den veroordeelde kunnen bezitten; immers uitdrukkelijk geeft het gewijzigd wetsontwerp aan den rechter de bevoegdheid om de bijzondere voorwaarden in hare werking tot een termijn binnen den proeftijd te beperken, waaruit voor hem tevens de plicht voortvloeit om in elk gegeven geval voor zich zelve na te gaan, in hoever zoodanige beperking door de omstandigheden is geboden. In vergelijking met de maxima in buitenlandsche wetgevingen zijn, gelijk uit het rechtsvergelijkend overzicht in de Memorie van Toelichting blijkt, de gestelde termijnen inderdaad laag. En bovendien — gelijk door andere leden terecht wordt opgemerkt — het zijn enkel *maxima*, die den rechter de gelegenheid zullen geven, de strafopschorting, ook wat den duur van den proeftijd betreft, aan de individualiteit van den schuldige aan te passen.

Zoodanige individualiseering is gewenscht en ligt geheel in de lijn van het door het Wetboek van Strafrecht gehuldigde beginsel van groote vrijheid van rechterlijke waardeering bij de straftoemeting. Den duur van den proeftijd in de wet te fixeeren, gelijk door bepaalde leden is voorgesteld, komt den ondergeteekende dan ook niet aanbevelenswaardig voor.

Art. 14d. Dit artikel — het omgewerkte artikel 14*quinquies* O. W. — behoeft na de algemeene beschouwingen dezer Memorie slechts weinig toelichting. De eisch, dat de veroordeelde zich niet zal misdragen, is als *algemeene* voorwaarde geschrapt.

Behouden daarentegen is in het *eerste lid* als algemeene voorwaarde, dat de veroordeelde geen strafbaar feit zal begaan. Eene beperking van dat verbod tot bepaalde, in de wet aan te wijzen strafbare feiten komt den ondergeteekende niet doelmatig voor. Het wetsontwerp bepaalt, dat het openbaar ministerie van overtreding van voorwaarden aan den rechter *kan* kennis geven, en dat de rechter in geval van zoodanige overtreding last tot tenuitvoerlegging *kan* geven. Het wetsontwerp wil derhalve de vraag, of in een gegeven geval het begane feit al dan niet voldoende grond oplevert voor de tenuitvoerlegging der opgeschorte straf geheel naar de bijzondere omstandigheden van dat geval en niet uitsluitend of mede naar eene noodzakelijk min of meer gebrekkige algemeene formule beoordeeld zien. Men zou zeker moeilijk in de wet kunnen neerschrijven, dat alleen wegens het plegen van een minstens even ernstig strafbaar feit, als dat waarvoor de strafopschorting is bevolen, strafuitvoering mag worden gelast. Immers dan zou b.v. de wegens diefstal veroordeelde, wiens straf is opgeschort, tijdens den proeftijd de lichtere feiten van verduistering of oplichting kunnen plegen, zonder dat daarin grond tot een allicht toch zeer gemotiveerden last tot tenuitvoerlegging zou kunnen worden gevonden. Ook de aanbevolen regeling, waarbij de al of niet „gelijksoortigheid” van het nieuwe feit met het oude over de al of niet toelaatbaarheid van last tot tenuitvoerlegging zou beslissen, zou in de practijk niet voldoen. Aan enkele voorbeelden, naar willekeur voor vermenigvuldiging vatbaar, moge dit worden gedemonstreerd. Verstoring der openbare orde in staat van dronkenschap (artikel 426 W. v. Sr.) is niet gelijksoortig met het zich in kenlijken staat van dronkenschap op de openbaren weg bevinden (artikel 453 W. v. Sr.), zaakbeschadiging niet met huisvredebreuk of mishandeling. Toch spreekt het vanzelf, dat opschorting van straf ter zake van het eene feit c. q. gevolgd moet kunnen worden door last tot tenuitvoerlegging dier straf op grond van het plegen van het andere. De eenige algemeene formule, die ten deze veilig zou kunnen worden gesteld, zou zijn deze, dat de rechter alleen dan last tot tenuitvoerlegging behoort te geven, indien het nieuwe feit daartoe voldoende grond oplevert. En deze formule behoort in de wet evenmin thuis als de min of meer vanzelf sprekende waarheid, dat de rechter ook de strafopschorting zelve alleen dan dient te bevelen, indien de omstandigheden van daad en dader zulks rechtvaardigen. Waarom ten slotte den rechter, wien men de vraag, of in een gegeven geval al dan niet strafopschorting moet worden bevolen, geheel ter beslissing wil overlaten, niet evenzeer de vrije hand gelaten, waar het geldt de vraag, of eene verleende strafopschorting al dan niet behoort te worden opgeheven? Gewenscht werd nog de algemeene voorwaarde zóó te redigeeren, dat daarin niet van het begaan van, doch van het onherroepelijk veroordeeld zijn wegens een strafbaar feit gesproken zou worden. Men kan echter aan den veroordeelde niet als eisch stellen, dat hij niet opnieuw onherroepelijk veroordeeld zal worden, aangezien dat

van zijn wil onafhankelijk is. Ter tegemoetkoming echter aan de juiste gedachte, die in bedoelden wensch doorstraalt, is artikel 14^f. eerste lid, met een nieuwen zin aangevuld, waaruit tevens voldoende blijkt, dat de rechter het bewijs van de niet-naleving der algemeene voorwaarde slechts uit eene nieuwe onherroepelijke uitspraak kan putten.

Het stelsel van bijzondere voorwaarden is in het gewijzigd wetsontwerp aldus geregeld en beperkt, dat het gevaar voor het stellen van minder doelmatige voorwaarden ook naar het oordeel der leden, die dat gevaar aanwezig achten, aanzienlijk zal zijn verminderd. De bijzondere voorwaarden zullen — met uitzondering van die van schadevergoeding — in het algemeen alleen in geval van opschorting van gevangenisstraf of hechtenis van twee maanden of langer kunnen worden opgelegd, mogen niet eene godsdienstige of staatkundige strekking bezitten en kunnen in hare werking tot een door den rechter te bepalen termijn binnen den proeftijd worden beperkt. Nog verder te gaan en in de wet aan te geven, welke bijzondere voorwaarden kunnen worden gesteld, komt den ondergeteekende ongewenscht voor. De groote verscheidenheid der voorwaarden, die in de practijk noodzakelijk zouden blijken, maakt eene opsomming dier voorwaarden in de wet onmogelijk, tenzij — als in de Engelsche wet — bij wijze van voorbeeld, hetgeen weder onnoodig en met den stijl van het Wetboek van Strafrecht in strijd zou zijn.

Stee ds als bijzondere voorwaarde te doen stellen vergoeding van door het strafbare feit veroorzaakte schade, zou van de toepassing der strafopshorting practisch uitsluiten hen die tot zoodanige vergoeding feitelijk buiten machte zouden zijn. Het gewijzigd wetsontwerp heeft intusschen voor alle gevallen de bevoegdheid tot het stellen dier voorwaarde behouden en het is te verwachten, dat de rechter c.q. van die bevoegdheid in ruime mate gebruik zal maken.

Het bezwaar, door enkele leden geopperd tegen de in het laatste lid van artikel 14^{quinquies} O. W. voorkomende bepaling, dat n.l. de voorwaarden kunnen „strekken tot het in het leven roepen van een bijzonder toezicht op hare naleving”, wordt door den ondergeteekende juist geacht. Niet de voorwaarden strekken c.q. daartoe, doch de rechter kan bij zijne uitspraak een bijzonder toezicht op de naleving der bijzondere voorwaarden aan eene bepaalde instelling of aan een bepaald persoon opdragen. Dientengevolge behoort bedoelde bepaling niet thuis in het artikel, dat over den inhoud der voorwaarden handelt, doch in het tot het toezicht op de naleving der voorwaarden betrekkelijke artikel, waarheen zij is overgebracht (vgl. artikel 14^e, tweede lid).

Art. 14e geeft, behoudens bepaalde, ten deele reeds besproken wijzigingen, weer den inhoud van artikel 14^{sexies}. O. W.

Het *tweede lid* vermeldt thans als mogelijke dragers van het bijzondere toezicht, naast instellingen en bijzondere ambtenaren, ook

houders van in het Rijk gevestigde inrichtingen. Zulks op het voetspoor van de Reclasseeringsregeling 1910 (*Staatsblad* no. 374).

Eene nadere regeling van het toezicht — het O. W. noemde alleen het bijzondere toezicht — bij algemeenen maatregel van bestuur (*derde lid*) zal niet kunnen worden vermeden, reeds om deze reden, dat anders de bepalingen over de strafopschorting zouden moeten worden uitgedijd tot een omvang, wellicht grooter dan dien van het thans geldende Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht. Ook het stellen van eenige meerdere hoofdlijnen omtrent het toezicht in het Strafwetboek, dan het gewijzigd ontwerp daarin wil doen opnemen, komt den ondergeteekende niet noodzakelijk voor. Immers de algemeene richting, waarin de organisatie van het toezicht zal worden uitgewerkt, is in het wetsontwerp en de stukken z. i. voldoende aangegeven. Men bedenke nog, dat ook de regeling van het toezicht op voorwaardelijk in vrijheid gestelden van den aanvang af door het Wetboek van Strafrecht aan een algemeenen maatregel van bestuur is overgelaten.

De in het Voorloopig Verslag geuite vrees, dat van de werkzaamheid van particuliere vereenigen op het gebied van het bijzondere toezicht ongewenschte verhoudingen het gevolg zullen zijn en dat het beginsel van scheiding naar politieke en godsdienstige overtuigen ook op die werkzaamheid van stonde af aan zijn ongewenschten invloed zal doen gevoelen, vindt in de ervaring geen bevestiging. Men bedenke, dat het hier enkel geldt de *uitbreiding* van reeds thans zoo vruchtdragende reclasseeringswerkzaamheid tot veroordeelden met opgeschorte straf. Welnu de practijk heeft geleerd, dat juist op het gebied der reclasseering particuliere vereenigen niet alleen op bijzonder bevredigende wijze werken en samenwerken, doch dat bij hen mede de drang om allereerst aan de te verheffen personen aanstonds hulp en steun te verleen, de gedachte aan politieke en godsdienstige verschillen pleegt te overheerschen. En de ondergeteekende zou niet weten, waarom zulks ook in den vervolge niet zoo zou blijven.

Art. 14f (vgl. artikel 14*octies* O. W.). De uitdrukking „indien de voorwaarden niet worden nageleefd” is door den ondergeteekende gehandhaafd. Het daartegen door eenige leden geopperd bezwaar kan hij niet deelen. Immers aan de objectieve omstandigheid der niet-naleving van de voorwaarden en niet, gelijk die leden schijnen te meenen, aan de subjectieve meening daaromtrent van rechter of openbaar ministerie is de bevoegdheid tot het geven of uitlokken van den last tot tenuitvoerlegging verknocht.

Het tweede lid van artikel 14*octies* O. W., welk lid ook blijkens het Voorloopig Verslag tot eenige bedenkingen aanleiding gaf, is door den ondergeteekende geschrapt. Dat lid wilde den rechter de bevoegdheid geven, de procedure tot wijziging der voorwaarden, tenuitvoerlegging, enz., ook ambtshalve in gang te brengen. Het komt echter beter voor, het openbaar ministerie — met het toezicht

belast — ook de volle daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheid te doen dragen. Het openbaar ministerie dient dus te beslissen, of bedoelde procedure al dan niet moet worden aangevangen, afgezien natuurlijk van het geval, dat de veroordeelde een verzoek om wijziging der voorwaarden of vervanging van den patroon tot den rechter heeft gericht (artikel 14*i*, eerste lid). Tegen mogelijk verzuim van het openbaar ministerie om de zaak aan te brengen, kan van hooger hand voldoende worden opgetreden. „Belanghebbenden” in den zin van de artikelen 33 W. v. Sv. en 73 R. O. zijn hier niet.

De taak, in het ontwerp-Loeff bij artikel 14*ter* aan de officieren van justitie opgedragen, ligt opgesloten in het toezicht op de naleving der voorwaarden, waarmede 14*e*, eerste lid, het openbaar ministerie belast. In den algemeenen maatregel van bestuur, vast te stellen ingevolge het laatste lid van dat artikel, zal ook het hier bedoelde onderdeel van dat toezicht worden uitgewerkt.

Art. 14g (vgl. artikel 14*septies* O. W.). Naar het oordeel van den ondergeteekende behooren de hier bedoelde beslissingen door den rechter ook „ambtshalve” te kunnen worden gegeven, niet als zou hij uit eigen initiatief ook de procedure tot het nemen van een dier beslissingen kunnen aanvangen — quod non —, doch wel in dezen zin, dat hij in zijne beslissing niet — als ten aanzien van het verzoek van den verdachte — tot af- of toewijzing der vordering van het openbaar ministerie beperkt is. Heeft dus, om maar iets te noemen, het openbaar ministerie gevorderd eene verzwaring der voorwaarden, dan zal de rechter niettemin, in stede daarvan, b.v. eene verlenging van den proeftijd, eene verandering van patroon of ook de tenuitvoerlegging der opgeschorte straf kunnen bevelen. Dit bevel wordt dus in zoover ambtshalve, d. w. z. „na ontvangst der vordering van het openbaar ministerie” — men vergelijkte het Voorloopig Verslag, bladz. 16, derde alinea van onderen —, niet „op de vordering van het openbaar ministerie”, gegeven. De gegevens, welke den rechter voor zoodanige beslissing ten grondslag strekken, worden hem door zijn onderzoek ter terechtzitting verschafft. Na dat onderzoek te hebben ingesteld, is de rechter het meest competent te achten om te beoordeelen, welke der hier bedoelde beslissingen in concreto moet worden genomen.

En juist omdat die beslissingen enkel op grond van een onderzoek worden genomen, dat den veroordeelde zeer krachtige waarborgen voor deugdelijkheid biedt, kan moeilijk worden volgehouden, dat diens rechtszekerheid door dit artikel te veel op losse schroeven wordt gezet.

Art. 14h. Het *eerste lid* van dit artikel — men vergelijkte het eerste en het derde lid van artikel 14*novies* O. W. — noemt de beslissingen op, welke de rechter naast die van artikel 14*g* met betrekking tot den veroordeelde met opgeschorte straf kan geven, n.l. last tot tenuitvoerlegging of waarschuwing.

Het *tweede lid* behelst alles, wat in het gewijzigd wetsontwerp is behouden van den inhoud van artikel 14*duodecies* O. W. Uit de redactie blijkt thans duidelijk, dat het feit, waarvoor nog na het einde van den proeftijd last tot tenuitvoerlegging kan worden gegeven, gedurende den proeftijd moet zijn gepleegd. De bepaling is het natuurlijk uitvloeiSEL van artikel 14*d*, eerste lid, dat in het gewijzigd wetsontwerp op de vroeger uiteengezette gronden gehandhaafd is. Het natuurlijk uitvloeiSEL: immers, het zou moeilijk aangaan, den veroordeelde op grond van de enkele omstandigheid, dat de veroordeeling ter zake van het gedurende den proeftijd gepleegde feit eerst na het einde van den proeftijd onherroepelijk wordt, van het mogelijk gevolg van het plegen van dat feit te ontheffen, nog afgezien hiervan, dat hij die omstandigheid — door het instellen van rechtsmiddelen — zelf in het leven zou kunnen roepen. Intusschen zal de last tot tenuitvoerlegging alleen dan na het einde van den proeftijd kunnen worden gegeven, indien de vervolging ter zake van het nieuwe feit nog tijdens den proeftijd is aangevangen. Anders zou deze bepaling voor den veroordeelde te bezwarerd worden. Nog eene tweede beperking ten gunste van den veroordeelde is in het gewijzigd wetsontwerp ingelascht, n.l. door de opneming van den tweeden zin van het tweede lid van dit artikel.

Wat den invloed der veroordeeling, gepaard aan strafopschorting, op de recidive betreft, worde, in aansluiting aan de algemeene beschouwingen dezer Memorie het volgende opgemerkt. In het gewijzigd wetsontwerp heeft het succesvol doorstaan van den proeftijd ten gevolge, dat de opgeschorte straf niet kan worden ten uitvoer gelegd. Wettelijke recidive-voorschriften, welke in het te voren hebben ondergaan van straf den strafverwaringsgrond vinden, zullen dus alsdan in zoover niet gelden. Vinden daarentegen bedoelde voorschriften dien grond in andere kenmerken: als het reeds eerder onherroepelijk veroordeeld zijn (vgl. b.v. artikel 453, tweede lid, W. v. Sr.), het nog niet verjaard zijn van het recht tot strafuitvoering (vgl. b.v. artikel 421, slotzinsnede, W. v. Sr.), enz., dan moet worden gevraagd, in hoever de vroegere veroordeeling met strafopschorting die kenmerken oplevert. Dit geldt ook met betrekking tot recidive tijdens den proeftijd. Bedoelde vraag zal, althans waar de wettelijke strafverwaringsgrond in de vroegere onherroepelijke veroordeeling wordt gevonden, bevestigend kunnen worden beantwoord. Ten onrechte zijn derhalve eenige leden de meening toegedaan, dat recidive tijdens den proeftijd niet zoodanigen grond kan opleveren.

Artt. 14i—14k. Deze artikelen regelen eenigszins meer uitvoerig dan artikel 14*novies* O. W., eerste, tweede en laatste lid, dat deed, de procedure om tot wijziging der voorwaarden, last tot tenuitvoerlegging, enz. te geraken. Bij deze nieuwe procedure-regeling is rekening gehouden met meerdere tegen de oorspronkelijke zoo in als buiten de Kamer geopperde bezwaren.

Art. 14*i* betreft het aanhangig maken der zaak en andere hande-

lingen, aan het rechterlijk onderzoek voorafgaande. De vordering en de conclusie, bij het *eerste lid* bedoeld, moeten zijn met redenen omkleed, zoodat zij mede den rechter het noodige feitelijke materiaal verschaffen voor het instellen van zijn onderzoek. Uitdrukkelijk bepaalt thans het *vierde lid*, dat ook de veroordeelde zelf getuigen en deskundigen kan doen dagvaarden. De dagvaarding van tolken zal, zoo noodig, hebben te geschieden vanwege het openbaar ministerie (artikel 14j, vierde lid, *juncto* artikel 183, tweede lid, W. v. Sv.). Het *vijfde lid* geeft thans eene ongetwijfeld gewenschte bevoegdheid tot kennismeming van stukken, terwijl het *zesde lid* regelt de wijze, waarop de oproepingen, dagvaardingen en beteekeningen bij dit artikel voorgeschreven, zullen moeten geschieden. De uitdrukking „advocaat of procureur binnen het Rijk de praktijk uitoefenende” wordt door den ondergeteekende juist geacht en is dan ook door hem gehandhaafd.

Art. 14j. regelt het onderzoek der zaak, een onderzoek geheel sui generis, dat door de verschillende gerechten op dezelfde wijze — behoudens eene uitzondering voor den kantonrechter (*derde lid*) — en los van een bepaalden aanleg zal zijn in te stellen. Bevoegd is het gerecht, dat de strafopshorting heeft bevolen, m. a. w. het gerecht, bij hetwelk het openbaar ministerie fungeert, dat voor de eventueele tenuitvoerlegging der opgeschorte straf zou moeten zorg dragen. Volgens het *eerste lid* zal het onderzoek in den regel met gesloten deuren plaats vinden. Zulks met het oog op de belangen van den veroordeelde. En vandaar, dat dezen, mits hij den leeftijd van achttien jaren heeft bereikt of meerderjarig is, de bevoegdheid is verleend te verzoeken, dat het onderzoek in het openbaar zal plaats vinden, in welk geval de rechter beslist, of en in hoever aan dat verzoek zal worden voldaan.

Het verhoor van den veroordeelde en ook van den patroon, voor zoover zij aan de oproeping tot bijwoning van het onderzoek hebben voldaan, wordt bij het *derde lid* voorgeschreven.

Tegen de toepasselijkverklaring op het onderzoek van Titel IV, § 2, van het Wetboek van Strafvordering zijn buiten de Kamer bezwaren geopperd, welke gegrondheid niet geheel kan worden ontkend. Dientengevolge geeft thans het *vierde lid* eene meer nauwkeurige aanwijzing van de artikelen van het Wetboek van Strafvordering, welke ten deze overeenkomstige toepassing zullen vinden.

Art. 14k. Het *eerste lid* handhaaft de ook in het O. W. voorgestelde uitsluiting van rechtsmiddelen tegen de rechterlijke beslissing. De twee quaesties, welke ten deze vooral van belang zijn — n.l. 1o. heeft de veroordeelde eene *bijzondere* voorwaarde overtreden? (wat de *algemeene* voorwaarde betreft, zie men artikel 14f, eerste lid) en 2o. levert de geconstateerde overtreding eener algemeene of bijzondere voorwaarde voldoende aanleiding op voor last tot tenuitvoerlegging? — komen in het algemeen niet zoo ingewikkeld voor, dat toekenning van rechtsmiddelen in het belang der rechtszekerheid van den veroordeelde zou moeten worden verlangd.

Bovendien zou, gelijk door bepaalde leden terecht is opgemerkt, zoodanige toekenning eene goede werking der ontworpen regeling in gevaar kunnen brengen.

Overeenkomstig den door sommige leden geuiten wensch is de uitspraak met open deuren in het *tweede lid* beperkt tot het geval, dat last tot tenuitvoerlegging wordt gegeven, terwijl het *derde lid* thans eene onverwijldete betekening van den inhoud der beslissing aan den veroordeelde zoomede aan zijn patroon en c.q. vroegeren patroon voorschrijft.

HOOFDSTUK II.

Bevordering der betaling van geldboeten.

Ook naar het oordeel van den ondergeteekende verdienen de bij dit hoofdstuk voorgestelde aanvullingen en wijzigingen tot wet te worden verheven.

De Eerste Afdeeling van dit hoofdstuk beoogt in hoofdzaak den rechter ook wat betreft de bepaling van den duur der voor eene opgelegde *geldboete* c. q. in de plaats tredende vervangende hechtenis, aan geen andere grenzen te binden dan 1o. een minimum van één dag en een maximum van zes (acht) maanden, en 2o. die van artikel 23, vierde lid, Wetboek van Strafrecht (niet meer dan één dag voor elken halven gulden der *opgelegde* boete). Aldus zal ten deze in hoofdzaak hetzelfde stelsel zijn aanvaard, als voor de vervangende hechtenis bij verbeurdverklaring reeds sedert 1886 zonder bezwaar heeft gegolden (artikel 34, tweede en derde lid, Wetboek van Strafrecht). De Kinderwetten — men vergelijkte de artikelen 23, zevende lid, en 34, vierde lid, Wetboek van Strafrecht — binden den rechter bij de bepaling van den duur der vervangende tuchtschoolstraf enkel aan een minimum en een maximum. De bepalingen der Eerste Afdeeling liggen zeker in de lijn van eene gezonde strafrechtspolitik. De rechter moet den duur der vervangende hechtenis aldus kunnen vaststellen, dat de veroordeelde, die tot de voldoening aan de opgelegde vermogensstraf in staat is, er geen belangrijk geldelijk voordeel in kan zien om, in stede daarvan, de vervangende hechtenis te ondergaan. Het was den ondergeteekende aangenaam te ontwaren, dat vele leden der Kamer daarover evenzoo denken als hij.

De enkele leden, die ten deze aanvankelijk bezwaren hebben geopperd, op grond hiervan, dat de rechter in het algemeen de geldelijke draagkracht van den veroordeelde niet met juistheid zou kunnen beoordeelen, gelieven te bedenken, dat vooral het gewijzigd wetsontwerp middellijk zal leiden tot vermeerdering van 's rechters gegeven omtrent die draagkracht. Het gewijzigd wetsontwerp toch opent de mogelijkheid van opschorting van geldboeten, indien den rechter blijkt, dat de betaling daarvan of de tevens uitgesproken

verbeurdverklaring voor den veroordeelde overwegend bezwaar oplevert. Reeds hierboven werd er op gewezen, dat dientengevolge de verdachte c. q. een zeer reëel belang zal erlangen om ter terechtzitting tegenwoordig et zijn en den rechter omtrent zijn vermogens-toestand inlichtingen te verschaffen, welke inlichtingen de rechter uiteraard op hunne betrouwbaarheid aan van elders te verkrijgen gegevens zal hebben te toetsen. En juist ook de voorgestelde groote vrijheid van den rechter bij het bepalen van den duur der vervangende hechtenis en van het openbaar ministerie bij het stellen van den termijn, waarbinnen aan de vermogensstraf moet worden voldaan, zal aan de vraag naar de geldelijke omstandigheden van den veroordeelde een nieuw actueel belang geven en onvermijdelijk eene nog meer intensieve behoefte om tot de beantwoording dier vraag in staat te worden gesteld, zoowel bij den rechter als bij het openbaar ministerie in het leven roepen. Middelen tot voorziening in die behoefte staan hun ten dienste en ook van de zijde van het centraal gezag zal worden bevorderd, dat die behoefte in elk gegeven geval zooveel mogelijk bevrediging zal vinden. En bovendien moet niet worden voorbijgezien, dat de rechter bij de bepaling van den duur der vervangende hechtenis uiteraard enkel zal rekening houden met hetgeen hem omtrent den vermogenstoestand van den veroordeelde met voldoende zekerheid is gebleken. Moch zoodanige zekerheid in een enkel geval niet zijn te verkrijgen, dan zal ook hier groote voorzichtigheid bij het vaststellen van bedoelden duur geboden zijn. Het komt den ondergeteekende dan ook voor, dat zonder gevaar voor misbruiken den rechter de hier bedoelde vrijheid zal kunnen worden toegekend.

Vertrouwd mag tevens worden, dat, waar de ontworpen wettelijke regeling meerdere bekendheid met de financieele draagkracht van veroordeelden zal bevorderen, de rechter bij de bepaling van het bedrag der boete met die draagkracht nog meer dan tot dusver rekening zal gaan houden, dat m.a.w. beboeting volgens een min of meer vast tarief zal worden tegengewerkt.

Heeft derhalve de ondergeteekende gemeend de bepalingen der Eerste Afdeling van dit hoofdstuk te moeten handhaven, zoo heeft hij daaraan nog toegevoegd een voorschrift (artikel 2) tot schrapping van het bij artikel 23, laatste lid, der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), tot invoering van het Wetboek van Strafrecht, aan artikel 1 der wet van 25 Mei 1880 (*Staatsblad* no. 86), betreffende de straffen tegen overtreders van provinciale verordeningen, toegevoegde lid. Tegen die overtreders is bedreigd hechtenis van ten hoogste twaalf dagen of geldboete van ten hoogste vijf en zeventig gulden. En bedoeld lid bepaalde nu, uitgaande van het reeds bij tal van latere wetten verlaten oorspronkelijk stelsel van het Wetboek van Strafrecht, volgens hetwelk de maximum-duur der bedreigde vervangende hechtenis den maximum-duur der bedreigde principale niet mocht overtreffen, dat de duur der vervangende hechtenis zou zijn van ten hoogste twaalf dagen. De be-

dreigde geldboete van ten hoogste vijf en zeventig gulden zou volgens artikel 23, derde lid, Wetboek van Strafrecht, op zich zelve de oplegging eener vervangende hechtenis van vijftien dagen hebben toegelaten. Nu met bedoeld stelsel en met een der grenzen, in artikel 23, derde lid, voormeld, opgenomen — ten hoogste zooveel dagen als het maximum der *bedreigde* boete vijftallen guldens bevat —, bij dit wetsontwerp principieel zal worden gebroken, behoort ook het aan de genoemde wet van 1880 bij de z.g. Invoeringswet toegevoegde lid thans te vervallen.

Ook de bepalingen van de Tweede Afdeeling van dit hoofdstuk zou de ondergeteekende willen handhaven. Men late zich ten deze niet leiden door eene niet gegrond te achten vrees, dat het openbaar ministerie van zijne nieuwe bevoegdheid, in het ontworpen tweede lid van artikel 341 W. v. Sr. neergelegd, misbruik zal maken. Het openbaar ministerie heeft waarlijk niet getoond er op belust te zijn om de tot vermogensstraffen veroordeelden de vervangende hechtenis te doen ondergaan. Integendeel heeft het zelfs, eenigermate naast de wet, in het belang der voorkoming van vervangende hechtenis de betaling van geldboeten bij gedeelten zoomede uitstel van betaling na afloop der daarvoor gestelde twee maanden toegelaten. Het streven van het openbaar ministerie gaat dus geheel in de richting, welke door de enkele leden, die ten deze bezwaren gevoelen, wordt gewenscht. Het stellen in de wet van een minimum-termijn voor de voldoening aan de opgelegde vermogensstraf komt den ondergeteekende dan ook onnoodig voor en bovendien ongewenscht. Waar het openbaar ministerie staat tegenover een veroordeelde, die betalen kan, en die wellicht de executie der vervangende hechtenis tot een *hem* passend tijdstip wil aanhouden, moet het bevoegd zijn, in bijzondere gevallen zelfs den korst mogelijken termijn voor zoodanige voldoening te stellen. Men zie hierbij niet voorbij, dat de invordering der geldboete, de tenuitvoerlegging der vermogensstraf, geschiedt door het fiscale bestuur (artikelen 343 en 344 W. v. Sv.), zoodat practisch de veroordeelde ook in die bijzondere gevallen steeds nog wel eenige dagen zal hebben om het benodigd bedrag bijeen te brengen.

De voorgestelde bevoegdheid van het openbaar ministerie om den gestelden termijn te verlengen, wordt thans reeds feitelijk uitgeoefend. Zien de leden, die tegen de toekenning dier bevoegdheid bezwaren hebben geopperd, niet wat te veel voorbij, dat het hier enkel geldt de regeling en begrenzing van een reeds gevestigd gebruik, welks wenschelijkheid door de ervaring is aangetoond? Eenigermate vreemd doet dan ook aan de stelling dier leden, dat bedoelde toekenning het resultaat van de overige in dit hoofdstuk voorgestelde bepalingen onzeker zou maken. Zeer zeker moet, waar noodig, het openbaar ministerie aan verzoeken om verlenging of verdere verlenging van den gestelden termijn weerstand weten te bieden. Doch weet het dat ook thans niet te doen? En zou het anderszids wel human en niet met de geheele strekking van dit wets-

ontwerp in strijd zijn, het openbaar ministerie de gelegenheid te benemen om den veroordeelde, die aannemelijk maakt, dat hij bij verlenging of verdere verlenging van den termijn alsnog zal betalen, eenig (verder) uitstel van betaling te verleenen? De hier bedoelde leden bevelen aan het Engelsche stelsel, hetwelk echter geenszins medebrengt, dat steeds dadelijk na de uitspraak de boete moet worden betaald. Integendeel kan in Engeland de rechter uitstel van betaling geven, gelijk hij ook b.v. betaling in gedeelten kan toelaten (men zie 42 en 43 Vict. Chapt. 49, Sect. 7). Met de vele leden, die de gelegenheid om uitstel te krijgen verdedigen, is de ondergeteekende van oordeel, dat deze in het belang van beperking der toepassing van vervangende hechtenis, mits wettelijk geregeld, moet worden behouden.

De uitdrukking „bedreigde geldboete” in het gewijzigde vijfde lid van artikel 23 W. v. Sr., komt ook in het bestaande derde lid van dat artikel voor, terwijl artikel 58, tweede lid, spreekt van „bedreigde vervangende hechtenis”. Hoewel derhalve het woord „bedreigd”, met betrekking tot straffen aangewend, aan de terminologie van het Wetboek van Strafrecht niet geheel vreemd is, bestaat er bij den ondergeteekende geen bezwaar het te eerst aangewezener plaats te schrappen.

HOOFDSTUK III.

Uitbreiding der voorwaardelijke invrijheidstelling.

De voorstellen, in dit hoofdstuk vervat, konden in beginsel ook bij den ondergeteekende instemming vinden. Zoodra de schuld van den veroordeelde aanvankelijk voldoende schijnt te zijn geboet en zijne verbetering genoegzaam gevorderd, behoort de noodige bevoegdheid te bestaan de zeer gestrengde vrijheidsbeperkingen, in het gevangenisrégime gelegen, door minder ingrijpende te vervangen, die, aan de individualiteit van den veroordeelde aangepast, dezen zoowel in bijzondere mate tot activiteit in de richting van zelfverbetering zullen prikkelen als hem de gelegenheid zullen geven van vermeerderd weerstandsvermogen tegen verleiding daadwerkelijk te doen blijken. Van eene reactie tegen de vroeger bestaande overschatting van de voordeelen van het cellulaire stelsel is ten deze, naar het oordeel van den ondergeteekende, minder sprake, doch enkel van verdere verwezenlijking eener van den aanvang af in het Wetboek van Strafrecht neergelegde penologische gedachte, nu de „voorzichtige proefneming”, met het instituut der voorwaardelijke invrijheidstelling sedert 1886 aangevangen, als geslaagd moet worden aangemerkt. De bezwaren, bij de vaststelling van dat wetboek geopperd tegen de oorspronkelijk voorgestelde ruime wettelijke erkenning van genoemd instituut, kunnen als vervallen worden beschouwd, vooral nu een ander uit strafrechtelijk oogpunt belangrijk

instituut — dat der reclasseering — zich sedert in die mate heeft ontplooid, dat het thans den noodzakelijken onderbouw voor eene vruchtdragende uitbreiding van eerstgemeld vermag te leveren.

Bij het onderzoek van dit wetsontwerp in de afdeelingen zijn blijkens het Voorloopig Verslag stemmen opgegaan om in de richting, door het ontwerp aangegeven, nog verder te gaan. De ondergeteekende heeft aandachtig overwogen, of en in hoever hij aan dien drang zou kunnen gevolg geven.

Tegen het door enkele leden geopperde denkbeeld om in de wet de voorwaardelijke invrijheidstelling imperatief voor te schrijven, bestaat bij hem het bezwaar, niet alleen op de gronden, door vele andere leden tegen dat denkbeeld aangevoerd, maar ook wijl de toepassing van voorwaardelijke invrijheidstelling eerst moet kunnen volgen, zoodra de daartoe bevoegde autoriteit op grond van de gegevens, welke haar daartoe ten dienste staan, van oordeel is, dat het doel der gevangenisstraf ten aanzien van een bepaalden veroordeelde aanvankelijk is bereikt. Reeds van te voren in de wet vast te leggen het vermoeden, dat zulks na een bepaalden tijd het geval zal zijn, komt den ondergeteekende onjuist voor. Zoodanig wettelijk vermoeden zou in zoovele gevallen door de feiten worden weerlegd, dat de goede werking van het hier bedoelde instituut ernstig in gevaar zou worden gebracht. Wellicht zal bij een algemeene herziening van het Wetboek van Strafrecht naar eene meer automatische toepassing van dat instituut kunnen worden gestreefd door bijv. de bepaling op te nemen, dat de veroordeelde voorwaardelijk in vrijheid zal worden gesteld nadat hij gedurende zijne straf een zeker aantal punten zal hebben verdiend. Zoodanige bepaling zou echter moeten samengaan, met allerlei wijzigingen van het bestaande cellulaire stelsel, welke thans niet aan de orde kunnen worden gesteld.

Ter tegemoetkoming aan de door eenige leden gewenschte verkorting van het gedeelte van de straf, dat moet zijn ondergaan, wil de veroordeelde voor voorwaardelijke invrijheidstelling in aanmerking komen, heeft ondergeteekende in het eerste lid van artikel 15 (*nieuw*) de woorden „drie vierden” door „twee derden” vervangen. Twee derden van den proeftijd wilde ook het oorspronkelijk Regeeringsontwerp tot vaststelling van het geldende Wetboek van Strafrecht den veroordeelde vóór zijne voorwaardelijke invrijheidstelling minstens doen ondergaan. En inderdaad zou bij behoud van „drie vierden” de toepassing der voorwaardelijke invrijheidstelling binnen te enge grenzen worden beperkt en daardoor de prikkel tot zelfverbetering van den veroordeelde in het strafgesticht — een hoofddoel van het instituut — in te geringe mate worden geschapen.

Doch de ondergeteekende gevoelt bezwaar, de gelegenheid tot toepassing van het hier bedoelde instituut nog ruimer open te stellen. In het bijzonder zou hij den eisch, dat de veroordeelde ten minste negen maanden gevangenisstraf moet hebben ondergaan, willen handhaven. Ten onrechte stellen de leden, die bedenkingen opperen tegen dien eisch, dat dientengevolge het instituut slechts toepassing

zal kunnen vinden bij gevangenisstraffen van ten minste één jaar. Integendeel zullen ook gevangenisstraffen tusschen negen maanden en een jaar in het stelsel van het ontwerp binnen het bereik van het instituut vallen. En men bedenke, dat een termijn van negen maanden gevangenisstraf toch zeker niet te lang is genomen, waar het geldt de beoordeeling van de vraag, of het verbeteringsdoel der straf, in verband met de noodzakelijke vergelding, aanvankelijk in die mate is bereikt, dat eene mitigatie in den zin der voorwaardelijke invrijheidstelling kan volgen. Ook uit het gezichtspunt van de algemeen-preventieve werking der straf moet een bepaalde, niet te korte termijn ten deze worden gesteld. Overigens zou de door de hier bedoelde leden voorgestelde schrapping der woorden: „en tevens ten minste negen maanden”, op zich zelve, d. w. z. indien daarmede geene verkorting van het in artikel 15, eerste lid, (*nieuw*) mede aangewezen gedeelte van de straf gepaard ging, in hoofdzaak alleen effect hebben ten aanzien van gevangenisstraffen van een jaar of korter, d. w. z. ten aanzien van gevangenisstraffen, die c. q. alle voor opschorting vatbaar zullen zijn. Bovendien is het instituut der voorwaardelijke invrijheidstelling naar zijn aard bestemd voor de meer langdurige gevangenisstraffen, waarbij eene meer intensieve behoefte bestaat om den terugkeer van den veroordeelde in het maatschappelijk leven langs lijnen van geleidelijkheid te doen geschieden.

Dat de proeftijd voor den voorwaardelijk in vrijheid gestelde is bepaald op ten minste één jaar, komt den ondergeteekende met het oog op de strekking van het instituut juist voor en geenszins onbillijk tegenover den veroordeelde, wiens restant van de straf korter is. Immers tegenover de aanzienlijke vermindering in intensiteit van vrijheidsbeperking, welke na toepassing van het instituut volgt, is de noodzakelijke meerdere extensiteit, wat den duur dier verminderde beperking betreft, zeker te verdedigen. Waar de toepassing van het instituut is een maatregel van openbare orde, kan aan de wenschen ten deze van den veroordeelde zelf geen overwegend gewicht worden gehecht.

De ondergeteekende heeft de redactie ook van de bepalingen van dit hoofdstuk aan eene nauwkeurige herziening onderworpen en daarbij tevens gevolg gegeven aan de te dien aanzien in het Voorloopig Verslag geuite wenschen. Ter toelichting van de nieuw voorgestelde redactie moge nog het volgende dienen. Gemakshalve zijn thans de artikelen van het Wetboek van Strafrecht in zake de voorwaardelijke invrijheidstelling, gelijk zij bij aanneming van het wetsontwerp zullen luiden, in hun geheel opgenomen. Verwijzingen naar de artikelen over de strafopshorting zijn thans vermeden.

Art. 15 (nieuw. De uitdrukking „werkelijke straftijd” in het *eerste lid* is gekozen om uit te drukken, dat ten deze geldt de duur der in de rechterlijke uitspraak bepaalde gevangenisstraf *na aftrek van daarbij c. q. in mindering gebrachte voorloopige hechtenis*. Men vergelijkte artikel 4 der Reclasseringsregeling 1910 (*Staatsblad*

no. 374). De tweede zin van het eerste lid strekt om bij achtereenvolgende tenuitvoerlegging van meerdere gevangenisstraffen die straffen ten deze als één straf te doen aanmerken.

Art. 15a. Materieel is dit artikel gelijk aan artikel 15, derde en vierde lid, O. W. Alleen is thans rechtstreeks uitgedrukt, dat den veroordeelde een verlofpas, houdende de gestelde voorwaarden, zal worden uitgereikt, en bepaald, dat bij verandering van voorwaarden of patroon, hem een nieuwe verlofpas zal worden ter hand gesteld.

Art. 15b. Men vergelijkte artikel 15*bis* ontwerp. Het *derde lid* is thans aldus geredigeerd, dat de onnoodige fictie van het bestaande artikel 15, laatste lid, W. v. Sr., is vermeden. Men vergelijkte de bladzijden 5 en 6 dezer Memorie.

Artt. 16—17 (nieuw). Deze artikelen hebben, in vergelijking met het ontwerp slechts enkele kleinere wijzigingen van redactioneelen aard ondergaan. Alleen is aan artikel 17 een nieuwe tweede zin toegevoegd, gelijkkluidend aan den tweeden zin van het voorgestelde artikel 14*e*, derde lid, Wetboek van Strafrecht.

Aan den in het Voorloopig Verslag geuiten wensch naar eene samenvatting der verschillende voorstellen, in het ontwerp vervat, in artikelen, voor elk hoofdstuk eene nieuwe reeks, is in het gewijzigd wetsontwerp voldaan.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de strafop-schorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling noodzakelijk is;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze.

HOOFDSTUK I.

Artikel 1.

Na artikel 14 van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende artikelen ingevoegd:

„Artikel 14a.

De rechter die hetzij gevangenisstraf welke den duur van een jaar niet te boven gaat, hetzij andere dan vervangende hechtenis oplegt, kan daarbij tevens bevelen dat die straf zal worden opgeschort.

Eveneens kan de rechter, behalve in zaken van Rijksbelastingen, bij het opleggen van geldboete bevelen dat die straf zal worden opgeschort, doch alleen indien hem blijkt dat de betaling der boete of de tevens uitgesproken verbeurdverklaring voor den veroordeelde overwegend bezwaar oplevert.

De opschorting eener opgelegde hoofdstraf strekt zich, voor zoover de rechter niet anders bepaalt, ook uit tot de opgelegde bijkomende straffen.

Bij het bevel tot strafopschorting bepaalt de rechter tevens een proeftijd voor den veroordeelde en stelt hij voorwaarden waaraan deze gedurende den proeftijd zal moeten voldoen.

Artikel 14b.

Nadat de uitspraak onherroepelijk is geworden, wordt ten spoedigste vanwege het openbaar ministerie aan den veroordeelde in persoon eene kennisgeving gedaan, houdende de straf waartoe hij is veroordeeld, en de tot de strafopschorting betrekkelijke beslissingen van den rechter in haar geheel.

Artikel 14c.

De proeftijd bedraagt bij misdrijven en bij de in de artikelen 432 en 433 omschreven overtredingen ten hoogste drie jaren, bij de overige overtredingen ten hoogste twee jaren.

De proeftijd gaat in zoodra de uitspraak onherroepelijk is geworden.

De proeftijd loopt niet gedurende den tijd dat den veroordeelde rechtens zijne vrijheid is ontnomen.

Artikel 14d.

De rechter verbindt aan de strafopschorting als algemeene voorwaarde dat de veroordeelde geen strafbaar feit zal begaan.

De rechter is bevoegd aan elke strafopschorting als bijzondere

voorwaarde te verbinden dat de veroordeelde de door het strafbare feit veroorzaakte schade, geheel of tot een door den rechter te bepalen gedeelte, binnen een door dezen te stellen termijn korter dan den proeftijd, zal vergoeden.

In geval van opschorting hetzij van gevangenisstraf of hechtenis van twee maanden of langer, hetzij van hechtenis opgelegd ter zake van een der in de artikelen 426, 432, 433 of 453 omschreven overtredingen, kan de rechter ook andere bijzondere voorwaarden het gedrag van den veroordeelde betreffende, stellen, mits die voorwaarden niet eene godsdienstige of staatkundige strekking bezitten. Zij kunnen door den rechter in hare werking tot een door hem te bepalen termijn binnen den proeftijd worden beperkt.

Artikel 14e.

Met het toezicht op de naleving der voorwaarden is steeds het openbaar ministerie belast.

De rechter kan bovendien bij zijne uitspraak een bijzonder toezicht op de naleving der bijzondere voorwaarden opdragen aan eene in het Rijk gevestigde, rechtspersoonlijkheid bezittende instelling, aan den houder van eene aldaar gevestigde inrichting of aan een bijzonderen ambtenaar.

Voorschriften tot nadere regeling van het toezicht worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur. Daarbij wordt in acht genomen dat het bijzondere toezicht uitsluitend mag gericht zijn op het verleen van hulp en steun aan den veroordeelde.

Artikel 14f.

Indien de voorwaarden niet worden nageleefd, kan het openbaar ministerie bij den rechter die de strafopshorting heeft bevolen, daarvan aan dien rechter kennis geven, met zoodanige vordering als het noodig zal oordeelen. De kennisgeving dat door den veroordeelde opnieuw een strafbaar feit is begaan, geschiedt niet vóór de nieuwe uitspraak onherroepelijk is geworden.

Het voorgaande lid is mede van toepassing, indien de veroordeelde vóór het einde van den proeftijd ter zake van een vóór het ingaan daarvan begaan strafbaar feit onherroepelijk veroordeeld wordt.

Artikel 14g.

De rechter die de straporschorting heeft bevolen, kan, hetzij na ontvangst eener vordering van het openbaar ministerie, hetzij op het verzoek van den veroordeelde, gedurende den proeftijd in de gestelde bijzondere voorwaarden of in den termijn waartoe deze in hare werking binnen den proeftijd zijn beperkt, wijziging brengen, het bijzondere toezicht aan een ander dan dengene die daarmede te

voren was belast, opdragen of den proeftijd éénmaal verlengen. Die verlenging geschiedt voor ten hoogste de helft van den langsten termijn waarop de proeftijd bepaald had kunnen worden.

Artikel 14h.

De rechter die de strafopschorting heeft bevolen, kan na ontvangst eener vordering van het openbaar ministerie, indien de voorwaarden niet worden nageleefd of de veroordeelde vóór het einde van den proeftijd ter zake van een vóór het ingaan daarvan begaan strafbaar feit onherroepelijk veroordeeld wordt, last tot tenuitvoerlegging der opgeschorte straf geven of bepalen dat den veroordeelde van zijnentwege eene waarschuwing zal worden toegediend. In het laatste geval bepaalt hij tevens de wijze waarop zulks zal moeten geschieden.

De last tot tenuitvoerlegging kan niet meer worden gegeven, wanneer de proeftijd is verstreken, tenzij de veroordeelde vóór den afloop daarvan ter zake van een gedurende den proeftijd begaan strafbaar feit is vervolgd en de vervolging met eene onherroepelijke veroordeeling eindigt. Alsdan kan nog ter zake van het begaan van dat feit binnen veertien dagen nadat de veroordeeling onherroepelijk is geworden, last tot tenuitvoerlegging worden gegeven.

• Artikel 14i.

In de gevallen bij de artikelen 14g en 14h bedoeld, brengt het openbaar ministerie de zaak aan door de indiening van eene met redenen omkleede vordering. Is door den veroordeelde een verzoekschrift tot toepassing van artikel 14g tot den rechter gericht, dan dient het openbaar ministerie ten spoedigste nadat dat verzoekschrift in zijne handen is gesteld, eene met redenen omkleede conclusie in.

Onmiddellijk na de indiening der vordering of der conclusie bepaalt de rechter een dag voor het onderzoek der zaak.

Het openbaar ministerie doet daarna ten spoedigste den veroordeelde en dengene die met het bijzondere toezicht is belast, tijdig tot bijwoning van het onderzoek oproepen, onder beteekening van de vordering of conclusie.

Zoowel het openbaar ministerie als de veroordeelde zijn bevoegd getuigen en deskundigen te doen dagvaarden om bij het onderzoek tegenwoordig te zijn. De rechter kan, al dan niet op verzoek van den veroordeelde, bevelen dat bepaalde personen vanwege het openbaar ministerie zullen worden gedagvaard.

De veroordeelde en degene die met het bijzondere toezicht is belast, kunnen vóór den aanvang van het onderzoek van de stukken ter griffie kennis nemen. Hetzelfde geldt ten aanzien van een advocaat of procureur binnen het Rijk de praktijk uitoefenende, indien deze verklaart tot de kennisneming door den veroordeelde te zijn

gemachtigd, of, indien de zaak bij den kantonrechter wordt behandeld, ten aanzien van een bijzonder daartoe door den veroordeelde gemachtigde.

De oproepingen, dagvaardingen en beteekeningen bij dit artikel voorgeschreven, geschieden op den voet van artikel 144 van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 14j.

Het onderzoek der zaak vindt plaats met gesloten deuren. Noch tans kan de veroordeelde die den leeftijd van achttien jaren heeft bereikt of meerderjarig is, verzoeken dat het onderzoek in het openbaar zal plaats vinden. De rechter beslist, of en in hoever aan dat verzoek zal worden voldaan.

Het openbaar ministerie is bij het onderzoek tegenwoordig en wordt ter zake gehoord.

De veroordeelde en degene die met het bijzondere toezicht is belast, kunnen bij het onderzoek tegenwoordig zijn en worden aldan gehoord. De veroordeelde kan zich door een advocaat of procureur binnen het Rijk de praktijk uitoefenende, of, indien de zaak bij den kantonrechter wordt behandeld, door een bijzonder daartoe gemachtigde, als raadsman doen bijstaan.

De bepalingen van de artikelen 154—166 en 168—189 van het Wetboek van Strafvordering vinden overeenkomstige toepassing.

De ingediende vorderingen, conclusies of verzoeken kunnen gedurende het onderzoek door het openbaar ministerie of door den veroordeelde worden gewijzigd.

Artikel 14k.

De beslissingen bij de artikelen 14g en 14h bedoeld, alsmede die waarbij vorderingen of verzoeken tot toepassing van een dier artikelen worden afgewezen, zijn met redenen omkleed; zij zijn niet aan enig rechtsmiddel onderworpen.

Alleen indien de beslissing inhoudt last tot tenuitvoerlegging der opgeschorte straf, wordt zij in het openbaar uitgesproken.

De inhoud der beslissing wordt vanwege het openbaar ministerie onverwijld op den voet van artikel 144 van het Wetboek van Strafvordering beteekend aan den veroordeelde, aan dengene die met het bijzondere toezicht is belast, zomede aan dengene die bij de beslissing van dat toezicht wordt ontheven.

Artikel 2.

Aan artikel 266, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering wordt een nieuwe tweede zin toegevoegd, luidende: „Hij, te wiens aanzien artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht is toegepast, kan in denzelfden vorm verzet doen, doch niet dan uiterlijk binnen

den tijd van veertien dagen na dien, waarop het vonnis bij verstek gewezen vanwege het openbaar ministerie aan hem in persoon zal zijn beteekend."

HOOFDSTUK II.

EERSTE AFDEELING.

Artikel 1.

Het derde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De duur der vervangende hechtenis is ten minste een dag en ten hoogste zes maanden.”

Artikel 2.

Het laatste lid van artikel 23 der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en het daarbij aan artikel 1 der wet van 25 Mei 1880 (*Staatsblad* no. 86) toegevoegde lid vervallen.

Artikel 3.

Het vijfde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De hechtenis kan voor ten hoogste acht maanden worden opgelegd in de gevallen waarin wegens samenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij artikel 44 het maximum der geldboete wordt verhoogd.”

TWEDE AFDEELING.

Artikel 4.

In het tweede lid van artikel 23 alsmede in het eerste lid van artikel 34 van het Wetboek van Strafrecht vervallen de woorden: „binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd.”

Artikel 5.

Het derde lid van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De betaling van een gedeelte der boete bevrijdt van de uitvoering van een evenredig gedeelte der vervangende straf.”

Artikel 6.

Aan artikel 341 van het Wetboek van Strafvordering wordt een nieuw tweede lid toegevoegd, luidende:

„Voor zoover de straf bestaat in geldboete of verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen, wordt door den ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, een bepaalde termijn van ten hoogste twee maanden gesteld, binnen welken de geldboete moet worden voldaan, of de verbeurdverklaarde voorwerpen moeten worden uitgeleverd, dan wel het geldelijk bedrag, waarop zij bij de uitspraak zijn geschat, moet worden betaald. Die termijn kan door dien ambtenaar telkens worden verlengd, doch mag nimmer den duur van één jaar te boven gaan.”

HOOFDSTUK III.

Artikel 1.

De artikelen 15—17 van het Wetboek van Strafrecht worden vervangen door de volgende:

„Artikel 15.

De tot gevangenisstraf veroordeelde kan, wanneer twee derden van zijn werkelijken straftijd en tevens ten minste negen maanden daarvan zijn verstreken, voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld. In geval de veroordeelde meerdere straffen moet ondergaan, worden zij ten deze als één straf aangemerkt.

Bij deze invrijheidstelling wordt tevens een proeftijd voor den veroordeelde bepaald en worden voorwaarden gesteld, waaraan deze gedurende den proeftijd zal moeten voldoen.

De proeftijd is even lang als het nog overblijvende gedeelte van den werkelijken straftijd van den veroordeelde, doch duurt ten minste een jaar. De proeftijd loopt niet gedurende den tijd dat den veroordeelde rechtens zijne vrijheid is ontnomen.

Artikel 15a.

Aan de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt als algemeene voorwaarde verbonden dat de veroordeelde geen strafbaar feit zal begaan, noch zich op andere wijze zal misdragen.

Aan de voorwaardelijke invrijheidstelling kunnen bovendien bijzondere voorwaarden het gedrag van den veroordeelde betreffend, worden verbonden, mits die voorwaarden niet eene godsdienstige of staatkundige strekking bezitten.

Met het toezicht op de naleving der voorwaarden is steeds het openbaar ministerie belast.

Op de naleving der voorwaarden kan bovendien een bijzonder toezicht in het leven worden geroepen.

Gedurende den proeftijd kan in de gestelde bijzondere voorwaarde wijziging worden gebracht of het bijzondere toezicht aan een

ander dan dengene die daarmede te voren was belast, worden opgedragen.

Aan den voorwaardelijk in vrijheid gestelde wordt een verlofpas uitgereikt, waarin alle hem gestelde voorwaarden zijn uitgedrukt. In geval van toepassing van het voorgaande lid wordt hem een nieuwe verlofpas uitgereikt.

Artikel 15b.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is te allen tijde heroepbaar in geval de veroordeelde in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden.

De tijd verlopen tusschen de invrijheidstelling en de hervatting van de tenuitvoerlegging der straf wordt niet in rekening gebracht op den duur der straf.

De herroeping kan alleen geschieden gedurende den proeftijd, behoudens het bepaalde bij artikel 16, laatste lid.

Artikel 16.

Alle besluiten uit de toepassing der artikelen 15—15b voortvloeiende, worden genomen door het hoofd van het Departement van Justitie, het Centraal College voor de Reclasseering gehoord, en, voor zoover de besluiten tot voorwaardelijke invrijheidstelling betreft, op voorstel of na ingewonnen bericht van het gevangenisbestuur.

De aanhouding van den voorwaardelijk in vrijheid gestelde die in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden, kan in het belang der openbare orde worden bevolen door het hoofd van de gemeentepolitie ter plaatse waar hij zich bevindt, of door den officier van justitie van het arrondissement waartoe die plaats behoort, onder verplichting om daarvan onverwijld kennis te geven aan het Departement van Justitie.

Volgt daarna de herroeping, dan wordt zij geacht bevolen te zijn en wordt de tenuitvoerlegging der straf geacht hervat te zijn op den dag der aanhouding.

Artikel 17.

Het formulier der verlofpassen, de nadere regeling van het toezicht op de naleving der voorwaarden en die van de taak van het Centraal College voor de Reclasseering op het gebied der voorwaardelijke invrijheidstelling zoomede de verdere voorschriften ter uitvoering van de artikelen 15—16 worden vastgesteld bij algemeen maatregel van bestuur. Daarbij wordt in acht genomen dat het bijzondere toezicht uitsluitend mag gericht zijn op het verleenen van hulp en steun aan den veroordeelde.”

Artikel 2.

Artikel 32, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„De bepalingen der artikelen 14, 15—17, 21 en 22 vinden ten aanzien van de straf van plaatsing in eene Rijkswerkinrichting overeenkomstige toepassing.”

Slotbepaling.

Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

 VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp tot vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de strafopschorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 3den December 1914.

VAN RAALTE.

VAN SASSE VAN YSSELT.

FOCK.

RINK.

TROELSTRA.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. F. A. van Engen.

Diefstal van een kluwen sajet. De Krijgsraad spreekt vrij. Het H. M. G., in hooger beroep, op autorisatie, ingesteld door den A. F. veroordeelt.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 22en Mei 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 17den April 1914 gewezen in de zaak tegen A. K., oud 21 jaar, geboren te Elburg, milicien-soldaat bij het 8e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 310, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en 74 der Militiewet, is schuldig verklaard aan

„diefstal”

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van tien dagen, met vrijpraak van het meerdere hem te laste gelegde;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 5en Juni 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 310 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), zal worden schuldig verklaard aan „diefstal, twee malen gepleegd” en deswege veroordeeld tot veertien dagen gevangenisstraf, alzoo impetrant van mandament van appèl, en eischer ambtshalve ter eenre,

en

genoemde A. K., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof is in het midden gebracht en op de verklaringen ter terechtzitting van het Hof afgelegd door de getuigen R. en E.;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, heeft terechtgestaan ter zake, dat hij te Arnhem in de Menno van Coehoorn-kazerne 1o. omstreeks half Februari 1914 een kluwen sajete, toebehoorende aan den Staat, van de rustkamer van de 1e compagnie, 2e bataljon 8e Regiment Infanterie, en 2o op 19 Februari 1914 twee busjes verduurzaamd vleesch, toebehoorende aan den Staat, — heeft weggenomen, telkens met het oogmerk om die voorwerpen zich wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 17 April 1914 gewezen vonnis het aan gedaagde in de telastlegging in den aanhef en onder 2o. te last gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als diefstal en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van tien dagen, en met vrijspraak van gedaagde van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan bewezen is verklaard, zijnde dit niet wettig en overtuigend bewezen;

Overwegende dat gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft bekend: dat hij een paar dagen vóór 19 Februari 1914 is gegaan naar de rustkamer van de 1e compagnie, 2e bataljon, 8e Regiment Infanterie in de Menno van Coehoorn-kazerne te Arnhem en van daar heeft weggenomen, zonder daartoe van iemand vergunning te hebben verkregen en zonder van de wegneming aan den fourier mededeeling te doen, een aan de „compagnie” toebehoorend kluwen sajiet; dat hij op 19 Februari 1914 met groot verlof zoude gaan en dan de sajiet wilde medenemen om thuis daarmede zijne sokken te stoppen; dat hij het kluwen sajiet heeft gedaan in een stuk papier en geborgen in een doosje in zijn kast; dat de getuige E. het daar op genoemden datum heeft aangetroffen en hij op de vraag van dien getuige, hoe hij aan de sajiet kwam, heeft geantwoord, dat hij die gekocht had;

Overwegende dat de getuige R. ter terechtzitting van het Hof eene verklaring heeft afgelegd, gelijkkluidend aan de verklaring, die van hem in het vonnis van den Krijgsraad is opgenomen;

Overwegende dat de getuige E. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard, dat hij op 19 Februari 1914 in de Menno van Coehoorn-kazerne te Arnhem in een doosje, staande in de kast van gedaagde, heeft gevonden een kluwen sajiet; dat gedaagde, desgevraagd, hem verklaarde, dat hij deze sajiet had „uit de stad” of „had gekocht” en daarna, dat hij die van de rustkamer had weggenomen;

Overwegende dat alzoo door de bekentenis van gedaagde, ter terechtzitting afgelegd, bevestigd door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaringen der getuigen R. en E. wettig en overtuigend is bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem in de telastlegging in den aanhef en onder 1o. is te laste gelegd;

Overwegende dat dus het gedeelte van het vonnis, waarbij dit deel der telastlegging niet wettig en overtuigend bewezen is verklaard en gedaagde daarvan is vrijgesproken, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat gedaagde ter terechtzitting heeft bekend, dat hij in den morgen van 19 Februari 1914 in de Menno van Coehoorn-kazerne te Arnhem uit een gamel heeft weggenomen twee busjes verduurzaamd vleesch, zonder daartoe van iemand vergunning te hebben verkregen; dat hij die aan den Staat toebehoorende busjes heeft geborgen het eene in zijn broodzak en het andere in zijn kastje; dat hij dien dag met groot verlof zoude gaan; dat hij het vleesch in het eene busje wilde opeten en van het vleesch in het andere zijne ouders wilde laten proeven;

Overwegende dat alzoo door de bekentenis van gedaagde, bevestigd door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de verklaringen van de getuigen E., R. en V., zooals die in het vonnis van den Krijgsraad zijn opgenomen, wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem in de telastlegging in den aanhef en onder 2o. is te laste gelegd; dat dus in het vonnis dit te recht bewezen en gedaagde daaraan schuldig is verklaard;

Overwegende dat, in verband met het bewezen zijn van al het aan

gedaagde te laste gelegde, de qualificatie is onvolledig en de opgelegde straf te licht;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, in deze zaak op 17 April 1914 gewezen voor zooveel gedaagde daarbij is vrijgesproken van een deel van het hem te laste gelegde en voor zoover betreft de daar aan het wél bewezen verklaarde gegeven qualificatie en de te dier zake opgelegde straf;

Houdt, met verbetering van gronden als boven aangegeven, het vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen gedaagde in de telastlegging in den aanhef en onder 1o. is te laste gelegd;

Qualificeert de ten laste van gedaagde bewezen verklaarde feiten als: diefstal, tweemaal gepleegd;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene geldboete van vijftien gulden, met bepaling, dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van twaalf dagen;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 Juni 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dz.

Diefstal van een officierskoppel. Krijgsraad veroordeelt tot 1 maand gevangenisstraf. De A. F. eischt 3 maanden. Het Hof legt f 10.— boete op, in aanmerking genomen de geringe waarde van het ontvreemde.

De krijgsraad had verzuimd eene beslissing te geven over de teruggave van het overtuigingsstuk. Aanvulling van het vonnis daarmede.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

J. H. B., oud 22 jaar, geboren te Utrecht, milicien-huzaar bij het 1e Regiment, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, gewezen den 12en Mei 1914, met aanhaling der artikelen 310 van het Wetboek van Strafrecht 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad Nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* Nr. 64) en 74 der Militiewet, is schuldig verklaard aan:

„diefstal”

en deswege veroordeeld tot eene maand gevangenisstraf; van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen den appellant vrij te spreken en, voor het geval het Hof hem schuldig acht hem met eene boete te straffen, met eisch van kosten als naar rechten, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 19en Mei 1914 geautoriseerd om dit appèl voor den Auditeur Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat den duur der opgelegde gevangenisstraf betreft, en dat alsnog bij Sententie van den Hove de eischer en verweerder zal worden veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft treechtgestaan, beschuldigd dat hij te Ede in het tijdsverloop van November 1913 tot 10 Maart 1914 heeft weggenomen een officierskoppel toebehoorende aan den tweede-luitenant D., met het oogmerk om zich dien wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht dit te laste gelegde, met appellants schuld daaraan, op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, en het juist heeft gequalificeerd (nemende het Hof aan, dat de Krijgsraad met de woorden „te qualificeeren zooals is voormeld” bedoelt te zeggen, dat hij het feit werkelijk aldus qualificeert);

Overwegende dat de straf, waartoe de Krijgsraad appellant veroordeelde, te weten een maand gevangenisstraf, te zwaar is, in aanmerking genomen de geringe waarde van het ontvreemde, en het vonnis in dit opzicht behoort te worden te niet gedaan;

Overwegende dat de Krijgsraad heeft nagelaten om, overeenkomstig artikel 198 der Rechtspleging bij de Landmacht, een beslissing te geven over de teruggave van het overtuigingsstuk, den door den wachtmeester N. bij appellant in beslag genomen koppel met ophanghaak en het vonnis met zoodanige beslissing moet worden aangevuld;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, benevens artikel 198 der Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 1en Mei 1914 door den Krijgsraad te Arnhem ten laste van J. H. B. gewezen, voor zoover hij daarbij is veroordeeld tot een maand gevangenisstraf;

Veroordeelt hem tot een geldboete van tien gulden, met bepaling dat deze boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden nadat deze uitspraak ten uitvoer kan worden gelegd, zal worden vervangen door twaalf dagen hechtenis;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Gelast de teruggave van den koppel en den ophanghaak, die als stukken van overtuiging gediend hebben, aan den tweede-luitenant J. D., aan wien deze voorwerpen wederrechtelijk zijn onttrokken, na verloop van acht dagen nadat deze Sententie zal zijn uitgesproken;

Ontzegt allen anderen eisch; 1)

1) Het heeft ons meermalen getroffen dat in de vonnissen van de krijgsraden en in de sententies van het H. M. G. gewoonlijk zoovele wetsartikelen worden aangehaald, waarvan de vermelding als overbodig mag worden beschouwd. In deze sententie daarentegen missen wij art. 23 W. v. S., welk artikel, naar de rechtspraak van den H. R., bij veroordeeling tot geldboete steeds in de rechterlijke uitspraak geciteerd behoort te worden. (Zie arresten van 30 Dec. 1889 W. 5821 en van 28 October 1914 W. 9712).

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 8 September 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. M. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.Advocaat-Fiscaal: Jh^r. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. F. A. van Engen.

Op grond van geen van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd kan als wettig en overtuigend bewezen worden aangenomen dat gedaagde ten tijde en ter plaatse als in de telastlegging genoemd als bestuurder van een rijwiel heeft gereden, zooals hem is te laste gelegd. Aanvulling, in hooger beroep, van de bewijsvoering, dit punt betreffende.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 12en Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, den 12en Mei 1914 gewezen in de zaak tegen S., oud 19 jaar, geboren te Boskoop, milicien-soldaat bij het 15e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* Nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* Nr. 64), 74 der Militiewet, 1, 20, 22, 29d. van het Motor- en Rijwielreglement, 1, 2, 17 van de Motor- en Rijwielwet, van het Koninklijk Besluit van 6 November 1905 (*Staatsblad* Nr. 295), en der artikelen 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„het als bestuurder van een rijwiel daarmede rijden over een „weg tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór „zonsopgang, zonder dat het rijwiel voorzien was van minstens één „lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde”,

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van één gulden onder bepaling, dat bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zij zal worden vervangen door een hechtenis van één dag;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 7en Juli 1914 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl, ten dage in

rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de bewijsvoering betreft, doch instandhouding overigens van het beroepen vonnis, ook wat aangaat de schuldigverklaring, qualificatie en veroordeeling tot geldboete, subsidiair hechtenis, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden S., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den getuige J. L. ter terechtzitting van het Hof afgelegd;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, heeft terechtstaan ter zake dat hij te Boskoop op 14 April 1914 des voormiddags omstreeks 12.10 uur over den openbaren weg, de Dorpsstraat, als bestuurder van een rijwiel heeft gereden, zonder dat het rijwiel was voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 12 Mei 1914 gewezen vonnis op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, het aan gedaagde te laste gelegde met zijne schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „het, als bestuurder van een rijwiel, daar, mede rijden over een weg tusschen een half uur na zonsondergang, en een half uur vóór zonsopgang, zonder dat het rijwiel voorzien was van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht „uitstraalde”, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van één gulden, onder bepaling, dat bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zij zal worden vervangen door een hechtenis van één dag;

Overwegende dat echter op grond van geen van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, als wettig en overtuigend bewezen kan worden aangenomen, dat gedaagde ten tijde en ter plaatse als in de telastlegging genoemd als bestuurder van een rijwiel heeft gereden, zooals hem is te laste gelegd;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof daaromtrent is

verklaard door den getuige L.: „Beklaagde bestuurde het rijwiel, waarop hij reed en waarvan in mijn proces-verbaal sprake is”;

Overwegende dat alzoo door de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd en den boven weergegeven inhoud van de verklaring van den getuige L., alles beschouwd in onderling verband en samenhang, wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende dat in het vonnis dit bewezen verklaarde op juiste wijze is gequalificeerd en te dier zake bij de strafoplegging de juiste strafmaat is betracht;

Gezien behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt, met aanvulling van de bewijsvoering als boven aangegeven, het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, op 12 Mei 1914 ten laste van gedaagde geweest;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 15 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. M. H. de Boer.

Desertie door een sergeant. Veroordeeling tot ééne maand militaire detentie.

Het H. M. G., van oordeel dat de veroordeelde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is den graad van onderofficier te behouden, spreekt bovendien degradatie uit.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 9en Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, den 19en Mei 1914 geweest in de zaak tegen C., oud 31 jaar, geboren te Zevenaar, sergeant bij het 21e Regiment Infanterie, die bij ge-

meld vonnis, met aanhaling der artikelen 17, 134 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* Nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* Nr. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* Nr. 35), en der artikelen 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een onderofficier, door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof afwezig te blijven, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met desertie in tijd van vrede, gepleegd door een onderofficier, opgevolgd van arrestatie”

en deswege veroordeeld tot een militaire detentie van ééne maand, onder bepaling, dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 1 Mei 1914 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, met ontzegging van het meer gevraagde;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 19en Juni 1914 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad wat de qualificatie en het niet terugbrengen van beklaagde tot den stand van soldaat betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling tevens van artikel 13 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* Nr. 191), zal worden schuldig verklaard aan

eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een onderofficier, door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van zijn korps afwezig te blijven, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken; misdrijf, ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede gepleegd door een onderofficier, opgevolgd door arrestatie, en, ter zake van dit feit, zal worden gedegradeerd, mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, ook ten aanzien der aan den beklaagde opgelegde militaire detentie van ééne maand, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden C., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien, voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, dat hij zich refereert aan 's Hof's Sententie doch eerbiedig verzoekt niet te worden gedegradeerd;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen gedaagde, bij zijne verhooren voor het Hof heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd, dat hij te Hoorn op den 18en Maart 1914 is achtergebleven van een hem op 17 Maart te voren verleend verlof van één dag, op het middagappèl van 18 Maart 1914 bij zijn korps aldaar heeft gemankeerd en sedert voortdurend van zijn korps aldaar afwezig is gebleven tot hij zich op 17 April 1914 heeft aangemeld bij den Commandant der wacht aan de Pieterskazerne te Maastricht;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht dit te laste gelegde en gedaagdes schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen;

Overwegende dat in de door den Krijgsraad aan dit feit gegeven qualificatie, te weten „eerste desertie in tijd van vrede gepleegd „door een onderofficier door langer dan acht dagen na het eindigen „van zijn verlof afwezig te blijven, zonder de reden van afwezigheid „ten genooge des rechters te kunnen bewijzen, opgevolgd door vrij- „willige aanmelding, doch niet binnen vier weken, misdrijf, ten „aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met „desertie in tijd van vrede gepleegd door een onderofficier opge- „volgd door arrestatie”, tusschen de woorden „overeenkomst heb- bende met ” en „desertie” ontbreekt het woord „eerste” en dus het vonnis in dit opzicht moet worden verbeterd;

Overwegende dat het Hof, na het in hooger beroep gehouden onderzoek, van oordeel is dat de veroordeelde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is den graad van onderofficier te behouden, de Krijgsraad derhalve ten onrechte de door den Auditeur-Militair gevraagde degradatie heeft ontzegt, en de veroordeelde alsnog behoort te worden gedegradeerd;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen en artikel 13 van de Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbeterd het vonnis op den 19den Mei 1914 door den Krijgsraad te 's-Gravenhage ten laste van C. gewezen ten aanzien van de qualificatie, gelijk dit hierboven is overwogen;

Doet het vonnis te niet voor zoover daarbij is ontzegt de door den Auditeur-Militair gevraagde degradatie;

Veroordeelt C. tot degradatie;

Brengt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Houdt het vonnis voor het overige in stand;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 18 September 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dz.

De door den Krijgsraad opgelegde straf van plaatsing in eene tuchtschool kan in hooger beroep niet worden gehandhaafd, nu de beklagde vóór de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg den leeftijd van 18 jaren had bereikt.

Verbetering van het vonnis voor wat betreft de bewijsvoering, omdat daarbij ook eene in eene getuigenverklaring voorkomende meening tot de bewijsvorming medegewerkt had.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtsrof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 12en Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord, den 28en Januari 1914 gewezen in de zaak tegen J., oud 18 jaar, geboren te Rotterdam, matroos 3e klasse, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 27, 27bis, 39septies, 91 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan

„diefstal”

en deswege veroordeeld tot plaatsing in een tuchtschool voor den tijd van vier maanden;

Welke Advocaat-Fiscaal, bij Resolutie van den 23en Juni 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 193), 310 van het Wetboek van Strafrecht en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), zal worden schuldig verklaard aan „diefstal” en deswege veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf (waarbij door den eischer wordt opgemerkt, dat hij, bij het bepalen van zijn eisch, niet uit het oog verloren— doch er rekening

mede gehouden heeft, dat de gedaagde tot 28 Februari 1914 in voor-arrest is geweest), — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden J., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen, den gedaagde eene geldboete op te leggen, in geen geval de door den Advocaat-Fiscaal geëischte zware straf;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht.

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad te Willesmoord heeft terechtgestaan ter zake dat hij in den nacht van 26 op 27 December 1913 aan boord van Hare Majesteits „Schorpioen” te Hel-levoetsluis heeft weggenomen eene portemonnaie, inhoudende een bedrag aan geld, groot omstreeks twee gulden en zeventig cents, een en ander toebehoorende aan den korporaal-bottelier B., althans aan een ander dan aan hem, gedaagde, en zulks met het oogmerk om zich die portemonnaie met inhoud wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 28 Januari 1914 gewezen vonnis dit aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als „diefstal” en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld, onder opheffing van het arrest waarin hij zich krachtens de beschikking van verwijzing naar den Krijgsraad bevindt, tot plaatsing in een tuchtchool voor den tijd van vier maanden;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring te recht is geschied, echter met dien verstande, dat geen bewijs behoorde te zijn geput en dan ook thans niet wordt geput uit de in het vonnis vermelde verklaring van den getuige B., dat hij meende, dat de in zijne verklaring bedoelde portemonnaie zich in zijn broek bevond, zijnde dit immers eene bijzondere meening of gissing, bij redeneering opgemaakt en dus, ingevolge de bepaling van artikel 398 tweede lid van het Wetboek van Strafvordering geene getuigenis;

Overwegende dat de qualificatie in het vonnis aan het bewezen verklaarde gegeven, is juist, maar de aan gedaagde opgelegde straf van plaatsing in eene tuchtchool niet kan worden gehandhaafd, omdat gedaagde vóór de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg den leeftijd van achttien jaren had bereikt.

Gezien behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 1 van de Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* Nr. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* Nr. 64), 10 van het Wetboek van Strafrecht en 62 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 28 Januari 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zooverre daarbij aan gedaagde straf is opgelegd;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand echter met verbetering van de bewijsvoering als boven aangegeven, en met dien verstande, dat uit het geboortextract en gedaagde's eigen opgave volgt, dat hij den leeftijd van achttien jaren heeft bereikt;

Veroordeelt gedaagde tot gevangenisstraf van ééne maand onder bepaling, dat de tijd, door hem vóór de tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht sedert zes Januari 1914;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. van Soest.

Het opzettelijk nalaten om te voldoen aan de orders van een meerdere „om een overgebleven tentendoek op te rapen en bij de andere doeken te voegen” is terecht als dienstweigering beschouwd.

Hoewel dit feit in ernstige tijdsomstandigheden is gepleegd en appellants houding ongemotiveerd weerspannig is geweest, is de opgelegde straf van acht maanden militaire gevangenisstraf te zwaar. De straf verminderd tot vijf maanden militaire gevangenisstraf.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

M., oud 25 jaar, geboren te Delft, milicien-soldaat bij het 10e Regiment Infanterie, die bij vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage gewezen den 26en Augustus 1914, met aanhaling der artikelen 95

van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* Nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* Nr. 64), 74 der Militiewet, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„het opzettelijk nalaten de orders van dengene, die boven hem „gesteld is na te komen, gepleegd door een minderen militair in eene „andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in eene „plaats, welke dadelijk belegerd of berend is” en deswege veroordeeld tot een militaire gevangenisstraf van acht maanden, met bepaling dat de tijd na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 12 Augustus 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Van welk vonnis door beklagde hooger beroep is ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te gedragen naar het oordeel van het Hof,

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 11 September 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambts-halve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, bij Sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de appellant voor den Krijgsraad te 's-Gravenhage heeft terechtstaan ter zake dat hij te Velsen op den 5en Augustus 1914 omstreeks 4 uur vóórmiddag, deel uitmakende van de politiewacht van het kantonement aldaar, opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de herhaalde orders van zijn meerdere in rang, den Commandant der politiewacht, sergeant-majoor-instructeur T., van het 10e Regiment Infanterie, om een overgebleven tentendoek op te rapen en bij de andere doeken te voegen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 26 Augustus 1914 gewezen en op 2 September 1914 gearresteerd vonnis, op grond van de in het vonnis vermelde bewijsmiddelen, dit feit, met appellants schuld daaraan, te recht wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en dit feit met juistheid heeft gequalificeerd als „het opzettelijk na-

„laten de orders van dengene, die boven hem gesteld is, na te komen „gepleegd door een minderen militair in een andere gelegenheid „dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats, welke dade- „lijk belegerd of berend is”;

Overwegend dat de behandeling in hooger beroep, het Hof tot geen ander inzicht heeft geleid;

Overwegende dat — hoewel het feit in ernstige tijdsomstandigheden is gepleegd en appellants houding ongemotiveerd weerspannig is geweest — de opgelegde straf van acht maanden militaire gevangenisstraf echter te zwaar is, zoodat het vonnis, wat dit punt betreft, niet in stand kan blijven;

Gezien, behalve de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, artikel 209 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 26en Augustus 1914 door den Krijgsraad te 's-Gravenhage in deze zaak gewezen en den 2en September d. a. v. gearresteerd, wat de opgelegde straf betreft;

Veroordeelt appellant tot eene militaire gevangenisstraf van vijf maanden;

Houdt het vonnis voor het overige in stand in het bijzonder de bepaling dat de tijd, sedert twaalf Augustus 1914 door appellant voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 7 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. F. A. van Engen.

Een verlofganger der landweer had van den Commissaris der Koningin toestemming verkregen tot het uitoefenen van het beroep van zeevarende buitenslands voor 2 jaren (7 December 1911—6 December 1913) met vrijstelling van het jaarlijksch onderzoek. In Mei en Juni 1912 maakt hij reizen naar Amerika, blijft daar de laatste maal achter; keert in Mei 1914 terug naar Nederland en meldt zich bij de landweer. Intusschen was hij op 12 November en 18 December 1912, ingevolge art. 34 Landweerwet opgeroepen ter inspectie en ter

na-inspectie, op 26 Mei 1913 wegens het niet voldoen daaraan in werkelijken dienst opgeroepen en 1 Juli 1913 afgevoerd als deserteur.

Die oproeping en afvoering kunnen niet gezegd worden ten onrechte te zijn geschied (gelijk de krijgsraad besliste), omdat de beklagde reeds sinds ongeveer Juli 1912 het beroep van zeevarende niet meer uitoefende, maar als koopvaardij-deserteur aan den wal werkte.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 26 Juni 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 9 Juni 1914 gewezen in de zaak tegen B., oud 32 jaar, geboren te Zwaag, landweerplichtig soldaat bij de 2e Compagnie Landweer-Hospitaalsoldaten, die bij gemeld vonnis met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht is vrijgesproken van hetgeen hem bij dit vonnis is te laste gelegd;

Welke Advocaat-Fisikaal, verzocht en bij beschikking van 14 Juli 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden B., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 36 der Landweeerwet, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) zal worden schuldig verklaard aan:

„eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, „als verlofganger der Landweer, niet te voldoen aan eene oproeping „voor den werkelijken dienst, opgevolgd door vrijwillige aanmelding, „doch niet binnen vier weken, misdrijf, ten aanzien van het mis- „dadige, de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, opgevolgd door arrestatie”

en deswege veroordeeld tot eene maand militaire detentie, met bepaling dat de tijd, door den beklagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier detentiestraf, van 2 Juni 1914 tot 9 Juni 1914, in mindering zal worden gebracht, alzoo eischer in hooger beroep ter eenre

en

genoemde B., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge be-

hagen het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen met de gevolgen van dien;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement te 's-Gravenhage heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Amsterdam op den 26sten Mei 1913 als verlofganger van de Landweer niet heeft voldaan aan de te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, geschied krachtens artikel 35 der Landweerwet, wegens overtreding van artikel 34 dier Wet, door niet te verschijnen voor den districtscCommandant om te worden onderzocht op 12 November 1912, noch voor het nader-onderzoek op 18 December 1912, zijnde hij op den 1en Juli 1913 als deserteur afgevoerd, en voortdurend afwezig is gebleven tot hij zich op 23 Mei 1914 te Amsterdam heeft aangemeld bij den reserve-adjutant-officier S. van het Landweer-district Amsterdam IV;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 9 Juni 1914 gewezen vonnis, dat aan gedaagde te laste gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, maar te dier zake gedaagde heeft vrijgesproken op grond dat, blijkens overgelegde beschikking van den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland aan gedaagde met ingang van 7 December 1911 en eindigende 6 December 1913 toestemming tot het uitoefenen van het beroep van zeevarende buitenslands voor den tijd van twee achtereenvolgende jaren is verleend met vrijstelling van het jaarlijksch onderzoek, tenzij hij op het voor hem daarvoor bepaalde tijdstip van eene door hem ondernomen zeereis mocht zijn teruggekeerd; dat niet is gebleken, dat gedaagde op 12 November 1912, zijnde de datum voor de inspectie, noch op 18 December 1912, zijnde de datum voor de na-inspectie, van eene door hem ondernomen zeereis in Holland was teruggekeerd; dat gedaagde derhalve ten onrechte tegen 26 Mei 1913 in werkelijken dienst is geroepen en ten onrechte op 1 Juli 1913 als deserteur is afgevoerd;

Overwegende dat de bewezen-verklaring in het vonnis te recht is geschied echter met dien verstande, dat de in het vonnis onder 3 bedoelde afdruk, waarvan bij het bewijs is gebruik gemaakt, niet inhoudt, dat gedaagde tot inspectie wordt opgeroepen tegen 7 November 1912 maar tegen 12 November 1912, datum in de telastlegging ook genoemd;

Overwegende dat gedaagde, blijkens daarvan opgemaakt proces-verbaal, bij zijn eerste verhoor voor den Officier-Commissaris op 29 Mei 1914 heeft verklaard: „In Mei 1912 heb ik mij laten aanmonsteren bij de Holland-Amerika-lijn en ben diezelfde maand met een schip van die lijn naar Amerika gevaren. In Juni 1912

„kwam ik van die reis terug. Diezelfde maand ben ik weder met hetzelfde schip uitgevaren naar Amerika. Bij het passagieren in New-York ben ik met den trein naar Port Chester gegaan, waar een zwager van mij woonde. Na (lees: naar) New-York terug willoende gaan, ben ik in een verkeerden trein gestapt, zoodat ik te Long-Island terecht kwam. Daar heb ik werk gezocht en gevonden. Wegens particuliere omstandigheden en omdat ik mijne militieplichten wilde vervullen, ben ik in Mei 1914 naar Holland teruggegaan en heb ik mij op 23 Mei j.l. gemeld op het bureel van het Landweerdistrict Amsterdam IV, ten einde te informeeren, wanneer ik onder de wapenen moest komen”;

Overwegende dat blijkens de in het vonnis bedoelde beschikking van den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland aan gedaagde toestemming is verleend tot het uitoefenen van het beroep van zeevarende buitenlands voor den tijd van twee achterenvolgende jaren — 7 December 1911 tot 6 December 1913 — met vrijstelling van het jaarlijksch onderzoek, tenzij hij op het voor hem daarvoor bepaalde tijdstip van eene door hem ondernomen zee-reis mocht zijn teruggekeerd;

Overwegende dat uit den inhoud van dit stuk voortvloeit, dat aan gedaagde deze vrijstelling slechts is verleend in verband met de uitoefening door hem van het beroep van zeevarende buitenlands en voor zooverre die uitoefening hem het opkomen voor het jaarlijksch onderzoek onmogelijk zou maken;

Overwegende dat echter uit gedaagdes eigen verklaringen, boven weergegeven, blijkt, dat hem dit opkomen voor het jaarlijksch onderzoek op 12 November 1912 en voor het nader onderzoek op 18 December 1912 niet onmogelijk werd gemaakt door de uitoefening van het beroep van zeevarende buitenslands om de eenvoudige reden, dat hij dit beroep sinds ongeveer Juli 1912 niet meer uitoefende, maar als koopvaardij-deserteur te Long Island aan den wal werkte en hij vóór de genoemde datums evengoed naar Nederland had kunnen teruggaan en zich hier te lande had kunnen aanmelden als hij dit later in Mei 1914 heeft gedaan, hadde hij er destijds niet de voorkeur aangegeven om buitenslands aan den wal te blijven;

Overwegende dat de vrijstelling van het jaarlijksch onderzoek voor gedaagde in de gegeven omstandigheden dus niet gold en in het vonnis verkeerdelijk is aangenomen, dat gedaagde ten onrechte tegen 26 Mei 1913 in werkelijken dienst is geroepen en ten onrechte op 1 Juli 1913 als deserteur is afgevoerd; zoodat het vonnis, voor zooverre betreft de daarop gegronde vrijspraak, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat op grond van dezelfde bewijsmiddelen als waarop in het vonnis de te laste gelegde feiten wettig en overtuigend bewezen zijn verklaard, ook gedaagdes schuld daaraan is bewezen;

Overwegende dat deze feiten behooren te worden gequalificeerd als: eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, als verlofganger der Landweer, niet te voldoen aan eene op-

roeping voor den werkelijken dienst, opgevolgd door vrijwillige aanmelding, doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, door een soldaat, opgevolgd door arrestatie;

Overwegende dat het Hof in de omstandigheden, dat de gedaagde, tijdens hij milicien was, nooit straf heeft gehad en dat hij te goeder trouw de beschikking van den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland met betrekking tot de vrijstelling anders kan hebben opgevat dan behoort, aanleiding vindt aan gedaagde eene lichte straf op te leggen;

Gezien de artikelen 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 36 der Landweernet, zooals dit artikel nader is vastgesteld bij de Wetten van 30 December 1909 (*Staatsblad* No. 421) en 28 April 1913 (*Staatsblad* No. 148); 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 1 tweede lid, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 62 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement te 's-Gravenhage in deze zaak gewezen voor zooverre gedaagde daarbij is vrijgesproken van de wettig en overtuigend bewezen verklaarde feiten hem te laste gelegd;

Houdt dit vonnis voor het overige, dus voor wat betreft de bewezen-verklaring der feiten, in stand met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Verklaart gedaagde schuldig aan de wettig en overtuigend bewezen verklaarde feiten;

Qualificeert die feiten als: eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, als verlofganger der Landweer, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, opgevolgd door vrijwillige aanmelding, doch niet binnen vier weken, misdrijf, ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, door een soldaat, opgevolgd door arrestatie;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene militaire detentie van ééne week met bepaling, dat de tijd, door gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf sedert 2 Juni 1914 geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 9 October 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. M. H. de Boer.

*De navolgende verklaringen zijn „meeningen en gissingen bij redeneering opgemaakt”, mitsdien geen wettige bewijsmiddelen:**„dat het niet mogelijk is dat toen beklaagde hem, getuige, dien slag gaf, hij niet kon zien dat getuige korporaal was; dat beklaagde dat wel heeft moeten zien; dat toen beklaagde tegen hem, getuige, sprak hij zoo vlak bij getuige stond dat hij het wel moest zien”;**„dat het op den hoek van de steeg zóó licht was dat de onderscheidingsteekenen duidelijk herkenbaar waren”;**„dat men ter plaatse de onderscheidingsteekenen van den korporaal duidelijk kon onderscheiden”.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 19en Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord den 28en Mei 1914 gewezen in de zaak tegen K., oud 23 jaar, geboren te 's-Gravenhage en O., oud 25 jaar, geboren te Schagen,

beiden marinier 2e klasse,

die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 2 en 7 der Wet van 14 September 1870 (Staatsblad nr. 193), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zijn schuldig verklaard, ieder der gedaagden, aan

„als mindere schepeling in tijd van vrede en niet voor den „vijand zijn meerdere in rang slaan”

en deswege veroordeeld

K. tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden en O. tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling dat de tijd, door de veroordeelden voor de tenuitvoerlegging van het vonis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de opgelegde straf in mindering zal strekken,

voor den gedaagde K. sedert 22 April 1914 en voor den gedaagde O. van 22 tot 25 April 1914 en verder sedert 29 April 1914;

Welke Advocaat-Fisikaal, bij Resolutie van den 30en Juni 1914 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagden alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 99, tweede gedeelte van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* Nr. 162), 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* Nr. 193), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* Nr. 64), 27, 57, 91 en 350 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zullen worden schuldig verklaard aan:

„het als mindere schepeling in tijd van vrede en niet voor den „vijand slaan van zijn meerdere in rang”; beklagde K. bovendien aan „het opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed, dat geheel aan „een ander toebehoort, vernielen” en deswege veroordeeld K. tot *a.* vier maanden militaire gevangenisstraf, *b.* eene geldboete van vijf gulden; O. tot: vijf maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door de beklagden, vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier militaire gevangenisstraffen in mindering zal worden gebracht, voor K. sedert 22 April 1914 en voor O. eerst van 22 tot 25 April 1914 en verder sedert 29 April 1914, met verdere bepaling, dat de aan K. op te leggen boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hofs uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door tien dagen hechtenis en met vrijspraak van K. van het meerder hem te laste gelegde, — alzo impetrant van mandament van appèl en eisicher ambtshalve ter eenre,

en

genoemde K. en O., gedaagden in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wie, voor antwoord in apèl, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen de gedaagden, met tenietdoening van het vonnis, van het aan ieder hunner te laste gelegde vrij te spreken;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen gedaagden, bij hun verhoor voor het Hof, hebben in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat de gedaagden voor den Krijgsraad hebben terechtgestaan beschuldigd,

A. gedaagde K.:

dat hij in den avond van 17 April 1914 te omstreeks halfnegen ure te den Helder:

1e. op den Dijkweg, moedwillig en gewelddadig den korporaal der pantserfort-artillerie S. een slag tegen den schouder heeft gegeven, welke zoodanig aankwam, dat die korporaal daardoor op den grond is gevallen;

2e. kort na het onder 1e. beschreven voorval, in de Langesteeg, toen gemelde korporaal S. hem, gedaagde, had aangehouden ter zake van zijn optreden onder 1e vermeld, dien korporaal heeft bedreigd, door, onder het uiten der woorden: „ben je daar nog niet lekker „mee”, dreigend de hand op te heffen alsof hij hem wilde slaan;

3e. kort na het onder 2e. beschreven voorval, ongeveer ter hoogte van Langesteeg hoek Dijkweg, moedwillig en gewelddadig den korporaal der pantserfort-artillerie V. een klap heeft gegeven, welke zoodanig aankwam, dat die korporaal daardoor op den grond is gevallen;

4e. opzettelijk en wederrechtelijk een ruit van de deur van den winkel van K., gelegen aan de Langesteeg Nr. 20, welke ruit toebehoorde aan den eigenaar van het huis, waarin die winkel wordt gehouden, den heer B., althans aan een ander dan aan hem, gedaagde, heeft verbrijzeld;

B. gedaagde O.:

dat hij in den avond van 17 April 1914 te omstreeks halfnegen ure te den Helder, ongeveer ter hoogte van Langesteeg hoek Dijkweg, moedwillig en gewelddadig den korporaal der pantserfort-artillerie V. een slag in den nek heeft gegeven, welke zoodanig aankwam, dat die korporaal daardoor op den grond is gevallen;

Overwegende dat de Krijgsraad het den gedaagde K. sub 1e. te laste gelegde en het den gedaagde O. te laste gelegde, met hun schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis weergegeven, het ten aanzien van beiden heeft gequalificeerd als „als minder schepeling „in tijd van vrede en niet voor den vijand zijn meerdere in rang „slaan”, en hen heeft veroordeeld ieder tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling, dat de tijd, door de beide veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de opgelegde straf in mindering zal strekken, voor den gedaagde K. sedert 22 April 1914, en voor den gedaagde O. van 22 tot 25 April 1914 en verder sedert 29 April 1914, terwijl de Krijgsraad den gedaagde K. heeft vrijgesproken van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd;

Overwegende dat deze vrijspraak te recht is geschied en vermits het onderzoek in hooger beroep het Hof tot geen ander inzicht heeft gebracht, het vonnis te dezen aanzien kan worden gehandhaafd;

Overwegende dat in het vonnis tot het bewijs, gelijk de Krijgsraad dit geleverd achtte, is gebruik gemaakt van door de getuigen geuite meeningen en gissingen bij redeneering opgemaakt, welke,

ingevolge artikel 398 van het Wetboek van Strafvordering, geen wettige bewijsmiddelen zijn, te weten:

1e. in de verklaring van getuige S. „dat het niet mogelijk is dat „toen beklaagde K. hem, getuige, dien slag gaf, hij niet kon zien „dat getuige korporaal was; dat beklaagde K. dat wel heeft moeten „zien; dat toen K. tegen hem, getuige, sprak hij zoo vlak bij „getuige stond dat hij het wel moest zien”;

2e. in de verklaring van getuige V. „dat het op den hoek van de „steeg zóó licht was dat de onderscheidingsteekenen duidelijk her- „kenbaar waren”;

3e. in de verklaring van getuige D.: „dat men ter plaatse de „onderscheidingsteekenen van den korporaal duidelijk kon onder- „scheiden”;

Overwegende dat derhalve deze gedeelten der getuigen-verkla- ringen niet in het vonnis kunnen blijven en het Hof bij de beoordee- ling der zaak evenmin daarvan gebruik mag maken;

Overwegende dat, met inachtneming hiervan, het Hof, noch door het onderzoek in eersten aanleg, noch door dat in hooger beroep, door wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft verkregen, dat gedaagde K., toen hij den korporaal S. een slag tegen den schouder gaf, heeft geweten of moeten weten, dat hij met een korporaal te doen had; dat intusschen, ook wanneer van de voormelde meeningen en gissingen geen gebruik wordt gemaakt, de Krijgsraad te recht dit deel der telastlegging met K.'s schuld daaraan wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard doch dat de qualificatie daaraan gegeven onjuist is en deze gedaagde moet worden schuldig verklaard aan mis- handeling;

Overwegende dat dus geen militaire gevangenisstraf kan worden opgelegd;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht — ook wanneer (met uitzondering van die door S. geuit, waarvan de Krijgsraad ten aan- zien van O. geen gebruik heeft gemaakt) de boven vermelde mee- ningen en gissingen niet tot de bewijsvoering worden gebruikt — het aan gedaagde O. te laste gelegde, met zijn schuld daaraan, wet- tig en overtuigend bewezen heeft verklaard, het overeenkomstig de Wet heeft gequalificeerd;

Overwegende dat de hem daarvoor opgelegde straf in goede ver- houding staat tot den ernst van het feit, zoodat het vonnis in zoo- verre kan worden gehandhaafd;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen met bijvoeging van artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbeterd het vonnis den 28en Mei 1914 door den Krijgsraad te Willemsoord ten laste van de gedaagden K. en O. gewezen, door daaruit te verwijderen de hierboven opgenomen meeningen en gis- singen der getuigen;

Doet het vonnis te niet voor zoover daarbij gedaagde K. is schul- dig verklaard aan „als mindere schepeling in tijd van vrede en niet

„voor den vijand zijn meerdere in rang slaan”, en hij ter zake daarvan is veroordeeld tot een militaire gevangenisstraf van drie maanden;

Verklaart K. schuldig aan mishandeling en veroordeelt hem te dier zake tot een gevangenisstraf van één maand;

Houdt overigens het vonnis in stand, in het bijzonder voor wat betreft de bepaling dat de tijd, door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal strekken voor gedaagde K. sedert 22 April 1914 en voor gedaagde O. van 22—25 April 1914 en verder sedert 29 April 1914;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 9 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Winkel Jr.

De veroordeelde door den krijgsraad vrijgesproken van een deel der aanklacht (bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht), wordt in hooger beroep, ingesteld door den veroordeelde, ook deswege veroordeeld, zonder dat echter de straf verzwaaard wordt.

Mishandeling en bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht beschouwd als één voortgezette handeling.

Verbetering der qualificatie bij recidive (art. 422 jo. art. 181 W. v. S.).

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

D., oud 26 jaar, geboren te Nieuwer-Amstel, scheerder, die bij vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord gewezen den 12en Augustus 1914, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 57, 300 en 422 van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zee-macht, is schuldig verklaard aan:

„mishandeling, tweemaal en gepleegd, terwijl tijdens het plegen van

„het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige „eene tegen hem wegens eenig misdrijf omschreven in een der artikelen genoemd in artikel 422 van het Wetboek van Strafrecht, „uitgesproken gevangenisstraf, geheel heeft ondergaan”;

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van tien weken, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan bewezen verklaard;

Van welk vonnis door beklagde hooger beroep is ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, — voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich wenscht te onderwerpen aan het oordeel van het Hof, zoowel wat betreft het al of niet bewezene van de te laste gelegde feiten en de omschrijving daaraan te geven, als den aard en duur der op te leggen straf,

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 31 Augustus 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Fiscaal bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de gedeeltelijke vrijspraak en de qualificatie betreft en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, de appellant, met aanhaling tevens van de artikelen 56 en 285 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan:

1e. mishandeling, twee malen gepleegd, beschouwd als eene voortgezette handeling, gepleegd, terwijl nog geen vijf jaren zijn verlopen, sedert de schuldige een tegen hem wegens het misdrijf omschreven in artikel 181 aanhef en 1e. van het Wetboek van Strafrecht uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan, 2e. bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen appellant bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd dat hij in den avond van 29 Juni 1914 te omstreeks halftien te den Helder, even buiten de bebouwde kom dier gemeente, bij den Vijfsprong, B. en T. heeft mishandeld, en wat dezen laatste betreft, ook heeft bedreigd met eenig misdrijf tegen het leven gericht, door:

eerstgemelde opzettelijk gewelddadig een duw te geven waardoor zij op den grintweg viel en ontvellingen aan den rechterwang en de rechterhand opliep en de linkerduim pijnlijk werd aangedaan;

laatstgemelden opzettelijk gewelddadig bij de keel te grijpen waardoor hij, T., achterover in de langs den weg gelegen en met modderwater gevulde sloot terecht kwam, voorts gemelden T. in die sloot andermaal opzettelijk gewelddadig bij de keel te grijpen en onder het uiten der woorden: „ik zal je verzuipen”, althans uitende woorden van dergelijke strekking, diens hoofd naar beneden in het water te drukken en eindelijk bij pogingen van meergemelden T., om uit zijn benarde positie te geraken, dezen eenige malen opzettelijk gewelddadig op het hoofd en in het aangezicht slagen toe te brengen, ten gevolge waarvan diens neus is gaan bloeden en hij, T., een blauwe plek op het hoofd heeft bekomen;

en zulks: terwijl hij, appellant, sedert 3 September 1912 de hem bij Sententie in appèl van het Hoog Militair Gerechtshof van 15 November 1912 opgelegde gevangenisstraf wegen „wederspanning”, „heid hebbende de daarbij gepaard gaande feitelijkheden eenig „lichamelijk letsel tengevolge gehad” geheel heeft ondergaan;

Overwegende dat de Krijgsraad het te laste gelegde en appellants schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met uitzondering van het in de eerste alinea de woorden „en wat dezen „laatste betreft ook heeft gedreigd met eenig misdrijf tegen het „leven gericht” en in de derde alinea de woorden „onder het uiten „der woorden „ik zal je verzuipen”, althans woorden van dergelijke „strekking”, van welk deel der belastlegging de Krijgsraad den appellant heeft vrijgesproken;

Overwegende dat ook het Hof, uit de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen, de overtuiging heeft verkregen dat de appellant schuldig is aan hetgeen bij het vonnis als bewezen is aangenomen en dus het vonnis in zooverre kan worden gehandhaafd;

Overwegende dat T. op 17 Juli 1914, als getuige onder eede door den Officier-Commissaris gehoord, o.m. heeft verklaard, dat appellant, toen hij, getuige, in de sloot terecht was gekomen, zeide „ik zal je verzuipen” en dat hij bij zijn verhoor voor den Krijgsraad op 12 Augustus 1914 onder eede bij deze verklaring heeft volhard;

Overwegende dat M. als getuige onder eede voor het Hof heeft verklaard te volharden bij hare in eersten aanleg als getuige onder eede afgelegde verklaring meer in het bijzonder dat zij op tijd en plaats hier bedoeld, heeft gehoord dat, toen appellant en getuige T. in de sloot waren, appellant de woorden uitte „ik zal je vermoorden” of „ik zal je doodslaan”, althans woorden van dergelijke strekking;

Overwegende dat door de aanwijzingen uit deze verklaring en uit de bovenvermelde van T. voortvloeiende en de in het vonnis weeggegeven bewijsmiddelen, ook wettig en overtuigend bewezen is hetgeen de Krijgsraad als voorzeggd niet bewezen heeft geoordeeld, met appellants schuld daaraan en dus het vonnis voor zoover appellant hierbij, daarvan is vrijgesproken, moet worden te niet gedaan, en appellant deswege nog moet worden schuldig verklaard aan „bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht”;

Overwegende dat — in verband met het door het Hof bewezen geoordeelde, de qualificatie door den Krijgsraad in het vonnis gegeven niet volledig is;

Overwegende dat, ook bij schuldigverklaring aan de bovenbedoelde bedreiging, de straf door den Krijgsraad opgelegd kan worden gehandhaafd;

Overwegende dat de bewezen feiten in zoodanig verband staan, dat zij als één voortgezette handeling moeten worden beschouwd;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, benevens de artikelen 56 en 285 van het Wetboek van Strafrecht en 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 12en Augustus 1914 ten laste van D. gewezen voor zoover hij daarbij is vrijgesproken van hetgeen bij het vonnis niet bewezen is verklaard en voor wat betreft de qualificatie aan het bewezen verklaarde gegeven;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen al hetgeen appellant is te laste gelegd, met dien verstande dat hij heeft geuit woorden van dergelijke strekking als „ik zal je verzuipen”, met appellants schuld daaraan;

Qualificiert dit:

1o. als mishandeling, twee malen gepleegd, terwijl tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem, wegens wederspanningheid waarbij de daaraan gepaarde feitelijkheden eenig lichamelijk letsel ten gevolge hebben gehad, uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan en

2o. als bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht, alles één voortgezette handeling uitmakende;

Houdt overigens het vonnis in stand;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 13 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Waarnemend Advocaat-Fiskaal: Mr. J. Hamburger A.Dzn.

Raadsman Mr. F. A. van Engen.

Twee solatden hadden tezamen 's nachts op den openbaren weg een meerdere aangerand en een hunner had hem daarbij een ring

van den vinger ontroofd. Mededaderschap voor beiden aangenomen en de feiten gequalificeerd als: a. diefstal, voorafgegaan en vergezeld van geweld tegen personen, gepleegd door twee vereenigde personen op den openbaren weg, met het oogmerk om dien diefstal gemakkelijk te maken; b. het als soldaat aangrijpen van zijnen meerderen in rang, in tijd van vrede en niet voor den vijand. Alleen de eerstgenoemde strafbepaling, als stellende een zwaardere hoofdftraf, moet nu worden toegepast.

De woorden „in dienstzaken” in art. 211 C. W. L. hebben alléén betrekking op „gedesobedieerd”, zoodat i.c. het „mishandeld” zijn door een mindere, ook al heeft dat niet „in dienstzaken” plaats gehad, op de enkele beëdigde verklaring van den meerdere als volkomen bewezen kan en moet worden aangenomen. 1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

1o. B. oud 21 jaar, geboren te Uden en

2o. C., oud 20 jaar, geboren te Venlo,

beiden milicien-soldaat bij het 2e Regiment Infanterie, die bij vonnis, door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, gewezen den 10en Juli 1914, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 13 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 27, 56, 58, 91 en 312-1e van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad nr. 162) en 197, 198 en 211 der Rechtspleging bij de Landmacht, zijn schuldig verklaard,

B. aan:

1e. diefstal voorafgegaan en vergezeld van geweld tegen personen, „gepleegd op den openbaren weg, met het oogmerk om dien diefstal „gemakkelijk te maken,

„2e. het als soldaat plegen van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang, in tijd van vrede en niet voor den vijand”;

C. aan:

„het als soldaat plegen van daden van geweld tegen zijn meerdere „in rang, in tijd van vrede en niet voor den vijand, tweemaal ge-„pleegd”;

en deswege veroordeeld,

B. tot:

1o. eene gevangenisstraf van één jaar,

2o. eene militaire gevangenisstraf van vijf maanden,

C. tot eene gevangenisstraf van zeventien maanden,

met ontzegging aan beiden van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, onder bepaling dat de tijd, door de veroordeelden vóór

1) Zie naar aanleiding van deze beslissing de ingekomen bijdrage, hier-
vóór blz. 314. Red.

de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, van den 10en Juni 1914 af in mindering zal worden gebracht eerst op de militaire gevangenisstraf en vervolgens op de gevangenisstraf voor wat betreft den beklaagde B. en van den 8en Juli 1914 af op de militaire gevangenisstraf voor wat betreft den beklaagde C., met bevel dat de ring, die als stuk van overtuiging heeft gediend, zal worden teruggegeven aan den getuige T., bij wien deze in beslag is genomen, na verloop van acht dagen nadat dit vonnis, na approbatie, zal zijn gepronuntieerd, — terwijl bij gemeld vonnis beklaagden worden vrijgesproken van hetgeen hun meer of anders is te laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen, als zijnde dit niet rechtsgeldig bewezen;

Van welk vonnis door beklaagden hooger beroep is ingesteld bij het Hof alzo appellanten van dit vonnis ter eenre, voor wie schriftelijk ter rolle is verklaard, dat zij zich wenschen te gedragen naar het oordeel van het Hof,

en

den waarnemenden Advocaat-Fiskaal voor de Zee en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 21 Juli 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambts-halve te vervolgen, mitsdien gedaagde ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, alleen voor zooveel de gedeeltelijke vrijspraak, de aan de geplegde feiten gegeven qualificatie en de opgelegde vrijheidsstraffen betreft en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, de appellanten, met tenietdoening van de gedeeltelijke vrijspraak, met aanhaling alsnog van artikel 312 sub 2o. van het Wetboek van Stralrecht, zullen worden schuldig verklaard aan:

„1o. diefstal voorafgegaan en vergezeld van geweld tegen personen, gedurende den voor den nachtrust bestemden tijd, op den „openbaren weg, met het oogmerk om dien diefstal gemakkelijk te „maken, en

2o. het als soldaat plegen van daden van geweld tegen zijn meer-„dere in rang in tijd van vrede en niet voor den vijand”,

en te dier zake zullen worden veroordeeld B. tot 1o. één jaar gevangenisstraf en 2o. negen maanden militaire gevangenisstraf en

C. tot 1o. één jaar gevangenisstraf en 2o. zeven maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, voor wat B. betreft van den 10en Juli 1914 en voor wat C. aangaat van den 8en Juli 1914, eerst van de gevangenisstraf en daarna van de militaire gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door appellanten, bij hun verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op de ter terechtzitting van het Hof door de getuigen T., D., en S. afgelegde verklaringen;

Gelet op den eisch à minima van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellanten voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, hebben terechtgestaan ter zake

I. dat zij in den nacht van 5 op 6 April 1914, te omstreeks half-een ure, op den openbaren weg, nabij de in de gemeente Venlo gelegen Maasbrug, te zamen en in vereeniging, met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, hebben weggenomen een portemonnaie, inhoudende eenig geld en een gouden ring, toebehoorende aan den muzikant van het 2e Regiment Infanterie T., althans aan een ander dan hen, appellanten, en door dezen bij zich gedragen, zulks terwijl zij, met het oogmerk dien diefstal gemakkelijk te maken, meergenoemden meerdere in rang te voren te zamen en in vereeniging met geweld hebben vastgegrepen en tijdens het plegen van het feit hebben vastgehouden, althans op tijd en plaats bovengenoemd de eerste appellant, B., met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, heeft weggenomen een portemonnaie, inhoudende eenig geld en een gouden ring toebehoorende aan den muzikant T., althans aan een ander, dan aan hem appellant, en door dien meerdere in rang bij zich gedragen, terwijl, met het oogmerk dien diefstal gemakkelijk te maken, de eerste appellant bovengenoemden muzikant te voren met geweld heeft vastgegrepen en hem, tijdens hij dien diefstal pleegde, heeft vastgehouden en de tweede appellant hem bij het plegen van diefstal opzettelijk is behulpzaam geweest door meergenoemden muzikant, ten einde het plegen van meergenoemd misdrijf gemakkelijk te maken, eveneens tijdens het plegen daarvan met geweld vast te houden;

II. dat zij in den nacht van 5 op 6 April 1914 te omstreeks 11 $\frac{3}{4}$ uur te Venlo op den openbaren weg, de Brugstraat, te zamen en in vereeniging hunnen meerdere in rang, den korporaal D., die zich langs dien weg voortbewoog, den weg hebben versperd en hem daarna gewelddadig hebben aangegrepen en vastgehouden;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 10 Juni 1914 gewezen vonnis, van dit onder I. te laste gelegde, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, met betrekking tot appellant B. wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met zijn schuld daaraan, dat hij in den nacht van 5 op 6 April 1914, te omstreeks half een uur, op den openbaren weg, nabij de in de gemeente Venlo gelegen Maasbrug, met het oogmerk zich dat voorwerp wederrechtelijk toe te eigenen, heeft weggenomen een gouden ring, toebehoorende aan den muzikant T. en door dien meerdere in rang bij zich gedragen, terwijl met het oogmerk dien diefstal gemakkelijk te

maken, hij, appellant, bovengenoemden muzikant te voren met geweld heeft vastgegrepen en hem tijdens hij dien diefstal pleegde heeft vastgehouden; en met betrekking tot appellant C. wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met zijne schuld daaraan, dat hij in den nacht van 5 op 6 April 1914 te omstreeks half een ure, op den openbaren weg, nabij de in de gemeente Venlo gelegen Maasbrug, zijn meerdere in rang, den muzikant T., met geweld heeft vastgegrepen en vastgehouden;

Overwegende dat de Krijgsraad bij bedoeld vonnis op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd, het aan appellanten onder II te laste gelegde, met hunne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard;

Overwegende dat bij het vonnis de bewezen verklaarde feiten zijn gequalificeerd, wat den appellant B. betreft, voor het feit sub I als: diefstal voorafgegaan en vergezeld van geweld tegen personen, gepleegd op den openbaren weg met het oogmerk om dien diefstal gemakkelijk te maken; voor het feit sub II als: het als soldaat plegen van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang, in tijd van vrede en niet voor den vijand; en wat den appellant C. betreft: het als soldaat plegen van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang, in tijd van vrede en niet voor den vijand, tweemaal gepleegd, en appellanten te dier zake zijn veroordeeld: B. tot: *a.* eene gevangenisstraf van één jaar, *b.* militaire gevangenisstraf van vijf maanden, en C. tot: eene militaire gevangenisstraf van zeventien maanden; met ontzegging voor beiden van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren; met bepaling dat de tijd, door de appellanten vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, van den 10den Juni 1914 af in mindering zal worden gebracht, eerst op de militaire gevangenisstraf voor wat betreft den appellant B. en van den 8en Juli 1914 af op de militaire gevangenisstraf voor wat betreft den appellant C.; met bevel, dat de meergenoemde ring, die als stuk van overtuiging heeft gediend, zal worden teruggegeven aan den getuige T., bij wien deze is in beslag genomen na verloop van acht dagen nadat dit vonnis na approbatie zal zijn gepronuntieerd, en met vrijspraak van appellanten van hetgeen hun meer of anders is te laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, als zijnde dit niet rechtsgeldig bewezen;

Overwegende dat appellant B. ter terechtzitting van het Hof heeft opgegeven:

dat hij een gouden ring in zijn bezit heeft gehad en dien ring in den morgen van 6 April jl. heeft verkocht aan D. voor *f* 2.50, welk bedrag hij met zijnen kameraad C. onmiddellijk heeft verbruikt;

Overwegende dat appellant C. heeft opgegeven: dat hij in den nacht van 5 op 6 April 1914 met B. over de Maasbrug liep in de richting van Blerick, en even voor hem uit een stafmuzikant liep;

dat zij dezen inhaalden en een hunner, hij weet niet wie, hem om een gros vroeg en deze dit weigerde; dat zij toen iets verder over de Maasbrug dien muzikant hebben aangegrepen, waarbij hij, appellant, hem bij den linkerarm greep en B. bij den rechterarm; dat hij gezien heeft dat B. de hand van den muzikant vasthield, maar verder niets heeft kunnen waarnemen; dat zij toen dien muzikant hebben losgelaten en deze daarop zeide: „geef mij dien ring weer „terug, want het is een aandenken aan mijne moeder”, dat B. daarop zeide: „je zult hem wel terugkrijgen, maar nu nog niet, ik wil „eerst eens kijken wat voor een vent je bent en of je er nog rapport „van maakt”; dat, even nadat zij den muzikant hadden losgelaten, B. hem den ring heeft laten zien, zeggende: „ik heb zijn ring”; dat de muzikant toen is weggegaan en zij de stad weer zijn ingegaan; dat zij den volgenden morgen samen de stad zijn ingegaan en B. toen heeft gezegd: „ik verkoop dien ring” en hij hem ook heeft verkocht voor f 2.50 bij D.; dat zij het geld samen hebben verdronken; dat hij op 10 Mei j.l. met een kameraad liep en den muzikant ontmoette en hij toen tegen dien kameraad heeft gezegd: „dien hebben wij zijn ring afgenomen, ik zal eens naar hem toegaan en er met hem over spreken”; dat hij toen ook aan dien muzikant heeft verteld waar de ring was en zij daarna met z'n drieën, de muzikant C. en hij, naar D. zijn gegaan; dat hij toen aan D. heeft gevraagd om te zorgen dat de ring terugkwam; dat de hem ten processe ver- toonde ring de bewuste is;

Overwegende dat is verklaard door de getuigen:

T., dat hij in den nacht van 5 op 6 April 1914, tusschen halfeen en één uur, van de stad afkwam in de richting van de Maasbrug en voor hem uit liepen twee infanteristen en een burger, die hij vlak voor de Maasbrug passeerde; dat die burger D. was; dat hij verder de brug overging en toen hij die over was, hoorde roepen: „sergeant”!; dat hij daarop halt hield en nu de appellanten voor hem stonden, links van hem C. en rechts van hem B.; dat C. hem toen vroeg: „hebt U niet een gros, sergeant?” en hij daarop heeft geantwoord dat hij geen grossen meer had en dat het tijd was om naar huis te gaan; dat op dat oogenblik C. hem bij zijn linker- en B. hem bij zijn rechterpols vastgreep, gelijktijdig; dat B. hem toen den ring van den rechter ringvinger trok; dat de ring hem wat wijd was; dat de appellanten hem daarna los lieten en hij aan B. vroeg hem den ring terug te geven, daar deze ring een aandenken van zijn moeder was; dat B. daarop antwoordde: „neen, maar op het laatst van de week, als je hier tenminste geen melding van maakt, krijg je hem terug”; dat de appellanten toen weer terug zijn gegaan over de brug; dat hij op een Zondag C. ontmoette in gezelschap van een burger en hij C. toen heeft gevraagd hoe het met zijn ring was; dat C. hem toen heeft gezegd spijt te hebben en hem gebracht heeft bij D.; dat C. bij D. heeft gezegd dat hij den ring terug wilde koopen, omdat die van hem, getuige, gestolen was; dat tijdens appellanten hem vast hadden geen van beiden iets heeft

gezegd, doch hij wel heeft gezien dat B., toen zij weggingen, den ring had hangen aan den gekromden wijsvinger van zijn rechterhand en hem bekeek; dat de hem ten processe vertoonde ring de zijne is;

D., dat in den avond van 6 April 1914 in zijn winkel twee soldaten kwamen, waarvan de een, B. genaamd, hem een ring te koop aanbood en hij dien ring heeft gekocht voor oud goud voor f 2.50; dat hij dien ring op 16 April heeft verkocht aan zijn vader te Bracht in Duitschland voor 7 mark; dat ongeveer drie weken daarna T., in gezelschap van C., dezelfde die in gezelschap van B. bij hem was geweest en dien hij als Venlonaar goed kent, in zijn winkel kwam en naar den ring vroeg die B. aan hem, getuige, had verkocht; dat hij geantwoord heeft dat hij den ring reeds had verkocht, doch dat hij moeite zou doen hem weer terug te krijgen; dat T. met een brigadier later den ring, nadat hij hem had teruggekocht, hebben gehaald; dat de hem ten processe vertoonde ring de bewuste ring is;

Overwegende dat in het aan appellanten voorgehouden onder No. 169 op 21 Mei 1914 door den Brigadier der Brigade Koninklijke Marechaussée te Venlo B. opgemaakt proces-verbaal is vermeld, dat hij op 21 Mei 1914 te Venlo heeft in beslag genomen een ring; dat hij dien ring aan appellanten heeft vertoond;

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit den inhoud van de erkenningen van appellanten — ieders erkenningen slechts gebezigd tegen hem, die deze aflegde — de verklaringen van de getuigen T. en D. en het proces-verbaal van B., een en ander boven weergegeven, wettig en overtuigend bewezen is, met der appellanten schuld daaraan, dat zij in den nacht van 5 op 6 April 1914 te omstreeks halfeen ure, op den openbaren weg, nabij de in de gemeente Venlo gelegen Maasbrug, te zamen en in vereeniging, met het oogmerk zich dat voorwerp wederrechtelijk toe te eigenen, hebben weggenomen een gouden ring, toebehoorende aan den muzikant van het 2e Regiment Infanterie T. en door dezen bij zich gedragen, zulks terwijl zij, met het oogmerk dien diefstal gemakkelijk te maken, meergenoemden meerdere in rang te voren te zamen en in vereeniging met geweld hebben vastgegrepen en tijdens het plegen van het feit hebben vastgehouden;

Overwegende dat toch het eerst vragen om geld door appellant C. aan T.; het ter zelfder tijd met appellant B. vastgrijpen en later weer los laten van T.; het bij den verkoop van den ring door appellant B. aanwezig zijn; het te zamen met dien appellant verbruiken van de opbrengst van den ring, alsmede de houding eenigen tijd later tegenover T. aangenomen en de uitlatingen toen tegenover hem gedaan, een en ander door de boven opgesomde bewijsmiddelen bewezen, voldoende aanwijzingen opleveren om appellant C. te beschouwen als den mededader van appellant en niet als diens medeplichtige of enkel als dader van hetgeen in het vonnis van den

Krijgsraad van het onder I te laste gelegde te zijnen laste is be-
wezen verklaard;

Overwegende dat, waar het aan appellanten onder I in de eerste
plaats te laste gelegde, met hunne schuld daaraan, in hoofdzaak
wettig en overtuigend bewezen wordt verklaard, het onderzoek naar
hetgeen hun daar in de tweede plaats, subsidiair, is te laste gelegd,
overbodig is geworden;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad, hetwelk,
met betrekking tot het onder I aan appellanten te laste gelegde,
eene geheel andere beslissing inhoudt, voor zooverre de bewezen-
en schuldigverklaring van dit onder I. te laste gelegde, de qualifi-
catie aan het bewezen verklaarde gegeven en de strafoplegging te
dier zake betreft, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat de boven bewezen verklaarde feiten behooren
te worden gequalificeerd voor ieder van appellanten als:

a. diefstal, voorafgegaan en vergezeld van geweld tegen per-
sonen, gepleegd door twee vereenigde personen op den openbaren
weg, met het oogmerk om dien diefstal gemakkelijk te maken, en
b. het als soldaat aangrijpen van zijn meerdere in rang in tijd van
vrede en niet voor den vijand;

Overwegende dat, waar op een feit, als gequalificeerd onder *a.*
eene hoofdstraf is gesteld van ten hoogste twaalf jaren gevangenis-
straf en op een feit, als gequalificeerd onder *b.*, eene hoofdstraf
van militaire gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren, in dezen
de eerstbedoelde strafbepaling moet worden toegepast;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring van appel-
lantten aan het hun onder II te laste gelegde in het vonnis te recht
is geschied, echter verkeerdelijk op grond van de bewijsmiddelen
in het vonnis genoemd, aangezien uit de verklaring van den getuige
S. geene enkele aanwijzing voortvloeit met betrekking tot dit deel
der telastlegging;

Overwegende dat de alsnu enkel overblijvende beëdigde verkla-
ring van den getuige D., zooals die in het vonnis is opgenomen,
als algelegd door een militair, die door aan hem gesubordineerden
is mishandeld, in deze voor volledig bewijs kan en moet worden
gehouden;

Overwegende dat deze mishandeling wel niet heeft plaats ge-
vonden „in dienstzaken” maar dit ook geen vereischte is voor de
toepasselijkheid van de bepaling van artikel 211 van het Crimineel
Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; dat immers bedoeld artikel
het „in dienstzaken” verbindt enkel aan het „gedesobedieerd zijn”
en niet aan het „tegensproken, gescholden, gedreigd, geslagen
of anderszins mishandeld zijn”; 1) dat dit blijkt bij aandachtige
lezing van het artikel in den tekst, zooals die is te vinden in het

1) Bij Sententie van 1 December 1914 in zake K. E. werd eene gelijke
beslissing gegeven, naar aanleiding van een vonnis van den krijgsraad
te Arnhem van 2 October 1914.

werk van Professor Mr. H. van der Hoeven: „Onze militaire Straf-wetgeving, geschiedenis harer wording en samenstelling”, welke tekst, door den schrijver letterlijk gecollationneerd met de op het Kabinet der Koningin berustende Minuut, reeds voorkwam in het Ontwerp door de Commissie tot het vervaardigen van Militaire Wetboeken op 7 Februari 1814 ingediend alsmede in het Ontwerp door de Commissie tot het ontwerpen der Militaire Wetboeken op 27 Januari 1815 ingediend; dat de juistheid van deze opvatting — „in dienstzaken” behoort slechts bij gedesobediëerd en niet bij tegengesproken, gescholden, gedreigd, geslagen of anderszins mishandeld — bevestiging vindt bij lezing van het artikel in den Franschen tekst, luidende deze (Manuel de Justice Militaire, par P. A. F. Gérard):

„Lorsqu’ un militaire aura à se plaindre qu’ un de ses subor-donné’s lui a désobéi dans des choses relatives au service, ou qu’il „l’a contredit, injurié, menacé, frappé ou autrement maltraité, il „en sera cru sur son serment; et sa seule déposition sera tenue à „cet égard pour une preuve complète, à moins que, pour quelque „raison particulière, le témoin ne fut récusable, ou que son temoig-nage ne fût affaibli ou contrarié par d’autres circonstances”;

dat deze opvatting ook in zooverre zich aansluit bij de overige bepalingen van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, dat wèl bij de misdrijven van de artikelen 95 en 96 (het désobediëeren) maar niet bij die van de artikelen 99, 100 en 101 (het schelden, dreigen, slaan of anderszins mishandelen) „dienst-zaken” — daar „orders” genoemd — tot het wezen van strafbare feit behooren, zijnde het overigens niet geheel duidelijk op welk misdrijf de wetgever bij „het tegenspreken”, in artikel 211 genoemd, het oog moet hebben gehad;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde, voor zooverre appellant B. betreft, in het vonnis juist is gequalificeerd; dat hem echter te dier zake eene straf is opgelegd, die niet staat in goede verhouding tot den ernst van het door hem gepleegde feit, zoodat het vonnis voor zooverre deze strafoplegging betreft niet in stand kan blijven;

Overwegende dat de qualificatie aan het bewezen verklaarde ge-geven en de opgelegde straf, voor zooverre appellant C. betreft, niet in stand kunnen blijven zulks in verband met hetgeen van het onder I te laste gelegde te zijnen laste boven is bewezen verklaard;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht heeft aangenomen, dat appellanten ter zake van de gepleegde feiten ongeschikt zijn om in den militairen stand te blijven;

Gezien behalve de Wetsartikelen in het vonnis genoemd, de arti-kelen 55 en 312 2e van het Wetboek van Strafrecht; 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 17 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191); 209 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van ’s Hof’s Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, op 10 Juli 1914 ten laste van appellanten geweest, voor zooverre die uitspraak betreft: bewezen- en schuldig-verklaring en qualificatie ter zake van het hun onder I. te laste gelegde; qualificatie ter zake van het aan appellant C. onder II te laste gelegde, alsmede strafoplegging aan beide appellanten;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand, met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met der appellanten schuld daaraan, dat appellanten in den nacht van 5 op 6 April 1914, te omstreeks halfeen ure, op den openbaren weg, nabij de in de gemeente Venlo gelegen Maasbrug, te zamen en in vereeniging, met het oogmerk zich dat voorwerp wederrechtelijk toe te eigenen, hebben weggenomen een gouden ring, toebehoorende aan den muzikant van het 2e Regiment Infanterie T. en door dezen bij zich gedragen, zulks terwijl zij, met het oogmerk dien diefstal gemakkelijk te maken, meergenoemden meerdere in rang te voren te zamen en in vereeniging met geweld hebben vastgegrepen en tijdens het plegen van het feit hebben vastgehouden;

Qualificeert deze aldus bewezen verklaarde feiten voor ieder hunner als: *a.* diefstal, voorafgegaan en vergezeld van geweld tegen personen, gepleegd door twee vereenigde personen op den openbaren weg, met het oogmerk om dien diefstal gemakkelijk te maken, en *b.* het als soldaat aangrijpen van zijnen meerdere in rang in tijd van vrede en niet voor den vijand;

Veroordeelt te dier zake appellant B. tot eene gevangenisstraf van één jaar en zes maanden en appellant C. tot eene gevangenisstraf van één jaar en drie maanden;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan appellanten onder I. in de eerste plaats meer of anders is te laste gelegd dan boven bewezen is verklaard en spreekt hem daarvan vrij;

Veroordeelt appellant B. ter zake van het hem onder II te laste gelegde, in het vonnis bewezen verklaarde en gequalificeerde feit, tot eene militaire gevangenisstraf van zes maanden;

Qualificeert het feit aan appellant C. onder II. te laste gelegd als: het als soldaat aangrijpen van zijnen meerderen in rang in tijd van vrede en niet voor den vijand;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf van vier maanden;

Ontzegt aan appellanten het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Bepaalt dat de tijd, door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, voor den veroordeelde B. sedert tien Juni 1914 en voor den veroordeelde C. sedert acht Juli 1914, in mindering

zal worden gebracht, eerst op de militaire gevangenisstraf en vervolgens — indien noodig — op de gevangenisstraf;

Beveelt dat onmiddellijk na het uitspreken van deze Sententie, de meergenoemde ring, die als stuk van overtuiging heeft gediend, zal worden teruggegeven aan den getuige T., bij wien deze is in beslag genomen;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 4 December 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Eene klacht over eene opgelegde straf, ingebracht binnen acht dagen na het einde der aan klager door de hoogere militaire autoriteit bij wie hij zich eerst beklaagd had, ter zake dezer klacht opgelegde straf is tijdig ingediend.

Het zingen van een spotlied op een meerdere is voor dezen aanstootelijk en zeker ook onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstuicht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring, gedagteekend 2 November 1914, van den matroos 3e klasse leerling-kok B., stamboeknr., dienende aan boord van Hare Majesteits instructieschip „van Galen”, houdende dat hij zich wenscht te beklagen bij den militairen rechter over de reden van de hem op 19 October 1914, door zijn Commandant opgelegde straf van zes dagen provoostarrest, luidende: „Zeer onmilitair „gedrag door een lied te zingen aanstootelijk voor den opperschipper, Chef der equipage”;

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden, waaruit blijkt dat klager zich eerst beklaagd heeft bij de hoogere militaire autoriteit en binnen acht dagen na het einde der hem ter zake dier klacht door die autoriteit opgelegde straf — alzoo tijdig — zijn klacht aan den militairen rechter heeft ingediend;

Gehoord den klager en — onder eede — den getuige S.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager op 16 October j.l. 's avonds aan boord van bovengenoemden bodem bij de kombuis, te zamen met eenige andere schepeelingen stond te zingen;

dat de zich toen in de nabijheid bevindende Opperschipper, Chef

der equipage S., bovengenoemde getuige — in het gezongen liedje zijn naam hoorde en, nader bij, vlak achter klager komende, dezen duidelijk hoorde zingen: „Zeven dagen in de week, schipper S. wat zie je bleek”;

Overwegende dat klager — erkennende op de aangegeven plaats en tijd gezongen te hebben — ontkent daarbij den naam „S.” gebruikt te hebben, daarbij opgevende als de door hem gezongen woorden: „Zeven dagen in de week, Margerietje is van streek”;

Overwegende dat van de omstanders en gedeeltelijk meezingenden, allen gehoord door de op last van den Commandant der Marine te Hellevoetsluis benoemde Commissie van onderzoek, sommigen verklaren de woorden, welke door klager gezongen werden, niet gehoord te hebben, anderen, dat zij er niet op gelet hebben;

Overwegende dat — waar alzoo klagers ontkenntenis staat tegenover de stellige, met eede bevestigde verklaring van den Opperschipper, dat hij duidelijk gehoord heeft dat klager — wiens schelle stem hij goed kent — een liedje zong, waarvan het refrein was: „Schipper S. wat zie je bleek” — deze verklaring onvoorwaardelijk moet worden aangenomen;

Overwegende dat het zingen van een spotlied op een meerdere voor dezen is aanstootelijk en zeker ook onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstucht in den dienst ter zee, zoodat daarvoor te recht door den Commandant van de „van Galen” is gestraft; dat de straf wel zwaar is, doch niet te zwaar in verhouding tot de gepleegde overtreding en de strafreden deze goed weergeeft;

Krachtens artikel 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie in verband met de artikelen 12 tot 15 van de Rechtspleging bij de Zee-macht;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart deze ongegrond;

Handhaaft de strafreden waarover beklag;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgerekend een afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal;

Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.

Vonnis van 7 Juli 1914.

(Geapprobeerd door het H. M. G. bij resolutie van 11 Aug. 1914).

President: Mr. Th. Evekink.

Leden: de kapiteins J. A. Snijders en A. Kaptein en de luitenants J. J. van Santen en Mr. Dr. J. S. Barbas.

Auditeur-Militair: Mr. Dr. G. L. v. Oosten Slingeland (pl.v.).

Een brigadier der Maréchaussee staat terecht, beschuldigd van meined in eene strafzaak ten nadeele van den beklaagde. Vrijspraak.

In naam der Koningin!

Vonnis van den Krijgsraad in het 2e Militaire Arrondissement te Arnhem

in zake

De Auditeur-Militair in het 2e Militaire Arrondissement te Arnhem, ambtshalve eischer

tegen

S. van der V., oud 51 jaar, geboren te Stad aan 't Haringvliet, 26 Mei 1863, tijdens het gebeurde brigadier te paard der Koninklijke Marechaussee, 4e Divisie, thans wonende te Groningen. Beklaagde niet gedetineerd.

De Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Garnizoens-Commandant te Leeuwarden van 28 Maart 1914, waarvan afschrift is gelaten aan beklaagde;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad van den Commandeerende officier van het Garnizoen der Hoofdplaats van het 2e Militaire Arrondissement dd. 26 Mei 1914 met de aan den voet daarvan gestelde telastelegging van den Auditeur-Militair, welk stuk onder overgifte van een door den Secretaris bij bovengenoemden Krijgsraad geteekend afschrift, aan beklaagde is betekend op 28 Mei 1914;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gehoord de getuigen op last van den Auditeur-Militair voornoemd gedagvaard;

Gezien de door den Auditeur-Militair ingediende schriftuur van eisch, strekkende tot veroordeeling;

Gehoord den beklaagde, mede bij monde van diens raadsman Mr. J. R. H. van Schaik Jr.;

Na overeenkomstig artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht te hebben beraadslaagd;

Overwegende dat beklaagde voor dezen Krijgsraad gehouden den 19en Juni 1914 heeft terechtgestaan ter zake:

dat hij te Onderdendam op 24 November 1913 op de openbare terechtzitting voor strafzaken van het kantongerecht aldaar in de strafzaak van den ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij dat kantongerecht tegen W. H., als getuige onder eede gehoord, mondeling persoonlijk, opzettelijk een valsche verklaring onder eede heeft afgelegd, namelijk dat hij op 7 Mei 1913 met den boekbinder W. H. te Bedum, die vooropging, de trap van diens huis te Bedum is opgegaan en zich in de werkplaats heeft begeven; dat hij heeft gezien, dat een jeugdig persoon, F. A. Th. T. bezig was arbeid te verrichten bestaande in het vouwen en op elkander leggen van vellen papier, dat in de werkplaats geen arbeidslijst hing;

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel uit het Stamboek van de onderofficieren en minderen van de 4de Divisie Kon. Marechaussee inhoudt: dat beklaagde zich den 24 Augustus 1889 vrijwillig heeft verbonden voor den tijd van zes jaren bij de 1e Divisie Kon. Marechaussee, 1 Juni 1893 overgeplaatst bij de 3e Divisie Kon. Marechaussee, 1 Mei 1894 overgeplaatst bij de 4e Divisie Kon. Marechaussee, Brigadier-titulair te paard 19 November 1894, Marechaussee te paard 1e klasse 24 Augustus 1895, Brigadier te paard 24 Maart 1899, Wachtmeester-titulair te paard 24 Maart 1909, Brigadier te paard op verzoek 1 April 1913;

Overwegende, dat het Proces-Verbaal van het verhandelde op de openbare terechtzitting van het kantongerecht te Onderdendam ter behandeling van politiezaken van Maandag den 24 November 1913 in de zaak van den heer ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij dat kantongerecht tegen W. H., boekbinder, wonende te Bedum, inhoudt: dat beklaagde als getuige gehoord, na te hebben afgelegd den eed van in deze zaak te zullen zeggen, de geheele waarheid en niets dan de waarheid o. a. heeft verklaard: „dat hij op 7 Mei 1913 arbeidsinspectie heeft gehouden met den marechaussee P. G. Dekema, dat hij met dezen is binnengegaan in de woning van W. H. den beklaagde voornoemd te Bedum; dat hij toen met beklaagde, die vooropging, de trap is opgegaan en zich in de werkplaats heeft begeven, dat hij heeft gezien, dat een jeugdig persoon F. A. Th. T. bezig was arbeid te verrichten, bestaande in het vouwen en op elkander leggen van vellen papier, dat in de werkplaats geen arbeidslijst hing”;

Overwegende, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft ontkend, en heeft aangevoerd: ik verklaar volkomen te blijven volharden bij hetgeen ik heb verklaard aan den kantonrechter te Onderdendam op 24 November 1913 (deze verklaring werd aan van der V. voorgelezen, zie verhoor 23 Maart 1914);

Overwegende, dat de navolgende getuigen, onder eede hebben verklaard:

W. H., boekbinder te Bedum:

Op 7 Mei 1913 is beklaagde met een marechaussee dien ik later D. heb hooren noemen bij mij in den winkel te Bedum geweest. Beklaagde is bij de tweede toonbank, dus ongeveer half weg in den winkel geweest. Beklaagde heeft mij toen gevraagd, of ik jongens aan het werk had, en toen heb ik hem gezegd: „Ja, een”, en tevens heb ik hem verteld, dat ik het aanhangsel van de arbeidskaart naar de arbeidsinspectie te Groningen had opgezonden; daarop zei beklagde: „dat is in orde” en vertrok hij met den marechaussee. Hij is dus niet verder mijn huis in geweest, dan half weg den winkel. Beklaagde is niet de trap opgegaan naar de werkplaats en aldaar ook niet geweest op 7 Mei 1913. Op 22 Juli 1913 is beklagde weer bij mij geweest en zeide, dat hij procesverbaal moest opmaken, omdat ik hem op 7 Mei voorgelogen had.

B. H., boekdrukker te Bedum:

Ik werk geregeld in de drukkerij van mijn vader te Bedum. Ik werk op de werkplaats van 's morgens 6—8, van 8½—12, 1½—3 en 3¼—6. Ik weet zeker dat ik op 7 Mei 1913 op de werkplaats op de werkuren ben geweest. Op 7 Mei 1913 is beklagde op de uren dat ik op de werkplaats aanwezig was, niet aldaar geweest, ik weet zeker, dat de arbeidslijst op de werkplaats hing op de gewone plaats. Ik heb op 7 Mei op de werkplaats niet hooren spreken, dat er op dien dag boven op die werkplaats een marechaussee is geweest. Ik weet ook, dat F. T. in 1913 niet anders met het leggen van papier op de pers bezig kan geweest zijn, dan des Dinsdags, namiddags, omdat er dan een courant uitkomt. Men moet een trap opgaan van 3 à 4 meter hoog en dan nog een pas links gaan om aan de deur van de werkplaats te komen. Onder aan de trap staande, kan men van daar niet in de werkplaats zien, al staat de deur open.

A. K., letterzetter te Bedum:

Op 7 Mei 1913 was ik in de werkplaats van H., bezig, ik heb schafttijd van 8—8½, 12—1½ en van 3—3½. Op de uren, dat ik op 7 Mei 1914 in de werkplaats werkte is beklagde niet op de werkplaats geweest en op de werkplaats is niet over een marechaussee gesproken. F. T. houdt zich alleen des Dinsdagsnamiddags bezig met het leggen van papier op de pers, niet op andere dagen, omdat de courant alleen des Dinsdags uitkomt.

F. A. Th. T., letterzetter te Bedum (geboren 4 Juni 1898):

Ik was op 7 Mei 1913 werkzaam op de werkplaats van H., boekdrukker te Bedum. Begin April 1913 ben ik bij H. in dienst gekomen. In de eerste twee maanden, dat ik bij hem in dienst was, deed ik niets anders dan letterzetten, behalve Dinsdagavonds, wanneer ik medehulp na 6½ uur de kranten opvouwen. Mijn schafttijden zijn van 8—8½, van 12—1½ en 's middags 3½—4. Op 7 Mei 1913 heb ik op de uren, dat ik in de werkplaats aanwezig was, beklagde aldaar niet gezien. Ik heb ook op 7 Mei op de werkplaats niet

hooren spreken over een marechaussee, die daar geweest zou zijn. De arbeidslijst heb ik voortdurend zien hangen, op dezelfde plaats, aan den rechterkant als men de werkplaats binnenkomt bij de werktafel.

H. K., rijksambtenaar te Wanbach:

Van Juni 1912 tot het laatst van Juli 1913 ben ik letterzetter geweest in de drukkerij van W. H. te Bedum, met onderbreking omstreeks April 1913. Ik kwam op 2 Mei, den dag na Hemelvaartsdag terug en bleef toen werkzaam tot 15 Mei 1913. In den tijd, dat ik op de werkplaats werkzaam ben geweest, heb ik beklaagde daar niet gezien, dus ook niet op 7 Mei 1913 en is aldaar niet over een marechaussee gesproken. Eerst in 't laatst van Juli 1913 is gesproken over een marechaussee, die op 7 Mei 1913 al of niet op de werkplaats zou zijn geweest. Ik werkte in het lokaal, de drukkerij heeft er slechts één, voor het werk. Ik was steeds in dat lokaal van 's morgens 6 tot 12 's middags en van half twee 's middags tot 6 uur 's avonds, ik heb mij nooit langer uit dat lokaal verwijderd dan eens een oogenblik, naar het privaat gaande. De deur van de werkplaats inkomende, hing de arbeidslijst steeds op dezelfde plaats aan de rechterkant.

P. G. D., marechaussee 2e klasse te Muntendam:

Ik kan niet pertinent verklaren, dat ik geweest ben in de woning van W. H. op 7 Mei 1913 en kan ook niet pertinent verklaren, dat ik niet geweest ben in de woning van W. H. op 7 Mei 1913. Ik heb het proces-verbaal, dat inhiel, dat ik wel ten huize van W. H. op 7 Mei 1913 geweest was, ondertekend, omdat brigadier van der S. dat volhield. Ik heb op de zitting van het kantongerecht Onderdendam onder eede verklaard, dat ik in de woning van H. ben geweest, alleen omdat dat werd volgehouden door den brigadier van der V., niet omdat ik mij dat zelf herinnerde.

W. K. B., kantonrechter te Onderdendam:

Ik heb op de zitting van het kantongerecht op 24 November 1913 geen bijzonderen indruk gekregen van den toen door mij gehoorde W. H., die terechtstond, wegens een door beklaagde opgemaakt proces-verbaal. Ik had geen vrede met de tegenstrijdigheid, die toen gebleken was, uit de verklaringen van den marechaussee en beklaagde, en heb toen met den Officier van Justitie over die zaak gesproken. Vooral de onvolledige verklaring en de weifelachtige houding van D. heeft mij beïnvloed, beklaagde vrij te spreken. De houding van Van der V. was heel gewoon en maakte een gewone indruk. Geen van de getuigen of beklaagde maakte een bijzondere indruk behalve D.

J. A. kapitein Districts-Commandant bij de 4e Divisie der Koninklijke Marechaussee:

Na ontvangen inlichtingen van de arbeidsinspectie, betreffende toezending van arbeidslijst enz. van W. H., heb ik aan beklaagde alsnog opgedragen, zoo mogelijk proces-verbaal op te maken. Mijn oordeel over beklaagde, is, naar aanleiding van een straf, die be-

klaagde ontvangen heeft van den Divisie-Commandant n.l. op 27 Maart 1913, niet meer onverdeeld gunstig. Beklaagde is met onbepaald verlof, maar nog niet uit zijn dienstverband ontslagen.

P. B., wachtmeester brigade-commandant der Kon. Marechaussee te Groningen:

Bij informatie is mij gebleken, dat de familie H goedgunstig bekend staat. Na terugkomst van de arbeidsinspectie van 7 Mei 1913 heeft beklagde mij dadelijk mondeling gerapporteerd, dat hij bij H. geen arbeidslijst had gezien, en dat er een jeugdig persoon werkzaam was en dat H. hem medegedeeld had die lijst opgezonden te hebben aan den arbeidsinspecteur. Ik heb toen ook niet dadelijk noodig geoordeeld, proces-verbaal te doen opmaken. Direct daarop heeft beklagde den inspectiestaat opgemaakt. De houding van D. gaf mij geen aanleiding om te denken aan een misslag van beklagde.

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde schuldig is aan het hem ten laste gelegd, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 193 Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht sprekende in Naam der Koningin.

Spreekt den beklagde vrij.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Koninklijk Besluit van 30 December 1914 No. 88

(Legerorders 1915, Deel B. No. 34).

Oprichting van afzonderlijke tuchtclassen.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 28 December 1914, kabinet Litt. E. 136;

Gezien het Koninklijk Besluit van 20 Februari 1912, No. 51;

Hebben goedgevonden en verstaan, in afwijking van Ons bovengemeld Besluit, te bepalen:

Gedurende den tijd, dat het leger gemobiliseerd zal zijn, worden één of meer afzonderlijke tuchtclassen ingesteld ten behoeve van manschappen, voor wie plaatsing in de afzonderlijke of tweede klasse, genoemd in het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande of in de klasse van militairen aan eene gestrengere krijgstucht onderworpen, genoemd in de wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), wenschelijk moet worden geacht.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit Besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan Onze Ministers van Koloniën en van Marine en aan de Algemeene Rekenkamer.

's-Gravenhage, den 30en December 1914.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

Bij beschikking van den Minister van Oorlog van 25 Januari 1915, IIe Afd., No. 79 zijn ter uitvoering van bovenstaand Besluit verschillende voorschriften gegeven, waarbij onder meer is bepaald: dat met ingang van 1 Februari 1915 te *Hoorn* wordt opgericht

eene afzonderlijke tuchtklasse, voor welke van toepassing wordt verklaard het „*Voorschrift Tuchtclassen*”, behoudens verschillende in de beschikking aangegeven wijzigingen; de klasse wordt administratief gerekend een gedetacheerd onderdeel uit te maken van het Depotbataljon der IXe Infanteriebrigade en staat onder het toezicht van den Inspecteur der Infanterie;

dat tot Commandant van de Tuchtklasse wordt benoemd de kapitein van 16 R. I., J. W. von Henning, terwijl daarbij — zoolang het aantal aan de gestrengere krijgstucht onderworpen manschappen het getal van 100 niet te boven gaat — twee beroeps- of verlofsluitnants zullen worden ingedeeld;

dat de Commandant de bevoegdheid heeft van detachementscommandant (art. 43 van het Reglement van Krijgstucht);

dat als administrateur bij de tuchtklasse wordt werkzaam gesteld en sergeant-majoor-administrateur aan te wijzen door den Inspecteur der Infanterie; dat ook het overige personeel door dien Inspecteur naar mate der behoefte zal worden aangewezen uit opgave van geschikten door de Divisiecommandanten en Stellingcommandanten te verstrekken;

dat zoolang de afzonderlijke tuchtklasse te Hoorn gevestigd is, aldaar een detachement der Koninklijke Marechaussee zal verblijf houden, waarvan de sterkte door den Inspecteur der Koninklijke Marechaussee in overleg met den Inspecteur der Infanterie zal worden bepaald.

Staatsblad No. 23.

BESLUIT van den 22sten Januari 1915, tot nadere regeling van de waarneming der functiën van de provoosten-geweldigen in de militaire auditiën en van de dienstverhouding van den provoost-geweldige tot den President van den Krijgsraad en tot den Auditeur-Militair.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Oorlog van den 21sten September 1914, 4de Afdeeling, no. 500, en van 30 September 1914, Iste Afdeeling, no. 2;

Overwegende, dat het gewenscht is nader te regelen de waarneming der functiën van de provoosten-geweldigen in de militaire auditiën en de dienstverhouding van den provoost-geweldige tot den President van den Krijgsraad en tot den Auditeur-Militair;

Den Raad van State gehoord (advies van den 8sten December 1914, No. 14);

Gezien het nader rapport van Onze Ministers van Justitie en van Oorlog van den 22sten December 1914, 4de afdeeling, No. 514, en van den 19den Januari 1915, Iste Afdeeling, No. 4;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

In te trekken het Koninklijk besluit van 28 Februari 1827 No. 111, houdende bepalingen omtrent de waarneming der functiën van deurwaarders en provoosten-geweldigen bij de militaire justitie, en verder alle Koninklijke besluiten waarbij de bezoldiging der provoosten-geweldigen geregeld is.

Artikel 2.

Aan artikel 2 van Ons besluit van den 15den September 1913 (*Staatsblad* No. 368) wordt toegevoegd een tweede lid, luidende: „De bode is tevens belast met de waarneming der functiën van provoost-geweldige bij de militaire auditie, behoorende bij den Krijgsraad waarbij hij aangesteld is”.

Artikel 3.

Tusschen het eerste en het tweede lid van artikel 4 van Ons in het vorig artikel vermeld besluit wordt gevoegd een nieuw lid, luidende: „De waarneming door den bode van de functiën van provoost-geweldige wordt geregeld door den President van den Krijgsraad en door den Auditeur-Militair in onderling overleg”.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en waarvan afschrift zal worden gezonden aan den Raad van State en aan de Algemeene Rekenkamer.

's-Gravenhage, den 22sten Januari 1915.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

Uitgegeven den *tweeden* Februari 1915.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

Legerorders 1915. Deel A, No. 21.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 5 Maart 1915,
1e Afd., No. 225.

Termijn voor het indienen bij den militairen rechter van eene klacht over eene krijgstuchtelijke straf.

Het is gebleken, dat het Hoog Militair Gerechtshof als gedragslijn heeft aangenomen, dat klachtzaken, aanhangig gemaakt na den termijn van 8 dagen na het ondergaan der straf of na het tijdstip waarop aan de straf uitvoering is gegeven, niet meer in behandeling zullen worden genomen.

Mitsdien is het gewenscht, dat eene klacht over eene krijgstuchtelijke straf bij den militairen rechter wordt ingebracht uiterlijk op den achtsten dag, volgende op dien, waarop de klager zijne straf heeft ondergaan of, — bij disciplinaire straffen van blijvenden of langdurigen aard, als degradatie of plaatsing in eene afzonderlijke of tweede klasse, — uiterlijk op den achtsten dag, volgende op dien, waarop aan de straf uitvoering is gegeven.

Bij latere indiening eener klacht moet deze echter toch worden doorgezonden aan den betrokken militairen rechter.

Legerorders 1915. Deel B, No. 108.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 25 Maart 1915.
1ste Afd., No. 7.

Militaire rechtspleging bij de troepen in Noordbrabant,
Limburg en Gelderland, ten zuiden van de Waal.

Voor wat betreft de Militaire rechtspleging worden voor den tijd, dat de strijdmacht gemobiliseerd zal zijn, als afzonderlijke garnizoenen aangewezen de gebieden, waarin gelegerd zijn onderscheidenlijk de IIIde Divisie, de IVde Divisie, de Cavalerie-Brigade en de gemengde Xde Infanterie-Brigade.

Indien de tot deze Divisies of Brigades behorende militairen worden verdacht zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt, worden de functiën, welke de artikelen 11 en 12 van de Regtspleging bij de Landmagt aan den garnizoenscommandant opdragen, te hunnen opzichte vervuld door den Commandant der Divisie of Brigade, waartoe zij behooren. Voor de garnizoenen *Nijmegen*, *Venlo*, *Roermond* en *Maastricht* wordt echter de bestaande justitieele toestand gehandhaafd. De justitieele aangelegenheden betreffende de troepen onder bevel van den Commandant der

2de Divisie Koninklijke Marechaussee worden behandeld door het garnizoen *Roermond*.

De Commandant van het Veldleger bepaalt bij welke Divisie of Brigade, de buiten Divisie- of Brigadeverband staande troepenonderdeelen (Hoofdkwartier Veldleger, bewakingsdetachementen, dekingsdetachementen, enz.) voor wat de militaire rechtspleging betreft, moeten gerekend worden te behooren.

Legerorders 1915. Deel A. No. 30.

Beschikking van den Minister van Oorlog van 27 Maart 1915,
1ste Afd., No. 3.

Toepassing van de artikelen 10 en 22 der Wet van den 23sten
Mei 1899 (*Staatsblad* No. 128), houdende bepalingen
ter uitvoering van artikel 187 der Grondwet.

Ingevolge de artikelen 10 en 22 van de Wet van den 23sten Mei 1899 (*Staatsblad* No. 128) gaat in het gebied, hetwelk in staat van oorlog of in staat van beleg is verklaard, de bevoegdheid politieverordeningen en verordeningen en keuren van waterschappen, veenschappen en veenpolders vast te stellen en te wijzigen van het burgerlijk op het militair gezag over. Mitsdien moet, indien in het voornoemde gebied vaststelling of wijziging van een zoodanige verordening noodzakelijk is, zulks steeds door het militair gezag geschieden, ook al wordt bij die vaststelling of wijziging geen militair belang betrokken geacht. Het militair gezag behoort echter geen maatregelen van wetgevenden aard te nemen, tenzij het militair belang zulks eischt, of het orgaan van het burgerlijk gezag, dat in gewone omstandigheden tot het nemen van den maatregel bevoegd zou zijn, zulks verzoekt. Aan zoodanige verzoeken van het burgerlijk gezag behoort zoo spoedig mogelijk gevolg te worden gegeven, voor zoover het militair belang zich daartegen niet verzet.

De Staatsbladen Nos. 74 en 178 bevatten de Koninklijke Besluiten van den 8sten Februari 1915 en van den 9den April 1915 ter bevordering van eene behoorlijke uitvoering respectievelijk in de kolonie Curaçao en in de kolonie Suriname van sommige bepalingen van de Regtspleging bij de Zeemagt.

De Staatsbladen Nos. 131 en 132 bevatten de Koninklijke Besluiten van den 5den Maart 1915, tot uitvoering respectievelijk van art. 33, tweede lid, van het Koninklijk Besluit van 30 Januari 1915 (*Staatsblad* No. 33) tot invoering van de gewijzigde Regtspleging bij de Landmagt (G. B. 1913 No. 73) in de kolonie *Suriname* en van art. 33, tweede lid, van het Koninklijk Besluit van 30 December 1914 (*Staatsblad* No. 611) tot invoering van de gewijzigde Regtspleging bij de Landmagt (P. B. 1914, No. 2) in de kolonie *Curaçao*.

Het Koninklijk Besluit van 3 October 1910 (*Staatsblad* No. 297, *Gouvernementsblad* No. 82, *Publicatieblad* No. 55) is daarbij ingetrokken.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Approbatie en appèl in reclamezaken.

Naar ons dezer dagen ter oore kwam huldigt de krijgsraad te 's-Gravenhage de leer dat zijne beschikkingen in klachtzaken noch aan approbatie, noch aan appèl onderworpen zijn. Zelfs zou de krijgsraad daarvan blijk geven door in zijn beschikkingen hiervan uitdrukkelijk melding te maken door eene speciale — in ons oog ietwat ongewone — overweging, ongeveer van dezen inhoud:

„O. dat deze beschikking van den krijgsraad, als zijnde geen vonnis, niet aan approbatie van het Hoog Militair Gerechtshof is onderworpen en tegen deze beschikking geen beroep openstaat, vermits dit recht van beroep niet door de wet is gegeven.”

Wij noemden die overweging „ongewoon” omdat zij strijdt met hetgeen in rechterlijke uitspraken te doen gebruikelijk is. Daarbij zou men zoo zeggen, dat niet de lagere rechter uitmaakt of appèl openstaat van zijne beschikking, maar de beslissing of een appèl ontvankelijk is berust bij den hoogereren rechter bij wien men in beroep wil komen.

Ook de beslissing zelve lijkt ons niet vrij van bedenking. Het reclameproces hangt vrij wel geheel in de lucht. Wettelijke regels bestaan niet en wij zullen dan ook niet beweren, dat de beslissing bepaald onjuist is. Maar wèl is eene andere opvatting van het karakter van het klachtproces, zeer goed bestaanbaar en wordt die zelfs vrij algemeen gehuldigd. Op zijn zachtst uitgedrukt is derhalve de juistheid van 's krijgsraads beslissing dubieus. En als dan onder die omstandigheden aan een disciplinair gestrafte plotseling met één slag een vrij belangrijk recht ontnomen wordt, meenen wij daartegen een woord van protest niet achterwege te moeten laten.

Wij zeggen „ontnomen” want tot dusverre werd zoowel door de schrijvers als door rechtspraak, en van de krijgsraden en van het Hoog Militair Gerechtshof, aangenomen dat de beschikkingen in klachtzaken wèl aan approbatie en appèl onderworpen zijn. Bij de herziening der Regtsplegingen is op dit punt geen wijziging gekomen. Wij verwijzen naar Koolemans Beijnen, blz. 369, Collette en Van Dijk blz. 304, de circulaire van den advocaat-fiscaal van 3 Februari 1914 1), het Hoofdstuk „Justitieele Zaken” Ver. Kon.

1) Te vinden in M. R. T. IX, blz. 73. Zie punt XII en XIII.

Mar. Deel III, hoofdstuk XI, art. 22, 11de lid, de (nu vervallen) Justitieele voorschriften voor de landmacht, art. 15, 2de lid. Waarschijnlijk staat dus de Haagsche krijgsraad in zijne opvatting alléén en het is daarbij zeer wel mogelijk dat diens praktijken aan het H. M. G. onbekend zijn. Dan is dus de weinig aanbevelenswaardige toestand ontstaan, dat in het ééne militaire arrondissement appél openstaat en dit in het andere onmogelijk wordt gemaakt. Ten koste van de éénheid in de militaire rechtsspraak dus ook van de tucht bij de krijgsmacht.

Het zou intusschen nog de vraag zijn of de krijgsraad, als het Hof zijne opvatting niet deelt, zich naar de beslissing van den hoogereren rechter zou gedragen. Met het oog op de recalcitrante houding die sommige krijgsraden, blijkbaar onder den invloed hunner voorzitters, want vroeger was daarvan geen sprake — zich tegenover het H. M. G. meenen te mogen veroorloven, is dit nog zoo zeker niet: de uitdrukkelijke vermelding in de beschikkingen van een overweging als hierboven vermeld, stemt niet tot gerustheid. Wij wenschen hierop echter niet vooruit te loopen, door reeds thans de vraag onder de oogen te zien of het Hof bevoegd en bij machte is zijn eventueel van den krijgsraad afwijkende uitlegging van het klachtproces in practische toepassing te brengen, dan wel of het zich weder genoodzaakt zou zien, evenals naar aanleiding van het onverkwikkelijke notulenconflict, de tusschenkomst van den Wetgever in te roepen.

Den korpscommandanten, belast met de uitvoering van de beschikking in een klachtzaak meenen wij met gerustheid in overweging te mogen geven met het gevoelen van den krijgsraad, in zake appél en approbatie aanvankelijk geen rekening te houden en bij voorkomende gelegenheid zich vóór de tenuitvoerlegging tot het Hof te wenden met het verzoek te mogen weten of aan des krijgsraads beslissing zonder approbatie gevolg kan worden gegeven. En zoo, hetzij de gestrafte, hetzij de strafoplegger, mocht wenschen van die beslissing in hooger beroep te komen, zou het op den weg der commandanten liggen dien wensch ter kennis te brengen van het H. M. G. en in afwachting van 's Hof's antwoord daarop, de beschikking van den krijgsraad naast zich neer te leggen. Wat betreft de Marine zou die gedragslijn reeds thans het gevolg moeten zijn van art. 22, Justitieele zaken. Voor dit deel der krijgsmacht heeft de vraag echter weinig practische beteekenis omdat zich daar het geval dat eene reclame door den *krijgsraad* wordt behandeld, slechts hoogst zelden voordoet.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Van den secretaris bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja ontvingen wij bij een op 29 December 1914 gedagteekend schrijven eenige mededeelingen betreffende dien Zeekrijgsraad, na het in werking treden aldaar, op 1 Juli 1914, van de gewijzigde Regtspleging bij de Zeemagt.

Met veel dank voor de toezending dier mededeelingen, ontleenen wij daaraan het volgende:

Bij beschikking van den vice-admiraal, commandant der zee-macht en chef van het Departement der Marine in Ned.-Indië, d.d. 20 Juni 1914, No. 5901, werden voor het tijdvak van 1 Juli 1914 tot en met 30 Juni 1915 benoemd:

1o. *a.* tot officier-commissaris, belast met het nemen van informatiën in de door hem naar den Zeekrijgsraad verwezen en in de in het eerste gedeelte van art. 28 R. Z. bedoelde zaken:

de officier van administratie der 1e klasse W. L. G. J. F. Cramer van Baumgarten; 1)

b. tot secretaris bij die informatiën;

de adjunct-administrateur D. Sanders;

2o. bij den Zeekrijgsraad in de Marinekazerne te Soerabaja:

a. tot president: de kapitein-luitenant ter zee J. S. A. Kroon;

b. tot leden:

de kapitein der mariniers C. P. van Borselen,

de luitenant ter zee der 2de klasse H. IJssel de Schepper,

de luitenant ter zee der 2de klasse C. Meijer, en

de luitenant ter zee der 2e klasse W. H. G. Palm;

c. tot fiscaal: de officier van administratie der 1ste klasse P. M. Schreuders 1);

d. tot secretaris: de adjunct-administrateur D. Sanders.

De aldus samengestelde krijgsraad hield zijne eerste zitting op 31 Juli 1914.

Na afloop der zitting van 5 Augustus 1914 werd het telegram ontvangen dat het nemen van de noodige maatregelen tot handhaving van Nederlands neutraliteit ordonneerde. Daarvoor werden president en leden van den krijgsraad, fiscaal, officier-commissaris en secretaris werkzaamheden opgedragen, die het houden van zittingen gedurende eenigen tijd practisch onmogelijk maakten, terwijl juist in dien tijd het aantal beschikkingen, waarbij rechtsingang werd verleend, met den dag toenam. Dit duurde voort totdat, bij wijze van plaatsvervangende, door den commandant der zee-macht een geheel nieuwen krijgsraad werd benoemd. Deze krijgsraad hield zitting aan boord van Hr. Ms. logementschip „Koning der Nederlanden”, voor de eerste maal op 11 September 1914, terwijl de offi-

1) In het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen.

cier-commissaris op 4 September 1914 reeds zijne zittingen had hervat.

In verband met genoemde stagnatie kon in enkele zaken de eerste zitting niet worden gehouden op den bij de dagvaarding bepaalden dag en werd het vonnis in een andere zaak niet op tijd (zie art. 185 R. Z.) gewezen. Niettemin werd het fiat-executie verleend.

Ten gevolge der beschikking van den commandant der zeemacht van 12 October 1914 kon de Zeekrijgsraad vanaf 15 October weder zitting houden in de Marinekazerne te Soerabaia. Voor de leden IJssel de Schepper en Palm traden als plaatsvervanger op de officier van gezondheid der 1ste klasse J. D. Brijan en de officier van administratie der 1ste klasse J. R. J. de Raadt; overigens was de krijgsraad weder samengesteld zooals oorspronkelijk bij beschikking van 20 Juni 1914 werd bepaald.

Sedert 1 Juli 1914 zijn door dezen Zeekrijgsraad afgedaan 6 zaken van Europeesche en 20 zaken van inlandsche beklagden, onder deze laatste 17 wegens desertie. Op 29 December 1914 stonden 5 Europeanen en 7 inlanders voor den krijgsraad terecht.

Bovenstaande mededeelingen betreffen den krijgsraad „voor de aiet tot een Vloot, Eskader of minder Smal vereenigde Schepen van de Zeemagt in Oost-Indië” (zie art. 123*b* R. Z.). Tot haar leedwezen kan de Redactie geen mededeelingen doen met betrekking tot den Zeekrijgsraad bij het Ned. Eskader in O.-I.

Verdediging bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Om als raadsman op te treden van voor den Zeekrijgsraad te Willemsoord terechtstaande beklagden hebben zich beschikbaar gesteld de heeren Mrs. J. Verdam, A. Prins, H. P. M. Kraakman, A. J. M. Leesberg, Th. Gouverne en D. Sluis, allen advocaat te Alkmaar, alsmede de navolgende officieren:

Luitenant ter zee der 2de klasse B. Brutel de la Rivière, 1)

Luitenant ter zee der 2de klasse K. Muller, 1)

Kapitein der Mariniers P. S. Groen,

Officier van administratie der 1ste klasse J. H. M. Nittel,

Officier van administratie der 1e klasse W. H. C. ten Brummeler,

Officier van administratie der 1e klasse H. B. van Dam.

Officier van administratie der 2de klasse N. F. Dijkema, en

Officier van administratie der 2de klasse H. P. Verschuur.

1) Gedurende de wintermaanden.

Uit de Parijsche correspondentie, voorkomende in de „Nieuwe Courant” van 8 Maart 1915, Avondblad, knippen wij het volgende:

Betere rechtspraak.

Deze hebben wij thans te danken aan de krijgsraden, welke ook de zaken berechten die eertijds in de handen van jury's vielen. Onlangs kreeg de eerste krijgsraad alhier te oordeelen over een misdaad van de soort, door den volksmond aangeduid als „crimes passionnels”. Alsof achter bijna alle misdaden niet in meerdere of mindere mate de bevrediging van een passie zit. Liefde-misdaden dan; of, nog beter gezegd: sexueele misdaden.

Het was dit keer weder het oude liedje. Iemand had, tijdens een vlaag van — ongerechtvaardigd gebleken — jaloezie, vier revolvergeschoten gelost op zijn vrouw. Ze werd niet ernstig gewond en kwam zelfs den rechters verzoeken de zaak niet te vervolgen. Een jury had zich in dit geval ontwijfelbaar zeker door een of anderen naamzoekenden advocaat laten ompraten, zou verdwaald zijn in argumenten van beperkte toerekenbaarheid, verzachtende omstandigheden, enz. De dader zou vrijgelaten zijn, met applaus van een verteederd en meelijdend publiek. Maar nu ging het anders. De krijgsraad veroordeelde hem tot tien jaren dwangarbeid en tien jaren ontzegging van verblijf.

Daar zullen er velen van geschrokken zijn, de dader niet het minst. Maar voor de volkszedes hier mag zoo een berechting een weldaad heeten. Hadden de jury's sinds jaren geoordeeld als deze krijgsraad deed over al de jaloersche en driftige mannen en vrouwen die doodden, kwetsten, vitrioleerden of andere daden tegen het levensrecht van medemenschen begingen, hoeveel van die misdaden zouden onuitgevoerd zijn gebleven uit vrees voor de dreigende bestraffing. Nog eenige vonnissen als dit. En dan mag worden verwacht, dat na den oorlog de jury's niet weer zoo dadelijk zullen vervallen in de tot gewoonte geworden miskenning van haar taak. Dat zal winst zijn voor de sociale orde. 1)

1) Misschien zal men zich nu in Frankrijk nog wel eens gaan bedenken alvorens tot de voorgenomen afschaffing van de krijgsraden over te gaan. Hunne steeds als zoo minderwaardig gekreten rechtspraak wordt nu zelfs al *boven* de gewone gesteld!

Auditeur-militair contra militair gezag.

In de voor den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 16 April j.l. behandelde zaak van een adspirant-vaandrig concludeerde de auditeur-militair, Mr. Palthe Wesenhagen, in overeenstemming met beklaagde's raadsman, Mr. M. Mendels, tot nietigverklaring van de telastelegging.

Naar aanleiding van het verslag der krijgsraadzitting, opgenomen in „*De Nieuwe Courant*”, en van de door Mr. Mendels als Kamerlid omtrent die zaak gedane mededeelingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 12 Mei j.l. (Handelingen 1914—1915, bladz. 1387), heeft de heer E. G. de Wijs zich laten verleiden in die courant zijne bezwaren kenbaar te maken tegen de opvattingen van de heeren Mr. M. en Mr. P. W., omtrent de formulering der telastelegging in verband met de voorschriften der R. L. Op dit stoute stuk zijn de beide rechtsgeleerden het antwoord niet schuldig gebleven, maar de heer d. W. heeft zich door hun repliek niet „van de wijs” laten brengen en gemeend in een nader door hem ingezonden artikel de beide heeren van hun ongelijk te moeten overtuigen.

Het kwam ons voor, dat de kwestie waarom het in de tusschen den heer d. W. eenerzijds en de heeren Mrs. M. en P. W. anderzijds gevoerde polemieek gaat, van voldoende belang is voor de lezers van het M. R. T. om in de rubriek „Uit de pers” van deze aflevering (bladz. 445) de betreffende stukken uit „*De Nieuwe Courant*” over te nemen.

Naar den inhoud daarvan mogen wij dus korthedshalve verwijzen, maar wij kunnen niet nalaten nog eenige beschouwingen ter zake in het midden te brengen.

Bij lezing van het krijgsraadverslag trof ook ons het betoog van den auditeur-militair in aansluiting en overeenstemming met dat van den rechtsgeleerden raadsman. Immers konden wij, in verband met de duidelijke voorschriften der R. L. op dit punt, niet inzien hoe bij mogelijkheid een auditeur-militair, een rechtsgeleerde toch van wien verwacht kan worden dat hij de wet op de militaire rechtspleging kent en nakomt, hoe deze rechterlijke ambtenaar in gemoede kan verklaren, dat in eene zaak, waarover de krijgsraad is bijeenge-roepen „*de tenlastelegging niet van hem is uitgegaan, doch dat „de zaak aldus is aangebracht op aandrang van de militaire autoriteiten*” en, als 't ware om te kennen te geven dat hij — auditeur — het niet helpen kan dat die telastelegging niet deugt, zich verschuilt achter den garnizoens-commandant die „*op eigen gezag een strafbaar feit geformuleerd en de zaak voor den krijgsraad gebracht*” had.

Aanvankelijk meenden wij echter ons oordeel over deze gedragslijn van den auditeur-militair te moeten opschorten, omdat het korte verslag wellicht de toedracht niet volkomen duidelijk weergaf. Later bleek, uit de mededeelingen van Mr. Mendels in de Tweede Kamer, dat de auditeur-militair zich inderdaad in dien zin had uitgelaten en de telastelegging had doen formuleeren door den garnizoens-

commandant. Door die mededeelingen werden onze bedenkingen van nog meer ernstigen aard.

In het nader gewijzigd ontwerp van wet tot wijziging der R. L. en R. Z. (zitting 1911—1912 — 21 — No. 5), luidde het tweede lid van art. 129 (nu 114) R. L.:

„De Auditeur-Militair zal aan den voet van dit bevelschrift” (namelijk dat tot het bijeenkomen van den krijgsraad, uit te vaardigen door den garnizoens-commandant *na afloop* van de informaties) „vermelden *het feit, dat ten laste wordt gelegd*,” enz. Later heeft de Regeering in overleg met de Commissie van Rapporteurs de geursiveerde woorden nader gewijzigd in: „*het feit, dat door hem ten laste wordt gelegd*”; zulks ten einde „duidelijk te doen uitkomen”, dat, „wanneer eens door de militaire autoriteit naar den krijgsraad is verwezen, de vraag, welke naar aanleiding van de genomen gerechtelijke informatiën de inhoud moet zijn der bij artikel 129 R. L. bedoelde telastelegging, uitsluitend staat ter beoordeeling van den Auditeur-Militair als openbaar aanklager”. Zoo heeft de wetgever — zeer terecht — in zake de formulering van de telastelegging elke bemoeiing van den garnizoens-commandant beslist uitgesloten. De wet eischt *niet* (zoo min als in art. 143 S.v.) telastelegging van een „*strafbaar feit*”, maar *wèl* dat de *auditeur-militair* de telastelegging zal formuleeren, n.l. door — evenals art. 143 S. v. t en aanzien van de „dagvaarding” eischt — te „vermelden het feit, dat door hem ten laste wordt gelegd, met bijvoeging omstreeks welken tijd en waar ter plaatse het zou zijn begaan, alles op straffe van nietigheid, alsmede de omstandigheden waaronder het feit zou gepleegd zijn.”

Op het betoog van den heer d. W. zullen wij hier niet verder ingaan, wij gaan daarmede geheel accoord, evenals Mr. P. W. geheel accoord gaat met de strekking van het betoog van Mr. M. Laatstgenoemde laten wij gaarne in de overtuiging dat hij gelijk heeft. Ons behoeft dan niet te treffen het tot d. W. gerichte verwijt van als „vriendelijke leermeester” tegenover hem, jurist, op te treden. Mocht Mr. P. W. door het leekenbetoog van d. W., in diens dupliek, nog niet overtuigd zijn van de onjuistheid zijner opvatting, dat de auditeur-militair „niet altijd, in elke zaak, een feit — en natuurlijk een „strafbaar” feit — *kan* ten laste leggen”, dan zal wellicht het arrest van den Hoogen Raad van 25 Januari 1915 (W. v. h. R. No. 9780, bladz. 4), daartoe inmiddels in staat zijn geweest. In dat arrest toch besliste het hoogste rechtscollege nog eens nadrukkelijk: „dat art. 143 S. v. niet eischt, dat hetgeen den beklagde ten laste wordt gelegd een strafbaar feit oplevert”; dit geldt dus óók voor het overeenkomstige art. 114, 2de lid, R. L.

Onze bedenkingen tegen hetgeen Mr. P. W. blijkens het krijgsraadverslag en de nadere mededeelingen van Mr. Mendels in de Tweede Kamer, heeft te berde gebracht op de terechtzitting, gaan nog in eene andere richting dan die van den heer d. W. Zij raken óók de taak en het standpunt van den „openbaren aanklager” (audi-

teur-militair of fiscaal) in verband met de grondslagen en de voorschriften van de *militaire* rechtspleging. Wij kunnen niet van ons opzetten den indruk, dat Z.W.E.G. — laat het zijn alléén in de onderwerpelijke zaak — van zijn taak als adviseur van de militaire autoriteit eene minder juiste opvatting heeft, dat hij voorts niet voldoende van elkaar onderscheidt de telastelegging bij de verwijzing naar — en die bij het bijeenroepen van den krijgsraad en eindelijk op de terechtzitting zijn standpunt als auditeur-militair tegenover het militair gezag heeft uit het oog verloren.

Het ligt geenszins in onze bedoeling, te willen optreden als „vriendelijke” of „onvriendelijke leermeester” van Mr. P. W., die, als jurist, natuurlijk evenmin als zijn verdediger Mr. Mendels, op het gebied van *militair recht* een leermeester behoeft. Naar aanleiding van den indruk, dien wij verkregen van zijne opvattingen, geven wij slechts de onze, steunende tevens op eene eigen, zij ’t ook leekenervaring in de uitoefening van het fiskaalsambt bij de zeemacht.

Al was reeds vroeger het inwinnen van het „advies” van den A. M. (of fiscaal) omtrent de verwijzing naar den krijgsraad gewoonte en het nut daarvan door de militaire autoriteit vrij algemeen erkend, hebben wij het toch toegejuicht dat in de wet van 1912 is vastgelegd de *verplichting* om dat advies in te winnen, mitsgaders het recht van beroep van den A. M. op het H. M. G. ingeval van *niet*-verwijzing in strijd met zijn advies.

Die *verwijzing* naar den krijgsraad is inderdaad eene zaak van groot belang. Evenzeer als er tegen gewaakt moet worden, dat zij, door het algemeen op militair belang gevorderd, niet wordt nagelaten, moet zooveel mogelijk worden zorg gedragen haar niet *onnodig*, veel minder *ten onrechte* te doen plaats hebben. Bij de beslissing over de *al* of *niet* verwijzing gaan in den regel *militaire* en *juridische* overwegingen samen. En — om te blijven bij de landmacht — een garnizoens-commandant, zelfs al is hij niet — om met Mr. Mendels te spreken — „volslagen leek op het gebied van ons strafrecht”, zal als militair in zeer vele gevallen de natuurlijke neiging hebben om de *militaire* overwegingen op den voorgrond te plaatsen. De ontoelaatbaarheid, de ernst van een feit („daad”: art. 10 R. L.) uit militair oogpunt zal allicht aanvankelijk zijne aandacht meer boeien dan de vraag, of dit tevens is een „strafbaar feit”. Of nu die *militaire* autoriteit zal geraken tot een juist oordeel — want om haar oordeel gaat het in art. 10 R. L. — waarop dan moet berusten *haar* besluit om een verdacht militair al of niet naar den krijgsraad te verwijzen, hangt voornamelijk en steeds wanneer het een uit juridisch oogpunt eenigszins ingewikkelde zaak betreft, af van de wijze waarop de A. M. haar adviseert.

In elke zaak waaromtrent het advies van den A. M. gevraagd wordt, heeft reeds een voorloopig onderzoek plaats gehad en moeten deze stukken — rapporten, processen-verbaal e. d. — ter raadpleging aanwezig zijn. Geven die stukken den A. M. niet voldoende

gegevens om daarop een behoorlijk advies uit te brengen, dan ligt het op zijn weg de militaire autoriteit aanvulling van het onderzoek te verzoeken en de punten daarvoor op te geven, of zoo mogelijk zelf het noodige te verrichten tot opheldering van duistere punten.

De garnizoens-commandant is in eenigszins twijfelachtige gevallen slechts gebaat met een behoorlijk gemotiveerd advies, waarin zoowel juridische als militaire overwegingen tot haar recht komen. Verliest de A. M. nu niet uit het oog, dat zijn *advies* niet beteekent *de beslissing*, maar dienen moet ter voorlichting van den garnizoens-commandant tot het vestigen van diens oordeel, dan kan hij, voor zich overtuigend zijnde, dat het instellen eener strafvervolgning niet voldoende gerechtvaardigd is of dat zelfs alle spoor van een „strafbaar feit” ontbreekt, de gronden voor die overtuiging in zijn advies uiteenzetten en de *verwijzing* ontraden. Het verwijzingsrecht van den garnizoens-commandant eerbiedigende, zal hij echter ook in dat geval goed handelen in zijn advies mede aan te geven hoe het feit ware te omschrijven, indien de garnizoens-commandant toch van oordeel mocht zijn, dat de zaak niet „buiten den Regter kan worden afgedaan”. Door omschrijving van het feit, dat ten laste gelegd zou moeten worden, kan hij bovendien wellicht nog des te beter doen uitkomen, dat eene verwijzing naar den krijgsraad ter zake van dat feit toch op niets zal uitloopen. En er valt in elke zaak een feit te omschrijven, want zonder eenig „feit” of eenige „daad” (art. 10 R. L.) kan toch van het aanbrengen eener zaak bij den garnizoens-commandant met geen onmogelijkheid sprake zijn. In het onderhavige geval moge de betrokken adspirant-vaandrig dan al niet hebben opgeruid tot een strafbaar feit, hij zal toch ongetwijfeld op het „feestavondje” van de onschuldige „mobilisatieclub” wel *iets* hebben gezegd, eenige uitdrukking hebben gebezigd, welke door de militaire autoriteit als opruiing tot een strafbaar feit beschouwd werd. Wij kennen die zaak niet, maar gesteld zelfs dat die militair op dat avondje uitdrukkingen had gebezigd, strekkende b.v. om de aanwezige militairen aan te sporen tot het bewijzen van eerbied en gehoorzaamheid aan hunne meerderen in rang, zich niet eigendunkelijk van hun standplaats te verwijderen of niet na eindiging van een verleend verlof afwezig te blijven, of hen andere uit een oogpunt van goede krijgstuicht juist in dezen mobilisatietijd nuttige wenken te geven, dan nog zou de A. M. heel gemakkelijk de omschrijving van een ten laste te leggen *feit* kunnen aangeven, behoudens de opmerking, dat dit niet is een *strafbaar* feit.

Wij geven, op grond van eigen ervaring bij de zeemacht, gaarne toe dat het uitbrengen van gemotiveerde adviezen aan de militaire autoriteit dikwijls is een zeer tijdroovend werk, dat vooral wanneer veel militaire strafzaken aanhangig zijn, den arbeid van den „openbaren aanklager” zeer omvangrijk kan maken. Maar de rol van

„adviseur” is naar onze bescheidene meening zeker niet de minst belangrijke onder de verplichtingen hem door de wet opgelegd. Evenals op elk ander gebied, is ook in militaire straf- en tucht-zaken een goed adviseur van onschatbare waarde. En voor zooveel die zaken betreft gaat het in de eerste plaats daarom, dat de adviseur er van doordrongen zij, dat hij staat, zij het ook niet *onder*, dan toch *naast* het militair gezag en door zijne adviezen en conclusiën in zekeren zin mede verantwoordelijk is voor de tucht in de militaire organisatie; derhalve heeft samen te werken met en niet zich heeft te stellen tegenover de verantwoordelijke militaire overheidspersonen.

Aan eene bloote mededeeling, dat er voldoende of niet voldoende termen aanwezig schijnen te zijn om een verdachten militair naar den krijgsraad te verwijzen, heeft de militaire autoriteit o. i. niets. Zulk een advies past alleen in een gedachtengang, waarbij de garnizoens-commandant wordt beschouwd als quantité négligeable op militair strafrechtelijk gebied, die eenvoudig heeft aan te nemen wat de auditeur-militair zegt. Die garnizoenscommandant zou dan, om de woorden van Mr. Mendels te gebruiken, zich maar moeten beschouwen als de „ondergeschikte dienaar” of de „kwajongen” van den auditeur-militair, als de „volslagen leek op het gebied van ons (algemeen, militair) strafrecht”, tegenover „den ter zake deskundigen jurist”. Eene positie waarin de wet die autoriteit niet geplaatst heeft, noch heeft willen plaatsen, zoomin als zij den auditeur-militair een zoo weinig benijdbare rol heeft toebedacht.

Indien de auditeur-militair van zijn rol als adviseur en van zijne positie als militair-rechterlijk ambtenaar een juist begrip heeft, zal het hem volkomen koud laten wanneer de garnizoenscommandant in strijd met zijn advies verwijst of niet verwijst. Zelfs al denkt hij zich zelf te zijn in alle opzichten de meest volmaakte deskundige, behoeft hij zich door eene van zijn advies afwijkende beslissing volstrekt niet geraakt te gevoelen en handelt hij in strijd met zijne positie door c. q. aan die geraaktheid in het publiek uiting te geven.

Ingeval van verwijzing blijft hij volkomen vrij in het handhaven zijner meening, in zijn advies neergelegd, en in het nemen van zijn requisitoir tot vrijspraak. Ingeval van niet-verwijzing heeft hij, zulks ter wille van het rechtsbelang noodig oordeelende, slechts gebruik te maken van zijn recht tot beroep op het H. M. G.

Vindt de verwijzing naar den krijgsraad plaats in strijd met zijn advies, dan heeft de auditeur-militair, uit hoofde van zijn ambt, slechts het voorbeeld te geven van eerbiediging eener krachtens de wet genomen beslissing. Aan de daarna te winnen informatiën (gerechtelijke instructie) zal hij de aandacht hebben te schenken, die uit verschillende bepalingen der R. L. voortvloeit en diensvolgens plichtmatig moeten medewerken dat het onderzoek zoo nauwkeurig en volledig mogelijk worde gehouden en wel in de richting van het ten laste gelegde feit. Het is niet zoo zeldzaam, dat die informatiën feiten of omstandigheden aan het licht brengen, die strekken tot

staving eener tenlastelegging aan welker bewijs aanvankelijk getwijfeld werd. En het zou in elk geval niet pleiten voor eene goede plichtsopvatting van den auditeur-militair, indien deze uitging van de gedachte: de garnizoenscommandant heeft mijn deskundig advies in den wind geslagen, dus nu trek ik mij van de zaak niets meer aan.

Nu verdient het de aandacht dat i. c. de verwijzing geschiedde door den commandant van een garnizoen buiten de residentie van den krijgsraad, zoodat na afloop van de informaties in dat garnizoen de auditeur-militair de gelegenheid had (art. 31 R. L.) die informaties zoo noodig in de residentie van den krijgsraad te doen aanvullen, doch in elk geval toen aan den commandant van het garnizoen in de residentie van den krijgsraad van den afloop der informaties rapport werd gedaan, de auditeur van oordeel was dat een „genoegzaam onderzoek” had plaats gehad. Laatstgenoemde garnizoenscommandant had vervolgens (art. 114 R. L.), na overleg met den auditeur-militair, binnen drie dagen het bevelschrift tot het bijeenkomen van den krijgsraad uit te vaardigen. De auditeur kon nu bij dat overleg er al op wijzen dat z. i. de beklagde niet naar den krijgsraad verwezen had behooren te worden, en dat hij zelfs na de ingewonnen informaties geen kans zag den beklagde een *strafbaar feit* ten laste te leggen, doch dit zou niet, zooals Mr. M. schijnt te meenen, dien garnizoenscommandant hebben mogen weerhouden den krijgsraad bijeen te roepen. Zoo goed als wij, weet natuurlijk Mr. P. W. dat, eenmaal de verwijzing *naar* den krijgsraad geschied zijnde, de zaak *door* den krijgsraad behandeld *moet* worden, alsmede dat het overleg, door den garnizoenscommandant met den auditeur-militair te plegen, dan ook niet loopt over de vraag, of de krijgsraad zal bijeenkomen dan wel of de zaak niet verder zal worden vervolgd, maar over de vraag *wanneer* de krijgsraad voor de zaak zal kunnen bijeenkomen.

De commandant van het garnizoen ter standplaats van den krijgsraad heeft aan de verwijzing en aan het daarbij ten laste gelegde feit part noch deel. Aan den voet van het door hem uit te vaardigen bevelschrift heeft de auditeur-militair de tenlastelegging te formuleeren, namelijk: *het feit* met bijvoeging omstreeks welken tijd en waar ter plaatse het zou zijn begaan, alles op straffe van nietigheid, alsmede de omstandigheden waaronder *het feit* zou gepleegd zijn.

Wij willen gaarne Mr. P. W. toegeven, dat het hem i. c. niet mogelijk was een *strafbaar feit* ten laste te leggen, doch hij zal ongetwijfeld thans wel overtuigd zijn, dat eene *nietige* tenlastelegging door hem niet uitgebracht behoefde te zijn.

In verband met het voorafgaande, houde Mr. P. W. ons ten goede, dat wij in het geheel niet kunnen deelen zijn gedragslijn op de terechtzitting van den krijgsraad.

Hoewel, althans naar onze persoonlijke waarneming bij de zee-macht gedurende langer dan 25 jaren, onder de werking der ongewijzigde rechtspleging, bij de behandeling van zaken door de

krijgsraden niets geschiedde wat het daglicht niet zou hebben mogen zien, hebben wij het ten zeerste toegejuicht dat de wijzigingswet van 1912 ook voor het militaire strafproces invoerde de *openbaarheid* van het rechtsgeding op de terechtzittingen. Indien echter op de terechtzitting van den krijgsraad dingen worden gezegd als thans door den Haagschen auditeur-militair — en wel juist omdat zij gezegd werden door den „openbaren aanklager” — zouden wij geneigd zijn om de goede werking der openbaarheid in twijfel te trekken. Ons volk is nu eenmaal niet bijster militair en over het algemeen niet bijzonder gestemd tot waardeering van hen die met „militair” gezag bekleed zijn, het is integendeel zeer vatbaar voor het denkbeeld, dat in de militaire organisatie de hooger geplaatsten niet opzien tegen willekeur en misbruik van gezag. En nu wil het ons voorkomen, dat de uitlatingen van den auditeur over „militaire autoriteiten” op wier „aandrang” de zaak was aangebracht, en over den „garnizoens-commandant” die op „eigen gezag” een strafbaar feit formuleerde en de zaak voor den krijgsraad bracht, bij velen — ook mindere militairen — dat denkbeeld opgewekt moeten hebben, omdat zij, niet bekend met de wettelijke bepalingen, natuurlijk op de woorden van den auditeur, een rechtsgeleerde die het dus wel weten zal, afgaan. „Men” ziet hierin weder een treffend staaltje van de verkeerde militaire toestanden; zóó willekeurig en onrechtmatig handelt nu maar de militaire autoriteit, zoó’n garnizoens-commandant ten opzichte van ondergeschikte militairen. Uit den mond van den auditeur-militair weten nu de tot het garnizoen Woerden behorende militairen waaraan zij blootstaan!

Ons dunkt, dat die rechterlijk ambtenaar heeft laten voorbijgaan eene goede gelegenheid om te zwijgen en, door te spreken als hij deed, allerm minst heeft medegewerkt om — juist in *dezen* tijd zoo noodig — bij de mindere militairen het vertrouwen in het militair gezag niet te verstoren. Onwillekeurig rijst de vraag, of deze ambtenaar, zich aldus uitlatende, wel goed beseftte dat feitelijk ook hij zelf deel uitmaakt van het militair gezag, althans daaraan zeer nauw is verbonden. Hij is wel burger-rechtsgeleerde, maar staat door zijne militair-rechterlijke functie in het militair verband en is, behoudens zijne zelfstandigheid in het beoordeelen eener zaak en het nemen eener conclusie, evenmin als de ambtenaar van het O. M. in de gewone rechtspleging, onafhankelijk van de overheid. Het is niet onmogelijk, dat juist de gewoonte van de niet of niet voldoende met juridische kennis toegeruste militaire autoriteiten om zich te voegen naar de inzichten van den rechtsgeleerden auditeur-militair, zich neer te leggen bij diens opvattingen omtrent den aard van door militairen begane feiten en de al of niet strafrechtelijke vervolging daarvan, soms een auditeur-militair in den waan brengt, dat op die punten hij de alwetende is en de beslissende stem heeft. En wee dan den garnizoens-commandant, die zich verstout tegen dat oordeel in te gaan wanneer hij, de militaire tucht bedreigd achtende door eenige

handeling van een militair, welke (al geldt het dan ook maar een doodonschuldig mobilisatie-clubje!) naar zijne meening voor krijgstuuchtelijke afdoening niet vatbaar is, van het *hem* bij de *wet* toegekend *recht* tot verwijzing naar den krijgswaad durft gebruik te maken.

I. c. heeft o.i. de auditeur-militair het prestige van het militair gezag op ernstige wijze benadeeld en is dit te erger, omdat de fout, door hem naar voren gebracht, niet lag bij de militaire autoriteit maar bij hem zelf.

Evengoed als wij, weet natuurlijk de auditeur-militair, dat in de gewone rechtspleging het instellen eener strafvervolging op last van hoogerhand, niet vreemd is. Ook daar doet zich meermalen het met het onderhavige tot zekere hoogte overeenkomende geval voor, dat een ambtenaar van het O. M. een feit niet voor strafrechtelijke vervolging vatbaar acht en toch *moet* vervolgen. Ook dat, in zoodanig geval, meermalen de strafvervolging niet leidt tot veroordeeling en het O. M. tot vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging concludeert. Het zal dan kunnen voorkomen dat de officier bij wijze van toelichting mededeelt, dat de vervolging op last van hoogerhand is geschied, indien het bevreemding zou kunnen wekken dat hij in eene door hem vervolgte zaak tot ontslag van rechtsvervolging concludeert. Maar het is niet aan te nemen, dat die ambtenaar, al ware het slechts fatsoenshalve, zich verder op de terechtzitting zal uitlaten over hetgeen ter zake behandeld is tusschen hem en de autoriteit bevoegd tot het gelasten der vervolging, en wel allerm minst daarbij zal zinspelen op eene ongegrond of onrechtmatig bevolen vervolging. Het hiërarchisch verband dat bij het O. M. bestaat, geeft voldoende waarborg dat de betrokken ambtenaar zich daarvan wel zal onthouden en zeker wel niet zal komen met de mededeeling dat hij, de vervolging niet gewild hebbende, ook de dagvaarding maar heeft laten stellen door de autoriteit die den last tot vervolging gaf en deze die dagvaarding niet in den vereischten vorm stelde.

In elk geval, een auditeur-militair die *onnoodig* en bovendien *geheel ten onrechte* het militair gezag aanvalt, doet afbreuk aan den eerbied aan dat gezag verschuldigd. Het is aan twijfel onderhevig of een auditeur-militair die aldus handelt, het militair begrip bezit, noodig om, in het belang der handhaving van de militaire tucht, handelingen van militairen strijdig met den eerbied aan hunne superieuren verschuldigd, met juistheid te beoordeelen.

Is door den heer de Wijs voldoende aangetoond, dat de gedragslijn van den Haagschen auditeur-militair aan de hand der wettelijke bepalingen van de R. L. niet door den beugel kan, wij meenen die gedragslijn ook uit een militair oogpunt ten zeerste te moeten betreuren.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

De „approbatie” van de vonnissen der krijgsraden bij de landmacht.

Onder bovenstaand opschrift wijdt Mr. C. W. Thöne, vroeger waarnemend auditeur-militair te Haarlem, thans kantonrechter te Lemmer, in de laatstverschenen aflevering van het Tijdschrift voor Strafrecht (Deel XXVI, blz. 199—225) eenige zeer lezenswaardige beschouwingen aan dit specifiek militaire rechtsinstituut. Van actueel belang bovendien in verband met het aanhangige wetsontwerp tot afschaffing dier approbatie.

Aan de hand der geschiedenis gaat de schrijver de ontwikkeling na van de militaire rechtspleging bij de landmacht, voor zoover die op de approbatie of op het daarmee in nauw verband staande „fiat executie” van den commandeerenden officier, betrekking heeft. De bronnen die den S. daartoe ten dienste staan, zijn schaarsch. De militaire rechtspleging verustte tijdens de Republiek in hoofdzaak op gewoonte en voor zoover er al wettelijke voorschriften waren, werden die dikwijls nog zeer slecht nageleefd. Zoo kwam eigenlijk het oppertoezicht op de rechtspraak over het krijgsvolk te Lande toe aan den Raad van State, maar in werkelijkheid werd dat lichaam in dit opzicht door de stadhouders eenvoudig op zij gezet. Alleen in de stadhouderlooze tijdvakken wist de Raad gedeeltelijk het hem rechtens toekomende gezag ook feitelijk te herwinnen. Politieke redenen gepaard aan militaire overwegingen — de laatste zeker ten bate der krijgsmacht — waren voor de stadhouders als kapitein-generaal voldoende aanleiding om het toezicht op de uitoefening der militaire justitie geheel aan zich te trekken en waar noodig, hetzij persoonlijk in te grijpen hetzij aan de ondergeschikte bevelhebbers of de gouverneurs der garnizoensplaatsen die macht toe te kennen. En dit toezicht en het daarmee verband houdende „fiat executie” was allerminst een bloote vorm. Zoowel in negatieven als in positieven zin had het beteekenis. Meermalen kwam het voor dat de legerbevelhebber of garnizoenscommandant niet alleen zijne goedkeuring aan een door den krijgsraad gewezen vonnis onthield en den raad opdroeg eene andere uitspraak te geven, maar ook dat hij *zelf* eenvoudig bijv. voor de opgelegde straf eene andere, dikwijls zwaardere, in de plaats stelde. De bevelhebber was verantwoordelijk voor de tucht bij het onder zijne orders staande krijgsvolk, de krijgsraden waren zijne medewerkers om die tucht te handhaven. Verloren

zij dien plicht uit het oog dan moesten hunne uitspraken voor verbetering vatbaar zijn. Tot zekere hoogte droegen de vonnissen derhalve meer het karakter van een advies dan van een rechterlijk dictum. Eene dergelijke opvatting is niet meer van onzen tijd maar de grond die er aanleiding toe gaf is ook nu nog precies dezelfde als één of twee eeuwen geleden. *Het* doel der militaire justitie is instandhouding der krijgstucht, hieraan en hieraan alleen ontleent zij haar geheele bestaan. De militaire rechter die dit niet steeds voor oogen houdt, is zich zijne roeping niet bewust.

In den loop der achttiende eeuw zien we het instituut der approbatie zich geleidelijk ontwikkelen in de lijn van de thans nog geldende voorschriften, met dien verstande dat die approbatie was gelegd in handen van den stadhouder, die echter waarschijnlijk het advies inwon van den, als het leger niet te velde was, te 's-Gravenhage zetelenden, z.g. Hoogen krijgsraad. In eene order van Zijne Hoogheid van 4 Juni 1767 werd nog uitdrukkelijk bepaald, dat alle vonnissen van de garnizoenskrijgsraden ter fine van approbatie moesten worden ingezonden „met en beneffens de Stukken tot dezelfde spec-teerende”.

Het Reglement van krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van den Staat van 26 Juni 1799 is ook op het stuk der approbatie de bron geweest voor de wetboeken van 1814. De Hooge Militaire Vierschaar was belast met de herziening van de vonnissen der garnizoenskrijgsraden. Hare instructie van 25 Juni 1802 bevatte eene nadere, eenigszins gewijzigde regeling die vrijwel overeenkomt met de thans nog geldende.

Aanvankelijk een middel in handen van den legerbevelhebber om de militaire justitie overeenkomstig zijne inzichten te doen uitoefenen, is de approbatie thans van karakter veranderd en geworden een toezicht van den hooger en op den lageren *rechter* in het belang eener juiste rechtsspraak, vooral noodig geoordeeld omdat die lagere rechtbank was — en voor $\frac{4}{5}$ gedeelte nog is samengesteld uit niet-rechtsgeleerden.

Het oordeel van Mr. Thöne over de toepassing der militaire rechtspleging *in de praktijk* — vóór de herzieningswet van 1912 — is vrij gunstig en met name wordt ook door hem de heilzame werking der approbatie in 't licht gesteld. Tot staving van zijn gevoelen mocht hij zich beroepen op de uiteenzetting der Regeering bij de behandeling van het ontwerp, dat geleid heeft tot de bezuinigingswet van 4 Juni 1858 (Stbl. No. 45) en op de meeningen van Mr. Pols en Mr. Van der Hoeven, beiden kenners van het militair recht zooals men die tegenwoordig tevergeefs zal zoeken.

Is de toestand thans, na 20 December 1913, zoodanig veranderd, dat onverwijld afschaffing van de oude, tot dusverre zoo nuttig geoordeelde instelling, noodig is geworden? Zonder af te wachten of en hoe de krijgsraden in hunne nieuwe samenstelling in de praktijk zullen voldoen, heeft de Minister van Justitie, reeds na eenige

maanden, gemeend het initiatief te moeten nemen om tot die afschaffing over te gaan. Althans in den vorm en voor een gedeelte. Met zekere ostensatie wordt de approbatie ten voordeure uitgewezen — haar *naam* mag in het militaire rechthuis niet meer worden genoemd — maar terzelfder tijd wordt heel voorzichtig een achterdeurtje opengezet en onder anderen naam wordt zij weder binnengehaald.

Mr. Thöne is noch met die afschaffing, noch met den vorm waarin zij is gegoten, bijzonder ingenomen. Wij deelen geheel zijne meening en ook de argumenten die hij daarvoor aanvoert, onderschrijven wij ten volle. Wij hopen, dat zij bij hen die ten slotte over het wetsontwerp te beslissen zullen hebben, nog eens in ernstige overweging genomen zullen worden. Wij achten den tijd nog niet gekomen om thans reeds tot die afschaffing over te gaan en het gedrag van sommige presidenten der krijgswraden in hunne nieuwe samenstelling, is allermint van dien aard om het vertrouwen in de rechtspraak dier colleges te verhoogen. Toch kunnen wij hoe langer hoe minder de overtuiging van ons afzetten, dat het Departement van Justitie juist voor die presidenten is uit den weg gegaan en enkel en alleen in het door hen ontwikkelde verzet tegen de geldende wet, aanleiding heeft gevonden, en reeds zoo spoedig, om het betrekkelijke wetsontwerp aanhangig te maken en daarbij ook nog dien presidenten in een ander opzicht hun zin te geven, door name-lijk de verplichte overlegging der notulen van het niet ter openbare terechtzitting voorgevallene te doen vervallen.

Aan het slot der algemeene toelichting 1) wordt dit trouwens — natuurlijk in voorzichtig gestelde termen — ook vrij duidelijk te kennen gegeven. Alleen wagen wij het te betwijfelen of het verzet zich heeft geopenbaard „onder de *krijgswraden*”. Hiervoor leze men „onder de *presidenten* der krijgswraden”, die contrôle van een hooger rechter niet konden verdragen. Immers in het honderdjarig bestaan der rechtsplegingen heeft zich een dergelijk verzet nooit voorgedaan, zonderdat door de approbatie „het verantwoordelijkheidsgevoel, de zelfstandigheid en het gezag en aanzien” der krijgswraden hebben geleden. De motiveering der Regeering, dat dit gevaar bestaat, wordt door Mr. Th. op goede gronden weerlegd. Zij maakt op ons meer den indruk van te zijn uitgedacht pour le besoin de la cause dan de vrucht te zijn van eene wêlgevestigde, objectieve overtuiging. Vandaar ook het hinken op twee gedachten, het met de ééne hand geven en met de andere terugnemen. Wij betreuren de indiening van het wetsvoorstel maar mocht het beginsel eene meerderheid kunnen verwerven, dan hopen wij, dat het ontwerp in dien zin gewijzigd zal worden, dat de approbatie nu ook *definitief*, in vorm en wezen, uit het militaire procesrecht zal verdwijnen.

d. W.

1) Zie hiervóór blz. 208.

UIT DE PERS.

„*De Nieuwe Courant*” van Zaterdag, 17 April 1915 (Avondblad).

Krijgsraad te 's-Gravenhage. 1)

Vrijdag was voor den krijgsraad alhier gedagvaard de adspirant-vaandrig J. B. M. van het 3e reg. vesting-artillerie, laatstelijk ge-woond hebbend te Utrecht, loteling der lichting 1915 voor de ge-meente Rotterdam.

Hem was ten laste gelegd dat hij te Woerden op den 9en Maart jl. in Café Neuf, Voorstraat aldaar, bij gelegenheid van een grooten propaganda-feestavond der mobilisatieclub, in het openbaar mon-deling tot een strafbaar feit heeft opgeruid.

De verdediger van bekl., mr. Mendels uit Amsterdam, vroeg en verkreeg vóór dat de zaak behandeld werd, het woord en vroeg, hoewel deze kwestie in de militaire rechtspleging niet geregeld is, gelegenheid om praejudicieel nietigheid van de ten laste legging te pleiten.

Na in raadkamer te zijn vergaderd, werd mr. Mendels daartoe in de gelegenheid gesteld.

Hij begon dan met erop te wijzen, dat hij zich genoodzaakt zag het verzoek tot nietigheid reeds van te voren te doen, omdat z.i. de zaak zoo apert en zoo duidelijk is, dat veel woorden daarvoor zelfs niet noodig zullen zijn.

Pl. citeerde daarna art. 114 van het Wetboek der Rechtspleging van de Landmacht, dat van gelijke strekking moet worden geacht als art. 143 van het Wetboek van Strafvordering, dat luidt: de dagvaarding behelst een opgave van het feit dat ten laste wordt gelegd, met vermelding omstreeks welken tijd en waar ter plaatse het begaan zou zijn; alles op straffe van nietigheid.

Zij behelst tevens de vermelding van de omstandigheden, waar-onder het feit zou gepleegd zijn.

Ten laste moet dus gelegd zijn, en opgenomen in de dagvaarding een feit.

Welnu, zegt pl., wat in deze dagvaarding staat, is niets, er is geen schijn of schaduw van eenig feit ten laste gelegd.

1) Vergelijk hiervóór, blz. 434 onder „Mededeelingen der Redactie”.
Red M. R. T.

Wat er in staat is slechts de qualificatie van een misdrijf, er ontbreekt elke omschrijving aan.

Hoe ter wereld kan men zich op een dergelijke beschuldiging verdedigen? vraagt pl.

Hij concludeert dus tot nietigverklaring van de tenlastelegging.

De auditeur-militair mr. Palthé Wesenhagen wees er daarna op, dat de tenlastelegging niet van hem is uitgegaan, doch dat de zaak aldus is aangebracht op aandrang van de militaire autoriteiten. Spr. heeft er den garnizoens-commandant te Woerden op gewezen, dat de feiten volkomen vrijspraak zouden wettigen en bekl. z. i. geen strafbaar feit heeft gepleegd.

De garnizoens-commandant heeft op eigen gezag een strafbaar feit geformuleerd en de zaak voor den krijgsraad gebracht.

Ook spr. is van meening, dat nietigheid van de dagvaarding zal moeten volgen.

Na in raadkamer te zijn vergaderd, wees de krijgsraad vonnis, en o.m. overwegende, dat de tenlastelegging niet voldoet aan den eisch der wet, verklaarde hij de dagvaarding nietig.

Garnizoens-commandant, auditeur-militair, rechtsgeleerd raadsman.

Nieuwe Courant", 18 Mei 1915.

(Ingezonden.)

Eenigen tijd geleden las ik in de *Nieuwe Courant* het verslag van een zitting van den krijgsraad alhier betreffende een geval van opripping, waarbij mr. Mendels als raadsman van den beklagde optrad. Het volgens den verslaggever op die zitting voorgevallene kwam mij toen zóó vreemd voor, dat ik aan de juistheid van het *verslag* twijfelde.

Dezelfde zaak is door mr. Mendels, als Kamerlid, overgebracht in de volksvertegenwoordiging; blijkens het daar (vergadering van 12 Mei j.l., Handelingen blz. 1387) door dien afgevaardigde gesprokene, was echter mijn twijfel ongegrond.

Voordat ik mij naar aanleiding van den loop van dit strafproces enkele opmerkingen veroorloof, mogen eerst sommige bepalingen van de Regtspleging bij de landmagt, voor zoover hier van belang, in herinnering worden gebracht.

De autoriteit die beslist of een militair naar den krijgsraad zal worden verwezen, is als regel de garnizoenscommandant. Deze moet echter van te voren het *advies* inwinnen van den auditeur-militair, doch blijft volkomen vrij — zooals ook het woord reeds aangeeft — om zich af of niet met de in het advies neergelegde zienswijze van den auditeur-militair te vereenigen.

De verwijzing geschiedt bij een schriftelijke beschikking, behelzende een omschrijving van het feit hetwelk ten laste wordt gelegd. Heeft eenmaal verwijzing plaats gevonden, dan *kan* de zaak *niet* meer gestuit worden, de *krijgsraad* moet uitspraak doen.

Na de verwijzing begint de officier-commissaris zoo spoedig mogelijk met het inwinnen van informatiën. Als deze zijn afgelopen, doet hij daarvan rapport aan den garnizoens-commandant. Deze gelast daarop, na overleg met den auditeur-militair, binnen drie dagen bij schriftelijk bevel op een daarbij aan te geven dag en uur het bijeenkomen van den krijgsraad. Aan den voet van dat bevelschrift moet, op straffe van nietigheid, het ten laste gelegde feit in optima forma omschreven worden, op geheel dezelfde wijze als dit in de gewone strafrechtspleging is voorgeschreven. De wetgever heeft echter ingezien dat een juiste formuleering van die tenlastelegging voor de militaire autoriteit soms moeilijkheid zou geven en daarom uitdrukkelijk den rechtsgeleerden auditeur-militair met de opstelling daarvan belast. (Art. 114 R. L.). Laten we nu mr. Mendels eens aan het woord.

„Nu gaf — zegt hij — de auditeur-militair, die een jurist is, mr. Van Palthe Wesenhagen (lees Palthe Wesenhagen), uit Den Haag, mij niet alleen volkomen toe, dat de dagvaarding volkomen nietig was, gekheid, driemaal nietig, maar bovendien zei hij: ik heb die dagvaarding niet gemaakt, want ik heb tegen den betrokken officier gezegd: man schei uit, want tegen dien X. bestaat geen schijn of schaduw van bewijs, dat hij zich aan opruiing heeft schuldig gemaakt. Toen heeft niettemin de commandeerende officier gelast, dat de krijgsraad zou worden geordonneerd en daartoe had hij het recht volgens art. 114 van de wet op de Rechtsvordering voor de landmacht, want daarin staat, dat de commandeerende officier of de garnizoenscommandant na overleg met den auditeur den krijgsraad ordonneert bijeen te komen. Dat overleg was inderdaad zoo, dat de auditeur zei: doe het niet, want die X. heeft niets strafwaardigs gedaan. Dat is gebleken bij de verhooren, die bij de instructie onder eede zijn afgelegd. Niettemin is de krijgsraad geordonneerd, want, zooals ik reeds zeide, had de officier daartoe het formeele recht.

Nu staat in de wet, dat bij het beteekenen van het bevelschrift, waarbij de krijgsraad is bijeengeroepen, de auditeur aan den voet daarvan het feit stelt, dat door hem ten laste is gelegd. Maar de auditeur-militair had geen feit, dat door hem ten laste werd gelegd. Toen werd door hem tot dien officier gezegd: Doet u het maar, dan zal ik het wel overschrijven en dat is toen ook werkelijk ook gebeurd. Ik zou den minister in overweging willen geven, juist met het oog op dit geval, waarbij de dagvaarding nietig was en indien die niet nietig ware geweest, toch vrijspraak gevraagd zou worden, omdat er geen schaduw van schuld bestond, om na te gaan of er geen termen zijn om aan de desbetreffende officieren als zijn meening te kennen te geven, dat, indien de auditeur van oordeel is, dat

er geen reden tot een vervolging is, zij dan ook niet tot vervolging zullen overgaan en zodoende den auditeur feitelijk als een kwa-jongen gebruiken. Dat zou de uitspraak van den krijgsraad ten goede komen, want nu heeft men werkelijk een belachelijk figuur gemaakt. Het gevolg was, dat die X. vrij uitging, maar dat hij van Woerden overgeplaatst werd naar een koepelfort bij Pannerden, en dat alleen op grond, dat hij voor een krijgsraad gedaagd was wegens opruiing."

Ik mag aannemen dat het Kamerlid-raadsman het gebeurde met juistheid heeft weergegeven. Maar wat blijkt hieruit dan?

De auditeur-militair *belast met de opstelling der beschuldiging*, gaf dadelijk toe dat dit stuk „volkomen nietig was, gekheid, drie-maal nietig”. Hij zegt wel erbij, ik heb die dagvaarding niet gemaakt, maar dit maakt de zaak nog erger, want dan heeft hij een hem door de wet imperatief opgelegde verplichting niet nageleefd. Mr. M. is blijkbaar van meening dat de garnizoenscommandant het bijeenkomen van den krijgsraad niet had behooren te gelasten. Doch dit *moest* gebeuren nadat eenmaal de verwijzing had plaats gehad, de garnizoenscommandant kon en mocht de zaak toen niet meer stuiten. Uit de geheele rede van Mr. M. blijkt een doorlopende verwarring tusschen *verwijzing* naar den krijgsraad, voorafgaande aan het onderzoek van den officier-commissaris en de *bijeenroeping* van den krijgsraad daarna.

Waarschijnlijk zal de auditeur-militair vóór de *verwijzing* geadviseerd hebben om de zaak niet te vervolgen. De garnizoenscommandant was het met dit advies in het onderhavige geval niet eens en verwees tóch, hetgeen volkomen zijn recht was. Daarna had de auditeur-militair op de gewone wijze zijn plicht te doen. Ik kon den indruk echter niet van mij afzetten, dat hij uit een soort dépit, dat de garnizoenscommandant het had durven wagen tegen zijn advies in een vervolging te gelasten, de zaak — ik zal het nu maar zacht uitdrukken — op onvoldoende wijze heeft behartigd.

Nu zegt Mr. Mendels wel „de auditeur-militair had geen feit dat door hem ten laste werd gelegd”, doch die bewering is weinig meer dan een rhetorisch bloempje. Er is daar te Woerden natuurlijk door den beklagde iets gedaan of gezegd dat naar opruiing riekte, al moge het dan ten slotte blijken niet binnen de enge wettelijke omschrijving van dit begrip te vallen. En dát feit had de auditeur-militair kunnen en moeten ten laste leggen in een vorm die geen aanleiding tot nietigheid kon geven, ook al was hij absoluut zeker dat een vrijspraak (wegens niet-strafbaarheid van het ten laste gelegde) onvermijdelijk zou volgen. Als de auditeur tot den comm. officier heeft gezegd: „Doet u het maar dan zal ik het wel overschrijven”, dan heeft hij alweer art. 114 R. L. geschonden. Ik vermoed echter dat Mr. M. ook hier weder de verwijzing met de bijeenroeping van den krijgsraad dooreenhaspelt.

Hoe Mr. M. de rol van een adviseur wiens advies eens een enkele maal niet gevolgd wordt, met die van een kwajongen kan vereen-

zelvigen, is mij niet duidelijk mogen worden. Maar wel weet ik, dat, wanneer er hier sprake kan zijn van „een belachelijk figuur”, dit te zoeken is aan de zijde van den auditeur-militair, die een gerechtelijk stuk, met de opstelling waarvan de wet hem belast, in zoodanigen vorm redigeert, dat hij onmiddellijk zelf de volkomen nietigheid daarvan erkent en niet minder aan de zijde van mr. Mendels, die met evenveel vrijmoedigheid als gebrek aan kennis in de Kamer zaken bespreekt, waarvan hij niet voldoende op de hoogte blijkt te zijn.

E. G. DE WIJS.

's-Gravenhage, 17 Mei.

„N. Courant”, 21 Mei 1915.

Van „de Wijs”,

(Ingezonden.)

De heer E. G. de Wijs neemt den mond wèl zeer vol! De auditeur-militair bij den te 's-Gravenhage resideerenden krijgstraad verkracht uit gekrenkte ijdelheid openlijk de wet en schendt zijn ambtsplicht, — en ondergeteekende is niet veel meer dan een vrijpostige weetniet.

Ik zal nu maar op deze fraaiigheden niet riposteerden, maar mij bepalen met een enkel woord de bedoeling van het door mij in de Kamerzitting van 12 Mei j.l. gezegde nader te verduidelijken.

Wordt van een door een militair gepleegd strafbaar feit den commandeerenden officier onder wien de verdachte ressorteert, rapport gedaan, dan stelt deze een onderzoek in, en indien hem gebleken is dat de verdachte vermoedelijk aan de hem ten laste gelegde „daad” schuldig staat, dan geeft hij van een en ander kennis aan den garnizoens-commandant.

Ook deze oordeelt nog niet alleen naar eigen inzicht, doch is verplicht *advies* in te winnen bij den auditeur-militair (den jurist, die straks eventueel voor den krijgstraad de aanklacht voor zijn rekening zal hebben te nemen, en haar zal hebben te motiveeren!).

Eerst indien hij na dit advies te hebben bekomen, oordeelt dat de zaak door den militairen rechter behoort te worden berecht, verwijst hij den verdachte naar den krijgstraad.

Dit alles nu is in het door mij behandelde geval geschied. De verwijzing had echter plaats *tegen het advies* van den auditeur-militair, die van oordeel was dat van opruiing in den zin der wet, d.i. opruiing tot eenig strafbaar feit, geen sprake was.

Niettemin meende de garnizoenscommandant het beter te weten.

Nu eischt art. 114 van het Wetboek voor de Rechtspleging bij de Landmacht dat de op straffe van nietigheid schriftelijke beschikking tot verwijzing naar den krijgstraad, o.a. behelze, *een omschrij-*

ving van het feit, hetwelk den verdachte wordt ten laste gelegd.

En hoe had nu, het advies van den auditeur in den wind slaande, de garnizoenscommandant het „feit” „omschreven”? Als volgt:.. „dat hij te W...” op den avond van.... in het café.... bij gelegenheid van een openbare feestvergadering enz... heeft opgeruid tot een strafbaar feit”!

Niets anders en niet meer dan een simpele qualificatie, — zonder eenige vermelding van de wijze waarop, de woorden waarmee, noch ook van het strafbare feit, waartoe zou zijn opgeruid!

Op dien „grondslag” is toen door den officier-commissaris de nadere instructie gevoerd, getuigen gehoord enz.

Toen deze „informatiën” waren beëindigd, is er, gelijk de wet eischt, rapport gedaan aan den garnizoens-commandant ter plaatse waar de krijgsraad zetelt. En nu luidt het door mij aangehaalde artikel 114 van genoemd wetboek dat deze commandant het bijeenkomen van den krijgsraad wel ordonneert doch slechts *na overleg met den auditeur-militair*.

Ook *bij dit* overleg zal waarschijnlijk de auditeur, door het ontslagen negatief resultaat der informatiën nog versterkt in zijn overtuiging dat er geen schijn van eenige strafbare opruiing gepleegd was, zijn meening wel niet verholten hebben.

De krijgsraad werd bijeengeroepen. De auditeur moest nu *het ten laste gelegde feit* (bij wijze van dagvaarding) vermelden aan den voet van dit bevelschrift, dat hij den beklagde moest doen beteekenen.

Nu is de grief van den heer De Wijs dat deze toen *het ten laste gelegde feit* niet zelfstandig en naar eigen inzicht, heeft geformuleerd. Want er zal, aldus de schrijver, daar te Woerden door den beklagde toch wel wat gezegd of gedaan zijn dat naar opruiing „riekte”, — nu ja, al viel het dan niet onder de enge wettelijke omschrijving van het begrip, en al zou dan ook zoo goed als zeker vrijspraak volgen.

Ik moet bekennen dat bij zulk een opvatting van de taak van den auditeur-militair, mij diens positie van ondergeschikte dienaar van den een of anderen garnizoens-commandant, volslagen leek op het gebied van ons strafrecht, die tegen zijn stellig advies in, gelieft te verwijzen, allesbehalve benijdbaar voorkomt.

Maar bovendien was blijkbaar de auditeur-militair van meening, dat hij aan het verlangen van den heer De Wijs niet had kunnen voldoen, omdat hij naar analogie van het (burgerlijk) wetboek van strafvordering, in zijn telastelegging gebonden was aan de „formuleering van het feit”, zooals die was neergelegd in het bevelschrift tot verwijzing. Nam men dat niet aan, dan zou de auditeur als het „door hem” ten laste gelegde feit, aan den voet van het bevelschrift tot bijeenroeping van den krijgsraad, hebben moeten vermelden:.... „Nihil”.

Mijn vriendelijken leermeester staat het in mijn bezit zijnde afschrift van het volledige dossier, op zijn verzoek, ter beschikking.

Hij kan beoordeelen op welke zwaarwichtige (!) gronden men al zoo door een commandant — tegen het advies van den ter zake deskundigen jurist — wegens „opruïing tot een strafbaar feit” naar een krijgsraad kan verwezen worden.

Dat er in den rechtsgang in foro criminali voor militairen iets hapert, en verbetering van noode is, staat in het licht van het behandelde geval, toch wel vast.

Art. 15 van het genoemde wetboek geeft den auditeur bevoegdheid om, mocht de commandeerende officier tegen diens advies de zaak *niet* verwijzen naar den krijgsraad, een beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof uit te lokken.

M.i. ware ook in het tegenovergestelde geval, n.l. wanneer, gelijk hier, de commandant, met verwerping van des auditeurs advies, *wel* verwijst evenzeer mogelijkheid van beroep door den auditeur op het Hoog Militair Gerechtshof gewenscht.

MENDELS.

Amsterdam, 20 Mei 1915.

RECHTSWEZEN.

N. Ct. 25 Mei 1915.

Verwijzing naar den Krijgsraad.

(Ingezonden).

In de polemiek dezer dagen in uw blad gevoerd tusschen de heeren E. G. de Wijs en mr. Mendels, was ik, als auditeur-militair, in de bewuste zaak gefungeerd hebbende, ten nauwste betrokken. Waar de heer Mendels, naar aanleiding van zijn rede in de Kamerzitting van 12 Mei j.l. werd aangevallen lag het m. i. op zijn weg den heer de Wijs van repliek te dienen. Intusschen zou ik thans gaarne, zeer in het kort, mijn opinie ten deze ten beste geven.

Vooreerst mijn dank aan mr. Mendels voor de wijze, waarop hij, zichzelf verdedigende, ook voor mij den handschoen heeft opgenomen. Met de strekking van zijn betoog ga ik geheel accoord.

De hoofdzaak ten deze is dat artikel 114, 2e lid der Rechtspleging bij de Landmacht, voorschrijft, dat aan den voet van het bevelschrift tot bijeenkomen van den krijgsraad, de auditeur-militair zal vermelden het feit dat *door hem* ten laste wordt gelegd.

De wet gaat hierbij van de m. i. zeer betwistbare veronderstelling uit, dat de A.-M. altijd, in elke zaak, een feit *kan* ten laste leggen. Natuurlijk een „strafbaar feit”. Welk vervolgend straforgaan zet een zaak op indien hem niet zoodanig feit uit de stukken blijkt? M. i. heeft de garnizoens-commandant, *vooral* indien hij *tegen* het advies van den A.-M. een zaak naar den krijgsraad verwijst, te zor-

gen voor een *behoorlijke* omschrijving van het feit, dat den beklaagde wordt ten laste gelegd (zie art. 14 R. L.). Desnoods steke hij elders zijn licht op. Die verwijzing is de basis van het proces.

Nu gaan naar schatting voor 95 pCt. der zaken garnizoens-commandant en auditeur-militair accoord in de vervolging, en bij de overige 5 pCt. is het meestal een quaestie van het al of niet bewezen zijn van het feit. Dit laatste levert in de praktijk ook geen moeilijkheden op.

Hier gold het echter een zeldzaam voorkomend geval. De garnizoens-commandant ziet in de stukken „opruiming tot een strafbaar feit.” Hij geeft echter *niet* aan welke speciale uitlating(en) hij daarmee op het oog had. Het feit is dan *niet* voldoende aangeduid. Hoe kan ik nu, *zelf* in het dossier *geen enkel strafbaar feit* vindende, dit toch ten laste leggen en dit voor mijn verantwoording nemen?

Men zou met de wet in de hand in een dergelijk geval — gelijk ook mr. Mendels doet — de stelling kunnen verdedigen, dat de *auditeur-militair* alsdan *niets* ten laste legt. Althans meer te doen dan het feit, dat de garnizoens-commandant heeft omschreven, *over te nemen*, ligt m. i. dan niet op zijn weg.

Uit dit geval — en dit is m. i. de zeer nuttige zijde ervan — blijkt ook m. i. dat het zeer gewenscht is dat tegen het recht tot verwijzing naar den Krijgsraad door den garnizoens-commandant, tegen het advies van den auditeur-militair, een recht van beroep op het Hoog Militair Gerechtshof voor dezen laatste opensta.

Het moge mr. Mendels gegeven zijn dezen wensch nog eens mede te helpen verwezenlijken!

Mr. PALTHE WESENHAGEN.

's-Gravenhage, 25 Mei 1915.

N. Ct. 28 Mei 1915.

Auditeur-militair contra garnizoens-commandant.

(Ingezonden).

Het antwoord van mr. Mendels op mijn ingezonden bijdrage in de *Nieuwe Courant* van 18 Mei j.l. is niet in staat geweest mijn verwijt — onvoldoende kennis bij mr. M. van de militaire rechtspleging — te ontzenuwen. Wat meer zegt, ook in dat antwoord blijft hij zich, niettegenstaande mijn opmerkingen, aan dezelfde verwarring en onjuiste beweringen schuldig maken.

Er zou dus voor mij geen reden zijn om andermaal op deze zaak terug te komen en de mij toegedachte rol van vriendelijk leermeester moet ik ten aanzien van dezen weinig gewilligen leerling gracieuselijk van de hand wijzen. Evenmin zouden de van niet veel goeden

smaak getuigende woordspeling op mijn naam en de plumpe parafraze van mijn aan het adres van den auditeur-militair en van mr. M. gerichte verwijten aanleiding zijn om nogmaals de pen op te nemen.

Nu echter ook mr. Palthe Wesenhagen heeft gemeend zijn opinie ten beste te moeten geven (Avondblad van 25 Mei), zij het mij vergund naar aanleiding *hiervan* nog een enkele opmerking te maken. Dat mr. Wesenhagen, die natuurlijk met de militaire rechtspleging wél bekend is, na de door mr. M. verkondigde en door mij gesignaleerde onjuistheden toch nog kan schrijven. „Met de strekking van zijn beoog ga ik geheel accoord”, blijve voor zijn rekening.

De Haagsche auditeur acht de onderstelling der wet dat de auditeur-militair altijd, in elke zaak, een feit *kan* ten laste leggen, zeer betwistbaar. Ik kan het niet inzien. Doch mr. P. W. laat op zijn bewering onmiddellijk volgen: „Natuurlijk een „strafbaar feit”.” In die laatste woorden zit nu echter juist zijn redeneerfout. De wet eischt absoluut niet, opdat een beschuldiging voor nietigheid gevrijwaard zij (en daarom gaat het hier), dat een *strafbaar* feit wordt ten laste gelegd. *) Een „feit” is voldoende en daarna zal de rechter dan uitmaken of dat feit een strafbaar feit oplevert. En mocht reeds de auditeur-militair van meening zijn dat het door hem ten laste gelegde feit niet strafbaar is, dan kan hij op dien grond vrijspraak requireeren. Had mr. P. W. in het onderhavige geval dien weg gevolgd, dan hadde hem wellicht geen verwijt kunnen treffen. Maar een nietige telastlegging had hij ook hier, zooals steeds, kunnen en moeten voorkomen. Daarin lag zijn tekortkoming.

Of uit het gebeurde nu volgt dat een beroep van den auditeur-militair op het Hoog Militair Gerechtshof „zeer gewenscht” is in geval de garnizoenscommandant, in afwijking van het gevoelen van den auditeur-militair, een verwijzing naar den krijgsraad noodig acht, ben ik zoo vrij te betwijfelen. Wanneer in casu de wettelijke voorschriften behoorlijk waren nageleefd, zou de beschuldigde eenvoudig, wegens niet-strafbaarheid van het hem ten laste gelegde, zijn vrijgesproken. Zoo iets komt in de gewone strafrechtspleging — daar in den vorm van een ontslag van alle rechtsvervolging — dagelijks voor. Het nadeel, dat eens een dood enkele maal een verwijzing naar den krijgsraad beter achterwege ware gebleven, weegt niet op tegen het voordeel dat in de *militaire* maatschappij de *beslissing* tot die verwijzing in handen moet liggen van de *militaire* overheid.

E. G. DE WIJS.

27 Mei 1915.

*) In dien zin ook de sinds lang gevestigde rechtsspraak van den Hoozen Raad. Zie laatstelijk bijv. het arrest van 22 Juni 1914 W. v. h. R. No. 9673'.

BOEKAANKONDIGING.

„Uit den strijd tegen de misdaad” is de titel van een in de serie „Handboekjes elck 't beste” onder leiding van L. Simons, door de Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur te Amsterdam uitgegeven werkje van de hand van den Amsterdamschen rechter Mr. G. T. J. de Jongh.

Het boekje werd ons „ter bespreking” toegezonden en gaarne willen wij er daarom met een enkel woord de aandacht op vestigen. Met veel belangstelling hebben wij ervan kennis genomen, het is aangenaam en vlot geschreven, blijkbaar door een auteur, die als deskundige het onderwerp waarover hij de pen voert, kan beoordeelen. Als rechter-commissaris belast met de instructie van strafzaken in de hoofdstad en niet minder als lid van het Genootschap tot zedelijke verbetering van gevangenen was Mr. de Jongh dan ook wel in eene bij uitstek gunstige gelegenheid om een schat van ontdekking op te doen uit de wereld van misdaad en misdadiger. Men voelt dat hier een oordeel wordt gegeven met kennis van zaken en dit geeft weer vertrouwen in de meening van den schrijver, waar hij zijn beschouwingen uiteenzet, die tot verbetering van nog zoo veel voorkomende misstanden kunnen leiden. Want dat er op dit gebied nog veel te doen en te verbeteren valt, wordt wel door zeer weinigen ontkend.

Als een gulden draad, die door het geheele boekje heenloopt, trof ons telkens weer de groote belangstelling in en het ongeveinsde medegevoel met het lot van den misdadiger, waarvan de schrijver voortdurend blijkt geeft. En dit is wel een eerste vereischte in hem, die het nobele doel nastreeft, dat lot minder wreed, minder beklagenswaardig te doen zijn.

Met betrekking tot den goeden invloed van wat wij gewoon zijn „straf” te noemen en in het bijzonder van de tot kort geleden als alleen heil aanbrengend beschouwde celstraf is Mr. de Jongh vrij sceptisch gestemd. Het zwaartepunt om den gevallen weder op de been te brengen, zoekt hij veeleer in een juist toegepaste reclasseering en mede in het instituut der voorwaardelijke veroordeeling. Het kan bij die opvatting dan ook geen verwondering wekken, dat het grootste gedeelte van zijn boekje aan de bespreking van die middelen gewijd is (blz. 11—47 en 62—87). Daarenvens worden enkele typen uit de misdadigerswereld ten tooneele gevoerd, uit de bende van Lammetje Zondag bijvoorbeeld, op eene

wijze, zeer geschikt om onze belangstelling te wekken en tevens de overtuiging te vestigen, dat hereditieit en milieu, maar vooral het laatste, de oorzaken zijn van misdaad. Voor een goed deel derhalve is het toeval wie zich aan 's Lands wetten zal vergrijpen, het noodlot speelt een voorname rol en die overtuiging moet weer leiden tot zachtheid in ons oordeel, tot zachtheid die geenszins zwakheid insluit, in de keuze der middelen om den eens veroordeelde op den goeden weg terug te brengen. Met een variant op een welbekend opschrift zou Mr. De Jongh dan ook als devies kunnen voeren „Zacht is mijn hand en lieflijk mijn gemoed”. *Wij* meenden, dat zachte middelen tot wegneming van een groot kwaad in de praktijk dikwijls tot teleurstelling zouden aanleiding geven, maar naar de schrijver ons mededeelt, is zijne ondervinding eene andere en wijzen enkele cijfers werkelijk op zeer gunstige resultaten. Takt is daarbij het wachtwoord. Reclasseering „het wapen bij uitnemendheid in den strijd tegen de misdaad”. Het *woord* heeft een modernen klank, het begrip is geenszins van vandaag of gisteren. Reeds meer dan 90 jaren geleden werd ten onzent eene Vereeniging opgericht die zich met de zorg voor ontslagen gevangenen bezig hield; haar denkbeelden veranderden in den loop der tijden, men zou, zegt Mr. De Jongh, kunnen onderscheiden een ethische periode, een materieele periode en de combinatie van ethische en materieele hulp, zooals die thans in toepassing wordt gebracht. Toch is de reclasseeringswetenschap nog jong, er is nog zooveel wat zij niet weet en waardoor zij nog zoo dikwijls mistast. S. geeft eenige waardevolle wenken. De ex-misdadiger moet zooveel mogelijk worden gebracht in dezelfde omgeving als waarin hij zijn toekomstleven hoopt door te brengen. „Het kas-plantje-systeem is uit den booze”. Alleen in sommige gevallen, bij geestesabnormaliteiten, tot het aanleeren van een zekere mate van vakkennis, tot het verschaffen van een tijdelijk onderdak, kan gestichtsverpleging noodig zijn.

Bijzondere waarde als reclasseeringsmiddel wordt door den schrijver gehecht aan de z.g. „patronage”, „het schoonste juweel uit den reclasseeringsdiadeem”, en hij noemt dan talrijke groepen, in de eerste plaats de drankzuchtigen, waarvoor het patronaat nuttig en noodzakelijk is. Gelijk bekend is, blijktens het voorloopig verslag der Tweede Kamer over het ontwerp der voorwaardelijke strafopschorting, ontmoette de mogelijkheid van de instelling van een bijzonder teozicht op den voorwaardelijk veroordeelde bij vele leden ernstige bezwaren. 1) Hun beveelt Mr. De J. aan zich eerst nog eens van de werkelijke praktijk in deze te vergewissen. Veel zal er natuurlijk van afhangen hoe en door wie in de praktijk dat toezicht zal worden uitgeoefend, maar dat het verkeerd zou zijn gezien om de mogelijkheid ervan eenvoudig uit de wet te schrappen, schijnt ook ons niet twijfelachtig toe. Van de 42 in 1913 te Amsterdam onder pa-

1) Zie hiervóór blz. 50.

tronaat geplaatsten, wier schepen zwaar gehavend waren, zijn er 34 een behouden haven ingezeild. Men moet toegeven, dat dit een mooi getal is.

En wie zijn nu de aangewezen patroons? Niet de heeren met hooge boorden, ook niet een bijzonder beambte (probation officier) nog veel minder een politie-beambte. „Het patronaat moet worden gelegd in handen van een werkman”. Ten aanzien der voor de hand liggende vraag of voldoende goede patroons te vinden zullen zijn, is Mr. De J. zeer optimistisch gestemd.

Wat het *materiele* gedeelte van den reclasseeringsarbeid betreft, komt allereerst in aanmerking de zorg om den ontslagene aan werk, aan eene betrekking te helpen. Het oog wordt in dit verband, zoowel door hem die werk zoekt als door hem die daarbij behulpzaam is, nog als eens gericht naar de zeevaart. Mr. De J. zegt, dat ook hij daarmede vroeger wegliep doch, om verschillende redenen, thans zijne verwachtingen te doen aanzien minder hoog gespannen zijn. Zonder dat vooralsnog geheel onthouding noodig is, raadt hij toch een matig gebruik van dit reclasseeringsmiddel aan. Naast andere oorzaken van min gunstige resultaten in dit opzicht, noemt de S. ook de volgende:

„De toestand aan boord van de grootste en fraaiste schepen is ook zoo, dat de reederij zich hoe langer hoe meer uitput om de eerste-klasse passagiers met comfort en luxe te overladen en dit te doen ten koste van de bemanning, die zelfs op een lange reis in de tropen bij hoogst inspannenden arbeid voor tal van heete vuren geen gelegenheid hebben om een oogenblik in de frissche lucht te vertoeven. Door deze ontberingen wordt de behoefte aan prikkelende genotmiddelen bij de manschappen verergerd en aan wal gekomen, gaan zij zich te buiten, tot groote moreele schade voor zich zelf.”

Deze beweringen treffen ons omdat wij meenen dat de S. *hier* de plank misslaat. Zeker het comfort der eerste klasse passagiers — en niet alleen van de *eerste* klasse — is de laatste jaren hoog opgevoerd, maar dat is niet geschied *ten koste* der bemanning. Integendeel ook voor haar zijn de levensomstandigheden aan boord vergeleken bij vroeger, belangrijk verbeterd. En dat zij geen gelegenheid zou hebben in de tropen eens een oogenblik in de frissche lucht te vertoeven, dit moet Mr. De J. door een of anderen tot mopperen geneigd zeeman op de mouw zijn gespeld.

Van werkzoeken in Duitschland, met name in de steenkolenmijnen in het Ruhrgebied is de S. zooals de toestanden thans nog zijn, geen voorstander, evenmin van den handel, vooral van den straathandel, juist in het oog van vele ontslagen gevangenen een dorado. Fabrieksarbeid, in het bijzonder op groote inrichtingen, komt daarentegen wèl in aanmerking, maar bovenaan staat als reclasseeringsmiddel ongetwijfeld de landarbeid. De toepassing van dit middel schijnt echter nog al eens af te stuiten op onwil van de betrokkenen, aangetrokken als zij zich voelen door de groote stad. Een dwingend optreden van den Staat zou dan hier uitkomst moeten geven.

Hoe hoog Mr. De J. nu ook de reclasseering moge aanslaan om van een misdadiger weder een oppassend mensch te maken, hij erkent dat er groepen zijn ten aanzien van welke alle pogingen in die richting geld- en tijdverspilling zouden zijn. Dit zijn de z.g. zwakzinnigen (psychopathen) en de onverbeterlijke misdadigers. Men hoede zich echter om iemand zonder groote mate van zekerheid bij deze groepen in te deelen.

Als een der hinderpalen die der reclasseering in den weg staan, wijst de S. nog op het Bewijs van goed zedelijk gedrag dat door de verschillende groote bedrijven gevraagd wordt, voordat zij een sollicitant in hun dienst nemen. Zonder daartoe verplicht te zijn, waar het niet geldt leger, vloot of onderwijs, worden die bewijzen door de burgemeesters afgegeven. Reeds vroeger heeft Mr. De J. op het verkeerde — hij schroomt zelfs niet te zeggen het immoreele — van deze instelling de aandacht gevestigd. Te Amsterdam bestaat thans eene commissie, die ten behoeve van de gemeentebedrijven het levensgedrag van solliciteerende werklieden onderzoekt en beoordeelt. Dit schijnt daar zeer goed te werken, zoodat de voor de hand liggende oplossing om te ontkomen aan de groote nadeelen van de tot dusver gevolgde gewoonte eenvoudig deze is, dat de Staat, op het voorbeeld der hoofdstad, deze zaak voor het geheele land ter hand neemt.

Actueel, ook in verband met het aanhangige wetsontwerp, zijn des schrijvers beschouwingen over de voorwaardelijke veroordeeling. Reeds hierboven stipten wij aan hoe groote waarde daaraan wordt gehecht voor eene vruchtbare reclasseering mits het in het ontwerp gestelde „toezicht” gehandhaafd blijft. Met overtuiging en kracht van argumenten toont S. de noodzakelijkheid van dit toezicht aan tegenover hen, met name de leden der Tweede Kamer, die daartegen gekant zijn. Wij hopen, dat hij er in moge slagen die heeren tot andere inzichten te brengen. Voor geldboete acht Mr. De J. de voorwaardelijke veroordeeling niet noodig.

Bij de lezing van dit gedeelte werden wij nog door enkele mededeelingen bijzonder getroffen. Op blz. 63 wijst S. op het groot aantal misdaden, dat onvervolgd blijft, omdat de politie den dader niet ontdekken kan. Naar hij meent zou dit met 90 percent der aangiften het geval zijn! Het is haast ongelooflijk, maar de taxatie wint aan kracht door de bekentenis van Fikkie, blijkbaar een handige Amsterdamsche fietsendief, dat hij 78 fietsen had gestolen vóór hij in de kaars vloog. Voeg hierbij nu nog het aantal zaken waarvan geene aangifte gedaan wordt en dat hetwelk door het O. M. z.g. wordt geseponerd, dan blijkt wel de groote wanverhouding tusschen het aantal gepleegde en het aantal vervolgd strafbare feiten.

Ook om den rechter ijver en lust in de strafrechtspraak te doen terugkrijgen, om hem resultaten van zijn werk te doen zien, is voorwaardelijke veroordeeling *met* toezicht noodig. „Aan alle kanten is er thans vrees voor het zitting nemen in een strafkamer. Voor menig

rechter is er geen harder vonnis dan wanneer hij verneemt na de vacantie voor twee jaren naar de Strafrechtspleging te worden verwezen" (blz. 73). En een paar regels verder: „Tot voor korten tijd was er nog één magistraat, die plezier had in de strafrechtspraak, doch met hem is de laatste der Mohikanen van het tooneel verdwenen". Wij wisten wel dat het strafrecht bij vele juristen niet bijzonder in de gunst staat, maar niet dat het zóó erg was als mr. De J. — en hij kan het weten — ons hier den toestand schetst. De strafrechtspraak zal daaronder moeten lijden, want hoe zal het mogelijk zijn, dat de taak die zoo algemeen met tegenzin blijkt te worden verricht, *goed* vervuld wordt?

S. eindigt zijn boekje met een verhaaltje van het vroolijk leventje in Groot-Scorem, van Blonde Pietje en Bollejan, van Lange Karel en Tijn de Looden Pijp, van Lampje zonder Olie, Bles den Ketelbikker, Bossche Anna, Schurftige Koos, van Broodje, Chef en Nas met 't Neusje, enz. Hij noemt het een sprookje, maar daarin ligt grootere werkelijkheid, dat die titel doet vermoeden. Wij gelooven dat gaarne; men krijgt bij de lezing dadelijk den indruk, dat de S. hier put uit zijn arsenaal van ondervinding opgedaan in het volle menschenleven.

In den aanvang wezen wij op des schrijvers zachte oordeel over den misdadiger. Geheel anders is dit, waar het geldt de aanwijzing van in zijn oog verkeerde toestanden, afkeurenswaardige wetsvoorschriften. De toon doet dan niet altijd aangenaam aan. En in verhoogde mate is dat het geval als S. de opvattingen bestrijdt van hen die het niet met hem eens zijn, een glimp van verdachtmaking is hem dan zelfs niet vreemd. Wijzende op het alternatief: voorwaardelijke veroordeeling *met* toezicht of opname in de gevangenis (blz. 76) en als gevolg daarvan voortdurende recidive lezen wij: „Dit hebben wij in Nederland nu al zooveel jaren zonder blikken en blozen aangezien, dat de heeren in de Kamer het maar voor het zeggen hebben om dezen fraaien toestand te bestendigen." En even verder: „Als de liberale of vrijzinnige meerderheid thans den anderen kant uit wil gaan, dan weten wij meteen wat wij op strafrechterlijk gebied aan haar hebben." Op blz. 63 worden zij die in de rechtspraak zien een uiting van Gerechtigheid en van meening zijn, dat volgens de wetten der Gerechtigheid op de misdaad de straf behoort te volgen, op weinig welwillende wijze beoordeeld en op blz. 81 wordt der Volksvertegenwoordiging toegevoegd: „Mocht gij Kamerleden ongevoelig blijken voor de smart en het lijden van uw medemensch van minderen stand, — van zéér lagen stand, hebt dan in elk geval een open oog voor het algemeen belang en behoudt het patronaat tot elken prijs."

Ook wij gelooven, dat Mr. De Jongh in het wezen der zaak het gelijk aan zijne zijde heeft. De schrijver mag intusschen zijn meening niet als onfeilbaar beschouwen; de mogelijkheid bestaat, dat eene tegenovergestelde opinie ten slotte van juister inzicht getuigt en

in elk geval moet worden verondersteld, dat de voorstanders daarvan volkomen te goeder trouw hunne opvatting kenbaar maken in de overtuiging, dat het algemeen belang dáarmede het best gediend is.

Meenden wij op deze enkele vlekjes te mogen wijzen, het werkje zelf verdient slechts lof. Met gerustheid bevelen wij de lezing aan. Hij die daaraan een avondje besteedt, zal zich niet beklagen.

d. W.

*„De Regtspleging bij de Landmagt en bij de Zeemagt
en
de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof
door
Mr. H. Westermann Jr.”*

In verband met de herziening van het formeel militair strafrecht door de wet van 31 October 1912 (St.bl. No. 337) heeft Mr. H. Westermann Jr., Advocaat, Leeraar in het algemeen strafrecht aan het Kon. Instituut voor de Marine en Plaatsv. Fiscaal bij den Zee-krijgsraad te den Helder, bij den uitgever Van Dishoeck te Bussum een boekwerk het licht doen zien met den aan het hoofd dezes vermelden titel.

Blijkens de op 1 Juli 1914 gedateerde voorrede, stelt de auteur zich voor dat het aangeboden „wellicht voor eene historische wetsinterpretatie waarde zou kunnen hebben en voor het onderwijs in het militaire recht nuttig zou kunnen zijn”.

Het boekwerk is verdeeld in zes afdeelingen:

Geschiedenis.

Algemeene beraadslagingen.

Regtspleging bij de Landmagt.

Regtspleging bij de Zeemagt.

Bijlagen.

Provisioneele Instructie H. M. G.

Geschiedenis.

Deze uit ongeveer tien bladzijden bestaande afdeeling vangt aan met een kort overzicht van de totstandkoming onzer militaire strafwetgeving van 1814 en 1815. Hierna volgt eene, van onderscheidene aanhalingen voorziene opsomming van de anders verwarrende hoeveelheid data en stukken, waaruit men de wordingsgeschiedenis van

voornoemde wet van 31 October 1912 (St.bl. No. 337) — het oorspronkelijk Ontwerp van wet dateerde reeds van 8 Maart 1904 — kan leeren kennen. Bovendien vindt men hier die „Stukken” afgedrukt, welke ons de algemeene strekking en kenmerken der uiteindelijk tot stand gekomen wet doen kennen.

Algemeene beraadslagingen.

In een zestal bladzijden druks heeft de schrijver vervolgens uit de in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gehouden algemeene beraadslagingen het essentiële overgenomen, onder opmerking dat die algemeene beraadslagingen volledig te vinden zijn in het Militair-rechtelijk Tijdschrift, Deel VII, bladz. 449—552.

Regtspleging bij de Landmagt en Regtspleging bij de Zee-magt.

Deze twee afdelingen bevatten in de eerste plaats den tekst van beide herziene wetten; terwijl voorts door Mr. Westermann onder de daarvoor in aanmerking komende artikelen, zoodanige gedeelten uit de „Handelingen” en „Bijlagen” zijn opgenomen als voor eene goede wetsuitlegging gewenscht is. Het zijn deze twee afdelingen, die het meest waardevolle gedeelte van het boek vormen.

Bijlagen.

De verschillende na de wijzigingswet van 31 October 1912 (St.bl. No. 337) tot stand gekomen en daarmede in verband staande wetten en Koninklijke besluiten vindt men in deze afdeling opgenomen: de wetten en sommige Koninklijke besluiten in hun volledige tekst, de overige Koninklijke besluiten slechts onder aanduiding van datum, nummer van het Staatsblad en strekking.

Provisioneele Instructie H. M. G.

In deze laatste afdeling is afgedrukt de tekst van de P. I., met aanduiding der wijzigingen daarin aangebracht door de wetten van 4 Juni 1858 (St.bl. No. 45), van 31 October 1912 (St.bl. No. 337) en van 20 Juni 1913 (St.bl. No. 292).

Na de hierboven gegeven schets van den inhoud, moge thans eene korte beoordeeling van het werk volgen.

Allereerst moet ons dan een woord van dank uit de pen voor den omvangrijken arbeid, dien Mr. Westermann wel heeft willen ondernemen en waardoor hij in het bijzonder de meer wetenschappelijke beoefenaars van het militair strafrecht aan zich verplicht heeft. De auteur heeft ons namelijk een boekwerk geschonken, waaruit men de zoo verwarde wordingsgeschiedenis van de herziene Regtsple-

gingen op gemakkelijke wijze kan leeren kennen; als Nachschlagewerk, zoowel bij studie en praktijk als bij meer uitgebreid onderwijs, zal het goede diensten kunnen bewijzen. En in het schiften van de omvangrijke stof — Mr. Westermann nam slechts datgene uit de „Stukken” over, wat hem van belang toescheen — is de samensteller zeer wel geslaagd.

Waar het hoofddoel van het werk gelegen is in het gemakkelijk maken der historische wetsinterpretatie van het huidige formeele militaire strafrecht, is het echter te betreuren dat achter de artikelnummers van R. L. en R. Z. niet tusschen () zijn geplaatst de nummers der overeenkomstige, oorspronkelijke wetsartikelen, terwijl dan, waar noodig, door een bij die oorspronkelijke nummers gesteld * had kunnen zijn kenbaar gemaakt, dat het oorspronkelijke artikel niet ongewijzigd behouden is, doch wijziging heeft ondergaan door de wet van 31 October 1912 (St.bl. No. 337). De nieuw door deze wijzigingswet in het leven geroepen artikelen zouden dan tevens te onderkennen zijn, namelijk aan het gemis van een tusschen () daarachter geplaatst nummer. De voordeelen van een en ander zouden natuurlijk zijn: het gemakkelijker kunnen opsporen van aangebrachte wijzigingen en aanvullingen en het doeltreffender kunnen raadplegen van de op de oorspronkelijke wetten bestaande commentaren als anderszins. Wat de teksopname der P. I. betreft ware het, mede uit historisch oogpunt, beter geweest óók den tekst der weinige, sinds kort vervallen artikelen te hebben opgenomen.

Eene gemakkelijke raadpleging van het boek ware zeer bevorderd, indien bovenaan de bladzijden korte aanduidingen waren gesteld; deze eisch geldt hier te meer, waar o.a. verschillende wetten in het werk zijn opgenomen en de wetstekst herhaaldelijk door kleinere of grotere stukken toelichting onderbroken wordt. Ook dient nog op eene kleinigheid te worden gewezen, n.l. het niet vermelden op blz. 26 en 150, dat de gewijzigde en aangevulde tekst der R. L., resp. der R. Z. aldus, in een doorlopend genummerde reeks van Titels, Hoofdstukken en artikelen samengevat, is bekend gemaakt bij Koninklijk besluit van 5 September 1913 (St.bl. No. 365).

Eenige slips of the pen ontsieren het werk, b.v. op blz. 11 en 15, waar twee keer „crimineel” en „R. L.” staat, terwijl blijkbaar „militair” resp. „R. Z.” bedoeld wordt. Op blz. 241 moeten de woorden „en Europa” in de aantekening op art. 51 P. I. worden gelezen: „en de Fiscaal bij den Krijgsraad binnen het Rijk in Europa”.

's-Gravenhage, 20 Maart 1915.

O. G. JAMES.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Naar aanleiding van het inwerkingtreden in Oost-Indië van de gewijzigde Rechtspleging bij de Zeemacht.

Ingevolge art. 2 van het K. B. van 5 December 1913 (Stbl. No. 437) is de wet van 31 October 1912 (Stbl. No. 337) waarbij in de Rechtspleging bij de Zeemacht belangrijke wijzigingen werden aangebracht, voor zooveel betreft personen aan de rechtsmacht van de zee krijgsraden in Nederlandsch-Indië onderworpen, in werking getreden met ingang van 1 Juli 1914. De op dat tijdstip reeds ahangige zaken werden krachtens het bepaalde in art. 27 van genoemde wet afgehandeld volgens de ongewijzigde bepalingen van de R. Z. Deze zaken zijn nagenoeg alle afgedaan, slechts enkele desertiezaken zijn, doordien de beschuldigten tijdens de behandeling hunner zaak ontvluchtten, nog aanhangig en zullen bij terugkeer van de beschuldigten overeenkomstig de ongewijzigde bepalingen van de R. Z. moeten worden afgedaan. Deze uitzonderingsgevallen buiten beschouwing latende kan dus gezegd worden dat de nieuwe regeling ook in deze gewesten haar beslag heeft gekregen. Reeds thans een oordeel uit te spreken over de praktische werking van de nieuwe voorschriften en daaraan beschouwingen te verbinden zoude, voor zoover die voorschriften op het proces voor den krijgsraad betrekking hebben, min of meer voorbarig genoemd kunnen worden, omdat zij nog te kort van kracht zijn om aan de praktijk, onder alle zich voordoende omstandigheden, te kunnen worden getoetst, soms zelfs nog geen enkele maal toepassing vonden. Dit geldt evenwel niet, althans in veel mindere mate, voor die voorschriften, welke betrekking hebben op de militair-rechterlijke organisatie. Immers aan de hand van deze voorschriften moest de nieuwe regeling opgezet worden, zoodat zij dadelijk praktische toepassing vonden, waarbij met bestaande toestanden en omstandigheden rekening moest worden gehouden. Ik heb hier het oog op de bepalingen betreffende de samenstelling van den krijgsraad, de plaats waar de krijgsraad wordt gehouden, de benoeming van den Officier-commissaris en den Secretaris bij de informatiën en de daarmede verband houdende voorschriften. Aannemende dat ook buiten Nederlandsch-Indië belangstelling bestaat voor de vraag op welke wijze aan de hierbedoelde voorschriften uitvoering is gegeven, heb ik gemeend de gastvrijheid van de redactie van dit tijdschrift te mogen inroe-

pen, ten einde dienaangaande eenige mededeelingen te doen, gepaard gaande met eenige toelichtingen, terwijl ik van de gelegenheid zal gebruik maken daaraan tevens eenige beschouwingen vast te knoopen.

Aangezien de nieuwe regeling zich op enkele punten bij de oude heeft aangesloten en er onder de lezers van dit tijdschrift wellicht meerderen zijn, die van het aantal zee krijgsraden die in Indië de militair-rechterlijke macht uitoefenden, van welke zaken die krijgsraden kennisnamen, waar de informatiën werden gehouden, minder goed op de hoogte zijn, komt het mij niet ondienstig voor om in eenige korte trekken daaromtrent een en ander aan een uiteenzetting van de nieuwe regeling te doen vooraf gaan.

Bij de uitoefening van de militaire rechtsmacht was de vloot in Oost-Indië verdeeld in twee deelen. Tot het eene deel behoorden alle schepen en inrichtingen van de Zeemacht, welke onder het rechtstreeksch bevel van den Commandant der Zeemacht stonden, het andere deel omvatte de schepen behorende tot het Nederlandsch-Eskader in Oost-Indië. Naar gelang degeen, die verdacht werd zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt, behoorde tot eerstgenoemd dan wel tot laatstgenoemd deel van de vloot, verleende de Commandant der Zeemacht dan wel de Eskader-Commandant rechtsingang tegen den verdachte.

Het gedeelte van de scheepsmacht rechtstreeks onder het bevel van den Commandant der Zeemacht staande werd, behalve door de Marine-kazerne en den Torpedodienst te Soerabaja, in hoofdzaak gevormd door een aantal kleinere schepen, welke overal door den archipel verspreid waren en slechts nu en dan te Soerabaja terugkeerden. Wanneer nu tegen een schepeling, dienende aan boord van een dier bodems, rechtsingang werd verleend en het schip op dat tijdstip niet te Soerabaja vertoefde, werden daar aan boord door den Commandant der Zeemacht officieren-commissarissen benevens een fiscaal tevens secretaris voor het nemen van de informatiën benoemd. De informatiën afgeloopen zijnde, werd de verdachte overgeplaatst naar de Marine-kazerne te Soerabaja alwaar dan de krijgsraad werd gehouden. Was het schip inmiddels te Soerabaja gekomen dan werden ook de officieren-commissarissen tot leden van den krijgsraad benoemd, terwijl de fiscaal-secretaris, die bij de informatiën had gefungeerd, soms tot fiscaal meestal echter tot secretaris bij den krijgsraad benoemd werd; in het tegenovergestelde geval werden zij door anderen vervangen. Deze regeling was een gevolg van de omstandigheid, dat aan boord van de kleinere schepen geen krijgsraad kon worden samengesteld. Aan de hand van de wet moge daartegen misschien wel iets aan te voeren geweest zijn, zij had in elk geval het voordeel een praktische oplossing aan de moeilijkheden te geven. Behoorde de verdachte tot een der te Soerabaja verblijvende schepen of diensten, dan had het proces het normale verloop en werd zijn

zaak eveneens berecht door een in de Marine-kazerne zitting houdenden krijgsraad. Feitelijk werd dus in het rechtsgebied van den Commandant der Zeemacht 1) als regel slechts recht gesproken door één krijgsraad, die wel is waar voor elke zaak afzonderlijk benoemd werd, maar toch een min of meer permanent karakter had, omdat tot president, fiskaal en secretaris steeds en tot lid zooveel mogelijk dezelfde personen werden benoemd.

Bij het Nederlandsch-Eskader was de toestand anders. Dit eskader bestaat uit grootere schepen, waar aan boord een voldoende aantal officieren dienen om een krijgsraad samen te stellen. Dàar gold dan ook als regel, dat zoowel de informatiën als de krijgsraad werden gehouden aan boord van het schip, waarop de beklaagde diende, slechts in bijzondere gevallen werd van dien regel afgeweken. Binnen het rechtsgebied van den Eskader-Commandant werd dus recht gesproken door evenveel krijgsraden als het eskader groote schepen telde. Waren aan het eskader tijdelijk kleinere schepen, bijv. torpedobootjagers, toegevoegd, dan werden de zaken tegen beschuldigten, dienende aan boord van een dier schepen, behandeld door een krijgsraad aan boord van een der groote schepen.

Bijzondere vermelding vereischt nog het misdrijf van desertie. Verreweg de meeste door de krijgsraden in Indië behandelde zaken betreffen desertie 2) gepleegd door Inlandsche schepelingen. Om nu het Nederlandsch-eskader zooveel mogelijk van het houden van krijgsraad te ontlasten, werd bij beschikking van den Commandant der Zeemacht van 3 Januari 1910 No. 15 bepaald, dat schepelingen, die zich hadden schuldig gemaakt aan ongeoorloofde afwezigheid, vóór het tijdstip, waarop zij zouden behooren te worden afgevoerd als deserteur, moesten worden overgeplaatst óf in de rol van het Wachtschip te Soerabaja óf in die van het Departement der Marine te Batavia al naar gelang van de plaats waar de schepeling achterbleef. 3) Daardoor werd de Commandant der Zeemacht bevoegd tegen bijna allen, die verdacht werden zich aan desertie te hebben schuldig gemaakt, rechtsingang te verleenen. Immers, de vervolgingen wegens desertie geschieden als regel ex art. 145 C. W. Z. en slechts bij uitzondering ex art. 133a C. W. Z.; waar nu de misdrijven omschreven in art. 145 beschouwd moeten worden als voortdurende misdrijven, had de overplaatsing als regel ten gevolge, dat de verdachte zijn misdrijf gedeeltelijk pleegde, terwijl hij behoorde tot het rechtsgebied van den Commandant der Zeemacht, waardoor deze bevoegd werd van de zaak kennis te nemen. Wel bleef, voor

1) Deze uitdrukking is wellicht minder juist, maar zal korthedshalve verder gebruikt worden, gelijk verder ook zal worden gesproken van het rechtsgebied van den Eskader-Commandant.

2) Onder dezen naam zijn samengevat de misdrijven genoemd in art. 133a en 145 van het C. W. Z.

3) Het voorschrift is thans opgenomen in art. 120 Instr. C. O. van de Ind. voorschriften. Voor het wachtschip is sedert de Marine-kazerne in de plaats getreden.

zoover het schepelingen betref, die zich aan ongeoorloofde afwezigheid schuldig maakten, terwijl zij behoorden tot een der schepen van het Nederlandsch Eskader, ook de Commandant van dat eskader bij eventueele terugkomst bevoegd van hunne zaak kennis te nemen, maar door zich daarvan te onthouden en den voorrang te laten aan den Commandant der Zeemacht, werkte hij mede om het doel, waarvoor het voorschrift was gegeven, te bereiken.

Bij de nieuwe regeling is de verdeeling van de scheepsmacht in twee gedeelten, respectievelijk vormende het rechtsgebied van den Commandant der Zeemacht en dat van den Eskader-Commandant behouden. Met het doel een gelijkmatige rechtbedeeling te bevorderen is de wenschelijkheid wel eens ter sprake gebracht om het verleen van rechtsingang in Indië uitsluitend te doen geschieden door den Commandant der Zeemacht. Daarbij diende in de eerste plaats te worden onderzocht of de voorschriften van de R. Z. zich daar tegen niet verzetten. Het antwoord op die vraag hangt af van het antwoord op deze andere, moet het Nederlandsch-Eskader worden beschouwd als een afzonderlijke vloot eskader of minder smaldeel in den zin van de R. Z. en moet dus het verleen van rechtsingang door den Eskader-Commandant worden geacht te zijn een hem krachtens de wet toekomend recht of wel moet dat eskader worden beschouwd als een samengevoegd deel van de onder de bevelen van den Commandant der Zeemacht staande vloot, waarbij het verleen van rechtsingang door den Commandant van dat gedeelte geschiedt, niet op grond van een hem toekomend zelfstandig recht, maar op grond van de hem door den Commandant der Zeemacht, hetzij uitdrukkelijk, hetzij stilzwijgend, als een deel zijner macht, overgedragen bevoegdheid? In het laatste geval zoude deze overdracht van bevoegdheid, wanneer zulks om bepaalde redenen noodzakelijk geacht werd, weder kunnen worden teruggenomen. Ik zal op dit punt niet nader ingaan, 1) maar vestig er alleen de aandacht op, dat zoolang het Nederlandsch-Eskader heeft bestaan, hetzij onder den tegenwoordigen naam, hetzij onder dien van Java-divisie, de Commandant dier scheepsmacht het recht, om tegen onder zijne bevelen dienende schepelingen, die verdacht werden zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt, rechtsingang te verleen, heeft uitgeoefend. Waar nu de R. Z. met betrekking tot de op dit punt van belang zijnde voorschriften geen wijziging heeft ondergaan en ook overigens in de verhouding van het Nederlandsch-Eskader tot

1) Waar onomstootelijk vaststaat, dat het Nederlandsch Eskader in Oost-Indië is *een Eskader*, laten o.i. de artt. 8, 25, 26 en 112 juncto art. 123b, R. Z. geen twijfel over, dat bij uitsluiting de commandant van de tot („een”) dit Nederlandsch „Eskader vereenigde schepen van de Zeemagt in Oost-Indië” bevoegd is tot het verleen van rechtsingang voor zooveel dat eskader betreft.

Onder de werking der ongewijzigde R. Z. kon plaats zijn voor de tweede opvatting door den geachten inzender vermeld; die opvatting wordt o.i. door art. 123b (nieuw) R. Z. uitgesloten. Red.

het overige deel van de scheepsmacht geen wijziging heeft plaats gehad, bestond er geen aanleiding in de bestaande verdeling van de scheepsmacht in twee deelen, respectievelijk vormende het rechtsgebied van den Commandant der Zeemacht en van den Eskader Commandant, verandering te brengen.

Omtrent de voor beide rechtsgebieden getroffen maatregelen worden thans het navolgende medegedeeld.

Bij beschikking van den Commandant der Zeemacht van 9 Juni 1914 No. 5466 is bepaald, dat er voor het gedeelte van de Zeemacht in Nederlandsch-Indië, hetwelk niet tot een afzonderlijke vloot, eskader of minder smaldeel is vereenigd, slechts één krijgsraad zal zijn en dat die krijgsraad zal worden gehouden in de Marine-kazerne te Soerabaja. Het ware wel wenschelijk geweest Batavia, de standplaats van den Commandant der Zeemacht, aan te wijzen als zetel van den krijgsraad, doch de omstandigheid, dat aldaar niet kan worden beschikt over de noodige officieren om de verschillende functies bij den krijgsraad te vervullen, maakte zulks reeds dadelijk onmogelijk en moest dus de keuze wel vallen op Soerabaja. Tegenover het daaraan verbonden nadeel, dat de noodzakelijke heen en weer zending van processtukken tijdverlies medebrengt, staan echter ook voordeelen. Immers, terwijl de verschillende hier in aanmerking komende schepen slechts zelden te Batavia (Tandjongpriok) vertoeven, keeren zij alle geregeld te Soerabaja terug, alwaar voorts steeds aanwezig is het personeel van den Torpedodienst en van de Marine-kazerne. Bovendien keeren de meeste deserteurs te Soerabaja terug, hetzij vrijwillig, hetzij als arrestant en behoeven zij dus niet te worden opgezonden. Met de aanwijzing van Soerabaja als standplaats van den krijgsraad was feitelijk tevens beslist, dat deze zitting zou houden in de Marine-kazerne aldaar, omdat alleen de bij die kazerne geplaatste officieren geregeld voor diensten bij den krijgsraad beschikbaar zijn en dus alleen zij voor een vaste benoeming in aanmerking konden komen. Tot president van dezen krijgsraad werd benoemd de kapitein-luitenant ter zee, commandant van de kazerne, zijnde deze de eenige bij de kazerne dienende hoofdofficier. Op deze wijze werd voldaan aan het voorschrift van art. 121 R. Z., maar werd het tevens noodzakelijk maatregelen te treffen naar aanleiding van het bepaalde in de laatste alinea van art. 122 R. Z., omdat anders de benoemde president in den regel geen zitting in den krijgsraad zou kunnen nemen. Zooals ik reeds mededeelde waren in het jaar 1910 administratieve maatregelen getroffen, die het mogelijk maakten de meeste deserteurs voor den krijgsraad te Soerabaja te doen terechtstaan. Wanneer zich nu een deserterter terugmeldde of werd teruggebracht, dan werd hij geplaatst in de Marine-kazerne, de commandant van de kazerne benoemde een commissie van voorloopig onderzoek en bracht daarna rapport uit aan den Commandant der Zeemacht. (art. 8 R. Z.). Het was wen-

schelijk ook onder de werking van de gewijzigde R. Z. de desertie-zaken zooveel mogelijk door den krijgsraad te Soerabaja te doen behandelen, maar dan konden de deserteurs bij hun terugkeer niet meer worden geplaatst in de kazerne, omdat dan de commandant der kazerne in de meeste zaken, op grond van art. 122 laatste lid, geen zitting in den krijgsraad zou kunnen nemen. 1) Daarom is thans bepaald, dat deserteurs bij hun terugkeer worden geplaatst bij den Torpedodienst te Soerabaja, alwaar het voorloopig onderzoek plaats heeft. Eerst nadat rechtsingang tegen hen is verleend, worden zij overgeplaatst naar de kazerne.

Alle moeilijkheden op dit punt zijn hiermede evenwel niet opgelost. Er zullen zich natuurlijk gevallen voordoen, waarin de commandant van de kazerne het rapport bedoeld in art. 8 R. Z. moet uitbrengen. Hij zal dan als president van den krijgsraad moeten worden vervangen; de vraag is echter door wien? De eenige daarvoor te Soerabaja beschikbare hoofdofficier is in den regel de Commandant van den Torpedodienst, deze zal dus in de eerste plaats voor een benoeming in aanmerking kunnen komen. Blijft zijn optreden als plaatsvervangend president uitzondering, dan bestaat daartegen waarschijnlijk geen bezwaar. Is echter genoemde commandant, om welke reden dan ook, verhinderd als president op te treden, dan zal deze functie moeten worden opgedragen aan een subaltern officier, waarbij zich zeer gemakkelijk het geval zal kunnen voordoen, dat geen officier beschikbaar is van hogere ancienniteit dan het oudste lid van den krijgsraad. De vraag rijst nu, kan bij verhindering van den president, diens plaats worden ingenomen door het oudste lid van den krijgsraad met gelijktijdige benoeming van een plaatsvervangend lid? Ik zou deze vraag bevestigend willen beantwoorden; de wet verbiedt een dergelijke vervanging niet en zij brengt, in een geval als hier bedoeld wordt, het voordeel mede, dat in den krijgsraad slechts één plaatsvervanger behoeft op te treden. De plaatsvervanger zal alleen zitting moeten nemen in de zaak aan welker behandeling de president niet deel mag nemen; het geldt hier een geval dat gebracht kan worden onder art. 148 R. Z., zoodat voor toepassing van het 2e en 3e lid art. 133 R. Z. geen aanleiding bestaat.

Reeds eerder deelde ik mede, dat tot het rechtsgebied van den Commandant der Zeemacht meerdere schepen behooren, welke door den archipel verspreid zijnde, slechts nu en dan te Soerabaja vertoeven en dus als regel niet ter standplaats van den krijgsraad verblijven. De instructie aan boord dier schepen behoort dus te ge-

1) Ter toelichting geef ik de volgende cijfers.

In het jaar 1913 werd door den commandant der Zeemacht tegen 95 personen rechtsingang verleend, waarvan tegen 79 wegens desertie, hetzij alleen, hetzij tevens wegens eenig ander strafbaar feit. In 1912 bedroegen deze cijfers 87 en 63, in 1911 71 en 55.

schieden overeenkomstig de voorschriften van het 1e hoofdstuk van den 2den titel R. Z. In de slotalinea van art. 25 wordt nu bepaald, dat de benoeming van den officier-commissaris en den secretaris aan boord van een schip als hier bedoeld wordt, door den commandant van dat schip moet geschieden. De loop van een zaak zou dus de volgende zijn. Een schepeling wordt verdacht zich te hebben schuldig gemaakt aan een feit, waarvoor hij voor den krijgsraad moet terecht staan. De Commandant van het schip rapporteert hiervan aan den Commandant der zeemacht (art. 8 R. Z.). Deze verwijst den verdachte naar den krijgsraad, waarna de op de zaak betrekking hebbende stukken worden gezonden aan den Commandant van het schip, waarop de verdachte dient, die alsdan een officier-commissaris en secretaris benoemt, tenzij hij zulks reeds eerder voor een bepaalden termijn mocht hebben gedaan, en stelt eerstgenoemde de processtukken in handen. Het eenige verschil met de oude regeling zoude dus zijn, de op andere wijze geregelde benoeming van officier-commissaris en secretaris, een wijziging waarvoor naar mijne meening geen gegronde reden is op te geven. Het lag dus voor de hand na te gaan of de bedoeling van de slotalinea van art. 25 een andere kon zijn.

Gaan wij nu de geschiedenis van het wetsontwerp tot wijziging van de R. Z. na, dan blijkt, dat in het oorspronkelijk ontwerp geen bepalingen werden voorgesteld als thans in het 1e hoofdstuk van den tweeden titel voorkomen. Deze titel werd nagenoeg in zijn tegenwoordigen vorm in het ontwerp aangebracht bij de 2e nota van wijzigingen. De toezending van deze nota aan de 2e Kamer der Staten-Generaal had plaats bij een begeleitend gemeenschappelijk schrijven van de Ministers van Justitie, Marine en Oorlog van 20, 23, 30 Mei 1910. Uit § 4 van dat schrijven blijkt, dat men de mogelijkheid wilde openen het aantal zeekrijgsraden binnengaats te verminderen evenwel met behoud van de bevoegdheid van de Directeuren en Commandanten in alle Directiën der Marine om de onder hunne bevelen dienende militairen naar den krijgsraad te verwijzen, terwijl ook het houden van de informatiën in de Directie waar rechtsingang werd verleend mogelijk moest blijven. Naar de meening van de Ministers kon die mogelijkheid „niet beter in den geest van de „oude wetgeving zelve worden tot stand gebracht, dan door invoering in de Regtspleging bij de Zeemacht van een hoofdstuk, overeenkomende met Titel II Hoofdstuk I, der Regtspleging bij de „Landmacht”. Bij vergelijking blijkt dan ook dat het 1e hoofdstuk van den 2den titel R. Z., behoudens noodzakelijke wijzigingen, gelijk is aan het 1e hoofdstuk van den 2den titel R. L.; alleen een overeenkomstige bepaling als is opgenomen in art. 25 R. Z. ontbreekt in de R. L., wat geen verwondering baart, omdat zich bij de Landmacht, soortgelijke gevallen als in art. 25 R. Z. worden vermeld niet kunnen voordoen. Nu evenwel de mogelijkheid geopend was tot het houden van informatiën buiten de residentie van den krijgsraad,

lag het voor de hand die mogelijkheid ook uit te breiden tot schepen, waar geen krijgsraad zitting houdt, wanneer zij, behoorende tot een bepaalde scheepsmacht, zich niet in de onmiddellijke nabijheid van den vlootvoogd bevinden. Vooral in Indië waar de schepen dikwijls ver van de standplaats van den vlootvoogd verwijderd zijn en met verschillende plaatsen dikwijls slechts een 14-daagsche verbinding bestaat, kon hiermede een belangrijke bespoediging in de behandeling der zaken worden verkregen, wanneer daardoor het heen en weer zenden der stukken voor het begin der informatiën kon vervallen. Dit laatste was alleen mogelijk door den commandant van een schip als hier bedoeld een zelfstandig recht van verwijzing naar den krijgsraad te geven. Een artikel waarin hem die bevoegdheid uitdrukkelijk wordt verleend, zal men evenwel in de R. Z. te vergeefs zoeken. Wanneer echter in het oog wordt gehouden, dat het recht tot verwijzing naar den krijgsraad en de benoeming van officier-commissaris en secretaris zoowel in de R. Z. als in de R. L. steeds in één hand vereenigd zijn 1), dan lijkt mij de gevolgtrekking niet gewaagd, dat met de slotalinea van art. 25 R. Z. tevens bedoeld is, den commandant van het schip het verwijzingsrecht naar den krijgsraad te geven. Zekerheid dienaangaande bestaat niet, want het artikel is zonder eenige toelichting in de wet gebracht, terwijl het in de 2e Kamer der Staten-Generaal zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming is aangenomen. Hoewel de gevallen niet geheel gelijk staan, wijs ik er nog op dat den commandant van een schip alleen evenmin uitdrukkelijk het recht van verwijzing naar den krijgsraad is gegeven. Ook hij wordt in art. 8 R. Z. niet genoemd en ook voor hem moet het verwijzingsrecht, dat vermoedelijk niemand hem wil ontzeggen, uit het onderling verband van de verschillende voorschriften van de R. Z. worden afgeleid.

Voor zoover nu de Zeemacht in Oost-Indië betreft, is de vorenbedoelde uitlegging van art. 25 3e lid aanvaard en is aan de commandanten van de schepen, welke niet ter standplaats van den krijgsraad of in de onmiddellijke nabijheid daarvan vertoeven, het recht van verwijzing naar den krijgsraad toegekend in welk geval het advies van den fiskaal, bedoeld in art. 8 R. Z., natuurlijk achterwege blijft. 2) Gedurende den tijd dat zij ter standplaats van den

1) De zeer bijzondere regelingen in den 3den en 4den titel van de R. L. meen ik buiten beschouwing te mogen laten.

2) Alzoo wordt in Oost-Indië in deze gehandeld overeenkomstig de zorgvuldig aan de geschiedenis en de bedoeling der wijzigingswet ontleende aanwijzingen nopens de toepassing der R. Z. gegeven in Hoofdstuk XI, Deel III der Verordeningen Kon. Marine (Justitieele zaken), vastgesteld door den Minister van Marine bij beschikking van 12 Januari 1914 No. 44.

Art. 8, 2de lid 5o. van dat Hoofdstuk geeft aan, dat tot verwijzing naar den krijgsraad ook bevoegd is „de commandeerende officier van een schip behoorende tot eenig commando” (bijv. tot dat van den commandant der zeemacht in Ned.-Indië) „indien het schip zich niet bevindt ter plaatse

krijgsraad vertoeven, oefenen zij dit recht niet uit, maar worden de zich voordoende zaken op de gewone wijze behandeld.

Art. 25 R. Z. geeft mij nog aanleiding tot de navolgende opmerking. Het tweede lid bepaalt, dat bij gebreke van een officier met den rang van luitenant ter zee 1e klasse, een officier beneden dien rang tot officier-commissaris kan worden benoemd. Dit geval zal zich aan boord van kleine schepen nagenoeg altijd voordoen. Waar het hier een uitzonderingsbepaling geldt, zal dan naar mijne meening, zoo eenigszins mogelijk, de oudste aan boord dienende officier met den rang van luitenant ter zee 2e klasse tot officier-commissaris moeten worden benoemd. Van hem toch mag in den regel worden aangenomen, dat hij in meerdere mate dan zijn jongere collega's de eigenschappen bezit, die er toe geleid hebben als regel een officier met den rang van luitenant ter zee 1e klasse tot officier-commissaris te doen benoemen. De aan boord van deze schepen dienende officier van administratie zal evenwel niet tot officier-commissaris kunnen worden benoemd. De informatiën immers moeten worden gehouden overeenkomstig de in het 1e hoofdstuk van den 2den titel omschreven beginselen, zoodat tot secretaris bij die informatiën moet worden benoemd een officier van administratie. De bevoegdheid een ander officier tot die functie te benoemen, gelijk in het 3e lid van art. 26 R. Z. wordt gegeven, welk artikel evenwel betrekking heeft op de informatiën voor den officier-commissaris in de Directiën der Marine en elders, *waar de krijgsraad resideert*, komt in evengenoemd hoofdstuk niet voor; maar zelfs al ware dit zoo, dan nog zoude het naar mijne meening niet aangaan eerst den aan boord dienenden officier van administratie tot officier-commissaris te benoemen en dan te zeggen, dat voor de benoeming tot secretaris geen officier van administratie beschikbaar is. Slechts wanneer geen officier van administratie aan boord dient, dan wel deze door ziekte of om eenige andere reden bijv. het zijn van getuige in een zaak, verhinderd is als secretaris op te treden, zal een ander officier tot deze functie kunnen en moeten worden benoemd, omdat anders de informatiën niet gehouden kunnen worden. De benoeming van den eenigen aan boord dienenden officier van administratie tot officier-commissaris en een luitenant ter zee of adelborst 1e klasse tot secretaris komt mij dan ook voor in strijd met de wet te zijn. Wat zal evenwel moeten gebeuren, wanneer een

of in de onmiddellijke nabijheid van de standplaats van den krijgsraad (art. 25 jo. 17 R. Z.)".

Van den geachten inzender hadden wij gaarne vernomen of wellicht in Oost-Indië eenig gevolg gegeven wordt aan de aanwijzing vervat in artt. 9, 2de lid en 10 van voormeld hoofdstuk „Justitieele Zaken” n.l., dat wanneer in het bedoelde geval het advies van den fiscaal niet ingewonnen kan worden, de beslissing tot verwijzing door den commandant wordt genomen na zoo mogelijk den onder zijne bevelen dienenden officier van administratie te hebben gehoord. De reden en het nut van deze aanwijzing zullen voor den geachten inzender zeker niet duister zijn. Red.

dergelijke benoeming toch plaats heeft? Vernietiging van het benoemingsbesluit door den vlootvoogd zal niet mogelijk zijn; de bevoegdheid daartoe wordt hem in de R. Z. nergens toegekend. Nietigverklaring van de gehouden informatiën zal evenmin kunnen plaats vinden; ook deze bevoegdheid mist de vlootvoogd. Wel kan den betrokken commandant in overweging worden gegeven de benoeming te herroepen, maar wat moet geschieden, indien deze, overtuigd zijnde, dat de gedane benoeming niet in strijd met de wet is, haar handhaaft? De benoemden zullen bij voorkomende gelegenheid informatiën nemen, maar aangezien daaraan wordt medegewerkt door een onbevoegde, zullen de opgemaakte verhooren geen wettege bewijsmiddelen kunnen opleveren. Het zal in dat geval noodzakelijk zijn, dat de fiscaal op grond van art 28 1e gedeelte R. Z. verzoekt de zaak aanhangig te maken bij den officier-commissaris ter standplaats van den krijgstraad, ten einde den beklagde en de getuigen op nieuw te hooren. Wanneer ook de fiscaal van meening is, dat de benoeming van den secretaris niet in strijd met de wet is, dan zal alsnog de krijgstraad op grond van art. 168 R. Z. de verhooren op nieuw kunnen afnemen. Mocht noch het één noch het ander geschieden dan zal vrijspraak van den beschuldigde moeten volgen. 1)

Ik kom thans tot de regeling welke bij het Nederlandsch-Eskader is getroffen. Door den eskader-commandant is bepaald, dat de krijgstraad bij het eskader zal worden gehouden aan boord van Hr. Ms. pantserschip „De Zeven Provinciën” welk schip thans vlaggeschip is. Tot president van dien krijgstraad is benoemd de commandant van dien bodem, terwijl tot leden van den krijgstraad, fiscaal, secretaris en officier-commissaris aan boord van dien bodem dienende officieren zijn benoemd. Waar bij de herziening van de R. Z. o.m. de bedoeling heeft voorgezeten het aantal krijgsraden te beperken en daardoor, zoomede door het voor langen termijn benoemen van hen die de verschillende militair-rechterlijke betrekkingen bekleeden, een meer eenvormige en constante rechtspraak te bevorderen, kon de oude toestand, dat elk schip zijn eigen krijgsraadzaken behandelde, moeilijk gehandhaafd worden, maar verdiende het alle aanbeveling, indien zulks mogelijk was, ook bij het eskader slechts op één schip krijgstraad te doen houden. Uit den aard der zaak was het vlaggeschip daarvoor het aangewezen schip. Het feit toch, dat de eskader-commandant, de krijgstraad, de fiscaal en de officier-commissaris allen aan boord van hetzelfde schip dienen, kan niet anders dan bevorderlijk zijn voor een vlugge behandeling van de voorkomende zaken, daar het plegen van overleg, het uitbrengen van adviezen en dergelijke werkzaamheden daardoor worden bespoedigd. Dat tegenover dit voordeel ook bezwaren, die onder bepaalde omstandigheden zelfs nadeelen kunnen worden, aan deze regeling zijn

1) Zie M. R. T. deel I blz. 117.

verbonden, kan niet worden ontkend. 1) Ik kom daarop straks terug maar wil eerst den bestaanden toestand afhandelen. Met de aanwijzing van het vlaggeschip als zetel van den krijgsraad was de regeling niet voltooid. De overige schepen van het eskader werden daardoor schepen van een eskader, zich bevindende buiten het Rijk in Europa, waarop geen krijgsraad zitting houdt en verkeerden dus in het geval voorzien bij art. 25 R. Z. Door de commandeerende officieren van die schepen werden dan ook aan boord van hunnen bodem een officier-commissaris en secretaris benoemd, ten einde daar aan boord de informatiën te nemen in door hen naar den zee-krijgsraad verwezen zaken, daarbij aannemende, dat art. 25 R. Z. hen stilzwijgend dat recht toekent, op dezelfde gronden als dit voor de commandanten van de schepen onder het rechtstreeksch bevel van den Commandant der zeemacht, wanneer zij niet te Soerabaja vertoeven, werd aangenomen. 2) Maar evenals dit recht voor laatstgenoemde commandanten werd beperkt en door hen alleen wordt uitgeoefend gedurende den tijd, dat zij niet te Soerbaja, dus niet ter standplaats van den krijgsraad vertoeven, wordt dit recht door de commandanten van de schepen behoorende tot het Nederlandsch-Eskader ook alleen uitgeoefend, wanneer zij zich niet in de onmiddellijke nabijheid van het vlaggeschip, de standplaats van den krijgsraad bij het eskader, bevinden. Vindt deze beperking steun in de wet? Vasthoudende aan de letter van art. 25 R. Z. is zij misschien niet juist, omdat het woord „afwezigheid” waarschijnlijk alleen slaat op een schip, dat tijdelijk van de standplaats van den commandeerenden officier der Directie verwijderd is. In den geest van het artikel valt de beperking echter wel. De bedoeling toch van art. 25 is geen andere, dan om in de gevallen, dat eenig schip verwijderd is van de standplaats van de autoriteit, die in gewone omstandigheden over de verwijzing naar den krijgsraad zou hebben te beslissen, het houden van informatiën zonder belangrijke vertraging mogelijk te maken. Het artikel behandelt een uitzonderingsgeval en behoort dus slechts toepassing te vinden, wanneer zulks bepaald noodzakelijk is. Wanneer nu de schepen van het eskader in de onmiddellijke nabijheid van het vlaggeschip vertoeven, kan de instructie zonder vertraging plaats hebben en is er voor toepassing van de uitzonderingsbepaling geen reden. Slechts wanneer zij zich van het vlaggeschip verwijderen, behoort gedurende den tijd van die verwijdering, van die afwezigheid, het artikel toepassing te vinden. Neemt men aan dat woord „afwezigheid” alleen slaat op schepen, die zich verwijderen van een Directie en dat de woorden „de reis duurt” terugzien op schepen van een vloot eskader enz., dan merk ik op, dat men de schepen behoorende tot het Nederlandsch-Eskader, die 3 jaren en langer in Indië vertoeven, terwijl het eskader als geheel beschouwd voortdurend in Indië is, toch

1) En zij werden óók voorzien!

2) Zie hiervoor bladz. 469.

moelijk kan zeggen, dat zij een reis maken, zonder de gebruikelijke beteekenis van dat woord geweld aan te doen.

Bij het opstellen van art. 25 R. Z. heeft men naar mijne meening weinig of geen rekening gehouden met de omstandigheden, waaronder de in Nederlandsch-Indië vertoevende schepen verkeerden. Had men dit gedaan, dan ware wellicht aan de aldaar vertoevende scheepsmacht een afzonderlijk hoofdstuk gewijd. Nu dit niet is geschied, zullen wij ons met art. 25 R. Z. moeten behelpen, daarbij gedachtig zijnde aan de woorden door Mr. Hamburger gericht tot den afgetreden president en de afgetreden leden van het H. M. G.: „Voor U was de wet er niet, om U aan de woorden vast te klampen, gij drongt door in haar kracht, in haar geest”. 1)

Overgaande tot de bespreking van de bezwaren tegen het behandelen van alle krijgsraadzaken bij het Nederlandsch-Eskader aan boord van het vlaggeschip, wordt voorop gesteld, dat die bezwaren minder betreffen de behandeling dier zaken aan boord van het vlaggeschip als zoodanig, dan wel de behandeling van *alle* zaken aan boord van *één* schip. Als eerste bezwaar doet zich gelden de omstandigheid, dat de commandant van het schip niet als president van den krijgsraad kan optreden, wanneer de verdachte aan boord van zijn onderhebbenden bodem dient en deze op grond van zijn rapport aan den Eskader-Commandant naar den krijgsraad is verwezen (art. 122 R. Z.). In dat geval zal hij als president moeten worden vervangen. Als plaatsvervangend president zal dan kunnen optreden de commandant van een van de andere tot het eskader behoorende schepen. Wanneer geen dier schepen in de nabijheid van het vlaggeschip is of wel verbinding met het vlaggeschip niet verzekerd is, welke beide gevallen zich meermalen voordoen, dan zal een van de andere officieren van het schip tot president benoemd moeten worden. Daarvoor kan dan in aanmerking komen de aan boord dienende eerste officier; deze is wel niet altijd hoofdofficier, wat ook niet noodig is, maar toch volgens art. 121 R. Z. de voorkeur verdient. Levert dit artikel dus geen bezwaar op tegen zijne benoeming, een andere vraag is, of zijn werkkring toelaat daarbij de functie van president van den krijgsraad waar te nemen. Men verliese niet uit het oog dat, nu nagenoeg geen desertiezaken, bij het eskader worden behandeld, juist de eenvoudige zaken, die in den regel vlug konden worden behandeld, niet meer voorkomen en de meer ingewikkelde zaken, behoudens dan sommige eenvoudige gevallen van dienstweigering, zijn overgebleven. Voor de bestudeering van die zaken is tijd noodig, waaraan het een eersten officier aan boord van een groot schip in den regel ontbreekt. Hem tot lid van den krijgsraad te benoemen is ten eenenmale uitgesloten.

Ook de drukke werkkring van enkele anderen van de oudere officieren brengt mede, dat het niet gewenscht is hen tot lid van

1) Zie M. R. T. IX blz. 61.

den krijgsraad te benoemen bijv. den officier belast met de artillerie, den chef van de machine-kamer. De officier van administratie moet tot fiscaal, en een officier met den rang van luitenant ter zee 1e klasse tot officier-commissaris worden benoemd; beiden zijn uitgesloten van het lidmaatschap van den krijgsraad. Het gevolg is dus, dat tot leden van den krijgsraad de jongere officieren benoemd moeten worden, terwijl er bij de herziening van de R. Z. juist een streven bestaat heeft de rechtspraak in handen van oudere officieren te brengen. Tot leden van den krijgsraad te Willemsoord zijn dan ook alleen officieren benoemd met den rang van luitenant ter zee 1e klasse. Ook voor den officier van administratie brengt het waarnemen van het fiscaalschap een belangrijke uitbreiding van werk mede, hetwelk meermalen veel tijd in beslag zal nemen ten koste van den administratieven dienst, 1) waaronder de verplegingsdienst is begrepen. Dit bezwaar wordt des te grooter, omdat de ondergeschikte officier van administratie niet alleen als secretaris bij den krijgsraad, maar ook nog bij den officier-commissaris dienst moet doen en dus ook minder tijd heeft om zich met den administratieven dienst bezig te houden. Hieraan kan wel worden tegemoet gekomen door een tweede ondergeschikte officier van administratie aan boord te plaatsen, maar daarvoor is niet altijd iemand beschikbaar. Eindelijk een woord over den officier-commissaris. De aan dien werkkring verbonden werkzaamheden zijn uitgebreider dan die van een lid van den krijgsraad. Zij die voor een benoeming tot laatstgenoemde betrekking niet in aanmerking komen, kunnen dus zeer zeker niet tot officier-commissaris worden benoemd. Art. 26 R. Z. eischt bovendien dat de officier-commissaris den rang heeft van luitenant ter zee 1e klasse, immers het geldt hier benoeming van een officier-commissaris ter plaatse waar de krijgsraad resideert en de bevoegdheid om van dit voorschrift af te wijken is niet gegeven. Het gevolg is, dat de keuze voor officier-commissaris zeer beperkt is en deze betrekking, zonder dat de al of niet geschiktheid daarop eenigen invloed zal hebben, wordt opgedragen aan den officier met rang van luitenant ter zee 1e klasse, die den minst drukken werkkring heeft.

Bepalen wij thans onze aandacht een oogenblik tot den krijgsraad als geheel. Allen die daarbij werkzaam zijn, dienen aan boord van hetzelfde schip. Dit kan niet anders, want ware dit niet het geval dan zoude alleen zitting gehouden kunnen worden, wanneer de schepen, waarop de verschillende officieren dienen bij elkander zijn, hetgeen niet steeds zoo zoude zijn, en wanneer verbinding tusschen die schepen mogelijk is, wat ook niet steeds het geval is. Allen hebben hunne gewone werkzaamheden in verband met navigatie, wachtdienst, schietoefeningen (met geschut, geweer en revolver),

1) Waarschijnlijk zal spoedig een officier van administratie worden aangewezen *nitsluitend* belast met de functiën van fiscaal bij den zeekrijgsraad bij het Nederlandsch eskader.

divisie-oefeningen, uitbetaling enz. en zal dus nu de een dan de ander verhinderd zijn om op een bepaalden dag en een bepaald uur in den krijgsraad werkzaam te zijn. Er zal dus geschipperd moeten worden om telkens allen bij elkaar te krijgen en zonder omzetting van diensten en werkzaamheden zal dit wel niet altijd mogelijk zijn. Bovendien zal de in beproeving zijnde nieuwe regeling, waarbij de officieren bij alle diensten en oefeningen steeds zullen samenwerken met de bij hunne divisie ingedeelde manschappen, vermoedelijk meermalen niet zijn door te voeren.

Er is echter meer. Verschillende oefeningen, bijv. gezamenlijke vaar oefeningen, schijfschieten op drijvende schijven, lanceeroefeningen, zijn in meerdere mate afhankelijk van het weer. Nadat een dezer oefeningen tengevolge van de weersgesteldheid eenige malen is uitgesteld komt er eindelijk een mooie dag, een dag die zich uitstekend voor de te houden oefening leent. Maar! juist zijn tegen dien dag een of meer beklaagden gedagvaard om voor den krijgsraad te verschijnen. De behandeling der zaak of zaken zal kunnen worden uitgesteld, maar een regelmatige behandeling brengt dan toch mede, dat de krijgsraad een korte zitting houdt, waarin kan worden besloten de zitting te verdagen. Indien dit evenwel de eerste zitting van den krijgsraad is, zal daarin dan toch de beslissing bedoeld in art. 159 R. Z. (omtrent het arrest van den beklagde) moeten worden genomen. De meening, dat de Krijgsraad kan volstaan met het nemen van het besluit tot uitstel van de behandeling der zaak, is misschien wel te verdedigen, maar het belang van den beklagde brengt mede, dat de door mij bedoelde beslissing zoo spoedig mogelijk wordt genomen. Hoe dit zij, in ieder geval bestaat hier weer een gelegenheid, waarbij de belangen van den dienst en van de militaire justitie 1) met elkander in botsing kunnen komen.

Als kleinere bezwaren vermeld ik thans nog het ontbreken van een geschikte gelegenheid om het archief van den krijgsraad te bergen en van een gelegenheid om zitting te houden. Voor dit laatste wordt door den commandant dikwijls de kajuit afgestaan, terwijl ook de longroom wel voor dit doel gebruikt wordt. Ontkend kan echter niet worden, dat deze verblijven daarvoor eigenlijk niet zijn bestemd en gedurende de zitting aan hun eigenlijke bestemming worden onttrokken, wat in verband met de beperkte ruimte aan boord, zijn eigenaardige bezwaren medebrengt.

Eindelijk wijs ik nog op het ontbreken van de gelegenheid om, bij gebrek aan de noodige werken en tijdschriften op rechterlijk gebied, aan den wal de gewenschte voorlichting op te doen. Wel zal in den regel de fiscaal in het bezit zijn van een aantal van de hier bedoelde boeken en verzamelingen, maar in verband met de beperkte bergruimte zal ook hij niet altijd alles aan boord hebben, waarover

1 Zijn de belangen van de militaire justitie niet belangen van den dienst?
Red.

hij kan beschikken. Dit bezwaar geldt trouwens voor ieder varend schip, waar krijgsraad wordt gehouden.

Men zal misschien de vraag stellen, zijn deze bezwaren van voldoende gewicht om wijziging te brengen in den bestaanden toestand, dat alle krijgsraadzaken, voorkomende bij het Nederlandsch-Eskader, aan boord van het vlaggeschip worden behandeld. Het antwoord op die vraag zal naar mijne meening de praktijk moeten geven. Elk bezwaar op zich zelf beschouwd is niet zoo bijzonder groot, te zamen leggen zij reeds meer gewicht in de schaal. Besliszend zal echter in deze zijn, het aantal zaken dat voor den krijgsraad wordt behandeld. Hoe meer zaken de krijgsraad ter behandeling krijgt, hoe meer de vermelde bezwaren zich zullen doen gevoelen. In het jaar 1911 werden door den krijgsraad bij het Nederlandsch-Eskader behandeld 25 zaken, waarvan 7 gevallen van desertie. In de jaren 1912, 1913 en het 1e halfjaar 1914 bedroegen die cijfers respectievelijk 13 en 0.10 en 0 en 3 en 1. Of deze gunstige cijfers zich zullen handhaven is zonder nader onderzoek naar de vermoedelijke oorzaken dezer lage cijfers niet uit te maken, een onderzoek dat evenwel buiten het bestek van dit opstel valt. Wanneer het aantal te behandelen zaken, ongeveer gelijk blijft aan dat van de laatste jaren, dan bestaat er naar mijne meening geen noodzakelijkheid om in den bestaanden toestand wijziging te brengen. Een eenigszins belangrijke toename van het aantal zaken door vermeerdering van gevallen van desertie is door de reeds eerder vermelde regeling nagenoeg uitgesloten. Kan ditzelfde ook gezegd worden met betrekking tot de andere zaken? Men mag het hopen, zekerheid dienaangaande bestaat niet. Mocht evenwel het getal zaken onverhoopt belangrijk stijgen, dan is de kans groot, dat de behandeling van de krijgsraadzaken belemmerend op den gewonen dienst zal gaan werken, tenzij men de belangen van de militaire justitie en van de justitiabelen aan dien dienst zoude opofferen. Ik vermeen die laatste mogelijkheid te kunnen verwerpen en te mogen aannemen, dat in dat geval een andere regeling zal worden getroffen. Het is echter de vraag of de bepalingen van de R. Z. een andere, en zoo ja, een betere regeling toelaten, en zoo neen, in welke richting dan de oplossing moet worden gezocht. Ik vestig reeds nu de aandacht op deze vraag, omdat het mij wenschelijk voorkomt met hare beantwoording niet te wachten tot de nood aan den man komt, maar daarentegen reeds nu na te gaan, welke maatregelen zullen moeten worden genomen. Moch het daarbij blijken, dat alleen van wetswijziging verbetering te wachten is, dan zouden reeds tijdig de voorbereidende maatregelen daarvoor kunnen worden genomen.

Allereerst worde dan nagegaan of de bepalingen van de R. Z. een andere en betere regeling toelaten. Volgens art. 123b moet de krijgsraad bij het eskader worden gehouden aan boord van het schip

of de schepen door den eskadercommandant aan te wijzen. Dit voorschrift laat ruimte om aan boord van meerdere schepen, zelfs aan boord van alle schepen, behoorende tot het eskader een krijgsraad te doen zitting houden. Wanneer tot het laatste werd overgegaan, zoude op dit punt de oude toestand weder terugkeeren, evenwel met dit verschil, dat terwijl vroeger de commandanten van de schepen president van den krijgsraad aan boord van hun schip waren, dit nu tengevolge van het bepaalde in art. 122 R. Z. niet meer mogelijk zoude zijn. Hieraan zoude zijn te ontkomen door een schepeling die wordt vervolgd voor een feit gepleegd aan boord van schip A te verwijzen naar den krijgsraad aan boord van schip B, een regeling die echter geenszins aanbeveling verdient en ook niet in de lijn van de rechtspleging ligt. Het is bovendien de vraag of men in dat geval eigenlijk wel zoude kunnen volstaan met één officier-commissaris en of het in dat geval niet wenschelijk zoude zijn, dat door den Eskader-Commandant op alle schepen een officier-commissaris werd benoemd, een mogelijkheid die naar mijne meening evenwel is uitgesloten. Art. 26 R. Z. toch geeft aan de in dat artikel genoemde autoriteiten slechts bevoegdheid tot benoeming van één officier-commissaris.

Het komt mij echter voor dat de woorden „aan boord van het schip of de *schepen*” in art. 123b daarin niet zijn opgenomen met de bedoeling om de mogelijkheid te openen, om als regel aan boord van meerdere schepen van een eskader krijgsraad te kunnen houden. Bij de herziening van de R. Z. is er immers juist naar gestreefd het aantal krijgsraden te beperken en op de voormelde wijze opgevat, zoude de bepaling van dit artikel daartoe zeker niet mede werken. De bedoeling zal dan ook wel zijn, om wanneer een schip behoorende tot het eskader afzonderlijk een reis maakt, dan wel achterblijft en opzending van den beklaagde en c.q. van de getuigen naar het vlaggeschip zeer bezwaarlijk is, de mogelijkheid te openen aan boord van dat schip zelf krijgsraad te houden. Moet aan boord van dat schip dan ook een officier-commissaris door den Eskader-Commandant worden benoemd of kan de commandant van bedoeld schip zulks doen op grond van art. 25 R. Z.? 1) Ik zou meenen dat laatstgenoemde daartoe moet overgaan. In ieder geval zal echter de Eskader-Commandant den krijgsraad bijeen moeten roepen en de overige tot zijne bevoegdheid behoorende handelingen ter zake moete verrichten. Dat hiermede veel tijd gemoeid kan zijn behoeft geen betoog. Men verlieze hier niet uit het oog, dat het in dit geval niet geldt „een schip alleen” en dus de voorschriften voor dat geval gegeven niet van toepassing zijn, want onder „een schip alleen” behoort te worden verstaan een schip welks commandant onder het onmiddellijk bevel van den Minister van Marine staat. Hoe het zij, de bevoegdheid om aan boord van meerdere schepen krijgsraad te doen houden is gegeven en zal dus van die bevoegdheid niet alleen

1) Men zie art. 25 (5) Justitieele Zaken.

gebruik kunnen, maar, wanneer de nood aan den man komt, ook gebruik moeten worden gemaakt, omdat de R. Z. een andere oplossing niet toelaat. Wel zoude nog een uitweg gevonden kunnen worden door aan het eskader een niet varende te Soerabaja liggend schip toe te voegen, waar aan boord de krijgsraad zoude kunnen worden gehouden, maar dan moeten daarvoor de noodige officieren beschikbaar gesteld worden. Deze zijn evenwel niet beschikbaar, en al ware dit wel zoo, het zoude geen aanbeveling verdienen, omdat zij voldoende werk niet zouden hebben. Zouden nu de officieren werkzaam bij den krijgsraad te Soerabaja niet voor dit doel ter beschikking van den Eskader-Commandant gesteld kunnen worden? Ook hieraan zijn bezwaren verbonden, welke misschien wel te ondervangen zijn, maar het dienen van twee heeren verdient nimmer aanbeveling en geeft licht aanleiding tot conflicten. Toch moet naar mijne meening de oplossing in deze richting gezocht worden; niet echter langs een omweg, maar door regeling in de wet. Er zoude dan voor Nederlandsch-Indië moeten zijn één krijgsraad te benoemen door den Commandant der Zeemacht, terwijl het Nederlandsch-Eskader tot dezen krijgsraad in dezelfde betrekking behoorde te staan, als de Directiën der Marine in Nederland waar geen krijgsraad resideert tot den krijgsraad in de Directie Willemsoord. De behandeling van sommige, misschien vele, zaken zal dan door de opzending van den beklagde naar Soerabaja iets langer duren, maar het kan ook zijn, dat een vluggere behandeling wordt verkregen n.l. in die gevallen dat opzending naar Soerabaja minder tijd vordert dan opzending naar het vlaggeschip, zoodat hierin naar mijne meening geen bezwaar tegen de voorgestelde oplossing kan worden gezocht. Een voordeel van die oplossing zal in ieder geval zijn bevordering van eenheid in de militaire rechtspraak, omdat dan over de geheele Zeemacht in Oost-Indië door slechts één krijgsraad zal worden rechtgesproken. Voor den krijgsraad te Soerabaja zal deze regeling natuurlijk meerder werk medebrengen, maar ik meen te mogen veronderstellen, dat het den president en leden van en den fiscaal bij dien krijgsraad niet anders dan aangenaam kan zijn, wanneer daardoor in de eentonige rij van desertiezaken eenige meerdere afwisseling wordt gebracht.

Ten slotte vermeld ik nog eenige bijzonderheden van min of meer ondergeschikt belang.

De omstandigheid dat de Commandant der Zeemacht te Batavia verblijf houdt, terwijl de krijgsraad te Soerabaja zitting houdt, maakt heen en weer zending van de processtukken noodzakelijk. Ten einde daardoor zoo min mogelijk vertraging in de behandeling van de zaak te brengen is bepaald, dat in de gevallen, waarin door den fiscaal advies moet worden uitgebracht (artt. 8, 112 R. Z.) de inzending van de stukken niet rechtstreeks aan den Commandant der Zeemacht moet geschieden, maar door tusschenkomst van den fiscaal. Deze zendt dan de stukken, na daarbij zijn advies te hebben gevoegd, aan eerstgenoemde autoriteit door.

De wensch van een beklagde om door een raadsman te worden bijgestaan, wordt door den president van den krijgsraad telegrafisch overgebracht. De aanwijzing van den raadsman geschiedt bij schriftelijke beschikking, maar wordt bovendien telegrafisch ter kennis van den president van den krijgsraad gebracht.

De benoemingen tot militair-rechterlijke functiën geschieden alle voor den tijd van één jaar. Het zal echter niet altijd mogelijk zijn een benoemde gedurende een vol jaar in zijne betrekking te handhaven. Het is bijv. mogelijk, dat hij binnen dat jaar moet thuisvaren wegens langdurig verblijf in Indië, wegens ziekte of omdat hij overcompleet in zijn rang is, terwijl ook overplaatsingen in verband met de eischen gesteld in de Bevorderingswet voor de Zee-macht geenszins zijn uitgesloten. De benoemde zal dan met toepassing van art. 133 R. Z. kunnen worden vervangen. Evenwel dit artikel schijnt mij voor het hier bedoelde geval niet geschreven, maar heeft meer het oog op gevallen van tijdelijke verhindering. In de door mij vermelde gevallen, zoo ook wanneer een van de benoemden komt te overlijden, moet geen plaatsvervanger worden benoemd, maar moet feitelijk een nieuwe benoeming plaats hebben, immers er is geen sprake van dat de oorspronkelijk benoemde zijne functie wederom zal kunnen aanvaarden. Ik vermeen dan ook dat het de voorkeur verdient, wanneer in dergelijke gevallen een nieuwe functionaris voor den tijd van één jaar wordt benoemd; art. 133 R. Z. zal dan in het benoemingsbesluit niet behooren te worden aangehaald.

In de bevelschriften tot het bijeenkomen van den krijgsraad te Soerabaja worden zooveel mogelijk twee vaste dagen van de week als dagen waarop dat bijeenkomen zal plaats hebben aangewezen, terwijl ook de krijgsraad als regel de verdere zittingen in een zaak op dezelfde dagen houdt. Daardoor kan op de overige dagen van de week over de officieren die bij den krijgsraad werkzaam zijn voor andere diensten worden beschikt, terwijl ook de officier-commissaris zekerheid heeft, wanneer hij over de diensten van den secretaris kan beschikken. Hij kan zijne zittingen in verband daarmede regelen, hetgeen vooral van belang is in gevallen, waarin door hem tegen een bepaalden dag getuigen zijn opgeroepen.

P. A. KEMPEN,

Off. van Administr. 1e kl. K. M.

Batavia, December 1914.

W E T G E V I N G.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting 1914—15. 77.

Nadere regeling van het eedsvraagstuk.

MEMORIE VAN ANTWOORD. 1)

(Ingezonden bij brief van 15 Februari 1915).

Algemeene beschouwingen.

§ 1. De ondergeteekenden namen met voldoening kennis van de verklaring, dat men het algemeen hierover eens was, dat het noodzakelijk was in de volgens het arrest van den Hoogen Raad van 29 Juni 1914 (*W. v. h. R.* no. 9648) bestaande leemte in de wetgeving te voorzien. Zij vertrouwen, dat de overtuiging dezer noodzakelijkheid mede er toe zal leiden, dat in gemeen overleg tusschen de Regeering en de Volksvertegenwoordiging een regeling van het eedsvraagstuk zal tot stand komen, ook al zal bij die regeling niet aan ieders wenschen ten volle worden voldaan. Dat sommige leden, die geheele afschaffing van den eed en vervanging door een plechtige verklaring, belofte of bevestiging de eenige logische eindoplossing achten, desniettemin reeds verklaarden het ontwerp niet te zullen afwijzen, werd dan ook met dankbaarheid vernomen.

Tegenover die leden, die de voorkeur zouden gegeven hebben aan een meer beperkte regeling, uitsluitend strekkend tot het voorzien in de leemten, welke door het bovengenoemde arrest van den Hoogen Raad zijn ontstaan, moge worden opgemerkt, dat de groote verscheidenheid in uitdrukkingen het bezwaarlijk zou maken ten aanzien van iedere wettelijke bepaling vast te stellen, of het arrest van den Hoogen Raad voor die bijzondere bepaling van beteekenis is. Daarbij vergete men niet, dat het bedoelde arrest niet slechts een leemte constateerde, maar tevens een uitlegging gaf aan den tekst der wet, zooals die geacht moet worden steeds te hebben gegolden, en dat dus elke wijziging der wet in den zin van de vroegere jurisprudentie zou neerkomen op een verandering in den rechtstoestand

1) Zie hiervóór blz. 65 en 214.

van hen, die overeenkomstig 's Raads arrest hebben kunnen afleiden, dat de wet hun geen eedswang oplegt.

Voorts zou een beperking, waarbij o.a. de ambtseeden buiten nadere regeling werden gelaten, niet dat voordeel van bespoediging geboden hebben dat sommige leden hiervan verwachtten. Immers, juist de regeling van die eeden waarop het genoemd arrest rechtstreeks betrekking heeft, nl. van den getuigeneed en van de andere waarvoor op het oogenblik gelijke wettelijke voorschriften gelden, levert de grootste moeilijkheden. Het Voorloopig Verslag is hiervan weder een nieuw bewijs.

Daartegenover staat bij de voorgestelde algemeene regeling het groote voordeel, dat eindelijk eenige eenheid wordt gebracht in de groote hoeveelheid bepalingen omtrent den eed, die veelal zonder eenige aannemelijke redenen verschillend luiden. Ook het opheffen van de reeds vóór het bedoelde arrest bestaande rechtsonzekerheid omtrent de bedoeling dier bepalingen is een niet gering te schatten voordeel dezer algemeene regeling, die, ook al zal deze niet voor alle tijden blijven gelden, toch in een mindere mate slechts als een „voorloopige” oplossing is te beschouwen, dan sommige leden het voorstelden.

Door de wijziging, welke bij het gewijzigd ontwerp gebracht is in de op de ambtseeden betrekking hebbende regeling, waardoor deze regeling voor een belangrijk deel neerkomt op handhaving van den bestaanden toestand, zal, naar de ondergeteekenden vertrouwen, het bezwaar, dat het wetsontwerp ook de ambtseeden binnen zijn gebied betreft, wel zijn weggenomen.

§ 2. Algemeene eedswang, behalve voor de Doopsgezinden, heeft slechts bij weinige leden instemming gevonden. Men moge dan ook betreuren, dat menigeen niet aan een persoonlijken God gelooft, de wetgever zal voor dit feit niet blind mogen zijn. Alleen reeds ter voorkoming van dwang tot profanatie is het noodzakelijk voor de hier bedoelde personen een uitzondering op den eedswang mogelijk te maken. Bovendien is aan den eed van een zoodanigen ongelooovige geen grootere waarborg te hechten voor het spreken van de waarheid, dan uit zijn belofte voortvloeit en bestaat dus geen Staatsbelang, om van hem den eed te vorderen. Ook houde men in het oog, dat ook onder zeer godsdienstige menschen bezwaren tegen den eed gevoeld worden. Voor zoover de belangen van den Staat dit toelaten, zal ook voor hen het beginsel van artikel 167 der Grondwet moeten worden in acht genomen.

Tegenover algemeenen eedswang werd volkomen vrijheid van keus tusschen eed en belofte verdedigd. Reeds in de Memorie van Toelichting is uiteengezet, waarom de ondergeteekenden dit stelsel niet hebben gekozen. Ofschoon zij toegeven dat een geheel vrije keuze wellicht het denkbeeld zou kunnen tegengaan, dat men het buiten eede niet zoo nauw met de waarheid behoeft te nemen, tegenover dit

opvoedend werk staan nadeelen van zoo groot gewicht, dat de ondergeteekenden een algeheele facultatiefstelling van den eed slechts zouden kunnen aanvaarden, indien geen andere oplossing mogelijk zou zijn. Wat vele leden met voorbeelden uit de practijk staaften, dat n.l. menigeen, hetzij bepaald geloovig, hetzij een twijfelaar, niet waarheidslievend genoeg is om altijd de waarheid te spreken, doch ervoor terugschrikt een leugen te dekken met de aanroeping van Gods naam, is geheel overeenkomstig de meening der ondergeteekenden. Indien nu volkomen vrije keuze gegeven werd, zouden juist zoodanige personen bij voorkomende gelegenheden van de bevoegdheid tot het afleggen van een belofte gebruik maken, om aldus onwaarheid te kunnen spreken, zonder Gods naam in te roepen bij hetgeen zij zeggen gaan en aldus tegenover God zich met een veel ernstiger misdrijf nog te bezwaren. Dat bovendien lichtvaardige verklaringen door de eedsverplichting worden voorkomen, behoeft geen nader betoog.

Dat ondanks den tegenwoordigen vrij algemeenen eedswang toch meermalen een met de waarheid strijdige verklaring wordt afgelegd, kan de beteekenis van den eed als mogelijken waarborg voor de waarheid niet verzwakken. De waarde van een rechtsvoorschrift mag niet worden ontkend door de omstandigheid, dat niettemin meer of minder talrijke overtredingen ervan voorkomen. Voor menigeen heeft nu eenmaal het getuigen onder eede geen grootere beteekenis dan het spreken na een belofte. Dat er onder hen zich personen bevinden, die in bepaalde omstandigheden onwaarheid spreken, valt voorts evenmin te ontkennen. Dat de eedswang derhalve niet alle met de waarheid strijdige verklaringen kan voorkomen, behoeft dus niet te verwonderen. Indien nu de wetgever speciaal den eed met het oog op zoodanige personen zou handhaven, ware dit zeker kortzichtig. Maar naast hen, voor wie eed en belofte gelijke waarde hebben, staan de vele anderen, geloovigen en twijfelaars, wier gemoedsleven is als boven aangegeven en voor wie juist de eedsverplichting ertoe bijdraagt om hen tegen onwaarheid spreken of tegen een lichtvaardige opvatting omtrent de waarheid te behoeden. Wie de beteekenis van den eed in het belang van den Staat als waarheidswaarborg wil ontkennen, moet de waarheid van de vele uit de practijk bekende voorbeelden bestrijden, moet loochenen het bestaan van personen die uit het aanroepen van Gods naam kracht putten, althans zich daardoor laten nopen, om, wat het hun ook kosten moge, de waarheid en niets dan de waarheid te zeggen.

Evenmin als het aantal nog plaats vindende onware verklaringen onder eede een goeden grond bevat voor de leer der vrije keuze, evenmin kan hiervoor een beroep worden gedaan op den goeden gang der administratiefrechtelijke procedure, ofschoon volgens de Beroepswet de getuigen niet verplicht zijn den eed af te leggen. Want de ervaring leert, zooals de Centrale Raad van Beroep nog in een adres ter zake van dit wetsontwerp mededeelde, dat het, be-

houdens bij Doopsgezinden, slechts bij hooge uitzondering voorkwam dat een getuige aan de belofte de voorkeur geeft. Indien de procedure bij de Raden van Beroep dus niet te wenschen overlaat, dan behoeft dit niet zoo te zijn, omdat de belofte, gepaard met de strafbepaling op het spreken van onwaarheid, blijkt dezelfde waarheidswaarborgen in zich te bevatten, doch dan moet vooral ook in het oog worden gehouden dat ten aanzien van het eedsvraagstuk de practijk bij de Raden van Beroep gelijk is aan die bij de gewone rechterlijke colleges. Nu zou men hieruit kunnen afleiden, dat, gezien deze ervaring, men veilig de vrije keuze kan geven daar men toch geen gebruik maakt van de bevoegdheid een belofte in plaats van een eed af te leggen. Maar men vergete niet, dat de tot dusverre in een uitzonderingsregeling als die der Beroepswet geldende practijk wellicht niet gelijk zal zijn aan die, welke zich vormen zou, indien algemeen de vrije keuze werd toegestaan en dit besef van vrijheid tot iedereen dus zou doordringen. Maar bovendien, hoe belangrijk menige procedure bij de Raden van Beroep ook is bij menige strafzaak en menig burgerlijk proces zal nog veel meer op het spel staan en zou een bezwijken voor de verleiding, om, zonder Gods naam te misbruiken, een niet juiste verklaring te kunnen afleggen, wellicht voor menigeen het gevolg zijn.

Uit het bovenstaande vloeit voort, dat noch een algemeen stelsel van vrije keuze, veel minder nog dat van algemeenen eedswang aanbeveling verdient.

De voorgestelde regeling daarentegen vereenigt naar de meening der ondergeteekenden het voordeel van voldoende waarborg tegen het opzettelijk gebruik maken, met het oogmerk om onwaarheid te spreken, van de bevoegdheid tot belofte eenerzijds met het voordeel van de gewenschte gewetensvrijheid en vermijden van profanatie-dwang anderzijds.

Het gekozen stelsel — de regeling der ambtseeden daargelaten — steunt op de overtuiging, dat in het algemeen het vorderen van den eed strekt tot versterking der waarachtigheid der af te leggen verklaringen. Behoud van den eed is derhalve een Staatsbelang. Slechts dan, wanneer oplegging van den eed gepaard zou gaan met gewetensdwang, mag de Staat ter wille van het grootere belang der conscientievrijheid afstand doen van den waarborg, in den eed gelegen.

Te eer kan in dit geval van het vorderen van den eed worden afgezien, omdat aangenomen mag worden, dat een belofte, door personen afgelegd die gemoedsbezwaren tegen den eed hebben, gelijke of zelfs méér waarborgen voor het spreken van de waarheid bevat, dan een door zoodanige personen afgelegde eed zou geven. Indien toch de gemoedsbezwaren voortkomen uit ongelooft aan het bestaan van een persoonlijken God, zal het uitspreken van de eedsformule, wier bewoordingen door den te beëedigen persoon niet worden beaamd, allermint een aansporing zijn voor een volkomen der waarheid getrouw getuigenis afleggen. Van de belofte mag in dit geval

juist méér indruk worden verwacht. En voor zoover anderzijds de gemoedsbezwaren voortkomen uit de bijzondere angstvalligheid van een godsdienstig gemoed, mag van zoodanige persoonlijkheid zeker, onverschillig of een belofte dan wel een eed wordt afgelegd, een volkomen bewustzijn van den plicht tot waarheid spreken worden aangenomen.

Het ontwerp doet ongetwijfeld een grooten stap in de richting van wegneming van eedswang. Of die stap door verdere gevolgd zal worden en aldus volkomen opheffing van eedswang de toekomstregel zal worden, kunnen de ondergeteekenden niet beantwoorden. Dat het hun voornomen zou zijn in deze richting verder te gaan, mag uit het indienen van dit ontwerp niet worden afgeleid. Met deze verklaring is allerminst in strijd, dat de ondergeteekenden, na overweging van het Voorloopig Verslag, het gewenscht achten een wijziging in het wetsontwerp aan te brengen, waardoor theoretisch het aantal gevallen, waarin een belofte voor den eed in de plaats kan treden, nog weder wordt uitgebreid: de wijziging n.l. dat, indien iemand verklaart gemoedsbezwaren tegen het afleggen van den eed te hebben, de belofte voor den eed in plaats zal treden, niet slechts dan wanneer de rechter van de oprechtheid der verklaring omtrent bestaande gemoedsbezwaren overtuigd is, maar steeds als regel, tenzij de rechter de onoprechtheid dier verklaring aanneemt.

Deze wijziging beoogt allerminst een wezenlijke verandering ten aanzien van de practijk dezer wet in het leven te roepen. De ondergeteekenden hebben zich steeds voorgesteld, dat als regel zou gelden, dat, wie gewichtige gemoedsbezwaren tegen een eed opgeeft, tot de belofte zal worden toegelaten. Nu in het Voorloopig Verslag aangedrongen wordt op een in dit opzicht on dubbelzinnige redactie-wijziging, mede ter voorkoming van een al te uitgebreide toepassing van het rechterlijk toetsingsrecht, waarbij de rechter tot positief inzicht van de oprechtheid der opgegeven gemoedsbezwaren zou moeten komen en dan wellicht eigen godsdienstige inzichten niet buiten spel zou laten, bestaat geen bezwaar aan dezen wensch tegemoet te komen.

Dat deze regeling, ook bij de gewijzigde redactie, nog niet zonder bezwaren is, de ondergeteekenden kunnen dit niet ontkennen. Maar tegenover de geuite kritiek moeten zij tot hun leedwezen opmerken, dat een ander, een beter stelsel in het Verslag niet genoemd is. Men bepleitte het stelsel van algemeen eedswang en dat van volkomen vrije keuze. Maar hiertegenover zijn van vele zijden ernstige bezwaren geuit. Niet alleen kunnen de ondergeteekenden het gewicht dier bezwaren niet ontkennen, maar bovendien schijnt het wel vast te staan, dat een dergelijke regeling en zeker voor zoover den algemeen eedswang betreft, bij een gedeelte van ons volk met zooveel tegenzin zou begroet worden, dat, vooral in de tegenwoordige tijden, het reeds hierom geen aanbeveling verdient één dezer beide uiterste middelen voor te stellen.

Gegeven de onvermijdelijkheid eener oplossing en dit wel juist in de hier bedoelde gevallen: getuigen-eesd, successie-eesd, enz., meenen de ondergeteekenden daarom met te meer vertrouwen de voorgestelde regeling als een althans voor niemand onaannemelijke oplossing te mogen aanbevelen.

Stellig zal den rechter het toetsingsrecht vaak niet gemakkelijk vallen. Doch hoe vaak zal de rechter niet eveneens, in de gewone rechtszaken, voor dezelfde moeilijkheid worden geplaatst: te onderzoeken of er omstandigheden bestaan welke de geloofwaardigheid van personen moeten in twijfel doen trekken?

De voorgestelde regeling kan, zoo merkte het Verslag op, tot zonderlinge gevolgen leiden, tot tegenstrijdige rechterlijke beslissingen ten aanzien van denzelfden persoon. Is dit ook bij andere rechtsgedingen niet mogelijk? Men denke b.v., om een voorbeeld te noemen dat met dit geval op volkomen gelijke lijn staat, aan de mogelijkheid, dat de rechter in eersten aanleg een bepaalden persoon als geloofwaardig getuige beschouwt, terwijl de rechter in beroep aan zijn verklaring geen waarde wenscht te hechten.

Een derde geopperd bezwaar is, dat personen, die verklaren den eed als zinledige formaliteit te beschouwen, desniettemin verplicht zouden zijn zich aan den eed te onderwerpen. Dit is een gevolgtrekking, die, vooral bij de thans gewijzigde redactie in haar algemeenheid bezwaarlijk vol te houden is en dit te meer, omdat, gelijk hier boven reeds verklaard, in dit geval door den getuige in de belofte een voor hem sterkere wijze van uitdrukking wordt gekozen en daardoor juist krachtiger waarborg voor het spreken der waarheid wordt verschaft. Indien ernstige mannen het bezwaar opperen, om op plechtige oogenblikken tegen hun overtuiging sacramenteele woorden uit te spreken, zal ongetwijfeld de rechter het bestaan van „gemoedsbezwaren” willen aannemen.

Leidt nu de voorgestelde regeling tot ongerechtvaardigde, ongelijke behandeling van geloovigen en ongeloovigen? Licht er iets krenkends in voor den geloovige, dat, zooals men dit uitdrukt, de Godloocheenaar op zijn woord wordt geloofd, terwijl de geloovige zijn woord nog door een eed moet bevestigen?

Wie naleest, welk principieel standpunt de ondergeteekenden in dezen als uitgangspunt voor de hier voorgestelde regeling hebben aangenomen, zal moeten erkennen, dat eenige voor den geloovige krenkende opvatting omtrent diens mindere betrouwbaarheid aan dit ontwerp allerminst ten grondslag ligt. De ondergeteekenden hebben aangenomen, dat in het belang van den Staat de eed moet blijven gevorderd worden. Slechts ter wille der conscientievrijheid zal hij, die gemoedsbezwaren heeft, geheel onverschillig of hij een geloovige dan wel een ongeloovige of — men vergete vooral ook deze categorie niet — een twijfelaar is, in plaats van den eed een belofte kunnen afleggen.

Intusschen, hoezeer theoretisch zonder eenigen twijfel de geloovigen en de ongeloovigen in volkomen gelijke mate in de gelegen-

heid worden gesteld den eed door een belofte te vervangen, erkend dient, dat in de practijk zal kunnen voorkomen, dat vaak geloovigen tot den eed gedwongen worden en ongeloovigen een belofte afleggen.

Ook dit practische gevolg, dat vooral niet er toe leiden mag het stelsel zelf als onrechtvaardig en krenkend te beschouwen, kan niet onbillijk worden genoemd. De Staat eischt, in gevallen als dit ontwerp regelt, het hoogste wat ieder bijzonder persoon tot versterking der waarheid zijner verklaring geven kan, zonder zijn geweten geweld aan te doen: van den één een eed, van den ander een plechtige belofte ter versterking zijner verklaring. Men verlieze dus niet uit het oog, dat ook ten aanzien van de ongeloovigen iets méér wordt geëischt dan alleen hun woord; een opzettelijke, plechtige belofte wordt hun bovendien tot plicht gesteld. Maar bovendien stellen de ondergeteekenden de vraag, of het niet volkomen begrijpelijk is, dat iemand, die zonder gemoedsbezwaar een eed kan afleggen, verplicht blijft zijn woord door een eed te versterken en van zijn verplichting, om aldus den Staat het hoogste te geven wat hij geven kan, niet bevrijd wordt door de omstandigheid, dat anderen datzelfde niet kunnen geven.

Nu zullen sommigen, die het ongerechtvaardigde van de voorgestelde regeling betoogden, het billijke van dezen eisch inzien, doch wellicht daaraan deze voorwaarde verbinden, dat dan ook een verklaring onder eede een hogere waarde zal hebben dan een verklaring, alleen door een belofte bevestigd. Men heeft gemeend, dat ook de ondergeteekenden dit gevoelden en zich aan een inconsequentie hadden schuldig gemaakt door in de Memorie van Toelichting aan den eed hogere waarde toe te kennen dan aan de belofte en daarentegen in het wetsontwerp de belofte met den eed gelijk te stellen. Ten aanzien dezer beweerde consequentie, meenen de ondergeteekenden in hoofdzaak te kunnen volstaan met een verklaring van instemming met de overtuigende wijze, waarop door andere leden in het Voorloopig Verslag deze inconsequentie is ontkend en uiteengezet is, hoe verdedigbaar het standpunt is, dat ten aanzien van *bepaalde* personen de eed grootere waarborgen voor de waarheid biedt dan een belofte en dus blijft geveerd, terwijl ten aanzien van andere personen de wet het afleggen van een belofte toelaat, vermits ook dezen daarmede den hoogsten waarborg hebben gegeven dien zij redelijkerwijze kunnen verschaffen.

Is in dit laatste nu iets onbillijks gelegen? Ligt hierin een bevoorrchting van de Godloocheenaars en van de anderen, die in plaats van den eed de belofte afleggen? Men wachte zich hier voor overdrijving in den eenen of den anderen zin. Een rechter, die het principieele standpunt zou innemen dat aan een verklaring onder belofte steeds slechts een geringere waarde kan worden gehecht dan aan een verklaring onder eede, zou stellig tegen den geest van dit ontwerp lijurecht ingaan. Men zal de verklaringen van ernstige personen, wier gemoed zich tegen het afleggen van een eed verzet, niet bij voorbaat als minderwaardig mogen beschouwen. Maar aan den

anderen kant ligt het niet in de bedoeling van dit ontwerp en allerm minst is dit de strekking van artikel 5 *oud* (artikel 7 *nieuw*), dat onder „alles wat op de meerdere of mindere geloofwaardigheid der getuigen invloed zoude kunnen hebben”, als vermeld in artikel 1945 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 399 van het Wetboek van Strafvordering, voortaan nimmer zou mogen vallen de omstandigheid, of de getuige een eed dan wel een belofte heeft afgelegd. De beantwoording der vraag, of de eed hoogere waarde moet hebben dan de belofte, is niet in abstracto te geven; deze vraag kan slechts met inachtneming van ieders bijzondere persoonlijkheid een antwoord vinden.

Betreffende den vorm van het wetsontwerp, waarin de eed als regel wordt vooropgesteld, ofschoon de uitzonderingen, die uit de volgende voorschriften voortvloeien, van veel grooter omvang zouden zijn, meenen de ondergeteekenden tegen een eenvoudig tellen van de gevallen, waarin de zoogenaamde regel en die waarin de uitzonderingen zullen gelden, te moeten waarschuwen.

In de eerste plaats toch zal ook rekening moeten gehouden worden met het aantal keeren, waarin de bepaling practisch wordt toegepast. Doch voorts zal ook het wegen van de belangrijkheid der respectievelijke gevallen hierin niet verzuimd mogen worden. En wie dit doet, zal erkennen dat ten aanzien van de meest belangrijke eeden de eed nog wordt vooropgesteld als de meest gewone wijze van bezegeling eener verklaring. Of in de practijk de meerderheid der personen van de hun in art. 3, *nieuw*, gegeven uitzonderingsbevoegdheid zullen gebruik maken, is moeilijk reeds thans te beantwoorden, maar, gezien de ervaring bij de Raden van Beroep, is eenige twijfel niet ongerechtvaardigd.

Ten aanzien van de methode, die bij de voorbereiding tot de regeling van het eedsvraagstuk moet worden gevolgd, had de in het Verslag aangegevene ongetwijfeld in toepassing kunnen komen, indien de Regeering voornemens was geweest dit vraagstuk geheel opnieuw te behandelen en aan het meest grondige onderzoek te onderwerpen. Bij de zeer vele urgente hervormingen op allerlei gebied, bestond echter niet een gelijke mate van dringende noodzakelijkheid, om het eedsvraagstuk nieuw te regelen. Indien de Hooge Raad door zijn arresten niet een noodwet noodzakelijk had gemaakt, zouden de ondergeteekenden wellicht een ontwerp tot nadere regeling van het eedsvraagstuk niet zoo spoedig hebben ingediend. Het geven over een noodregeling was het eerste doel van dit ontwerp. Dat bovendien de gelegenheid werd aangegrepen, om, gelijk reeds meermalen gezegd, de in menig geval reeds bestaande onzekerheid op te heffen en een grootere eenheid in de geheele Nederlandsche regeling van eeden tot stand te brengen, moge niet doen vergeten, dat spoed gewenscht is en al te langdurige onderzoeken dus moeten worden vermeden. Desniettemin hebben de ondergeteekenden bij de voorbereiding van dit ontwerp niet nagelaten rekening te houden met een

reeds ontworpen lijst der verschillende in het *Staatsblad* voorkomende bepalingen, waarin van een eed sprake is en zich aldus een oordeel gevormd over de gevolgen dezer wetsvoordracht. Een lijst dier bepalingen wordt hierbij overgelegd. Uit den aard der zaak is het mogelijk, bij alle zorg die bij het vaststellen dier lijst is betracht, dat enkele eeden verzuimd zijn hierop te vermelden.

Een raadpleging dezer lijst en een overweging, of iedere der daarop voorkomende eeden nog wel behouden moet blijven, zou wellicht tot de uitkomst hebben geleid, dat in enkele gevallen het afleggen van den eed, zoowel als van een belofte zou kunnen zijn vervallen. Tot eenigen beteekenenden invloed op het totaal aantal af te leggen beëdigde verklaringen zou een zoodanige vermindering echter evenmin hebben kunnen leiden, als het andere in het Verslag genoemde denkbeeld, dat hij, die in verschillende achtereenvolgens door denzelfden rechter te behandelen zaken verklaringen heeft af te leggen, met het afleggen van één eed voor al die zaken kan volstaan.

Waar bij de wet van 17 Juli 1911 (*Staatsblad* no. 215) is vastgesteld, op welke wijze eeden en beloften moeten worden afgelegd, schijnt het ter wille van de continuïteit in de wetgeving niet gewenscht thans een algeheele radicale omverwerping dezer eerst kort geldende regeling voor te stellen, welke hierop zou neerkomen, dat niet de personen, die zijn verklaring moet versterken, maar de persoon, in wiens handen de verklaring moet worden afgelegd, eenige sacramentele woorden zou uitspreken.

Aan het verzoek dat bij de Memorie van Antwoord de in de laatste jaren gewezen arresten van den Hoogen Raad omtrent het eedsvraagstuk worden overgedrukt, hebben de ondergeteekenden gaarne gevolg gegeven.

Artikel 1 (artikel 1, nieuw).

Inderdaad is het de bedoeling, dat dit artikel ook zijn invloed zal doen gelden op de verordeningen van lagere wetgevende machten, in het Verslag opgesomd. Waar een streven naar eenheid van regeling bij dit wetsontwerp een der voornaamste redenen is waarom niet uitsluitend met een zoo beperkt mogelijke noodregeling wordt volstaan, is het alleszins gewenscht, dat deze eenheid ook in de provincies, gemeenten en waterschappen zal tot stand komen. Dat bijzondere gewestelijke of plaatselijke omstandigheden in dezen de bemoeïing van de lagere publiekrechtelijke lichamen gewenscht zouden doen zijn, kunnen de ondergeteekenden niet aannemen. De vorm, die gekozen is om deze eenheid tot stand te brengen, is overeenkomstig die van art. 27 der Invoeringswet van het Wetboek van Strafrecht, bij welk artikel de strafbepalingen der provinciale-, gemeent- en waterschapsverordeningen met de algemeene regelen van het Wetboek van Strafrecht in overeenstemming werden gebracht. Het volgen van dezen vorm scheen hier zeer wel mogelijk en daarom eenvoudigheidshalve meer gewenscht, dan een bepaling in den zin

van artikel 51 der Woningwet, waarbij een herziening der verordeningen binnen een bepaalden termijn werd geëischt.

Bij de beantwoording der algemeene beschouwingen is reeds uiting gegeven aan den twijfel, of inderdaad het in artikel 1 als regel gestelde met het oog op de volgende artikelen als uitzondering moet worden beschouwd. Dat bij een aanvaarding van het stelsel der vrije keuze het artikel geheel zou moeten worden gewijzigd is niet voor betwisting vatbaar.

De voorgestelde uitdrukking „Voor de bestaande wettelijke voorschriften, enz. treedt het volgende in de plaats” is reeds hierom niet bruikbaar, omdat deze wet bedoelt ook voor de toekomstige wettelijke regelingen van beteekenis te zijn, al zal uit den aard der zaak iedere volgende *wet* van de hier gestelde regelen kunnen afwijken.

Ofschoon de woorden „ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid behoort”, wellicht zonder bezwaar zouden kunnen vervallen wegens het voorafgaande „een ieder”, is zekerheidshalve vooral met het oog op het arrest van den Hoogen Raad, dat de noodzakelijkheid van een wettelijke voorziening in het leven riep, handhaving van deze woorden, die in geen geval schaden, niet ongewenscht.

Korthedshalve zijn de woorden „een eed of eene belofte of bevestiging” gehandhaafd; zij geven geheel weder hetgeen eenige leden op een eenigszins uitvoeriger manier omschreven hadden; doordat vóór „belofte of bevestiging” slechts éénmaal het woord „eene” is gevoegd, is duidelijk vastgesteld dat men hier niet met drie van elkander onafhankelijke alternatieven (eed, belofte, bevestiging) te doen heeft.

Artikel 2 (artikel 2, nieuw, artikel 3, nieuw, en artikel 6, nieuw).

Met het oog op de wijziging in de voorgestelde regeling der ambtseeden, waardoor voor deze een andere regeling zal gelden dan voor de overige in hetzelfde artikel veronderstelde gevallen, is, onafhankelijk van het in het Verslag genoemde bezwaar tegen de samenvoeging van twee heterogene bestanddeelen, reeds tot splitsing overgegaan. Bovendien is artikel 2*b*, oud, in twee afzonderlijke artikeler gesplitst.

Letter *a*, *oud* (artikel 6, nieuw). De volkomen vervanging bij de ambtseeden van den eed door een belofte zou niet een zoo groote nieuwigheid zijn, als men uit den tegenstand tegen dit voorstel zou afleiden. Het verzet schijnt inderdaad onverklaarbaar, wanneer men bedenkt, dat bijv. in 1908 juist van de zijde der Kamer een aandrang uitging om te bepalen, dat de leden van den Octrooiraad bij de aanvaarding van hun ambt een *belofte* zullen moeten afleggen, en dat de Kamer, toen de Regeering het wetsontwerp, dat oorspronkelijk

de vrije keuze tusschen eed en belofte inhield, overeenkomstig dien aandrang wijzigde, zonder eenige bedenking met de verplichting tot een belofte genoeg enam. De ondergeteekenden hadden gemeend met het voorgestelde bij artikel 2, onder a, zich geheel te bewegen in de lijn, die de wetgever de laatste jaren reeds was ingeslagen. Ongetwijfeld zou de consequentie van het voorgestelde geweest zijn, dat bij een herziening der Grondwet ook voor de in de Grondwet vermelde ambtseeden de keuze tusschen eed en belofte zou vervallen en alléén een belofte zou worden geëischt. Dit kan echter niet een ongeoorloofd vooruitloopen op de Grondwetsherziening worden genoemd, hetgeen dan ook reeds door de Octrooiwet en Gezondheidswet zou zijn geschied.

Komt den ondergeteekenden derhalve de bestrijding onverwacht en weinig gegrond voor, vooral van de zijde van hen die een vermindering van eeden „alleszins gewenscht” achten, de hier voorgestelde wijziging van den bestaanden toestand is niet van zoo essentiële beteekenis om haar tegenover den wensch van zeer vele leden der Kamer te handhaven. In de Memorie van Toelichting was uiteengezet, hoe bij de duurzame werkkringen, als hier bedoeld, een bij den aanvang afgelegde eed, ook ten aanzien van personen die in het algemeen aan een eed bijzondere waarde hechten, geen grootere waarborgen voor de richtige vervulling van het ambt biedt dan de belofte medebrengt, en dat derhalve de eed voor den Staat in deze gevallen niet noodig was. Het was hier dus een goede gelegenheid, in het voetspoor van de regelingen in enkele wetten uit den lateren tijd een vermindering van het aantal afgelegd wordende eeden te bevorderen. Nu blijkbaar de Tweede Kamer de bij Gezondheidswet en Octrooiwet nieuw ingeslagen richting niet gelukkig acht, bestaat bij de ondergeteekenden geen bezwaar in het belang van het gemeen overleg de eedsmogelijkheid ten aanzien van ambtseeden, enz. te handhaven.

Het wetsontwerp is thans in dezen geest gewijzigd, dat, behalve in de gevallen waarin het bestaande wettelijk voorschrift uitdrukkelijk alléén de belofte eischt, ten aanzien van alle te beëdigen verklaringen bij de aanvaarding van eenig ambt, enz. de vrije keuze tusschen eed of belofte (bevestiging) zal zijn gegeven.

Een bijzondere regeling voor de lagere politieambtenaren, gelijk door een der leden gewenscht, achten de ondergeteekenden niet noodig. Indien de rechter eenig wantrouwen koestert tegen het op een ambtsbelofte opgemaakt proces-verbaal, zal hij steeds bevoegd zijn den politiebeambte te gelasten mondeling te verschijnen en dan den inhoud van zijn proces-verbaal als getuige te bevestigen.

Ofschoon inderdaad het woord „ambt” in den regel slechts pleegt gebezigd te worden ten aanzien van den drager eener publiekrechtelijke functie, verdient het toch wel aanbeveling het woord „openbaar” vóór „ambt” hier te handhaven, met het oog op de mogelijke verkeerde gevolgtrekkingen die men zou kunnen maken, indien

naast „openbare” betrekkingen, waardigheden en bedieningen alleen van „ambten” werd gesproken. Bovendien bedenke men, dat het spraakgebruik vaak met den term ambtenaar ook personen aanduidt, die in privaatrechtelijke of semi-privaatrechtelijke verhouding staan, b.v. hen, die verbonden zijn aan groote maatschappijen, de ambtenaren voor de Kinderwetten, enz. Ook spreekt de Gemeentewet in artikel 23 van „ambtenaar aan eenige aan het gemeentebestuur ondergeschikte administratie rekenplichtig”, waarmede zeker niet alleen ambtenaren bij publiekrechtelijke administraties worden bedoeld.

Wat onderscheidenlijk de juiste beteekenis is van „openbare betrekking, waardigheid of bediening” behoeft niet bij deze wetsvoordracht te worden vastgesteld. Een feit is het, dat de Grondwet nu eens spreekt van „bediening” (artikel 5) dan weder van „openbare betrekkingen” (artikel 90), terwijl in artikel 169 „waardigheden, ambten en bedieningen” naast elkander vermeld worden. In het midden latend of deze onderscheiding voldoende vol te houden is, achten de ondergeteekenden het in ieder geval volledigheidshalve gewenscht alle vier in de Grondwet en ook in tal van wetten gebezigde uitdrukkingen te gebruiken.

De redactie van de slotwoorden van deze letter (thans artikel 6) is met zorg zoo gekozen, dat deze bepaling — ook in den thans gewijzigden vorm blijft deze opmerking gelden — niet toepasselijk zou zijn op de beëdigde verklaring, afgelegd bij het aanvaarden van een bijzondere zeer tijdelijke werkzaamheid, zooals b.v. het verrichten van een taak als deskundige. In tegenstelling met deze geheel tijdelijke werkzaamheden hebben de woorden „meer duurzamen werkkring” het oog op een taak, die geruimen tijd achtereen duurt, en waarbij de af te leggen eed of belofte niet strekt tot versterking van de waarachtigheid van een bepaalde verklaring, maar is een toezegging tot plichtsvervulling voor een onbepaalden tijdsduur.

Ook de ondergeteekenden zijn geen voorstanders van het noemen van voorbeelden in de wet ter aanvulling en verduidelijking van een eenigszins gebrekkige redactie. Een enkele maal zal echter een voorbeeld wenschelijk zijn. Zoo ook hier. Indien men de laatste woorden schrapt, zou aan de uitdrukking „meer duurzamen werkkring” de beteekenis kunnen worden gehecht, als ware hier bedoeld een werkkring, die duurzamer nog is dan eenige openbare betrekking of eenig beroep. Ook is het wenschelijk uitdrukkelijk te doen uitkomen, dat ook privaatrechtelijke werkkringen hier bedoeld worden.

De opmerking, dat „dien” na „als” in den eersten naamval moet worden geplaatst, komt den ondergeteekenden voor juist te zijn.

Letter b, oud. (Artikel 2, nieuw, en artikel 3, nieuw). In deze wet is de uitdrukking „godsdienstige gezindheid” gebruikt overeenkomstig de beteekenis, die deze woorden in de jurisprudentie van den Hoogen Raad hebben verkregen. Welke wijzigingen de Hooge

Raad in den laatsten tijd ook in de tot dusverre geldende leer bij het eedsvraagstuk heeft gebracht, hierin is geen verandering gekomen, dat het woord „gezindheid” synoniem wordt geacht met „kerkgenootschap”.

Welke beteekenis nu op haar beurt de uitdrukking „kerkgenootschap” heeft, is bij deze wet niet te beslissen. Het woord „kerkgenootschap” komt in de Grondwet en in verschillende andere wetten voor en heeft daar een bepaalde beteekenis, waarin deze wet geen verandering kan noch wil brengen. Integendeel. Ook in deze wet zal het woord „gezindheid” (= „kerkgenootschap”) moeten worden opgevat in precies denzelfden zin, als ten aanzien van reeds bestaande wettelijke bepalingen het geval is.

Vreest men dat het gevolg van het niet vastleggen van een bepaalde beteekenis aan de uitdrukking „kerkgenootschap” in deze wet zijn kan, dat „indien een organisatie, die zich godsdienstige gezindheid of kerkgenootschap noemt — onverschillig of die organisatie een bepaalde kerkinrichting of eene gemeenschappelijke geloofsbelijdenis heeft — in hare statuten het afleggen van den eed verbiedt, hare leden zullen kunnen volstaan met het afleggen van de belofte of bevestiging” en dat aldus de wet buiten de grenzen der wenschelijkheid het afleggen van een belofte in plaats van een eed mogelijk maakt, dan is tegenover deze vrees in de eerste plaats op te merken, dat dit gevaar voor niet bedoelde uitbreiding dezer bepaling in volkomen gelijke mate onder de tegenwoordig geldende voorschriften bestaat. De bepaling van art. 2, (nieuw) kan wel geen andere beteekenis hebben dan de uitdrukking „naar de wijze der godsdienstige gezindheid” in tal van wetten thans heeft. De verruiming van de bevoegdheid tot het afleggen eener belofte, die deze wet geeft, is niet gelegen in artikel 2, doch uitsluitend in de artikelen 3 en 4.

Bovendien meenen de ondergeteekenden echter, dat het woord „kerkgenootschap” een voldoende duidelijke beteekenis heeft, dat het onaannemelijk is, dat de rechter er toe zou komen daaronder alle organisaties te verstaan, als boven aangeduid, organisaties die slechts als „godsdienstige vereenigingen” kunnen worden beschouwd. Er bestaat zeker voldoende grond om te vertrouwen, dat de rechterlijke macht zal voortgaan als definitie voor „kerkgenootschap” aan te nemen de omschrijving in den zin, dien ook het Departement van Justitie daaraan pleegt te geven, dat n.l. voor „kerkgenootschap” noodzakelijk is: een vereeniging van personen, die de openbare godsvereering en het daarstellen van een kerkelijken band ten doel heeft en waarvan de leden niet behooren tot eenig ander kerkgenootschap.

De vraag, of de bepalingen betreffende de inrichting en het bestuur aan de Regeering zijn medegedeeld ingevolge art. 1 der Wet van 10 September 1853 (*Staatsblad* n°. 102), kan te dezen niet beslissend zijn. Niet alleen toch moeten zij, die behooren tot buitenlandsche kerkgenootschappen, die niet onder de bepalingen der Ne-

derlandsche wet vallen, eveneens tot de belofte worden toegelaten indien dit buitenlandsche kerkgenootschap den eed verbiedt, maar bovendien kan voor een Nederlandsch kerkgenootschap het niet voldoen aan de bepalingen der wet wél strafrechtelijke gevolgen hebben, doch verlies van het karakter van kerkgenootschap kan deze nalatigheid niet veroorzaken.

De bepaling van de aanvangswoorden van letter *b* van artikel 2 (oud) uit te breiden ook tot de leden van alle godsdienstige vereenigingen en deze aldus met kerkgenootschappen gelijk te stellen, achten de ondergeteekenden op de in het Verslag daartegen aangevoerde gronden niet gewenscht.

In het Verslag is voorts twijfel geuit omtrent den rechtstoestand der Doopsgezinden na het in werking treden dezer wet. Reeds bij de behandeling der noodwet, welke door Minister Regout werd verdedigd, is de rechtsverhouding der Doopsgezinden ter sprake gebracht en uiting gegeven aan het bij sommigen bestaande gevoel van ongerustheid, of de Doopsgezinden door de nieuwe wettelijke regeling niet van verkregen rechten zouden worden beroofd en ten opzichte van de eedsaflegging in een ongunstiger toestand zouden geraken.

Evenmin als de toenmalige Minister van Justitie kunnen de ondergeteekenden inzien, welk gevaar voor de Doopsgezinden uit deze wettelijke regeling voortspruit. Indien toch de rechterlijke macht mocht aannemen dat de godsdienstige gezindheid der Doopsgezinden het afleggen van den eed niet verbiedt en ook zij zich derhalve aan het toetsingsrecht van den rechter zullen moeten onderwerpen, dan zou, ook zonder deze nieuwe wet, de bevoegdheid der Doopsgezinden tot het afleggen der belofte ophouden te bestaan. De veranderde opvatting van de rechterlijke macht zou zich dan ook ten aanzien van de bestaande bepalingen betreffende beëdiging doen gelden.

Mocht inderdaad ook op dit punt de constante jurisprudentie van den Hoogen Raad zich wijzigen en mocht verklaard worden, dat de Doopsgezinden niet behooren tot een kerkgenootschap dat den eed verbiedt, dan zal de bepaling van het eerste lid van dit artikel (nieuw) op hen niet van toepassing zijn.

Doch reden tot beklag over deze regeling zouden de Doopsgezinden niet hebben. Indien hier niet aanwezig mocht zijn een kerkelijk verbod, doch eenvoudig een op overlevering berustende godsdienstige individueele overtuiging, dan zou inderdaad, zooals in het Verslag werd opgemerkt, geen reden bestaan, waarom de Doopsgezinden aan andere bepalingen dan anderen, die individueele bezwaren tegen het afleggen van den eed hebben, zouden onderworpen zijn. Bovendien zal practisch de rechtstoepassing tegenover hen volkomen gelijk blijven. Wie als getuige, enz. een beëdigde verklaring zou moeten afleggen en overeenkomstig de waarheid verklaren zou tot de Doopsgezinde gemeente te behooren, zal ongetwijfeld, indien hij

de aan een ieder bekende gemoedsbezwaren tegen den eed opgeeft, van het toetsingsrecht van den rechter geen beletsel tegen het doen eener belofte ondervinden.

Te minder zal dit het geval zijn, nu, overeenkomstig den wensch van sommige leden, het toetsingsrecht slechts hierop zal neerkomen, dat de rechter, wanneer iemand verklaart gemoedsbezwaar tegen het afleggen van den eed te hebben en dit bezwaar opnoemt, de vrijstelling van den eed slechts zal kunnen weigeren, wanneer de rechter aanneemt dat de opgave der gemoedsbezwaren niet oprecht gemeend is. Regel wordt thans dus, dat met de opgave van gemoedsbezwaar genoeg zal worden genomen. Niet het aan den rechter geleverd bewijs van de oprechtheid der geopperde bezwaren wordt vereischt voor de vrijstelling van den eed, maar de overtuiging van den rechter in de onoprechtheid van de verklaring van den te beëdigenden persoon is noodig, om de vrijstelling te kunnen weigeren.

De ondergeteekenden vertrouwen, dat na deze wijziging, die, zooals bij de algemeene beschouwingen werd verklaard, geen wezenlijke verandering in de bedoeling van het ontwerp teweeg brengt doch slechts strekt ter wegneming van geuite theoretische bedenkingen, in dien zin dat de eenmaal geuite gemoedsbezwaren in den regel als oprecht zullen moeten worden aangenomen, menigeen zich bij de ontworpen regeling zal kunnen neerleggen, bij wien aanvankelijk tegen de toekenning van het toetsingsrecht bezwaar bestond.

Het denkbeeld van eenige leden, dat een ieder vrij zou moeten zijn een belofte af te leggen doch dat de rechter in verband met de toepassing der artikelen 1945 Burgerlijk Wetboek en 399 Wetboek van Strafvordering een onderzoek zou mogen doen naar de oprechtheid der eedsbezwaren, zonder dat dit onderzoek tot eedsdwang zou mogen leiden, heeft dit groote bezwaar, dat daardoor de mogelijkheid, om een verklaring overeenkomstig de waarheid te verkrijgen, zou worden verkleind. Door dit onderzoek zou wel kunnen voorkomen worden, dat de rechter aan een onware verklaring te veel waarde hechtte, doch dit is niet voldoende. Het is niet genoeg onware verklaringen te doen blijken, voor de handhaving van het recht zal vaak ook meer positief een ware verklaring noodwendig zijn. Deze nu kan wél in sommige gevallen door den eedsdwang worden uitgelokt, doch niet door het onderzoek, als hier bepleit.

De uitdrukking „gewetensbezwaren” sloeg geenszins alleen op godsdienstige bezwaren. Ook de bezwaren van atheïsten zouden naar de bedoeling der ondergeteekenden tot de gewetensbezwaren worden gerekend. Intusschen bestaat geen bedenking het woord „gewetensbezwaren” door „gemoedsbezwaren” te vervangen.

Omtrent de draagwijdte van het toetsingsrecht kan na al het bovenstaande hieromtrent met een kort woord worden volstaan. Dat de ondergeteekenden volkomen het gevoelen deelen van hen, die de taak van den rechter aldus omschreven, dat hij „alleen heeft te oordeelen, of de te beëdigenden persoon oprecht meent dat zijn be-

zwaren gewichtige gewetensbezwaren (gemoedsbezwaren) zijn”, zal nu wel buiten twijfel zijn.

Voor al nu de bepaling onder letter *a* van dit artikel in gewijzigden vorm tot een nieuw artikel (artikel 6) wordt geredigeerd, bestaat tegen de splitsing van letter *b* in twee gedeelten geen bezwaar.

Het woord „beëdiging” is in dit ontwerp gebezigd in de algemeene beteekenis van „versterking der af te leggen verklaring door een eed of een belofte”. Het spraakgebruik verzet zich naar de meening der ondergeteekenden hiertegen niet, terwijl zelfs verschillende wettelijke bepalingen reeds bestaan, waarin het woord „beëdigd” of „onbeëdigd” in den hier bedoelden zin is gebezigd (b. v. artikel 183 Wetboek van Strafrecht en het opschrift van Titel XXI, zesde Afdeling van het Wetboek van Strafvordering).

Evenmin als beroep is toegelaten tegen de beslissing van den kantonrechter, als bedoeld in artikel 3 (artikel 4, *nieuw*), was de mogelijkheid van beroep bij de toepassing van artikel 2 (artikel 3, *nieuw*) bedoeld. Een dergelijk beroep tegen een weigering van den rechter, om den getuige tot de belofte toe te laten, zou schorsing van het geding veroorzaken en dus te tijdrovend zijn. Veelal zal de lagere rechter den te beëdigden persoon persoonlijk kennen en zou dus het beroep de kans op juiste beoordeeling van de oprechtheid der geopperde gemoedsbezwaren niet vergrooten.

In artikel 3 (artikel 4, *nieuw*) is het vragen van toelating tot de belofte een afzonderlijke procedure, hetgeen in artikel 2 (artikel 3, *nieuw*) niet het geval is. Vandaar dat in het ontwerp een uitdrukkelijke bepaling tot uitsluiting van het beroep in het eerste geval wél, in het andere niet noodig werd geacht. Nu echter uit het Verslag blijkt, dat bij de oorspronkelijke redactie twijfel bestaat omtrent de toelaatbaarheid van beroep, achten de ondergeteekenden het gewenscht in een nieuw artikel 5 uitdrukkelijk te bepalen, dat tegen géén beslissing in zake het al dan niet verplicht zijn tot den eed beroep open staat.

Gelijk de ondergeteekenden reeds in de Memorie van Toelichting verklaarden, heeft het een punt van ernstige overweging uitgemaakt, of ter zake van den decisoren eed een bijzondere bepaling aanbevelenswaard was, b. v. in den geest van de regeling, voorkomende in het gewijzigde ontwerp tot herziening van het bewijsrecht, voorgesteld door den Minister van Raalte.

Inderdaad kan niet ontkend worden, dat het ontbreken eener bijzondere regeling ten gevolge kan hebben, dat degene, aan wien een decisore beëdiging eener verklaring wordt opgedragen, door het voorwenden van gemoedsbezwaren tot de belofte wordt toegelaten en dan een onware verklaring aflegt, terwijl hij onder het gewicht van den eed zou zijn teruggeschrikt voor het afleggen daarvan. Ook is het mogelijk, dat een partij, in de onzekerheid verkeerd of de tegenpartij een eed of een belofte zal hebben af te leggen en geen

vertrouwen stellend in een verklaring onder belofte, daardoor van de eedsopdracht zal afzien en dus een rechtsmiddel ongebruikt zal laten, dat hem thans als ultimum remedium nog ten dienste staat. Dit zijn zeer zeker twee schaduwzijden. Doch tegenover de eerste moge opgemerkt worden, dat ook het Staatsbelang door de in dit ontwerp voorgestelde regeling van het eedsvraagstuk in het algemeen wellicht een enkele maal door een onder belofte afgelegde valsche verklaring zal benadeeld worden. Waar de Staat ter wille van het groote belang der gewetensvrijheid dit risico aanvaardt, vertrouwend dat het doorzicht der rechters de niet oprecht gemeende verklaringen omtrent gemoedsbezwaren van de andere zal weten te onderscheiden, daar is het niet te onbillijk, wanneer ook het particuliere belang ter wille van diezelfde gewetensvrijheid het gevaar moet loopen nu en dan geschaad te worden, en mag ook hier op den rechter vertrouwd worden, die in de groote meerderheid der gevallen wel waken zal, dat iemand, die zich op gemoedsbezwaar beroept, doch die „geen bezwaar heeft tegen den eed, maar wel tegen den hem op te leggen decisoiren eed” niet tot de belofte wordt toegelaten. Bovendien houde men in het oog dat, wie door een valsche decisoire belofte het proces verliest, vaak zijn uiterste kracht inspant, om zijn tegenpartij strafrechtelijk wegens meenede te doen vervolgen, en dat dus meer dan ooit het zwaard van artikel 207 Wetboek van Strafrecht den aflegger eener valsche verklaring onder belofte boven het hoofd hangt en in het bijzonder bij deze gevallen dus de gelijke strafbedreiging, die tegen een valscheheid onder eede als tegen een valscheheid onder belofte bestaat, haar preventieve kracht niet zal missen.

Ten aanzien van het tweede geopperde bezwaar moge nog worden opgemerkt, dat, indien de opdrager van den eed de eedsopdracht niet zou gedaan hebben indien hij vooruit geweten had dat de tegenpartij met een beroep op gemoedsbezwaren de beslissende verklaring in den vorm eener belofte zou afleggen, de eedsopdrager bij niet-opleggen van den eed het proces toch waarschijnlijk zou verloren hebben, zoodat hij niet ernstig wordt geschaad. Om gelijke reden kan ook de bevoegdheid tot terugneming der eedsopdracht, zooals in het gewijzigd ontwerp van den Minister van Raalte voorkwam, weinig baten, gelijk terecht door sommige leden reeds is opgemerkt.

De ondergeteekenden meenen derhalve zich van het voorstellen eener bijzondere regeling te moeten blijven onthouden. Een bijzondere regeling voor den decisoiren eed zou toch tot grondgedachte hebben, dat de belofte in abstracto iets minderwaardigs is bij den eed vergeleken. Zij zou dus tegen het stelsel der wet ingaan, dat, waar het ernstige personen betreft die oprechte gemoedsbezwaren tegen het afleggen van een eed hebben, — en bij goede toepassing der wet worden alleen zoodanige personen tot de belofte toegelaten — aan hun verklaring onder belofte dezelfde waarde moet worden gehecht als aan de verklaring van andersdenkenden onder eede. Daarom meenen de ondergeteekenden op dit punt geen aanvullend

voorstel te moeten doen. Opgemerkt worde, dat de rechter vrij is, waar een te beëdigden persoon verklaart gemoedsbezwaren tegen den eed te hebben, door de hem ten dienste staande middelen zich een juist oordeel over de oprechtheid dier bezwaren te vormen. Ongewijfeld zal het aanbeveling verdienen, dat in geval van een decisoren eed van deze bevoegdheid een niet onbescheiden gebruik zal worden gemaakt, o. a. door het hooren van dengene die de eedsopdracht gegeven heeft.

Artikel 3 (artikel 4, nieuw).

Blijkens het Verslag heeft dit artikel tot veel misvattingen aanleiding gegeven. In de eerste plaats ten aanzien van den omvang van de beteekenis van dit artikel. Blijkbaar heeft men uit het oog verloren, dat alle ambtseeden buiten dit artikel vallen, aangezien daarvoor de belofte verplicht was voorgeschreven. (Na de thans aangebrachte wijziging zal ten aanzien van de ambtseeden het stelsel van vrije keuze gelden, zoodat ook thans nog dit artikel op ambtseeden geen betrekking heeft). De omvang van de toepasselijkheid van dit artikel is dus veel beperkter dan in het Verslag wordt voorgesteld.

Een ander misverstand is de vrees voor uitstel van boedelbeschrijvingen, enz. Hiertegenover houde men in het oog, dat, wie in de gevallen bij dit artikel voorzien gebruik wil maken van de bevoegdheid tot het afleggen eener belofte, *vooraf* zijn bezwaren tegen den eed aan den kantonrechter moet opgeven. De bedoeling is, dat de kantonrechter zijn beslissing moet genomen hebben vóórdat de te beëdigden persoon voor den ambtenaar moet verschijnen, in wiens handen de eed moet worden afegelegd.

Er bestaat geen bepaling, of ook nadeelen kunnen daartegen worden aangevoerd. Als zoodanig erkennen de ondergeteekenden die, welke door andere leden zijn geopperd dat de hier voorgeschreven „formeele procedure ter beslissing over iemands waarheidsliefde” — juister ware het in plaats van deze wel wat overdreven klinkende omschrijving te lezen: „procedure ter beslissing over de oprechtheid van het inzicht omtrent het al of niet hebben van gewichtige gemoedsbezwaren” — iets stuitends kan hebben. Waar intusschen de in de Memorie van Toelichting genoemde redenen voor de wenselijkheid dezer bijzondere bepaling door niemand zijn weersproken, achten de ondergeteekenden zich verplicht dit artikel, ondanks de daaraan verbonden bezwaren, te handhaven. Dat hierin opgesloten ligt een „achterstaan” van burgemeesters en notarissen bij kantonrechters en consulaire ambtenaren is allermintst het geval. Men neme toch in aanmerking, dat de hierbedoelde taak speciaal behoort tot den gewonen werkkring van de leden der rechterlijke macht en voor het buitenland van de consulaire ambtenaren.

Van „het met rechtspraak belaste college” kan in artikel 4 niet

worden gesproken, aangezien de eed slechts „in handen van” één persoon (een rechterlijk ambtenaar, tot het met rechtspraak belaste college behoorend) wordt afgelegd.

In verband met de wijziging van artikel 3, nieuw, is nu ook de redactie van artikel 4, nieuw, gewijzigd.

Artikel 5, nieuw.

Voor de beteekenis van dit artikel worde verwezen naar bladz. 11, slot, en bladz. 12, boven, in deze Memorie van Antwoord. 1)

Artikel 4, *oud* (artikel 6, nieuw).

Gelijk reeds boven is verklaard, hebben de ondergeteekenden geen bezwaar voor de ambtseeden aan te nemen, in plaats van het oorspronkelijk voorgestelde stelsel der verplichte belofte, dat van de vrije keuze. De ondergeteekenden hadden gemeend, dat door de aanvankelijk voorgestelde wijze zonder bezwaar een stap kon worden gezet op den weg, die naar vermindering van het aantal eeden leidt, waardoor de waarde van den eed in de gevallen waarin deze behouden blijft, zou worden verhoogd. Zij meenden tevens hierdoor te blijven in de lijn, die de wetgever der laatste jaren heeft ingeslagen, getuige de Gezondheidswet en de Octrooiwet.

Na de bedenkingen, die zeer vele leden hiertegen uitten, achten de ondergeteekenden ter wille van het gemeen overleg zich verplicht hieraan tegemoet te komen, omdat dit geschieden kon, zonder dat daardoor het leidende beginsel van dit ontwerp, het rekening houden met gemoedsbezwaren, wordt gekrenkt.

De consequentie brengt mede, dat nu ook ten aanzien van de niet op ambtseeden e. d. betrekking hebbende wettelijke bepalingen, welke een vrije keuze reeds inhielden en dus onder artikel 4 (*oud*) vielen, het stelsel van verplichte belofte vervalt en dat der vrije keuze gehandhaafd blijft.

Waar echter reeds uitsluitend een belofte voorgeschreven is, kunnen de ondergeteekenden geen vrijheid vinden hierop nog opzettelijk terug te komen.

Artikel 6 (artikel 4 *oud*) is nu aldus geredigeerd, dat ook dit artikel eenvoudig is een uitwerking van de slotwoorden van artikel 1. Het heeft dus alléén betrekking op die „ambtseeden, enz.”, die vorderen het afleggen, hetzij van een eed, hetzij naar de wijze der godsdienstige gezindheid van een eed of een belofte of bevestiging. Voor de ambtseeden, waarbij gevorderd werd hetzij een eed of belofte (vrije keuze), hetzij een belofte, heeft dit artikel dus geen beteekenis en blijft de oude regeling gelden.

De regelingen van de Beroepswet en Octrooiwet, ook voor zoover

1) Zie hiervóór blz. 495.

deze niet op den ambtseed betrekking hebben, vallen thans evenmin onder den omvang van dit nieuwe artikel. Zij blijven thans, gelijk zij waren. Reeds bij de algemeene beschouwingen is verklaard, dat van de bevoegdheid tot het afleggen van een belofte krachtens vrije keuze hoogst zelden gebruik wordt gemaakt.

Artikel 5, *oud* (artikel 7, *nieuw*).

Dit artikel heeft, zooals reeds bij de Algemeene Beschouwingen is gezegd, niet de bedoeling die eenige leden blijkbaar er aan toe schrijven, dat het beslissen zou, dat een verklaring door den rechter niet minder waardevol moet worden geacht omdat deze gedaan is onder belofte in plaats van onder eede, en dat te dezen aanzien de artikelen 1945 B. W. en 399 W. van Sv. nimmer zouden mogen worden toegepast. Het artikel beoogt slechts in meer algemeene termen te herhalen, wat artikel 207, lid 3, van het Wetboek van Strafrecht ten aanzien van de toepassing van dat artikel bepaalt.

In dit artikel een toevoeging op te nemen van „behoudens het bepaalde bij artikel 1945 B. W. en artikel 399 W. van Sv.” zou, hoe waar zij ook is, derhalve in het kader van dit artikel niet passen.

Wanneer een zoodanige toevoeging echter de beteekenis zou hebben den rechter in herinnering te brengen, dat hij bij de beoordeeling van de waarde der getuigenverklaringen rekening heeft te houden, met het feit, „dat eene belofte minder waarborg voor ware verklaringen oplevert dan een eed”, zou ook om principieele redenen voor de gevallen bij dit wetsontwerp bedoeld een dergelijke toevoeging niet aannemelijk zijn.

Over de vraag, of een dergelijke uitspraak van den rechter, hoezeer in strijd met het beginsel van dit wetsontwerp, voor cassatie vatbaar zou zijn, meenen de ondergeteekenden bezwaarlijk bij voorbaat reeds een meening te kunnen uiten.

Dat het stelsel van het ontwerp aan den anderen kant niet uitsluit, dat de rechter in bijzondere gevallen het feit in aanmerking kan nemen of een getuigenverklaring onder eede dan wel onder belofte is afgelegd, is duidelijk en is eveneens onder de Algemeene Beschouwingen reeds verklaard. Ten einde allen twijfel buiten te stellen aan de zéér beperkte, zuiver juridisch-technische beteekenis van het artikel, is echter nog een andere redactie gekozen, die aan het doel eveneens beantwoordt en tot misvattingen, zooals omtrent het verband tusschen dit artikel en de bovengenoemde artikelen 1945 B. W. en 399 W. van Sv., zeker geen aanleiding zal kunnen geven.

Bij de herziening van het Wetboek van Strafvordering zal de vraag ter sprake kunnen komen, of processen-verbaal van ambtenaren op den ambtseed (ambtsbelofte) moeten blijven worden afgelegd dan wel of het feit, dat de verklaring ambtelijk is, reeds voldoende moet worden geacht. Bij deze aangelegenheid is slechts noodig de ambtsbelofte met den ambtseed gelijk te stellen, een en ander

voor zoolang de totdusverre bestaande wettelijke regeling omtrent het opmaken van processen-verbaal op den ambtseed blijft gelden.

De ondergeteekenden meenen te moeten betwisten, dat niet „krachtens deze wet” eeden en beloften worden afgelegd.

De redactie van artikel 207 Wetboek van Strafrecht was niet voldoende. Niet alleen moet de belofte formeel met den eed gelijk staan, zij moet ook rechtens onder den eed begrepen zijn ten aanzien van die wettelijke bepalingen, die aan een eed bepaalde rechtsgevolgen verbinden.

Wat de jurisprudentie van den Hoogen Raad omtrent een getuigenverklaring van niet tot een kerkgenootschap behorende personen, onder eede afgelegd, zijn zal, staat aan de ondergeteekenden niet te beoordeelen. Deze vraag is trouwens niet tot getuigenverklaringen „in appèl” te beperken.

Aangezien dit artikel een verdere strekking heeft dan alleen een regeling te geven voor de toepassing van het Wetboek van Strafvordering, is het denkbeeld, om in plaats van dit artikel art. 401 van dit Wetboek te wijzigen, niet voor navolging vatbaar.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

J. LOUDON.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

CORT V. D. LINDEN.

De Minister van Marine,

J. J. RAMBONNET.

De Minister van Financiën,

TREUB.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

De Minister van Waterstaat,

C. LELY.

De Minister van Landbouw,

Nijverheid en Handel,

POSTHUMA.

De Minister van Koloniën,

TH. B. PLEYTE.

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het eedsvraagstuk nadere regeling behoeft;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

In elk geval waarin een wettelijk voorschrift het afleggen hetzij van een eed, hetzij naar de wijze der godsdienstige gezindheid van een eed of eene belofte of bevestiging vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt, wordt door een ieder, ook indien hij niet tot eene godsdienstige gezindheid behoort, de eed afgelegd, behalve in de gevallen bij de volgende artikelen voorzien.

Artikel 2.

Eene belofte of bevestiging wordt afgelegd, indien de godsdienstige gezindheid van den te beëdigden persoon hem het afleggen van een eed verbiedt.

Artikel 3.

Eene belofte of bevestiging wordt mede afgelegd, indien de te beëdigden persoon bij de beëdiging met opgaaf van beweegredenen verklaart tegen het afleggen van een eed gewichtige gemoedsbezwaren te gevoelen. In geval het met rechtspraak belaste college of de rechterlijke of consulaire ambtenaar oordeelt, dat die verklaring niet oprecht gemeend is, zal niettemin de eed worden opgelegd.

Artikel 4.

Indien de beëdiging in handen van een ander dan van een rechterlijken of consulaire ambtenaar moet plaats hebben, zal de te beëdigden persoon vooraf aan den rechter van het kanton, waarbinnen de beëdiging moet geschieden, mondeling of schriftelijk, met opgaaf van beweegredenen, kunnen verklaren gewichtige gemoedsbezwaren tegen het afleggen van een eed te gevoelen.

De kantonrechter zal dan, op het daartoe gedaan verzoek en na zoo noodig den verzoeker te hebben gehoord, beslissen, dat eene

belofte of bevestiging zal worden afgelegd, tenzij hij oordeelt dat die verklaring niet oprecht gemeend is.

Het verzoekschrift is vrij van zegel; de beschikking is vrij van zegel en van de formaliteit van registratie en wordt den te beëdigden persoon aanstonds zonder eenige kosten uitgereikt.

Artikel 5.

Tegen de krachtens deze wet genomen beslissingen van het met rechtspraak belaste college of van den rechterlijken of den consulairen ambtenaar omtrent de verplichting tot het afleggen van een eed dan wel van eene belofte of bevestiging staat geen beroep open.

Artikel 6.

Indien het wettelijk voorschrift, als in artikel 1 bedoeld, betrekking heeft op de aanvaarding van eenig openbaar ambt, van eenige openbare betrekking, waardigheid of bediening, van eenig beroep of van eenigen meer duurzamen werkkring, als die van voogden of curators, zal de te beëdigden persoon de vrije keuze hebben tusschen den eed en de belofte of bevestiging.

Artikel 7.

In wettelijke voorschriften wordt onder eed begrepen de belofte, welke krachtens deze wet voor een eed in de plaats treedt.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

De Minister van Marine,

De Minister van Financiën,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Waterstaat,

De Minister van Landbouw,

Nijverheid en Handel,

De Minister van Koloniën,

Als Bijlage I is aan de Memorie van Antwoord toegevoegd eene „Lijst der verschillende in het Staatsblad geplaatste, van kracht zijnde wettelijke voorschriften, waarin van een eed, een belofte of een bevestiging sprake is” en als Bijlage II de „Arresten van den Hoogen Raad der Nederlanden in zake het eedsvraagstuk sinds 23 Mei 1910, alsmede conclusiën van den advocaat-generaal in die strafzaken”. Dit zijn de arresten van 23 Mei 1910, W. 9000, 7 November 1910, W. 9077, 18 April 1911, W. 9187, 29 December 1913, W. 9574 en 29 Juni 1914, W. 9648. Wij meenen, ook met het oog op de plaatsruimte in ons Tijdschrift, met deze vermelding te kunnen volstaan. Bijlage I bevat niet minder dan 68 nummers waarin de eed, belofte, verklaring of bevestiging, hetzij naar den inhoud, hetzij naar den vorm of wel in verband met den tekst van het voorschrift verschillend is geregeld.

Onder 1. „Eed alléén zonder verdere aanduiding van den inhoud” komen ook voor de artt. 107 en 108 Rechtspleging Landmacht en 105 en 106 Rechtspleging Zeemacht. In die artikelen wordt echter verwezen naar art. 94 R. L. en art. 92 R. Z. alwaar gesproken wordt over „de Eed of de verklaring”, „naar de wijze hunner godsdienstige gezindheid”. Die artt. 94 en 92 missen wij geheel in de Lijst.

Onder 50 wordt, als nog van kracht, abusievelijk vermeld art. 51 der Justitieele Voorschriften voor de Landmacht, vastgesteld bij K.B. van 24 (lees 29) Juni 1907 (St.bl. No. 154). Deze zijn ingetrokken bij Kon. besluit van 23 December 1913 (St.bl. No. 448).

Red.

VERSLAG.

De Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp tot nadere regeling van het eedsvraagstuk is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens dit wetsontwerp, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 4den Maart 1915.

RUTGERS.

DE VISSER.

VAN WIJNBERGEN.

RINK.

GERHARD.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

(Ingezonden bij brief van 20 Maart 1915.)

Aan het ontwerp van wet wordt, na artikel 7, alsnog de volgende Overgangsbepaling toegevoegd:

Overgangsbepaling:

De eeden vóór het in werking treden dezer wet afgelegd door personen, die niet tot eene godsdienstige gezindheid behooren, worden geacht te zijn afgelegd op wettige wijze.

Toelichting.

Vóór het in werking treden dezer wet, vooral in den tijd toen nog met het oog op de jurisprudentie van den Hoogen Raad werd gemeend, dat personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, een eed hadden af te leggen in de gevallen bij dit wetsontwerp voorzien — n.l. wanneer, hetzij een eed, hetzij naar de wijze der godsdienstige gezindheid een eed of eene belofte of bevestiging moet worden afgelegd — zullen tal van eeden zijn afgelegd door personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren. Aan het afleggen van dien eed kunnen rechtsgevolgen zijn verbonden geweest, die thans nog niet hunne werking verloren hebben. Waar de opvatting zoude kunnen gehuldigd worden, met het oog op de laatste arresten van den Hoogen Raad en de daaruit voortvloeiende beletselen voor niet tot een kerkgenootschap behorende personen tot het afleggen van een eed, dat deze eeden als onwettig afgelegd, geen rechtsgevolgen zouden hebben, komt eene overgangsbepaling alsnog wenschelijk voor.

In de openbare vergadering der Tweede Kamer van 26 Maart 1915 is het wetsontwerp, geheel ongewijzigd, na een tweedaagsch-debat met 45 tegen 31 stemmen aangenomen. De afzonderlijke artikelen en de overgangsbepaling werden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen. Een zeer uitgebreide *algemeene* beraadslaging (Handelingen blz. 1045—1089), ging echter aan de aanneming vooraf. Dit was mede het gevolg van een door de heeren De Savornin Lohman c.s. ingediende motie luidende:

„De Kamer

van oordeel, dat in de tegenwoordige omstandigheden het wenschelijk is betreffende de verplichting tot het al dan niet afleggen van den eed geene definitieve beslissing te nemen en derhalve aan het thans aan de orde gesteld wetsontwerp het karakter toe te kennen van eene tijdelijke noodregeling.

gaat over tot de orde van den dag.”

Met deze motie hield verband een tweetal amendementen strekkende om *op dit oogenblik* slechts eene tijdelijke regeling te treffen bepaald noodzakelijk geworden door de jurisprudentie van den H. R. maar dan ook hiertoe beperkt. Dit voorstel omvatte daarom alleen hen, die niet tot eenig kerkgenootschap behooren. Toen de motie verworpen was, werden deze amendementen door de voorstellers ingetrokken. De bedoeling van de motie en de amendementen was om *thans*, in het belang van het politiek bestand, den Godsvrede, eene regeling van het eedsvraagstuk *in zijn vollen omvang* niet aan de orde te stellen. Het verdient daarbij opmerking, dat de Regeering, bij monde van den Min. van Just., mede met het oog op de mogelijkheid dat de Eerste Kamer zich eens niet met het Regeeringsvoorstel mocht vereenigen, zich had bereid verklaard om de meer beperkte regeling, neergelegd in de amendementen, te aanvaarden, hoewel zij aan *haar* ontwerp de voorkeur bleef geven. Plaatsruimte laat ons niet toe de vaak interessante debatten op te nemen, zoodat wij tot ons leedwezen verplicht zijn belangstellenden te verwijzen naar de „Handelingen”.
Red.

ZITTING 1914—1915. — 32.

Vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de strafopschorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

in overleg met de Commissie van Rapporteurs aangebracht.

(Ingezonden bij brief van 26 Februari 1915.)

Gewijzigd Ontwerp van Wet. 1)

I. In het intitulé en in de beweegreden wordt, in plaats van „de strafopschorting”, gelezen: „veroordeelingen, waarbij de straf, tenzij de rechter later anders beveelt, niet wordt ondergaan”.

II. In de bij **artikel 1** van Hoofdstuk I voorgestelde artikelen van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen aangebracht.

A. Artikel 14a wordt gelezen als volgt:

„In geval van veroordeeling tot gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en in geval van veroordeeling tot hechtenis, vervangende

1) Zie M. R. T. X blz. 38 en 333.

hechtenis daaronder niet begrepen, kan de rechter daarbij tevens het bevel geven dat de straf niet zal worden ondergaan, tenzij hij later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een bij het bevel te bepalen proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of gedurende dien proeftijd eene bijzondere voorwaarde welke bij het bevel mocht zijn gesteld, niet heeft nageleefd.

Dezelfde bevoegdheid heeft de rechter, behalve in zake van Rijksbelastingen, in geval van veroordeeling tot geldboete, doch alleen indien hem blijkt dat de betaling der boete of de tevens uitgesproken verbeurdverklaring voor den veroordeelde overwegend bezwaar oplevert.

Het bevel ten aanzien van de hoofdstraf strekt zich, voor zoover de rechter niet anders bepaalt, ook uit tot de opgelegde bijkomende straffen”.

B. Artikel 14*b* wordt gelezen als volgt:

„Nadat de uitspraak onherroepelijk is geworden, wordt ten spoedigste vanwege het openbaar ministerie door een deurwaarder of dienaar der openbare macht aan den veroordeelde in persoon eene kennisgeving beteekend, houdende de straf waartoe hij is veroordeeld, en alle tot het in artikel 14*a* bedoelde bevel betrekkelijke beslissingen.”

Artikel 14*b* wordt vernummerd tot artikel 14*e*.

C. Artikel 14*c*, tweede lid, wordt gelezen als volgt:

„De proeftijd gaat in zoodra de in artikel 14*e* bedoeld beteekening is geschied.”

Artikel 14*c* wordt vernummerd tot artikel 14*b*.

D. Artikel 14*d* wordt gelezen als volgt:

„Bij het bevel bedoeld in artikel 14*a*, kan de rechter, behalve in geval van veroordeeling tot geldboete, naast de algemeene voorwaarde dat de veroordeelde geen strafbaar feit zal begaan, als bijzondere voorwaarde stellen dat de veroordeelde de door het strafbare feit veroorzaakte schade, geheel of tot een daarbij te bepalen gedeelte, binnen een daarbij te stellen termijn, korter dan de proeftijd, zal vergoeden.

In geval van veroordeeling hetzij tot gevangenisstraf van twee maanden of langer, hetzij tot hechtenis opgelegd ter zake van eene der in de artikelen 426, 432, 453 1) of 453 omschreven overtredingen, is de rechter bevoegd bij zijn bevel ook andere bijzondere voorwaarden het gedrag van den veroordeelde betreffende, te stellen, waaraan deze gedurende den proeftijd of een bij dat bevel te bepalen gedeelte daarvan heeft te voldoen.

Die voorwaarden mogen de godsdienstige of staatkundige vrijheid niet beperken.”

1) Bedoeld is hier 433

Artikel 14*d* wordt vernummerd tot artikel 14*e*.

E. Artikel 14*e* (oud) wordt gelezen als volgt:

„Met het toezicht op de naleving der voorwaarden is het openbaar ministerie belast.

De rechter kan, indien hij daartoe termen vindt, bij zijn bevel aan eene in het Rijk gevestigde, rechtspersoonlijkheid bezittende instelling, aan den houder van eene aldaar gevestigde inrichting of aan een bijzonderen ambtenaar opdragen aan den veroordeelde ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen.

Voorschriften tot nadere regeling van dien bijstand en tot nadere aanwijzing van de instellingen en houders van inrichtingen, die met het verleen daarvan kunnen worden belast, worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur.”

Artikel 14*e* (oud) wordt vernummerd tot artikel 14*d*.

F. In de artikelen 14*f*, 14*g* en 14*h* wordt telkens, in plaats van „rechter die de strafopshorting heeft bevolen”, gelezen: „rechter die het in artikel 14*a* bedoelde bevel heeft gegeven”.

In artikel 14*h*, eerste lid, en in artikel 14*k*, tweede lid, vervallen de woorden: „der opgeschorte straf”.

G. In de artikelen 14*g*, 14*i*, 14*j* en 14*k* wordt telkens, in plaats van „het bijzondere toezicht”, gelezen: „het verleen van bijstand”.

In artikel 14*k*, laatste lid, wordt, in plaats van „dengene die bij de beslissing van dat toezicht wordt ontheven”, gelezen: „dengene die bij de beslissing daarvan wordt ontheven”.

H. Artikel 14*i*, tweede lid, wordt gelezen als volgt: „Onmiddellijk na de indiening der vordering of der conclusie bepaalt de rechter, tenzij de summier kennisneming der stukken hem aanleiding geeft om de vordering of het verzoek buiten verdere behandeling te laten, een dag voor het onderzoek der zaak”.

Artikel 14*i*, laatste lid, wordt gelezen als volgt: „De oproepingen, dagvaardingen en beteekeningen bij dit artikel voorgeschreven, vinden plaats op den voet van artikel 144 van het Wetboek van Strafvordering en kunnen, voor zoover zij van het openbaar ministerie uitgaan, ook door een dienaar der openbare macht geschieden”.

I. In artikel 14*k*, laatste lid, wordt tusschen de woorden „ministerie” en „onverwijld”, ingelascht: „door een deurwaarder of dienaar der openbare macht”.

III. In het tweede lid van het bij **artikel 1** van Hoofdstuk III voorgestelde artikel 15a van het Wetboek van Strafrecht wordt, in plaats van „mits die voorwaarden niet eene godsdienstige of staatkundige strekking bezitten”, gelezen: „mits die voorwaarden de godsdienstige of staatkundige vrijheid niet beperken”.

IV. De *Slotbepaling* wordt gelezen als volgt:

„*Slotbepalingen.*”

Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen dag. Niettemin blijven, totdat dienaangaande nader bij de wet zal zijn voorzien, de bepalingen der artikelen 14a—14k van het Wetboek van Strafrecht buiten toepassing ten aanzien van straffen door den militairen rechter opgelegd.”

De Minister van Justitie,

B. ORT.

TOELICHTING TOT DE WIJZIGINGEN.

in overleg met de Commissie van Rapporteurs aangebracht.

Door de Commissie van Rapporteurs werden den ondergeteekende nog eenige veranderingen van het gewijzigd ontwerp van wet in beraad gegeven. Zijnerzijds was hij reeds te rade geworden, dat het ontwerp alsnog zou dienen te worden aangevuld, als in de Nota van Wijzigingen onder IV is aangegeven. Het overleg, hetwelk hij in zake bedoelde veranderingen en aanvulling met de Commissie van Rapporteurs mocht hebben, heeft tot het indienen dezer Nota van Wijzigingen, welke thans kortelijk moge worden toegelicht, geleid.

I. Nu in de onder II nieuw voorgestelde redactie van het ontworpen artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht de strekking van het nieuwe instituut scherper is omschreven, komt het gewenscht voor om ook in het intitulé en in de beweegredenen grootere precisie van uitdrukking te betrachten. De naam, aan het nieuwe instituut te geven, kan, gelijk reeds in de Memorie van Antwoord werd betoogd, veilig aan de practijk worden overgelaten. De term „strafopshorting” is in verband met een en ander in het wetsontwerp thans vermeden.

II. A. Bij de nieuw voorgestelde redactie van artikel 14a heeft, gelijk reeds werd opgemerkt, het streven voorgezet om het karakter van het nieuwe instituut scherper in het licht te doen treden. Met name komt daarin thans aanstonds uit, dat degene, op wien het instituut wordt toegepast, de hem opgelegde straf niet zal on-

dergaan zoo slechts latere last tot tenuitvoerlegging, op eene der in het artikel mede genoemde omstandigheden gegrond, achterwege blijft.

B. Het voorschrift van artikel 14*b* (oud) schijnt beter op zijn plaats na artikel 14*e* (oud). Het is dienovereenkomstig met de oorspronkelijke artikelen 14*c*—14*e* vernummerd. Men vergelijkte onder *C*, *D* en *E*.

In stede van de bepaling, dat ten spoedigste eene kennisgeving wordt „gedaan”, is thans, in het belang van rechtszekerheid voor den veroordeelde, gelezen „beteekend”, terwijl tevens eenige redactionele verandering aangebracht is. De inlassching „deurwaarder of dienaar der openbare macht” scheen gewenscht, omdat anders alleen deurwaarders tot de hier bedoelde beteekening bevoegd zouden kunnen worden geacht (men vergelijkte de wijzigingen, voorgesteld onder *H* en *I*).

C. Nu in artikel 14*b* (oud), thans artikel 14*e*, gesproken wordt van eene „beteekening”, kan het ingaan van den proeftijd veilig aan het immers in rechten vaststaand tijdstip daarvan worden vastgeknoopt. De mogelijkheid, dat de veroordeelde den proeftijd zou kunnen ingaan, onbekend met de hem opgelegde voorwaarden, is bij de nieuw redactie geheel uitgesloten.

D. Het nieuwe instituut kan ten aanzien van geldboeten alleen worden toegepast, wanneer den rechter blijkt, dat de betaling der boete of de tevens uitgesproken verbeurdverklaring voor den veroordeelde overwegend bezwaar oplevert. Het komt daarom bij nadere overweging minder gewenscht voor, dat in zulk een geval bij wijze van bijzondere voorwaarde een schadevergoeding zou kunnen worden opgelegd. Dientengevolge is bij de toepassing van het nieuwe instituut met betrekking tot geldboeten de voorwaarde van vergoeding der schade thans uitgesloten.

Tevens schijnt, in geval van veroordeeling tot *hechtenis*, de oplegging van eene andere bijzondere voorwaarde dan die van schadevergoeding niet te moeten worden toegelaten, tenzij het betreft eene veroordeeling ter zake van een der overtredingen, in de artikelen 426, 432, 433 en 453 van het Wetboek van Strafrecht omschreven. In het algemeen toch draagt eene veroordeeling tot *hechtenis* niet een zoo ernstig karakter, dat de mogelijkheid tot oplegging van zoodanige andere bijzondere voorwaarden zou dienen te worden geopend. Men bedenke, dat volgens het gewijzigd ontwerp zelfs bij veroordeeling tot *gevangenisstraf*, mits van minder dan twee maanden, geen andere bijzondere voorwaarden kunnen worden opgelegd.

De bepaling betreffende voorwaarden van godsdienstige of staatkundige strekking is thans scherper geformuleerd.

E. Nu blijkens het gewijzigd wetsontwerp de aan den veroordeelde te verlenen bijstand beoogt hulp en steun bij de naleving der bijzondere voorwaarden, schijnt het niet ongewenscht, deze ge-

dachte in Hoofdstuk I van het wetsontwerp nog duidelijker naar voren te brengen en in verband daarmee den term „bijzonder toezicht” in dat Hoofdstuk te doen vervallen. Men vergelijkte de wijzigingen, voorgesteld onder *G*.

Het derde lid van artikel 14*e* (oud) is thans aldus aangevuld, dat in den daarin bedoelden algemeenen maatregel van bestuur ook zal moeten worden opgenomen de, in het tweede lid niet voorkomende, nadere aanwijzing van de instellingen en houders van inrichtingen, die met het verleenen van bijstand kunnen worden belast. Uiteraard zijn hier instellingen en houders van inrichtingen op reclasseringsgebied bedoeld.

F en *G*. De onder deze letters voorgestelde wijzigingen zullen na het voorafgaande bij enkele lezing duidelijk zijn.

H. Het komt bij nadere overweging niet wenschelijk voor om in elk geval, dat het openbaar ministerie optreedt ingevolge artikel 14*g* of artikel 14*h* of wel de veroordeelde zelf ingevolge artikel 14*g*, de vrij omvangrijke procedure te volgen in de artikelen 14*i*, 14*j* en 14*k* geregeld. Reeds de summier kennisneming der stukken kan den rechter de overtuiging schenken, dat er geen aanleiding bestaat om op de vordering of het verzoek in te gaan. Het tweede lid van artikel 14*i* is dienovereenkomstig gewijzigd. Voor zoover het verzoek betreft, is daarbij met name gedacht aan veroordeelden, querulanten b.v., die den rechter voortdurend met verzoekschriften tot wijziging van voorwaarden, enz. zouden overstroomden.

De voorgestelde wijziging van het laatste lid van artikel 14*i* vindt reeds in het voorafgaande hare toelichting.

I. Het laatste geldt mede ten aanzien van de wijziging, onder deze letter voorgesteld.

III. Men vergelijkte de nieuw voorgestelde redactie van artikel 14*d* (oud) laatste lid (I onder *D*).

IV. Terwijl de voorgestelde regelingen betreffende de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling aanstonds ook ten aanzien van aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen voor toepassing vatbaar zijn 1), zullen de bepalingen der voorgestelde artikelen 14*a*—14*k* van het Wetboek van Strafrecht op straffen, door den militairen rechter opgelegd, geen toepassing mogen vinden, alvorens zij door wijziging van de militaire wetten aan

1) Dat de bij deze wetsvoordracht voorgestelde regelingen, voor zoover niet anders is bepaald, ook voor militaire justitiabelen zullen gelden, vloeit voort uit de artikelen 12 C. W. Z., 13 C. W. L. en 1 der wetten van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191 en no. 193). Men zie ook het bepaalde in artikel 9 der wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64) omtrent de militaire gevangenisstraf en de militaire detentie (nl. dat daarvoor gelden de regelen, in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht respectievelijk voor de gevangenisstraf en de hechtenis geschreven).

de bijzondere militaire rechtsverhoudingen zullen zijn aangepast. Zoo worden, om slechts enkele voorbeeldne te noemen 2), bij de nieuw voorgestelde artikelen belangrijke bevoegdheden toegekend aan den „rechter die het in artikel 14a bedoelde bevel heeft gegeven”, terwijl bij de zeemacht sommige krijgsraden slechts een tijdelijk bestaan hebben, zoo rijzen vragen als deze, of de straffen van degradatie en van plaatsing in eene strafklasse al dan niet dienen te kunnen worden opgeschort, of aan den commandeerenden officier van militairen, te wier aanzien het nieuwe instituut is toegepast, niet wettelijk zekere bevoegdheden moeten worden verleend en verplichtingen opgelegd, terwijl, in het algemeen, de militaire dienst eischen stelt, waarmede bij de nadere regeling van het nieuwe instituut voor militairen ten zeerste rekening zal zijn te houden.

De ondergeteekende had zich nu aanvankelijk voorgesteld, dat de hier bedoelde aanpassingsarbeid in afwachting van de invoering der bij deze wetsvoordracht voorgestelde regeling, na hare vaststelling, zou kunnen worden verricht en, als samenwerking eischend van juristen en militairen, door de Commissie voor de invoering der nieuwe militaire strafwetten zou kunnen worden voorbereid. De vraag is echter bij hem gerezen, of niet de mogelijkheid dient te worden geopend om het nieuwe instituut voor burgerlijke justitiabelen eerder in werking te doen treden dan voor militaire. Hij meent, na ter zake gepleegd overleg met zijn ambtgenooten van Marine en van Oorlog, die vraag bevestigend te moeten beantwoorden. Immers de totstandkoming van den hierboven bedoelden vrij omvangrijken wetgevenden aanpassingsarbeid, waartoe ook de militaire departementen moeten medewerken, zal, met name onder de tegenwoordige buitengewone omstandigheden, wellicht geruimen tijd vorderen. En dit, terwijl de ontworpen regeling, waar alle uitvoeringsvoorschriften reeds zijn voorbereid, voor burgers betrekkelijk spoedig in werking zou kunnen treden. Waarom nu aan de burgerlijke justitiabelen het benefice van het nieuwe instituut langer dan noodig te onthouden, omdat de voorbereiding van de toepassing daarvan op militairen onder de tegenwoordige buitengewone omstandigheden meer tijd zal vorderen dan aanvankelijk kon worden vermoed?

Op grond van het bovenstaande wordt thans in een nieuw tweede lid der *Slotbepalingen* van dit wetsontwerp voorgesteld om de artikelen 14a—14k van het Wetboek van Strafrecht ten aanzien van straffen, door den militairen rechter opgelegd, buiten toepassing te doen blijven, totdat dienaangaande nader bij de wet zal zijn voorzien.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

1) Men vergelijkte ook het artikel van den officier van administratie 1ste klasse der zeemacht P. A. KEMPEN in het *Militair-rechtelijk Tijdschrift*, Deel IX, bladz. 88—99.

Vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende veroordeelingen, waarbij de straf, tenzij de rechter later anders beveelt, niet wordt ondergaan, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

NADER GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET,

waarin de wijzigingen, in overleg met de Commissie van Rapporteurs aangebracht, zijn opgenomen.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende veroordeelingen, waarbij de straf, tenzij de rechter later anders beveelt, niet wordt ondergaan, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling noodzakelijk is;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK I.

Artikel 1.

Na artikel 14 van het Wetboek van Strafrecht worden de volgende artikelen ingevoegd:

„Artikel 14a.

In geval van veroordeeling tot gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en in geval van veroordeeling tot hechtenis, vervangende hechtenis daaronder niet begrepen, kan de rechter daarbij tevens het bevel geven dat de straf niet zal worden ondergaan, tenzij hij later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van een bij het bevel te bepalen proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of gedurende dien proeftijd eene bijzondere voorwaarde welke bij het bevel mocht zijn gesteld, niet heeft nageleefd.

Dezelfde bevoegdheid heeft de rechter, behalve in zaken van Rijksbelastingen, in geval van veroordeeling tot geldboete, doch alleen indien hem blijkt dat de betaling der boete of de tevens uitgesproken verbeurdverklaring voor den veroordeelde overwegend bezwaar oplevert.

Het bevel ten aanzien van de hoofdstraf strekt zich, voor zoover de rechter niet anders bepaalt, ook uit tot de opgelegde bijkomende straffen.

Artikel 14b.

De proeftijd bedraagt bij misdrijven en bij de in de artikelen 432 en 433 omschreven overtredingen ten hoogste drie jaren, bij de overige overtredingen ten hoogste twee jaren.

De proeftijd gaat in zoodra de in artikel 14e bedoelde beteekening is geschied.

De proeftijd loopt niet gedurende den tijd dat den veroordeelde rechtens zijne vrijheid is ontnomen.

Artikel 14c.

Bij het bevel bedoeld in artikel 14a, kan de rechter, behalve in geval van veroordeeling tot geldboete, naast de algemeene voorwaarde dat de veroordeelde geen strafbaar feit zal begaan, als bijzondere voorwaarde stellen dat de veroordeelde de door het strafbare feit veroorzaakte schade, geheel of tot een daarbij te bepalen gedeelte, binnen een daarbij te stellen termijn, korter dan de proeftijd, zal vergoeden.

In geval van veroordeeling hetzij tot gevangenisstraf van twee maanden of langer, hetzij tot hechtenis opgelegd ter zake van eene der in de artikelen 426, 432, 433 of 453 omschreven overtredingen, is de rechter bevoegd bij zijn bevel ook andere bijzondere voorwaarden het gedrag van den veroordeelde betreffende, te stellen, waaraan deze gedurende den proeftijd of een bij dat bevel te bepalen gedeelte daarvan heeft te voldoen.

Die voorwaarden mogen de godsdienstige of staatkundige vrijheid niet beperken.

Artikel 14d.

Met het toezicht op de naleving der voorwaarden is het openbaar ministerie belast.

De rechter kan, indien hij daartoe termen vindt, bij zijn bevel aan eene in het Rijk gevestigde, rechtspersoonlijkheid bezittende instelling, aan den houder van eene aldaar gevestigde inrichting of aan een bijzonderen ambtenaar opdragen aan den veroordeelde ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen.

Voorschriften tot nadere regeling van dien bijstand en tot nadere aanwijzing van de instellingen en houders van inrichtingen, die met het verleen daarvan kunnen worden belast, worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Artikel 14e.

Nadat de uitspraak onherroepelijk is geworden, wordt ten spoe-

digste vanwege het openbaar ministerie door een deurwaarder of dienaar der openbare macht aan den veroordeelde in persoon eene kennisgeving beteekend, houdende de straf waartoe hij is veroordeeld, en alle tot het in artikel 14*a* bedoelde bevel betrekkelijke be-
slissingen.

Artikel 14*f*.

Indien de voorwaarden niet worden nageleefd, kan het openbaar ministerie bij den rechter die in het artikel 14*a* bedoelde bevel heeft gegeven, daarvan aan dien rechter kennis geven, met zoodanige vordering als het noodig zal oordeelen. De kennisgeving dat door den veroordeelde opnieuw een strafbaar feit is begaan, geschiedt niet vóór de nieuwe uitspraak onherroepelijk is geworden.

Het voorgaande lid is mede van toepassing, indien de veroordeelde vóór het einde van den proeftijd ter zake van een vóór het ingaan daarvan begaan strafbaar feit onherroepelijk veroordeeld wordt.

Artikel 14*g*.

De rechter die het in artikel 14*a* bedoelde bevel heeft gegeven, kan, hetzij na ontvangst eener vordering van het openbaar ministerie, hetzij op het verzoek van den veroordeelde, gedurende den proeftijd in de gestelde bijzondere voorwaarden of in den termijn waartoe deze in hare werking binnen den proeftijd zijn beperkt, wijziging brengen, het verleen van bijstand aan een ander dan degene die daarmede te voren was belast, opdragen of den proeftijd éénmaal verlengen. Die verlenging geschiedt voor ten hoogste de helft van den langsten termijn waarop de proeftijd bepaald had kunnen worden.

Artikel 14*h*.

De rechter die het in artikel 14*a* bedoelde bevel heeft gegeven, kan na ontvangst eener vordering van het openbaar ministerie, indien de voorwaarden niet worden nageleefd of de veroordeelde vóór het einde van den proeftijd ter zake van een vóór het ingaan daarvan begaan strafbaar feit onherroepelijk veroordeeld wordt, last tot tenuitvoerlegging gegeven of bepalen dat den veroordeelde van zijentwege eene waarschuwing zal worden toegediend. In het laatste geval bepaalt hij tevens de wijze waarop zulks zal moeten geschieden.

De last tot tenuitvoerlegging kan niet meer worden gegeven, wanneer de proeftijd is verstreken, tenzij de veroordeelde vóór den afloop daarvan ter zake van een gedurende den proeftijd begaan strafbaar feit is vervolgd en de vervolging met eene onherroepelijke veroordeeling eindigt. Alsdan kan nog ter zake van het begaan van dat feit binnen veertien dagen nadat de veroordeeling onherroepelijk is geworden, last tot tenuitvoerlegging worden gegeven.

Artikel 14i.

In de gevallen bij de artikelen 14*g* en 14*h* bedoeld, brengt het openbaar ministerie de zaak aan door de indiening van eene met redenen omkleede vordering. Is door den veroordeelde een verzoekschrift tot toepassing van artikel 14*g* tot den rechter gericht, dan dient het openbaar ministerie ten spoedigste nadat dat verzoekschrift in zijne handen is gesteld, eene met redenen omkleede conclusie in.

Onmiddellijk na de indiening der vordering of der conclusie bepaalt de rechter, tenzij de summiere kennisneming der stukken hem aanleiding geeft om de vordering of het verzoek buiten verdere behandeling te laten, een dag voor het onderzoek der zaak.

Het openbaar ministerie doet daarna ten spoedigste den veroordeelde en dengene die met het verleenen van bijstand is belast, tijdig tot bijwoning van het onderzoek oproepen, onder beteekening van de vordering of conclusie.

Zoowel het openbaar ministerie als de veroordeelde zijn bevoegd getuigen en deskundigen te doen dagvaarden om bij het onderzoek tegenwoordig te zijn. De rechter kan, al dan niet op verzoek van den veroordeelde, bevelen dat bepaalde personen vanwege het openbaar ministerie zullen worden gedagvaard.

De veroordeelde en degene die met het verleenen van bijstand is belast, kunnen vóór den aanvang van het onderzoek van de stukken ter griffie kennis nemen. Hetzelfde geldt ten aanzien van een advocaat of procureur binnen het Rijk de praktijk uitoefenende, indien deze verklaart tot de kennisneming door den veroordeelde te zijn gemachtigd, of, indien de zaak bij den kantonrechter wordt behandeld, ten aanzien van een bijzonder daartoe door den veroordeelde gemachtigde.

De oproepingen, dagvaardingen en beteekeningen bij dit artikel voorgeschreven, vinden plaats op den voet van artikel 144 van het Wetboek van Strafvordering en kunnen, voor zoover zij van het openbaar ministerie uitgaan, ook door een dienaar der openbare macht geschieden.

Artikel 14j.

Het onderzoek der zaak vindt plaats met gesloten deuren. Nochtans kan de veroordeelde die den leeftijd van achttien jaren heeft bereikt of meerderjarig is, verzoeken dat het onderzoek in het openbaar zal plaats vinden. De rechter beslist, of en in hoever aan dat verzoek zal worden voldaan.

Het openbaar ministerie is bij het onderzoek tegenwoordig en wordt ter zake gehoord.

De veroordeelde en degene die met het verleenen van bijstand is belast, kunnen bij het onderzoek tegenwoordig zijn en worden alsdan gehoord. De veroordeelde kan zich door een advocaat of procureur binnen het Rijk de praktijk uitoefenende, of, indien de zaak

bij den kantonrechter wordt behandeld, door een bijzonder daartoe gemachtigde, als raadsman doen bijstaan.

De bepalingen van de artikelen 154—166 en 168—189 van het Wetboek van Strafvordering vinden overeenkomstige toepassing.

De ingediende vorderingen, conclusies of verzoeken kunnen gedurende het onderzoek door het openbaar ministerie of door den veroordeelde worden gewijzigd.

Artikel 14k.

De beslissingen in de artikelen 14g en 14h bedoeld, alsmede die waarbij vorderingen of verzoeken tot toepassing van een dier artikelen worden afgewezen, zijn met redenen omkleed; zij zijn niet aan enig rechtsmiddel onderworpen.

Alleen indien de beslissing inhoudt last tot tenuitvoerlegging, wordt zij in het openbaar uitgesproken.

De inhoud der beslissing wordt vanwege het openbaar ministerie door een deurwaarder of dienaar der openbare macht onverwijld op den voet van artikel 144 van het Wetboek van Strafvordering betekend aan den veroordeelde, aan dengene die met het verleen van bijstand is belast, zoomede aan dengene die bij de beslissing daarvan wordt ontheven."

Artikel 2.

Aan artikel 266, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering wordt een nieuwe tweede zin toegevoegd, luidende: „Hij, te wiens aanzien artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht is toegepast, kan in denzelfden vorm verzet doen, doch niet dan uiterlijk binnen den tijd van veertien dagen na dien, waarop het vonnis bij verstek gewezen vanwege het openbaar ministerie aan hem in persoon zal zijn betekend."

HOOFDSTUK II.

EERSTE AFDEELING.

Artikel 1.

Het derde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De duur der vervangende hechtenis is ten minste een dag en ten hoogste zes maanden."

Artikel 2.

Het laatste lid van artikel 23 der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en het daarbij aan artikel 1 der wet van 25 Mei 1880 (*Staatsblad* no. 86) toegevoegde lid vervallen.

Artikel 3.

Het vijfde lid van artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De hechtenis kan voor ten hoogste acht maanden worden opgelegd in de gevallen waarin wegens samenloop van misdrijven, herhaling van misdrijf of het bepaalde bij artikel 44 het maximum der geldboete wordt verhoogd.”

TWEDE AFDEELING.

Artikel 4.

In het tweede lid van artikel 23 alsmede in het eerste lid van artikel 34 van het Wetboek van Strafrecht vervallen de woorden: „binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd.”

Artikel 5.

Het derde lid van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt: „De betaling van een gedeelte der boete bevrijdt van de uitvoering van een evenredig gedeelte der vervangende straf.”

Artikel 6.

Aan artikel 341 van het Wetboek van Strafvordering wordt een nieuw tweede lid toegevoegd, luidende:

„Voor zoover de straf bestaat in geldboete of verbeurdverklaring van bepaalde voorwerpen, wordt door den ambtenaar, in wiens naam de tenuitvoerlegging geschiedt, een bepaalde termijn van ten hoogste twee maanden gesteld, binnen welchen de geldboete moet worden voldaan, of de verbeurdverklaarde voorwerpen moeten worden uitgeleverd, dan wel het geldelijk bedrag, waarop zij bij de uitspraak zijn geschat, moet worden betaald. Die termijn kan door dien ambtenaar telkens worden verlengd, doch mag nimmer den duur van één jaar te boven gaan.”

HOOFDSTUK III.

Artikel 1.

De artikelen 15—17 van het Wetboek van Strafrecht worden vervangen door de volgende:

„Artikel 15.

De tot gevangenisstraf veroordeelde kan, wanneer twee derden

van zijn werkelijke straftijd en tevens ten minste negen maanden daarvan zijn verstreken, voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld. In geval de veroordeelde meerdere gevangenisstraffen achtereenvolgens moet ondergaan, worden zij ten deze als één straf aangemerkt.

Bij deze invrijheidstelling wordt tevens een proeftijd voor den veroordeelde bepaald en worden voorwaarden gesteld, waaraan deze gedurende den proeftijd zal moeten voldoen.

De proeftijd is even lang als het nog overblijvende gedeelte van den werkelijke straftijd van den veroordeelde, doch duurt ten minste een jaar. De proeftijd loopt niet gedurende den tijd dat den veroordeelde rechtens zijne vrijheid is ontnomen.

Artikel 15a.

Aan de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt als algemeene voorwaarde verbonden dat de veroordeelde geen strafbaar feit zal begaan, noch zich op andere wijze zal misdragen.

Aan de voorwaardelijke invrijheidstelling kunnen bovendien bijzondere voorwaarden het gedrag van den veroordeelde betreffende, worden verbonden, mits die voorwaarden de godsdienstige of staatkundige vrijheid niet beperken.

Met het toezicht op de naleving der voorwaarden is steeds het openbaar ministerie belast.

Op de naleving der voorwaarden kan bovendien een bijzonder toezicht in het leven worden geroepen.

Gedurende den proeftijd kan in de gestelde bijzondere voorwaarden wijziging worden gebracht of het bijzondere toezicht aan een ander dan degene die daarmede te voren was belast, worden ogedragen.

Aan den voorwaardelijk in vrijheid gestelde wordt een verlofpas uitgereikt, waarin alle hem gestelde voorwaarden zijn uitgedrukt. In geval van toepassing van het voorgaande lid wordt hem een nieuwe verlofpas uitgereikt.

Artikel 15b.

De voorwaardelijke invrijheidstelling is te allen tijde herroepbaar in geval de veroordeelde in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden.

De tijd verlopen tusschen de invrijheidstelling en de hervatting van de tenuitvoerlegging der straf wordt niet in rekening gebracht op den duur der straf.

De herroeping kan alleen geschieden gedurende den proeftijd, behoudens het bepaalde bij artikel 16, laatste lid.

Artikel 16.

Alle besluiten uit de toepassing der artikelen 15—15b voort-

vloeiende, worden genomen door het hoofd van het Departement van Justitie, het Centraal College voor de Reclasseering gehoord, en, voor zoover de besluiten tot voorwaardelijke invrijheidstelling betreft, op voorstel of na ingewonnen bericht van het gevangenisbestuur.

De aanhouding van den voorwaardelijk in vrijheid gestelde die in strijd handelt met de in zijnen verlofpas uitgedrukte voorwaarden, kan in het belang der openbare orde worden bevolen door het hoofd van de gemeentepolitie ter plaatse waar hij zich bevindt, of door den officier van justitie van het arrondissement waartoe die plaats behoort, onder verplichting om daarvan onverwijld kennis te geven aan het Departement van Justitie.

Volgt daarna de herroeping, dan wordt zij geacht bevolen te zijn en wordt de tenuitvoerlegging der straf geacht hervat te zijn op den dag der aanhouding.

Artikel 17.

Het formulier der verlofpassen, de nadere regeling van het toezicht op de naleving der voorwaarden en die van de taak van het Centraal College voor de Reclasseering op het gebied der voorwaardelijke invrijheidstelling zoomede de verdere voorschriften ter uitvoering van de artikelen 15—16 worden vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur. Daarbij wordt in acht genomen dat het bijzondere toezicht uitsluitend mag gericht zijn op het verleen van hulp en steun aan den veroordeelde.”

Artikel 2.

Artikel 32, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„De bepalingen der artikelen 14, 15—17, 21 en 22 vinden ten aanzien van de straf van plaatsing in eene Rijkswerkinrichting overeenkomstige toepassing.”

Slotbepalingen.

Deze wet treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

Niettemin blijven, totdat dienaangaande nader bij de wet zal zijn voorzien, de bepalingen der artikelen 14a—14k van het Wetboek van Strafrecht buiten toepassing ten aanzien van straffen door den militairen rechter opgelegd.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en

Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

Het wetsontwerp is in de Vergadering der Tweede Kamer van 18 Maart 1915 met 54 tegen 9 stemmen aangenomen.

Bij de openbare behandeling onderging het ontwerp slechts eene kleine redactiewijziging in art. 15, 3de lid. Van een drietal amendementen van meer ingrijpenden aard, werden er twee door de voorstellers weder ingetrokken, het derde verworpen.

De beraadslagingen liepen voor een groot deel over theoriën van straf en strafrecht. De plaatsruimte in ons Tijdschrift laat niet toe ze hier over te nemen. Nu zij tot practische resultaten niet geleid hebben, hopen wij dat dit gemis door onze lezers niet te zeer zal worden gevoeld. Belangstellenden verwijzen wij naar de Handelingen 1914/15 blz. 859—940.

Red.

TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1914—1915. — 227.

Afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmee, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals.

VOORLOOPIG VERSLAG. 1)

Algemeen verklaarde men zich ingenomen met de voorgestelde afschaffing van de approbatie van de vonnissen der krijgsraden door het Hoog Militair Gerechtshof. De bezwaren tegen dit instituut oordeelde men in de Memorie van Toelichting zoo juist uiteengezet, dat men het onnoodig achtte daaraan iets toe te voegen.

De wijze, waarop, in verband met deze afschaffing, het appèl in dit wetsontwerp nader is geregeld, kon echter vele leden niet bevredigen. Dat aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals een zelfstandig recht van hooger beroep wordt verleend, juichte men, als vanzelf sprekend, eenstemmig toe, maar dat daarnaast de bevoegdheid van het Hoog Militair Gerechtshof, om aan het vervolgende Staatsorgaan appèl te gelasten, gehandhaafd blijft, had bedoelde leden teleurgesteld. Sommige leden aarzelden niet te verklaren, dat zij aan het wetsontwerp hun stem niet zouden kunnen geven, indien

1) Zie M. R. T. X, blz. 193.

Red.

niet alsnog daarbij tevens het geautoriseerd appèl wordt afgeschaft.

Opgemerkt werd, dat tegen het geautoriseerd appèl voor een goed deel dezelfde bezwaren zijn aan te voeren als in de Memorie van Toelichting tegen de approbatie naar voren zijn gebracht. Het verantwoordelijkheidsgevoel van den lageren rechter, zijn zelfstandigheid en zijn gezag en aanzien bij de justiciabelen moeten door het bestaan van dit instituut worden geschaad. Daarom was er naar de meening der hier aan het woord zijnde leden alle aanleiding thans, nu de approbatie komt te vervallen, die autorisatie ook in haar vollen omvang af te schaffen en niet slechts voor een deel, zooals wordt voorgesteld. Het geheele instituut dezer autorisatie houdt trouwens met de approbatie nauw verband; zonder de laatste zou de eerste wel nimmer een plaats hebben gekregen in ons oude militaire strafprocesrecht; immers een bevel tot appèl, uitgaande van het hof van appèl zelf, dat straks in beroep onbevooroordeeld zal moeten beslissen, is met de elementaire beginselen van een juiste strafprocedure in lijnrechten strijd. In de gebreken, die tot voor korten tijd onze militaire rechtspleging aankleefden, moet de verklaring van het bestaan der approbatie en der autorisatie worden gezocht. Mag men aannemen, dat de tegenwoordige militaire strafrechtsprocedure voldoet aan de eischen, die in het belang van den beklaagde mogen en moeten worden gesteld, dan ruime men thans ook alle, op zich zelf irrationeële, overblijfselen van den vroegeren toestand op.

Sommige leden voegden hier nog aan toe, dat — wat op bladz. 5 der Memorie van Toelichting daartegen ook moge worden aangevoerd — naar hunne meening het geautoriseerd appèl neerkomt op een verkapte approbatie, zij het dan een min formeele approbatie. Zoolang het bestaan blijft, zullen alle vonnissen van de krijgswraden door het Hoog Militair Gerechtshof moeten worden onderzocht ter beantwoording van de vraag, of er voor het uitlokken van appèl aanleiding bestaat. Laat het hof binnen de acht dagen, volgende op het tijdstip, waarop voor den auditeur en den beklaagde de termijn voor zelfstandig appelleren is verstreken, niets van zich hooren, dan beteekent dat, dat het hof geen reden ziet, waarom tegen het vonnis zou kunnen worden opgekomen; in het andere geval lokt het een nieuwe behandeling der zaak, nl. in hooger beroep, uit. Gelijkt deze bemoeiing, deze contrôle op de lageren rechter, zonder dat partijen er om vroegen, in werkelijkheid niet zeer veel op de approbatie, die het wetsontwerp wil afschaffen? De hier aan het woord zijnde leden konden zich niet onttrekken aan den indruk, dat de wensch van het Hoog Militair Gerechtshof om althans voor een deel zijn gezag waarop het bij het bekende conflict zoo uitermate gesteld bleek te zijn — zich bij de Regeering, toen deze dit wetsontwerp voorbereidde, krachtig heeft doen gelden. Maar is dit inderdaad het geval, dan is te meer te vreezen, dat de toepassing der bevoegdheid van dien aard zal zijn, dat daaruit conflicten met de krijgswraden noodzakelijk moeten voorkomen.

Voorts werd er op gewezen, dat in de gevallen, waarin het hof aangaande zijn voornemen betreffende het gelasten van appèl zich niet eerder uit dan na het verstrijken van den termijn voor het gewone appèl, de enkele mogelijkheid van een geautoriseerd appèl voor den beklagde verlenging van de preventieve hechtenis medebrengt.

Volgens de Memorie van Toelichting is de Regeering, bij haar voorstel tot behoud van het geautoriseerd appèl, geleid door de overweging, dat de autorisatie voor een belangrijk deel bescherming van den beklagde ten doel en ten gevolge heeft, aangezien in militaire strafzaken de kans, dat de beklagde van het instellen van appèl zal afzien, ook in gevallen, waarin zijn werkelijk belang zoude medebrengen te appellereen, grooter is dan in burgerlijke strafzaken.

Aan vele leden kwam deze opmerking echter minder juist voor. Zij konden niet aannemen, dat de militaire beklagden, door den voorzitter van den Krijgsraad gewezen op de gelegenheid tot appèl en voorgelicht door hun raadsman, in het algemeen hun belang zoo weinig zouden begrijpen, dat zij vaak tegen hun belang in van de openstaande gelegenheid tot appèl zouden afzien. Deze beklagden mogen voor het meerendeel jonge lieden zijn, zij hebben toch minstens den leeftijd bereikt, waarop de burger groepen is zijn militaire plichten te vervullen en van personen van dien leeftijd mag men verwachten, dat zij, desnoods na ontvangen voorlichting, hun belang kunnen beoordeelen. Door aan het Hoog Militair Gerechtshof op te dragen te waken voor het belang, dat voor den beklagde gelegen is in de voorziening in appèl, zou zorgeloosheid van de beklagden zelf ten aanzien van dit punt in de hand worden gewerkt en dit kan toch waarlijk niet aanbevelenswaardig heeten. Veeleer moet bevorderd worden, dat de beklagden steeds zelfstandig aan deze vraag hun aandacht wijden.

De hier aan het woord zijnde leden wezen er voorts op, dat — afgezien van de verlenging van de preventieve hechtenis, waarvan hierboven sprake was en die *alle* beklagden bedreigt — de toepassing door het hof van zijn bevoegdheid appèl uit te lokken voor een beklagde kan medebrengen, dat hij langer in voorloopige bewaring wordt gehouden dan anders het geval zoude zijn. Wie zal beter dan de beklagde zelf kunnen beoordeelen of de kans op rechtsherstel tegen het bezwaar van zulk een verlenging der preventieve hechtenis opweegt? Men behoeft hier trouwens niet eenmaal aan preventieve hechtenis te denken. Het enkele feit van een nieuwe behandeling der zaak te Utrecht, waarheen beklagde zich dan zal hebben te begeven, kan in diens subjectieve waardeering zooveel bezwaren hebben, dat hij een beroep, hoe goede kansen dat hem ook moge bieden, beslist niet wensch. Moet hem dan toch, terwijl ook het vervolgend Staatsorgaan geen aanleiding meent te hebben beroep in te stellen, een behandeling in beroep door het Hoog Militair Gerechtshof kunnen worden opgedrongen? Dit schijnt vooral ook ongewenscht om deze reden, dat zulk een appèl ook zal kunnen worden

gelast op grond van vormgebreken, of van de onjuist geoordeelde juridische constructie van het vonnis, waarmede het *belang* van den beklagde in geen enkel opzicht is gemoeid. Zal het middel van geautoriseerd appèl alleen strekken in het belang van den beklagde, dan zou in elk geval toepassing in geval van vormgebreken moeten worden uitgesloten. Voorts ware de toepassing ook te beperken tot de gevallen, waarin een veroordeelend vonnis is geweest; de tekst der wet laat haar ook toe bij vonnissen, die voor den beklagde gunstig zijn geweest. Wel is waar kan bij een geautoriseerd appèl beklagde tot geen zwaardere straf worden veroordeeld dan in eersten aanleg is opgelegd, maar deze bepaling waarborgt den betrokkene nog niet tegen de onaangename gevolgen, die, afgezien van de straf, een behandeling in appèl voor hem kan medebrengen.

Eindelijk werd er op gewezen, dat aangezien het vervolgend Staatsorgaan bij het Hoog Militair Gerechtshof staat onder de bevelen van den Minister van Justitie, in die gevallen, waarin het belang van den beklagde zulks duidelijk wenschelijk doet zijn, een behandeling in appèl door den Minister kan worden uitgelokt. In deze mogelijkheid, gevoegd bij de op de auditeurs rustende verplichting om ook appèl aan te teekenen tegen beslissingen, waarbij de belangen van beklagde zijn verkort, zag men voldoende waarborg voor een behoorlijke bescherming van die belangen.

Nog werd door enkele leden het denkbeeld geopperd, het geautoriseerd appèl alleen te laten voortbestaan voor de gevallen, waarin aan het hof appèl „in het belang der wet”, d.w.z. ter correctie van een onjuiste wetsuitlegging, wenschelijk voorkomt. Andere leden merkten echter op, dat dit denkbeeld, indien bedoeld is een procedure, analoog aan die van art. 98 der wet op de Rechterlijke Organisatie, met het geautoriseerd appèl in den bestaanden vorm niets gemeen heeft. Zonder in de zaak te treden, bepaalden zij zich tot de opmerking, dat een voorziening in cassatie in het belang der wet uitgaat van het openbaar ministerie, zonder dat de Hooge Raad daartoe eenigen stap doet. Van autorisatie is daar geen sprake.

Eenige leden, de opmerking makende, dat na het vervallen der approbatie de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof van zeer geringen omvang zullen zijn, stelden de vraag, of, in het belang der schatkist, in de samenstelling van het hof geen vereenvoudiging kan worden aangebracht. Zij meenden dat met een kleinere bezetting dan de tegenwoordige alleszins zou kunnen worden volstaan.

Enkele leden stelden de vraag, of het niet mogelijk ware de terminologie van de ontworpen nieuwe en van de te wijzigen artikelen meer in overeenstemming te brengen met het tegenwoordige spraakgebruik. Zij begrepen, dat het niet aanging uitdrukkingen uit de bestaande wet in de nieuwe artikelen stelselmatig door meer moderne te vervangen, maar meenden dat men toch niet zoover mocht gaan, dat men in die nieuwe artikelen woorden bezigde in een thans niet meer geldende beteekenis. Als voorbeeld wees men op het woord

„gewijsdens” (in zijn dubbelen meervoudsvorm); dat voorkomt in het nieuwe art. 56 van de Provisioneele Instructie (art. 3 van het wetsontwerp) en dat daar wordt gebezigd voor een beslissing, waartegen hooger beroep, door het hof uit te lokken, nog openstaat. In datzelfde artikel is het woord „bedenklijk” gebruikt in een thans geheel in onbruik geraakte beteekenis en zouden de woorden „consteert” en „geprovoceerd aan den hove” ook met voordeel door andere kunnen worden vervangen. Men wees er hierbij op, dat het ontwerp zich in art. 1 ook niet angstvallig heeft onthouden van het veranderen van de vroeger gebruikelijke woorden.

Voorts had het, uit een taalkundig oogpunt, de aandacht getrokken, dat in het nieuwe art. 211 R. L. (art. 1 van het wetsontwerp) in den vierden naamval, mannelijk, enkelvoud wordt gesproken van „dengenen” en in art. 212 van „dengene”. In het nieuwe artikel 57 P. I. (art. 3 van het wetsontwerp) staat eenmaal „krijgraad”.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 24sten Maart 1915.

SCHIM VAN DER LOEFF.

BEUMER.

LIMBURG.

HEERES.

EERDMANS.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

De beklagden, terechtstaande o.a. wegens: 1o. het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden, 2o. het in openbaar de orde verstoren, zijn wel terecht schuldig verklaard aan de overtredingen van artt. 426 en 453 W. v. S., maar hun had niet voor elk dier feiten eene afzonderlijke straf opgelegd mogen worden, aangezien die feiten één geheel vormen, zoodat ingevolge art. 55, eerste lid W. v. S. alléén de straf, gesteld in art. 426, mag worden toegepast.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 11 Augustus 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, op 24 Juli 1914 gewezen in de zaak tegen D., oud 22 jaar, geboren te Terheijden, milicien-soldaat bij de 3de Mitrailleur-afdeeling, en O., oud 22 jaar, geboren te Terheijden, milicien-soldaat bij het 17e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 23, 62, 180, 426 en 453 van het Wetboek van Strafrecht, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April

1886 (*Staatsblad* No. 64) en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, zijn schuldig verklaard ieder aan:

„1o. het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden,

„2o. het in staat van dronkenschap verkeerende, in het openbaar de orde verstoren,

„3o. wederspanningheid”,

en deswege veroordeeld ieder:

voor het feit sub 1o. tot eene geldboete van één gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door één dag hechtenis, voor het feit sub 2o. tot eene geldboete van drie gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door drie dagen hechtenis, voor het feit sub 3o. tot eene week gevangenisstraf;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 31 Augustus 1914 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving van den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden de voornoemden D. en O., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, voor wat betreft de schuldigverklaring van de gedaagden aan — en hunne veroordeeling wegens:

1o. het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden, 2o. het, in staat van dronkenschap verkeerende, in het openbaar de orde verstoren, en dat de gedaagden alsnog bij Sententie van den Hove, met weglating van artikel 453 van het Wetboek van Strafrecht onder 1o. zullen worden schuldig verklaard aan: „in staat van dronkenschap verkeerende, in het openbaar de orde verstoren” en deswege veroordeeld ieder tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hof's uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door vijf dagen hechtenis, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, ook wat betreft de schuldigverklaring der gedaagden, nu onder 2o. aan „wederspanningheid” en hunne veroordeeling deswege tot ééne week gevangenisstraf voor ieder, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemde D. en O., gedaagden in hooger beroep, ter andere zijde, voor wie schriftelijk ter rolle is verklaard, dat zij zich ten deze wenschen te gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagden voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, hebben terechtgestaan ter zake, dat zij op 9 Juni 1914 des namiddags te ongeveer 7 uur te Terheijden op den openbaren weg, in uniform gekleed,

1o. zich in kenlijken staat van dronkenschap hebben bevonden,

2o. terwijl zij in dien toestand verkeerden, door met hunne rijwielen over den weg te werpen, in het openbaar de orde hebben verstoord,

3o. toen de gemeente- en onbezoldigd drijksveldwachter J. hen ter zake van de sub 1o. en 2o. genoemde feiten, wilde geleiden voor den hulpofficier van Justitie, zich daartegen met geweld hebben verzet, zoodat genoemde ambtenaar verplicht was hen los te laten, en op den grond kwam te vallen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 24 Juli 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagden te laste gelegde, met hunne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: dat sub 1o. het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden, dat sub 2o. het in staat van dronkenschap verkeerende, in het openbaar de orde verstoren, dat sub 3o. wederspanningheid, en te dier zake gedaagden heeft veroordeeld ieder: voor het feit sub 1o. tot een geldboete van één gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door één dag hechtenis; voor het feit sub 2o., tot een geldboete van drie gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door drie dagen hechtenis; voor het feit sub 3o. tot ééne week gevangenisstraf;

Overwegende dat de bewezen- en schuldigverklaring te recht is geschied en de qualificatie in het vonnis aan de bewezen verklaarde feiten gegeven, is juist;

Overwegende dat echter in het vonnis ten onrechte zoowel voor het in den aanhef en onder 1o. te laste gelegde als voor het in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde afzonderlijk straf is opgelegd, aangezien immers de feiten, in de telastlegging in den aanhef en onder 1o. en 2o. omschreven, vormen één geheel van feiten (ten deele, zooals blijkt uit den aanhef onder 2, dezelfde), vallende in meer dan ééne strafbepaling — artikelen 426 en 453 van het Wetboek van Strafrecht — zoodat, ingevolge artikel 55, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht, slechts ééne dier bepalingen, bij verschil die waarbij de zwaarste hoofdstraf is gesteld — in dezen, artikel 426 van het Wetboek van Strafrecht — wordt toegepast;

Overwegende dat dus het vonnis, voor zooverre daarbij aan gedaagden straf is opgelegd, niet in stand kan blijven;

Gezien behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, op 24 Juli 1914 ten laste van gedaagden geweest, voor zoover daarbij aan gedaagden straf is opgelegd;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Veroordeelt gedaagden ter zake als in het vonnis aangegeven, ieder: voor de feiten in de telastlegging in den aanhef en onder 1 en 2 omschreven tot eene geldboete van drie gulden, met bepaling, dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen en voor het feit in de telastlegging in den aanhef en onder 3 omschreven tot gevangenisstraf van ééne week, zijnde het Hof met den Krijgsraad van oordeel, dat deze laatste straf staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Het met een rijwiel berijden van een verboden pad te 's-Gravenhage (Art. 77 der Algemeene Politieverordening), begaan door een officier van hooger (titulaires) rang dan dien van „eersten Luitenant ter Zee” en dientengevolge in eerste instantie terechtstaande voor het H. M. G. (art. 50 P. 1.) — Gedaagde niet verschenen.

In de zaak ter eerster instantie aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof tusschen den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer, ter eenre

en

X., oud 57 jaar, geboren te den Helder, thans kapitein ter zee titu-

lair, 1) wonende te 's-Gravenhage, gedaagde ter andere zijde, ingevolge artikel 50 der Provisioneele-Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, ter eerster instantie voor het Hof terechtstaande.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de conclusie door den eischer ambtshalve genomen, daartoe strekkende, dat de gedaagde, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie, 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 77g en 77i der Algemeene Politieverordening voor 's-Gravenhage van 15 Juli 1902, laatstelijk gewijzigd bij besluit van 4 Augustus 1913, zal worden schuldig verklaard aan: „als bestuurder „van een rijwiel daarmede berijden het pad langs het troittoir aan „den Bezuidenhoutschen weg van de brug bij de Heerengracht af „tot aan het bebouwde gedeelte voorbij de Daendelsstraat, behoudens „den afrit van het pad ten Zuidwesten van den Koekamp naar den „Bezuidenhoutschenweg weg”, en deswege veroordeeld tot een geldboete van twee gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop 's Hofs uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, te vervangen door twee dagen hechtenis.

Gezien een verzoekschrift van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht d.d. 7 Juli 1914 strekkende tot het verkrijgen van 's Hofs mandament van dagvaarding in persoon van X., destijds kapitein-luitenant ter zee, 2) ter zake voormeld;

Gezien de beschikking van het Hof van 15 September 1914, waarbij den exploitateur is gelast om op bekwamen termijn voornoemden Kapitein-Luitenant ter zee te dagvaarden om in persoon of bij gemachtigde te verschijnen voor het Hof, opdat in deze zaak zal worden geprocedeerd zooals behoort, en is bepaald, dat in deze zaak informatiën niet zullen worden genomen;

Gezien het ingevolge deze beschikking op den 19den September 1914 aan den gedaagde betekende exploit om ter rolle van den Hove te verschijnen op Dinsdag 29 September 1914 des voormiddags te halfelf uur;

Gezien den staat van dienst van den gedaagde, afgegeven door den Secretaris-generaal bij het Departement van Marine den 1sten Juli 1914, waaruit blijkt, dat de gedaagde bij Koninklijk Besluit van 1 September 1876 is aangesteld tot adelborst 1ste klasse;

Gezien een door denzelfden Secretaris-generaal voor eensluitend uittreksel geteekend afschrift van een proces-verbaal betreffende het afleggen van den eed door den gedaagde als adelborst 1ste klasse

1) Het verdient nog opmerking, dat de betrokkene was „afgevoerd” uit het korps zeeofficieren. Red.

2) Ook dit was reeds een titulaire rang. Red.

op 26 October 1876 aan boord van Zijne Majesteits schroefstoomschip „Leeuwarden”, liggende te Willemsoord;

Overwegende dat de gedaagde is gedagvaard ter zake, dat hij in den voormiddag van den 25sten Maart 1914 omstreeks 8 uur als bestuurder van een rijwiel daarmede te 's-Gravenhage heeft bereiden het pad langs het trottoir aan den Bezuidenhoutschen weg van de brug bij de Heerengracht af tot aan het bebouwde gedeelte voorbij de Daendelsstraat, behoudens den afrit van het pad ten Zuidwesten van den Koekamp naar den Bezuidenhoutschen weg;

Overwegende dat de gedaagde ten dienenden dage niet is verschenen;

Overwegende dat het proces-verbaal van den agent van politie der 2de klasse der gemeente 's-Gravenhage H. op den eed als veldwachter opgemaakt onder meer inhoudt, dat relatant verklaart, dat hij den 25sten Maart 1914 des voormiddags te 8 uur heeft gezien, dat een man op een rijwiel rijdende was op het beschelpte voetpad gelegen langs het trottoir van den Bezuidenhoutschen weg van de brug bij de Heerengracht af tot aan het bebouwde gedeelte voorbij de Daendelsstraat, behoudens den afrit van het pad ten Zuidwesten van den Koekamp naar den Bezuidenhoutschen weg te 's-Gravenhage, en dat die persoon, desgevraagd, opgaf te zijn X., geboren 19 Februari 1857 te den Helder, van beroep Kapitein-Luitenant ter zee der Koninklijke Nederlandsche Marine, wonende te 's-Gravenhage;

Overwegende dat door dezen inhoud van dit proces-verbaal wettig en overtuigend bewezen is hetgeen den gedaagde is te laste gelegd, met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat dit feit oplevert: „het te 's-Gravenhage met „een rijwiel berijden van het pad langs het trottoir aan den Bezuidenhoutschen weg van den brug bij de Heerengracht af tot aan „het bebouwde gedeelte voorbij de Daendelsstraat, behoudens den „afrit van het pad ten Zuidwesten van den Koekamp naar den Bezuidenhoutschen weg”;

Gezien de voormelde wetsartikelen met dien verstande dat de politieverordening laatstelijk gewijzigd is den 29sten Juli 1914;

Recht doende ter eerster instantie in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde is te laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Qualificeert dit als bovengezegd;

Veroordeelt X. te dezer zake tot een geldboete van twee gulden; 1)

Bepaalt dat deze boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden nadat deze Sententie kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door twee dagen hechtenis;

1) Om tot deze uitspraak te komen zijn bijna 7 maanden (25 Maart—16 October) verlopen tusschen den datum waarop het feit gepleegd en dien waarop de Sententie gewezen is. En dan betreft het hier nog wel een feit dat om den rang van den beklagde maar in ééne instantie berecht

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. van Soest.

De krijgsraad te 's-Gravenhage spreekt een beklagde, beschuldigd van het op 20 Juni 1914 slaan van zijnen meerdere in rang, vrij omdat niet is bewezen dat het feit op dien datum zoude zijn gepleegd.

Het H. M. G. acht het ten laste gelegde bewezen behoudens dat het feit niet is gepleegd den 20sten maar den 30sten Juni 1914, welke vergissing aan eene schrijffout is toe te schrijven, waardoor gedaagde niet in zijne verdediging is benadeeld. Veroordeeling wegens het slaan en kwetsen van zijnen meerdere in rang.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 25 Augustus 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te s-Gravenhage, op 5 Augustus 1914 gewezen in de zaak tegen C., oud 20 jaar, geboren te Rotterdam, milicien-soldaat bij het Regiment Grenadiers, die bij gemeld vonnis met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht is vrijgesproken van hetgeen hem bij dit vonnis is te laste gelegd;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 8 September 1914 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den exploi-

kan worden. Wat een omslag en wat een schrijfwerk is hiervoor bovendien noodig!

Tal van klemmende redenen zijn er om dergelijke zaakjes langs disciplinaire weg af te doen. Zou het Hoog Militair Gerechtshof niet kunnen goedvinden om, in anticipatie op art. 2 der Wet op de Krijgstucht, zich hiertegen niet te verzetten? Ook thans reeds zou dit van juridisch standpunt zeer wel te verdedigen zijn en er werd door voorkomen dat, gelijk ons onlangs ter oore kwam, bij den krijgsraad te 's-Gravenhage, naar het schijnt uit gebrek aan tijd, overtredingen eenvoudig onvervolgd blijven, hoewel processen-verbaal bij dozijnen op afdoening wachten. Zoo wij den tijd kunnen vinden, hopen wij eerlang aan deze ook praktisch niet onbelangrijke aangelegenheid eenige beschouwingen te wijden.

Red.

teur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden C., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 2 lid 1 en 7 lid 1 en 3 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* No. 162) en 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan:

„als soldaat in tijd van vrede en niet voor den vijand, zijnen meerderen in rang slaan en daardoor, kwetsen” en deswege veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hof's uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf, van 10 Juli 1914 — 5 Augustus 1914, in mindering zal worden gebracht, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden C., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich ten deze wil gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende, dat gedaagde voor den Krijgsraad te 's-Gravenhage heeft terechtgestaan ter zake, dat hij te 's-Gravenhage in de Oranjekazerne op den 20sten Juni 1914 na eene woordenwisseling met den korporaal C. van het Regiment Grenadiers aangaande den dienst van kamerwacht, dien meerdere in rang opzettelijk met eene veldflesch in het gezicht heeft geslagen ten gevolge waarvan die meerdere aan den mond werd gewond;

Overwegende dat die Krijgsraad bij op 5 Augustus 1914 gewezen en op 13 Augustus 1914 gearresteerd vonnis het feit den gedaagde te laste gelegd niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, aangezien niet is bewezen, dat het te laste gelegde feit op 20 Juni 1914 zoude zijn gepleegd, weshalve de Krijgsraad den gedaagde heeft vrijgesproken;

Overwegende dat die vrijspraak ten onrechte heeft plaats gehad, zoodat het vonnis des Krijgsraads niet in stand kan blijven;

Overwegende zoo naar aanleiding van de behandeling der zaak in eersten aanleg als van die in hooger beroep, dat den gedaagde bij of na zijne inlijving de mededeeling is gedaan, dat hij onder de mili-

taire tucht staat, welke mededeeling is vervat in de voorlezing der krijgsartikelen, welke voorlezing ten aanzien van gedaagde is geschied blijkens zijne erkentenis en de desbetreffende, ten processe overgelegde, hem voorgehouden akte, inhoudende dat hem de krijgsgeschiedenis voor het krijgsvolk te lande vastgesteld, duidelijk zijn voorgelezen, welke akte is opgemaakt te 's-Gravenhage den 16den Januari 1914 en door den kapitein T. en den fourier S., met gedaagde, ondertekend;

dat gedaagde ter terechtzitting van het Hof heeft opgegeven: Op den 30en Juni 1914 was ik als kamerwacht aangewezen en kreeg ik de opdracht om den koffieketel naar de keuken te brengen. Toen ik in de keuken kwam, zeide de luitenant van den dag tot mij, dat ik te laat met den koffieketel in de keuken was gekomen. Later heeft de korporaal C. mij daarover ook nog aangesproken, waarop ik driftig ben geworden. Toen de korporaal C. mij over het late brengen van den koffieketel in de keuken onderhield, had ik mijn veldflesch in mijn hand;

Overwegende dat de navolgende getuigen in eersten aanleg onder eede hebben verklaard:

1e. J., milicien-sergeant bij de 3e compagnie, 3e bataljon van het Regiment Grenadiers: Op 29 Juni 1914 had ik als sergeant van de week een militair als kamerwacht op den volgenden dag aangewezen, die het niet zijn kon. Die vergissing heb ik eerst hersteld op 30 Juni 1914 voormiddags om halfzes uur door C. als kamerwacht op dezen dag aan te wijzen. Om 5 uur met de reveille had ik al een ander als kamerwacht kunnen aanwijzen, maar dat is me toen door 't hoofd gegaan. Ik deed voor het eerst de week als sergeant. De dienst was me nog wat vreemd. Ik ben sinds 16 Juni 1914 sergeant. Ik heb C. bij zijne aanwijzing dadelijk gelast den ketel in de keuken te brengen. Hij beijverde zich aan mijn last gevolg te geven. Ik merkte niet dadelijk dat hij nog naar de sleutels van de kast moest zoeken, waarin de ketel zich bevond. Dat hoorde ik later pas. Onder het koffiedrinken om 6 uur v.m. kwam ik op kamer 10 in de Oranje-kazerne en hoorde daar een woordenwisseling tusschen korporaal C. en C. over het te laat komen van de ketel in de keuken. Wat zij precies zeiden weet ik niet. Ik hoorde C. zeggen: „daar heb ik reeds een standje voor gehad”. Ik ging toen verder de compagnie in niet lettende op hetgeen verder tusschen hen plaats vond. Kort daarop zag ik C. de chambrée verlaten, gevolgd door korporaal C., die riep: „kom hier!, kom hier!” Toen zij beiden in de gang waren en ik ze niet meer zag, hoorde ik een klap. Ik ging kijken en zag den korporaal C. staan met een bloeddende mond en tegenover hem C., die er bleek en ontdaan uitzag. Ik kan niet verklaren, dat C. op dit moment een veldflesch in zijn hand had. Wel had hij een veldflesch in de hand, toen hij de kamer verliet. Aan de klap te hooren zou ik denken, dat die niet veroorzaakt is geworden door een slag met de hand. Er was koffie ge-

stort op den grond en er droop koffie langs den witten muur. Ik heb C. naar de kamer gezonden, zeggende ongeveer, juist weet ik het niet meer: „hoe kun je zoo iets doen?“, waarop C. ongeveer zeide: „als ik driftig ben, ken ik mezelf niet meer. Ik heb zoo iets „wel eens meer gehad!“;

2e. C., korporaal bij de 1e compagnie, 2e bataljon van het Regiment Grenadiers: Op 30 Juni 1914 was ik fungeerend-sergeant van de week van de 1e en 2e compagnie van het 2e bataljon Grenadiers en dien dag belast met het eten halen voor het 2e bataljon. Toen ik 's morgens om 6 uur in de keuken kwam om koffie te halen, kreeg ik eene bemerking van den officier van den dag, dat de koffieketel van de 4e compagnie 2e bataljon te laat in de keuken was gebracht. De koffieketel moet in de keuken zijn om 5¼ uur v.m. en het was geschied om 6 uur v.m. Ik ging naar de soldatenkamer van de 4e compagnie van het 2e bataljon en riep den kamerwacht, waarop de milicien C. zich als zoodanig aanmeldde. Ik vroeg hem toen waarom hij den ketel zoo laat bezorgd had, waarop hij op brutalen toon antwoordde: „dan moet de sergeant me maar eerder comman- „deeren en niet om halfzeven“. Ik zeide dat het nu zes uur was en dat het niet halfzeven kan geweest zijn en dat ik me daarmee niet verantwoord kon. Toen zei hij tegen mij: „lul niet vent, houd je „bek en bemoei je d'er niet mede!“ Ik zei, dat hij wel moest weten dat hij tegen een meerdere sprak, waarop hij de kamer aflopende zeide: „stik“ of barst“ of iets dergelijks en de gang inging. Terwyl hij wegliep, riep ik hem driemaal achterna: „grenadier, kom eens hier“! doch hij liep door, waarna ik hem op de gang achterna ging en nog eens riep: „grenadier, kom hier!“ Hij draaide zich onverwachts om gooide me koffie in mijn gezicht, naderde me, greep zijn veldflesch bij de hals en bracht me twee slagen daarmede op mijn mond toe, waardoor mijn lip bloedde en mij een tand uitgeslagen werd. Ik heb daardoor een paar dagen pijn gehad. Ik ben voor het kwetsuur aan mijn mond in Utrecht in 't tandeninstituut behandeld van uit het militair hospitaal aldaar. Ik heb op geenerlei wijze aanleiding gegeven tot opwinding van C. Ik heb hem op kalmen toon toegesproken. Nadat hij den slag had toegebracht heeft hij zijn rechterhand nog in zijn zak gestoken;

Overwegende dat door de aanwijzingen, voortvloeiende uit voormelde opgaven van gedaagde en voormelde getuigenverklaringen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd behoudens dat het feit niet gepleegd is den 20en maar den 30en Juni 1914, welke vergissing aan een schrijffout is toe te schrijven, waardoor gedaagde niet in zijne verdediging is benadeeld;

Gezien de artikelen 74 der Militiewet, 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886

(*Staatsblad* nr. 64), 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* nr. 162), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 55, 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad den 5en Augustus 1914 in deze zaak tegen gedaagde geweest en den 13en Augustus d. a. v. gearresteerd;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met zijn schuld er aan, hetgeen gedaagde is te laste gelegd met voormeld voorbehoud;

Qualificeert dit feit als: het als soldaat in tijd van vrede en niet voor den vijand zijnen meerdere in rang slaan en kwetsen;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dezer gevangenisstraf van tien Juli 1914 af tot vijf Augustus 1914 geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. C. de Wilde Jr.

*Veroordeeling wegens desertie tot één dag militaire detentie van een verlofganger der Nationale Militie, die niet had voldaan aan eene oproeping om in werkelijken dienst te komen, nu hij te goeder trouw, naar aanleiding van eene beschikking van den Minister van Oorlog, in de meening heeft verkeerd eerst later te moeten opkomen.
Beteekenis van de artt. 75, 77, 85 en 98 der Militiewet.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 11 Augustus 1914 gemachtigd hooger be-

roep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem op 3 Juli 1914 gewezen in de zaak tegen D., oud 21 jaar, geboren te Groningen, milicien-soldaat bij het 1e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht is vrijgesproken van hetgeen hem bij dit vonnis is te laste gelegd;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 31 Augustus 1914 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden D., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 74 en 98 der Militiewet, 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* No. 35) en artikel 91 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan: „eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door „als verlofganger der militie, niet te voldoen aan een, te zijnen aanzien gedane, oproeping voor werkelijken dienst, gevolgd door vrij„willige aangifte, zonder achterhaald te zijn, doch niet binnen vier „weken, misdrijf, ten aanzien van het misdadige, de meeste overeen„komst hebbende met eerste desertie, in tijd van vrede, gepleegd door „een soldaat, gevolgd door arrestatie”; en deswege veroordeeld tot veertien dagen militaire detentie, — alzo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden D., gedaagde in hooger beroep ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij diens verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij verlofganger zijnde der Nationale Militie niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping van den Burgemeester van Oude-Pekela van 20 December 1913 om op 16 Januari 1914 bij zijn korps, het 1e Regiment Infanterie te Assen in werkelijken dienst te komen, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 27 Mei 1914 te Assen bij zijn korps heeft aangegeven;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 3 Juli 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, dit aan gedaagde te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard; gedaagde echter te dier zake niet strafbaar heeft geoordeeld en hem heeft vrijgesproken;

Overwegende dat tot de bewezen- en schuldig-verklaring gebruik is gemaakt van de verklaring van den getuige van O., waarin echter het een en ander voorkomt, dat deze getuige niet zelf heeft gezien, gehoord of ondervonden, maar van anderen heeft vernomen of waarvan hij de kennis heeft geput uit door hem gelezen bescheiden;

Overwegende dat van deze verklaring, zooals zij in het vonnis is opgenomen, slechts het volgende als getuigenis in den zin der wet kan worden aangemerkt: „op 16 Januari 1914 is beklagde niet „bij de 1e Compagnie, 1e bataljon van het 1e Regiment Infanterie „te Assen onder de wapenen verschenen en ook na dien datum tot „op heden (9 Juni 1914) heeft hij daarbij geen dienst als militair „gedaan. Op 27 Mei 1914 is beklagde aan mij overgegeven.”

Overwegende dat een aan gedaagde vertoond behoorlijk gewaarmerkt afschrift van een schrijven van den Minister van Oorlog dd.: 8 April 1914, Afd. Dienstplicht, nr. 152 M., gericht aan den Commandeerenden Officier van het 1e Regiment Infanterie, inhoudt machtiging ingevolge artikel 98 van de Militiewet, aan dien Commandeerenden Officier om den militie-plichtige D. als deserteur af te voeren;

Overwegende dat, wordt voor het bewijs van de verklaring van den getuige van O. slechts van bovenstaand gedeelte gebruik gemaakt en bij de bescheiden, in het vonnis voor het bewijs gebezigd, nog gevoegd bovenbedoeld schrijven van den Minister van Oorlog van den inhoud als boven aangegeven, alsdan de bewezen- en schuldig-verklaring in het vonnis te recht is geschied, zoodat het vonnis, met verbetering der bewijsvoering, voor zooverre in stand kan blijven;

Overwegende dat de Krijgsraad tot zijn oordeel, dat gedaagde ter zake van het bewezen verklaarde niet strafbaar is en behoort te worden vrijgesproken, is gekomen op deze gronden, dat uit een ten processe overgelegd schrijven van den Minister van Oorlog van 26 Februari 1914, houdende beschikking op een verzoekschrift van gedaagde, blijkt, dat Zijne Excellentie aan gedaagde heeft bericht, dat hij zich zoo spoedig mogelijk na terugkomst hier te lande bij zijn korps moet aanmelden en dat hem na die aanmelding weder groot verlof zal worden verleend tot 16 Januari 1915; dat gedaagde mede door het ten processe overgelegd uittreksel zakboekje Rotterdamsche Lloyd, aannemelijk heeft gemaakt, dat hij van 20 Januari 1914 tot 25 Mei 1914 een reis heeft gemaakt van Rotterdam naar Java en terug; dat dus blijkt, dat gedaagde aan het eerste punt van de beschikking van den Minister van Oorlog heeft voldaan; dat, de Minister van Oorlog, nu hij, blijkens de overgelegde stukken aan

gedaagde heeft te kennen gegeven, dat hij zich onmiddellijk na aankomst hier te lande bij zijn korps moest melden, en dat hem dan groot verlof zou worden verleend, — niet bevoegd moet worden geacht, als zijnde na zijne beslissing van 26 Februari 1914 tegenover gedaagde gehouden, 1) om op 8 April 1914 niettemin zijne afvoering als deserteur te gelasten, ook niet, omdat vóór dien niet gebleken was, dat gedaagde aan het eerste punt der aanschrijving niet had voldaan; dat toch artikel 75 alinea 3 wel bepaalt, dat een ingelijfde met groot verlof kan worden gezonden, maar zulk een verlofganger niet is één als bedoeld in Hoofdsuk IX der Militiewet, daar artikel 85 spreekt van blijven in werkelijken dienst, terwijl in geval van artikel 75 alinea 3 nog geen oefening of dienst heeft plaats gehad, gelijk dan ook artikel 77 alinea 4 uitdrukkelijk, artikel 98 toepasselijk verklaart, hetgeen in artikel 75 niet geschied is; dat gedaagde dus ten onrechte als deserteur is afgevoerd;

Overwegende met betrekking hiertoe: dat, ingevolge artikel 98 van de Militiewet, de verlofganger, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, als deserteur wordt behandeld, zoodra hij, ingevolge den last van den Minister van Oorlog, als deserteur is afgevoerd;

Overwegende dat gedaagde, zooals boven wettig en overtuigend bewezen is verklaard, niet heeft voldaan aan eene oproeping voor den werkelijken dienst en daarop, ingevolge den last van den Minister van oorlog, als deserteur is afgevoerd; dat nu wel in het vonnis van den Krijgsraad wordt betoogd, dat de Minister tot het geven van dien last niet bevoegd was, als zijnde hij na zijne beslissing van 26 Februari 1914 tegenover gedaagde gebonden, maar van zoodanige gebondenheid in de Wet niets te lezen staat;

Overwegende dat ten processe ook vaststaat, dat aan gedaagde, die op 17 April 1913, krachtens artikel 75 der Militiewet, is ingelijfd als loteling der lichting van 1913, groot-verlof is verleend tot aan het tijdvak, waarin in 1914 de eerste-oefening zou worden aangevangen van manschappen der categorie, waartoe hij behoort; dat echter in het vonnis, met een beroep ook op artikel 77, derde en vierde lid, der Militiewet, wordt betoogd, dat op zoodanigen verlofganger, als niet verkeerende in de omstandigheden, omschreven in artikel 85, eerste lid, de bepaling van artikel 98 dier wet, omtrent het oproepen voor den werkelijken dienst, niet van toepassing is;

Overwegende dat de gevallen, bedoeld in artikel 77, derde lid, en in artikel 75, derde lid, der Militiewet geheel gelijk staan, immers in elk van beide aan een ingelijfde milicien tot aan éénzelfde tijdvak groot-verlof wordt verleend; dat dus de wetgever geen denkbare reder kan hebben gehad om eene bepaling, die hij deed gelden voor het éene geval, buiten toepassing te houden voor het andere; dat daarom moet worden aangenomen, hetzij dat in de Wet de be-

paling van artikel 77, vierde lid, omtrent het toepasselijk zijn van artikel 98 op hen, aan wie het in het derde lid bedoeld uitstel is verleend, ten overvloede is opgenomen, omdat immers de rechtstoestand van het zenden met groot-verlof in de Wet uitdrukkelijk in al zijne gevolgen wordt geregeld, hetzij dat die bepaling geenszins is overbodig maar de wetgever verzuimd heeft haar ook te doen gelden voor het geheel gelijke geval van artikel 75, derde lid, welk verzuim dan echter als onwillekeurig en daarom voor den uitlegger van geene beteekenis mag worden beschouwd;

Overwegende dat in het eene en in het andere geval artikel 98 op de verlofgangers van artikel 75, derde lid, van toepassing is, zoodat ten onrechte in het vonnis is aangenomen, dat gedaagde ter zake van het bewezen verklaarde niet strafbaar is en het vonnis in zoverre niet in stand kan blijven;

Overwegende dat het bewezen verklaarde feit behoort te worden gequalificeerd als: „eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door „een soldaat, door, als verlofganger der militie, niet te voldoen aan „eene oproeping voor den werkelijken dienst, gevolgd door vrijwillige „aangifte doch niet binnen vier weken, misdrijf, ten aanzien van het „misdadige, de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in „tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd door arrestatie;

Overwegende met betrekking tot de op te leggen straf; dat gedaagde het aan zich zelve te wijten heeft, dat hij aan de oproeping voor den werkelijken dienst niet heeft voldaan, omdat hij zonder het daarvoor noodige verlof de buitenlandsche zeevaart is gaan beoefenen en na het verliezen van zijn zakboekje, niet hier te lande, waar hij nog in Augustus 1913 en in Januari 1914 is geweest, zich is gaan vergewissen van het tijdstip van opkomst; dat hij echter aannemelijk heeft gemaakt, dat hij te goeder trouw meende in Maart of April 1914 te moeten opkomen en bij die opvatting tot den Minister van Oorlog het verzoekschrift heeft gericht, waarop is gevolgd de beschikking van dien Minister van 26 Januari 1914; dat die beschikking nu is vervat in zoodanige termen, dat gedaagde mocht aannemen, dat zijn verzuim om op 16 Januari 1914 onder de wapenen te komen, hem niet zoude worden aangerekend, indien hij slechts zoo spoedig mogelijk na terugkomst hier te lande bij zijn korps zich aanmeldde, wat hij inderdaad heeft gedaan; dat daarom de billijkheid medebrengt, dat hij, nu hem, zij het wellicht niet bedoeld, door den Minister van Oorlog straffeloosheid was voorgespiegeld, worde gestraft met eene zoo licht mogelijke straf;

Gezien de artikelen 74, 55, en 98 der Militiewet, 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64); het eenig artikel der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* No. 35), 91 van het Wetboek van Strafrecht, 62 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 3 Juli 1914 gewezen voor zovere gedaagde ter zake van het, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen verklaarde niet strafbaar is geoordeeld en is vrijgesproken;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand, met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven;

Qualificeert het ten laste van gedaagde bewezen verklaarde als: eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, als verlofganger der militie, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, gevolgd door vrijwillige aangifte doch niet binnen vier weken, misdrijf, ten aanzien van het misdadige, de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd door arrestatie;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot militaire detentie van één dag;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 23 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens en S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. M. H. de Boer.

Mishandeling van een rijksontvanger van in- en uitvoerrechten, op surveillance op den rijksweg, is niet mishandeling van een ambtenaar in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, nu de beklagde, hoewel wetende met een ontvanger te doen te hebben, niet wist dat deze op surveillance was en het surveilleeren van een rijksontvanger op den openbaren weg niet zoozeer behoort tot diens gewone ambtsbezigheden, dat ieder die op den openbaren weg hoort met een rijksontvanger te doen te hebben, nu ook mag worden geacht met diens surveilleeren aldaar bekend te zijn, terwijl ook niet is gebleken van uiterlijk waarneembare omstandigheden, waaruit beklagde heeft moeten opmaken, dat hij een ambtenaar voor zich had, die was in de rechtmatige uitoefening van zijne bediening.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

K., oud 22 jaar, geboren te Zevenaar, milicien-kanonnier bij het Korps Rijdende Artillerie, die bij vonnis door den Krijgsraad te Arnhem, gewezen den 12den Juni 1914, met aanhaling der artikelen 300 en 304, aanhef en sub 2o. van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) en 74 der Militiewet, is schuldig verklaard aan:

„mishandeling gepleegd tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening”

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden;

Van welk vonnis door beklaagde hooger beroep is ingesteld bij het Hof alzoo appellant van dit vonnis ter eenre, — voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen appellant vrij te spreken, subsidiair: hem wegens mishandeling te veroordeelen tot eene geldboete,

en

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 7 Juli 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat de appellant, met inachtneming van het aangegevene, zal worden verklaard, bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 4 Mei 1914 te Babberik, gemeente Zevenaar, opzettelijk den rijksontvanger van in- en uitvoerrechten N., die zich op den rijksweg op surveillance bevond, in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, met de vuist een krachtigen slag tegen het aangezicht heeft toegebracht ten gevolge waarvan zijn oog is opgezwollen en hij achterover tegen den grond is gevallen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 12 Juni 1914 gewezen vonnis, dit aan appellant te laste gelegde, met zijne schuld daar

aan, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard met dien verstande, dat het te laste gelegde feit niet is gepleegd op 4 Mei 1914 maar op Zondag 3 Mei 1914, zijnde hier blijkbaar een schrijffout aanwezig, waardoor appelland, blijkens zijne opgaven, echter niet in zijne verdediging is benadeeld; het bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: mishandeling gepleegd tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening en te dier zake appelland heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring in het vonnis te recht is geschied echter met den verderen verstande, dat niet wettig en overtuigend bewezen is, dat appellants opzet is gericht geweest op het slaan van den rijksontvanger N., terwijl deze zich op den rijksweg op surveillance bevond; dat immers volgens de verklaring van dezen getuige, deze aan appelland wel heeft medegedeeld, dat hij ontvanger was van het grenskantoor te Babberik, maar niet, dat hij toen op den rijksweg surveilleerende was, terwijl het surveilleeren van een rijksontvanger op den openbaren weg niet zóo zeer behoort tot diens gewone ambtsbezigheden, dat ieder die op den openbaren weg hoort met een rijksontvanger te doen te hebben, nu ook mag worden geacht met diens surveilleeren aldaar bekend te zijn en ten processe overigens ook niet is gebleken van uiterlijk waarneembare omstandigheden, waaruit appelland heeft moeten opmaken, dat hij destijds een ambtenaar voor zich had, die was in de rechtmatige uitoefening van zijne bediening;

Overwegende dat, in verband hiermede, de qualificatie, als niet passend op hetgeen wettig en overtuigend bewezen blijkt te zijn, is onjuist en de opgelegde straf te zwaar, zoodat in zooverre appelland met het vonnis is bezwaard en dit niet in stand kan blijven;

Gezien behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikelen 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht; artikel 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191); artikelen 209 en volgende van de rechtspleging bij de Landmacht; artikel 55 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen met dien verstande als in het vonnis reeds vermeld en den verderen verstande als boven aangegeven, hetgeen aan appelland is te laste gelegd;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 12 Juni 1914 ten laste van appelland gewezen voor zooverre betreft de qualificatie aan het bewezen verklaarde gegeven en de straf hem opgelegd;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Qualificeert het ten laste van appelland bewezen verklaarde als: „mishandeling”;

Veroordeelt hem te dier zake tot een geldboete van vijftien gulden;

Bepaalt, dat deze geldboete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van dertig dagen;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan boven als wettig en overtuigend bewezen is verklaard;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 23 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. van Woelderen.

Beteekenis der uitdrukking „uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg” in art. 39 septies W. v. S. in verband met de militaire rechtspleging.

Als zoodanig geldt niet het resumeeren en arresteeren — gelijk de verdediging betoogde — maar het pronuntiëeren van het vonnis „omdat de duidelijke strekking van eene bepaling als die van art. 39 septies W. v. S. is, om met betrekking tot den leeftijd van den minderjarige het beslissend moment te leggen in het oogenblik waarin alle bemoeiingen van den eersten rechter met de strafzaak zijn afgelopen.”

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 26 Juni 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 5 Februari 1914 gewezen in de zaak tegen P., oud 18 jaar, geboren te Bergen op Zoom, lichtmatroos, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 135, 137, 142, 144, 145 en 162 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No 193), het eenig artikel van de Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* No. 35) en der artikelen 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 9, 27bis, 39 septies en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 185,

189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

„desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepe-
ling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem,
„waarop hij dient, afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid
„ten genoeg des rechters te kunnen bewijzen”,
en deswege veroordeeld onder opheffing van het arrest, waarin hij
zich krachtens de beschikking van verwijzing bevindt, tot plaatsing
in een tuchtschool voor den tijd van één maand;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 1
September 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den
exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden P., ter
rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot teniet-
doening van het vonnis van den Krijgsraad, alléén voor wat de op-
gelegde straf betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van
den Hove, met weglating van de artikelen 9, 27bis en 39septies van
het Wetboek van Strafrecht, zal worden veroordeeld tot eene
maand militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van
het beroepen vonnis, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden P., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor
wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove moge
behagen het vonnis van den Krijgsraad, ten deze gewezen, te be-
vestigen;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat
zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof,
is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad te Willemsoord
heeft terechtgestaan ter zake dat hij zich aan desertie in tijd van
vrede heeft schuldig gemaakt, door, dienende aan boord van Hare
Majesteits „Gelderland”, opzettelijk op den 7den December 1913 des
avonds te 8 uur, terwijl die bodem te Algiers vertoefde, te zijn ach-
tergebleven van passagieren, wetende dat hij zich daardoor in de
onmogelijkheid ging stellen om met gemelden bodem, dien hij wist
op den 8en December 1913 van Algiers naar Nederland te zullen
vertrekken, de reis derwaarts mede te maken en voorts zonder ver-
gunning langer dan twee dagen van dien bodem afwezig te zijn
gebleven; immers zijnde hij, gedaagde, nadat gemelde bodem op den
8sten December 1913 ter aanvaarding van de terugreis naar Ne-
derland zonder hem, gedaagde, van Algiers was vertrokken, te
laatstgemelder plaatse in den avond van den 9den daaraanvolgende
door de politie aangehouden en vervolgens gevangelijk per
particuliere schepen opgezonden naar Rotterdam, alwaar hij, ge-

daagde, op den 21en December 1913 is aangekomen en gevangelijk is overgebracht naar de marinierskazerne aldaar;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 5 Februari 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, op grond van de bewijsmiddelen, in het vonnis genoemd; het bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem, waarop hij dient, afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen; en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld, onder opheffing van het arrest, waarin hij zich krachtens de beschikking tot verwijzing bevindt, tot plaatsing in een tuchtschool voor den tijd van één maand;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring te recht is geschied; de qualificatie is juist maar de straf, aan gedaagde bij het vonnis opgelegd, is niet overeenkomstig de Wet, zoodat het vonnis, voor zooverre de strafoplegging betreft, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat toch bij het Wetboek van Strafrecht het toepassen van de voor minderjarige personen bestemde straffen en maatregelen is gebonden aan den eisch, dat de minderjarige schuldige tijdens de uitspraak van het eind-vonnis in eersten aanleg den leeftijd van achttien jaren nog niet hebbe bereikt, terwijl in dit geval aan dien eisch niet is voldaan, doordien gedaagde op 20 Juni 1914 den 18-jarigen leeftijd heeft bereikt en het vonnis van den Krijgsraad, blijkens de daarop gestelde aantekeningen, buiten tegenwoordigheid van den veroordeelde is uitgesproken op 6 Juli 1914 en, op verzoek van den Advocaat-Fiscaal, ter presentie van den veroordeelde opnieuw op 26 Augustus 1914;

Overwegende dat van de zijde van gedaagde is betoogd, dat eene dergelijke redeneering, door den Advocaat-Fiscaal in diens conclusie gevoerd, niet juist is, omdat men bij de toepassing van voorschriften van het Wetboek van Strafrecht in de militaire justitie nimmer uit het oog mag verliezen, dat deze voorschriften zijn geschreven voor commune en niet voor militaire delicten; dat, terwijl in gewone strafzaken het wijzen en uitspreken van het vonnis geacht wordt terzelfder tijd te geschieden, althans in ieder geval de rechters, die het vonnis wijzen, te voren ook weten, op welken datum dit vonnis zal worden uitgesproken, dit in de militaire rechtspraak geheel anders is daar daarbij tusschen wijzen en uitspreken van het vonnis eenige tijd verloopt en soms zelfs vrij geruime tijd zooals blijkt in dit geval; dat daarom, aangezien het nimmer de bedoeling des wetgevers geweest kan zijn, in dergelijke gevallen een volkomen juist gewezen vonnis door uitstellen van de uitspraak onjuist en in strijd met de Wet te doen worden, artikel 39 septies van het Wetboek van Strafrecht in militaire zaken moet worden opgevat in dien zin, dat de kinderwetten van toepas-

sing zijn, indien de beklaagde den leeftijd van 18 jaren nog niet heeft bereikt op het oogenblik, dat het vonnis van den Krijgsraad wordt geresumeerd en gearresteerd, dat is in dit geval op 10 Februari 1914, op welken datum het vonnis aan dezen beklaagde ook is aangezegd, hetgeen misschien niet juridisch, maar dan toch feitelijk met een uitspraak van het vonnis gelijk staat en van welken datum af de termijn van acht dagen voor appèl begon te loopen;

Overwegende dat dit betoog niet opgaat, omdat de duidelijke strekking van eene bepaling, als die van artikel 39 septies van het Wetboek van Strafrecht is, om met betrekking tot den leeftijd van den minderjarige het beslissend moment te leggen in het oogenblik, waarin alle bemoeiingen van den eersten rechter met de strafzaak zijn afgelopen; dat dus bij toepassing van dit artikel op militaire strafzaken eveneens, in den geest des wetgevers, naar dit moment behoort te worden gezocht en het dan blijkt te liggen niet in het resumeeren en arresteren van het vonnis of in het communiceeren daarvan aan den veroordeelde, maar in het pronuntieeren van het vonnis, hetgeen in den vollen Krijgsraad moet geschieden, hetzij nadat de veroordeelde heeft verklaard, dat hij voornemens is van het vonnis in hooger beroep te gaan, hetzij nadat het vonnis door het Hoog Militair Gerechtshof is geaprobeerd, hetzij nadat het vonnis vanwege den Advocaat-Fisikaal, door het Hof daartoe gemachtigd, hooger beroep is ingesteld; dat dit in de praktijk bij normale verhoudingen tusschen het Hoog Militair Gerechtshof en de Krijgsraden, zooals er echter ten tijde van het wijzen van dit vonnis tusschen het Hof en den Krijgsraad te Willemsoord niet hebben bestaan, tot geene bezwaren behoeft te leiden, omdat steeds kan worden zorg gedragen, dat de uitspraak van het vonnis niet zóó lang zich laat wachten, dat inmiddels een minderjarige veroordeelde den leeftijd van 18 jaren heeft bereikt;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 62 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 5 Februari 1914 ten laste van gedaagde gewezen, voor wat de hem daarbij opgelegde straf betreft;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Veroordeelt gedaagde ter zake als in het vonnis vermeld tot eene militaire gevangenisstraf van ééne maand;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht sedert een en twintig December 1913;

Ontzet allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 23 October 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité, Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. H. Th. Gerlings.

*Het, in donker, als bestuurder van een niet-verlicht rijwiel niet op de vordering van een in uniform gekleed veldwachter het rijwiel doen stilhouden.**Beklaagdes verweer te hebben gemeend met een burger te doen te hebben, verworpen en schuld aangenomen, „omdat hij, die bij avond als bestuurder van een onverlicht rijwiel over een weg reed en dus in overtreding was, aangeropen om af te stappen, het geval heeft kunnen en moeten voorzien, dat dit aanroepen geschiedde, zooals in dit geval geschied is, door een ambtenaar, belast met de opsporing van de door hem begane overtreding, zoodat hij, door aan de vordering geen gehoor te geven, willens en wetens de kans heeft geloopt, dat hij eene nieuwe overtreding zoude begaan.”*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, en als bij 's Hofs Resolutie van den 19den Juni 1914 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, den 26sten Mei 1914 gewezen in de zaak tegen B., oud 20 jaar, geboren te Zijpe, milicien-torpedist bij het Korps Torpedisten, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 1, 20, 22 en 29d van het Motor- en Rijwielreglement, 1, 2 en 17 van de Motor- en Rijwielwet, het Koninklijk Besluit van 6 November 1905 (*Staatsblad* No. 295) en der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886, (*Staatsblad* No. 64), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 74 der Militiewet en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„het als bestuurder van een rijwiel daarmede rijden over een weg „tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang, zonder dat het rijwiel was voorzien van minstens één lan- „taarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde”

en deswege veroordeeld tot een geldboete van één gulden, onder bepaling dat zij, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door eene hechtenis van één dag, met vrijspraak van het onder 2o. te laste gelegde hetwelk niet wettig en overtuigend bewezen wordt verklaard;

Welke Advocaat-Fisikaal bij Resolutie van den 30sten Juli 1914 verkregen hebbende s Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft de vrijspraak van beklaagde van het hem sub 2o. te laste gelegde feit en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 16 en 18 der Motor- en Rijwielwet, sub 2o. zal worden schuldig verklaard aan: „als bestuurder „van een rijwiel niet op de eerste vordering van een der in artikel „21 van de Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beamtten „het rijwiel doen stilhouden” en deswege veroordeeld tot eene geldboete van één gulden, met bepaling dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop 's Hofs uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van een dag;

met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden B., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, op de gronden en middelen nader bij pleidooi aan te voeren, dat het den Hove moge behagen het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen en den Advocaat-Fisikaal diens in hooger beroep gedanen eisch te ontzeggen;

HET HOF.

Gehoord de pleidooien;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, heeft terechtstaan ter zake dat hij te Den Helder op den 10den April 1914 des namiddags te ongeveer 9 uur, als bestuurder van een rijwiel daarop gezeten:

1o. daarmede heeft gereden op den openbaren kunst- en rijweg, zonder naam, loopende langs het Groot Noord-Hollandsche Kanaal in het Koegras, zonder dat het rijwiel was voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

2o. ter plaatse als sub 1o. hierboven genoemd, en onder de omstandigheden als sub 1o. vermeld, op de eerste vordering van den

daartoe bevoegden ambtenaar, het rijwiel niet heeft doen stilstaan;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 26 Mei 1914 gewezen vonnis, het aan gedaagde in den aanhef en onder 1o. te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmidelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: het als bestuurder van een rijwiel daarmede rijden over een weg tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang, zonder dat het rijwiel voorzien was van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde; en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot een geldboete van één gulden, onder bepaling, dat bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zij zal worden vervangen door eene hechtenis van één dag;

Overwegende dat bij bedoeld vonnis de Krijgsraad het aan gedaagde in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van gedaagdes opgaaf in verband met de verklaring van den getuige V., en hem daarvan heeft vrijgesproken;

Overwegende dat gedaagde met betrekking tot het hem in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde heeft opgegeven: „Een persoon, „gezetten op een van een brandende lantaarn voorzien rijwiel, kwam „mij — rijdende als bestuurder op een van een niet-brandende of „lichtgevende lantaarn voorzien rijwiel op tijd en plaats als in de te- „lastlegging aangegeven — te gemoet en riep mij toe halt te hou- „den en af te stappen. Door het licht van zijn lantaarn kon ik niet „zien wat voor persoon het was en of hij in uniform gekleed was. „Ik heb aan dit bevel niet voldaan, omdat ik meende dat het een „burger was, die mij met minder goede bedoelingen opwachtte; dit „in verband met het feit, dat ze mij reeds enkele malen voor een „burger gewaarschuwd hadden”;

Overwegende dat getuige V., rijksveldwachter, heeft verklaard, dat door hem aan gedaagde, die destijds als bestuurder reed op een rijwiel zonder licht, op tijd en plaats als in de telastlegging vermeld, met luider stemme is toegeroepen: „Hou eens halt, stap er eens af, want ik ken je wel”; dat hij destijds in uniform gekleed was maar dat het donker was;

Overwegende dat het in het vonnis omschreven ambtseedig proces-verbaal van V. inhoudt, dat op zijne vordering aan den daarin bedoelden persoon, die hem later bleek B. te zijn, om halt te houden en af te stappen, deze daaraan niet voldeed en in snellen gang wegreed;

Overwegende dat, ingevolge artikel 21 van de Motor- en Rijwielwet, in verband met artikel 8 van het Wetboek van Strafvordering, o.a. de rijksveldwachters zijn belast met de opsporing van de overtredingen van die wet;

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samen-

hang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit de eigen erkenningen van gedaagde, de verklaring van den getuige en den inhoud van het proces-verbaal, een en ander boven weergegeven, wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem in den aanhef en onder 2o. is te laste gelegd, zoodat het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre dit te dezer zake eene vrijspraak inhoudt, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat wel de raadsman van gedaagde bij diens pleidooi heeft betoogd, dat de vrijspraak in het vonnis te recht is gegeven, omdat van schuld (culpa) — zooals met betrekking tot overtredingen bij den dader steeds aanwezig moet zijn — bij gedaagde met betrekking tot het feit geen sprake is geweest, zooals zou blijken uit zijne opgave en uit de verklaring van den getuige, maar dit betoog niet opgaat;

Overwegende dat hier immers bij gedaagde wel degelijk schuld (culpa) was, omdat hij, die bij avond als bestuurder van een onverlicht rijwiel over een weg reed en dus in overtreding was, aangeeroepen om af te stappen, het geval heeft kunnen en moeten voorzien, dat dit aanroepen geschiedde, zooals het in dit geval geschied is, door een ambtenaar, belast met de opsporing van de door hem begane overtreding, zoodat hij, door aan de vordering geen gehoor te geven, willens en wetens de kans heeft geloopt, dat hij eene nieuwe overtreding zoude begaan;

Overwegende dat het bewezen verklaarde feit moet worden gequalificeerd: als bestuurder van een rijwiel niet op de eerste vordering van een der in artikel 21 van de Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten het rijwiel doen stilhouden;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht het aan gedaagde in den aanhef en onder 1o. te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard; aan het bewezen verklaarde de juiste qualificatie heeft gegeven en te dier zake straf heeft opgelegd in goede verhouding tot het gepleegde feit, zoodat het vonnis in zooverre in stand kan blijven;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis aangehaald, artikel 16, 18 en 21 der Motor- en Rijwielwet, 62 van het Wetboek van Strafrecht; 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, in deze zaak op 26 Mei 1914 gewezen voor zooverre gedaagde daarbij is vrijgesproken van het hem in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem in den aanhef en onder 2o. is te laste gelegd;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als:

als bestuurder van een rijwiel niet op de eerste vordering van een der in artikel 21 van de Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten het rijwiel doen stilhouden;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene geldboete van drie gulden met bepaling, dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booij, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadman: Mr. H. Th. Gerlings.

Het op den openbaren weg aan een ander toeroepen van de woorden: „Martin, trek je sabel en slaat dien agent er mee op zijn kop” valt niet onder art. 131 W. v. S., omdat de woorden „in het openbaar” in dat artikel niet beteekenen „op den openbaren weg of eenige openbare plaats”, maar moeten worden verstaan, ook blijkens het in artikel genoemde „opruïen bij geschrifte”, als: „zich richtend tot publiek” of „ten aanhoore van publiek”, waarvan uit de telastlegging niet blijkt.

Ook van strafbare uitlokking kan i. c. geen sprake zijn, nu niet is ten laste gelegd gebruikmaking van één der middelen in art. 47 W. v. S. genoemd en evenmin dat de mishandeling is gevolgd.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

D., oud 20 jaar, geboren te Bottrop in Duitschland, en M., oud 22 jaar, geboren te Velp (gemeente Rheden), beiden kanonnier 2de klasse bij het Korps Rijdende Artillerie, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, den 29sten Mei 1914 geweest, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) en 23, 56, 57, 62, 131, 180, 182 en 426 van het Wetboek van Strafrecht, zijn schuldig verklaard, ieder:

„a. in staat van dronkenschap verkeerende in het openbaar het „verkeer belemmeren;

„b. wederspannigheid, door twee personen met vereenigde krachten gepleegd”

en M. daarenboven:

„c. in het openbaar mondeling tot eenig strafbaar feit opruien”; en deswege veroordeeld, voor het feit sub a. ieder der appellanten tot eene geldboete van tien gulden, met bepaling dat deze boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen, en voor de feiten sub b en c den appellant D. tot eene gevangenisstraf van vijf maanden en den appellant M. tot eene gevangenisstraf van zes maanden, met vrijspraak van appellanten van hetgeen meer of anders is te laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen;

van welk vonnis beklagden zich hebben bereopen op het Hof, alzoo impetranten van mandament van appèl en eischers ter eenre, voor wie bij schiffure ter rolle is geconcludeerd — op de gronden en middelen nader bij pleidooi aan te voeren — dat het den Hove moge behagen het vonnis van den Krijgsraad te vernietigen, den appellant M., wat het sub c te laste gelegde betreft, te ontslaan van rechtsvervolging en den appellant D. te ontheffen van zijne veroordeeling voor zoover betreft het sub c. te laste gelegde, met vermindering van de hen opgelegde straffen,

en

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 19en Juni 1914 geautoriseerd om dit appèl voor den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te Arnhem te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien, voor antwoord in appèl, bij schiffure ter rolle is geconcludeerd, dat de appellanten, bij Sententie van den Hove — met inachtneming van de aangegeven verbeteringen van het vonnis — zullen worden verklaard bij dat vonnis niet te zijn bezwaard;

HET HOF,

Gelet op hetgeen door appellanten, bij hun verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op de verklaring van den ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuige;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellanten voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem hebben terechtgestaan ter zake, dat zij te Velp, gemeente Rheden, op 5 April 1914 des namiddags te omstreeks 6 uur, op den openbaren weg, de Zutphensche straat,

10. terwijl zij in staat van dronkenschap verkeerden, in het openbaar het verkeer hebben belemmerd en eens anders veiligheid hebben bedreigd, door, de eene met een getrokken sabel en de andere met een scheede te zwaaien, zoodat de menschen angstig wegvluchten, althans zich in kenlijken staat van dronkenschap hebben bevonden,

20. zich met vereenigde krachten hebben verzet tegen den dienst doenden en in uniform gekleeden agent van politie K., tevens onbezoldigd rijksveldwachter, door, toen die ambtenaar werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening D. aanhield, bij de ontdekking van het onder 10. omschreven strafbare feit op heeterdaad, te rukken, te trappen en te slaan, D. bovendien door hem opzettelijk met de scheede een paar pijnlijke klappen op het achterhoofd toe te brengen, M. bovendien door hem opzettelijk met de sabel slagen op de rechterhand te geven, waardoor de pink ernstig werd verwond, en

30. M. daarenboven, dat hij op tijd en plaats voormeld in het openbaar mondeling tot eenig strafbaar feit heeft opgeruid, door, doelende op den politie-agent, zijn medebeklaagde toe te roepen: „Martin, trek je sabel en slaat dien agent er mee op zijn kop”;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 29 Mei 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met der appellanten schuld daaraan, a. hetgeen hun sub 1 primair, is te laste gelegd met dien verstande, dat appellanten toen enkel het verkeer hebben belemmerd; b. het aan appellanten sub 2e te laste gelegde, behoudens dat niet wettig en overtuigend bewezen is het aan appellant M. ten laste gelegde, luidende: „bovendien door hem opzettelijk met „de sabel slagen op de rechterhand te geven, waardoor de pink „ernstig werd verwond”; c. het aan appellant M. sub 30. ten laste gelegde, alsmede diens schuld daaraan; alles met dien verstande, dat de bewezen verklaarde feiten op den, op de Zutphensche straat uitkomende Hooge weg te Velp zijn geschied;

Overwegende dat de Krijgsraad bij bedoeld vonnis het feit sub a. heeft gequalificeerd als: In staat van dronkenschap verkeerende in het openbaar het verkeer belemmeren; dat sub b als: weder­spannigheid, door twee personen met vereenigde krachten gepleegd; dat sub c. als: in het openbaar mondeling tot eenig strafbaar feit opruien, en te dier zake appellanten heeft veroordeeld voor het feit sub a. ieder tot een geldboete van tien gulden en ter zake van de feiten sub b. en c. appellant D. tot eene gevangenisstraf van vijf maanden, en appellant M. tot eene gevangenisstraf van zes maanden, met bepaling dat de boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuit­voergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen, en met vrijspraak van appellanten van hetgeen meer of ander is te laste gelegd dan als bewezen is verklaard;

Overwegende dat het vonnis moet worden te niet gedaan, voor zooverre daarbij wettig en overtuigend bewezen is verklaard, dat de feiten op den, op de Zutphensche straat uitkomenden Hooge weg te Velp zijn geschied, zijnde dit immers niet te laste gelegd en voor zooverre daarbij aan appellant D. ter zake van de feiten sub b. en c. eene gevangenisstraf van vijf maanden is opgelegd, betreffende het hier ten deele feiten, die niet aan dezen appellant maar enkel aan appellant M. zijn te laste gelegd;

Overwegende, met betrekking tot de feiten aan appellanten in den aanhef en onder 1o. te laste gelegd; dat de bewezen- en schuldigverklaring van appellanten ter zake van het hier primair te laste gelegde te recht is geschied; de qualificatie in het vonnis aan dit feit — aldaar „het sub A” genoemd — gegeven is juist en de ter zake daarvan opgelegde straf staat in goede verhouding tot het gepleegde feit, zoodat appellanten met dit deel van het vonnis niet zijn bezwaard en het in stand kan blijven;

Overwegende dat een onderzoek, naar hetgeen aan appellanten hier subsidiair is te laste gelegd, alsnu overbodig is geworden;

Overwegende, met betrekking tot hetgeen aan appellanten in den aanhef en onder 2o. is te laste gelegd, dat de behandeling zoo voor den Krijgsraad als voor het Hof aan het Hof niet de overtuiging heeft geschonken, dat appellant M. het hem hier te laste gelegde heeft gepleegd, zoodat hij daarvan zal behooren te worden vrijgesproken en het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre het eene bewezen- en schuldigverklaring, eene qualificatie en strafoplegging te dezer zake inhoudt, niet in stand kan blijven, zijnde appellant M. daarmede bezwaard; dat de behandeling, zoo voor den Krijgsraad als voor het Hof, aan het Hof niet de overtuiging heeft geschonken, dat appellant D. van het hem hier te laste gelegde meer of anders heeft gepleegd dan het volgende: dat hij te Velp, gemeente Rheden, op 5 April 1914 des namiddags omstreeks 6 uur op den openbaren weg heeft verzet tegen den dienstdoenden en in uniform gekleeden agent van politie K., tevens onbezoldigd rijksveldwachter, door, toen die ambtenaar, werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, hem aanhield bij de ontdekking op heeterdaad van het onder 1o. in de eerste plaats omschreven strafbaar feit, te rukken en te slaan en dien ambtenaar bovendien opzettelijk met de scheede een paar pijnlijke klappen op het achterhoofd toe te brengen; dat dus het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre dit meer of anders van het aan appellant hier te laste gelegde bewezen heeft verklaard, niet in stand kan blijven; dat dit ook geldt voor zooverre betreft de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie, die niet past op hetgeen boven als bewezen is aangenomen;

Overwegende, met betrekking tot hetgeen aan appellant M. in den aanhef en onder 3o. is te laste gelegd; dat in het vonnis de bewezen- en schuldigverklaring terecht is geschied; dat echter dit

feit ten oprechte is gequalificeerd als: in het openbaar mondeling tot eenig strafbaar feit opruien en te dier zake aan appellant M. straf is opgelegd; dat immers het toeroepen aan één persoon van woorden als in de telastlegging aangegeven niet oplevert het strafbaar feit van artikel 131 van het Wetboek van Strafrecht, zelfs niet wanneer het, als in dit geval, geschiedt op den openbaren weg, omdat de woorden „in het openbaar” in dat artikel niet beteekenen „op den openbaren weg of eenige openbare plaats” maar moeten worden verstaan, ook blijkt het in het artikel genoemde „opruien bij geschrifte” als: „zich richtend tot publiek” of „ten aanhoore van publiek” van welk een of ander uit de telastlegging niet blijkt; dat het te laste gelegde feit nu wél valt onder het opzettelijk uitlokken van het misdrijf van mishandeling, maar appellant te dier zake eerst strafbaar zoude zijn, wanneer zijne uitlokking ware geschied met één van de middelen, in artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht genoemd en de mishandeling bovendien ware gevolgd, hetgeen geen van beide is te laste gelegd; dat, waar het te laste gelegde ook niet valt onder eenige andere strafbepaling, het niet strafbaar is en appellant zal moeten worden vrijgesproken met tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, voor zooverre daarbij het feit is gequalificeerd en te dier zake aan appellant straf is opgelegd;

Gezien behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 209 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 55 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 29 Mei 1914 ten laste van appellant gewezen a. voor zooverre daarbij wettig en overtuigend is bewezen verklaard, dat de feiten op den, op de Zutphensche straat uitkomenden Hooge weg te Velp zijn geschied; b. voor zooverre daarbij aan appellant D. ter zake van de feiten sub b. en c. eene gevangenisstraf van vijf maanden is opgelegd; c. voor zooverre daarbij een deel van het aan appellant M. in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen is verklaard, en het aldus bewezen verklaarde is gequalificeerd; d. voor zooverre daarbij ten laste van appellant D. van het hem in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde meer of anders is bewezen verklaard dan boven als bewezen is aangenomen en het bewezen verklaarde is gequalificeerd; e. voor zooverre het feit aan appellant M. in den aanhef en onder 3o. te laste is gequalificeerd en hem te dier zake, alsmede ter zake van het hem in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde, eene gevangenisstraf van zes maanden is opgelegd;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand, bijzonderlijk wat de strafoplegging aan appellanten ter zake van het hun in den aanhef en onder 1o. te laste gelegde betreft;

Qualificeert hetgeen wettig en overtuigend bewezen is verklaard van het aan appellant D. in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde als: wederspanningheid, en veroordeelt appellant te dier zake tot eene gevangenisstraf van vijf maanden;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem bij dit onderdeel der telastlegging meer of anders is te laste gelegd dan boven als bewezen is aangenomen, als zijnde dit niet wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan appellant M. in den aanhef en onder 2o. is te laste gelegd en

Spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart niet strafbaar het feit aan appellant M. in den aanhef en onder 3o. te laste gelegde en spreekt hem daarvan vrij;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

Mishandeling met doodelijk gevolg door een ambtenaar met gebruikmaking van een middel hem door zijn ambt geschonken. De Krijgsraad veroordeelt tot 4 jaren gevangenisstraf. De advocaat-fisikaal eischt 6 jaren gevangenisstraf. Het H. M. G. in hooger beroep op autorisatie ingesteld door den advocaat-fisikaal acht het feit niet wettig en overtuigend bewezen en spreekt vrij.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 18 Augustus 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch op 17 Juli 1914 gewezen in de zaak tegen C., oud 20 jaar, geboren te Hoensbroek, milicien-soldaat bij het 13e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 74 der Militiewet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het

Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 11 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 10, 11, 27, 44, 84 en 300 van het Wetboek van Strafrecht en 193, 197 en 198 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„mishandeling den dood ten gevolge hebbende, gepleegd door een „ambtenaar tot de gewapende macht behoorend persoon, die bij het „begaan van het strafbaar feit heeft gebruik gemaakt van een mid- „del hem door zijn ambt geschonken” en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vier jaren, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 23en Mei 1914 af in mindering zal worden gebracht, met vervallen-verklaring van den militairen stand en met bevel tot de teruggave van de in beslag genomen bajonet aan den Staat der Nederlanden, hebbende dat voorwerp als stuk van overtuiging gediend, na verloop van acht dagen nadat dit vonnis na approbatie zal zijn gepronuntieerd, — terwijl bij gemeld vonnis beklagde wordt vrijgesproken van hetgeen hen meer of anders is te laste gelegd dan als bewezen is aangenomen als zijnde zulks niet rechtsgeldig bewezen;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 9 October 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden C., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, alléén voor wat de qualificatie en den duur der opgelegde gevangenisstraf betreft, en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, met weglating van artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling van artikel 302 van dat Wetboek, de beklagde zal worden schuldig verklaard aan:

„zware mishandeling, die den dood ten gevolge heeft gehad, ge- „pleegd door een ambtenaar, die daarbij gebruik heeft gemaakt van „een middel hem door zijn ambt geschonken”, en deswege veroordeeld tot zes jaren gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden C., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, op de gronden en middelen, nader bij pleidooi aan te voeren, dat het den Hove moge behagen den gedaagde vrij te spreken van de hem te laste gelegde beschuldiging als zijnde noch wettig noch overtuigend bewezen;

HET HOF.

Gelet op hetgeen door gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op de verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement standplaats 's Hertogenbosch, heeft terechtstaan ter zake dat hij op 13 April 1914 des namiddagste ongeveer halfelf uur te Hoensbroek zijn broeder K. C. opzettelijk met het doel hem te doodden, althans hem zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, althans hem te mishandelen, met geweld een steek met zijn bajonet, althans met een langwerpig, spits, snijdend voorwerp, heeft toegebracht in de linkerborst ten gevolge waarvan genoemde K. C. kort daarna is overleden;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 17 Juli 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, dat gedaagde op 13 April 1914 des namiddags te ongeveer halfelf uur te Hoensbroek zijn broeder K. C. opzettelijk, met het oogmerk hem te mishandelen, met geweld een steek met zijn bajonet heeft toegebracht in de linkerborst, tengevolge waarvan genoemde K. C. kort daarna is overleden; het aldus bewezen verklaarde feit gequalificeerd als: mishandeling den dood tengevolge hebbende, gepleegd door een ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon, die bij het begaan van het strafbaar feit heeft gebruik gemaakt van een middel hem door zijn ambt geschonken, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vier jaren met vervallen-verklaring van den militairen stand, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór den tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 23^{en} Mei 1914 af in mindering zal worden gebracht, bevel tot teruggaaf van de in beslag genomen bajonet aan den Staat der Nederlanden, hebbende dat voorwerp als stuk van overtuiging gediend, na verloop van acht dagen nadat dit vonnis na approbatie zal zijn gepronuntieerd en vrijspraak van gedaagde van hetgeen hem meer of anders is te laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen, als zijnde zulks niet rechtsgeldig bewezen;

Overwegende dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat het ten laste gelegde feit is gepleegd door gedaagde;

Overwegende dat toch gedaagde heeft ontkend zijn broeder ter plaats en ten tijde als in de telastlegging genoemd met zijn bajonet of eenig ander langwerpig, spits, snijdend voorwerp een steek in de linkerborst te hebben toegebracht; dat niet is gebleken, dat gedaagde destijds in het bezit is geweest van eenig ander langwerpig, spits, snijdend voorwerp dan zijne bajonet; dat door twee scheikundigen is onderzocht of op beklagdes bajonet met scheede, welke voorwerpen destijds kort na het vinden van het lijk van den broeder — dat is: kort na diens dood — reeds zijn in beslag geno-

men, bloedvlekken voorkwamen en of op de kleedingstukken, door den broeder destijds gedragen, op de plaats waar zij doorstoken waren, eene soortgelijke vetachtige stof kon aangetoond worden als op beklaagdes bajonet aanwezig was; dat het resultaat van deze onderzoekingen is geweest, dat op de bajonet en in de scheede geene bloedvlekken aanwezig bleken en op de doorstoken plaatsen van de kleedingstukken geen vetachtige stof als op de bajonet kon worden aangetoond; dat dit te opmerkelijker is, waar het voorwerp, waarmede de verwonding is toegebracht, de linkerlong en het hartzakje heeft doorboord en de borst-slagader dwars heeft aangestoken; dat het, in verband met het voorkomen van vet op gedaagdes bajonet, ook opmerking verdient, dat aan de wond, bij deskundig onderzoek, geenerlei vuil of vet is bevonden;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad, dat eene veroordeeling van gedaagde ter zake van het hem ten laste gelegde inhoudt, niet in stand kan blijven;

Gezien artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin;

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, op 17 Juli 1914 ten laste van gedaagde geweest;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan gedaagde is te laste gelegd, en

Spreekt hem daarvan vrij;

Gelast zijn onmiddellijk ontslag uit het arrest, waarin hij zich ingevolgd de beslissing van den Krijgsraad bevindt;

Beveelt de teruggaaf van de in beslag genomen bajonet aan gedaagde dadelijk nadat deze Sententie zal zijn uitgesproken;

Ontzegt allen anderen eisch; 1)

1) Uit juridisch oogpunt is deze Sententie weinig belangrijk. Zij betreft echter een zeer ernstig delict, waarvoor in eersten aanleg aan een 20-jarige zelfs 4 jaren gevangenisstraf was opgelegd. Wij wenschen er daarbij nog op te wijzen, dat de beklagde in het vonnis van den krijgsraad had berust. Hoe dit mogelijk is wekt in hooge mate verwondering. Heeft deze jonge man geen verdediger gehad? Heeft deze hem niet op zijn belang om in hooger beroep te gaan, gewezen?

De Sententie is zeker een krachtig argument voor het in het wetsontwerp tot afschaffing der approbatie, door de Regeering voorgestelde behoud, in sommige gevallen, van de bevoegdheid van het H. M. G. om den advocaat-fiscaal te gelasten appèl aan te teekenen. Wij kunnen voor die regeling geen bewondering gevoelen, zij is halfslachtig, neemt de ééne hand terug wat zij met de andere geeft, maar met voorbeelden als het bovenstaande voor oogen, zouden wij haast geneigd zijn onzen bezwaren het zwijgen op te leggen.

Red.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 3 November 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dz.

Beklaagde beschuldigd van diefstal 22 Februari 1913 te Soerabaia gepleegd, is aldaar, na het verleenen van rechtsingang maar voordat het vonnis was gewezen, op 20 Maart 1913 uit voorarrest ontvlucht en heeft zich op 6 Augustus 1914, weder vrijwillig te Hellevoetsluis aangemeld. Hij moet nu in eerste instantie voor het H. M. G. terechtstaan (art. 50 P. I.).

Aan beklagde wordt slechts een geringe straf opgelegd met het oog op de verzoeking waarin hij werd gebracht toen hij het bankbiljet (van f 25.—) in den open trommel zal liggen en met het oog op het door hem ondergane voorarrest, (22 Februari—20 Maart), terwijl het niet wenschelijk is hem, nu sedert het plegen van het feit reeds zulk een geruime tijd is verloopen, nog gevangenisstraf op te leggen.

Straf: twaalf gulden boete, subsidiair 12 dagen hechtenis met geheele inminderingbrenging van de preventieve hechtenis.

In de zaak aanhangig ter eerster instantie voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve
eischer

en

H., oud 20 jaar, geboren te Rotterdam, laatst gediend hebbende als matroos 3e klasse aan boord van Hare Majesteits pantserschip „Tromp”, gerequireerde in persoon tegen wien bij beschikking van den kapitein ter zee G., Commandant van het Nederlandsch-Eskader in Oost-Indië van den 3den Maart 1913 rechtsingang werd verleend ter zake van diefstal, doch wiens zaak niet door den door voormelden Commandant benoemden Krijgsraad is kunnen worden beëindigd, omdat de verdachte, nadat de door den Commandant benoemde officieren-commissarissen informatiën hadden gehouden, op den 20sten Maart 1913, nog vóór het wijzen van het vonnis, uit het voorarrest op het meergemelde pantserschip is ontvlucht, den 3den

April 1913 als deserteur is afgevoerd, en zich eerst den 6en Augustus 1914 vrijwillig aan boord van Hare Majesteits „van Galen” te Hellevoetsluis heeft aangemeld, — ingevolge artikel 50 van 's Hof's Provisioneele-Instructie ter eerster instantie voor het Hof terechtstaande;

HET HOF.

Gezien de conclusiën door den eischer ambtshalve en namens den gedaagde genomen;

Gezien de stukken van het proces, voor zoover daarvan wordt gebruik gemaakt, aan gedaagde voorgehouden en meegedeeld;

Overwegende dat uit het ten processe overgelegd extract-stamboek, afgegeven door den officier van administratie 1e klasse aan boord van Hare Majesteits „Tromp”, N. is gebleken, dat de gedaagde H., geboren den 26sten Mei 1894 te Rotterdam, den 10en September 1908 is in dienst getreden als jongen voor de rol van Hare Majesteits „van Galen” voor den tijd van elf jaren ingaande 26 Mei 1910;

Overwegende dat de kapitein ter zee Commandant van het Nederlandsch Eskader in Oost-Indië den 3den Maart 1913 tegen H., destijds dienende als matroos 3de klasse aan boord van Hare Majesteits „Tromp”, rechtsingang heeft verleend, ter zake, dat hij, dienende aan boord van Hare Majesteits „Tromp”, liggende te Soerabaia en gedebarkeerd in de gebouwen, in den voormiddag van 22 Februari 1913 uit een geldkist, geborgen in een kast op een kamer, bewoond door den machinist R. heeft weggenomen een bankbiljet van 25 gulden, toebehoorende aan genoemden machinist, en zulks met het oogmerk zich dat geld wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat vervolgens de door den Commandant benoemde Officieren-Commissarissen voorloopige informaties hebben ingewonnen door het hooren van verdachte en getuigen;

Overwegende dat door den Commandant, bij beschikking van 26 Maart 1913, een Krijgsraad is benoemd, doch dat het recollement van den verdachte en de verdere behandeling der zaak voor en door den Krijgsraad niet hebben kunnen plaats hebben, omdat de verdachte op 20 Maart 1913 uit het voorarrest, waarin hij geplaatst was, is ontvlucht;

Overwegende dat de verdachte zich den 6den Augustus 1914 vrijwillig heeft aangemeld aan boord van Hare Majesteits „van Galen” te Hellevoetsluis;

Overwegende dat hij daarom, op grond van artikel 50 van 's Hof's Provisioneele-Instructie, ter eerster instantie voor het Hof moet terechtstaan;

Overwegende dat door het Hof een Commissaris is benoemd door wien het onderzoek is voortgezet en ten einde gebracht, waarna de gedaagde voor het Hof heeft terechtgestaan;

Overwegende dat de beschuldiging, waarvoor oorspronkelijk

rechtsingang was verleend, volgens op 10 Maart 1913 door Officieren-Commissarissen aan den verdachte gedane mededeeling is gewijzigd en hij is beschuldigd „dat hij dienende aan boord van Hare „Majesteits „Tromp” liggende te Soerabaia en gedebarreerd in de „gebouwen, in den voormiddag van 22 Februari 1913 uit een gamelle-trommel geborgen in een kast op een kamer bewoond door den „machinist R. heeft weggenomen een bankbiljet van 25 gulden toebehoorende aan de gamelle der machinisten van Hare Majesteits „Tromp” en zulks met het oogmerk zich dit geld wederrechtelijk toe te eigenen”;

Overwegende dat gedaagde, zoo voor Officieren-Commissarissen als voor het Hof, heeft bekend het hem als voorzeggd te laste gelegde te hebben gepleegd, daarbij opgevend, dat hij op Zaterdag 22 Februari 1913 te Soerabaia, toen de bemanning van Hare Majesteits „Tromp” in de gebouwen was gedebarreerd, oppasser werd bij den machinist R.; dat hij, de door dezen bewoonde kamer dien ochtend schoonmakende, de deur van een staankast opendeed en daarin op een plank een klein kistje zag staan; dat dit kistje niet gesloten was en hij er een bankbiljet in zag liggen; dat hij, zonder er bij na te denken, achtervolgd door het idee geld schuldig te zijn aan zijn kameraden, het biljet wegnam; dat hij toen de kamer uitging naar zijn kastje en het bankbiljet borg tusschen de voering van zijn besten hoed; dat hij hoed en biljet legde in het bovenste van de twee kastjes bij hem in gebruik; dat hij daarna zijn bezigheden als oppasser ging hervatten, een poosje later bij den machinist R. werd geroepen, deze hem vroeg of hij niets van een bankbiljet van 25 gulden wist, hij — gedaagde — ten antwoord gaf van niets te weten en naar de gamelle-hut terug ging; dat ruim een uur later, te ongeveer twee uur, de sergeant van politie B. met den machinist R. bij hem kwam, hij aan den lijve werd onderzocht en, nadat dit onderzoek niets had opgeleverd, de sergeant naar de kastjes, die hij — gedaagde — in gebruik had, ging en in het bovenste kastje, in de voering van zijn hoed, het door hem ontvreemde bankbiljet vond; dat hij toen pas bemerkte, dat het een bankbiljet van 25 gulden was en er te voren niet naar gekeken had; dat hij aan verschillende kameraden en waschbazen geld schuldig was en een van hen hem reeds eenige keeren was lastig gevallen; dat hij erkent dat deze omstandigheid hem geen aanleiding mocht geven om geld weg te nemen; dat hij, toen de sergeant van politie het bankbiljet vond, eerst goed bemerkte wat hij misdaan had, er veel berouw over heeft en zich over zichzelf schaamt; dat hij uit louter nieuwsgierigheid de kast heeft opengedaan en toen heelemaal niet het idee had om iets weg te nemen; dat hij ook het kistje uit louter nieuwsgierigheid heeft opengedaan en eerst bij het zien van het biljet het idee in hem opkwam om het zich toe te eigenen in verband met de schuld, die hij aan zijne kameraden had; dat het de eerste keer in zijn leven is dat hem zoo iets overkomen is en hij het werkelijk niet uit hebzucht heeft gedaan;

Overwegende dat de navolgende personen als getuigen onder eede, voor Officieren-Comissarissen aan boord van Hare Majesteits „Tromp”, hebben verklaard;

1o. R., machinist, dienende aan boord van Hare Majesteits „Tromp”:

dat hij in den morgen van 22 Februari 1913 tegen 8 uur kwam in zijn kamer en keek in de gamelle-trommel, waarin het geld was opgeborgen toebehoorende aan de gamelle van de machinisten, en daarin zag een bankbiljet van 25 gulden en wat los klein geld ter waarde van 80 cent; dat die trommel stond in een staankast die niet gesloten was; dat hij zich niet herinnert of hij de gamelle-trommel gesloten heeft; dat hij 's middags, ongeveer 12 uur, wederom in de trommel kijkende, bemerkte dat het bankbiljet verdwenen was en de trommel ongesloten; dat het bankbiljet toebehoorde aan de gamelle der machinisten, waarvan hij, als chef der gamelle, het geld onder zich had; dat hij toen den matroos 3de klasse H., die juist dien morgen zijn oppasser was geworden, bij zich liet komen en hem vroeg of hij iets van een bankbiljet wist; dat de oppasser zeide van niets te weten; dat hij het voorgevallene toen gerapporteerd heeft aan den officier van de wacht;

2o. B., sergeant der mariniers aan boord van Hare Majesteits „Tromp”:

dat hij, op Zaterdag 22 Februari 1913 — den dag na dien waarop de bemanning van Hare Majesteits „Tromp” in de debarkementsgebouwen te Soerabaia gedebarkeerd was — des middags ongeveer 2 uur, op order van den officier van de wacht, den matroos 3de klasse H. heeft gefouilleerd, doch aan den lijve niets heeft gevonden; dat hij toen in een kastje, links boven dat van H., heeft gekeken en daarin tusschen de voering van een hoed vond een bankbiljet van 25 gulden, dat hij in beslag nam; dat H. dien hoed als zijn eigendom erkende;

Overwegende dat K., matroos 1e klasse, als getuige onder eede voor den Commissaris uit het Hof heeft verklaard, dat hij den hem vertoond wordende gedaagde herkent als de persoon van H., met wien hij in 1909 heeft gediend bij de opleiding aan boord van Hare Majesteits „van Galen” te Hellevoetsluis.

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit de voormelde opgaven van gedaagde en de verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend bewezen is hetgeen gedaagde als voormeld is te laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat dit oplevert: „diefstal”;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf, dat er alleszins termen zijn om den gedaagde slechts een geringe straf op te leggen, met het oog op de verzoeking, waarin hij werd gebracht toen hij het bankbiljet in de open trommel zag liggen, gedaagde reeds van 22 Februari 1913 tot 20 Maart 1913 in voorarrest heeft doorgebracht, en het niet wenschelijk is hem, nu sedert het plegen van het

feit reeds zulk een geruimen tijd verloopen is, nog met gevangenisstraf te straffen;

Gezien de artikelen 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie; 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water; 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 193), 23, 27 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, en de Wet van 6 Augustus 1914 (*Staatsblad* No. 376);

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde is te laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Qualificeert dit als diefstal;

Veroordeelt H. te dier zake tot een geldboete van twaalf gulden;

Bepaalt dat deze boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van twaalf dagen;

Bepaalt dat de tijd, door gedaagde van twee en twintig Februari 1913 tot twintig Maart 1913 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering der opgelegde geldboete geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. M. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. R. van Woelderen.

Diefstal door een korporaal ten nadeele van een soldaat, met wien de korporaal in hetzelfde vertrek in de kazerne gelogeerd was.

Dit feit bevat al de elementen van het speciale delict van art. 191 C. W. L. daar toch de diefstal heeft plaats gehad in het slaapkwarteren de bestolene in dezen als de kameraad van den gedaagde is te beschouwen. (De krijgsraad had art. 310 jo. art. 44 W. v. S. toegepast).

Aanvulling der bewijsgronden in hooger beroep.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 25 Augustus 1914 gemachtigd hooger be-roep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgs-raad te 's-Hertogenbosch op 7 Augustus 1914 gewezen in de zaak tegen B., oud 21 jaar, geboren te Boxtel, korporaal bij het 2^e Regi-ment Infanterie, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsraad te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 10, 27, 44, 84 en 310 van het Wetboek van Strafrecht en 197 en 198 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„diefstal, gepleegd door een ambtenaar, tot de gewapende macht „behoorend persoon, die bij het begaan van het strafbaar feit heeft „gebruik gemaakt van een gelegenheid hem door zijn ambt ge-schonken”,

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zeven en twintig dagen, onder bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevan-genisstraf van den 11den Juli 1914 af in mindering zal worden gebracht, met bevel tot de terugave: van de in beslag genomen drie sleuteltjes aan den beklagde bij wien zij zijn in beslag ge-nomen; van het slot met bijbehorende sleutel aan den getuige V. bij wien deze voorwerpen zijn in beslag genomen, en van het horloge eveneens aan getuige V., aan wien het wederrechtelijk is ontrok-ken, hebbende deze voorwerpen als stukken van overtuiging ge-diend, een en ander na verloop van acht dagen nadat dit vonnis na approbatie zal zijn gepronuntieerd;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 15 September 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden voornoemden B., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de qualificatie, de soort- en de hoegrootheid der straf betreft en dat de gedaagde alsnog bij Sententie van den Hove, met weglating der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 44, 84 en 310 van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling der artikelen 2 en 191 van genoemd Crimineel Wetboek, 7, 13 en 19 der vermelde Wet van 14 November 1879 en 55 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan:

„het als militair, zijnen kameraad in de chambrée bestelen”
en deswege veroordeeld tot drie maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den beklagde, vóór de tenuitvoer-

legging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van 11 Juli 1914 tot 7 Augustus 1914, in mindering zal worden gebracht, voorts den gedaagde te degradeeren, mitsdien terug te brengen tot den stand van soldaat, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden B., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage, het vonnis van den Krijgsraad te verbeteren ten aanzien van de motiveering en de qualificatie der straf, dit laatste overeenkomstig de conclusie van den Advocaat-Fiscaal, met handhaving echter van soort en hoegrootheid der straf;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Hertogenbosch, heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 6 Juli 1914 te Venlo in een der vertrekken der Infanterie-kazerne, in welk vertrek hij destijds gelogeed was met den milicien-soldaat V., dezen heeft bestolen door uit diens aldaar aanwezige kist weg te nemen twee geldstukken en een zilveren horloge, met het oogmerk zich die geldstukken en dat horloge toebehoorende aan genoemden V., althans aan een ander dan aan hem, gedaagde, wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 7 Augustus 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard dat hij op 6 Juli 1914 te Venlo in een der vertrekken der Infanterie-kazerne, in welk vertrek hij destijds gelogeed was met den milicien-soldaat V., dezen heeft bestolen door uit diens aldaar aanwezige kist weg te nemen twee guldenstukken en een zilveren horloge met het oogmerk zich die geldstukken en dat horloge, toebehoorende aan genoemden V., wederrechtelijk toe te eigenen, alsmede zijne schuld daaraan; dit feit heeft gequalificeerd als diefstal gepleegd door een ambtenaar tot de gewapende macht behoorend persoon, die bij het begaan van het strafbare feit heeft gebruik gemaakt van eene gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, en hem deswege heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zeven en twintig dagen, met bepaling dat de tijd, door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uit-

voering van de opgelegde gevangenisstraf sedert 11 Juli 1914 in mindering zal worden gebracht, en met bevel tot teruggave van de in beslag genomen drie sleuteltjes aan gedaagde bij wien zij zijn in beslag genomen; van het slot met bijbehorenden sleutel aan getuige V. bij wien deze voorwerpen zijn in beslag genomen en van het horloge eveneens aan getuige V. aan wien het wederrechtelijk is onttrokken, hebbende al deze voorwerpen als stukken van overtuiging gediend, een en ander na verloop van acht dagen nadat dit vonnis na approbatie zal zijn gepronuntieerd;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaring te recht hebben plaats gehad, doch door de aangevoerde bewijsmiddelen niet voldoende is aangetoond dat gedaagde destijds gelogeed was in hetzelfde vertrek als de milicien-soldaat V. en dáár dien diefstal heeft gepleegd, zoodat het bewijs van deze telastgelegde feiten eenige aanvulling behoeft;

Overwegende dat gedaagde dienaangaande voor het Hof heeft verklaard: Ik beken mij aan hetgeen mij is te laste gelegd te hebben schuldig gemaakt. Destijds logeerde ik met den milicien-soldaat V. op dezelfde kamer in de Infanterie-kazerne te Venlo. Den 6den Juli 1914 heb ik met mijn sleutel de kist van den milicien-soldaat V. geopend en uit die kist weggenomen twee guldenstukken en een zilveren horloge. Dat zilveren horloge heb ik ingewisseld tegen een gouden ring. Later heb ik het horloge teruggehaald en den gouden ring teruggegeven. Dat horloge en die twee guldenstukken behoorden mij niet toe, terwijl mij ook geen vergunning was gegeven om die voorwerpen weg te nemen. De kist van V. stond op dezelfde kamer, waar ik destijds met V. logeerde en daar heb ik de voorwerpen uit die kist genomen;

Overwegende dat de qualificatie aan het bewezen verklaarde gegeven echter onjuist is, vermits dit al de elementen bevat van het speciale delict van artikel 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, daar toch de diefstal heeft plaats gehad in het slaapkwartier en de bestolene in dezen als de kameraad van den gedaagde is te beschouwen, zoodat de strafsoort dienvolgens mede wijziging behoeft;

Overwegende voorts dat gedaagde ter zake van het door hem gepleegde feit ongeschikt is om den graad van korporaal (onderofficier) te behouden en de termijn tot teruggaaf der overtuigingsstukken moet gewijzigd worden;

Gezien, behalve de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen (met weglating der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191). 44, 84 en 310 van het Wetboek van Strafrecht), artikelen 2 en 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 7, 13 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191); 55 en 91 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis wat de qualificatie, de straf en den termijn tot teruggaaf der overtuigingsstukken betreft;

Qualificeert het bewezen verklaarde feit: Als militair zijnen kameraad in het slaapkwartier bestelen;1)

Veroordeelt gedaagde tot eene militaire gevangenisstraf van zeven en twintig dagen, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze Sententie voorloopig in verzeerde bewaring van elf Juli tot zeven Augustus 1914 doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde militaire gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Degradeert den gedaagde en brengt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Bepaalt den termijn tot teruggaaf der in het vonnis genoemde overtuigingsstukken aan den daarin vermelden persoon op onmiddellijk na de uitspraak dezer Sententie;

Houdt het vonnis, met aanvulling der bewijsvoering als boven weergegeven, voor het overige in stand;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Waar gedaagde behoort en destijds behoorde tot het reserve-personeel der landmacht, had uit het vonnis moeten blijken, dat hij ten tijde in de telastlegging bedoeld, wegens een feit als daar omschreven, aan het C. W. L. was onderworpen, m.a.w. dat hij destijds verkeerde in een van de gevallen, omschreven in de artt. 7 en 8 der wet van 6 Juni 1905 (Staatsblad No. 177), tot regeling o.a. van den rechtstoestand van het reserve-personeel der landmacht.

Aanvulling der bewijsvoering op dit punt.

1) In een Sententie, eveneens van 3 November 1914 wordt het misdrijf van art. 191 C. W. L. gequalificeerd als: „het zijnen kameraad in het slaapkwartier bestelen”.

Ook bij die Sententie was de diefstal gepleegd door een korporaal ten nadeele van een soldaat, medebewoner der kazerne. De krijgsraad te Arnhem had ontzegging uitgesproken, welke echter door het Hof niet genoegzaam gegrond werd geacht en werd veranderd in degradatie. Red.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 11 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem op 7 Augustus 1914 gewezen in de zaak tegen H., oud 21 jaar, geboren te Utrecht, reserve-wachtmeester bij het 1e regiment huzaren, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 7 en 8 der Wet van 6 Juni 1905 (*Staatsblad* No. 177), 16 en 18 der Motor- en Rijwielwet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64) en 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, is schuldig verklaard aan:

„als bestuurder van een motorrijtuig niet op de eerste vordering „van één der in artikel 21 der Motor- en Rijwielwet genoemde amb- „tenaren en beambten, de in artikel 9, eerste lid, sub 2o. en 3o. dier „Wet bedoelde nummer en rijbewijzen vertoonen”„

en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijftig cents, onder bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 6 October 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur om te dagvaarden den voornoemden H., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad wat betreft de hoegrootheid der opgelegde boete, den duur der vervangende hechtenis en het aanhalen van de artikelen houdende verbods- en strafbepalingen, en dat alsnog bij Sententie van den Hove, als zoodanig, de artikelen 7 en 8 der Wet van 6 Juni 1905 (*Staatsblad* No. 177) niet zullen worden gehandhaafd en dat het bedrag der boete op drie gulden subsidiair drie dagen hechtenis zal worden gesteld; met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — alzoo eischer in hooger beroep ter eenre

en

genoemden H., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde bij diens verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtstaan ter zake dat bij te Hilversum op 3 Juli 1914 als bestuurder van een motorrijtuig L. 1247, rijdende over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, Emmastraat, niet op de eerste vordering van den agent van politie K., te Hilversum, tevens buitengewoon gemeenteveldwachter, de in artikel 9, eerste lid, sub 2 en 3, der Motor- en Rijwielwet bedoelde nummer en rijbewijzen vertoond heeft;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 7 Augustus 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd; het feit heeft gequalificeerd als: als bestuurder van een motorrijtuig niet op de eerste vordering van een der in artikel 21 der Motor- en Rijwielwet genoemde ambtenaren en beambten, de in artikel 9, eerste lid, sub 2 en 3, dier Wet bedoelde nummer en rijbewijzen vertoonen, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van vijftig cents, met bepaling dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van één dag;

Overwegende dat, waar gedaagde behoort en destijds behoorde tot het reserve-personeel der landmacht, uit het vonnis had moeten blijken, dat hij ten tijde in de telastlegging bedoeld, wegens een feit als daar omschreven, aan het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande was onderworpen, m.a.w. dat hij destijds verkeerde in een van de gevallen, omschreven in de artikelen 7 en 8 van de Wet van 6 Juni 1905 (*Staatsblad* No. 177), tot regeling o.a. van den rechts-toestand van het reserve-personeel der landmacht;

Overwegende dat gedaagde ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard: „Op den 3den Juli 1914 was ik in uniform gekleed, toen ik te Hilversum als bestuurder op mijn motorrijwiel L. 1247 reed „en door de politie staande ben gehouden; ik had toen de nummer „en rijbewijzen niet bij mij, omdat ik ze vergeten had”;

Overwegende dat uit deze verklaring blijkt, dat gedaagde, ingevolge de Wet, werd geacht destijds in werkelijken dienst te zijn en daarom, wegens ieder gepleegd strafbaar feit, aan het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande was onderworpen;

Overwegende dat, wordt de bewijsvoering in het vonnis in den aangegeven zin aangevuld en worden de artikelen 7 en 8 van de Wet van 6 Juni 1905 (*Staatsblad* No. 177) in het vonnis niet genoemd als verbiedend en strafstellend op het bewezen feit, zooals het hier is gequalificeerd, maar aangehaald als gezien, alsdan het te laste gelegde, met gedaagdes schuld daaraan te recht wettig en overtuigend bewezen is verklaard en op juiste wijze en met aanhaling van de juiste artikelen is gequalificeerd, zoodat het vonnis voor zooverre; met aanvulling en verbetering der bewijsvoering als aangegeven, in stand kan blijven;

Overwegende dat de aan gedaagde opgelegde straf niet staat in goede verhouding tot het gepleegde feit maar moet worden verzwaaard, zoodat het vonnis voor zooverre moet worden te niet gedaan;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 7 Augustus 1914 ten laste van gedaagde geweest voor zooverre de hem opgelegde straf betreft;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand met aanvulling en verbetering der bewijsvoering als aangegeven;

Veroordeelt gedaagde ter zake als in het vonnis aangegeven tot eene geldboete van drie gulden met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van drie dagen;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. C. de Wilde Jr.

Art. 461 W. v. S. is niet toepasselijk nu niet bewezen is dat gedaagde een der borden met het opschrift „Verboden toegang artikel 461 Wetboek van Strafrecht”, heeft gezien of heeft moeten zien.

Desniettenstaande blijft het opgeven van een valschen naam bij gelegenheid der bekeuring wegens het ten laste gelegde, hoewel dan ten slotte niet bewezen verklaarde feit, toch strafbaar, omdat de opsporingsambtenaar gegronde reden had om te meenen, dat door gedaagde een strafbaar feit werd gepleegd, terwijl voor ontdekking op heeterdaad niet meer wordt vereischt dan het aanwezig zijn van feiten, welke duidelijk wijzen op het gepleegd worden of juist gepleegd zijn van eene handeling die, tot klaarheid gebracht, naar allen schijn zal blijken een strafbaar feit te zijn.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 4 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem op 29 Mei 1914 gewezen in de zaak tegen K., oud 21 jaar, geboren te Gorredijk (gemeente Opsterland), milicien-soldaat bij het 16de Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 435, aanhef en sub 3e, en 461 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 23, 57, 62 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 74 der Militiewet, is schuldig verklaard aan:

„1o. zonder daartoe gerechtigd te zijn, loopen over eens anders „grond, waarvan de toegang op een voor hem blijkbare wijze door „den rechthebbende is verboden;

„2o. door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een val- „schen naam opgeven”, en deswege veroordeeld voor het feit sub 1o. tot eene geldboete van twee gulden, voor het feit sub 2o. tot eene geldboete van vijftien gulden, onder bepaling dat die boeten, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zullen worden vervangen, voor het feit sub 1o. door hechtenis van twee dagen en voor het feit sub 2o. door hechtenis van vijftien dagen;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 22 September 1914 verkregen hebbende 's Hof's lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden K., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, met weglating der aanhaling van artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre,

en

genoemde K., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage het vonnis van den Krijgsraad te vernietigen en beklaagde van de hem te laste gelegde feiten vrij te spreken;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof is in het midden gebracht en op de verklaringen van de ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuigen;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Amersfoort op 5 April 1914 des voormiddags omstreeks 10 uur:

1o. zonder daartoe gerechtigd te zijn heeft geloopt over grond toebehoorende aan een ander dan aan hem, waarvan de toegang op een voor hem blijkbaar wijze door den rechthebbende was verboden, door middel van aan de ingangen geplaatste borden met het opschrift „Verboden toegang artikel 461 Wetboek van Strafrecht”;

2o. door het bevoegd gezag H., rijksveldwachter brigadier-titulair, naar zijn naam gevraagd, den valschen naam B. heeft opgegeven:

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 29 Mei 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd; de aldus bewezen verklaarde feiten heeft gequalificeerd als 1o. zonder daartoe gerechtigd te zijn loopen over eens anders grond, waarvan de toegang op een voor hem blijkbaar wijze door den rechthebbende is verboden; 2o. door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd een valschen naam opgeven, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld voor het feit sub 1o. tot een geldboete van twee gulden, voor het feit sub 2o. tot eene geldboete van vijftien gulden, met bepaling dat die boeten, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden tenuitvoergelegd, zullen worden vervangen, voor het feit sub 1o. door hechtenis van twee dagen en voor het feit sub 2o. door hechtenis van vijftien dagen;

Overwegende wat betreft het feit aan gedaagde in den aanhef en onder 1o te laste gelegd, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat door gedaagde dit feit is gepleegd; dat het Hof meer bijzonderlijk niet wettig en overtuigend bewezen acht, dat gedaagde een van de borden met het opschrift „Verboden toegang artikel 461 Wetboek van Strafrecht”, geplaatst aan de ingangen van den in de telastlegging bedoelden grond heeft gezien of heeft moeten zien en dus dat hij destijds heeft geloopt over grond, waarvan de toegang op de in de telastlegging aangegeven voor hem blijkbaar wijze was verboden; dat daarom het vonnis van den Krijgsraad voor zooverre het op bewezen-verklaring, qualificatie en veroordeeling van gedaagde te dezer zake betrekking heeft, niet in stand kan blijven;

Overwegende met betrekking tot hetgeen aan gedaagde in den aanhef en onder 2o. is te laste gelegd; dat van de zijde van gedaagde is betoogd, dat, wijl door gedaagde het hem in den aanhef en onder 1o. te laste gelegd strafbaar feit niet is gepleegd, de verbaliseerende veldwachters ook niet konden belast zijn met de opsporing van dit niet gepleegde feit; zij dus niet bevoegd waren gedaagde naar zijn naam te vragen, zoodat niet ter zake doet of hij al of niet een valschen naam heeft opgegeven zijnde op deze gronden

geconcludeerd tot vrijspraak van gedaagde ook te dezer zake met tenietdoening van het desbetreffend deel van het vonnis van den Krijgsraad;

Overwegende dat echter deze gedachtengang is onjuist, omdat een rijksveldwachter, als in de telastlegging bedoeld, in het algemeen belast is — artikelen 8 en 20 van het Wetboek van Strafvordering — met het opsporen van strafbare feiten en hij, bij ontdekking op heeterdaad van een strafbaar feit, verplicht en gehouden is — artikel 39 van het Wetboek van Strafvordering — onmiddellijk alles aan te wenden wat dienstig kan zijn om het feit tot klaarheid te brengen, waaronder zeker wel in de eerste plaats behoort het vragen van den naam van den betrokken persoon; dat voor ontdekking op heeterdaad niet meer wordt vereischt dan het aanwezig zijn van feiten, welke duidelijk wijzen op het gepleegd worden of juist gepleegd zijn van eene handeling, die, tot klaarheid gebracht, naar allen schijn zal blijken een strafbaar feit te zijn; dat dus, indien de betrokken rijksveldwachter zoodanige gegronde reden had om te meenen, dat door gedaagde een strafbaar feit gepleegd werd, het zijn plicht was gedaagde naar diens naam te vragen en hij dus was het bevoegd gezag in den zin van artikel 435 aanhef en onder 3o. van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat het proces-verbaal van B. en H. daaromtrent inhoudt: dat zij op 5 April 1914 des voormiddags omstreeks 10 uur te Amersfoort hebben gezien een onbekend manspersoon, die op een perceel met sparren bepoten grond liep, welke grond toebehoort aan den heer Mr. B., te Leusden, en waarvan de toegang op blijkbare wijze door den eigenaar is verboden door middel van aan den ingang geplaatste borden met het opschrift: „Verboden toegang, artikel 461 Wetboek van Strafrecht”; dat bedoelde persoon desgevraagd verklaarde niet gerechtigd te zijn op bedoelden grond te loopen;

Overwegende dat op grond van een en ander het inderdaad zeer waarschijnlijk mocht heeten, dat hier overtreding plaats vond van het verbod van artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat waar overigens in het vonnis het feit aan gedaagde in den aanhef en onder 2o. te laste gelegd te recht bewezen is verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, en op de juiste wijze is gequalificeerd, het vonnis in zooverre, met aanvulling der bewijsvoering als boven aangegeven, in stand kan blijven, maar moet worden te niet gedaan voor zooverre de te dezer zake aan gedaagde opgelegde straf betreft, zijnde deze te zwaar;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 29 Mei 1914 ten laste van gedaagde gewezen voor zooverre daarbij het aan gedaagde in den aanhef en onder 1o. te laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen verklaard, het bewezen verklaarde is gequalificeerd en te dier zake

aan gedaagde straf is opgelegd en voor zooverre de daarbij aan gedaagde te zake van het hem in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde opgelegde straf betreft;

Houdt dit vonnis voor al het overige in stand met aanvulling der bewijsvoering als boven aangegeven;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan gedaagde in den aanhef en onder 1o. is te laste gelegd en spreekt hem daarvan vrij;

Veroordeelt gedaagde ter zake van het hem in den aanhef en onder 2o. te laste gelegde tot eene geldboete van tien gulden, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door hechtenis van tien dagen;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jh^r. M^r. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

Art. 193 C. W. L. Niet bewezen is dat gedaagde, toen hij een attila, hem van gouvernementswege ten gebuik gegeven, verkocht, dit deed met de wetenschap, dat hij een kleedingstuk verkocht, dat niet aan hem behoorde maar door hem van het gouvernement in bruikleen was ontvangen; zoodanig opzet ligt in de telastlegging opgesloten, zijnde immers art. 193 C. W. L. eene bijzondere strafbepaling voor een feit, dat valt in de algemeene strafbepaling van art. 321 W. v. S. omtrent verduistering.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hof's beschikking van 4 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Arnhem, op 29 Mei 1914 gewezen in de zaak tegen V., oud 21 jaar, geboren te Enschede, milicien-huzaar bij het 4de Regiment,

die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 193 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 74 der Militiewet en 405 van het Wetboek van Strafvordering, is schuldig verklaard aan:

„het als soldaat zijne kleederen, hem van gouvernementswege ten „gebruike gegeven, verkoopen” en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van zeventien dagen, onder bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht van 25 Maart 1914 tot 11 April 1914, met bevel tot de teruggave van de als overtuigingsstuk gediend hebbende attila, gemerkt 4 H. C. A. 824. 122 aan N., milicien-huzaar te Ede, na verloop van acht dagen, nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd;

Welke Advocaat-Fisikaal, verzocht en bij beschikking van 22 September 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof den voornoemden V., te dagvaarden, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eentre

en

genoemden V., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, dat hij zich ten deze wil gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij diens verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Deventer op 24 Maart 1914 een attila, hem van gouvernementswege ten gebruike gegeven, heeft verkocht aan den milicien-huzaar N.;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 29 Mei 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: het als soldaat zijne kleederen, hem van gouvernementswege ten gebruike gegeven, verkoopen, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire detentie van zeventien dagen, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór

de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht van 25 Maart 1914 tot 11 April 1914, en met bevel van teruggave van de als overtuigingsstuk gediend hebbende attila, gemerkt 4 H. C. A. 824, 122 aan N., milicien-huzaar te Ede, na verloop van acht dagen nadat het geapprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd;

Overwegende dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat het te laste gelegde feit door gedaagde is gepleegd, meer bijzonderlijk niet bewezen acht, dat gedaagde toen hij een attila, hem van gouvernementswege ten gebruike gegeven, aan den milicien-huzaar N. verkocht, dit deed met de wetenschap, dat hij een kleedingstuk verkocht, dat niet aan hem behoorde maar door hem van het gouvernement in bruikleen was ontvangen; dat zoodanig opzet in de telastlegging ligt opgesloten, zijnde immers artikel 193 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande eene bijzondere strafbepaling voor een feit, dat valt in de algemeene strafbepaling van artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht omtrent verduistering;

Overwegende dat dus het vonnis van den Krijgsraad, waarbij het aan gedaagde te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen is verklaard, is gequalificeerd en te dier zake aan gedaagde straf is opgelegd, niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 193 en 198 der Rechtspleging bij de Landmacht en 62 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem op 29 Mei 1914 ten laste van gedaagde gewezen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde is te laste gelegd en spreekt hem daarvan vrij;

Beveelt de teruggave van de als overtuigingsstuk gediende hebbende attila, gemerkt 4 H. C. A. 824, 122 aan N., milicien-huzaar te Ede, dadelijk nadat deze Sententie zal zijn uitgesproken;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.*Sententie van 3 November 1914.*

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Winkel Jr.

Bij terechtstelling van een zeemilicien-matroos behoort uit eenig bewijsmiddel in het vonnis te blijken, dat op hem, ten tijde als in de telastlegging genoemd, het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water van toepassing was.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtsrof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve bij 's Hofs beschikking van 11 Augustus 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 1 Juli 1914 gewezen in de zaak tegen K., oud 20 jaar, geboren te 's-Gravenhage, zeemilicien-matroos, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 23 en 453 van het Wetboek van Strafrecht en 183, 184, 185, 189 en 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

„zich in kenlijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg”; en deswege veroordeeld tot eene geldboete van twee gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door twee dagen hechtenis;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 2 Oct. 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden voornoemden K., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering en aanvulling van het vonnis van den Krijgsraad, wat betreft de gronden waarop het steunt en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, die gronden zullen worden verbeterd en aangevuld; met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden K., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij diens verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake dat hij zich in den namiddag van 2 Juni 1914 te 3 uur 15 minuten in kenlijken staat van dronkenschap heeft bevonden op den openbaren weg, de Duinstraat te Scheveningen, gemeente 's-Gravenhage;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 1 Juli 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen aan gedaagde is te laste gelegd; het feit heeft gequalificeerd als: zich in kenlijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene geldboete van twee gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door twee dagen hechtenis;

Overwegende dat, waar het hier geldt een zeemilicien-matroos, uit eenig bewijsmiddel in het vonnis had behooren te blijken, dat op hem, ten tijde als in de telastlegging genoemd, het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water van toepassing was;

Overwegende, dat gedaagde ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard: „Op 18 Maart ben ik ingelijfd als milicien-matroos te 's-Gravenhage in een gebouw aan het Korte Voorhout. Mij is toen „door een officier met luider stem bekend gemaakt, dat ik onder „de militaire tucht stond. Daarvan is toen een stuk opgemaakt, maar „dat stuk heb ik niet geteekend. Later zijn mij nog, toen ik in „gedeed was, de krijgsartikelen voorgelezen en is daarvan een stuk „opgemaakt, hetgeen door mij geteekend is”;

Overwegende dat een gewaarmerkt, ter terechtzitting van het Hof voorgelezen, afschrift van het proces-verbaal d.d. 18 Maart 1914 van den Luitenant-Kolonel, Provinciaal-Adjutant in Zuid-Holland, K., zakelijk inhoudt, dat door hem op 18 Maart 1914, in tegenwoordigheid van twee met name genoemde getuigen, aan al de manschappen, die ter inlijving bij de militie aanwezig waren te 's-Gravenhage in het benedengedeelte van het gebouw der Provinciale Griffie, Korte Voorhout No. 9, met luider stemme, is bekend gemaakt, dat zij onder de militaire tucht staan;

Overwegende dat alzoo door de bekentenis van gedaagde, bevestigd door den inhoud van het proces-verbaal bovenbedoeld, wettig en overtuigend bewezen is, dat aan gedaagde op 18 Maart 1914 is bekend gemaakt, dat hij onder de militaire tucht staat, zoodat, ingevolge de bepaling van artikel 74 van de Militiewet, van toen af, het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water op hem van toepassing was, zoolang hij niet met groot verlof huiswaarts was gezonden, hetgeen op het tijdstip, in de telastlegging genoemd, nog niet het geval was;

Overwegende dat, wordt de bewijsvoering in het vonnis op de aangegeven wijze en met de aangegeven bewijsmiddelen aangevuld, alsdan de bewezen- en schuldig-verklaring te recht is geschied, terwijl de qualificatie, aan het bewezen verklaarde gegeven, is juist en de aan gedaagde opgelegde straf staat in goede verhouding tot het gepleegde feit, zoodat het vonnis, met verbetering der bewijsvoering, kan worden bevestigd;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, artikel 74 van de Militiewet en artikel 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt, met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven, het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 1 Juli 1914 ten laste van gedaagde geweest;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. C. de Wilde Jr.

Art. 229 W. v. S. Het valschelijk opmaken van eene schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan van ziekte.

Verbetering der qualificatie.

Verzwareing der straf in appèl, door den veroordeelde aange- teekend.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

V., oud 17 jaar, geboren te 's-Gravenhage, leerling-stoker, die bij

vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord, gewezen den 9den September 1914, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 27bis, 39 septies, 56 en 229 van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

1o. eene schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het al of niet bestaan of bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken valschelijk opmaken met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden;

2o. met gelijk oogmerk van de valsche verklaring gebruik maken als ware zij echt, en deswege veroordeeld tot plaatsing in eene tucht-school voor den tijd van drie maanden;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den hove moge behagen het vonnis van den Krijgsraad te bevestigen

en

den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 6 October 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Fisikaal bij genoemden Krijgsraad te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat de qualificatie onder 1o en den duur der plaatsing in eene tucht-school betreft en dat alsnog bij Sententie van den Hove de appellant sub 1o. zal worden schuldig verklaard aan:

„eene schriftelijke geneeskundige verklaring, nopens het bestaan „van ziekte, valschelijk opmaken, met het oogmerk om het open- „baar gezag te misleiden”; en den duur der plaatsing in eene tucht-school zal worden bepaald op één jaar, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op den eisch a minima van den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de appellant voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake *a.* dat hij, verpleegd in het Marine-hospitaal te Willemsoord, van den dirigeerend officier van gezondheid der 1e klasse, Chef van voormeld hospitaal verlof naar Amsterdam bekomen hebbend op grond van een door hem, appellant, beweerde ziekte van zijn vader, welke ziekte zijne onverwijde overkomst noodzakelijk zoude maken en van dien hoofd-officier, na be-

komen verlofsverlenging, opdracht bekomen hebbende de juistheid van de bewering dier ziekte door een bewijs van een dokter te staven, op den 25sten Juni 1914 te den Helder, althans in Nederland, opzettelijk valschelijk heeft geschreven op een blanco recept-fomulier met gedrukt hoofd, luidende: „Dr. L., Linnaeusstraat 55”, de navolgende geneeskundige verklaring:

25—6—1914.

„Gestrenge Heer.

„Met deeze deel ik u mede als dat de Vader van L. L. „stoker V. van dien aard is dat hij thuis moet blijven. Het „kan elk ogenblik afloopen. de Vader ligt al sins Maan- „dag buiten kennis

„Zoo verblijf ik hoogachtend”,

en heeft onderteekend met den naam van „L”, zulks met het oogmerk den Chef van voormeld hospitaal te misleiden, immers dezen door overlegging dier verklaring in den waan te brengen, dat de ziekte zijns vaders, die in werkelijkheid niet ziek was, de reden van zijn verlofsaanvraag was geweest en dat inderdaad een bevoegd geneeskundige die verklaring had afgelegd;

b. dat hij met voormeld oogmerk op den 25sten Juni 1914 te Willemsoord heeft gebruik gemaakt van die aldus door hem valschelijk opgemaakte geneeskundige verklaring als ware zij echt, door dezelve bij terugkomst van verlof aan den administrateur van gemeld hospitaal over te leggen, althans te doen overleggen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 9 September 1914 ge-
wezen — en op 16 September d.a.v. gearresteerd vonnis, deze feiten met appellants schuld er aan, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met dien verstande, wat het feit onder *a.* betreft, dat het valsche stuk is geschreven te den Helder en wat het feit onder *b.* betreft, met dien verstande, dat de appellant de geneeskundige verklaring zelf aan den administrateur van het hospitaal heeft overgelegd; deze feiten heeft gequalificeerd als: 1o. een schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het al of niet bestaan of bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken valschelijk opmaken met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden; 2o. met gelijk oogmerk van de valsche verklaring gebruik maken als ware zij echt; en den appellant te dier zake heeft veroordeeld tot plaatsing in eene tucht-school voor den tijd van drie maanden;

Overwegende dat de bewezen- en schuldig-verklaringen te recht hebben plaats gehad, doch de qualificatie onder 1o. als te ruim en niet aanpassend aan hetgeen in rechte is bewezen, eenige wijziging behoeft, terwijl de door den Krijgsraad opgelegde tucht-schoolstraf van drie maanden door het Hof van te korten duur wordt geoordeeld om het gewenscht doel, de verbetering van den appellant, te

bereiken, zoodat het vonnis, wat de qualificatie en de straf aangaat, niet in stand kan blijven;

Gezien, behalve de in het vonnis genoemde wetsartikelen, artikel 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet het vonnis te niet wat de qualificatie onder 1o. en de straf betreft.

Qualificeert het onder 1o. bewezen verklaarde feit als: eene schriftelijke geneeskundige verklaring nopens het bestaan van ziekte valschelijk opmaken, met het oogmerk om het openbaar gezag te misleiden;

Veroordeelt appellant tot plaatsing in eene tucht school voor den tijd van één jaar;

Houdt het vonnis voor het overige in stand;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. J. Hamburger A.Dz.

De woorden: „aap” en „mispunt”, geuit op de wijze en onder de omstandigheden, in de sententie vermeld, door een mindere tegenover meerderen, zijn van beleedigenden aard, volgende het opzet om te beleedigen uit het gebruik dier woorden onder die omstandigheden.

Lichte straf omdat de feiten reeds 4 jaren geleden gepleegd zijn.

In de zaak in eersten aanleg aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer

en

W., oud 27 jaar, geboren te Deventer, gediend hebbende als marinier 2e klasse aan boord van Hare Majesteits pantserschip „Hertog Hendrik”, gerequireerde in persoon, — ingevolge artikel 50 van

's Hof's Provisioneele Instructie in eersten aanleg voor het Hof terechtstaande;

HET HOF.

Gezien de eisch en conclusie door den eischer ambtshalve genomen, daartoe strekkende dat de gedaagde zal worden schuldig verklaard aan;

als minder schepeling zijn meerderen in rang met woorden beleedigen, en deswege zal worden veroordeeld tot twee maanden militaire gevangenisstraf;

Gezien de stukken van het geding, door den eischer onder inventaris overgelegd en, voor zooveel daarvan gebruik wordt gemaakt, aan den gedaagde voorgehouden en medegedeeld;

Overwegende dat uit het extract-stamboek, voor eensluitend afgegeven door den officier van administratie der 2de klasse aan boord van Hare Majesteits „Hertog Hendrik” V. den 15den October 1910, blijkt dat de gedaagde, geboren te Deventer 21 Mei 1887, den 4den December 1905 is aangenomen als marinier 3de klasse voor onbepaalden tijd, den 4den Juni 1906 is aangenomen als marinier 3de klasse voor den tijd van zes jaren en door reëngagement zijn diensttijd heeft verlengd tot 4 Juni 1914 en destijds als marinier 2de klasse diende aan boord van Hare Majesteits pantserschip „Hertog Hendrik”;

Overwegende dat de gedaagde terechtstaat ter zake dat hij, dienende aan boord van Hare Majesteits pantserschip „Hertog Hendrik”, in den namiddag van den 14en October 1910 aan den wal te Hobart, uit misnoegen over van den kwartiermeester B. en den korporaal-konstabel M. ontvangen aanmerkingen over zijn onbehoorlijk optreden aan den wal, dezen, onder meer, uitdrukkingen die geringschatting te kennen geven voor een meerdere in rang, heeft toegevoegd: „aap, mispunt” en zulks wetende met meerderen in rang te doen te hebben;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1o. kwartiermeester B.:

dat hij in den namiddag van den 14den October 1910 te Hobart uit een eethuis kwam en een oloop van menschen zag met marinier W. en marinier C. in het midden en naar die mariniers toeging en W. vertelde dat hij zich wat ordelijker moest gedragen en eens rond zich kijken wat hij om hem heen had; dat hij niet alleen voor schandaal liep, maar getuige en den korporaal M. ook voor schandaal zette; dat marinier W. hierop antwoordde, met eenige vloeken: „godverdomme, ziektelijder”, en zoo meer, wou je hier ook al dienst ver- „koop, dan kan je wel eens opkomen, dan kan je je jasje wel uit- „trekken als je daar idee in hebt, dan zal ik je eens laten zien wie „marinier W. is”, getuige tegelijkertijd uitscheldend voor: „aap, mispunt, schijthuis”; dat W. toen tegen korporaal M. begon en zeide: „ja, je moet niet denken dat ik jou niet ken want je broer is bij mij

„aan boord op de „Hendrik”, die is stoker-olieman” en den korporaal ook uitschold voor „aap, mispunt”, enz.; dat beklagde korporaal M. heeft aangesproken als „korporaal”; dat de broer van M. werkelijk stoker-olieman op de „Hendrik” is; dat de marinier C. heeft gezegd: „ga mee, laten we doen wat die kwartiermeester zegt”, waarop W. antwoordde: „pas op want anders zal ik je ook eens „laten zien wie marinier W. is”; dat getuige in uniform was gekleed, doch zich niet als meerdere heeft bekend gemaakt daar beklagde hem reeds aansprak met „korporaal”; dat getuige het voorgevallene op de „Hendrik” is gaan rapporteeren; dat marinier W. dronken was en marinier C. ook onder den invloed van drank was;

2o. korporaal-konstabel M.:

dat hij den 14den October 1910 te Hobart een oploop van menschen zag en daar naar is gaan kijken met kwartiermeester B., dat zij twee mariniers — één er van was W. — daarbij zagen, die op aanraden van de politie niet kalm wilden zijn; dat getuige de mariniers aanmaande om zich behoorlijk te gedragen; dat de marinier W. daarop zeide: „dat gaat je geen sodomieter aan, je moet hier „geen dienst verkoopen, jullie zijn ook nog maar apen, al had je „strepen tot aan je schouders toe”; dat W. toen verder schold: „mispunt, ploert, aap” en nog meer liederlijke woorden en verder „zeide: „daar kan je gerust rapport van maken, ik ben marinier W., „je broer, die olieman, kent mij wel en weet wel dat ik een degelijke „orang ben en jij bent een mispunt, je kan gerust dat jasje uittrekken”; dat hij kwartiermeester B. nog een paar malen extra uitnoodigde om zijn jas uit te trekken en, gebaren makende zeide: „dan zal ik je rot slaan”; dat C. tegen W. zeide: „hou je kop dicht, je lult je bek weer voorbij”; dat getuige naar de „Hendrik” is gegaan en het voorgevallene heeft gerapporteerd; dat getuige marinier W. dien avond voor het eerst gezien heeft; dat getuiges broer werkelijk stoker-olieman aan boord van de „Hendrik” is; dat marinier W. onder den invloed van drank was, wel waggelde, maar steeds op zijn beenen bleef; dat getuige in uniform was gekleed en, evenals de kwartiermeester B. door W. is aangesproken met „korporaal”; dat marinier C. W. nog aanraade kalm te zijn;

3o. marinier 3de klasse C.:

dat hij op 14 October 1910 met W. heeft gepassagierd; dat zij om halftwaalf aan boord zijn gekomen en om halftwee weer naar den wal gegaan zijn en W. toen niet dronken was;

4o. marinier 2de klasse E.:

ik herken den ter terechtzitting van het Hof aanwezigen gedaagde marinier 2de klasse als te zijn de persoon van W., met wien ik aan boord van Hare Majesteits „Hertog Hendrik” heb gediend;

Overwegende dat de gedaagde heeft opgegeven, dat hij den 14den October 1910 's middags om halftwee te Hobart met marinier C. naar den wal is gegaan en veel heeft gedronken;

Overwegende dat een kwartiermeester en een korporaal-konstabel de meerderen in rang zijn van een marinier 2de klasse;

Overwegende dat door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen voortvloeiende uit voormelde getuigenverklaringen en voormelde opgaven van gedaagde, wettig en overtuigend is bewezen, met zijne schuld er aan, hetgeen gedaagde is te laste gelegd, zijnde de woorden „aap” en „mispunt”, geuit op de wijze en onder de omstandigheden als boven vermeld, door een mindere tegenover meerderen, van beledigenden aard en volgende het opzet om te beledigen uit het gebruik dier woorden onder die omstandigheden;

Overwegende dat hoewel gedaagdes optreden, nog wel in een vreemde haven, hoogst laakbaar is geweest, het Hof in aanmerking wil nemen dat de gepleegde feiten reeds in 1910 hebben plaats gehad en daarom minder zwaar zal straffen dan het anders zou hebben gedaan;

Gezien de artikelen 1, 2, 9, 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 185 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Recht doende in eersten aanleg in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde is te laste gelegd, alsmede zijne schuld er aan;

Qualificeert die feiten: Als minder schepeling zijnen meerdere in rang met woorden beledigen tweemaal gepleegd;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf van veertien dagen;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Raadsman: Mr. F. A. C. Schröder.

*De krijgsraad te 's-Gravenhage veroordeelt wegens d e r d e deser-
tie tot 19 dagen mil. gevangenisstraf welke „betrekkelijk lichte”
straf wordt gemotiveerd o.a. met een beroep op den geest der am-
nestiewet van 6 Augustus 1914.*

Het H. M. G. licht deze overweging uit het vonnis omdat, ook al mocht men aannemen, dat de geest dier wet meebracht haar ook in aanmerking te nemen voor den tijd, dat de krijgsmacht niet gemobiliseerd is, deze uitbreiding nooit zóó ver kan gaan, dat men de wet ook in aanmerking neemt bij arrestatie.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 8 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 19 Augustus 1914 gewezen in de zaak tegen V., oud 28 jaar, geboren te Etten en Leur, milicien-kanonnier bij het 1e Regiment Vesting-Artillerie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 138 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* No. 35) en der artikelen 6, 74, 80, 98 en 114 der Militiewet, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

„derde desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, „na wegens tweede desertie in tijd van vrede te zijn gestraft, als „verlofganger der militie niet te voldoen aan eene te zijnen aanzien „gedane oproeping in werkelijken dienst, opgevolgd door arrestatie”, en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van negentien dagen, met bepaling dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 31 Juli 1914 tot 19 Augustus 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 22 September 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden V. ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis van den Krijgsraad, wat den duur der opgelegde militaire gevangenisstraf betreft, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, zal worden veroordeeld tot drie maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling, dat de tijd, door hem vóór de ten uitvoerlegging van 's Hofs uitspraak, van 31 Juli 1913—19 Augustus 1914, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, — alzoó eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden V., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor

wien schriftelijk ter rolle is verklaard zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende, dat gedaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd, dat hij te Naarden op 16 Juni 1913 als verlofganger der militie niet heeft voldaan aan de te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, geschied krachtens artikel 80 in verband met artikel 114 der Militiewet, voor herhalingsoefeningen, zijnde hij deswege 17 September 1913 als deserteur afgevoerd, en sedert voortdurend afwezig is gebleven tot hij in den nacht van 26 op 27 Juli 1914 door de politie te Rotterdam is gearresteerd, een en ander na reeds bij vonnis van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement te Haarlem van 23 April 1912, wegens tweede desertie in tijd van vrede te zijn gestraft met drie weken militaire gevangenisstraf, welke straf door hem geheel is ondergaan.

Overwegende dat de Krijgsraad te recht, op grond van de in het vonnis weergegeven bewijsmiddelen, dit te laste gelegde, met gedaagdes schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, en het juist heeft gequalificeerd;

Overwegende dat echter de straf, waartoe de Krijgsraad gedaagde te dezer zake veroordeeld heeft, te weten militaire gevangenisstraf van negentien dagen te gering is met het oog op de ernst van het feit, terwijl het Hof zich niet vereenigt met de overweging van den Krijgsraad betreffende de op te leggen straf, luidende: „dat bij de „Wet van 6 Augustus 1914 (*Staatsblad* No. 376) amnestie wordt „verleend aan al degenen, die bij de Nederlandsche krijgsmacht zich „vóór 1 Augustus 1914 hebben schuldig gemaakt aan desertie, in „dien zij zich bij de gemobiliseerde Nederlandsche strijdmacht hebben aangemeld of zich alsnog voor 1 November 1914 daarbij aange- „melden; dat beklagde, ten gevolge van het arrest, waarin hij zich „bevindt, niet in staat is van de gunstige bepaling dezer wet gebruik „te maken; dat beklagde tot straf zal moeten worden veroordeeld, „doch de Krijgsraad meent te handelen in den geest der vorenbe- „doelde amnestie-wet en in overeenstemming met de billijkheid, wan- „neer eene betrekkelijk lichte straf wordt toegepast op beklagde, „die in verband daarmee onmiddellijk uit het arrest kan worden „ontslagen”;

Overwegende dat immers de voormelde amnestie-bepalingen alleen het oog hebben op vrijwillige aanmelding en zulks bij de gemobiliseerde Nederlandsche strijdmacht en dus zelfs wanneer mocht worden aangenomen dat de geest der wet meebracht haar ook in aan-

merking te nemen voor den tijd dat die strijdmacht niet gemobiliseerd is, deze uitbreiding nooit zóó ver kan gaan, dat men de wet ook in aanmerking neemt bij arrestatie, nu gedaagde het aan zich zelve te wijten heeft, dat hij zich niet vrijwillig heeft aangemeld en hij juist daarom is aangehouden en in arrest gesteld;

Overwegende dat derhalve deze overweging uit het vonnis moet worden gelicht en de duur der opgelegde militaire gevangenisstraf moet worden gewijzigd;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen en artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 19den Augustus 1914 door den Krijgsraad te 's-Gravenhage ten laste van V. gewezen, voor zoover betreft den duur der militaire gevangenisstraf;

Bepaalt den duur dier straf op twee maanden;

Houdt overigens met verbetering der gronden als voormeld, het vonnis in stand, in het bijzonder voor zoover daarbij, al is het in eenigszins andere bewoordingen dan de wet daarvoor heeft aangewezen, is bepaald, dat de tijd door gedaagde van een en dertig Juli tot negentien Augustus 1914 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 16 October 1914

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandiek, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Gebrek aan ijver bij de behandeling van een ziek paard door een luitenant-paardenarts.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht d.d. 17 Juni 1914 van den Luitenant-Paardenarts der 2de klasse bij het 1e Regiment Veld-Artillerie A., over de straf van vier dagen kamerarrest, zonder accès hem den 23sten December 1913 opgelegd door zijn toemaligen chef, den kolonel B., Commandant van het 4de Regiment Huzaren, met de strafreden, „Wederom zeer onvoldoende zorg voor een ernstig ziek paard”;

Gelezen de toelichtingen van klager, het bericht van den bestraffer en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord klager en bestraffer en, onder eede, Dr. W. C. Schimmel, directeur van 's Rijks Veeartsenijschool, als deskundige;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal;

Overwegende dat de klacht tijdig werd ingezonden, omdat klager, zich bezwaard gevoelende over de hem opgelegde straf en over de beweegredenen, die tot het opleggen dier straf aanleiding gaven, zich eerst gewend heeft tot den Commandant der 2e divisie;

dat deze autoriteit op 13 Juni 1914 klager in zijne klacht niet ontvankelijk heeft verklaard en de straf met de strafreden heeft gehandhaafd;

Overwegende dat door den bestraffer o.m. is opgegeven schriftelijk en mondeling:

op 12 December 1913 komt het paard no. 160 van het 3de eskadron, 4e Regiment Huzaren op het ziekenrapport voor. Klager ziet het en constateert — volgens eigen verklaring aan mij — dat het paard zóó erg kreupel is en daarbij zóó lastig in de behandeling, dat het niet mogelijk is eene diagnose te stellen. Het paard blijft op den troepenstal, geenerlei behandeling heeft plaats. Dit duurt tot 15 December. In al dien tijd wordt niets beproefd om eene diagnose te stellen. Op 15 December stelt klager eene waarschijnlijkheidsdiagnose (diens eigen woorden) en gelast dientengevolge den korporaal van den ziekenstal het paard later te gaan zwachtelen.

Blijkbaar vindt klager niet noodig dit — bij zulk een ernstig en questieus geval — zelf te doen, of er ten minste zelf bij tegenwoordig te zijn.

Des middags te plm. 2½ uur ziet de eskadronscommandant, de ritmeester M., dat het been na het zwachtelen abnormaal is gezwollen en bijna dubbele dikte heeft en dat het paard bijzonder pijnlijk is. De ritmeester M. doet klager roepen. Deze is echter niet te vinden, wordt daarna weder gezocht doch verschijnt eerst 's avonds te plm. 8 uur. (De reden, dat de klager zoo laat kwam, was, dat hij eerst te 5½ uur thuis kwam van zijn burger-praktijk).

Blijkbaar was klager dus in het geheel niet van plan om zich na het zwachtelen te gaan overtuigen of dit goed was gebeurd en neemt verder van dit hoogst zieke dier niet de minste notitie.

Klager schrijft geen enkele bijzondere maatregel van toezicht voor en doet verder niets.

Het paard wordt 's morgens 16 December, door den wachtmeester-planton gevonden liggende in den middengang van den stal. In den morgen wordt het paard eindelijk per veewagen naar den ziekenstal gebracht.

Dit is nu de derde maal, dat positief wordt geconstateerd, dat klager zijn burger-praktijk stelt boven de belangen van den dienst.

Ten slotte zij nog vermeld, dat klager, bij het aanzeggen zijner straf, zoowel door zijne houding en zijne antwoorden, schuld erkende en zijn spijt en berouw te kennen gaf.

Overwegende dat door klager o.m. schriftelijk en mondeling is verklaard:

Bij het zoogenaamde „verband zieke paarden”, dat te Deventer, door den grooten afstand tusschen ziekenstal en troepenstallen, bij laatstgenoemde wordt gehouden, kwam op Vrijdag 12 December 1913, 's morgens te 8 uur, op het ziekenrapport van het 3de eskadron het paard No. 160 voor wegens kreupelheid aan het linker-achterbeen. Ik heb mij naar de standplaats van dit paard begeven en patiënt voor het onderzoek voorzichtig naar buiten laten brengen, aangezien het in den stal voor dit doel nog te donker was. Door den korporaal van de week werd medegedeeld, dat de kreupelheid 's nachts op de stal moest zijn ontstaan. Bij het onderzoek, waarbij het temperamentvolle dier vrij lastig was, werd geen uitwendige blessuur geconstateerd, waardoor uitwendig geweld kon worden buitengesloten. De diagnose werd gesteld op inwendige beleediging van het linker spronggewricht, vermoedelijk ontstaan door het te kort keert maken in de standplaats. Het paard werd onder mijn toezicht weder voorzichtig naar zijne standplaats geleid, waarna ik aan den korporaal van de week de opdracht gaf, dat het paard op stal gedrenkt moest worden, absolute rust moest houden, en moest blijven staan zooals het thans stond. Des Maandagsmorgens constateerde ik bij mijn bezoek een geringe zwelling van het spronggewricht. Om mogelijke zwelling van het been onder den sprong te voorkomen, droeg ik aan den korporaal van den ziekenstal M. op, een bandage van tricot te leggen om kogel en pijp van het linker achterbeen.

Na opontbod, heb ik mij 's avonds naar den stal begeven en bevonden, dat men het paard, niettegenstaande mijn uitdrukkelijk voorschrift, in eene dubbele standplaats, door het los te maken, vrijheid van beweging had gegeven, zoodat het nu omgekeerd in de standplaats stond, hetgeen mijns inziens een zeer nadeeligen invloed op het reeds gelaedeerde gewricht moet hebben uitgeoefend. Aan het been merkte ik op, dat de bandage zeer goed was aangelegd, doch de sprong was sterk gezwollen en zeer pijnlijk.

Patiënt is Dinsdagmorgen, op het uur van verband, onder mijn toezicht op een transportwagen geplaatst en naar den ziekenstal vervoerd.

Dinsdagmorgen 16 December deelde de ritmeester M. mij mede, dat hem was medegedeeld, dat de bandage den vorigen dag niet door den korporaal van den ziekenstal, doch door een huzaar was aangelegd.

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt:

a. dat klager gedurende den tijd, dat hij nog enkel eene waarschijnlijkheidsdiagnose omtrent de ziekte van het rijkspaard No. 160 vermocht te stellen, dit dier niet nauwkeurig en slechts eens per dag is blijven observeeren;

b. dat klager, toen hij zijne waarschijnlijkheidsdiagnose had gesteld en voorschreef, dat het paard absolute rust in de troepen-

stallen moest houden, in verband daarmee, geen afdoende maatregelen heeft getroffen:

c. dat klager, toen hij zwachtelen van het linker achterbeen van meergenoemd paard noodzakelijk achtte, het aanleggen dezer zwachtels niet zelf heeft gedaan, of ze onder zijn persoonlijk toezicht en naar zijne aanwijzing heeft doen aanleggen, en

d. dat klager zich zelfs niet overtuigd heeft, dat de korporaal van den ziekenstal, door hem met het aanleggen der zwachtels belast, deze dienstverrichting naar behooren had volbracht;

Overwegende dat voor deze nalatigheden, welke moeten worden toegeschreven aan te weinig ijver in zijnen dienst, klager te recht is gestraft;

Overwegende dat de opgelegde straf niet te zwaar is in verband met klagers strafregister en dien te worden gehandhaafd;

Overwegende dat klager door den waarnemenden regimentscommandant reeds vroeger voor groote nalatigheid in zijn dienst werd gestraft;

Overwegende verder dat, in verband met een en ander, de strafreden eenige wijziging behoeft;

Krachtens artikel 51 van 's Hofs Provisioneele-Instructie in verband met de artikelen 17—21 der Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande;

Beschikkende op de ingediende klacht;

Wijzigt de strafreden, zoodat zij zal luiden:

„Wederom te weinig ijver betoont bij de behandeling van een ziek paard”;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan den Advocaat-Fiscaal, aan bestraffer en aan klager;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 20 October 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Tekortkomingen in dienst uit onnadenkendheid en wel in het tijdperk, dat de dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen zijn.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht van 8 September 1914 van B., eerste luitenant bij de 3de compagnie, 1e bataljon van het 15de Regiment Infanterie,

over de hem door zijnen Regimentscommandant, den Luitenant-kolonel P., opgelegde straf van twee dagen kamerarrest, met accès, met de strafreden: „Kleine tekortkomingen in den dienst door niet volledig toe te zien, dat alle gegeven orders in den drukken tijd, dat de militie geheel onder de wapenen was, door de sterke sectie naar behooren werden opgevolgd”;

Gelezen de bij de klacht behorende bescheiden, waaruit o.m. gebleken is:

dat de luitenant B. op den 5den September 1914 door zijnen Compagniescommandant, kapitein J., gestraft werd met zes dagen kamerarrest met accès, met de strafreden: „Gedurende den tijd, dat wegens oorlogsgevaar de geheele militie onder de wapenen was, ongevoelig gebleken voor herhaalde ernstige aanmaningen van zijn compagniescommandant, door als sectie-commandant niet voldoende toezicht te houden en door zijn gedrag en uitlatingen van ontevredenheid in tegenwoordigheid van ondergeschikten, een hoogst verderfelijk voorbeeld, vooral voor de verlofs-officieren, te geven”;

dat de betrokken bataljonscommandant aanleiding vond bij den Luitenant-Kolonel P., Commandant van het 15de Regiment Infanterie, voor den gestraften luitenant op te komen, waar hij, bataljonscommandant, oordeelde dat de kapitein J. weliswaar te recht „overtredingen constateerde”, doch z.i. desniettemin, met wijziging van de strafreden, de straf tot twee dagen kamerarrest, met accès, terug te brengen ware, daarbij ook overwegende dat over het algemeen de wijze van dienst doen van den luitenant alleszins redenen tot tevredenheid gaf;

dat de Regimentscommandant, alzoo de zaak van den luitenant in onderzoek nemende, straf en strafreden, even vermeld, te niet deed, en daarvoor in de plaats stelde straf en strafreden als in den aanhef aangegeven;

Gehoord strafoplegger, klager en, onder eede, den kapitein J.

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat strafoplegger ter toelichting van straf en strafreden, zoowel schriftelijk als mondeling, voor het Hof heeft verklaard;

dat klager tot zijnen Compagniescommandant, kapitein J., ongeveer gezegd heeft: „dat hij 't niet zou kunnen volhouden, zoo op al die kleinigheden te letten; de goede geest zou er door uit den troep „gehaald worden” en zulks onmiddellijk na dat die meerdere, alvorens den troep te doen inrukken, enkele opmerkingen betreffende dienstaangelegenheden maakte;

dat klager geen voldoende toezicht uitgeoefend heeft op en tijdens den afmarsch van onderofficieren en minderen zijner sectie, die zich telken dage door het kantonnement moesten begeven naar het gebouw alwaar het middageten gebruikt wordt, welke afmarsch herhaalde malen op wanordelijke wijze plaats vond;

dat klager zonder voorkennis van den compagnies-commandant, wijziging gebracht heeft, in de regeling van den dagdienst der sectie-commandanten, althans der officieren, geschiedende dit evenwel „met de beste bedoelingen”;

dat klager, als wachtcommandant, zich gedurende korten tijd van de wacht te R. verwijderd heeft, en middelerwijl ten huize van den Burgemeester een kop thee gebruikte;

Overwegende dat klager, met betrekking tot de toelichtingen van den Regimentscommandant, mondeling voor het Hof verklaard heeft:

Ik heb eene uitdrukking, als door den Regimentscommandant bedoeld, tegen den compagniescommandant gebezigd; ik deed dat echter in het belang van den goeden gang van zaken en geenszins met eenige onkrijgstuchtelijke bedoeling;

Ik heb toenmaals om den anderen dag persoonlijk toezicht uitgeoefend op den afmarsch mijner sectie naar het gebouw, alwaar het middageten gebruikt wordt; ik heb geene enkele opmerking of rapport ontvangen omtrent wanordelijkheid bij of tijdens den afmarsch naar evenbedoeld gebouw; het zou m.i. kunnen zijn dat de wanordelijkheid waargenomen is bij de andere sectie, welke denzelfden weg, als voor mijne sectie vastgesteld, volgen moest;

Ik heb, in overeenstemming met de andere sectie-commandanten, den reserve-tweede-luitenant der compagnie A. voorgesteld telken dage den dagdienst in de keuken waar te nemen, zulks omdat het kwartier van dien officier in de nabijheid van de keuken gelegen is, en hij daarenboven aan de soldaten-menage deelneemt; het was m.i. niet verder gekomen dan tot eene voorloopige afspraak, en ik had het voornemen omtrent een en ander mededeeling te doen aan den Compagniescommandant en ter zake diens beslissing te vragen; uitdrukkelijk verklaar ik dat de reserve-tweede-luitenant A. voor mij geen dagdiensten waargenomen heeft;

Ik heb mij als wachtcommandant van de wacht verwijderd ten einde gebruik te kunnen maken van de W. C. in de woning van den Burgemeester; ik kwam daartoe doordat voor het wacht-personeel maar één W. C. beschikbaar gesteld —, en de woning van den Burgemeester in de onmiddellijke nabijheid van het wacht-lokaal gelegen is; ik heb eene korte poos in de woning van den Burgemeester vertoefd en aldaar, ingevolge dringend verzoek, een kop thee gebruikt; ik erken mij aan eene tegemoetkoming te hebben schuldig gemaakt, doch vermeer dat deze mij niet zoo zwaar aan te rekenen zou zijn;

Overwegende dat de kapitein J. met betrekking tot het verweer van klager verklaard heeft:

Op 19 Augustus 1914, na afloop van eene marsch-oefening en vóór de troep inrukte, heb ik de sectie-commandanten voorgeroepen en hen aanbevolen meer aandacht te schenken óók aan kleinigheden, zulks in verband met opmerkingen vanwege de hoogere chefs; de luitenant B. heeft mij toen op een toon, welke mij griefde, de gewraakte uitdrukking toegevoegd, en wel in tegenwoordigheid van

den reserve-eerste-luitenant N. en van den reserve-tweede-luitenant A., respectievelijk jonger in ancienniteit en lager in rang dan klager; ik kan niet met zekerheid verklaren dat wanordelijkheid bij of tijdens den afmarsch naar het gebouw, waar door den troep gegeten wordt, óók waargenomen werd bij de sectie van klager;

eerst drie of vier dagen na het tot stand komen van de afspraak betreffende het verrichten van den dagdienst, werd ik daaromtrent ingelicht door den reserve-tweede-luitenant A., die mij mededeelde reeds voor andere officieren dagdiensten te hebben verricht; ik neem echter thans wel aan, dat A. niet voor klager ingevallen is;

toen ik op zekeren dag de wacht te R. inspecteerde, deelde mij een der op wacht zijnde onderofficieren mede, dat de luitenant B. vertoefde in het huis van den Burgemeester; ik was daarover zeer verstoord en ben onmiddellijk doorgegaan; het kan zeer goed zijn, dat klager maar kort van de wacht afwezig is gebleven;

Overwegende dat klager, daarnaar gevraagd, niet wenschte tot verweer nog iets anders in het midden te brengen dan dat hij naar zijne overtuiging met ijver en toewijding er naar gestreefd heeft zijne plichten alleszins goed te vervullen; de straf heeft hem zwaar getroffen;

• Overwegende dat klager met betrekking tot het toezicht houden op den afmarsch zijner sectie naar het gebouw, alwaar het middagen gebruikt wordt, geen verwijt kan treffen, waar hij om den anderen dag persoonlijk bij den afmarsch tegenwoordig was, en wijders niet bepaaldelijk gebleken is van wanordelijkheid bij of tijdens den afmarsch van klagers sectie;

Overwegende dat klager zich echter wél aan tekortkoming heeft schuldig gemaakt;

waar hij, in tegenwoordigheid van reserve-officieren, jonger in ancienniteit of lager in rang dan hijzelf, in dienst, naar aanleiding van opmerkingen van den Compagniescommandant, zij het nopens kleinigheden, zich veroorloofde dien meerdere de gewraakte uitdrukking toe te voegen, ook al wordt aanvaard dat hier uitsluitend gedacht zou moeten worden aan losheid of onnadenkendheid;

waar hij verzuimde omtrent de gewenschte wijziging, met betrekking tot de vervulling van den dagdienst, het welmeenen van den Compagniescommandant te vragen vóór en aler ter zake eene afspraak, zij het eene voorloopige, tusschen de sectie-commandanten onderling gemaakt werd; althans verzuimde, na dat eene al dan niet voorloopige afspraak tot stand was gekomen, daarmede zoo spoedig doenlijk den Compagniescommandant in kennis te stellen en diens beslissing te vragen;

waar hij, als commandant eener wacht, niet voor enige dienst-aangelegenheid en zonder gebiedende noodzakelijkheid zich van de wacht verwijderde, al moge hij op zeer korten afstand van het wachtlokaal vertoefd hebben en zeer spoedig teruggekeerd zijn;

Overwegende dat, al moge het hier gelden „kleine” tekortkomingen, desniettemin — mede gelet op de omstandigheid dat zij begaan

zijn in het tijdvak, dat de dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen zijn — de straf van twee dagen kamerarrest, met accès, voorzeker te licht zoude wezen, ware het niet dat de Regimentscommandant, evenals de Bataljonscommandant, gunstig oordeelt over de wijze waarop klager in het algemeen als officier bij den dienst optreedt, terwijl tevens in aanmerking komt dat klager eene blanke straflijst heeft;

Overwegende dat, waar de tekortkomingen niet betreffen den eigenlijken sectie-dienst, de strafreden eenige wijziging dient te ondergaan, terwijl het daarenboven wel aanbeveling verdient scherp naar voren te brengen, dat de tekortkomingen het gevolg zijn van onnadenkendheid, en niet anders; eene onnadenkendheid evenwel, die bij den officier, van leeftijd en rang als klager, niet geduld kan worden;

Gezien de artikelen 17—20 der Wet op de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 51 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt dat de strafreden moet luiden:

„Uit onnadenkendheid zich schuldig gemaakt aan enkele kleine „tekortkomingen in dienst en wel in het tijdvak dat de dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen zijn”;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, aan strafoplegger en aan den Advocaat-Fiscaal;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 3 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Het tijdens een marsch zonder vergunning het gelid verlaten en het niet voldoen aan den last van den Compagniescommandant om zich weder bij den troep te voegen.

Ofschoon klagers gebrek aan goeden wil, vooral in deze buitengewone tijden, ernstig te laken is en al moge óók klagers gedrag en ijver over het algemeen veel te wenschen laten, wordt de oorspronkelijk opgelegde straf van zes dagen provoost verminderd tot drie dagen, omdat het H. M. G. als verzachtende omstandigheid aanneemt, dat de verpleging ten dage waarop het feit begaan werd, voor zoover betref de broodvoorziening, onvoldoende was en dit euvel de naaste aanleiding was tot klagers slap, onkrjgstuchtelijk gedrag.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht van 26 Augustus 1914 van den milicien-soldaat B., toenmaals behorende tot de 2de Compagnie, IIe Bataljon, 18e Regiment Infanterie, over de hem op 16 Augustus t.v., met autorisatie van den Commandeerenden Officier van het Korps, door zijn Bataljonscommandant, den Majoor J., opgelegde straf van zes dagen provoost te water en te brood om den anderen dag, met de strafreden: „Tijdens een marsch zonder vergunning het gelid verlaten hebbende, aan den last van den Compagniescommandant om „zich weder bij den troep te voegen niet voldaan, verklarende hier toe niet in staat te zijn, terwijl hij door zich naar zijn kwartier te begeven blijk gaf wel te kunnen marcheeren”;

Gelet op de schriftelijke toelichting van den klager en zijn verhoor voor het Hof;

Gelet op de schriftelijke toelichting van den strafoplegger, zomede op de beëdigde verklaringen voor officieren-commissarissen bij het korps afgelegd door de getuigen kapitein-compagniescommandant R., reserve-eerste-luitenant N., sergeant-majoor-administrateur K., sergeant-fourier R., de miliciens D., F., H., E. en W., allen behorende tot bovengenoemde compagnie;

• Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit het onderzoek gebleken is, dat klager op Woensdag 12 Augustus 1914 (en niet, zooals deze opgeeft op „Vrijdag 14 Augustus”) zich te ongeveer 6 uur voormiddag bevond ter plaatse, waar de broodverstreking voor de compagnie geschiedde; dat hij echter weigerde een ration brood in ontvangst te nemen, daar het brood, naar zijn inzicht, niet wel eetbaar was; dat hij deelnam aan den morgen-oefening in het terrein van het Bataljon, welke aanvang te 7 uur voormiddag, terwijl de troep tegen 12 u. 30 m. namiddag wederom in het kwartier terug was; dat hij na thuiskomst den sergeant-majoor-administrateur zijner compagnie brood vroeg, doch die onderofficier hem geen brood verstrekte of deed verstrekken, aangezien klager op minder gepaste wijze optrad, en er 's morgens vóór het uitrukken gelegenheid was geweest brood te ontvangen; dat hij tegen 2 uur namiddag wederom uitrukken moest, doch ongeveer 10 minuten na den afmarsch zonder vergunning het gelid verliet en uitviel; dat hij zich tegenover zijn Compagniescommandant trachtte te verantwoorden met ongeveer te zeggen: „dat „hij pijn had aan zijn voeten en in de maag”, het laatste ten gevolge van de omstandigheid, dat hij onvoldoende gevoed was, hebbende hij geen brood ontvangen; dat hij van den Compagniescommandant den last ontving zich wederom bij zijne compagnie te voegen; dat hij aan dien last niet voldeed, doch daarentegen, na ongeveer een uur te hebben gerust, naar het kwartier terugkeerde;

Overwegende dat wijders gebleken is, dat op den 12den Augustus 1914 inderdaad het brood van slechte hoedanigheid was, zoodat vele

manschappen het brood dan ook niet nuttigden, en zij, die over eenig geld beschikten, brood kochten;

Overwegende dat klagers bewering, dat hij, na ongeveer een uur rust te hebben genomen, aan den last van den Compagniescommandant zich wederom bij de compagnie te voegen, niet kon voldoen aangezien het hem onbekend was waar de compagnie oefening hield, geenszins als afdoende verontschuldiging in aanmerking kan komen, aangezien klager met eenigen goeden wil zich gemakkelijk omtrent de marschrichting van de compagnie had kunnen vergewissen, en de compagnie oefening hield op slechts ongeveer een half uur afstand van de plaats, waar klager het gelid verliet en vervolgens rust nam;

Overwegende dat het gebrek aan goeden wil, ernstig te laken is, vooral in deze buitengewone tijden, en klager mitsdien te recht gestraft is; dat de opgelegde straf echter te zwaar is, al moge óók blijkens de straflijst, klagers gedrag en ijver over het algemeen veel te wenschen laten, waar daarentegen als verzachtende omstandigheid zeer zeker in aanmerking gebracht moet worden, dat de verpleging op den 12den Augustus 1914, voor zoover betref de broodvoorziening, onvoldoende was, en dit euvel de naaste aanleiding was tot klagers slap, onkrijgstuchtelijk gedrag;

Overwegende dat de strafreden mede niet ongewijzigd gehandhaafd kan worden, en zulks niet alleen omdat het gewenscht is daarin te vermelden de aanneming eener verzachtende omstandigheid, maar ook wijl de slotzinsnede dient te vervallen, aangezien klager eerst na ongeveer een uur gerust te hebben zich naar het kwartier begaf, en dus *eerst toen* blijk gaf wèl te kunnen marcheeren;

Gezien de artikelen 17—20 der Wet op de Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 51 van 's Hof's Provisioneele-Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Bepaalt dat de strafreden moet luiden:

„Tijdens een marsch zonder vergunning het gelid verlaten hebben, de, aan den last van den Compagniescommandant om zich weder, bij den troep te voegen, niet voldaan; met aanneming van eene verzachtende omstandigheid”;

Bepaalt dat de straf zal zijn: drie dagen provoost te water en te brood om den anderen dag;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan strafoplegger en aan den Advocaat-Fisikaal en een uittreksel aan klager;

Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem.*Vonnis van 30 October 1914.*

(Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof bij resolutie van 27 November 1914).

President: Mr. Th. Evekink.

Leden: L. A. H. Lamie, G. N. de Wendt, A. Gelderman en B. W. Kraake.

D. P. Brondgeest, loco-secretaris.

Auditeur-Militair: Mr. Dr. G. L. v. Oosten Slingelandt (pl.v.).

De vraag of de garnizoenscommandant eene zaak naar den krijgsraad zal verwijzen hangt niet af van een gunstig of ongunstig advies van den auditeur-militair en evenmin van het ontbreken van een nader advies van dezen, wanneer eenmaal door den auditeur-militair advies is uitgebracht. (Anders A. M.)

(I. c. was de verdachte aanvankelijk overeenkomstig het advies van den A.-M., niet strafrechtelijk vervolgd, maar door zijn regimentscommandant krijgstuuchtelijk gestraft. Later heeft de garnizoenscommandant, in strijd met zijn eerste beslissing en zonder opnieuw advies van den A.-M. te vragen, den verdachte alsnog naar den krijgsraad verwezen).

De krijgsraad heeft niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging geput, dat de beklagde schuldig is aan het hem tenlastegelegde: het buiten echt hebben van vleeschelijke gemeenschap met een vijftienjarig meisje.

In naam der Koningin.

Vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem

De Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem, ambtshalve eischer

in zake

tegen

B., oud 21 jaar, geboren te Groningen, milicien-soldaat bij het 12de Regiment Infanterie, niet gedetineerd, beklagde.

Raadsman: Mr. J. E. Hesse, advocaat te Groningen.

De Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem; Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Garnizoens-Commandant te Groningen, d.d. 30 Juni 1914, waarvan afschrift is gelaten aan beklagde;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad

van den Commandeerenden Officier van het garnizoen der Hoofdplaats van het 2de Militaire Arrondissement, d.d. 13 October 1914, met de aan den voet daarvan gestelde te laste legging van den Auditeur-Militair, welk stuk onder overgifte van een door den Secretaris bij bovengenoemden Krijgsraad geteekend afschrift, aan beklagde is beteeekend op den 21sten October 1914;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gezien het voorgelezen proces-verbaal op ambtsead tegen beklagde opgemaakt door H. T. van R., Commissaris van Politie te Groningen;

Gehoord de getuige op last van den Auditeur-Militair voornoemd gedagvaard;

Gezien de door den Auditeur-Militair ingediende schriftuur van eisch strekkende tot niet ontvankelijkheid van den Auditeur-Militair met vrijpraak van beklagde, althans onbevoegdheid van den Krijgsraad subsidiair tot veroordeeling van beklagde;

Gehoord den beklagde, mede bij monde van diens raadsman;

Na overeenkomstig artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht te hebben beraadslaagd;

Overwegende dat beklagde voor dezen Krijgsraad, gehouden den 30sten October 1914, heeft terecht gestaan ter zake:

„dat hij te Groningen op 13 April 1914 buiten echt vleeschelijke „gemeenschap heeft gehad met de vijftienjarige C. X.”

Overwegende dat het aan beklagde vertoonde en voorgehouden uittreksel uit het Stamboek van de Onderofficieren en minderen van het 12de Regiment Infanterie inhoudt, dat beklagde den 3den Oct. 1913 bij genoemd korps is ingelijfd als loteling van de lichteing 1913 uit de gemeente. . . . onder No. 14;

Overwegende dat het aan beklagde vertoonde en voorgehouden uittreksel Krijgswettenblad, No. 4202 geteekend in het garnizoen Groningen, den 3den October 1913, door den kapitein J. E. S. van V., der sergeant-majoor-instructeur J. G. O. en den reeroot B., inhoudt, dat op gemelden datum in tegenwoordigheid van eerstgenoemden door den tweeden genoemde aan den reeroot B., de Krijgsartikelen, voor het Krijgsvolk te Lande vastgesteld, duidelijk zijn voorgelezen.

Overwegende dat uit een en ander blijkt, dat aan beklagde is bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat;

Wat betreft de in deze voorgestelde niet-ontvankelijkheid;

Overwegende, dat de Garnizoens-Commandant te Groningen bij schrijven, d.d. 28 April 1914 No. 102 de bescheiden betreffende den beklagde om advies heeft toegezonden aan den Auditeur-Militair te Arnhem;

Overwegende, dat genoemde Auditeur-Militair bij schrijven d.d. 30 April 1914 No. 1040, met terugzending dier bescheiden, den Garnizoens-Commandant voornoemd heeft gediend van advies;

Overwegende, dat genoemde Garnizoens-Commandant, in vervolg op het schrijven van 28 April 1914 No. 102, bij missive d.d. 30 Juni

1914 No. 148 aan genoemden Auditeur-Militair heeft medegedeeld, dat hij den beklaagde alsnog naar den Krijgsraad heeft verwezen, in afwijking van diens advies d.d. 30 April 1914 No. 1040;

Overwegende, dat uit een en ander blijkt, dat in deze voldaan is aan de voorschriften van artikel 11 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Overwegende, dat, daargelaten de vraag, welke redenen den Garnizoens-Commandant ten slotte gemoveerd hebben de zaak van beklagde naar den Krijgsraad te verwijzen, die verwijzing niet is geschied, dan nadat door hem advies van den Auditeur-Militair was bekomen;

Overwegende, dat de vraag of de Garnizoens-Commandant eene zaak naar den Krijgsraad zal verwijzen niet afhangt van een gunstig of ongunstig advies van den Auditeur-Militair en evenmin van het ontbreken van een nader advies van dezen, wanneer eenmaal door den Auditeur-Militair advies is uitgebracht;

Overwegende, dat mitsdien, nu de Garnizoens-Commandant, zij het ook tegen het advies van den Auditeur-Militair in de zaak van beklagde naar den Krijgsraad verwezen heeft, laatstgenoemde gehouden is van de zaak kennis te nemen en de Auditeur-Militair derhalve ontvankelijk moet worden verklaard in de ingestelde vordering;

Wat de zaak zelf betreft:

Overwegende, dat blijkens het proces-verbaal van den Commissaris van Politie te Groningen door A. X., als vader-voogd en wettige vertegenwoordiger van de vijftienjarige C. X. bij de ten laste legging bedoeld, op 25 April 1914 bij genoemden Commissaris klachte is gedaan tegen den beklaagde, met verzoek, dat dezen moge worden vervolgd ter zake van het in die klacht vermelde;

Overwegende, dat uit het uittreksel uit het register van geboren der gemeente H., afgegeven 27 April 1914, blijkt, dat aldaar op 18 Augustus 1898 is geboren C., dochter van A. X. en van G. P., echtelieden;

Overwegende, dat de aanwijzingen, voortvloeiende uit gemeld geboorte-uittreksel, in verband met de opgave van na te noemen getuige C. X., blijkt, dat deze op 13 April 1914 15 jaar oud was;

Overwegende, dat de beklagde heeft opgegeven:

„Ik ben op 13 April 1914 's avonds met C. X., van Paterswolde naar Groningen teruggewandeld. Wij zijn toen op een bank gaan zitten vrijen, daarna zijn wij toen gaan liggen in het gras, ik heb de banden van haar broek opengemaakt, heb mijn geslachtsdeel uit mijn broek gehaald en ben op haar blooten buik gaan liggen.

Ik ben niet gehuwd met C. X.

Toen ik boven op haar ging liggen, ben ik met mijn manlijkheid tusschen haar beenen ter hoogte van hare geslachtsdeelen geweest, of ik daarin ben doorgedrongen, weet ik niet. Ik kan niet zeker zeggen, dat ik toen niet met mijn manlijkheid in haar geslachtsdeel ben ingedrongen, maar ik geloof niet, dat dat gebeurd is. Mijne verklaring wijkt thans af van die, afgelegd voor den Commissaris

van Politie, doordat ik mij voor dien Commissaris zoo zenuwachtig maakte over de gestelde vragen en mij niet behoorlijk rekenschap gaf van de daarop gegeven antwoorden;”

Overwegende, dat C. X. zonder beroep, te Groningen als getuige onder eede heeft verklaard:

„Op 13 April 1914 was ik 15 jaar oud, ik ben op 18 Augustus jarig. Ik ben op den Tweeden Paaschdag j.l. 's avonds ruim acht uur van de kermis te Paterswolde met den soldaat B. naar huis gegaan. Onderweg hebben wij een beetje staan vrijen en zijn toen aan den kant van den weg gaan liggen. Dadelijk toen wij van Paterswolde gingen, had beklagde mij wel gevraagd, hoe oud ik was en heb ik toen bij vergissing opgegeven zeventien jaar te zijn. Ik was dien avond gekleed met hoed op, opgestoken haar en lange rokken. Ik heb aan beklagde gezegd: „Laten wij op het weiland gaan en niet op den openbaren weg blijven.” Toen wij nu aan den kant van den weg lagen, heeft beklagde de banden van mijn broek losgemaakt; ik heb hemzelf nog gezegd, hoe de broek vastzat. Ik heb toen gezien, dat hij ook zijn broek losmaakte en gevoeld, dat hij op mijn bloote lijf ging liggen. Ik heb duidelijk het indringen van zijn manlijkheid in mijn vrouwelijkheid gevoeld. Nadat wij een poosje zoo gelegen hadden, zeide ik tegen hem: „Nu moeten we weer naar huis toe” en voelde ik toen, dat hij zijn manlijkheid uit mijne vrouwelijkheid trok. Hij heeft mij volstrekt geen pijn gedaan; alles geschiedde met mijne volkomen toestemming. Hij stond op en wij brachten ons goed in orde. Ik ben niet gehuwd met beklagde;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde schuldig is aan het hem ten laste gelegde feit, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht;
Rechtsprekende in Naam der Koningin.

Verklaart den Auditeur-Militair ontvankelijk in de ingestelde vordering;

Spreekt den beklagde vrij;

De conclusie van eisch van den Auditeur-Militair luidde o.a.:
Overwegende, dat door de verklaring der gehoorde getuige, de aanwijzing voortvloeiende uit beklagdes buitengerechtelijke bekentenis en de overgelegde bescheiden in onderling verband en samenhang genomen wettig en overtuigend bewezen is hetgeen aan beklagde is te last gelegd, zoomede zijn schuld daaraan, zijnde toch de herroeping van beklagdes erkentenis alleen op grond van zijn zenuwachtigheid bij de politie 14 dagen na het plegen van het feit geheel onaannemelijk.

Overwegende dat ten processe vaststaat, dat de heer Garnizoens-

Commandant te Groningen de stukken betreffende beklaagde d.d. 28 April 1914 aan den Auditeur-Militair om advies heeft gezonden, waarop deze op 30 April 1914 Z.H.E.G. adviseerde, de strafrechtelijke vervolging te staken, dat de Garnizoens-Commandant dienovereenkomstig heeft beslist en de zaak ter afdoening aan den Regiments-Commandant heeft overgelaten, waarop deze beklaagde ter zake van het te last gelegde feit heeft gestraft met een provooststraf van 14 dagen; dat daarop de Grnizoens-Commandant zonder nader het advies van den Auditeur-Militair te hebben ingewonnen beklaagde op 30 Juni 1914 naar de Krijgsraad heeft verwezen;

Overwegende, dat de Garnizoens-Commandant op dié wijze handelende niet in allen deele de wet juist heeft gevolgd en aldus zijn bevoegdheid is te buiten gegaan; dat toch volgens de art. 11, 12 en 13 der R. L. de Garnizoens-Commandant moet beslissen tot verwijzing of tot krijgstuchtelijke afdoening der zaak, maar hem niet de bevoegdheid gegeven is beide beslissingen te nemen, ook al verhindert de krijgstuchtelijke straf de crimineele niet; dat hem in die artikelen, noch in eenig ander artikel bevoegdheid is gegeven op zijn eens genomen beslissing terug te komen, zelfs niet wanneer ten laste van beklaagde nieuwe bezwaren zouden zijn bekend geworden; dat bovendien art. 11 verlangt dat de Garnizoens-Commandant voor de verwijzing naar den Krijgsraad het advies van den Auditeur-Militair inwint, hetgeen hier niet geschied is, daar wel advies gegeven is van de beslissing dat de zaak niet verwezen zou worden, niet van de nieuwe beslissing dat wel verwezen zou worden;

Overwegende dat aldus de zaak onbevoegdelijk door den Garnizoens-Commandant voor den Krijgsraad is gebracht en de Auditeur-Militair daaraan geen recht kan ontleenen een straf tegen den beklaagde te vorderen, althans de Krijgsraad niet bevoegd is daarover een oordeel uit te spreken, omdat de procedure bij den Krijgsraad ook na de wijziging van de R. L. niet aanvangt met het bevelschrift van den Commandeerende Officier van het Garnizoen der Hoofdplaats in het Militaire Arrondissement, maar met de verwijzing naar den Krijgsraad en dus de bevoegdheid van den Krijgsraad staat of valt met de beschikking tot verwijzing;

Overwegende, dat in geval de Krijgsraad het met deze laatste beschouwingen niet eens mocht zijn, het als bewezen aangenomene een ernstig strafbaar feit oplevert, dat zwaar zou moeten worden gestraft, ware het niet dat beklaagde voor dit feit reeds de ernstige straf van provoost gedurende 14 dagen had ondergaan;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* No. 191); 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* No. 64); 10, 91 en 245 Wetboek van Strafrecht; 74 Militiewet;

heeft de eer te requireeren en te concludeeren primair, dat de Krijgsraad versta, dat in deze voor den Auditeur-Militair geen recht tot strafvordernig aanwezig is, en beklaagde vrijspreke, althans zich onbevoegd te verklaren van deze zaak kennis te nemen, subsidiair

het aan beklaagde te laste gelegde, wettig en overtuigend bewezen verklare, het kwalificeere als:

het buiten echt vleeschelijke gemeenschap hebben met een vrouw die den leeftijd van twaalf maar nog niet die van zestien jaren heeft bereikt;

hem hieraan schuldig verklare en veroordeele tot een gevangenisstraf van zeven dagen.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Koninklijk besluit van 13 April 1915, No. 50.
Zie ook R. M. 1914, blz. 591.

Bevoegdheid tot het opleggen van straffen aan vrijwilligers bij den landstorm.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER
NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 9 April
1915, IIe Afdeeling No. 512;

• Gezien het Koninklijk besluit van 4 Augustus 1914, No. 49;
Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

De bevoegdheid van den kapitein of commandeerenden officier der
compagnie, bedoeld in het Reglement van Krijgstucht voor het
Krijgsvolk te Lande, wordt ten aanzien van het personeel eener
gewapende landstormafdeeling, gevormd uit vrijwilligers bij den land-
storm, toegekend aan den Commandant dier afdeeling; die van den
commandeerenden officier van het korps aan den linie- of stelling-
commandant of territorialen bevelhebber, onder wiens bevelen de
commandant der gewapende landstormafdeeling is gesteld.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit
besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene
Rekenkamer.

's-Gravenhage, den 13 April 1915.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,
BOSBOOM.

(Legerorders 1915, Deel A No. 36).

KONINKLIJK BESLUIT van den 10den Juni 1915 (St.bl. No. 239), houdende regeling der toelagen aan advocaten-raadslieden van beklaagden, wier zaak voor het Hoog Militair Gerechtshof moet dienen of die naar een krijgsraad bij de landmacht zijn verwezen.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van den 8sten Juni 1915, 2de Afdeling A, No. 603;

Hebben goedgevonden en verstaan:

de navolgende regeling te treffen met betrekking tot toelagen aan advocaten-raadslieden van beklaagden, wier zaak voor het Hoog Militair Gerechtshof moet dienen of die naar een krijgsraad bij de landmacht zijn verwezen.

Artikel I.

Aan de advocaten, die door het Hoog Militair Gerechtshof op of na 1 Januari 1915 zijn toegevoegd aan beklaagden, wier zaak voor het Hof moet dienen, wordt ter zake van hunne verrichtingen als zoodanig eene toelage toegekend voor elke zaak, waarin zij de verdediging hebben gevoerd.

Aan de advocaten, die door den president van een krijgsraad bij de landmacht op of na 1 Januari 1915 zijn toegevoegd aan beklaagden, die naar dien krijgsraad zijn verwezen, wordt ter zake van hunne verrichtingen als zoodanig eene toelage toegekend voor elke zaak, waarin zij ter terechtzitting de verdediging hebben gevoerd.

Artikel II.

Aan advocaten in het arrondissement *Utrecht* zijn de in artikel I, eerste lid, bedoelde toelagen enkel verschuldigd, voor zoover zij ook als procureur bij het Hoog Militair Gerechtshof zijn geadmitteerd. Deze bepaling geldt niet ten aanzien van zaken, waarin de toevoeging vóór 1 Juli 1915 plaats vond.

Artikel III.

De toelage bedraagt voor elke zaak vijftien gulden (*f* 15).

Nochtans wordt, onder de tegenwoordige buitengewone omstandigheden, voor elke zaak, waarin de toevoeging plaats vond vóór een door onzen Minister van Justitie nader te bepalen toekomstig tijdstip, slechts eene toelage van tien gulden (*f* 10) toegekend.

Artikel IV.

Ter zake van de ingevolge dit besluit aan hen verschuldigde toelagen kunnen de advocaten op of na 1 Juli 1915 en vervolgens telkens op of na 1 October, 1 Januari, 1 April en 1 Juli over het aan elk dier data voorafgegane kwartaal declaratiën indienen aan het Departement van Justitie en wel door tusschenkomst van den president van het college, waarvoor de zaak heeft gediend.

Het model dier declaratiën en de verklaring, daarop door dien president te stellen, wordt door Onzen Minister van Justitie bepaald.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het Staatsblad zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

's-Gravenhage, den 10den Juni 1915.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie.

B. ORT.

Uitgegeven den twee en twintigsten Juni 1915.

De Minister van Justitie,,

B. ORT.

De Staatsbladen Nos. 160 en 161 bevatten de Koninklijke besluiten van 22 Maart 1915 tot uitvoering respectievelijk voor de kolonie Suriname en voor de kolonie Curaçao van de Wet van 18 April 1885 (Staatsblad No. 98, Gouvernementsblad No. 21, Publicatieblad 1886, No. 2) betreffende toepassing van de Crimineele Wetgeving voor het Krijgsvolk te Water in de Koloniën en Overzeesche bezittingen van het Rijk.

Eerstgenoemd besluit treedt in werking tegelijk met het Wetboek van Strafrecht voor de kolonie Suriname, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 14 October 1910, No. 44 (Gouvernementsblad 1911, No. 1), het laatstgenoemde tegelijk met het Wetboek van Strafrecht voor de kolonie Curaçao, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 4 December 1913, No. 61 (Publicatieblad No. 67).

Gelijktijdig worden ingetrokken de Koninklijke besluiten van 18 Februari 1887 (St.bl. No. 37 en 38, Gouvernementsblad No. 12, Publicatieblad No. 12), zooals die thans luiden.

Departement van Justitie.

2de Afdeling A.

No. 519.

's-Gravenhage, den 29 April 1915.

betreffende krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen.

Als een gevolg van de mobilisatie zijn de werkzaamheden van sommige krijgsraden in die mate vermeerderd, dat gevaar voor stagnatie in de afdoening van zaken dreigt. Dat gevaar zou kunnen worden verminderd, indien werd bevorderd, dat de afdoening van minder ernstige overtredingen, tijdens den mobilisatietijd gepleegd of nog te plegen, zooveel mogelijk langs disciplinairen weg zal geschieden. Uiteraard heb ik hier niet het oog op die overtredingen, welke *uitsluitend* strafbaar zijn volgens het gemeene strafrecht — immers de krijgstuchtelijke bestraffing daarvan is naar de bestaande militaire wetten niet geoorloofd — doch op die, welke naar de reglementen van krijgstucht, tevens opleveren een (oneigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp, hetgeen mij voorkomt bij verreweg de meeste overtredingen het geval te zijn.

In verband met het bovenstaande en in het belang van eene spoedige en uniforme behandeling van de minder ernstige overtredingen, hierboven bedoeld, noodig ik Uweledelgestrengte uit, voorzoover van U afhangt, te bevorderen, dat die overtredingen zooveel mogelijk als oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen zullen worden afgedaan en dan strafrechterlijk buiten vervolging zullen worden gelaten.

Mocht de uitvoering dezer aanschrijving in bepaalde gevallen practisch op bezwaren stuiten, dan gelieve Uweledelgestrengte mij daarentrent de noodige mededeelingen te doen.

De Minister van Justitie

B. ORT.

Aan
heeren Auditeurs-militair bij de
krijgsraden voor de Landmacht en
den Fiskaal bij den Krijgsraad voor
de Zeemacht te Willemsoord 1).

1) Zie in verband met deze circulaire de ingezonden bijdragen van Mr. M. H. de Boer in W. v. h. R. Nos. 9776⁴ en 9781⁴.
Red.

Departement van Justitie

2e Afdeling A.

No. 524.

Bericht op schrijven van 6 Mei 1915,

No. 2238.

's-Gravenhage, den 8 Mei 1915.

betreffende krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen.

In antwoord op nevensvermeld schrijven heb ik de eer U WelEdelGestrenge mede te deelen, dat de door U bedoelde overtreding (wielrijden zonder voorgeschreven licht) ook m.i. vatbaar is voor krijgstuchtelijke afdoening.

M.i. is bij de overtreding door een militair van wetten, reglementen verordeningen, enz. de tucht in het algemeen wel degelijk betrokken. De militaire tucht eischt ongetwijfeld „het nalaten van elk min voegzaam en met de waardigheid van den militairen stand strijdig gedrag *ook buiten dienst*” (van der Hoeven, Militair Straf- en Tucht recht, III, bl. 31), het Reglement op den Inwendigen dienst aan boord Hr. Ms. Oorlogsschepen verplicht den schepeling „mede te werken tot handhaving van de orde *ook in de maatschappij*” (art. 437), ja zelfs de overtreding in den vreemde van buitenlandsche wetten kan (verg. v. d. Hoeven, II, bl. 32) als krijgstuchtelijk vergrijp worden gestraft. A fortiori geldt derhalve m.i. hetzelfde voor de overtreding van Nederlandsche wettelijke voorschriften en kan deze in het algemeen geacht worden met de militaire tucht en orde onbestaanbaar te zijn.

Wat ten slotte betreft de strafreden, schijnt het mij eenigszins gewrongen, de in den aanhef dezes bedoelde overtreding te qualificeeren als „het plegen van geringe excessen op straat”. M.i. is het juist er om de mutatie enkel te doen luiden: „gehandeld tegen de bestaande voorschriften op het wielrijden.”

Bij het bovenstaande moet uiteraard niet uit het oog worden verloren de mogelijkheid, dat de militaire rechter ter gelegenheid van eene reclame eene andere opvatting dan de hier verdedigde mocht blijken te zijn toegedaan. Dit zal echter moeten worden afgewacht.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

Den Heer Auditeur-Militair

te

's-Gravenhage.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Art. 216 Regtspleging Landmacht in verband met de verdediging.

De Redactie ontving van een officier die als raadsman een voor den krijgsraad terechtstaanden militair had ter zijde gestaan, afschrift van eene correspondentie door dien raadsman gevoerd tot het verkrijgen van een afschrift van het door den krijgsraad tegen zijn client gewezen, veroordeelend, vonnis, nadat de veroordeelde verklaard had van dat vonnis in appèl te willen gaan.

Aan die correspondentie is het volgende ontleend:

Nadat de veroordeelde aan den secretaris van den krijgsraad verzocht had aan zijn raadsman afschrift te willen geven van het vonnis, berichtte de secretaris aan den raadsman tot het afgeven van zulk een afschrift rechtstreeks aan den verdediger niet bevoegd te zijn. Hij deelde hem verder mede dat een afschrift-vonnis met de processtukken aan het H. M. G. wordt gezonden en gaf den raad om zich te wenden tot den advocaat-fiscaal, dezen de kwestie toe te lichten en machtiging te verzoeken, dat het afschrift rechtstreeks door hem, secretaris, kon worden uitgereikt.

De raadsman richtte zich hierop schriftelijk tot den secretaris, wees hem erop dat al moge het gebruikelijk zijn een afschrift-vonnis te zenden aan het H. M. G., art. 216 R. L. voorschrijft afgifte daarvan aan den gecondemneerden en wel zoo spoedig mogelijk, terwijl volgens art. 231 (oud) R. L. dit zelfs „ten zelve dage”, moest geschieden. Art. 217 noemt trouwens onder de, bij appèl, aan het Hof in te zenden stukken een afschrift-vonnis *niet*.

De secretaris bleef zich, niettegenstaande deze terechtwijzing, onbevoegd achten, maar bracht het verzoek over aan den president van den krijgsraad, die hem opdroeg den verdediger mede te deelen dat deze zich tot het bekomen van het gewenschte afschrift te gelegener tijd moest wenden tot de griffier van het H. M. G.

De raadsman richtte hierop een schrijven tot het H. M. G. van den volgende inhoud:

. 25 April 1915.

Onder aanbieding der afschriften van de ter zake door den secretaris bij den krijgsraad te met mij gevoerde correspon-

dentie hebik — als raadsman van den milicien K. — de eer bij Uw Hof bezwaren in te brengen tegen de herhaalde verklaring van genoemden secretaris dat hij niet zal voldoen aan het verzoek van den veroordeelde tot afgifte eener copie authentiek van het vonnis, welk verzoek steunt op R. L. art. 216.

In dit wetsartikel wordt o. m. bepaald: „Na het interjecteren van het appel zal zoo spoedig mogelijk eene copie authentiek van het vonnis aan den gecondemneerden worden afgegeven”.

terwijl in het daarmede overeenstemmende R. L. art. 231 *oud* o. m. staat geschreven: „Na het interjecteren van het appel, zal *ten zelve dage* eene copie authentiek, van hef vonnis aan den gecondemneerden, worden afgegeven”.

Zoowel art. 216 als art. 231 *oud* vervolgt dan: *en zal wijders* door den gecondemneerden worden gepasseerd eene volmacht in blanco enz.

Ook dit vervolg in één adem wijst er op, dat en het afgeven der copie en het passeeren der volmacht handelingen zijn, die in den regel nog behooren te geschieden in de residentie van den krijgswaard.

Van de uit de overgelegde aan mij gerichtte brieven blijkende meening, dat, om de copie authentiek te verkrijgen, hetzij machtiging van den Advocaat-Fiscaal, hetzij aanvraag ter Griffie van Uw Hof noodzakelijk is, kan geen spoor *in de wet* ontdekt worden.

Toch verklaart de secretaris bij den krijgswaard te dat hij het afschrift-vonniss zal aanbieden aan Uw Hof en dat niettegenstaande R. L. art. 217 wel de volmacht, doch *niet* de copie noemt onder de door den secretaris aan het Hoog Militair Gerechtshof te zenden bescheiden.

Daar Z. W. E. G. zich van elke motiveering onthoudt, kan ik geen andere verklaring voor zijne opvatting vinden, dan dat wellicht nog invloed uitgaat van art. 116 der *ingetrokken* Justitieele voorschriften voor de Landmacht, hetwelk bepaalde: „Bij appèl van de zijde des veroordeelden wordt door den auditeur-militair *eene authentieke copie* van het vonnis en eene procuratie in blanco met het origineele vonnis aan het Hoog Militair Gerechtshof toegezonden.”

Bij de duidelijke bewoordingen der wet sluit zich aan *Koolemans Beijnen* 1898 blz. 410: „Na het interjecteren van het appel *ontvangt de veroordeelde* een afschrift van het vonnis en passeert hij eene volmacht”.

Zonder eenigen twijfel is m. i. de weigering der afgifte van eene copie authentiek *onwettig*.

Bovendien kan zij in niet geringe mate den veroordeelde nadeel berokkenen.

Naar aanleiding der in het vonnis aangevoerde gronden zal hij in hooger beroep meermalen *zelf* eene nadere verdediging willen voeren.

Maar ook zou het kunnen voorkomen, dat de veroordeelde na van de motiveering van het vonnis kennis te hebben genomen, het appel zou willen intrekken;

in het onderhavige geval b.v. is den veroordeelde in strijd met R. L. artt. 196 en 211 slechts het dictum van het vonnis medege- deeld, terwijl — zooals blijkt uit schrijven No. . . . dd. 21 April 1915 — het vonnis eerst gereed zal zijn *over een paar weken*. Hij is dus gedwongen geweest, teneinde den termijn niet te laten voorbijgaan, in hooger beroep te komen alvorens kennis te hebben kunnen nemen van de motieven welke tot zijne veroordeeling hebben geleid.

Dit is m. i. in vele gevallen een misstand en de eene onwettigheid volgt m. i. op de andere, wanneer men *tegen den zin van den veroordeelde* het afschrift-vonniss hem onthoudt. Zijne verdediging, zijne belangen kunnen daardoor ernstig worden geschaad.

Al moge het eene goede regeling zijn — met instemming van den veroordeelde — de copie op te zenden aan het H. M. G. ter uitreiking aan den practizijn, dit wettigt niet alzo te handelen, indien die gecondemneerde uitdrukkelijk anders verzoekt.

Bovendien zou de practizijn hetzij wellicht een tweede afschrift kunnen ontvangen, hetzij wellicht inzage kunnen nemen van het origineele vonnis tegelijk met de processtukken, hetzij van den veroordeelde het afschrift ter inzage kunnen nemen.

Dat dit laatste vroeger regel was, blijkt duidelijk uit een besluit van erfstadhouder Willem Friso d.d. 28 Aug. 1750 (M. R. T. VI. blz. 132), waarop waarschijnlijk nog het tegenwoordige wetsartikel is gegrondvest, „dat aanstonds naa het pronuncieeren van het vonnis, een copie authentiq daarvan *aan den gecondemneerde* ter zijnen koste zal worden gegeven, en wijders de gecondemneerde voor commissarissen van den krijgsraad en den auditeur-militair sal passeeren een procuratie op soodanigen procureur . . . als hij tot het vervolgen van zijn appèl zal willen employeeren, aan wien de *gecondemneerde* gehouden sal zijn de voorschr. procuratie met de copie authentiq van het vonnis en de noodige instructie ten spoedigste over te senden, enz.”

Ingevolge het bovenstaande roep ik eerbiedig de tusschenkomst van Uw Hof in, opdat te zijner tijd voldaan worde aan de uitdrukkelijke bepaling der wet en gehoor worde gegeven aan het verzoek van den veroordeelde K.

De officier-raadsman,

.

Op dit schrijven werd in dato 1 Mei 1915 van het Hof bericht ontvangen dat het den secretaris van den krijgsraad had te kennen gegeven „dat, ingevolge de bepaling van artikel 216 der Rechtspleging bij de Landmacht, een afschrift van het vonnis in zake K. rechtstreeks aan hem, als raadsman van K. behoort te worden afgegeven”.

Onderwijl had de uitspraak van het vonnis op 30 April plaats gehad. De raadsman ontving echter niets en richtte zich daarop

bij schrijven van 11 Mei weder tot den secretaris van den krijgswaad, verwijzende naar 's Hofs beschikking, met verzoek om bericht of hij tijdig het bedoelde afschrift zou ontvangen. En op dit schrijven ontving hij, in dato 14 Mei 1915 ten antwoord dat het vonnis met het afschrift in zake K. reeds op 3 Mei aan het H. M. G. was opgezonden en de secretaris hem het afschrift van dit vonnis dus niet kon ter hand stellen.

Nog denzelfden dag richtte de raadsman zich toen andermaal tot het H. M. G. en mocht daarop eindelijk per ommegeande het afschrift ontvangen.

De geachte inzender maakt de opmerking dat het hierboven vermelde als bewijs kan strekken welke moeilijkheden soms den beklagde in den weg worden gelegd. Wij deelen die opmerking volkomen. De raadsman had het gelijk o. i. aan zijne zijde. Hij had zich ten overvloede ook nog kunnen beroepen op art. 838 Wetb. v. Burgerlijke Regtsvordering. De bij deze zaak betrokken secretaris van den krijgswaad koesterde blijkbaar een buitengewone vrees voor koud water, maar niet begrijpelijk is dat ook de *president* de toch geen twijfel latende wetsbepaling zoo absoluut miskende. Zeker is het dat de raadsman hier al zeer weinig medewerking mocht vinden bij de vervulling van zijne taak. Als men dan zoo star vasthield — in strijd met de wet — aan de gewoonte van *het* afschrift aan het Hof te zenden, had men zeer wel den verdediger een ander afschrift kunnen uitreiken.

Het bovenstaande was reeds geschreven toen wij, in dato 21 Juni 1915, alsnog van den geachten inzender ontvingen het hieronder volgende

NASCHRIFT.

Zeer merkwaardig is m. i. het vervolg van het conflict in zake R. L. art. 216.

In het belang der militaire justiciabelen werd van de weigerende houding van den betrokken secretaris bij schrijven d.d. 16 Mei 1915 kennis gegeven aan Z. E. den Minister van Justitie, onder mededeeling, dat de correspondentie in afschrift berustte bij het H. M. G.

Op 19 Juni 1915 deelde de president van den krijgswaad mede, dat, blijkens brief van het D. v. J. 2e Afd. A. No. 504 d.d. 14 Juni 1915, de grief van den officier-raadsman *ongegrond* was bevonden, naar aanleiding van de voorstelling omtrent het gebeurde door den president aan den Minister op diens verzoek gegeven. Tevens werd den raadsman medegedeeld:

I. dat de weigeringen van den secretaris gegrond waren op een vroeger (na het inwerkingtreden der gewijzigde R. L.) door het H. M. G. te kennen gegeven verlangen, dat het afschrift bedoeld bij art. 216 steeds zou opgezonden worden aan het Hof. De toenmalige secretaris had zich nl. daartegen verzet.

II. dat art. 216 niet *expressis verbis* den *secretaris* tot het geven van afschrift verplichtte. Ware dit wel het geval, dan eerst zou de raadsman gelijk hebben gehad. De secretaris voegde daar nog bij, dat hij zich hield aan de *letter* van de wet en de bij den krijgsraad geldende *usances*.

III. dat het H. M. G. naar aanleiding dezer zaak bepaald heeft, dat voortaan, in plaats van toezending van het afschrift-vonnis aan het Hof, volstaan kan worden met eene mededeeling, dat de copie aan den veroordeelde is afgegeven.

IV. dat de pronunciatie van het vonnis heeft plaats gehad op 30 April 1915 en de opzending van het afschrift aan het H. M. G. op 3 Mei, terwijl eerst 4 Mei de Secretaris bericht van het Hof ontving tot rechtstreeksche afgifte der copie aan den raadsman. Hierbij zij aangeteekend, dat laatstgenoemde 29 April 1915 het H. M. G. telegrafisch in kennis stelde met het plotseling bericht omtrent de uitlezing van het vonnis op 30 April.

Ten slotte mag geconstateerd worden, dat de door den raadsman verdedigde uitlegging van art. 216 blijkbaar gedeeld wordt door het Hof (zie ad III hierboven en brief H. M. G. d.d. 1 Mei 1815), maar dat de secretaris, zich beroepende op de (onvolledige) *letter* der wet en de *usances*, de geest der wet miskent, met welke opvatting, zoowel de president van den krijgsraad als het Departement van Justitie instemmen.

Wij vinden daarin geen aanleiding om in onze hierboven weergegeven zienswijze wijziging te brengen.

Openbare behandeling van klachtzaken.

Gelijk bekend mag worden verondersteld hebben de krijgsraden en het Hoog Militair Gerechtshof steeds den regel gehuldigd dat het onderzoek in te stellen, naar aanleiding van een beklag ingebracht door een militair over eene aan hem opgelegde disciplinaire straf, niet in het openbaar behoort te geschieden en dat evenmin de te dier zake genomen beslissing openlijk behoort te worden uitgesproken. Van de genomen beschikking wordt een afschrift uitgereikt aan den straffer en aan den advocaat-fiscaal; naar gelang der omstandigheden ontvangt de klager soms óók een afschrift, doch meermalen ook slechts een uittreksel.

De herzieningswet van 31 October 1912 (Stbl. no. 337) heeft in de artikelen der rechtsplegingen waaruit de reclameprocedure wordt afgeleid, wijziging op dit punt niet gebracht en de zoo evengenoemde praktijk is dan ook na het in werking treden dier wet, op 20 December 1913, gehandhaafd gebleven. De betrekkelijke artikelen zijn echter

bestemd om te verdwijnen bij de invoering van de nieuwe? Wet op de krijgstucht. Bij § VI (artt. 61—68) van deze wet is eene nieuwe regeling getroffen betreffende het „Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf” en is dit geschoeid op eene leest die op belangrijke punten sterk afwijkt van de thans gevolgde praktijk. Zoo zal o.a. het onderzoek in een klachtzaak nooit meer geschieden door een krijgsraad. Is een gestrafte die eerst zijn beklag bij den meerdere van den strafoplegger gedaan heeft met diens beslissing niet tevreden, dan is hij bevoegd de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof, of, indien hij zich bevindt op weg naar Oost-Indië of aan boord van een oorlogsvaartuig aldaar, die van het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, in te roepen.

Met betrekking tot het door het Hoog Militair Gerechtshof in te stellen onderzoek zijn enkele voorschriften gegeven maar een eigenlijke procesgang is in de Wet op de krijgstucht evenmin te vinden als in de nu nog geldende rechtsplegingen. Wel wordt bepaald dat de door het Hof te geven beslissing, bij met redenen omkleede beschikking, in het openbaar wordt *uitgesproken*. (Aan eene veel verder gaande *behandeling* óók in het openbaar dacht toen niemand).

• Het verdient opmerking dat in het Regeerings-ontwerp die bepaling niet voorkwam; zij is later ingelascht als gevolg van een amendement voorgesteld door de Commissie van Voorbereiding (1).

Die Commissie had tevens gewenscht, dat aan den gestrafte een afschrift van 's Hof's beschikking zou worden uitgereikt. *Dit* voorstel heeft de Regeering echter *niet* overgenomen en, toen bij de openbare beraadslagingen in de Tweede Kamer de heer Verheij op de zaak terugkwam, bepaaldelijk afgewezen.

Op welke gronden?

De Regeering, die blijkbaar die *uitspraak* in het openbaar al met weinig welwillende oogen in de wet zag voorgeschreven, verklaarde bij monde van haar commissaris, prof. Van der Hoeven, dat zij meende daarmede reeds ver genoeg te zijn gegaan en „dat men niet dan hoog noodig is, ertoe behoeft mede te werken om de beschikkingen hier bedoeld, te brengen in handen van de mindere militairen (2), die er vaak misbruik van zullen maken, die daarmede in de kazerne, om zoo te zeggen, zullen te koop loopen. Wanneer dergelijke verbreiding in alle gevallen plaats heeft zal het gevolg zijn dat het Hof zijne beschikkingen veel minder zal motiveeren dan tegenwoordig en dat wij zullen krijgen een bloot feitelijke motiveering. Wat er tot nog toe in stond ten aanzien van de wijze waarop de strafoplegger zijn taak heeft vervuld, zal wegblijven”.

(1) Van der Hoeven, Militair Straf- en tuchtrecht III blz. 53! vlgg. Zie ook blz. 526

(2) Ook niet van officieren. Men denke aan het een paar jaar geleden zoo gerucht makende geval van den kapitein X. Zie Mil. Recht. Tijdschrift VI, in het bijzonder blz. 99.

Hierdoor, betoogde de Regeerings-Commissaris verder, zal de Regeering een middel worden onthouden om te weten welk gebruik, misbruik of onverstandig gebruik sommige strafopleggers maken van hun bevoegdheid daar het Hof wel zal inzien, (1) dat dergelijke aanmerkingen op den superieur niet mogen komen onder de oogen van den inferieur en niet in de kazerne behooren te circuleeren. Hij zegt dat eindelijk nog: „Mijns inziens is men hier al zeer ver gegaan door de uitspraak in het openbaar toe te laten”.

Gelijk gezegd, over eene openbare *behandeling* werd geen woord gerept. Men vond het blijkbaar van zelf sprekend dat daarvan in tuchtzaken geen sprake moest zijn. En deze opvatting is, naar onze meening, thans nog even juist als in 1902; voor wetswijziging op dit punt is er niet de minste aanleiding. Wij zouden er dan ook niet aan gedacht hebben die openbare behandeling hier ter sprake te brengen, ware het ons niet gebleken dat sommigen in den laatsten tijd de wenschelijkheid ja de noodzakelijkheid hebben uitgesproken om, evenals in het strafproces, ook het onderzoek in militaire beklagzaken in het openbaar te doen geschieden. Redenen welke daarvoor zouden pleiten, zijn ons echter onbekend gebleven. Wel zijn er daarentegen o.i. meerdere argumenten waarom eene dergelijke nieuwigheid weinig aanbevelenswaardig schijnt.

Talrijk zijn in onze wetgeving de bepalingen die betrekking hebben op het opleggen van disciplinaire straffen, maar nimmer wordt een aan die oplegging voorafgaand *in het openbaar* gehouden onderzoek voorgeschreven. Integendeel, waar in die gevallen op dit punt regelen zijn gegeven, bij dat onderzoek in acht te nemen, is juist meermalen, in het bijzonder waar het onderzoek is opgedragen aan een rechterlijk college, bepaald dat dit e.q. in te stellen onderzoek *niet* in het openbaar zal plaats vinden. Zoo bijv. bij de regelen geldende voor de rechterlijke tucht, art. 11 der wet op de Regterlijke Organisatie („Het onderzoek heeft plaats in raadkamer”), bij het Reglement van orde en discipline voor de advocaten en procureurs (artt. 11 en 28), bij de wet op het Notarisambt (art. 56).

Waarom zou men nu speciaal voor het militair-disciplinaire recht van de algemeen op dit stuk in de Nederlandsche wetgeving gehuldigde beginselen, gaan afwijken?

Het hoofdbezwaar hiervoren genoemd, hetwelk der Regeering in 1902 aanleiding gaf om zich bepaald *te verzetten* tegen het steeds en verplicht uitreiken van een afschrift van de beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof in klachtzaken aan den gestrafte, geldt nog in veel sterkere mate tegen eene *behandeling* van die zaken in het *openbaar*.

Eene vergelijking met het *straf*proces gaat ten dezen volkomen mank, zelfs voor hen die zooals wij, niet gelooven aan een principieel, kwalitatief verschil tusschen rechtstraf en tuchtstraf en die

(1) In de zaak X heeft het Hof, nog in zijn oude samenstelling, aan deze verwachting niet beantwoord.

overigens als regel de heilzame strekking van de grondwettelijk geeischte openbaarheid der terechtzittingen gaarne onderschrijven.

Voor den militairen *strafrechter* verschijnen slechts enkelen, gewoonlijk mindere militairen; *disciplinaire* straffen worden dagelijks in vrij grooten getale opgelegd, ook wel aan onderofficieren en officieren. Bij strafzaken komen handelingen van superieuren slechts *bij uitzondering* ter sprake en blijft in elk geval de wijze waarop de eerste rechter de zaak behandeld en beslist heeft als aanmerking op zijn persoon, buiten bespreking.

Geheel anders bij vele *disciplinaire* zaken. Daarbij speelt herhaaldelijk het oordeel over de wijze van optreden van officieren en onderofficieren eene belangrijke rol en wordt *bijna altijd* de wijze waarop de commandant strafoplegger de zaak behandeld, onderzocht of beslist heeft min of meer direct ter sprake gebracht.

Wat heeft daarmee nu het groote publiek te maken? Welk belang is er mede gebaat dat de dagbladpers — in het bijzonder die, welke, in geval het optreden van een meerdere of een strafoplegger minder juist is geweest, daarvan dadelijk gretig gebruik zal maken om daarnaan tuchtondermijnende beschouwingen vast te knoopen — de behandeling van die zaken den volke kond doet? *Niet* het belang van den gestraften militair, want deze heeft alléén belang bij de beslissing en, bij die beslissing het gelijk aan zijne zijde vallende, bij herstel, voor zoover noodig en mogelijk, van het hem aangedane onrecht. Het is onnoodig en hij zal, redelijk mensch zijnde, ook niet verlangen dat bovendien nog de fout van zijn superieur wordt gepubliceerd. Niet redelijk mensch zijnde, kan zoodanige publicatie alléén zijn wensch tot aan de kaak stellen van zijn superieur bevredigen, niet zijn *rechtsgevoel*. Een *goede* reden voor publicatie ontbreekt, het *eenige gevolg* zal meermalen zijn nadeel voor de krijgstuicht.

Terecht wijst Mr. M. de Pinto (1), naast de voordeelen, op de nadeelen die reeds aan de publiciteit der behandeling van *strafzaken* zijn verbonden en even terecht betoogt hij dat in elk geval openbare behandeling van *tuchtzaken* uit den boeze is. Eene openbaarheid, voor *strafzaken* tot *bevordering* en in naam van *het algemeen belang* voorgeschreven, zou doorgevoerd tot *tuchtzaken*, veeleer juist het tegendeel uitrichten. Het geheel in eigen boezem besloten houden van deze *domestica castigatio* — zegt hij — vloeit uit den aard der zaak voort en is tot bereiking van het daarmee beoogde doel ten zeerste bevorderlijk. Het voordeel dat eene openbare behandeling van *strafzaken* aanbiedt in zoover het anderen van het plegen van strafbare feiten zal kunnen terughouden (2) geldt voor *tuchtzaken*, tegenover het publiek niet, terwijl *zij*, ten aanzien van wie dat wèl geldt, n.l. de militaire omgeving, toch wel met de *disciplinaire bestraffing* bekend

(1) „Bijdrage tot de leer der *disciplinaire bestraffingen* van Staatswege bedreigd”, blz. 63 vlgg.

(2) Zij kan op zeker soort van auditorium een tegengestelden invloed uitoefenen, meer overeenkomstig den somtijds heilloozen invloed van prikkellectuur.

worden. De gelegenheid om zich zacht aan anderen te spiegelen blijft in voldoende mate bestaan.

Voor zoover ons bekend is, komt openbare behandeling van tuchtzaken in niet ééne vreemde militaire wetgeving voor.

In vele gevallen zal ook eene openbare behandeling eener klacht aan den klager *zelven* weinig welgevallig zijn. Eene behandeling à la barbe du public heeft toch voor velen en juist voor de besten iets pijnlijks en onaangenaams (1). De zaken zijn meestal wel van niet zoo ernstigen, maar toch dikwijls van vrij persoonlijken, soms van intiem aard. Bovendien, het publiek zal geen onderscheid maken tusschen tucht- en strafzaken, te meer niet waar die door hetzelfde college behandeld worden.

Een disciplinair gestrafte die werkelijk te goeder trouw meent ten onrechte of te zwaar te zijn gestraft, zal wellicht *om die publieke* behandeling van een beklag maar liever afzien en met het zijns inziens geleden onrecht blijven rondloopen. Alweer ten nadeele van het recht en van de tucht.

Van een juist militair beginsel gaan uit de voorschriften van artt. 145 en 146 van de Instructie voor de commandeerende officieren van Hr. Ms. oorlogsschepen, bepalende dat het onderzoek van overtredingen of tekortkomingen waaraan machinisten of onderofficieren schuldig worden geacht, geschieden zal zooveel mogelijk buiten tegenwoordigheid van hunne minderen. Betreft het officieren dan moet dit onderzoek zelfs in de kajuit plaats vinden. In flagranten strijd met dit beginsel zou het zijn om nu bij beklag openbare behandeling te gaan voorschrijven.

Tucht dient in het algemeen tot bevordering van plichtsbetrachting, eensgezindheid en eendrachtige samenwerking, regelmaat en orde in een bepaalden kring van personen, zoomede tot vorming of opleiding voor een bepaald doel. Evenals in andere kringen of groepen van bijzondere personen en ambtenaren, beheerscht ook in de *militaire* organisatie het voor die organisatie speciaal geldende tuchtrecht, zooals dit in verschillende krijgstuchtelijke bepalingen is neergelegd, uitsluitend *die* organisatie. Het werkt daarbuiten niet en, al eischt het algemeen belang eene goede uitoefening van het krijgstuchtelijk recht, zoo is toch openbare behandeling van militaire tuchtzaken, waar het de toepassing van tuchtmiddelen betreft, niet in overeenstemming met vorenstaand tuchtbeginsel.

Een gelijkstelling met de behandeling van *strafzaken* zou consequent moeten leiden tot eene openbare behandeling van beklagzaken ook ingeval de hoogere militaire autoriteit is aangewezen om over het beklag eene beslissing te geven en, nog een stap verder gaande, ook reeds bij het eerste onderzoek door of van wege den commandant in te stellen. Toevoeging van een raadsman zou dan ook nog als

(1) Men denke hier ook aan de behandeling van het wetsontwerp op de voorwaardelijke veroordeeling, waarbij van verschillende zijden reeds het in het openbaar terechtstaan als eene „straf” werd beschouwd.

noodzakelijk voorgesteld moeten worden. Wij betwijfelen het of er velen zullen zijn die deze consequenties willen aanvaarden, maar dan blijkt tevens voldoende dat de premisse mede om die reden ook *practisch onjuist* moet zijn en *onaanmemelijk* is.

Naar onze meening is de rechtspositie van den Nederlandschen militair in tuchtzaken zoowel thans als in de toekomst met voldoende waarborgen omgeven. Voor de geringste hem opgelegde straf staat hem een tweevoudig recht van beklag open, eerst bij eene hooge militaire autoriteit, daarna bij een volkomen onafhankelijk rechterlijk college. Nóch in vergelijking met andere groepen van ambtenaren of met personen in dienst van particuliere instellingen, noch in vergelijking met militairen van andere naties heeft hij in dit opzicht reden tot klagen. De vraag is zelfs gewettigd of van die ruime bevoegdheden niet meermalen gebruik, om niet te zeggen misbruik wordt gemaakt ten nadeele der krijgstuicht. En ook om die reden mogen zeker andere factoren die in dezelfde niet gewenschte richting zouden leiden, o.i. niet ingevoerd worden.

Straftoemeting en dienstweigerig.

Meermalen troffen ons, bij de kennisneming der Sententies van het H. M. G., den laatsten tijd de in onze oogen buitengewoon lichte straffen die het Hof oplegde ter zake van toch ernstige militaire misdrijven, gepleegd nog wel in een tijd dat de geheele krijgsmacht op voet van oorlog is gebracht. Wij meenden dat de tucht daarvan een ongunstigen terugslag moet ondervinden maar lieten desniettemin na hierop de aandacht te vestigen, overtuigd als wij zijn dat het voor een buitenstaander, niet bekend met den persoon des daders en weinig bekend met de omstandigheden waaronder hij zijn misdrijf beging, steeds zeer moeilijk is een juist oordeel te hebben over de meer of mindere zwaarte van de toegemeten straf. In het geval, bij sententie van 1 December 1914 berecht (1), schijnt echter eene opmerking niet misplaatst nu de rechter in eerste instantie, die op zijn minst even goed was ingelicht als het Hof, eene straf oplegde van drie maanden mil. gevangenisstraf, welke straf echter in appel, tegen de conclusie van den adv.-fiskaal die bevestiging van het vonnis vroeg, werd teruggebracht tot slechts 14 dagen. En dat wegens het uit militair oogpunt zeer zware misdrijf van dienstweigerig, waarbij het dan nog de bijzondere aandacht trekt dat de veroordeelde *zelf* in de hem door den krijgsraad opgelegde straf had berust.

Verband met het bovenstaande houdt de laatste overweging in de sententie waarbij het Hof als motief voor zijne beslissing dat de

(1) Zie hierna blz. 724.

eerst opgelegde straf te zwaar is, o.a. opmerkt dat de schuldige niet door den meerdere op den ernst van zijn vergrijp is geweest. In alle bescheidenheid meenen wij dat in deze overweging een minder juist inzicht in goede militaire tuchtbegrippen doorstraalt. Deze eischen een onmiddellijke opvolging van gegeven bevelen *zonder redeneeren*. Alleen bij zéér jeugdige militairen zou misschien eene waarschuwing te verdedigen zijn, al zal zij ook dan in verreweg de meeste gevallen vruchteloos blijken te zijn. In casu gold het echter een 21 jarig soldaat, de kinderschoenen derhalve ontwassen, en ten aanzien van wien de overweging dat „gedaagde den ernst van zijn vergrijp blijkbaar niet voldoende heeft begrepen” eenigszins vreemd aandoet.

De praktijk toont, bij dienstweigering, gewoonlijk eene buitengewone lankmoedigheid. Bij het gerechtelijk onderzoek dier zaken blijkt als regel dat het gegeven bevel minstens twee of driemaal is herhaald, dikwijls bevendien nog door verschillende meerderen. Daarenvens is de weigeraar dan nog een paar keer uitdrukkelijk geweest op zijne strafbaarheid, hem gevraagd of hij wel weet wat hij doet, hem meegedeeld dat hij voor den krijgsraad, in de gevangenis zal komen, enz. Ja zelfs wordt hem wel eens een uurtje bedenktijd gegeven om zich te bezinnen of hij wellicht nog te rade zal worden om aan het bevel gevolg te geven (men vergelijkte o.a. de gevallen vermeld in M. R. T. IV, 158, 345, 612). Deze praktijk is ons steeds zeer bedenkelijk voorgekomen, zij kan in een oudemannenhuis op hare plaats zijn, met een behoorlijke militaire discipline schijnt zij ons vierkant in strijd. Daarbij komt dat wij er nog nimmer een gunstig resultaat van hebben gezien. Wel eens een enkele maal een resultaat dat de geheele zaak inderdaad belachelijk maakt, n.l. dat de betrokkene na herhaalde aanmaning en ruimen bedenktijd op zijne weigering terugkomt op een tijdstip dat de reden der order vervallen is, de hem bevolen dienstverrichting inmiddels reeds door een ander is uitgevoerd of het eene verrichting betrof die inmiddels onnoodig is geworden. Het is dan toch zeker absurd te zeggen dat (opzettelijke) dienstweigering door het zich later bereid verklaren de order uit te voeren, is uitgesloten. Die voortdurende waarschuwingen en herhalingen blijken bovendien veelal eerder te prikkelen en het verzet te stijven. In dit verband meenen wij te mogen verwijzen naar eene o.i. alleszins juiste overweging, voorkomende in het arrest van het West-Indische Militair Gerechtshof van 3 October 1910 (M. R. T. VI, 224), volgens welke een herhaalde aanmaning „minstens noodeloos was en aanleiding heeft gegeven tot de herhaalde weigering van Impetrant en Eischer en dat dit alles bij de strafoplegging van grooten invloed moet zijn”.

Hierbij bedenke men nog dat het misdrijf, als er sprake is van eene waarschuwing, reeds gepleegd is en voorts dat indien die waarschuwing telkens gepaard gaat met herhaling van de order, hiervan herhaling van het misdrijf het gevolg is.

Het is nog niet zoo lang geleden dat bij de marine de meening

bestond dat er van dienstweigering eerst sprake kon zijn wanneer het door een meerdere gegeven bevel successievelijk door de verschillende hoogergeplaatste meerderen tot den commandant toe, en steeds zonder succes, was herhaald. Is dit standpunt overwonnen, een ander dwaalbegrip leeft nog steeds voort, n.l. dat een bevel, wil eene weigering in de termen van het C. W. vallen, driemaal herhaald moet zijn. Men zie bijv. het vonnis opgenomen in M. R. T. VI, 211, en nog geen maand geleden hadden wij opnieuw gelegenheid te constateeren dat die misvatting onuitroeibaar schijnt te zijn. Het bekende „driemaal is scheepsrecht” vindt in dezen beslist ten onrechte toepassing.

Met al het bovenstaande voor oogen wagen wij het te betwijfelen of het van het hoogste militaire rechtscollege wel goed was gezien om als 't ware een wenk te geven in dezelfde lijn, door als verzachtende omstandigheid in aanmerking te nemen het geval dat de mindere, bij dienstweigering, niet door den meerdere op den ernst van het feit is gewezen.

Temporaire Krijgsraden.

• Bij Koninklijk Besluit van 16 September 1914, No. 55, werden, met terugzicht op art. 40 der Wet van 23 Mei 1899 (St.bl. Na. 128) en op de Koninklijke Besluiten van 29 Augustus 1914 (St.bl. No. 435) en van 8 September 1914 (St.bl. No. 448), de Commandanten der verschillende Stellingen, ieder voor zooveel betreft de stelling onder zijn bevel, en de Territoriale Bevelhebbers, ieder voor zooveel betreft het gedeelte des Rijks onder zijne bevelen, aangewezen als de militaire autoriteiten, aan wie, in gedeelten des Rijks, welke in staat van beleg worden verklaard, de bevoegdheden worden opgedragen bij den 4den titel van de Regtspleging bij de Landmagt aan den commandeerenden generaal of officier toegekend.

Aldus werd de mogelijkheid voorzien dat voor verschillende in staat van beleg verklaarde gedeelten des Rijks meerdere temporaire krijgsraden in het leven zouden worden geroepen. Op dezen grond werd ook niet de commandant van het veldleger aangewezen als de autoriteit aan welke de gemelde bevoegdheden zijn opgedragen, doch de militaire autoriteiten, onder welker bevelen de in staat van beleg verklaarde gedeelten des Rijks blijvend zijn gesteld. Daartegen leverde geen bezwaar op de omstandigheid, dat de commandant van het veldleger in een gedeelte van het in staat van beleg verklaarde gebied met het militair gezag is bekleed. De autoriteiten in de artikelen 7 en 40 van de Wet van 23 Mei 1899 (St.bl. No. 128) behoeven niet dezelfde te zijn, daar art. 40 alleen ziet op de uitoefening van eene justitieele bevoegdheid, die eventueel kan worden uitgeoefend door een autoriteit, welke lager staat dan hij in wiens handen het militair gezag berust.

In de in staat van beleg verklaarde gedeelten des Rijks hebben — vóór het in werking treden der Wet van 16 October 1914 (Stbl. No. 490) — de navolgende temporeaire krijgsraden bestaan:

In het rechtsgebied van den	Samenstelling. (p. = president, l. = lid, a.m. = auditeur-militair).	Werkzaamheden. (1914).
I. Territorialen Bevelhebber in <i>Zeeland</i> enz.	Op 3 September 1914 te <i>Axel</i> : Jhr. C. J. v. Adrichem Bogaert, Kapitein d. Infanterie, p. K. J. Adams, Eerste Luitenant-adjutant d. Infanterie, l. J. de Roos, Tweede luitenant d. Infanterie, l. Mr. A. H. Lijdsman, notaris te Hulst, a.m. Op 25 September 1914 te <i>Vlissingen</i> : H. Bakker, Majoor der Infanterie O I. L. p. A. Hackstroh, Kapitein d. Infanterie, l. M. A. van der Lyke, Eerste Luitenant der landw.-infanterie, l. Mr. J. F. van Deinse, adv. en proc. te Middelburg, a. m.	Van 1--25 October. In behandeling genomen 7 zaken in het stadium van voorbereiding.
II. Commandant van de kustbatterij bij <i>Neuzen</i> (voor de gemeenten <i>Neuzen</i> , <i>Hoek</i> en <i>Zaamslag</i>).	W. H. A. Vogel, kapitein d. Infanterie, p. P. A. Gallé, Reserve Eerste Luitenant der Landweer, l. J. K. de Visser, Eerste Luitenant d. Inf. l. J. M. Mulder, waarnemend kantonrechter te <i>Neuzen</i> , a.m.	
III. Territorialen Bevelhebber in <i>Noordbrabant</i> enz. te <i>'s-Hertogenbosch</i> .	Onbekend.	Van 7--20 October. Op 9 September, toen de staat van beleg was afgekondigd, werden

In het rechtsgebied van den	Samenstelling. (p. = president, l. = lid, a.m. = auditeur-militair).	Werkzaamheden. (1914).
		alle bij den gewonen krijgsraad aanhangige zaken ter zijde gelegd. Op 7 October werden die zaken overgenomen door den temporairen krijgsraad. Ook nieuwe zaken werden daarbij aanhangig gemaakt. Op 20 October werd de normale toestand hersteld.
IV. Territorialen bevelhebber in <i>Overijssel</i> enz.	A. L. Stadius Muller, Reserve-Luitenant-kolonel der Landweer, p. J.E. Snellen van Vollenhoven, Kapitein der Landweer-Inf., l. D. Toekamp Lammers, Reserve-kapitein der Landweer-Inf., l. Mr. J. A. Willinge, Reserve-Eerste-luitenant der Landweer-Infanterie, a. m. H.C. Stennekes, Tweede Luitenant der Landweer-Inf., Secretaris.	Geene.
V. Commandant van de <i>Stelling van Amsterdam te Velsen</i> .	J. J. G. Jas. Officier v. administratie 2e kl. d. Kon. Marine, a.m.	
VI. Commandant v. d. <i>Stelling v. den Helder te den Helder</i> .	G. Snellen, Luitenant-kolonel der Landw.-Infanterie, p. J. C. J. Kempers, Reserve-kapitein der Artillerie, l. F. H. Ebbink, Eerste-Luitenant-adjutant d. Infanterie, l.	10 Sept.—15 Dec. De krijgsraad behandelde vier zaken.

In het rechtsgebied van den	Samenstelling. (p. = president, l. = lid, a. m. = auditeur-militair).	Werkzaamheden. (1914).
VII. Commandant v. d. <i>Stelling van de Monden der Maas en van het Haringvliet, te Brielle.</i>	Mr. J. Sickinga, kantonrechter te den Helder, a. m. H. G. Gerdes, Officier v. Administratie 2e kl. d. Kon. Marine, Secr. Dr. J. J. Rinkel, Dirigeerend Officier van Gezondheid 2e kl., p. J. Menningh, Kapitein d. Grenadiers, l. H. W. Tilanus. Eerste-Luit. d. Artillerie, l. Mr. H. P. Heimans, Advocaat en Wethouder te Brielle. a. m. C. H. Rinsma, Eerste-Luitenant-Plaatselijk Adjudant, Secretaris.	October, November, December. De krijgsraad behandelde één zaak.
VIII. Territorialen Bevelhebber in <i>Holland enz.</i>	Geen.	
IX. Commandant der <i>Nieuwe Hollandse Waterlinie</i>	Geen.	
X. Commandant der <i>Stelling van 't Hollandsch Diep en het Volkerak</i>	Geen.	

Meer schijnt aan hoogerhand omtrent deze temporaire krijgswaarden niet bekend te zijn.

Zoo duidelijk mogelijk heeft dus de wetgever als zijn wil te kennen gegeven, dat in het militaire strafproces de wegens misdrijf (of wegens overtreding, waarop het Zesde Hoofdstuk niet is toegepast), te veroordeelen beklaagden tegenwoordig zullen zijn bij de uitspraak van hun vonnis. Maar niettegenstaande dit peremptoire wetsvoorschrift doet de Haagsche krijgsraad eenvoudig alsof het niet bestond; de bovenvermelde kennisgeving wordt ook aan *die* beklaagden gezonden. Die krijgsraad — de secretaris uit zijn naam — roept den beklaagde wel op om bij de uitspraak tegenwoordig te zijn, maar *eischt* dit niet, noodigt eerder den beklaagde uit tot medeplichtigheid aan het bedrijf van *niet*-nakoming van het voorschrift der wet, door hem de wenk te geven: blijf echter gerust weg, want wanneer gij aan deze oproeping niet voldoet, kunt gij toch niet gestraft worden.

Terloops zij opgemerkt, dat het nog de groote vraag is of inderdaad bij niet-verschijning, wanneer het betreft eene niet overeenkomstig het Zesde Hoofdstuk R. L. behandelde zaak betreft, straf is uitgesloten. Immers, de militaire chef van den beklaagde, lettende op het imperatief voorschrift van art. 205 en op art. 2 R. L., is aan die „opmerking” dat straf niet word bedreigd, geenszins gebonden. En wij zouden ons zeer wel kunnen voorstellen dat die militaire chef, tenzij ook hij het met de voorschriften der wet zoo nauw niet neemt, déze rede-
neering zal volgen: gij, beklaagde, zijt militair, gij zijt „op bevel van een daartoe bevoegde magt opgeroepen” en ingevolge art. 2 R. L. „verplicht (daaraan) te gehoorzamen”; gij zijt die verplichting niet nagekomen en daarom is het mijn plicht u, met toepassing van art. 27 Reglement van Krijgstugt, voor uwe ongehoorzaamheid disciplinair te straffen. Alzoo kan de beklaagde van de zéér willekeurige „opmerking” in de hem van wege den krijgsraad toegezonden kennis-
geving dupe worden.

Wij moeten hier nog eens herhalen — thans aan het adres van den rechter zelven, speciaal van de militairen, leden van den krijgsraad — wat wij in eene vorige aflevering (3, bladz. 179) van dit tijdschrift in een ander verband neerschreven: vroeger, toen de krijgsraden nog uitsluitend uit militairen bestonden, zou eene dergelijke opvatting van hunnen plicht niet zijn voorgekomen. (1)

Het is ons volkomen onbegrijpelijk hoe thans de leden van den krijgsraad die opvattingen kunnen huldigen. Gaat de vaststelling van een formulier van een van den krijgsraad uitgaande kennisgeving geheel buiten de leden van dien raad om? Of zou hun invloed op de toepassing der wet of hunne wetskennis wellicht gelijk nul zijn, en deze wijze van doen, in aperten strijd met de wet, op rekening moeten worden gesteld van den president? Wordt hun meening niet gevraagd, of geven zij zich niet de moeite de meening van den president aan de wet te toetsen? Maar dan zouden wij hun wel willen toeroepen: maak studie van de militaire wetten, beschouw u zelf

(1) Zie ook blz. 430 hiervóór.

toch niet als figuranten, als non-valeurs in het college en leg u niet gemakshalve neer bij de opvattingen van uw president, ook waar die zich bewegen op militair-juridisch terrein; ondervinding heeft toch al wel aangetoond, dat die opvattingen somtijds nog al sujet à caution zijn.

Wij mogen ons i. c. met onze ernstige bedenking wenden tot den rechter (president én leden van den krijgssraad) omdat het gewraakte formulier *-gedrukt*, dus blijkbaar na overweging van den inhoud voor vast gebruik bestemd- wel wordt onderteekend door den secretaris doch van wege den krijgssraad. Indien dan al de secretaris het voorschrift van art. 205 1ste lid, R. L. niet mocht kennen of uit onoplettendheid dit niet „getrouwelijk” zou „in acht nemen en naarkomen” (art. 371 R. L.), behoeven wij niet aan te duiden op wien de plicht rust te zorgen, dat *niet* in strijd met de wet gehandeld wordt (art. 369 R. L.).

Het is ons niet bekend of het Hoog Militair Gerechtshof van de boven gesignaleerde praktijk van den Haagschen krijgssraad kennis draagt. Wij vermoeden van niet, daar anders zeker het Hof dien krijgssraad wel zou hebben aangeschreven, zich overeenkomstig de wet te gedragen. Het verzuim zou dan bij de lezing der notulen aan de aandacht van het Hof ontsnapt moeten zijn, of wel zouden die notulen in zoodanigen vorm moeten zijn ingekleed, dat daaruit niet kon blijken dat de „gecondemneerde” bij de voorlezing van het vonnis *niet* aanwezig is geweest.

Een bewijs dat toezicht op de handelingen van de krijgsraden nog niet overbodig is geworden door de wijziging in hunne samenstelling, schijnt door bovenomschreven negatie van een wettelijk voorschrift weder geleverd. En als de wetgever eerlang zal bebben te beslissen of het instituut der approbatie al of niet behoort gehandhaafd te worden, mag hij zich met dit nu toevallig bekend geworden voorbeeld voor oogen, toch wel ter dege afvragen of de tijd daarvoor rijp is.

Mr. van Sandick oordeelde (1), dat het Departement van Justitie tot het voorstel tot gedeeltelijke (2) afschaffing der approbatie gekomen is ten pleziere der presidenten van de krijgsraden. Wat daarvan zij, van vertrouwen wekkenden eerbied voor de wet — men denke ook aan het betreurenswaardige notulenconflict — hebben verschillende krijgsraden met hun rechtsgeleerde presidenten intusschen tot heden niet steeds blijk gegeven. En dit mocht toch, vooral ook in de militaire maatschappij, wel in de eerste plaats verwacht worden.

Wat moeten de militaire justiciabelen, wanneer zij art. 205 van hun wetboek betreffende de rechtspleging inzien, wel denken van hun rechter die het wettelijk gebod eenvoudig met voeten treedt door, waar de wet zegt dat zij moeten verschijnen, tot hen te zeggen gij kunt echter gerust wegblijven. Wij vreezen het ergste voor het

(1) W. v. h. R. No. 9686.

(2) „Gedeeltelijke”, want de bestaande approbatie wordt wel de voorkeur uitgewezen, maar in anderen vorm door een achterdeurtje weder binnengehaald.

rechterlijk prestige en, indirect, ook voor de militaire tucht, die van zoo'n voorbeeld ongetwijfeld den nadeeligen terugslag zal ondervinden.

Het wil ons voorkomen dat ook de Haagsche krijgstraad tot dusver niet fortuinlijk is geweest in het betoonen van eerbied voor de wet, en in het bijzonder de president van dien krijgstraad zich heeft doen kennen door gemis aan deferentie voor den hooger en rechter. Nauwelijks toch bestond het Hoog Militair Gerechtshof het stout bedrijf om een vonnis van dien krijgstraad te vernietigen, of die president greep naar de pen om 's Hof's uitspraak voor het oog der rechtsgeleerde wereld aan critiek te onderwerpen. Wij zullen er ons wel van onthouden om, wat betreft de mérites der zaken die daartoe aanleiding gaven, als superarbiter op te treden: voor beide meeningen waren goede gronden aan te voeren. Maar over het feit *zelf* behoeven wij onze afkeuring niet te verbergen. Het optreden in deze van Mr. Zaayer achten wij weinig oorbaar, in het dagelijksch leven zouden wij zeggen, blijk gevend van gemis aan *savoir-vivre*, in het militaire milieu — waarin Mr. Z. zijne functie uitoefent — zouden wij zeggen blijk gevend van gemis aan militaire begrippen. Uitingen van gepikeerdheid als door Mr. Z. gepubliceerd, zijn dan ook naar wij meenen bij de gewone rechterlijke macht niet gebruikelijk. Het was echter bovenal de *vorm* waarin Mr. Z. meende zijne protesten te moeten inkleeden, waaraan wij ons hebben geërgerd. Zoo b.v. waar wij lazen in W. v. h. R. 9631: „De luitenant, die wist, dat hij de verordening overtreden en in zijne veroordeeling berust had, zal waarschijnlijk vol bewondering hebben gestaan voor zoo groote, juridische wijsheid van het Hof, dat hij toch vrijgesproken werd (1): Misschien werd die bewondering met wat verwondering vermengd, als hij” enz. „En wellicht is die verwondering nog gestegen, toen hij las, dat de Utrechtsche appèl-rechter geen rekening houdt met de terminologie der Haagsche verordening noch met het taaleigen der Haagsche bevolking en van willekeur spreekt, waar terecht het feit onder eene der verbodsbepalingen gerangschikt werd”. En iets verder, in verband met eene andere zaak die eindigde met vrijspraak door het Hof van een door den krijgstraad veroordeelden rijwielovertreder: „Ook deze veroordeelde ondervond de genade van het H. M. G.,”.” Zal in dit geval ook niet de milicien K. vol bewondering en misschien verwondering hebben gestaan over dit initiatief van het H. M. G.?”.

Hoe zou men in de kringen der gewone rechterlijke macht oordeelen over den president van een rechtbank, die zich in publieke geschriften in dier voege uitlaat over het hogere rechtscollege dat een door zijn college gewezen vonnis te niet deed? Bovendien mag de vraag worden gesteld, waarom maakte de president van den Haagschen krijgstraad zich persoonlijk zoo boos over de niet goedkeuring door het H. M. G. van de in eersten aanleg gewezen vonnissen? Uit zijn critiek zou men

(1) Het gold i.c. een gebrek in de telastlegging.

haast affeiden dat het vonnissen betrof door Mr. Z. als kantonrechter alléén rechtsprekend geweest. En zóó ver zal men bij den Haagschen krijgsraad met het terzijdestellen van de wet toch nog wel niet gaan, dat de leden van het college van alle medezeggenschap uitgesloten zijn.

De militairen die van het door Mr. Z. aangevangen „gekrakeel” tegenover een hooger geplaatsten rechter hebben kennis genomen, zullen daaruit eene goede leering in het betoonen van eerbied niet hebben kunnen trekken. Zij die zich voor den Haagschen krijgsraad hebben te verantwoorden wegens oneerbiedige gedragingen, wegens ongepaste beoordeeling in publieke geschriften der handelingen van in den dienst boven hen gestelden, zullen ongetwijfeld rekenen op de mildheid van des krijgsraads president, die zoo goed een voorbeeld gaf.

Wij zullen het hierbij laten. Wellicht doet zich nog wel eens de gelegenheid voor om andere voorbeelden aan te halen tot staving onzer meening, dat de rechtsoefening der krijgswraden onder de werking der wet van 1912 nog niet zooveel beter is geworden dan zij daarvoor was.

Wij betreuren het voor de militaire justitie — en ook voor de tucht bij leger en vloot — dat feiten als het thans in dit artikel door ons gereleveerde, zich bij een, door een burgerrechtsgelerde voorgezeten krijgsraad kunnen voordoen.

BOEKAANKONDIGING.

Volkenrecht door Mr. J. A. Levy.

Wij ontvingen van den uitgever, den boekhandel v/h Gebr. Belinfante te 's-Gravenhage, een brochure, getiteld „Volkenrecht”, bevattende de rede op 9 December 1914 door Mr. J. A. Levy, advocaat te Amsterdam, aldaar gehouden in de Vergadering der Broederschap van candidaat-notarissen.

Als bijlagen zijn daaraan toegevoegd de zeerechtdeclaratie van Londen 1909, in Engelschen en in Franschen tekst en de motie der Nederlandsche Reedersvereniging van 10 November 1913, daartoe betrekkelijk.

Gaarne vestigen wij met een enkel woord de aandacht op dit boekje. Wat Mr. Levy zegt is steeds het aanhooren waard, over wat hij schrijft zal geen lezer zich spoedig beklagen. Inhoud en stijl staan daarvoor borg.

De zeeman verhaalt van zijn stormen, de ploeger van zijn stieren. Die regel — zegt Mr. L. — geldt ook waar niet beroepskeus maar psychologische dwang hem doet invoeren. Dit ter verklaring van de schijnbaar vreemde keuze: een rede over volkenrecht in eene vergadering van aanstaande notarissen, wier werkkring of toekomstig ambt met dit onderwerp al zeer weinig verband houden.

Wekte de rede dáár belangstelling, in niet mindere mate verdient zij die in den kring der lezers van dit Tijdschrift, die ook uit kracht van hun ambt meermalen het volkenrechtelijk terrein hebben te betreden.

Als een bemoedigend verschijnsel treedt bij Mr. Levy steeds weer naar voren zijn onverwoestbaar geloof in de zegepraal van het recht, in de overwinning van de rede over het geweld.

Het verlevendigt ook bij hen die daaraan in onzen tijd, werkelijk niet zonder grond, zijn gaan twifelen, de hoop op 's menschen beter inzicht. Met klem bestrijdt Mr. L. de bewering dat het recht tusschen de volkeren heeft afgedaan en de brutale stelling dat van het gansche volkenrecht slechts is overgebleven: „Recht is wat ik mij straffeloos veroorloven mag”. Ware dat zoo dan zou ook alle privaatrecht zijn ondergang nabij zijn, want langzamerhand zouden ook de individuen, ontwarende hoe men, in de verhouding der staten onderling, om recht te hebben, slechts sterk behoeft te zijn, dit voorbeeld navolgen. Daarmede zou de anarchie ten troon verheven zijn.

De toekomst is echter minder somber. Zeker, de theorie van het volkenrecht doorstaat een zware proef wanneer de oorlog is ontbrand. Schending van zijn regelen is niet van de lucht, maar zien we de schuldigen niet tevens dagelijks zich haasten om — oprecht of

geveinsd — een beroep te doen op datzelfde volkenrecht om hunne praktijken goed te praten, te vergoelijken, te rechtvaardigen. „Dat is de kroon van, de hulde aan het Recht, dan men, het verbrekend, in wapengekletter het smorend, zijn majesteit te eerbiedigen zich genoopt voelt”.

Na enkele greepen te hebben gedaan uit het oorlogsrecht te land, wijdde Mr. L. een groot deel van zijne rede aan de zeerecht-declaratie van Londen van 1909. De groote onzekerheid met betrekking tot het prijzenrecht, in het bijzonder de belangrijke verschillen in de Engelsche en de vastelandsche opvattingen, was reeds in 1856 aanleiding tot de verklaring van Parijs. In verband ook met het ter Tweede Vredesconferentie in het leven geroepen Internationaal prijzenhof was de vaststelling van gelijkvormige, meer uitgebreide gecodificeerde rechtsregelen noodzakelijk. Dit is in 1909 te Londen geschied. De declaratie is echter door geene enkele mogendheid geratificeerd. Zij lokte levendige critiek uit en vond vooral in Engeland van jingoistische zijde strenge afkeuring. Hierbij kwam nog het bezwaar van de Vereenigde Staten om de arresten van hun opper-gerechtshof aan de revisie van een internationaal prijzenhof te onderwerpen. (1) En naar 't schijnt is vooralsnog ratificatie niet te verwachten. Naar de opvatting van vele Engelschen heeft hun land, met het oog op den tegenwoordigen oorlog een narrow escape gehad door nog bijtijds eene bekrachtiging der declaratie te weigeren.

Duidelijk stelt Mr. Levy enkele hoofdpunten der declaratie in het licht. En nu denke men niet, omdat ratificatie is achterwege gebleven, dat die uiteenzetting daardoor slechts theoretische waarde heeft. Integendeel. De declaratie geeft weer wat als bestaand gewoonrecht kon worden aangenomen, zij had niet de bedoeling om *nieuw* recht te scheppen. Als leiddraad heeft zij alzoo hare beteekenis en hoe dikwijls er van wordt afgeweken, toch wordt anderzijks steeds weer een beroep op haar gedaan.

Blijkens de aan de rede toegevoegde Motie van de Nederlandsche Reedersvereeniging zou deze door de Londensche declaratie nog alles behalve bevredigd zijn. Hare wenschen gaan veel verder: onschendbaarheid van privaat bezit ter zee met uitzondering slechts van oorlogscontrabande en beperking van deze laatste uitsluitend tot wapenen en oorlogsmaterieel, zie daar haar verlangens. Maar hoe overtuigend de motie ook moge toegelicht zijn, de teekenen zijn er niet naar dat de daarin uitgedrukte wensch in afzienbaren tijd kans heeft om in vervulling te gaan. We mogen al blij zijn als de Vereeniging nog eens zal kunnen genieten van de voordeelen eener ratificatie van de zoo veel minder ver gaande declaratie van Londen. Maar zelfs daarvan schijnt helaas! voorloopig althans, geen sprake te zullen zijn.

d. W.

(1) Zie de Louter. Het Stellig Volkenrecht II, 382.

Documenten economische crisis.

In aflevering 6, Tweede Serie, van de door de Koninklijke bibliotheek uitgegeven Documenten voor de economische crisis van Nederland in oorlogsgevaar zijn opgenomen de „Maatregelen, in verband met de economische crisis genomen door het Militair Gezag”, voortvloeiende uit de wet van 23 Mei 1899 (St bl. No. 128) op den staat van oorlog en den staat van beleg. „Men moet — aldus de bibliothecaris Dr. W. G. C. Bijvanck in een kort voorwoord — honderd jaren teruggaan om dergelijke besluiten geldig hetzij voor algemeen, hetzij voor lokaal belang in de jaarboeken onzer Nederlandsche Geschiedenis terug te vinden”. De voorschriften bedoelen voornamelijk een controle op het vervoer, om den ongeoorloofden uitvoer van levensmiddelen en dieren te verhinderen.

Een staat van de in staat van beleg verklaarde gemeenten en een schetskaartje, aangevende de grenzen van de deelen van het grondgebied onder militair gezag geplaatst, vergemakkelijken het overzicht.

Het bemiddelend vonnis.

Onder bovenstaande titel heeft Mr. C. A. J. Hartzfeld, Advocaat en Rechter-plaatsvervanger te Amsterdam, bij Scheltema en Holkema's boekhandel een geschrift het licht doen zien. Als voorstander van eene vrijere rechtshanteering, van eene rechtspraak waarbij aan de beslissing van den rechter bij wijze van compromis tusschen de strijdende partijen eene grootere plaats wordt ingeruimd, licht de schrijver zijne opvattingen uitvoerig toe. Het onderwerp is geheel van civielrechtelijken aard en valt alzoo buiten het terrein waarop ons Tijdschrift zich bij voorkeur beweegt. Wij meenen derhalve met deze korte aankondiging te moeten volstaan.

Langs wegen van eeuwige kracht.

Wij ontvingen van den Boekhandel, Gebr. Belinfante te 's Gravenhage ter recensie eene brochure getiteld „Langs wegen van eeuwige kracht”. (Eene bijdrage tot den vrede) door C. de Jonge geb. Van Vladeracken Het onderwerp valt buiten het kader van ons Tijdschrift, zoodat wij ons bepalen om de aandacht van de vredesvrienden op de verschijning van deze hooggestemde „bijdrage” te vestigen.

V R A G E N B U S.

Beklagrecht.

22 April 1915.

*Aan de Redactie van het Militair
Rechterlijk Tijdschrift.*

Hoogedelgestrenge Heer,

Sedert de intrekking van de Justitieele Voorschriften zijn verschillende zaken niet meer zoo nauwkeurig geregeld, als dit tijdens het bestaan dier voorschriften het geval was. Volgens art. 15 (1) • R. L. kan een krijgstuchtelijk gestrafte zich over het arrest, opgelegde straf of strafreden bezwaard vindend, zijn klachten inbrengen en mogen verzoeken, dat de zaak door een krijgsraad worde onderzocht. Stel het geval:

Een onderofficier wordt gestraft door zijn compagniescommandant.

De Bataljons-Commandant en de Regiments-commandant zien deze straf op het dagelijksch rapport en maken daarop geen aanmerking.

De gestrafte wil zich evenwel beklagen over de straf.

Hij vraagt den Compagnies-Commandant te spreken en doet zijn beklag met hetzelfde resultaat.

Daarna gaat hij naar den Commandeerenden Officier (Regiments-Commandant). Ook daar vaart hij niet beter.

Achtereenvolgens zou hij nu kunnen te spreken vragen den Brigade-Commandant, den Divisie-Commandant, den Commandant van het Veldleger en thans in deze omstandigheden zelfs den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht, alvorens eindelijk te belanden bij den krijgsraad.

Mij dunkt, dat het toch niet in de bedoeling kan liggen al deze autoriteiten lastig te vallen.

Evenzeer is de termijn, binnen welke de klacht moet zijn ingediend, vervallen, tenminste de wet spreekt daarvan niet.

De vraag die ik gaarne wilde doen is nu:

Bestaat er een uitspraak van het H. M. G. dan wel een wettelijke bepaling of ministerieele aanschrijving welke in dezen een gedragslijn en liefst een beperking van het achtereenvolgens klagen bij de opvolgende autoriteiten aangeeft?

Is de tijd onbeperkt, waarin alsnog geklaagd kan worden?

U bij voorbaat dankzeggend voor Uwe bemoeiingen enz.

Gaarne voldoende aan dit verzoek meende de Redactie het volgende te kunnen antwoorden:

Een uitspraak van het Hoog Militair Gerechtshof betreffende het achtereenvolgens bij *verschillende* meerderen doen van beklag over eene opgelegde disciplinaire straf is mij niet bekend. Toch schijnt op dit punt door het Hof wel eens eene beslissing te zijn gegeven, immers in art. 13 (8) van de thans vervallen Justitiële Voorschriften voor de Landmacht wordt gezegd:

„Door het Hoog Militair Gerechtshof wordt aangenomen, dat een klager van eene door den meerdere genomen beslissing niet meer bij een der meerderen van hem, tot wien de laatste reclame gericht was, in beroep komen kan”.

Soortgelijk voorschrift komt voor de zeemacht ook voor in het na het in werking treden der gewijzigde militaire rechtspleging vastgestelde hoofdstuk „Justitiële Zaken” (Verordeningen Kon. Marine, Deel 3, Hoofdstuk XI, Uitgave Mouton & Co. te 's-Gravenhage, prijs f 0.90). Art. 21 (9) bepaalt namelijk:

„Na eene door de hoogere militaire autoriteit genomen beslissing kan de klager niet weer bij een meerdere van die autoriteit in beroep komen”.

Er is dus m.i. alle aanleiding voor de militaire chefs om slechts *éénmaal* beklag bij eene hoogere militaire autoriteit toe te laten. Is de klager met diens beslissing niet tevreden, dan moet hij verder zijn beklag doen bij den Krijgsraad (of bij het Hoog Mil. Gerechtshof).

Deze opvatting wordt blijkbaar in Oost-Indië eveneens gehuldigd (zie A. V. L. Barré, Het Militair Strafrecht in Ned.-Indië, 3e druk, 1898. 1ste gedeelte, Rechtspleging, blz. 329/330).

Wel zegt daarentegen Mr. Millard (zie Mil. Recht. Tijdschrift, Deel II, blz. 341) dat een gestrafte bij de verschillende chefs van den strafoplegger achtereenvolgens zijn beklag kan doen. maar die bewering, daar zonder eenige nadere motiveering neergeschreven, is m. i. niet juist; zij vindt nergens steun.

In verband met het vorenstaande vestig ik nog Uwe aandacht op art. 1 van het Kon. besluit van 3 Juni 1908 (St.bl. No. 194) waarbij evengenoemd art. 13 (8) Just. Voorsch. Landmacht werd aangevuld met de bepaling:

„Wanneer de straf is opgelegd door eene lagere autoriteit dan de korpscommandant, behoort de klager zich te wenden tot dien commandant. Bevindt hij zich echter bij een gedetacheerd onderdeel van

het corps, en is de straf opgelegd door eene lagere autoriteit dan de commandeerende officier van dat onderdeel, dan behoort hij zich te wenden tot dezen laatste of tot den korpscommandant”.

Niettegenstaande de formeele intrekking dier Voorschriften kan ook deze bepaling thans nog als leidraad gevolgd worden; de inhoud van die voorschriften was toch gebaseerd, hetzij op beslissingen van het Hoog Militair Gerechtshof, hetzij op adviezen van den advocaat-fiscaal en zoolang dáárin geen wijziging komt, behouden die voorschriften innerlijk hunne waarde.

Aangaande den termijn van beklag bij den *rechter* heeft het H. M. G. herhaaldelijk beslissingen gegeven. Die jurisprudentie komt hierop neer, dat de klacht mag worden ingebracht vóór, gedurende, of binnen drie dagen na het ondergaan der straf, zonderdat de tenuitvoerlegging der disciplinaire straf door de ingediende klacht wordt geschorst. De dag volgende op dien waarop de klager zijne straf heeft ondergaan, moet worden beschouwd als de eerste dag van dien termijn van drie dagen.

Onder den dag waarop de straf is ondergaan, moet ten aanzien van disciplinaire straffen van blijvenden aard, als: degradatie of plaatsing bij het depôt van discipline, worden verstaan de dag waarop aan die straf uitvoering is gegeven.

Die termijn van *drie* dagen berustte op eene analogische toepassing van art. 224 (oud) Regtspleging Landmagt, (art. 203, oud, Regtspleging Zeemagt). Na de herziening dier rechtsplegingen is die termijn van drie dagen echter verlengd tot acht dagen (zie thans art. 211 R. L., art. 210 R. Z.) en zal nu moeten worden aangenomen dat óók bij *beklag* de termijn van drie dagen is uitgebreid tot acht dagen. (Zie in dien zin de beschikking van het H. M. G. van 4 December 1914, te vinden in Mil. Recht. Tijdschrift, Deel X, blz. 419).

Dezelfde beginselen kunnen óók worden gevolgd ingeval van beklag bij de *hoogere militaire autoriteit*. (Zie art. 12 (8) Just. Voorschr. Landm., gelijk dit artikel werd gewijzigd bij Kon. besluit van 17 December 1908 (Stbl. No. 416), en art. 19, 7de, 8ste en 9de lid Just. Zaken Zeem.).

In Uw schrijven wordt bij herhaling gesproken over „te spreken vragen”, een vorm van beklag doen die m. i. minder juist en uit een oogpunt van discipline ook bedenkelijk is.

Het „te spreken vragen” van den strafoplegger *zelven* door een gestrafte naar aanleiding van eene opgelegde straf behoort al dadelijk niet te worden toegelaten. (Zie ook Collette en Van Dijk, Militaire Rechtspleging, blz. 312). Is de straf eenmaal opgelegd, dan is de zaak uit en gaat het niet aan dat de gestrafte daarover nog eens komt „praten” met den strafoplegger. Deze is *verplicht* alvorens te straffen, de zaak (het rapport betreffende den betrokken militair) te onderzoeken. Uit militair oogpunt is er dus ernstig bezwaar tegen, dat

wanneer eenmaal straf is opgelegd, de strafoplegger den gestrafte nog eens bij zich toelaat om over de straf te spreken, want hij verzwakt daardoor de waarde van zijn onderzoek en daarmee tevens zijn prestige. Van een eventueel niet of niet naar behooren ingesteld onderzoek moet eerst blijken bij het onderzoek der klacht door de hogere autoriteit en blijkt zulks, dan kan er gereede aanleiding zijn voor die autoriteit om den strafoplegger daarvoor op eenigerlei wijze te corrigeren.

Is de gestrafte niet tevreden, dan is de weg die hem openstaat, niet een beklag bij den strafoplegger, maar beklag bij de hogere militaire autoriteit of bij den rechter (Krijgsraad of H. M. G.). En dit beklag doet de gestrafte in den vorm van eene schriftelijke verklaring dat hij zich, bijv. bij de hogere militaire autoriteit, wenscht te beklagen. Daarvoor behoeft en behoort hij die hogere autoriteit volstrekt niet „te spreken” te vragen. Hij kan zijne verklaring aan zijn onmiddellijken chef inleveren en deze zorgt voor de toezending aan de autoriteit die over het beklag heeft te beslissen. Deze autoriteit onderzoekt de zaak, liefst door bemiddeling van een commissie en geeft vervolgens bij een schriftelijke beschikking, hare beslissing. Is klager ook daarmee niet tevreden, dan kan hij zich nog wenden tot den rechter (Krijgsraad of H. M. G.), maar niet meer tot eene nog hogere militaire autoriteit.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Het Nederlandsch militair strafrecht voornamelijk in oorlogstijd.

Lezing gehouden op 24 Februari 1915 op uitnoodiging van de
Juridische Faculteit van het Amsterdamsch Studentenkorps

door

Mr. L. M. Rollin Couquerque.

Dames en Heeren!

• Na een vrij lange periode van vrede in West Europa is in den afgelopen zomer in onze onmiddellijke nabijheid een oorlog uitgebroken van zoo grooten omvang als de geschiedboeken ons nog niet hebben doen zien. De gevolgen, welke deze oorlog voor de belligerenten reeds heeft doen ontstaan, zijn velerlei en treffen ons te meer, omdat de korte afstand ons die beter doet overzien dan die, welke uit vroegere oorlogen zijn ontstaan.

Niet alleen voor de strijdende Mogendheden zijn de gevolgen van zeer groote beteekenis, doch ook voor de neutraal gebleven Staten, voor ons land in de eerste plaats. Wij mogen het als een voorrecht beschouwen niet rechtstreeks in den Europeeschen strijd te zijn betrokken, doch het is van genoegzame bekendheid, dat ook de onzijdigheid bijzondere plichten oplegt, niet het minst aan ons, die te midden der strijdende volken wonen. Ook voor de neutrale wetenschap bestaan zoodanige plichten, waartoe ik zou willen brengen de noodzakelijkheid om, zonder eenige vooringenomenheid, zooveel mogelijk van een objectief standpunt, den oorlog te observeeren en uit het waargenomene gevolgtrekkingen te maken, welke tot heil van land en volk kunnen worden benut.

Uwe belangstelling in deze taak, die ook reeds in andere richting tot uiting kwam, was aanleiding tot het verzoek, aan mij gericht, om eenige beschouwingen voor te dragen over militair strafrecht in verband met den oorlog. Hoewel ik gaarne aan die vereerende uitnoodiging voldoe, mag ik mij niet ontveinzen, dat mijne taak niet gemakkelijk is. Betrof het een economisch of sociaal onderwerp, er zou stof te over zijn. Elken dag brengen ons de nieuwsbladen zooveel gegevens, dat alleen reeds voor hetgeen van Overheidswege

geschied is een afzonderlijke in druk uitgegeven registratuur noodig is gebleken.

Doch over militair-rechtelijke gevolgen, zelfs in ons eigen land, zwijgt de pers in den regel. Zelden kan de buitenstaander betrouwbaar studiematerieel aantreffen, zoodat het mij niet mogelijk is op dit gebied vele aan de werkelijkheid ontleende bijzonderheden mede te deelen.

Ik moet U dus vragen, genoegten te willen nemen met eenige in hoofdzaak theoretische bijzonderheden over het Nederlandsch militair strafrecht en meer in het bijzonder met de gevolgen, welke in dat recht aan het intreden van den oorlogstoestand zijn verbonden.

Het militair strafrecht is een onderdeel zoowel van de krijgs- als van de rechtswetenschappen. Het bestaat overal waar ter verdediging van het Vaderland een weermacht is of kan worden samengebracht en vult bij die weermacht het ook voor haar geldende strafrecht van de gewone samenleving aan. Het is daarbij echter van nog grooter beteekenis. De rechtsorde, tegen overtreding waarvan de Staat door middel van zijn strafrecht waakt, is bij de weermacht veel sterker en hare handhaving is, wil die weermacht aan haar doel beantwoorden, van overwegend belang.

Welk dit doel is, wij zien het thans dagelijks voor ons: de weermacht vormt de sterke Staatsarm, enerzijds bestemd tot afwering van geweld, het Staatsgezag binnen of buiten zijne grenzen aangedaan, anderzijds tot het met geweld doorzetten van eischen van den eenen Staat tegenover den anderen, welker vervulling de diplomatie langs vreedzamen weg niet heeft kunnen verkrijgen. De weermacht behoort dus de hoogst mogelijke kracht te kunnen ontwikkelen, aangewend volgens den wil van één persoon, van den opperbevelhebber, aan wien de leiding der krijgsbedrijven is toevertrouwd. Van hem nemen alle belangrijke opdrachten hun oorsprong; tot hem moeten alle berichten omtrent de uitvoering van die opdrachten en omtrent andere voor den strijd van belang zijnde voorvallen komen, opdat hij de gelegenheid hebbe volgende krijgsbedrijven ineen te zetten en tot uitvoering te doen brengen.

Naar die leiding moeten allen, die tot de weermacht behooren, zich richten. Daar het hier gaat om de vernietiging van de macht van den tegenstander en niet om de vraag, aan wiens zijde het recht is, is onderwerping van den wil, van de vrijheid van handelen van elken militair aan den wil van den eenigen leider noodwendige plicht. Zelfs mag de zucht tot zelfbehoud, welke in andere omstandigheden begrijpelijk zou zijn, hier niet geduld worden.

De verschrikkingen uit den modernen oorlog zijn ons van alle kanten in den meest realistischen vorm onder de aandacht gebracht en nog stemmen alle beschrijvingen hierin overeen, dat zij slechts zijn eene flauwe afspiegeling van de werkelijkheid. Aan alle zijden nemen de weermachten met groote uiting van vaderlandsliefde en met hooggestemd élan aan den strijd deel en is ieder militair bereid zich

tot het uiterste in te spannen en zelfs zijn leven te geven om de overwinning van de eigen weermacht mogelijk te maken. Zoo geven men zich b.v. rekenschap van het geduld en de taaie volharding, welke het leven en de ontberingen in de loopgraven als eerste vereischte stellen; van den moed en de zelfopoffering, welke noodig zijn voor kleine ruiterspatrouilles, die, ter verkenning in een vijandelijk land vooruitgezonden, elk oogenblik aan vernietiging bloot staan.

Maar geestdrift en goede wil zijn niet voldoende als basis van de vorming tot den krijgsveld. Zijn de berichten daaromtrent juist, dan hebben de Engelsche legerautoriteiten dit in den laatsten tijd herhaaldelijk kunnen waarnemen. Vrijwilligers voor de slagvelden melden zich voldoende aan, doch hun ontbreekt de gewoonte om zich in het militaire handwerk naar den wil van één centrale leiding te gedragen; bij alle waardeering voor hun met sportieve neigingen vermengd enthousiasme moest worden vastgesteld, dat behalve de technische opleiding ook militaire tucht hun deel nog niet was. Er moest worden aangevangen hun eene in alle opzichten militaire opvoeding te geven.

Onder de oorlogsnoodzaak is deze opvoeding tot militaire tucht geen al te moeilijke taak. Bij ieder is de wil goed en de drang om zijn bestemming te volgen groot. Doch de oorlogsnoodzaak is — gelukkig — uitzondering en de moeilijkheden bij die opvoeding nemen toe met den duur van de loopende vredesperiode. Het gevaar is dan verre; de kans, dat de werkelijkheid zal komen, gering en men is ten slotte mensch met al zijn eigenaardigheden, die in het vrije maatschappelijk leven tot uiting mogen komen, doch die in het militaire leven, dat toch altijd bedoelt te zijn een voorbereiding voor den oorlog, *moeten* worden ondergeschikt gemaakt aan het ééne doel, waarvoor de weermacht bestaat.

Dat velen zich niet aanstonds aan die tucht kunnen onderwerpen spreekt van zelf, evenals dat niet alles met tact en goede woorden van de zijde der militaire opvoeders bereikt kan worden. De straffende hand kan niet worden ontbeerd en de noodzakelijkheid van een militair strafrecht is aanwezig.

De militaire opvoeding geschiedt in den regel in vreedstijd en is er in de eerste plaats op gericht het beginsel van de ondergeschiktheid aan den meerdere te verwerklijken. Daartoe is noodig de onderwerping van de militairen aan een streng régime onder toezicht van hunne meerderen, die zelf weder schakels zijn in den keten, welke de groote massa van de weermacht met den opperbevelhebber verbindt. In de omgeving waarin de militair voor deze opvoeding wordt overgeplaatst is de levenswijze streng geregeld, heerschen stipte orde, netheid en nauwgezetheid, die ook buiten den eigenlijken dienst worden doorgevoerd.

„On est citoyen avant d'être soldat” luidt een bekend gezegde. Men moet een *goed* burger zijn om soldaat te wezen, dat wil zeggen, zich in de eerste plaats gedragen als een goed burger, zich onderwerpen aan de algemeene en bijzondere wetten, welke in den Staat

gelden, zooals van elk goed burger verlangd wordt. Terecht is dan ook van oudsher aangenomen, dat het algemeen strafrecht eveneens voor den militair geldt. Doch naast dat algemeene strafrecht zijn nog bijzondere bepalingen noodig gebleken die ontstaan zijn door het eigenaardig karakter van de militaire samenleving, waarin de landsverdediger is overgeplaatst.

Evenals het gewone strafrecht omvat ook het militaire strafrecht twee deelen, het materieele en het formeele. Doch er is een kenmerkend verschil, dat in elk van deze deelen tot uiting komt. In het maatschappelijk leven houdt het strafrecht geen rekening met en bestaat naast en onafhankelijk van het tuchtrecht, dat in allerlei groepen van die samenleving wordt aangetroffen doch nog bijna nergens wettelijke omschrijving heeft gevonden. In de militaire maatschappij daarentegen hangen straf- en tuchtrecht ten nauwste samen. Zij staan dan ook beide in de mil. strafwetten omschreven.

Principieel onderscheid tusschen straf- en tuchtrecht wordt door de moderne wetenschap niet meer erkend; men neemt slechts een gradueel verschil aan. Tuchtmiddelen worden dan aangewend in lichtere gevallen, terwijl in zwaardere gevallen, wanneer niet alleen de sociale tucht maar ook de maatschappelijke orde is aangetast, de strafwetgeving te hulp wordt geroepen. In de gewone samenleving nu is de beslissing omtrent toepassing van straf- en tuchtrecht in verschillende, van elkander onafhankelijke handen. Elk van deze stelsels leidt een zelfstandig bestaan en het is in grensgevallen zeer goed denkbaar, dat een of ander vergrijp zoowel disciplinair als strafrechtelijk wordt afgedaan, waarbij het dan van het toeval afhangt of de oplegging van een disciplinaire straf ter kennis komt van den strafrechter en of het met diens opvattingen strookt om bij de bepaling van de strafmaat met de opgelegde disciplinaire straf rekening te houden.

Er valt in een enkel opzicht eenige toenadering te bespeuren van de zijde van dat tuchtrecht, Zoo staat er in de dienstvoorwaarden van het spoorwegpersoneel te lezen, dat, wanneer een ambtenaar, beambte of werkmán in beroep is gekomen bij het scheidsgerecht van een disciplinaire straf wegens een feit, ter zake waarvan hij ter openbare terechtzitting van eenig rechtscollege zal moeten verschijnen, met het onderzoek van en de beslissing in die zaak op vertoon van de dagvaarding wordt gewacht totdat bij rechterlijk gewijsde in de strafzaak zal zijn uitspraak gedaan. Na de hervatting van het onderzoek moet het scheidsgerecht bij de beoordeeling van de billijkheid van de disciplinaire straf rekening houden met de reeds bij rechterlijk gewijsde wegens hetzelfde feit opgelegde straf.

Deze symptomen zijn echter zeldzaam en treffen niet altijd doel. Disciplinaire maatregelen worden in den regel aanstonds na het plegen van eenig feit toegepast, terwijl op het instellen van een strafvervolgning wegens datzelfde feit slechts zelden van de zijde van den strafoplegger invloed wordt uitgeoefend. In den regel beslist het

openbaar ministerie daarin zelfstandig, later en onafhankelijk van hetgeen er vroeger mocht zijn geschied.

In de militaire maatschappij is dit altijd anders geweest. In de beroepslegers onder de Republiek der Vereenigde Nederlanden werden tot 1687 alle straffen, ook die wegens geringere vergrijpen en excessen, opgelegd door den militairen rechter. Eerst in 1687 is daarop uitzondering gemaakt voor de geringere vergrijpen, om den rechter niet meer lastig te vallen met allerlei kleinigheden. Toen ontstond voor het eerst de bevoegdheid van de militaire meerderen om tuchtstraffen toe te passen, doch niet dan nadat de autoriteit die over de instelling van een strafproces te beslissen had, zich met de disciplinaire afdoening had vereenigd. Dit beginsel is in het militair strafrecht steeds blijven bestaan en zal niet licht meer worden prijsgegeven.

Ook hierin komt de eenheid van beginsel en de noodwendige centralisatie in de militaire opvoeding tot zijn recht. De meerdere, die voor die opvoeding verantwoordelijk is, beslist bij het voorkomen van strafbare, met eene goede militaire tucht onbestaanbare handelingen zijner ondergeschikten, op welke wijze die zaken behooren te worden afgedaan. Zijne beslissing is in den regel voor den rechter bindend, in dien zin dat een disciplinair afgedane zaak niet voor strafvervolging in aanmerking mag komen, terwijl een naar den rechter verwezen zaak bij vonnis *moet* worden beëindigd.

Zoowel in het militair tuchtrecht als in het militair strafrecht kunnen de twee bekende deelen: materieel en formeel recht worden onderscheiden. In het militair tuchtrecht zijn deze beide onderdeelen niet zoo uitvoerig geregeld als in het militair strafrecht. Doch zij loopen aan elkander evenwijdig en houden ook in zooverre onderling voeling, dat de rechter die uitspraak doet in militaire strafzaken tevens is degeen voor wien beroep in tuchtzaken wordt behandeld. De waarborgen voor eene goede, met de beginselen van het strafprocesrecht strookende behandeling van tuchtzaken zijn daardoor vanzelf aanwezig.

Het materieel militair strafrecht wijst de grondslagen aan en bevat de omschrijvingen, volgens welke aan in de militaire maatschappij voorkomende bijzondere misdrijven straf verbonden is. Daarbij zijn krachtens art. 91 van het Wetboek van Strafrecht toepasselijk de algemeene beginselen, vervat in de eerste acht titels van het eerste boek van dit wetboek. Hetgeen dus omschrijving erlangt, zijn de strafbare feiten, welke, in het militair strafrecht bekend onder den naam van militaire en gemengde delicten, niet voorkomen in het algemeen materieel strafrecht, dat immers ook voor den militair geldt en dat bij wijze van tegenstelling, zoogenaamde commune delicten omvat. Onder militaire delicten verstaat men de misdrijven, welke den grond hunner strafbaarheid ontleenen aan de bijzondere positie en aan de bijzondere verplichtingen van den militair. Gemengd militaire misdrijven zijn dezulke, welke, hoewel reeds strafbaar volgens het algemeene strafrecht, wegens eene of andere omstandig-

heid van militair belang met eene zwaardere of andere straf moeten worden geboet. Tot nu toe zijn deze twee groepen van strafbare feiten omschreven in de in 1814 en 1815 tot stand gekomen Crimineele Wetboeken voor het Krijgsvolk te Water en te Lande. Die wetboeken zullen vervangen worden door het in 1903 tot stand gekomen Wetboek van Militair Strafrecht; aan de samenstelling van eene invoeringswet wordt nog steeds gewerkt.

Voor het tegenwoordige zijn dus de beide oude en verouderde wetboeken van 1814 en 1815 in hoofdzaak van belang. Zij zijn ontstaan uit het Reglement van Krijgstucht voor de Militie van den Staat van 1799 en uit latere ontwerpen uit de jaren 1807, 1808 en 1810, dus uit eene periode, waarin de oorlogstoestand bijna voortdurend aanwezig of in de herinnering nog zeer levendig was. Geen wonder dan ook, dat in die wetboeken het verschil tusschen tijd van oorlog en tijd van vrede zijn weerslag heeft gevonden.

Een leemte in die wetgeving is dat niet blijkt wat men onder oorlog en tijd van oorlog heeft te verstaan. Die leemte is te zonderlinger omdat het zoeven reeds vermelde art. 91 van het Wetboek van Strafrecht oorzaak is dat de uitlegging, hiervoor in het gewone strafrecht gegeven door art. 87 van dat Wetboek, voor het militaire strafrecht niet geldt. En toch zou het in het belang van de handhaving van de krijgstucht zeer wenschelijk zijn geweest dat vaststond, wanneer oorlogstoestand aanwezig werd geacht en wanneer dus de voor dien toestand geschreven bepalingen van toepassing zouden zijn. Juist voor de weermacht is dat zeer noodzakelijk, vooral wanneer het in tijdsomstandigheden als die wij thans beleven en waarin onze weermacht zijn optreden beperkt tot het aannemen van eene afwachtende houding, dikwijls zeer bezwaarlijk valt een goeden geest en een goede tucht onder de militairen te bewaren. Het nieuwe Militaire Strafwetboek voorziet hierin op afdoende wijze, al zouden wellicht nog enkele opmerkingen van minder belang kunnen worden gemaakt. Inmiddels zou dit punt zeer wel beschouwd kunnen zijn als een onderwerp, waarin ter gelegenheid van de mobilisatie onze weermacht en in afwachting van de invoering van het nieuwe wetboek, bij een noodwetje behoorde te worden voorzien. Waar in een groot deel van ons land met het oog op den oorlog bijzondere rechtstoestanden in het leven zijn geroepen en aan het militair gezag bijzondere bevoegdheden zijn in handen gegeven, ware het zeer wel te verdedigen geweest om, ter wille van de handhaving van een strenge krijgstucht bij de weermacht, te bepalen dat voor leger en vloot op militair-strafrechtelijk gebied tijd van oorlog aanwezig zou worden geacht.

Het intreden van den oorlogstoestand heeft volgens de geldende militaire strafwetgeving in de eerste plaats tengevolge, dat andere personen dan de eigenlijke militairen aan die wetgeving worden onderworpen. Daartoe behooren vooreerst „allen die tot de dienst van het Leger worden gebruikt, of die het Leger volgen, als: vrouwen, marketenters, ambagts- en werklieden, de knechts en andere

domestieken van officieren.’ Met deze bepaling uit het C. W. v. h. K. t. L. voor oogen geven wij er ons aanstonds rekenschap van, hoezeer dit wetboek verouderd is. Uit de courantenberichten over de krijgsverrichtingen in België en Noord-Frankrijk blijkt genoegzaam, dat de opmarsch van moderne troepenmachten niet meer overeenkomt met het beeld, dat in die bepaling wordt gegeven. Al die zoogenaamde legervolgelingen, die, naar het schijnt, vroeger niet konden worden gemist bij een leger op het oorlogspad, worden thans geweerd. Was het niet even merkwaardig als onbegrijpelijk, dat Nederlandsche oorlogscorrespondenten op allerlei wijzen berichten en foto’s van den oorlog aan hunne bladen konden doen toekomen, terwijl de bladen uit het land zelf niet dan hoogst zelden rechtstreeksche inlichtingen van eigen berichtgevers konden machtig worden? En aan goeden wil om de eigen legers te velde te volgen zal het wel niet hebben ontbroken.

De gemoedelijke wijze van oorlogvoeren behoort tot de geschiedenis. De vrouwen en marketenters, die mede ten strijde trokken en meestal gestoken waren in eene voor hare sekse toepasselijk gemaakte uniform van den troep, welken zij volgden, roepen de schilderachtige tafereeltjes uit vervlogen tijden voor den geest, waarop zij, den soldaat een hartversterking toedienende uit omgehangen vaatjes met sterken drank, staan afgebeeld. En sedert de dienstplicht allerlei ambachts- en werklieden in het Leger heeft gebracht en ook de officieren gebruik mogen maken van een oppasser uit den troep, behooren de ouderwetsche „domestieken” eveneens tot de geschiedenis.

De tegenwoordige wijze van oorlogvoeren heeft echter een andere groep van legervolgelingen in het leven geroepen, voor welke nog eens uitdrukkelijk de toepasselijkheid der militaire strafwetgeving is vastgesteld: te weten het personeel van het Roode Kruis en wel voor zooverre toepassing van die wetgeving op dat personeel, als zijnde niet-militairen mogelijk is. De onderworpenheid van dit personeel aan de militaire strafwetgeving duurt van af het oogenblik, waarop zij bij eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht zijn ingedeeld totdat dit dienstverband eindigt. Men mag uit deze omschrijving afleiden, dat er nog geen oorlog behoeft te zijn om in-deeling van dit personeel bij eene gemobiliseerde krijgsmacht te doen plaats hebben. Vanaf dat oogenblik behooren zij dan tot de legervolgelingen, waarvan hier sprake is.

Behalve de legervolgelingen vallen onder het bereik van de militaire strafwetgeving de lieden, die, hoewel tot de weermacht in geen betrekking staande, daarvoor uit hoofde van sommige misdrijven een gevaar opleveren. In de eerste plaats spionnen, die in of nabij een deel van de landmacht, op eenig vaartuig van oorlog dan wel in een zeehaven hun werk uitoefenen.

Voorts zij die ten behoeve van den vijand peilingen verrichten of wel teekeningen of kaarten maken van zeehavens, zeegetaten, rivieren, stranden, batterijen, kampementen, versterkingen of van iets anders dat tot verdediging dient. Dan nog zij die zich in tijd van oorlog

uit of in een versterkte plaats begeben langs een anderen dan den gewonen weg, poorten, bruggen of barrières. Verder zij, die zich schuldig maken aan het „debaucheeren” der militie of van zeelieden, dan wel aan eenige andere misdaad ten nadeele van den Lande, van het Leger en hetgeen daartoe behoort, of wel van een schip of vaartuig van oorlog.

Onder „debaucheeren” of ronselen van militie en van zeelieden moet worden verstaan het aanwerven van militairen van land- en zeemacht voor den vijand. De niet militaire schuldigen moeten zich tijdens het plegen van het strafbaar feit bevonden hebben bij een legermacht, op een oorlogsschip of in een zeehaven.

Eindelijk zijn aan den militairen rechter justiciabel zij, die in de nabijheid van den vijand valsch alarm maken of trachten schrik en verwarring onder den troep aan te brengen, of dien troep te ontmoedigen door valsche geruchten te verspreiden; die, bij een legermacht aanwezig zijnde, ongeoorloofde correspondentie met den vijand houden, en die, als leverancier van legerbenoodigheden, opzettelijk of door schuld niet zorgen voor tijdige levering indien daardoor „het geluk der wapenen of der militaire operaties in gevaar is gebracht.”

Doch ook hier zijn tijdsinvloeden te bespeuren.

In de eerste plaats zou, dit leert onze hedendaagsche positie, overweging verdienen de vraag of de militaire rechtsmacht uitbreiding behoeft met het oog op de belangen, bij eene behoorlijke handhaving van onze onzijdigheid betrokken. Moet bijv. de Nederlandsche arbeider, die in een oorlogvoerend land gaat werken voor militaire doeleinden, hetzij aan vestingwerken, hetzij aan een fabriek van legerbenoodigheden, daardoor onze neutraliteit in gevaar brengt en wellicht tevens de positie van ons leger, indien dat in den strijd betrokken mocht worden, moeilijker maakt, niet even goed voor een militairen rechter worden gebracht als een spion in oorlogstijd?

Voorts is, naast deze met de vroegere wijze van oorlogvoeren nauw samenhangende bepalingen, de wet op den staat van oorlog en beleg van 1899 met een ruimere lezing voor den dag gekomen, geldende voor elk deel van ons grondgebied, dat in staat van beleg is verklaard: alle niet militairen die zich schuldig maken aan feiten, strafbaar krachtens militair strafrecht.

Eveneens is bij deze wet voorzien in het geval, dat in een in staat van beleg verklaard deel van ons grondgebied na het uitbreken van den oorlog de burgerlijke strafrechter, die in eersten aanleg over een strafbaar feit behoort te oordeelen, niet te bereiken is: de in dat gedeelte bestaande temporaire krijgsraad velt dan over dit feit in hoogste ressort vonnis.

De regeling van de wet van 1899 zal, naar het schijnt, de oude bepalingen verdringen. Toch is op die regeling nog wel wat aan te merken. Zij geeft bijv. geen antwoord op de vraag of het militair strafrecht van de zeemacht of wel dat van de landmacht van toepassing zal zijn, een vraag, die in een Marine-centrum als Nieuwediep, waar ook de Marine-commandant het bevel over de stelling van

den Helder voert, niet zonder belang is. Vóór alles is toch in een stelling eenheid van wetgeving gewenscht ten aanzien van de daar aanwezige militairen, onverschillig of die tot de zee- of tot de landmacht behooren.

Na deze vluchtige opsomming van de personen, die hoewel geen militair zijnde in oorlogstijd aan de militaire wetgeving zijn onderworpen, en na volledigheidshalve nog te hebben herinnerd aan de onlangs tot stand gekomen wet, krachtens welke ook de geïnterneerde vreemde militairen onder die wetgeving zijn gebracht, moge een en ander volgen over den invloed, welchen de oorlog op ons materieel militair strafrecht uitoefent.

Dit materieel militair strafrecht vindt zijne omschrijving in de beide Crimineele Wetboeken voor het krijgsvolk te lande en voor dat te water.

De Koning is echter bevoegd den Commandeerenden Generaal van de landmacht in oorlogstijd „of wanneer ter zake van dien een veldleger verzameld is” en de commandeerende officieren van de zeemacht zoowel op de reede en in de havens als in zee in oorlogstijd te machtigen om zoodanige orders en bevelen te geven, als zij ter voorkoming van onregeligheden en ter stipter waarneming van den dienst zullen noodig oordeelen, mits die orders en bevelen „met den zin en de bedoeling” van elk der Crimineele Wetboeken overeenkomen. Hoewel omtrent de afkondiging of bekendmaking van die voorschriften niets is bepaald, moet toch in voorkomende gevallen dienovereenkomstig recht worden gedaan.

Deze bevoegdheid herinnert in sterke mate aan die, welke bij de wet op den staat van oorlog en beleg aan het militair gezag is toegekend tot vaststelling van nieuwe gemeentelijke politieverordeningen en keuren van waterschappen, veenschappen en veenpolders. Deze verordeningen kunnen toch ook voor militairen van toepassing zijn evenals andere maatregelen, welke door dit militair gezag ingevolge die wet genomen kunnen worden en op welke overtreding straf is gesteld.

De omvang van het materieel strafrecht is dus in deze omstandigheden zoowel voor burgers als voor militairen aan verandering onderhevig, zooals reeds hier en daar in ons land gebleken is. Ik herinner bijv. aan een verbod om binnen zekeren afstand van onze grenzen vee te laten weiden.

Van deze bepalingen is geen overzicht te geven, hetgeen ook niet noodig is, omdat zij niet behooren tot het eigenlijk militair strafrecht. En aan de bepaling, welke in tijd van oorlog aan de militaire autoriteiten vrijheid toekent tot het in het leven roepen van voorschriften ter voorkoming van onregeligheden in den dienst is, zoover mij bekend is, nog geen uitvoering gegeven.

Er is dan ook nog geen tijd van oorlog voor ons aanwezig, terwijl evenmin ter zake van dien ons veldleger verzameld is. Het zou echter de vraag zijn in hoeverre daaraan behoefte kon bestaan. Men mag toch wel aannemen dat al het voor de landmacht geldend

strafrecht ten doel heeft ongeregeldheden in den dienst te voorkomen, terwijl hetgeen niet bepaaldelijk onder het bereik van eene bijzondere strafbepaling uit het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande valt, allicht strafbaar is te achten met toepassing van het beruchte art. 17 van dat wetboek: „Indien er eenige misdaden mogten voorkomen, welke bij dit Wetboek niet zijn omschreven, zal men zich „in het straffen en beoordeelen van dezelve zoo veel doenlijk moeten „schikken naar de Artikelen van dit Wetboek, die met de voorge- „komene misdrijven, ten aanzien van het misdadige, de meeste „overeenkomst hebben”. Waarschijnlijk zal de opperbevelhebber er de voorkeur aan geven, de uitwerking van deze — zij het ook met een der grondbeginselen van strafrecht strijdige — bepaling af te wachten; hij kan zijn tijd in geval van oorlog nuttiger besteden dan met het doen ontwerpen en vaststellen van voorschriften voor leger-politie. Het C. W. v. h. K. t. W. kent echter niet eene bepaling als het zoeven aangehaalde art. 17 C. W. L. — van een juridisch standpunt, gelukkig. Wellicht is er hier dus een grootere kans op vaststelling van bijzondere politie-voorschriften.

De in de beide Crimineele Wetboeken omschreven strafbare feiten zijn, gelijk ik vroeger reeds zeide, zuiver militaire en gemengd militaire misdrijven. Enkele van de zuiver militaire misdrijven hebben dan nog de eigenaardigheid dat zij ook door niet-militairen kunnen worden begaan.

Zij zijn verdeeld onder verschillende titels, handelende achtereenvolgens over verraad, ronselen en spionneeren, misdaden tegen den dienst en de subordinatie, desertie, geweldenarijen en stroperijen, diefstal en roof en ontrouw en kwade administratie. Geheel juist is deze verdeling niet; veel wat bv. in den titel over verraad voorkomt ware beter ondergebracht onder den titel betreffende misdaden tegen den dienst en de subordinatie, terwijl het niet duidelijk is, waarom ronselen en spionneeren in een afzonderlijken titel omschrijving heeft gevonden en niet, evenals in het ontwerp 1807 van het C. W. v. h. K. t. L. onder verraad werden gerekend.

De misdrijven van verraad en ronselen en spionneeren zijn zuiver militaire misdrijven, welke alleen in tijd van oorlog kunnen voorkomen. Men heeft de doodstraf gesteld op de zwaarste vergrijpen, waaraan vooral een militair staatsburger zich kan schuldig maken: deze verzaakt niet alleen zijn trouw als staatsburger, maar tevens dien als militair. Meer in het bijzonder den inhoud nagaande blijkt weder dat de bepalingen van het C. W. L. den stempel dragen van den tijd waarin zij zijn geschreven, dien van den vestingoorlog, en dus voor een modernen oorlog, die veel meer in het open veld en over groote uitgestrektheden wordt gevoerd, verouderd zijn. Strafbbaar gesteld wordt bijvoorbeeld de commandant van een belegerde plaats, die zonder advies of tegen het advies van een raad van defensie, die plaats overgeeft of verlaat; die een belegerde plaats overgeeft of verlaat zonder dat de vijand daarin één bruikbare bres heeft gemaakt of zonder ten minste één stormloop te hebben uit-

gestaan. Intusschen is ook het optreden van het leger in het open veld niet vergeten: strafbaar gesteld is bijv. het beschadigen van verdedigingsmiddelen en geschut of ammunitie, het aftappen van inundatiën, het doorsnijden van de strengen van trekpaarden in het gevecht of bij een terugtocht, het overgeven van valsche of verkeerde orders of consignes, het verzwijgen van hetgeen omtrent de nabijheid van den vijand bekend geworden is door patrouilles e. d. het niet uitvoeren van een bevolen patrouilledienst of het niet behoorlijk doen uitvoeren van den intendance- en treindienst.

Voor de zeemacht zijn de sporen van veroudering veel minder duidelijk. Immers in 1814 was, evenals thans, de gevechtseenheid het oorlogsschip. Het zonder voldoende grond overgeven of verlaten van een oorlogsschip kan dus thans nog even strafwaardig als vroeger worden geacht. Daarentegen zou thans minder goed voldoen de bepaling, welke een scheepscommandant, die voor den vijand vlucht of afdeinst om voor eigen veiligheid te zorgen, voor toepassing van de doodstraf behoedt, nl. dat zijn schip door eenige schoten onder water, door groote schade aan masten of zeilen of door andere zware rampen daartoe genoodzaakt was. De andere zware rampen zullen hier moeten dienen om schade aan machines, schade door torpedo's en ander meer modern oorlogsmolest en onderkomen te verschaffen. Voorts is in deze reeks van bepalingen weinig aandacht geschonken aan de volkenrechtelijke zijde van den zeeoorlog: strafbaar is alleen de officier die een van den vijand genomen schip onbevoegdlijk rantsoeneert. Ook is de taktiek van den zeeoorlog bijna vergeten: strafbaar is slechts de commandant die verzuimt een verslagen vijand of vijandelijke koopvaardijschepen te vervolgen.

Onder verraad heeft de wetgever ook gebracht het in de nabijheid van den vijand door geroep of geschreeuw verwarring veroorzaken onder de troepen of schepelingen alsmede het verspreiden van geruchten om het krijgsvolk te misleiden, te verleiden of te ontmoedigen. Deze strafbepalingen verouderen niet licht, al zal de nabijheid van den vijand thans wel in vele gevallen worden aangenomen, waarin het veroorzaken van verwarring door geroep of geschreeuw niet meer die nadeelige gevolgen kan hebben, welke er vroeger aan verbonden waren.

Ten aanzien van het verspreiden van geruchten in de gelederen der troepen te velde is het merkwaardig dat het voor de strafbaarheid onverschillig is of de geruchten waar of valsch zijn. Wie zich de zorg herrinnert, welke, volgens de oorlogsberichten, besteed wordt aan het niet-toelaten van vijandelijke gezinde en zelfs van neutrale couranten in de strijdende legers en aan het weren van niet-militairen uit de liniën, zal tevens erkennen, dat de strafwaardigheid van het verspreiden van geruchten er niet op verminderd zal zijn.

Evenzoo is begrijpelijk het stellen van de doodstraf op het aan den vijand verraden van het orderwoord, dat in den modernen veldoorlog nog steeds onmisbaar moet worden geacht om zich te vrijwaren tegen

geheime overvallen. Hetzelfde geldt voor het aan den vijand verraden van andere geheimen, zooals het geheim van een bepaalden post of onderneming, van afgesproken seinen, van een seinboek of van andere papieren, welke den vijand van nut kunnen zijn.

Het ronselen en spionneeren zijn militaire misdrijven, die eigenlijk als verraad zijn te beschouwen. Ronselen noemt men het aanwerven van manschappen ten behoeve van den vijand, iets waarop voor militairen en legervolgingen de doodstraf is gesteld. Worden militairen voor 's vijands dienst aangeworven, dan zou tevens grond aanwezig zijn voor toepassing van de qualificatie: verleiding tot desertie. Ook hier denkt men weder terug aan den ouden tijd der beroeps- of liever der huurlegers: de troepen vchten voor hunne toevallige betaalsheeren, doch het bleef mogelijk om minder gunstige typen onder deze soldaten te onderhuren voor den vijand, indien deze wat meer geliefde te betalen. De psychologische zijde van den modernen volkeren-oorlog maakt echter het ronselen vrijwel ondenkbaar en zoover mij bekend is het bij de oorlogvoerende mogendheden nog niet voorgekomen.

Daarentegen is spionage in allerlei vormen en op elke wijze nog altijd aan de orde van de dag geweest, zoodanig zelfs, dat men bij de landsbevolking, die wel eens al te veel spionnen zag, van spionitis als van een ziekteverschijnsel ging spreken. Naar het schijnt is echter de spionage, voor zoowel zij voorkomt, in den tegenwoordigen tijd geen bepaald oorlogsverschijnsel meer, doch bereikt zij in vreedstijd haar hoogtepunt. De bewegingen des vijands, voor welker kennis vroeger in de eerste plaats spionnen aan het werk gezet moesten worden, worden thans op gansch andere wijze nagespeurd, waartoe de oorlogvoering over uitgestrekte gevechtsfronten en met enorme troepenmassa's aanleiding gaf. Het onderhouden van gemeenschap met den vijand, voor zoover dit niet geschiedt door optische seinen, is voor der spion, door het uitgestrekte front van den bespieden vijand heen, vrijwel onmogelijk: het is van algemeene bekendheid, dat het maar in hoogst enkele gevallen gelukt is van uit België door te dringen tot de Fransche liniën. En dat waren meestal onderdanen van neutrale Staten, omtrent wier neutrale bedoelingen geen twijfel behoefde te bestaan. Wel blijft spionage via een der neutrale territoiren mogelijk. Tusschenpersonen re-expedieeren dan de ontvangen berichten, die echter door dien omweg een vrij langen looptijd hebben en dus waarschijnlijk cōntrole zullen behoeven.

De bepaling welke de doodstraf voor spionnen ten behoeve van den vijand in uitzicht stelt, is echter ruim genoeg geredigeerd om niet geheel zonder toepassing te blijven. Er moet, wil men strafschuldig zijn, worden aangetoond dat men den vijand „als spion dient of gediend heeft”. Een bepaald feit van verspieding behoeft dus niet bewezen te worden; slechts moet de directe of de indirecte verstandhouding met den vijand vaststaan. Een open vraag is nog of iemand die den vijand vóór het uitbreken van den oorlog als spion gediend heeft onder de strafbepaling zou vallen. In de tegenwoordige volks-oorlogen wijst de algemeene opvatting van de werkzaamheden van

dergelijke lieden wel in die richtingen, al moge dan verspieding niet zoo vaak voorkomen als sommigen onderstellen, de kans bestaat dan toch, dat militairen en anderen, die „in de armee of eenig gedeelte daarvan” dan wel op een oorlogschip of in een zeehaven gevonden worden, bij latere aanhouding hun gerechte straf voor hetgeen zij vóór den oorlog reeds misdeden, niet zullen ontgaan.

Naast de algemeene bepaling staan in de militaire strafwet een paar bijzondere gevallen strafbaar gesteld als spionnage, waarvan er twee door slechte redactie en overbodigheid uitmunten. Eén geval is der vermelding waard nl. het in of uit een leger, kampement, beleg of eenige versterkte plaats in de nabijheid van den vijand komen langs een anderen dan den gewonen weg. Men meende hier een rechtsvermoeden te mogen aannemen dat het zoo iemand te doen was om zwakke punten in de verdediging te ontdekken ten einde deze aan den vijand te openbaren. Echter is tegenbewijs toegelaten: men mag aantoonen dat men het geïncrimineerde feit zonder kwade bedoelingen heeft begaan. Toepassing zal aan deze bepaling in den modernen oorlog niet licht te geven zijn.

De volgende groep strafbare feiten is samengebracht onder den titel van misdaden tegen den dienst en de subordination. In het C. W. L. vangt deze titel aan met een min of meer leerstellige bepaling luidende: „De subordination is het wezen en de ziel van den militairen dienst: „Elk militair derhalven is verplicht, in den dienst de orders hem gegeven door den geenen die boven hem gesteld is, terstond en zonder „daartegen te redeneeren, te gehoorzamen en getrouwelijk te volbrengen, behoudens het regt om, wanneer hij zich door die orders „bezwaard vind, daarna zijn klagten intebrengen.”

De in de volgende artikelen omschreven strafbare feiten zijn in zes rubrieken te verdeelen: 1°. gecombineerde insubordinatie of oproer, opstand en muiterij; 2°. individueele insubordinatie; 3°. plichtsverzuim in oorlogstijd; 4°. plichtsverzuim in vreedstijd; 5°. valscheid in verlofpassen en 6°. frauduleuze aanwerving.

De gecombineerde insubordinatie wordt bijna altijd met den dood gestraft, onverschillig of zij in tijd van oorlog dan wel in tijd van vrede voorvalt. Voor geïnterneerden als die te Zeist opstootjes verwekten en die thans onder het bereik van het militair strafrecht vallen, is dit een flinke waarschuwing om zich ordelijk te gedragen. De individueele insubordinatie, het uitdrukkelijk weigeren of opzettelijk nalaten gegeven orders na te komen of te gehoorzamen, eischt oplegging van de doodstraf wanneer zij voorvalt in een affaire tegen den vijand of in eene plaats welke „dadelijk belegerd of berend” is. De zwaardere vormen van deze insubordinatie, het zich met de daad verzetten tegen zijn meerdere of het gewelddadig aanranden van een schildwacht op zijn post vorderen tevens toepassing van de doodstraf, onverschillig of het misdrijf in tijd van oorlog of in tijd van vrede voorvalt, behoudens dat bij gewelddadig verzet verzachtende omstandigheden oplegging van een mindere straf kunnen rechtvaardigen. Deze

strafbaarstelling met de doodstraf is geschied in het oorspronkelijk wetboek: het is toch bekend dat de wet van 17 Sept. 1870 tot afschaffing van de doodstraf deze straf in de militaire wetboeken heeft afgeschaft en door andere straffen heeft vervangen bij misdrijven in tijd van vrede en bij die in tijd van oorlog doch *niet* voor den vijand gepleegd.

Bijzondere oorlogsmisdrijven zijn de navolgende gevallen van plichtverzuim: het zonder order verlaten van een post in de nabijheid des vijands, het door een schildwacht in de nabijheid des vijands niet nakomen van ontvangen orders of ongeoorloofd verlaten van zijn post; het zich slapend of dronken op schildwacht bevinden in de nabijheid des vijands; het veranderen van een ontvangen order door den commandant van een post voor den vijand of van een belegerde plaats, en het lafhartig wegwerpen van zijn wapenen in een actie tegen de vijand. Op al deze vergrijpen staat de doodstraf; in sommige gevallen kan ook een mindere straf opgelegd worden wanneer de omstandigheden daartoe grond geven.

Tot bijzondere opmerkingen geven deze misdrijven geen aanleiding. Het behoeft geen betoog dat juist deze vormen van stremming van den dienst tot de meest ernstige vergrijpen behooren en dat, al moge de omschrijving hier en daar te wenschen laten — een algemeene kwaal van de wetgeving uit den aanvang van de negentiende eeuw — de zwaarste straf hier terecht gesteld is.

Wel merkwaardig is dat in vroegere ontwerpen van het C. W. L., zelfs nog in dat van het jaar 1814, twee artikelen voorkwamen om strafbaar te stellen, „elk inwoner van een buitenlandsch territorium door de wapenen van dezen Staat bemagtigd” die oproer onder onze militairen bewerkt of aanstoott of die gewelddadigen tegenstand tegen onze militairen pleegt, hen mishandelt, bedreigt of openlijk hoont. Ook hiervoor was de doodstraf of *een mindere* straf gesteld. Doch de Raad van State achtte het beter en veiliger dezé artikelen weg te laten. De bepalingen behoorden, naar de meening van dit college, niet tot „de gewone materien van dit wetboek”. „Het schijnt zelfs” — zoo oordeelde de Raad van State verder — „om veel andere redenen niet aan te prijzen, deze misdaad nu voor als „dan te waardeeren. Komen zulke gevallen onverhooptelijk voor, dan „zal het jus belli daarin werken, en meent men eenige bepaling, „casu quo, noodig, is het beter ook deze te lasschen in het Algemeen „Reglement, hetwelk de Vorst, krachtens vroegere autorisatie, in „tijden van Oorlog maken kan”. Op deze voorschriften van materieel-strafrechterlijken aard heb ik reeds de aandacht gevestigd. De praktijk van den oorlog, die wij thans bijwonen, heeft echter doen zien wat wij hier onder het jus belli hebben te verstaan: kort recht zonder een met behoorlijke waarborgen omgeven onderzoek en zonder van te voren vastgestelde strafbepalingen, welke op de schuldigen kunnen worden toegepast

In het C. W. v. h. K. t. W. zijn de misdrijven tegen den dienst en de subordinatie in eenigszins andere rubrieken verdeeld. Het

algemeene artikel, waarin de definitie van de subordinationatie wordt gegeven, komt hier ook voor, doch niet aan het begin van den titel. Daaraan gaan vooraf eenige bepalingen betreffende: 1°. het verbergen of helpen ontvluchten van krijgsgevangenen, 2°. het tot eigen voordeel gebruiken van oorlogsschepen als vrachtschepen, 3°. het invoeren van contrabande in een vreemd land, 4°. het niet onbruikbaar maken van een te verlaten schip in oorlogstijd, en 5°. het weigeren van hulp en bescherming aan andere schepen. Daarna volgen de ook bij de landmacht voorkomende misdrijven van gecombineerde en individuele insubordinatie, plichtsverzuim in oorlogstijd en in vreedstijd en frauduleuze aanwerving. Daarentegen ontbreekt de valscheid in een verlof pas, terwijl opgenomen zijn loodsmisdrijven.

Het is wel opmerkenswaard dat voor de Zeemacht in het bijzonder straf is gesteld op het verbergen of helpen ontvluchten van krijgsgevangenen. De gelegenheid om met krijgsgevangenen in aanraking te komen is toch bij de Landmacht veel grooter dan bij de Zeemacht. Ook is het merkwaardig dat aan geïnterneerde militairen niet is gedacht: de behoorlijke omschrijving van de rechten en plichten van neutrale mogendheden ten aanzien van oorlogvoerende krijgsmachten dateert van later tijd. Toch is reeds in dit wetboek strafbaar gesteld het aan den wal brengen in een haven van een Mogendheid waarmede Nederland in vrede leeft, van goederen, welke daar als contrabande worden beschouwd. Er bestaat een sententie van het H. M. G. dd. 23 Sept. 1898 waarbij dit artikel toegepast is op een schepeling die in vreedstijd nl. op 18 Januari te voren sigaren in eene Engelsche haven binnengesmokkeld had. Het Hof beschouwde deze sigaren als contrabande omdat daarvan invoerrecht moest worden betaald. Naar het mij voorkomt heeft deze beslissing het artikel misverstaan. De beteekenis van contrabande is nooit een andere geweest dan die, welke er in het oorlogsrecht nog aan wordt toegekend. Men schijnt zich dan ook de zaak zoo te moeten voorstellen dat de Mogendheid, in welker haven de goederen geland worden, in oorlog is met eene andere Mogendheid en dat Nederland in dien oorlog *niet* betrokken is. Het strafwaardige is dan hierin gelegen, dat iemand, die deel uitmaakt van de Nederlandsche krijgsmacht, door contrabande in handen te spelen van een der oorlogvoerende partijen, gevaar doet ontstaan dat Nederland in den oorlog betrokken wordt. Moet men het artikel aldus opvatten, dan is de daarbij gestelde straf van ten hoogste 1½ jaar mil. gev. straf of mil. detentie niet zwaar te noemen.

Een ander oorlogsmisdrijf is aanwezig, wanneer de commandant van een oorlogsschip, door 's vijands overmacht genoodzaakt om tot behoud van de bemanning zijn schip te verlaten, van boord gaat voordat hij alles heeft gedaan om te beletten dat het schip in bruikbaren staat in 's vijands handen raakt. Wie herinnert zich niet bij het hooren van deze strafbepaling het gebeurde met een Duitschen onderzeeër, welke, door vijandelijke overmacht bedreigd, tot zinken moest worden gebracht door een der officieren, dien het lot had aangewezen en die zich zelf daarbij moest opofferen? Het is te

hopen dat ook bij onze zeemacht toepassing van deze strafbepaling nog lang moge uitblijven.

Daarop volgt een strafbepaling voor den commandant van een oorlogsschip die bescherming weigert aan koopvaardij-schepen, toebehoorende aan onderdanen van Nederland of van zijn bondgenooten, wanneer zijn orders hem dit niet beletten. Ook deze bepaling geldt, gelet op het gebruik van den term „bondgenooten” voor tijd van oorlog; er stond nl. in het ontwerp-1810 „Mogendheden met het Rijk in vrede levende”, De verandering is niet toegelicht, doch de bedoeling schijnt duidelijk genoeg.

De laatste twee bepalingen van deze groep stellen strafbaar den officier en den minderen schepeling, die aan schepen of zeelieden, wie zij ook zijn mogen en die zich in gevaar op zee bevinden, hulp weigeren wanneer zij die hulp veilig konden verleen. Hier is de menschlievendheid aan het woord ten aanzien van vriend en vijand, die zich in zeegevaar bevinden.

Deze aan de eigenlijke strafbepalingen omtrent insubordinatie voorafgaande groep artikelen behoorden in de ontwerpen 1808 en 1810 van het C. W. v. h. K. t. W. thuis in een titel van misdaden van verschillende aard. In het ontwerp 1814 werden zij naar hunne tegenwoordige plaats in het wetboek overgebracht, waardoor zij tot misdrijven tegen den dienst worden gestempeld. Naar eenige beweegreden hiervoor zoekt men vergeefs.

De eigenlijke insubordinatie-artikelen wijken niet noemenswaard af van die van de landmacht. De titel eindigt met een tweetal bepalingen tegen misdrijven van loodsen ten aanzien van oorlogsvaartuigen. Deze bepalingen houden verband met de omstandigheid dat loodsen te dezer zake justiciabel zijn voor het H. M. G.

De laatste groep der zuiver militaire misdrijven is de desertie in hare verschillende vormen. Onze Crimineele Wetboeken hebben het beeld dat de desertie onwillekeurig voor den geest roept niet zuiver bewaard. Eigenlijk is desertie het opzettelijk op ongeoorloofde wijze verlaten van 's lands militairen dienst. Deze definitie, die nog in het militaire wetboek van 1799 gold, kwam in de Crim. Wetboeken niet meer voor. Doordien allerlei verwante misdrijven bij de desertie waren ondergebracht, moest uit de verschillende strafbepalingen een ander begrip omtrent desertie worden afgeleid. Daaraan waren vroeger moeilijkheden verbonden vooral voor de groote verscheidenheid van strafbare feiten, samengebracht onder het hoofdstuk „van desertie in tijd van vrede”. Voor deze gevallen zijn die moeilijkheden bij de herziening, welke de Crim. Wetboeken in 1887 ondergingen, opgeheven. Doch die herziening betrof, zooals de Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp uitdrukkelijk deed uitkomen, niet het misdrijf van desertie in tijd van oorlog, omdat te dien opzichte vooralsnog geen urgentie bestond en omdat men het beter achtte het voorstellen van wijzigingen omtrent het begrip van desertie in tijd van oorlog,

wanneer die noodig werden, over te laten aan hen, die geroepen zouden zijn tot de samenstelling van nieuwe militaire strafwetten.

Een omschrijving van het misdrijf van desertie is dus wel gegeven voor den tijd van vrede. Wegens desertie in tijd van vrede — zoo luidt het in 1887 ingevoegde artikel — wordt gestraft de militair, die zich schuldig maakt aan ongelooftde verwijdering met het oogmerk 's lands dienst voor goed te verlaten.

Deze leidraad wordt gemist voor desertie in tijd van oorlog. Bij het ontwerp-1808 van het C. W. L. werd nl. de titel „van desertie” uit het ontwerp-1807 gesplitst in drie hoofdstukken, welke sedert in de beide wetboeken zijn overgegaan: „van desertie naar den vijand”; „van andere desertie in tijd van oorlog” en „van desertie in tijd van vrede”. Een omschrijving van het misdrijf van desertie, welke in het ontwerp-1807 van het C. W. L. aan het hoofd van den titel voorkwam, was in het ontwerp-1808 als eerste artikel van het kapittel over de misdaad van desertie naar den vijand behouden, doch werd in het ontwerp-1814 weggelaten.

Voor het oogenblik zijn de verschillende vormen van desertie in tijd van oorlog van belang. De desertie naar den vijand omvat de zwaarste vormen van het misdrijf, in den regel op de straffe des doods. Bij de andere desertien in tijd van oorlog kan men twee groepen onderscheiden: desertie in de nabijheid des vijands en desertie niet in de nabijheid des vijands. Komen dus bij de desertie naar den vijand geen gevallen voor waarin met omstandigheden die tot strafverzwaring aanleiding kunnen geven, rekening wordt gehouden, zulks is wel het geval bij de andere desertiën in oorlogstijd.

Elk militair die naar den vijand deserteert of zonder schriftelijken last van zijn chef naar den vijand overgaat, maakt zich des doods schuldig. Ook de poging daartoe kan met den dood worden gestraft, doch oplegging van een mindere straf is eveneens mogelijk.

Dit is de eenvoudigste vorm van desertie naar den vijand. De dubbele omschrijving „desertie naar den vijand” of „zonder schriftelijke last van zijn chef naar den vijand overgaan” is waarschijnlijk een gevolg van de omstandigheid dat niet alleen militairen maar ook andere personen „tot de armee of derzelver gevolg behoorende” zich aan dit misdrijf schuldig kunnen maken. Deze laatste personen deserteren eigenlijk niet; dat kunnen alleen militairen doen. Intusschen, men hecht in de praktijk niet aan dit fijn onderscheid en spreekt van desertie naar den vijand bij elken overgang naar den vijand, gepleegd door een militair of door een legervolgeling, zonder schriftelijken last van zijn chef. Met het overgaan naar den vijand moet in het algemeen bedoeld zijn het zich in verbinding stellen met vijandelijke autoriteiten, militaire of burgerlijke, en het zich tijdelijk of blijvend onder hunne bescherming stellen. Wel wat zonderling is de eisch dat alleen een *schriftelijke* last de strafbaarheid opheft. Zeker, er zijn gevallen, waarin zulks geschiedt: men denke aan een uitgezonden parlementair. Doch is die eisch wel vol te houden? Wordt de daaraan verbonden omslag niet te groot? Vermoedelijk

wel, als men met wijlen Prof. Pols aanneemt dat elk militair, die op patrouille gezonden wordt in de richting van den vijand, van zoodanig schriftelijk stuk voorzien moet zijn en zelfs weigeren moet te gaan, zoolang hij dat papier niet bezit. Stelt men zich op dit standpunt, dan zou een uitval uit een belegerde plaats evenmin mogen geschieden zonder dat ieder van de daarbij betrokken militairen een dito schriftelijken last heeft bekomen. Men mag wel aannemen, dat in dergelijke gevallen de praktijk zich zal weten te redden en dat men het met de ouderwetsche, al te bureaucratische bepaling niet te nauw nemen zal.

Behalve deze twee gevallen, waarin het opzet om tot den vijand over te loopen niet bewezen behoeft te worden maar enkele feiten voldoende zijn om ten aanzien van de kwade bedoeling een rechtsvermoeden, waartegen geen tegenbewijs toegelaten is, te doen ontstaan, is er nog een derde geval van dien aard: officieren en onderofficieren de wacht hebbende op een voorpost, of de schildwacht, aldaar op post staande, die van zijne wacht of post deserteert. Ook deze militairen worden beschouwd als deserteurs naar den vijand en als zoodanig gestraft, al hebben zij zich ook *niet* naar den vijand begeven. De wacht of de post moet echter op den voorpost gelegen zijn, dat is in de nabijheid van den vijand.

Hiermede is weergegeven hetgeen de beide Crim. Wetb. als desertie naar den vijand hebben beschouwd en strafbaar gesteld. Het hoofdstuk bevat verder nog enkele bepalingen waarbij strafbaarstelling plaats heeft van verleiding van andere militairen tot desertie naar den vijand, en zulks onverschillig of de desertie al dan niet is gevolgd; voorts van hen, die een srafschuldige als in dit hoofdstuk bedoeld opzettelijk verbergt, hem behulpzaam is of hem aan een strafvervolgung onttrekt, en eindelijk van hen die deelnemen aan een komplot tot desertie naar den vijand. Wat dit laatste misdrijf betreft, er wordt onderscheid gemaakt tusschen het hoofd van het komplot en de overige deelnemers. Eerstgenoemde is, evenals elk officier, die aan het komplot deelneemt, des doods schuldig; de overige deelnemers kunnen ook tot minder zware straf veroordeeld worden. Dit laatste is een gunstige kans, die alleen gegeven is wanneer de desertie *niet* is gevolgd. Dergelijke deelnemers kunnen dan minder zwaar gestraft worden dan hij, die gepoogd heeft naar den vijand te deserteeren. Een laatste artikel geeft aan, wie als hoofd van het komplot is te beschouwen, wanneer de eigenlijke hoofdaanlegger niet bekend is. De hoogste of oudste in rang geldt dan als zoodanig, met dien verstande dat wanneer bij het komplot niet enkel militairen of niet enkel legervolgingen zijn betrokken, tegenbewijs toegelaten is.

Wel zonderling is ook dat de beide Crim. Wbn. niet strafbaar hebben gesteld hen die een voorgenomen of volbrachte desertie in oorlogstijd of wel de plaats waar zich de misdadigers ophouden, verzwijgen. Bij desertie in vreedestijd is zulks strafbaar; men zou dus verwachten dat ditzelfde delict in oorlogstijd nog veel eer en

zwaarder strafwaardig zou worden geacht. Zoolang bij de politievoorschriften voor leger of vloot hierin niet is voorzien, zou men zich bij de landmacht nog kunnen redden met het beruchte artikel 17 uit den eersten titel: dit delict is voor oorlogstijd niet in het C. W. L. omschreven, men mag zich dan bij het beoordeelen en straffen schikken naar de strafbaarstelling voor tijd van vrede, omdat dit misdrijf ten aanzien van het misdadige daarmede de meeste overeenkomst vertoont. Doch voor de zeemacht ontbreekt deze looper, die op alle sloten past.

Wij komen thans tot de andere desertiën in tijd van oorlog, die, zooals gezegd, in twee groepen zijn te onderscheiden: in de nabijheid van den vijand en *niet* in de nabijheid van den vijand. Dit onderscheid vindt zijne verklaring in de noodzakelijkheid om desertie in de nabijheid des vijands strenger te straffen dan die welke gepleegd wordt van het oorlogstoneel verwijderd. Daarvoor was gelegenheid ontstaan doordien men de zwaardere straffen, welke vroeger op alle andere desertiën in oorlogstijd gesteld waren, in het ontwerp 1808 van het C. W. L. had losgelaten en, in navolging van de destijds bestaande Fransche wetgeving, verschillende graden van strafbaarheid had aangenomen.

De redactie van de bepalingen in dit hoofdstuk is echter niet vrij van bedenking. Zoo wordt de grondgedachte van de eerste groep der onder dit hoofdstuk begrepen strafbare feiten omschreven als deserteeren „uit de armee of uit eene vesting in de nabijheid van den vijand.” Daartegenover wordt de andere groep strafbare handelingen aangeduid door: desertie „uit een garnizoen of kantonnement binnen 's lands en van het tooneel des oorlogs verwijderd”. De tegenstelling is niet goed weergegeven.

Zoo kan de vraag worden gedaan, of desertie „uit de armee”, dat is uit het veldleger, ook moet zijn geschied in de nabijheid des vijands, of dat desertie „uit de armee” steeds onder de zwaarst strafbaar gestelde feiten moet worden gerekend, ook al bevindt zich die armee niet in de nabijheid des vijands. Men neemt het laatste aan: de verplaatsbaarheid van het veldleger zou trouwens onzekerheid in wetstoepassing en straftoemeting doen ontstaan, die niet bevorderlijk zou zijn aan de handhaving van een goede tucht in het leger.

Voor officieren is de straf weder de doodstraf, voor mindere militairen mil. gevangenisstraf.

Als grond voor strafverzwaring wordt voorts aangenomen het deserteeren tijdens de militair met eenige dienstverrichting was belast of wel op schildwacht stond. Wat dit laatste betreft, is het zonderling dat in het stelsel der wet een schildwacht, die zijn post verlaat, zich zelfs in vreedstijd des doods schuldig maakt zonder dat van desertie, dat is van eenig voornemen om 's lands militairen dienst voor goed te verlaten, behoeft te zijn gebleken. Ingevolge de ook in het militair strafrecht toepasselijke beginselen in zake samenloop van strafbare feiten, zal dus deze strafverzwaring niet voor toepassing in aanmerking kunnen komen: de bepaling omtrent het

verlaten van zijn post door een schildwacht zal, als bevattende de zwaarste hoofdstraf moeten worden toegepast.

Daarentegen is weder de doodstraf in uitzicht gesteld voor een dienstdoend militair of schildwacht, die uit de armee of uit een vesting in de nabijheid des vijands deserteert met medeneming van zijn „schietgeweer” of van een „compagniespaard” als hij cavalerist is. Neemt hij een „zjldgeweer of bajonet” mede, dan is de straf militaire gevangenisstraf of wel, wanneer deze wapenen aan een ander toebehooren, eveneens de doodstraf. Allerlei vragen liggen weer voor de hand. Is de bepaling toepasselijk wanneer een militair eens anders schietgeweer meeneemt, of ook wanneer een infanterist of artillerist een compagniespaard meeneemt? En, wanneer men mag aannemen dat de tegenwoordige wijze van remonteering van het leger geen compagniespaarden meer kent, wat zal dan het lot zijn van een milicien, dienende bij de huzaren, die een der Rijkspaarden, ingedeeld bij het eskadron, meeneemt? Al die gevallen zouden met behulp van het meermalen aangehaalde artikel 17 uit het C. W. L. dat toepassing van strafbepalingen op verwante gevallen mogelijk maakt, onder deze strafbepaling behooren te worden gebracht.

Evenals bij desertie naar den vijand, volgen ook hier eenige gevallen, waarin van desertie eigenlijk geen sprake is, doch waarin de strafbaar gestelde feiten met desertie worden gelijk gesteld. In de eerste plaats het langer dan 24 uren wegblijven van appels zonder schriftelijke toestemming van zijn chef. Voorts het zonder zoodanige toestemming een kampement of kantonnement verlaten en zich begeven over de door den commandant bepaalde grens aan de tegenovergestelde zijde van den vijand. De bezwaren, aan een *schriftelijke* toestemming verbonden heb ik zoeven reeds aangeduid. De tweede bepaling bepaling herinnert aan de vroeger reeds besprokene van gelijken aard in het hoofdstuk over desertie naar den vijand. Toen ging het over het overschrijden van een grenslijn aan de zijde van den vijand, nu over een grenslijn aan de tegenovergestelde zijde. Doch toen betrof het een deel van het veldleger, nu een kampement of kantonnement. hetgeen ook wel op het veldleger betrekking kan hebben doch dat b.v. niet van een stellingenoorlog gelijk die thans gevoerd wordt, gezegd kan worden. Het zou trouwens wel te verwonderen zijn indien met de tegenwoordige wijze van oorlogvoering alle commandanten van gedeelten van het veldleger onder alle omstandigheden de gelegenheid zouden hebben om grenslijnen als hier bedoeld behoorlijk vast te stellen en aan hunne onderhebbenden bekend te maken, gezwegen nog van de moeilijkheden aan het onder alle omstandigheden uitoefenen van een behoorlijk toezicht op de naleving verbonden.

Ook zijn nog met desertie gelijk gesteld: het niet binnen twee etmalen na het eindigen van zijn verlof bij de armee of in de vesting in de nabijheid van den vijand terug zijn alsmede het zich zonder behoorlijk bewijs van ontslag uit den militairen dienst bij een ander korps of bij de zeemacht doen aanwerven. Wat dit laatste misdrijf betreft, uit de strafbepaling blijkt niet of het al dan niet in 's vijands

nabijheid moet zijn gepleegd; slechts tijd van oorlog wordt vereischt. De bepaling zelve schijnt geheel verouderd, zij werd reeds een kleine veertig jaren geleden een antiquiteit genoemd omdat de militaire administratie zich sinds geruimen tijd niet meer zoo gemakkelijk laat beetnemen.

Het hoofdstuk eindigt evenals het vorige met eenige bepalingen betreffende het verleiden van militairen tot desertie uit de armee of uit een vesting in de nabijheid van den vijand; het willens en weten verbergen van deserteur, diens misdrijf begunstigen of hem aan de nasporingen en vervolgingen onttrekken; en het maken van complot of afspraak tot desertie, terwijl een slotbepaling de strafbaarstelling vastlegt van desertie in oorlogstijd *niet* in de nabijheid des vijands gepleegd.

De redactie van deze bepalingen lijdt aan groote slordigheid, die ruimte laat voor allerlei vragen. Ik zal ze niet alle vermelden doch slechts de aandacht vestigen op het feit, dat afspraak tot desertie in oorlogstijd uit de armee of uit een vesting in de nabijheid van den vijand, waarbij legervolgelingen betrokken zijn, wel strafbaar is terwijl die legervolgelingen, deze desertie individueel plegende, vrijuit gaan. De eenige desertie voor deze lieden, welke strafbaar is gesteld, is desertie naar den vijand.

De desertie in oorlogstijd *niet* in de nabijheid des vijands is strafbaar • als desertie in vrede. Op deze wijze moeten beoordeeld en gestraft worden alle gevallen van desertie in oorlogstijd die niet direct of indirect onder een der voorafgaande bepalingen mogen worden gebracht. De afzonderlijke vermelding hiervan wordt gerechtvaardigd doordat bij deze gevallen van desertie in oorlogstijd toepasselijk wordt verklaard het voordeel verbonden aan vrijwilligen terugkeer zonder achterhaald te zijn binnen vier weken bij desertie in vredestijd. Dit voordeel bestaat voornamelijk hierin, dat eerste desertie in vredestijd bij zoodanigen vrijwilligen terugkeer krijgstuuchtelijk wordt afgedaan. In enkele andere gevallen brengt het verlichting van het strafmaximum en van de strafsoort mede.

Als merkwaardigheid verdient nog afzonderlijke vermelding de bepaling welke vermindering of vrijstelling van straf toezegt aan den deelnemer in een complot tot desertie, die de afspraak uitbrengt vóórdat zij werd ontdekt. Over de vraag of dergelijke bepaling als oirbaar is te beschouwen bestaat verschil van meening. Er mag aan herinnerd worden dat soortgelijke bepaling — zij het ook niet ten aanzien van afspraak tot desertie — ook voorkomt in het nieuwe, nog niet ingevoerde Wetboek van Militair Strafrecht.

Van misdrijven als die, waarover ik tot nu toe eenige bijzonderheden vermeldde, verneemt men in den tegenwoordigen oorlog over het algemeen zeer weinig. De geestdrift der strijdmachten mogen niet altijd op het hoogste punt staan, van het verzaken van militatre plichten verneemt men niets. Wel wordt herhaaldelijk beweerd, dat tal van gewone misdrijven door oorlogvoerenden worden gepleegd. Geen wonder. Oorlogvoering heeft toch ten doel vernietiging van den

vijand en van hetgeen hij bezit. Liet men de strijdmachten begaan, dan zouden eigen en vreemde onderdanen weldra aan bandeloos krijgsvolk zijn overgeleverd. Er heeft dus steeds een streven bestaan om de gevolgen van den oorlog binnen redelijke grenzen te houden, een streven dat ook bij de formulering van de regelen omtrent oorlogvoering, in de laatste jaren voorbereid en tot stand gekomen waardeering en uitwerking heeft gevonden. In onze Crim. Wetboeken is ook hieraan aandacht geschonken in den titel handelende over geweldenarijen en strooperijen.

Geweldenarijen zijn gewelddadige aanrandingen van personen en eigendommen van vreedzame ingezetenen, daaronder begrepen plundering of openbare gewelddadige roof van eigendommen, gepaard met vernieling van het onbruikbare. Zij zijn niet zoozeer gericht op een bepaald voorwerp als op hetgeen men vindt. Strooperij omvat meer in het bijzonder plundering, gericht op eetwaren, ter voorziening in eigen behoeften. En al deze bepalingen gelden, zooals te allen overvloede nog eens hier en daar in enkele artikelen wordt herhaald, ook in vijandelijk land, met dien verstande echter dat de Legercommandant aldaar ze naar behoefte mag wijzigen.

Met de doodstraf wordt gestraft de militair of legervolgeling, die vreedzame ingezetenen, hunne vrouwen en kinderen moedwillig en zwaar verwondt, verminkt, lichamelijk letsel toebrengt of mishandelt, die *zonder bevel van zijn meerdere* gebouwen, bosschen of te velde staanden oogst (eigendom van openbare lichamen, of van bijzondere personen) in brand steekt; de militair die gewapenderhand woningen plundert of *zonder bevel van zijn meerdere* goederen van inwoners verwoest.

Laatstbedoelde bepaling laat ook weder ruimte voor allerlei vragen.

Het plunderen moet plaats hebben gehad gewapenderhand. Wat is nu als wapenen te beschouwen? Daar het hier een alleen voor militairen geldende strafbepaling betreft, moet wel worden aangenomen dat alleen militaire wapenen worden bedoeld. Een ruimere opvatting vindt echter ook aanhangers.

Gewapenderhand plunderen is ook strafbaar al geschiedt zulks ook op last van een meerdere. Ook mag een meerdere een huis niet ter plundering overlaten aan zijn minderen, terwijl de Legerbevelhebber hiertoe ook geen vrijheid mag geven. Daarentegen spreekt het artikel van plunderen van inwoners in hunne woningen of bezittingen, zoodat niet volgens deze bepaling strafbaar is: plundering van openbare gebouwen of plundering elders dan in woningen of op de bezittingen, b.v. op het slagveld.

Voor dit laatste, het berooven of verder verwonden van gevallen vijanden op het slagveld, bestonden in de vroegere ontwerpen bijzondere strafbepalingen, die echter in het C. W. L. vervallen zijn. De reden waarom tot hunne weglating besloten is, treft men aan in het advies dat de Raad van State over het ontwerp-1814 uitbracht. Dit hooge college was nl. van oordeel dat „een militair, welke aan een gewonde vijand deszelfs horlogie of beurs ontnaemt, ofte ook in sommige

omstandigheden dien vijand verder wondt, niet zoo schuldig kan worden geacht." Daarin behoorden „de maatregelen tot handhaving van goede orde en discipline" van den Legercommandant te voorzien. Zonderling advies, dat militaire slagveldhyena's niet zwaarder strafbaar doet zijn dan burgers-soortgenooten, terwijl toch juist de militaire samenleving vereischt, dat men in de eerlijkheid van militairen, met wie men verplicht is te verkeeren, een zeer groot vertrouwen moet kunnen stellen en dat schending van dat vertrouwen dus veel strafwaardiger is dan het in de gewone samenleving zou wezen.

De eerbiediging van den bijzonderen eigendom — een onderwerp dat in verband met de tegenwoordige oorlogen menigmaal aan de orde is geweest — spreekt ook bijzonder duidelijk uit de bepalingen waarbij strooperijen strafbaar zijn gesteld. Als zoodanig wordt in de eerste plaats genoemd het in huizen, hoven, tuinen of andere beslotene plaatsen der ingezetenen ontvreemden van vee, gevogelte, vleesch, vruchten, groenten of andere eetwaren. In dezelfde mate is strafbaar gesteld het ontvreemden van vee uit open velden der landbewoners. Gaan deze misdrijven gepaard met braak — zooveel het eerste betreft — of met geweld aan personen of zware bedreigingen, dan staat daarop de doodstraf. Eveneens is de straf verzwwaard wanneer die misdrijven troepsgewijs en gewapenderhand gepleegd worden.

- De strooperijen, ontvreemdingen van eetwaren in den oorlog, zouden door toepassing van deze strafbepalingen op vrij voldoende wijze kunnen worden tegengegaan. Doch het trekt aanstonds de aandacht dat de bepalingen niet spreken van ontvreemding van drinkwaren: zoo zou dus plundering van wijnkelders niet strafbaar zijn. Doch ook hier geeft het beruchte artikel voor analoge toepassing van strafbepalingen uitkomst; daartegen bestaat te dezen opzichte te minder bezwaar omdat in het C. W. v. h. K. t. W. als strooperij strafbaar is gesteld het ontvreemden op een veroverd vijandelijk schip van den inhoud van opengebroken kisten, kisten pakken of vaten, of in het algemeen van wat zich in dat schip bevindt. Daaronder vallen zeer zeker ook dranken.

Soortgelijke opmerking is ook te maken met betrekking tot de bepaling over het rooven van vee uit open velden van landbewoners. Niet besloten plaatsen behoeven nog niet altijd open velden te zijn, terwijl ze ook niet altijd aan landbewoners toebehooren. Doch ook hier kan men zich reddend, ook als bv. geen vee doch te velde staande oogst ontvreemd wordt.

Eindelijk is ook de vraag wat als „braak" te beschouwen is in den oorlog niet zoo eenvoudig te beantwoorden als in gewone omstandigheden. De middelen van vernieling welke gebezigd worden, sparen omheiningen niet. En is nu bv. een afgesloten plaats, welker omheining stukgeschoten is, als door braak toegankelijk gemaakt te beschouwen?

De zware straffen op strooperij gesteld, zijn echter niet altijd toepasselijk. Er is een artikel opgenomen, bepalende dat lichte gevallen van strooperij krijgsgestichtelijk kunnen worden afgedaan. Daarmede stemt

overeen een bepaling van dezelfde strekking in het R. v. K. v. h. K. t. L. Doch men heeft weder een afzonderlijk misdrijf gemaakt van het ondanks aanmaningen van zijn meerderen voortgaan met dergelijke lichte strooperijen, waartegenover officieren en onderofficieren, die zich niet tegen deze strooperijen en geweldenarijen met alle voorhanden middelen verzetten en daartoe des noodig gealle gebruiken, zelfs met de doodstraf gestraft kunnen worden. Evenzoo is strenge straf bedreigd tegen den officier, die met militairen van lageren rang of met burgers strooperijen pleegt of die dit misdrijf pleegde terwijl hij zich aan het hoofd van den stroopenden troep bevond. En opdat de bedrijvers van strooperijen geen wil van hun werk zouden hebben is bepaald dat de militaire of leger-volgelingen, die als helers zouden willen optreden, zich blootstellen aan dezelfde straf als de daders, behalve dat de doodstraf op hen niet toegepast mag worden. Andere helers worden zooals vanzelf spreekt volgens het gemeene strafrecht gestraft.

Naast deze misdrijven, welke uitsluitend in oorlogstijd kunnen voorkomen, staan aanverwante misdrijven welke ook in vreedstijd zich kunnen voordoen: bijzondere vormen van diefstal. Voor de zeemacht is hieromtrent niet anders bepaald dan dat kleine dieverijen, aan boord gepleegd, krijgstuhtelijk mogen worden afgedaan wanneer de geringe waarde van het ontvreemde goed of verzachtende omstandigheden daartoe aanleiding geven. Dit mag tot tweemaal toe geschieden, doch ten derde male betrapt zijnde, moet de rechter van de zaak kennis nemen,

Bij de landmacht zijn verschillende bijzondere misdrijven van diefstal en roof in één titel ondergebracht. Zoo bv. diefstal door een schildwacht van aan zijn bewaking toevertrouwde goederen; diefstal door een ingekwartierd militair ten nadeele van zijn gastheer; diefstal van ammunitie of andere goederen tot de artillerie behoorende; diefstal in de chambree of in de stallingen ten nadeele van een kameraad; diefstal van kazerneerings-, equipments- of kampe-mentsgoederen. De op deze feiten gestelde straffen zijn, behalve in twee gevallen waarin de doodstraf in uitzicht gesteld is, niet zeer zwaar. De doodstraf staat op diefstal door een schildwacht en op diefstal van ammunitie en artillerie-goederen ten dienste van den vijand.

Daarna volgen nog twee misdrijven van verduistering van ten gebruike ontvangen paarden, wapenen, kleederen of equipmentstukken.

De bijzondere misdrijven worden besloten met een titel over ontrouw en kwade administratie, waarin allerlei fraude met betalingen of leverantiën dan wel in eenig gevoerd militair beheer strafbaar wordt gesteld.

In het bijzonder wordt ook strafbaar gesteld het ontvreemden van graan, brandstoffen of gereedschappen door veldbakkers of proviandmeesters, het vervalschen van meel, het fraudeeren met het

gewicht van brood, fourage of andere levensmiddelen in het veldleger of in een belegerde plaats. Ook is strafbaar gesteld het uitdeelen van vleesch, waarvan de verkoop verboden is of van vee, dat lijdende was aan besmettelijke ziekte, alsmede het laten bederven van graan, meel en andere levensmiddelen en fourage.

Ik ga ook hier met stilzwijgen voorbij tal van vragen, die zich bij verschillende van deze bepalingen voordoen. Ik hoop dat ik er in geslaagd ben U een beeld te geven van de verschillende in het militair strafrecht voorkomende misdrijven, meer in het bijzonder van die, welke in oorlogstijd kunnen worden gepleegd. Die tijd is intusschen voor onze strijdmacht nog niet aangebroken, al kan men wel zeggen dat onze weermacht op voet van oorlog is gebracht. Uit een militair-strafrechtelijk oogpunt beschouwd is de vrede-toestand nog steeds aanwezig.

Dit heeft vooral ook beteekenis op het gebied van het *formeel* militair strafrecht. Volgens de wetgeving, is hier nog een tusschen-toestand erkend: de staat van beleg, welke, zooals U natuurlijk bekend is, in sommige gedeelten van ons land is afgekondigd. Deze tusschentoestand, die, behalve eene vergrooting van de bevoegdheden der militaire autoriteiten, moest medebrengen eene wijziging in de militair-rechterlijke organisatie, is echter bij de wet van 16 October 1914 (Stbl. no. 490) in zoverre buiten werking gesteld, zoolang Nederland nog niet in dezen oorlog betrokken is.

Ook op formeel-rechterlijk gebied heerscht dus nog de volledige vrede-toestand. De militair-rechterlijke organisatie in deze periode is, sedert de militaire rechtspraak meer onder het oog van het publiek plaats heeft, beter dan vroeger bekend. Er zijn twee instantiën bij deze rechtspraak: de eerste, gevormd door de krijgsraden van de landmacht en van de zeemacht en de tweede door het Hoog Mil. Gerechtshof. Cassatie van de uitspraken van dit hof door den Hoogen Raad der Nederlanden is, hoewel bij de laatste grondwetsherziening wel gewenscht verklaard, nog steeds niet geregeld.

Voor de krijgsraden komen in eersten aanleg alle strafzaken, behalve een minderheid, welke in eerste en hoogste ressort tot de bevoegdheid van het H. M. G. behooren. Bovendien is van de vonnissen der krijgsraden, uitzonderingen daargelaten, beroep mogelijk op dit hof.

De krijgsraden voor de landmacht en die voor de zeemacht binnen het rijk in Europa, bestaan in vreedstijd uit een rechtsgeleerden voorzitter en vier officieren-leden. Bij elken krijgsraad is werkzaam een rechtsgeleerde auditeur-militair of — bij de zeemacht — fiscaal en een officier-secretaris. Voorts is er in elk garnizoen of in elke marine-directie een officier-commissaris, bijgestaan door een officier-secretaris, belast met de instructie van strafzaken, welke door den commandant van het garnizoen of van de marine-directie naar den militairen rechter zijn verwezen. Alle officieren, die met eene militair-rechterlijke functie zijn belast, worden voor één jaar aangewezen;

herbenoeming is niet uitgesloten. De benoeming van den president — voor het leven doch uiterlijk tot en met het jaar waarin hij zijn 70ste levensjaar heeft bereikt — en die van den auditeur-militair of fiscaal — tot wederopzeggens toe — komt toe aan de Kroon. Van deze krijgsraden zijn er drie voor de landmacht — te 's-Gravenhage, 's-Hertogenbosch en Arnhem — en één voor de zeemacht — te Nieuwediep.

Het Hoog Militair Gerechtshof, zetelend te Utrecht, is samengesteld uit drie rechtsgeleerde leden, waaronder steeds de Voorzitter, twee officieren der zeemacht en twee officieren der landmacht. Bij het college zijn werkzaam een Advocaat-fiscaal voor de Zee- en Landmacht en een Griffier. Voor het onderzoeken van aanhangig gemaakte strafzaken benoemt het hof een of meer — gewoonlijk drie — commissarissen uit zijn midden, welke eveneens door den griffier worden geassisteerd. De Kroon benoemt ook al deze rechterlijke ambtenaren, de rechtsgeleerde leden, den advocaat-fiscaal en den griffier voor het leven, doch uiterlijk tot en met jaar waarin zij hun 70ste levensjaar hebben bereikt, de militaire leden, doorgaans opper-, vlag- of hoofdofficieren, tot wederopzeggens toe.

Bij de zeemacht behooren nog te worden vermeld de zeekrijgsraden buitengaats, dat is buiten het Rijk in Europa. Men onderscheidt hierbij twee soorten, krijgsraden bij een vloot, eskader of minder smaldeel en krijgsraden aan boord van een schip dat zich alleen bevindt buiten het Rijk in Europa. Deze krijgsraden zijn tevens geschikt voor de behandeling van zaken in oorlogstijd, omdat de schepen op zee, in groepen of alleen, te allen tijde de gebruikelijke eenheden zullen zijn en blijven. Deze krijgsraden worden in den regel samengesteld voor den duur van de reis en bestaan uit een militairen president en (bij een vloot, eskader of minder smaldeel) vier en (op een schip alleen) twee militaire leden, allen officieren. Elke krijgsraad wordt bijgestaan door een fiscaal, door den Commandant aan te wijzen uit de officieren van administratie, en een officier-secretaris, welke laatste tevens den officier-commissaris ter zijde staat. Deze varende Nederlandsche rechtscolleges doen ook in onze Koloniën recht volgens de *Nederlandsche* strafwetten, zoodat feiten, uitsluitend strafbaar volgens de *koloniale* strafwetgeving, door de zeekrijgsraden buitengaats niet kunnen worden berecht. Intusschen is bij de wet van 15 Mei 1914 (Stbl. No. 206) eene nog niet in werking getreden regeling gemaakt tot openstelling van hooger beroep van vonnissen van zeekrijgsraden in Nederlandsch-Indië op het H. M. G. te Batavia. Andere zeekrijgsraden buitengaats wijzen vonnissen in hoogste ressort; in het algemeen is het moeilijk en in sommige gevallen, vooral in oorlogstijd, onmogelijk om zonder schade voor de handhaving van een goede krijgstuicht aan boord behandeling van buitengaats voorgevallen strafzaken in twee instantien te doen geschieden, wanneer de tweede instantie moet worden voldongen op grooten afstand van de plaats waar het feit voorviel en in eerste ressort berecht werd.

Bij deze in hoofdtrekken weergegeven organisatie van de militaire

rechtspraak ter zee buitengaats sluit zich de overeenkomstige oorlogsorganisatie van dezen tak van dienst bij de landmacht aan. In het begin van de negentiende eeuw bezat men in vredetijd een over onderscheiden garnizoenen verdeeld leger. In oorlogstijd werd dit leger voor een deel — het veldleger — mobiel gemaakt. Een ander deel bleef — als vestingtroepen — in de vestingen en forten als bezetting achter. Dientengevolge kent de R. L. twee soorten van krijgswaarden in oorlogstijd: de met het veldleger medetrekkende krijgswaarden te velde en de krijgswaarden in een belegerde of berende stad of plaats. Beide soorten van krijgswaarden hebben een militairen president en twee militaire leden, allen officieren. Zij worden bijgestaan door een auditeur-militair als openbaren aanklager, te velde een rechtsgeleerde, door de Kroon benoemd, en in een belegerde of berende stad of plaats zoo mogelijk ook een jurist, daartoe door den commandant ter plaatse aangewezen. Ook hier worden een of meer officieren-commissarissen voor elken krijgsraad aangewezen en zijn een of meer secretarissen belast met de griffiersverrichtingen.

Volgens deze organisatie zou de landmacht dus in oorlogstijd drie soorten krijgswaarden bezitten: de gewone krijgswaarden in oorlogstijd, aan welke bevoegdheid gederogerd wordt door die der krijgswaarden te velde en der krijgswaarden in belegerde of berende plaatsen.

- Daartusschenin heeft zich de staat van beleg geplaatst. In de gedeelten van het grondgebied, die in staat van beleg zijn verklaard, zouden eveneens een of meer temporaire krijgswaarden moeten bestaan, waarvoor de bepalingen voor krijgswaarden in belegerde of berende plaatsen gelden. Dergelijke temporaire krijgswaarden — welke ook in vredetijd kunnen voorkomen — hebben in het afgelopen jaar inderdaad bestaan doch zijn, na kortstondige werkzaamheid, ingevolge de reeds vermelde wet van 16 October 1914 (Stb. No. 490) weder ontbonden.

Van de vonnissen der krijgswaarden te velde is geen hooger beroep toegelaten op het H.M.G.; evenmin van de vonnissen van krijgswaarden in belegerde of berende plaatsen. Daarentegen is wel appèl toegelaten van de vonnissen der krijgswaarden in plaatsen, welke nog niet belegerd zijn.

Zijn dus door de ontbinding van de temporaire krijgswaarden in de in staat van beleg verklaarde gedeelten van ons land de militair-strafrechtelijke gevolgen van de abnormale omstandigheden, waarin wij verkeeren, weder te niet gedaan, een ander gevolg behoort nog te worden vermeld n.l. het Kon. besluit van 12 Augustus 1914 No. 50 waarbij aan den Opperbevelhebber van de Land- en Zeemacht is opgedragen om, telkens wanneer het noodig mocht zijn en de dienst het toelaat, een of meer krijgswaarden te velde te benoemen benevens een of meer officieren-commissarissen tot het hooren der beschuldigten en het inwinnen der noodige informatiën, eveneens wanneer dit noodig mocht zijn en de dienst zulks gedooft. Deze opdracht is verleend krachtens de daartoe bij art. 243 R. L. verleende bevoegdheid om „wanneer troupes van den Staat zich te velde bevinden, vóór of bij het openen van den veldtocht” krijgswaarden te velde te

benoemen of te doen benoemen „hetzij gedurende den geheelen veld- ,toegt, hetzij voor een zekeren tijd, of wel telkens, naarmate de dienst ,zulks vorderen of gedogen zal". Het komt mij voor dat dit K. B. wel wat vroeg genomen is, tenzij de Regeering bij het doen van de voordracht op 8 en 11 Augustus gegevens bezat welke er op wezen, dat voor ons Leger een „veldtoegt" aanstaande was. Die veldtocht toch is in het stelsel van de R. L. niet anders op te vatten dan de na het aanvangen van den oorlogstoestand verleende opdracht aan het veldleger om eene bepaalde taak te gaan vervullen tegenover den vijand. Voordat er dus een vijand aanwezig is, mogen geen krijgsraden te velde worden benoemd. Evenmin heeft de Kroon tot nu toe auditeurs-militair te velde aangewezen.

Wij hebben gezien dat in tijd van oorlog een deel van de werkzaamheden van het H. M. G. wordt stop gezet: het hooger beroep van vonnissen van krijgsraden te velde en in belegerde of berende plaatsen. Wat blijft er dan nog voor dit hoogste rechtscollege te doen over?

Wat het hooger beroep betreft: de behandeling in tweede instantie van de zaken, afgedaan door de niet in belegerde of berende plaatsen zetelende krijgraden van de landmacht en van die van de zeemacht binnen het Rijk in Europa.

Voorts in eersten aanleg, de strafzaken die ook in vredestijd in eersten aanleg voor dit college moeten dienen: voornamelijk die, waarin opper-, vlag- of hoofdofficieren als beklaagde zijn betrokken en van marine-personeel waarvoor geen andere militaire rechter is aangewezen, alsmede de commandanten van posten of versterkte plaatsen en van schepen, die zich over het besturen of het verlaten daarvan moeten rechtvaardigen.

Vooral deze rechtspleging in eersten aanleg is in oorlogstijd reeds van ouds een steen des aanstoets geweest: de gemeenschap met Utrecht, waar het Hof zetelt, is, van het oorlogsterrein of van over zee, moeilijk te onderhouden, zoodat een behoorlijke berechting, daaronder begrepen het herhaaldelijk, in de instructie en op de terechtzitting hooren van getuigen veelal onmogelijk zal zijn. Dit deed de praktijk reeds in 1815 erkennen: hoe zou het thans, nu de oorlog zooveel intensiever wordt gevoerd, anders kunnen zijn?

Hiermede zijn wij aangeland op het gebied der praktijk van de militaire rechtspleging in oorlogstijd, waarover nog een enkel woord moge volgen. Wie met leger en vloot heeft kennis gemaakt, weet dat daar de stelregel wordt gehuldigd dat alles gericht moet zijn op den oorlogstoestand. Deze regel wordt in allerlei aangelegenheden, ook administratieve, gevolgd, zoodat b.v. de overbrenging van het Departement van Oorlog naar de stelling Amsterdam — het laatste reëit onzer verdediging — als een te verwachten mogelijkheid in vredestijd voorbereid is.

Wat heeft men voor de militaire rechtspleging gedaan? Eigenlijk niet veel. Zou het niet noodig zijn te achten een voorziening te treffen, dat het H. M. G. mobiel werd gemaakt en standplaats verkreeg

waar de zetel der Regeering gevestigd is? De tegenwoordige zetel is aangewezen door Koning Willem I, voornamelijk omdat te Utrecht een geschikte localiteit was gevonden en die plaats in het midden des lands gelegen is. Op eenig wettelijk voorschrift berust die aanwijzing niet; zij zou dus op overeenkomstige wijze kunnen worden verlegd, hetgeen aan te bevelen zou zijn, omdat in vele gevallen het Hof en in nog meer gevallen de Advocaat-Fiscaal de adviseurs der Regeering zijn op militair-rechtelijk gebied.

Welke voorbereidingen zijn getroffen om de auditeurs-militair te velde behoorlijk in staat te stellen hunne taak te vervullen? Heeft men voor hen reisbibliotheken ingericht, voorzien met de meest noodzakelijke rechtsgeleerde werken en verzamelingen van militaire reglementen, welke zij ambtshalve behooren te bezitten mede ten behoeve van de krijgswaarden, welke zij ter zijde moeten staan? Hoe worden deze benodigdheden medegevoerd en hoe zullen de heeren zich zelven verplaatsen? Zijn zij al dan niet bereid? Behooren zij evenals de veldpredikers en aalmoezeniers, een militairen rang te bezitten en uniform te dragen, opdat zij door een eventueelen vijand aanstands als tot het leger behoorende zijn te onderkennen? Wellicht is een en ander van deze desiderata reeds overwogen en beslist. Doch naar buiten is daarvan nog niet gebleken, zelfs niet in de • tijdens den oorlog verschenen afleveringen van het van overheidswege uitgegeven Militair-rechtelijk tijdschrift.

Wat voorts de aandacht heeft getrokken is de omstandigheid, dat vrij kort na de mobilisatie van onze krijgsmacht vele officieren die een militair-rechterlijk ambt vervulden, vervangen zijn door gepensioneerde officieren, die zich weder voor militaire diensten beschikbaar hadden gesteld.

Bij de groote getalsterkte van de gemobiliseerde weermacht zijn alle actief dienende officieren natuurlijk in de eerste plaats noodig voor hare aanvoering. Onder deze gepensioneerden kunnen zich, zeker, geschikte krachten bevinden voor de garnizoenskrijgswaarden, misschien ook wel voor krijgswaarden te velde, doch de mogelijkheid bestaat ook, dat zij, reeds geruimen tijd het leger verlaten hebbende, voor de uitoefening van eene rechterlijke functie niet meer als voldoende onderlegd zijn te beschouwen, noch wat de kennis van het militair strafrecht betreft, noch wat de vertrouwdheid met tegenwoordig bestaande militaire toestanden en verhoudingen aangaat. En toch is de handhaving van een goede krijgswaarden — waartoe ook de militaire rechter moet medewerken — in omstandigheden als die welke wij thans beleven van zeer groot belang.

Hieruit vloeit nog een laatste vraag voort: is het te verwachten, dat er in een oorlog, waarin ons land betrokken is, voor de militaire rechtspraak veel te doen zou zijn? Zou dus de invloed, welke de militaire rechtspraak op de krijgswaarden vermogt uit te oefenen, in oorlogstijd van groote beteekenis wezen? Uit de oorlogsberichten blijkt maar zeer sporadisch van berechting voor krijgswaarden der belligerenten van militaire strafzaken. Enkele sprekende gevallen

herinneren aan het bestaan van den militairen rechter, zoo aan deze als aan gene zijde van het gevechtsfront. Doch van krijgswaarden te velde wordt zeer weinig vernomen. Men schijnt zich in de strijdende Legers veelal zelf recht te verschaffen en niet zelden korte metten te maken, zonder dat van een met de gebruikelijke waarborgen omgeven gerechtelijk onderzoek sprake was. Hetgeen trouwens verklaarbaar is.

Naar het schijnt zou ook ten onzent niet anders worden gehandeld. Stel b.v. dat er geground vermoeden gerezen was, dat een militair „in een actie tegen den vijand of in de nabijheid van denzelfden zijne wapenen lafhartig nederwerpt of verlaat”. Al aangenomen dat de vrees voor de doodstraf, welke op dit vergrijp gesteld is, den lafhartige niet weerhoudt om het misdrijf te plegen, zou voor den rechter het bewijs moeten worden geleverd dat het nederwerpen zijner wapenen uit lafhartigheid is geschied. Dat dit niet gemakkelijk kan zijn, behoeft niet gezegd. Doch als het feit voor den meerdere, die den lafhartige betraptte, vast staat, is het begrijpelijk dat hij de straf aanstonds en zonder gerechtelijk onderzoek in vonnis ten uitvoer legt, uit vrees dat het gegeven slecht voorbeeld aanstonds navolging zou kunnen uitlokken, tot groot nadeel van de belangen der verdediging. En zou de handhaving van de krijgswaarden in oorlogstijd gebaat zijn met een rechterlijk onderzoek, waarvan het einde is een vrijspraak van den beklagde op grond van de omstandigheid, dat hij niet *al* zijn wapenen bleek te hebben nedergeworpen?

In de tijden der meerjarige oorlogen was er tijd en gelegenheid genoeg om min of meer zorgvuldig gevoerde instructiën te volbrengen omtrent gepleegde strafbare handelingen. Op zich zelf staande gevechten van betrekkelijk korten duur wisselden af met vrij lange tijdvakken van rust. Ook bleven de troepenmachten, bij de veel geringere verliezen aan buiten gevecht gestelden, veel meer dan thans het geval is, bijeen, zoodat het bewijsmateriaal niet zelden saam te brengen zal zijn geweest. Bovendien is door de aanwezigheid van veelvermogene middelen van vervoer de beweeglijkheid der troepenmassa's zeer vergroot, tengevolge waarvan het aan het front, waar de slagen vallen, ondoenlijk zal wezen, behoorlijke strafprocessen te voeren.

Het gevolg zal wel moeten zijn, dat van eene eenigszins voldoende rechtspleging in militaire strafzaken slechts sprake kan wezen bij de zeemacht en voorts bij de landmacht in de gedeelten van het door de eigen troepen bezette gebied achter het gevechtsfront, waar troepenafdeelingen voor bewakings-étappe- en andere militaire diensten worden gebezigd.

Daarentegen zal wegens militaire vergrijpen aan het front begaan, de afrekening veel meer het karakter vertoonen van eene disciplinaire bestraffing door den meerdere, op volgens de wet ongeoorloofde wijze uitgebreid zoowel wat de op te leggen straffen betreft als wat aangaat de meerderen, die tot strafoplegging bevoegd zijn verklaard. Dat ook de doodstraf daarbij een rol zal vervullen, heeft de oorlog geleerd en behoeft niemand te bevreemden: er hangt van het aanstonds en op de meest afdoende wijze tegengaan van zwaardere vergrijpen

te veel af. Zie ik hierin juist, dan zal het gevolg zijn, dat vele van de militaire misdrijven, welke volgens de gegeven omschrijving, alleen in de nabijheid van den vijand kunnen worden gepleegd, niet zullen leiden tot een rechterlijke uitspraak. Hetgeen met het oog op de verouderde en slecht geredigeerde bepalingen van onze C.Wⁿ. niet zeer te betreuren zou zijn.

Doch laten wij ons ten slotte los maken van verouderde teksten waarin de bepalingen van militair strafrecht tot nu toe zijn ingekleed. Straks zullen die oude teksten vervangen worden door nieuwe, betere, die reeds bijna twaalf jaar op invoering wachten. En dan dringt de vraag zich op: zal deze oorlog ons eenig licht geven over de vraag of er voor het voortbestaan van het militair strafrecht reden blijft?

Voor de bepalingen van materieel strafrechtelijken aard zeer zeker. Deze zullen noodig zijn zoolang er een weermacht bestaat. De organisatie van die weermacht, gelijk ik die in den aanvang verklaarde, en de noodzakelijkheid om hen die daarvan deel uitmaken, tot hun plicht te brengen en te houden, maken het noodig om voor niet-volgzame of wederstrevende karakters de roede achter de deur gereed te houden. Daarbij is het onverschillig, waar aan die strafbepalingen een onderkomen wordt verschaft: in een afzonderlijk wetboek of in een of meer afzonderlijke hoofdstukken of titels van het algemeen wetboek van strafrecht. Dit is een vraag van nuttigheid, geenszins van beginsel, welke in 1903 opnieuw ten gunste van een afzonderlijke wetgeving is beslist.

Minder eenstemmigheid zal nog bestaan over de vraag of ook een afzonderlijk formeel militair strafrecht moet gehandhaafd blijven: een eigen rechtspraak met eigen procesregeling. De lessen, welke de oorlog onzer naburen te dezen opzichte zal kunnen geven, zijn, voor zoover mij bekend, nog niet onder woorden gebracht. Niettemin mag verwacht worden dat die lessen ten gunste van het behoud zullen pleiten, in de eerste en voornaamste plaats tot behoud van het beginsel dat de beslissing over disciplinaire of strafrechtelijke afdoening van een vergrijp in handen van den daartoe bevoegden militairen meerdere moet berusten. In dit beginsel vindt de noodwendige centralisatie in de weermacht krachtige uiting; de van het centraal militair gezag onafhankelijke bevoegdheid tot ingrijpen van een openbaar ministerie zou bij de handhaving van een goede krijgstucht in de weermacht werken in een gansch verkeerde richting. Dientengevolge is het niet te verdedigen, dat de grondslag ten deze van het gewone strafprocesrecht: vervolging ambtshalve naar het opportunitetsbeginsel door een van het militair gezag onafhankelijk openbaar ministerie, voor de weermacht zou worden aanvaard. Reeds uit dezen hoofde moet dus deze belangrijke afwijking van den voor burgerlijke strafzaken normalen gang van zaken behouden blijven.

En dan de eigenlijke afzonderlijke rechtspraak. In een langdurige vredesperiode geraakt het doel, dat met de afzonderlijke rechtspraak wordt beoogd, wel eens uit het gezicht en een oorlog, zij het er ook een waarin wijzelf niet betrokken zijn, zal, naar het mij voor-

komt, ook voor ons aanleiding zijn om ons van dat doel beter rekenschap te geven. Met name zal beter waarneembaar worden de invloed, dien de eigen rechtspraak op de handhaving van de tucht bezit, niet het minst door de waardeering, welke bij elke straftoemeting ten aanzien van het gepleegde vergrijp moet geschieden. Die straftoemeting is een van de moeilijkste punten in elk militair strafproces; zij behoort niet anders te geschieden dan door rechters die met de waarde van een goede tucht uit ervaring bekend zijn en die dus begrooten kunnen, in welke mate een of ander vergrijp daarop inbreuk heeft gemaakt. Dat daarbij rechtsgeleerde kennis niet alleen zeer gewenscht doch ook noodig is, heeft reeds lang erkenning gevonden: onze beroepsofficieren werden sedert lang daarin onderdicht, zij het ook dat die opleiding en vooral de verdere studie niet meer staat in eene goede verhouding tot het belang dat een goede militaire rechtspraak meer en meer is gaan verkrijgen.

De daarbij in acht te nemen procesvormen zijn, men gevoelt het, van ondergeschikte beteekenis. Men kan zeer goed volstaan — gelijk bij de jongste herziening van de militaire rechtspleging is geschied bij de berechting van overtredingen — met sommige voorschriften uit het Wetboek van Strafvordering van toepassing te verklaren voor den militairen rechter Eenvoudiger en ook gemakkelijker is het om de algemeene strafprocesregeling zooveel mogelijk in het afzonderlijk wetboek over te nemen: men behoudt dan alles bijeen en behoeft niet twee wetboeken te raadplegen om den weg te vinden. Op laatstbedoelde wijze heeft dan ook de herziening van de geldende militaire rechtspleging plaats gehad: daarin zijn voor de gewone gevallen bepalingen uit het wetboek van strafvordering overgebracht, welker beginselen men in het militaire strafproces wilde overplanten.

Maar wat de oorlog in het bijzonder zal kunnen aantoonen, is, dat de weermacht niet beshouwd moet worden als een bepaalde kaste in, of liever naast onze samenleving, dat er voor de bijzondere saamhoorigheid en ondergeschiktheid goede grond bestaat, die in vredestijd ontaarden kan doch niet behoeft in militarisme, en dat juist in vredestijd, als voorbereiding voor den oorlog, het materieel en formeel militair strafrecht moet medewerken om de militaire opvoeding van den soldaat te helpen voltooien. Aan den anderen kant zal de deelneming van de militaire meerderen aan de militaire rechtspraak hen gewinnen aan nauwkeurig en onpartijdig onderzoek van tucht- en strafzaken en daardoor ten goede komen, ook in oorlogstijd, aan een rechtvaardige behandeling van hunne ondergeschikten, die uitsluitend van hen afhankelijk zijn en wier eer en leven dikwijls uitsluitend in hunne handen berusten.

Ontslag uit den militairen dienst wegens veroordeeling tot langdurige gevangenisstraf.

Tengevolge van de mobilisatie maakte ik kennis met de militaire strafrechtspleging, welke kennismaking aan een jurist, die gewoon is slechts het burgerlijk strafrecht te hanteeren, menige verrassing brengt. Misschien zal de gelegenheid nog wel eens bestaan om daarvan te getuigen.

Thans wilde ik de aandacht vestigen op het feit, dat in deze dagen als militair voor den krijgsraad terecht komt te staan menig-een, die reeds sedert geruimen tijd de uniform niet meer had moeten dragen. Ik heb hierbij het oog op de gebrekkige toepassing van het voorschrift van artikel 36 der Militiewet -- overgenomen in artikel 37 der Landweewet -- dat bepaalt, dat van den dienst bij de militie (landweer) voor goed uitgesloten worden zij, die onherroepelijk zijn veroordeeld tot de doodstraf, tot eene onteerende straf of hetzij bij één vonnis, hetzij bij verschillende vonnissen gezamenlijk, tot eene zwaardere gevangenisstraf of militaire gevangenisstraf dan van zes maanden. Is deze reden tot uitsluiting reeds bekend vóór de inlijving, dan wordt de uitsluiting uitgesproken door den militieraad. Blijkt of komt iemand die reeds ingelijfd is in zoodanig geval te verkeerren, dan wordt hij op last van den Minister van Marine of van Oorlog uit den dienst ontslagen.

De wet geeft een dwingend voorschrift: „zoodanige personen *worden* ontslagen”, Aan de betrokken autoriteiten wordt geene vrijheid van handelen gelaten. Toch komt in de practijk van de uitvoering van dit voorschrift weinig of niets terecht. Het moge blijken uit het volgende:

Door den Krijgsraad te Arnhem -- met welks werkzaamheden ik meer in het bijzonder in aanraking kwam -- werden in het eerste kwartaal van het jaar 1915 gepronuntieerd 66 vonnissen, inhoudende veroordeeling wegens misdrijf. Niet minder dan acht daarvan betroffen personen, die reeds vóór 1 Augustus 1914 veroordeelingen tot meer dan 6 maanden gevangenisstraf achter den rug hadden, die dus volgens bovenvermelde bepalingen uit den dienst hadden moeten zijn ontslagen. Onder de zaken in het tweede kwartaal bij dien krijgsraad in behandeling, trof ik tot heden wederom vijf dergelijke gevallen aan. Enkele bijzonderheden omtrent deze -- totaal dertien -- gevallen volgen hier.

Nummer.	Jaar van geboorte.	Verschillende straffen waartoe veroordeeld. j. = jaar, m. = maand, w. = week.	Totaal.	Jaar waarin het vonnis valt waarna ontslag had moeten volgen.
1	1892	1 m. + 3 m. + 5 m.	9 m.	Derde vonnis: 1914.
2	1885	6 m. + 4 m.	10 m.	Tweede vonnis: 1907.
3	1877	5 m. + 9 m. + 2 m. + 3 w. + 1 m.	17 m. 3 w.	Tweede vonnis: 1905.
4	1880	6 m. + 3 w. + 3 w. + 6 w.	9 m.	Tweede vonnis: 1902.
5	1889	3 m. + 6 w. + 3 w. + 4 m.	9 m. 1 w.	Vierde vonnis: 1909.
6	1885	4 m. + 6 m. + 6 m. + 9 m. + 3 m. + 1 j. + 1 j.	4 j. 4 m.	Tweede vonnis: 1906.
7	1880	6 w. + 6 w. + 6 w. + 6 m.	10 m. 2 w.	Vierde vonnis: 1912.
8	1888	10 m. + 3 m. + 3 m. + 2 m. + 3 m. + 2 m. + 4 m. + 6 m.	33 m.	Eerste vonnis: 1904.
9	1887	1 m. + 3 m. + 6 m. + 1 m. + 2 m. + 4 m. + 6 w. + 1 m.	19 m. 2 w.	Derde vonnis: 1906.
10	1883	2 w. + 2 m. + 6 m.	8 m. 2 w.	Derde vonnis: 1908.
11	1887	3 m. + 1 m. + 2 w. + 6 m. + 6 m.	18 m. 2 w.	Vierde vonnis: 1910.
12	1887	10 m. + 3 m.	13 m.	Eerste vonnis: 1907.
13	1883	3 w. + 2 m. + 2 w. + 1 w. + 1 m. + 1 m. + 6 w. + 6 w. + 1 w. + 6 m.	14 m. 3 w.	Zevende vonnis: 1902.

Uit het feit dat hij één Krijgsraad in ongeveer vijf maanden tijd zoovele gevallen aan het licht kwamen laat zich vermoeden, dat zeker eenige honderden thans onder de wapenen vertoeven, die in de termen vallen uit den dienst ontslagen te worden. Trouwens menig officier van Justitie, die in de afgelopen maanden zijne werkzaamheden in belangrijke mate zag verminderen, zoekt de oorzaak daarvan, naast

andere, in de omstandigheid dat een groot aantal zijner „goede bekenden” tijdelijk onder de militaire jurisdictie vallen.

In het aldus gebleken niet handhaven van de aangehaalde artikelen van Militie- en Landweeerwet ligt een niet onbeteekenend kwaad. Daargelaten dat aan den wil van den wetgever niet wordt voldaan, berokkent het verblijf in het leger van een zoo groot aantal van de boven geschetste (meest beroeps-) delinquenten in elk opzicht nadeel. Nadeel, dat van geringer beteekenis is gedurende enkele weken van herhalingsoefeningen, doch in mobilisatiedagen in volle zwaarte weegt. De straflijsten der mij bekende dertien toonen aan, dat zij als regel om disciplinaire tucht en tuchtmaatregelen even weinig geven als om de bepalingen van het strafwetboek. Zoolang de vrede bewaard blijft, een voortdurende last en zorg voor hunne meerderen, een bedreiging van den goeden geest in de troep, dikwijls van het onderling vertrouwen hunner kameraden, zullen het deze elementen zijn, die in oorlog vóór zullen gaan in rauwheid en plunderzucht.

Ook elders is de zaak aldus beschouwd. Met name in Frankrijk zijn niet lang voor het uitbreken van den oorlog naar aanleiding van eenige door militaire gepleegde geruchtmakende misdrijven maatregelen genomen om de in uniform gestoken „Apaches” uit het leger te verwijderen.

• Is het dan ook naar mijne meening zonder voorbehoud te betreuren, dat in de practijk van de uitvoering van het wetsvoorschrift niet komt, te verklaren is het wel.

Bij nader bezien van de boven gegeven voorbeelden, in het bijzonder bij vergelijking van de geboortejaren met de in de laatste rubriek van de tabel geplaatste jaarcijfers, blijkt dat op drie uitzonderingen na (Nos. 8, 9 en 13) de vonnissen, welke beslissend zijn voor de toepassing van de wetsbepaling zijn geveld *nà* de inlijving. In die drie gevallen had reeds de militieraad de uitsluiting kunnen en moeten uitspreken. Doch in alle dertien is het ontslag door den Minister van Oorlog, dat had moeten volgen, uitgebleven. Waarom?

Eenvoudig, omdat bij het onder de wapenen komen, hetzij voor de eerste maal, hetzij bij terugkeer na groot verlof, de betrokken corpscommandanten, door wie een voorkomend geval aan den Minister moet worden gesignaleerd, niet op de hoogte zijn van het crimineel verleden hunner ondergeschikten. Uittreksels uit de ter Griffie van de Rechtbanken berustende strafregisters ontvangen zij niet. Op andere wijze geïnformeerd wordt er niet.

Acht men dezen toestand onbevredigend, dan moet naar een weg gezocht worden om daaraan een einde te maken. In aanmerking zou komen om aan de Griffiers der Rechtbanken op te dragen om, telkenmale dat op het strafregister het maximum van zes maanden bij één of meerdere straffen tezamen is bereikt, daarvan een uittreksel te zenden aan den Burgemeester van de woonplaats van den delinquent. Door tusschenkomst van dien Burgemeester zou het uittreksel vervolgens moeten gezonden worden aan den hem — burgemeester — bekenden corpscommandant. De invoering van eene dergelijke regeling

evenwel zou, vrees ik, uithoofde van de noodzakelijkheid van wijziging der betrokken administratieve voorschriften, verschillende Departementen rakend, geruimen tijd vorderen, dus eerst in de toekomst van beteekenis kunnen zijn. Bovendien zou daarmee thans te veel administratieve beslommering ineens gemoeid zijn.

Om voor het oogeblik te komen tot een algemeene schoonmaak van het leger wat misdadigers betreft, zie ik dan ook geen anderen weg open dan dien van de persoonlijke ondervraging. Niet aldus dat voor het front van de troep man voor man worde afgevraagd naar zijn verleden. Terecht zou dan gesproken kunnen worden van eene kwetsende inquisitie en nog wel eene waarvan de betrokkene in staat zou zijn door een eenvoudig „neen” op de gestelde vragen het doel te verijdelen. Zeer goed laat zich evenwel een wijze van ondervraging denken, waarbij openbare opspraak en onnoodige kwetsing van persoonlijke gevoelens worden vermeden. Indien aan commandanten van onderdeelen de verplichting wordt opgelegd om bij elke disciplinaire overtreding — en ook alleen dan — de vraag te stellen of soms de overtreder tot een langere gevangenisstraf dan van zes maanden is veroordeeld geweest, dan behoeft deze vraag geen aanstoot te geven, mits niet behandeld in het publiek, waaronder mede te verstaan is op bureau's in tegenwoordigheid van het gewoonlijk overtalrijk en gretig luisterend personeel daar aanwezig. Geheimhouding moet worden gelast.

Luidt het antwoord op de gestelde vragen bevestigend, dan wende de Corps- of Garnizoenscommandant zich met het verzoek een uittreksel uit het strafregister te ontvangen tot den Griffier van de Rechtbank waar delinquenten strafregister is te vinden. Aldus geraakt de Corpscommandant op eenvoudige wijze in het bezit van het noodige materiaal om tot ontslag aan den Minister van Oorlog te kunnen voordragen. Mocht men meenen dat de Griffiers tot heden niet verplicht zijn deze uittreksels ook aan de Corpscommandanten af te geven, dan breide de Minister van Justitie, overeenkomstig artikel 16 van het K. B. van 19 Februari 1896 no. 29 tot instelling van strafregisters, hunne verplichting tot afgifte daartoe uit.

Is een eenvoudiger weg denkbaar, des te beter. Als het maar kome tot de gewenschte schoonmaak!

In verband met het voorgaande verdient vermelding, dat de Militaire Rechter in het algemeen een zeer spaarzaam gebruik maakt van de bevoegdheid hem gegeven bij artikel 2 van de wet van 14 November 1879 (Stbl. no. 191), gewijzigd bij de wet van 15 April 1886 (Stbl. No. 64), om bij het vonnis de ontzegging van het recht om bij de gewapende macht te dienen voor ten hoogste vijf jaar uit te spreken. Voorzoover ik mij herinner geschiedde het in de aangehaalde dertien gevallen slechts eenmaal. De reden daarvan is, dat de ontzegging slechts kan geschieden, indien de Rechter van oordeel is, dat de schuldigverklaarde „ter zake van het gepleegde feit” ongeschikt is om in den militairen stand te blijven. Met het crimi-

neel verleden mag door hem niet direct rekening worden gehouden.

In het feit dat de Militaire Rechter de ontzegging niet uitsprak, kan dan ook de administratie geene vingerwijzing putten, dat het ontslag niet gewenscht is. Bovendien zal bij den Rechter menigmaal de gedachte voorzitten, dat, waar toch ontslag moet volgen, het overbodig ware den veel minder doeltreffenden maatregel van tijdelijke ontzegging uit te spreken.

ARNHEM, Mei 1915.

Mr. L. A. NIJPELS.

Vrijwillige terugkeer bij desertie en bij afwezigheid zonder verlof.

Bij Sententie van 27 November 1914 (M. R. T. X, 280) werd eindelijk door het H. M. G. gelegenheid gevonden om eene beslissing te geven over de oude strijdvraag of het z.g. „achterzeilen” van het schip mocht worden aangemerkt als eene „verzwarende omstandigheid” in den zin van art. 144 C. W. W. Het Hof heeft die vraag in ontkennenden zin beantwoord, met het gevolg dat de achterzeiler die zich ook na het vertrek van zijn schip, binnen 14 dagen na den aanvang zijner ongeoorloofde afwezigheid bij eenig bevoegd openbaar gezag aanmeldt, slechts krijgstuchtelijk strafbaar zal zijn.

Twee andere Sententie van gelijke dagteekening en op hetzelfde onderwerp betrekking hebbende zijn in deze aflevering (hierna blz. 716 en 720) opgenomen. Ook deze beslissingen liggen in dezelfde lijn, consequent heeft het Hof zijne opvatting van de artt. 144—146 C. W. W. in toepassing gebracht. Ze zijn voor de zeemacht van groote praktische beteekenis en brengen een zekere ommekeer te weeg nu zij afwijken van de tot dusverre vrij algemeen aan de genoemde wetsartikelen door de zee-krijgsraden gegeven uitlegging. Wat het achterzeilen betreft zijn de argumenten pro en contra reeds vroeger in dit Tijdschrift (1) en nu weer in de breed gemotiveerde Sententie van het Hof zóó uitvoerig uiteengezet dat het onderwerp vrij wel uitgeput is. Wij denken er dan ook niet aan dien strijd weer te heropenen, te meer niet nu wij steeds het gevoelen hebben gedeeld van hen die in achterzeilen geen verzwarende omstandigheid meenden te mogen zien en wij dus de door het Hof in *dit* opzicht gegeven beslissing volkomen juist achten. Allermintst echter kunnen wij ons vereenigen met de daaruit door het Hof afgeleide eindconclusie die tot eene vrijspraak voerde. Wij komen hierop straks terug.

Wat de motiveering der Sententie betreft komt ons minder juist voor de 7de overweging waarin gezegd wordt dat de wetgever in

(1) Zie de noot op blz. 280.

alle gevallen op het feit van desertie gepaard gaande met de (in de artt. 138, 139 en 140) aangewezen verzwarende omstandigheden, eene straf heeft gesteld anders en zwaarder dan door hem is gesteld op desertie zonder zoodanige verzwarende omstandigheden, immers de eerste straf in art. 140 gesteld is zelfs belangrijk lichter dan die op eenvoudige desertie in artt. 135 en 136 gesteld. Het lijkt ons trouwens ook in het algemeen gewaagd om uit eene vergelijking der strafposities in de Crim. Wetboeken conclusies te trekken: een systeem is daarbij gewoonlijk ver te zoeken en men komt soms tot de meest verrassende resultaten, bijv. eenvoudige desertie door een met acte varend onderofficier was strafbaar met kielhalen en laarsen en degradatie, (art. 135) maar als diezelfde desertie was voorafgegaan door complot kon de schuldige — mits niet zijnde hoofd — slechts worden getroffen met de veel minder zware straf van ravallen en laarsen (art. 152, 1e lid). Alzoo een zwaarder feit en een lichtere straf.

De twee in deze aflevering opgenomen sententies betreffen beide een achterzeiler die van *verlof* was achtergebleven, (in het ééne geval wetende dat zijn schip naar West-Indië zou vertrekken, in het andere geval terwijl hij wist dat hij bestemd was om per particulier stoomschip met een transport naar Oost-Indië te worden overgevoerd) en die wel binnen acht dagen na het eindigen van zijn verlof was „teruggekomen” (artt. 145, jo. 146) maar te laat om binnen dien tijd zijn schip te bereiken.

In eerste instantie was de rechter van oordeel dat dit „terugkomen” had moeten geschieden aan boord van den bodem waar het verleend verlof een einde nam. Het Hof echter verwerpt deze opvatting als vindende geen steun in de bepaling van 146, „welke algemeen en zonder eenige beperking spreekt van „terugkomen” en daaronder — ook eene vergelijking van den op artikel 142 terugslaanden aanhef van art. 144 met art. 142 leert dit — verstaat wat in art. 142 van het C. W. W. wordt genoemd: „vrijwillig en zonder achterhaald te zijn in arrest begeben”, *hetgeen kan geschieden overal waar zich een openbaar gezag bevindt bevoegd en in staat om een schepeling in arrest te stellen en aan de marine-autoriteiten over te leveren*”.

Het is waar, art. 146 spreekt algemeen van „terugkomen”, maar art. 145 noemt uitdrukkelijk anderzijds afwezigheid „van den bodem waarop hij dient”. Ligt hierin nu niet eene beperking van dit zoo algemeene terugkomen (1)? Wij stellen slechts de vraag, zij vormt niet ons hoofdbezwaar tegen 's Hofs motiveering. Ook willen wij ons nog neerleggen bij de identificeering van „terugkomen” en „zich vrijwillig en zonder achterhaald te zijn in arrest begeben”. Maar ernstige bedenking hebben wij tegen de daarna volgende, door ons gecursiveerde woorden in de overweging.

Met allen eerbied voor 's Hofs uitlegging zouden wij willen vragen

(1) Men vergelijke ook Pols, blz. 456 en 457.

waaruit blijkt dat? Maakt het Hof zich met deze ietwat apodictisch neergeschreven uitspraak niet schuldig aan eene petitio principii? Veel liever zouden wij ons dan ook scharen aan de zijde van den krijgsraad en zelfs nog een stap verder willen gaan. Reeds lang voordat de vraag die ons hier bezighoudt, wat de zeemacht betreft aan het oordeel van ons hoogste militair rechtscollege werd onderworpen, had nauwgezette bestudeering van de betrekkelijke wetsvoorschriften, in verband ook met hunne geschiedenis, bij ons als 's wetgevers bedoeling de overtuiging gevestigd dat zoowel het „terugkomen” als het „vrijwillig en zonder achterhaald te zijn zich in arrest begeben” moet plaats hebben op den bodem, in het algemeen daár ter plaatse waar de deserteur of achterblijver zich behoorde te bevinden. Huldigt men die opvatting dan heldert zich alles op.

De geschiedenis is vrij sober, eene vergelijking met de landmacht moet met omzichtigheid geschieden juist omdat het hier iets specifiek maritiems betreft.

- Ofschoon niet in *direct* verband staande met de wordingsgeschiedenis van onze Crimineele Wetboeken, meenen wij toch, in navolging van het Hof dat zelfs een beroep doet op den Artikelbrief van 1795, als historisch argument *eenige* waarde hebbend voor de opvattingen van den toenmaligen wetgever en dan tevens voor de juistheid

onzer meening, vooreerst te mogen wijzen op de Publicatie van de Nationale Vergadering van 29 April 1797, alwaar in art. 4 is bepaald dat „met de koorde” zal worden gestraft ieder, „die zich in 's Lands zeedienst geëngageerd hebbende en geplaatst zijnde op een Schip of Vaartuig, dat tot den effectieven dienst ter zee geschikt is, van daar deserteerd, of voor een bepaalden tijd verlof bekomen hebbende, na verloop van dien tijd achter blijft: en binnen drie weken, nadat hij zich van boord begeben heeft, of na dat zijn verlof geëindigd is, zich niet weder aan boord begeeft; wanneer hij achterhaald wordt, en geen wettige redenen van versooning zal kunnen opgeven, zal worden gebragt aan boord van zijn Schip, of van zoodanig Schip als de Commandant der Rheeде zal goedvinden.”

Hier wordt dus duidelijk geëischt dat de deserteur, om vrij te blijven van „de koorde” zich binnen 3 weken *aan boord* moet hebben begeben, terwijl de redactie van het voorschrift er op wijst dat daarmede is bedoeld *aan boord van het schip waar hij thuishoort*. Dit volgt uit de tegenstelling: „van boord aan boord” en mede uit het bepaalde ten aanzien van hen die achterhaald worden. De publicatie hield er n.l. rekening mede dat een *achterhaalde* niet altijd op *zijn* schip zou *kunnen* worden teruggebracht (het schip kon immers vertrokken zijn) en daarom kon *die* deserteur ook op een *ander*, door den commandant der reede aan te wijzen schip gebracht worden. Voor den vrijwillig teruggekome ne vinden we echter eene zoodanige bepaling niet; een *ander* schip kan hem niet redden.

In ontwerp Zeemacht 1808, kapittel III, art. 3 wordt bepaald dat aan overtredingen der militaire discipline zich o.a. schuldig maken zij, die boven hun verlof uitblijven, ook dan, „wanneer zij

uit eigene beweging *aan boord* terug keeren." Verder ontmoeten we ook in dat ontwerp reeds in Kapittel V de uitdrukking „vrijwillig terugkomen" (artt. 18 en 19). Met evengoemd art. 3 is in overeenstemming art. 5 Ontwerp-Reglement van Krijgstucht voor het volk van oorlog te water 1810. Art. 9 van dat Reglement bezigt het woord „terugkeeren."

Ontwerp C. W. W. 1810 is in hoofdzaak, ontwerp 1814 geheel gelijk-luidend met de artt. 142—146 van het Wetboek. We vinden reeds daar de wisselende terminologie „vrijwillig en zonder achterhaald te zijn in arrest begeven", „vrijwillige terugkomst" en „terugkomen".

Opmerking verdient nog art. 22 van het Reglement van krijgstucht van het krijgsvolk te water dat spreekt over „weder *aan boord* terugkomen." Het houdt onmiddellijk verband met art. 146 C.W.W. en dit verband wijst er zeer duidelijk op dat het „terugkomen" in laatstgenoemd artikel óók moet geschieden „aan boord".

Richten we den blik, ter vergelijking, nog even naar het C.W.L. dan treft het dat we daar in artt. 135 en 137 naast „terugkomen" de ongewone uitdrukking lezen „of zich aangeven". Dit is eveneens het geval in art. 18 R.K.L. Van waar die nieuwe uitdrukking die in geen der andere ontwerpen voorkomt, doch eerst in 1815, nadat dus het C.W.W. reeds wet was, is ingelascht?

Dit is geschied naar aanleiding van eene opmerking van den Raad van State. (1) In aansluiting aan art. 135 C. W. L. vond de Raad opname van een nieuw artikel (18) in het R. K. wenschelijk en gaf daarvan tevens de redactie aan, waarin die woorden „zich aangeven" zijn opgenomen. Dienovereenkomstig werd toen ook art. 135 gewijzigd.

Wel is waar missen we een motiveering van die nieuwe redactie maar het schijnt ons eene niet al te gewaagde veronderstelling dat de Raad van oordeel was dat het „*terugkomen*" moest plaats hebben bij het korps of in het garnizoen van den deserteur maar deze eene mildere behandeling ook wel verdiende zoo hij zich ergens „aangaf." Bij de uitlegging echter die het H. M. G. geeft aan het woord „terugkomen", zoude daarnevens de uitdrukking „zich aangeven" overbodig en misplaatst zijn.

Voor zoover de geschiedenis waarde heeft, meenen wij te hebben aangetoond dat zij pleit tegen 's Hofs opvatting. En naar het ons met bescheidenheid wil voorkomen is dat eveneens het geval met de *woorden* der wet. Wat wil *terugkomen* anders zeggen dan zich weer begeven naar de plaats van waar men is weggegaan, waar men thuishoort? Stel het geval van een schepeling uit Willemsoord die zich met verlof te Schiedam bevindt, daar boven zijn verlof uitblijft maar zich ten slotte naar Rotterdam begeeft en zich in de marinierskazerne aanmeldt. Is die man *teruggekomen*? Integendeel, hij heeft zich zelfs nog verder verwijderd.

(1) Van der Hoeven. Onze Militaire Strafwetgeving, bez. 210 en 259.

En wat betreft de uitdrukking „zich in arrest begeben”, het is een typisch *militaire* rechtstern. Zij komt o.a. ook voor in art. 10 (oud) R.Z. en kan daar zeker niet betrekking hebben op een plaats buiten het gezag der marine-autoriteiten. En zou een meerdere die een mindere „arrest” aanzegt (art. 2 R.Z.) er ooit aan denken hem daartoe te verwijzen naar een of ander burgerlijk overheidspersoon?

Neemt men als 's Wetgevers bedoeling aan de door ons verdedigde uitlegging van de desertiebepalingen dan verdwijnen plotseling alle bezwaren en tegenstrijdigheden, dan is er geen aanleiding meer voor verwijten aan zijn adres, er zit dan logica in zijn stelsel. De vraag of „achterzeilen” al of niet eene „verzwarende omstandigheid” is, heeft geen beteekenis meer. Een werkelijk zeer strafwaardig feit, waardoor de dienst op een oorlogsvaartuig volkomen in de war gestuurd kan worden, kan op daaraan geëvenredigde wijze bestraft worden.

Dat de wetgever dat „achterzeilen” uit het oog zou hebben verloren is weinig aannemelijk, maar hij *behoefde* er in zijn systeem niet afzonderlijk gewag van te maken. Het wordt *gestraft* als gewone desertie, alleen is de achterzeiler in veel ongunstiger conditie omdat hij niet vrijwillig *kan* terugkomen en dáárdoor de bij andere desertie • hieraan verbondene voordeelen mist. En van dat standpunt beschouwd oordeelde de wetgever derhalve achterzeilen wèl een ernstiger feit dan gewone desertie. Het wil ons dan ook toeschijnen dat 's Hofs uitvoerig betoog in anderen zin de quaestie hier niet in het hart treft.

d. W.

W E T G E V I N G .

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1914--1915.

N°. 124.

Voorloopig verslag der Commissie van Rapporteurs over het ontwerp van wet tot vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de voorwaardelijke strafopschorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling. (1)

Het afdelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Algemeen kon men zich vereenigen met de voorgestelde bepalingen betreffende de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Vele leden konden zich ook met de strekking van dit ontwerp wel vereenigen voor zoover betreft de voorwaardelijke strafopschorting en brachten hulde aan de opvolgende Ministers, die deze materie hebben bewerkt, om alzoo eindelijk eene leemte, alsnog in onze wetboeken van strafrecht en strafvordering bestaande, aan te vullen, zooals reeds in andere landen voor lang was geschied. Zij zagen in de hierbij in het leven geroepen strafrechtelijke voorzieningen geene afwijking van de klassieke strafrecht-theorie, daar huns inziens voorwaardelijke veroordeeling zich aansluit bij de vergeldingsleer, al valt niet te ontkennen, dat zij evenzeer past in de moderne leerstellingen, die in de eerste plaats uitzien naar de verbetering van den wets-overtreder. In het oog dezer leden, hier aan het woord, is eene veroordeeling in het openbaar uitgesproken, zij het ook met voorwaardelijke strafopschorting, wel degelijk eene straf, immers de geheele vervolging met hetgeen er aan vast zit, veroorzaakt een ernstig leed, dat slechts gedeeltelijk kan worden te niet gedaan door een vrij uitgaan. Zij wezen er daarenboven op, dat bij het nu bestaande

1) Zie hiervóór blz 38, 333 en 505. Red.

stelsel aan het openbaar ministerie eene zekere vrijheid wordt gelaten, om al dan niet tot vervolging over te gaan.

Naar het hun voorkwam, heeft het nieuwe instituut veel weg van de „berisping”, welke straf in het bestaande strafrecht sedert de invoering der Kinderwetten reeds bekend is, al erkenden zij, dat er formeel tegen viel op te merken, dat terwijl de berisping in de wet onder de straffen met name is genoemd, zulks in casu niet het geval is; dit nam echter naar hunne meening niet weg, dat in de werking toch dezelfde grondgedachte ligt.

Zij wezen er ook op dat niet vergeten behoort te worden, dat de voorwaarden door den rechter gesteld, zwaar kunnen drukken en eene ware straf zijn. Alles hangt af van de toepassing, die een exceptioneel karakter moet dragen, en nu valt het niet te ontkennen, dat er een zeker gevaar schuilt in de vrijheid, die den rechter wordt gelaten en daarom werd door de leden hier aan het woord, hun leedwezen uitgesproken, dat in de Tweede Kamer voor de toepassing der vrijgevige bepaling de maximum-straf van een half jaar, zooals het oorspronkelijk ontwerp inhield, verlengd is tot een jaar, zoodat de mogelijkheid ontstaat, dat ook zij, die zich aan zeer ernstige misdrijven schuldig maken, van de in uitzicht gestelde lankmoedigheid zullen profijt trekken.

- Tegen deze bedenking werd van andere zijde echter aangevoerd, dat zolang de rechtelijke macht hier te lande het hooge standpunt blijft innemen waarop zij heden ten dage staat, de toepassing der wet met gerustheid aan haar kon worden overgelaten.

Daarentegen hadden eenige leden onoverkomelijke bezwaren tegen de wijze, waarop de Minister thans de voorwaardelijke strafopshorting in ons recht eene plaats wenscht te geven, al kon men uit een practisch oogpunt de bedoeling beamen om het aantal korte vrijheidsstraffen, die worden ondergaan, tot een lager cijfer terug te brengen. Zij wilden niet ontkennen dat het wetsontwerp bij eerste kennismeming een aangenamen indruk maakt, maar meenden dat het juist daarom te meer noodig is, de grondslagen, de uitvoering en de gevolgen te overwegen, vóór zulk een belangrijke wijziging in het strafrecht gebracht wordt.

De leden, hier aan het woord, waren van oordeel, dat de straf op het delict moet volgen tot herstel van de geschonden gerechtigheid. De tegenwoordig door maar al te velen omhelsde nieuwe begrippen van strafrecht, welke niet het begane feit als schennis der rechtsorde, maar den persoon van den delinquent tot hoofdvoorwerp van het strafrecht verheffen, achtten zij in strijd met de Christelijke beginselen, zelfs met de beginselen der niet-Christelijke godsdiensten, die eene gerechtigheid van hoogere orde dan de menselijke voorop stellen. Dat men de straffen tevens dienstbaar maakt aan de verbetering van den misdadiger, aan de bescherming der maatschappij of aan andere ethische doeleinden, kan met deze opvatting van het karakter der straf samengaan, maar de rechtsgrond der straf is een andere d.w.z. een hoogere. Ook al stellen zij dus voorop, dat zij, die de vergeldings-

idee niet wenschen prijs te geven, allermint uitsluiten de verplichting van de Overheid om den veroordeelde ook zoo mogelijk te verbeteren, konden deze leden niet anders dan constateeren, dat hier de vergeldingsidee, en zeer tot hun leedwezen, inderdaad werd prijs gegeven. Zij achtten het eene contradictie om wel te veroordeelen doch de straf niet te doen ondergaan.

Thans wordt voorgesteld, de mogelijkheid te openen, dat de rechter wel een straf uitspreekt, maar dat die niet zal worden uitgevoerd, wanneer de delinquent zich gedurende een proeftijd overeenkomstig zekere hem gestelde voorwaarden goed gedraagt, met andere woorden het zal van den delinquent afhangen of eene door den rechter als verdiend gequalificeerde straf al dan niet door hem zal worden ondergaan. Meent men nu met sommigen, dat het feit der veroordeeling en het opleggen van voorwaarden op zich zelf reeds eene straf is, dan had zulks uitdrukkelijk in de wet moeten zijn verklaard, en had in de lijst van straffen in art. 9 van het Wetboek de berisping en het stellen onder toezicht moeten zijn opgenomen. In hetzelfde artikel wordt de berisping reeds voor minderjarigen tot eene straf verheven en ook in buitenlandsche wetgevingen vindt men de berisping, gelijk mede het stellen onder toezicht, als straffen vermeld. Zoo ook had als straf kunnen zijn opgenomen „schadevergoeding des noods door gedwongen arbeid”. In elk geval wilden deze leden het begrip van straf gehandhaafd hebben en wenschten zij duidelijk vastgelegd te zien, dat veroordeeling op zich zelve nog geen straf is. De thans voorgestelde constructie heeft volgens de hier bedoelde leden een te diepgaande beteekenis om daarover heen te stappen.

De vraag of voorwaardelijke veroordeeling inderdaad een straf is, passende in het systeem van het strafwetboek werd dan ook door hen, in tegenstelling met de meening van eerstgenoemde leden, ontkenkend beantwoord. Zij waren van meening dat een straf die niet voltrokken maar uitgesteld en ook afgesteld kan worden, geen straf *is*, wel *worden* kan. Tegenover de meening dat reeds de veroordeeling eene straf is merkten zij op, dat er dan eigenlijk *twee* straffen zijn, of rekent men ook het onder toezicht staan als eene straf, dan *drie*.

De leden, hier aan het woord, achtten het bovendien zeer bedenkelijk, dat in het wetsvoorstel geen enkele bepaling voorkomt omtrent de gevallen, waarin de voorwaardelijke strafopschorting zal kunnen worden uitgesproken. Deze gunst zal dus geheel afhangen van het subjectieve gevoel van den rechter en tot de meest verschillende uitspraken aanleiding geven. Groote rechtsongelijkheid is derhalve te vreezen.

Daardoor zal de toepassing maar al te vaak ongelijkmatig zijn. Wordt de voorwaardelijke veroordeeling te dikwijls toegepast, dan zal het rechtsgevoel van het publiek niet bevredigend worden.

De uitkomst van de toepassing van deze instelling in verschillende landen pleit, meenden deze leden, niet voor de invoering bij ons. De hoogleeraar Fabius komt in zijn degelijk en wel gedocumenteerd werk over de voorwaardelijke veroordeeling tot deze slotsom: „Ik vlei mij,

op grond van het vorenstaande, dat schier uitsluitend aan voorstanders van de voorwaardelijke veroordeeling ontleend is, te mogen zeggen, dat de ervaring in het buitenland met dit instituut, in dezen en genen vorm opgedaan, allermint kan worden ingeroepen tot steun voor het nemen van eene proef; veeleer dit met klem ont-raadt" (bladz. 345).

Ook werd de vraag gedaan of de voorwaardelijke veroordeeling zal worden toegepast op recidivisten; er waren er, die deze vraag bevestigd beantwoordden, waartegen werd opgemerkt, dat iemand dan verscheidene misdrijven achtereenvolgens plegen kan, zonder in eigenlijken zin straf te ondergaan. De uitbreiding van het instituut niet alleen over jeugdige personen en lichte misdrijven, maar ook tot volwassenen en misdrijven waardoor de rechter een jaar gevangenisstraf heeft opgelegd, werd zeer bedenkelijk gevonden.

Meerdere leden, waaronder er waren, die evenmin de zoogenaamde moderne begrippen van strafrecht aanhingen, konden zich met deze beschouwingen niet vereenigen. De laatstgenoemden wezen o.a. op de redevoering van den heer Van Wijnbergen over dit onderwerp in de andere Kamer (*Handelingen* bladz. 901 en vv.), en achtten door dien afgevaardigde voldoende aangetoond, dat het thans voorgestelde instituut met de zoogenaamde moderne begrippen van strafrecht geen verband houdt.

Andere leden konden zich echter met de leidende gedachte van het wetsontwerp geheel vereenigen. Zij vonden het hoofdbegrip zeer sympathiek en een belangrijken stap in de goede richting. Velen zullen er door gespaard worden voor gevangenisstraf, die niet alleen op zich zelf, maar ook in hare gevolgen zooveel onheil veroorzaakt. Toch wilden ook zij erkennen, dat verkeerde toepassing van het beginsel zeer ernstige gevolgen zoude hebben.

Door een der leden werd opgemerkt dat indien met dit ontwerp verbetering van misdadigers werd beoogd het feitelijk niet bij den strafrechter thuis behoort; wordt met de voorgestelde maatregelen een tuchtmiddel bedoeld dan is dit te zwak. Eerst bij een vrij ernstig vergrijp waarbij veroordeeling tot ten minste twee maanden gevangenisstraf gevolgd is, kunnen bijzondere voorwaarden worden gesteld en hoe zal het gaan met het toezicht op de naleving dier voorwaarden?

Van andere zijde werd opgemerkt dat de bedoeling van deze wet is preventief te werken in dien zin, dat de schuldige wordt behoed tegen het deprimeerende van de straf, die hem vaak slechter maakt dan hij voorheen was; tevens werd echter hierbij de meening uitgesproken dat tegenwoordig ten aanzien van misdadigers wel wat al te veel clementie werd betoond.

De leden, die het instituut verdedigden, beriepen er zich op, dat toch ook tegenwoordig het Openbaar Ministerie tal van strafbare feiten niet vervolgt, iets dat niemand tot dusverre als onvereinigbaar had beschouwd met de Christelijke beginselen, waarop de bestrijders zich beroepen. Hiertegen werd echter aangevoerd, dat de niet-vervolging en de voorwaardelijke strafopschorting zaken van

absoluut heterogenen aard zijn, aangezien bij de niet-vervolging nog niet door den rechter is uitgemaakt, dat er een strafbaar feit gepleegd werd, en bij de voorwaardelijke strafopshorting zulks wel het geval is.

Door eenige leden werd in twijfel getrokken, of de verschijning voor den rechter, vooral voor den kantonrechter, wel tot een praktisch resultaat zou kunnen leiden, immers in de meeste gevallen, zullen die ambtenaren niet in staat zijn een juist oordeel op te doen. Deze leden opperden ook bezwaar tegen de bepaling van art. 14e voorkomende onder art. 1 van het nader gewijzigd ontwerp van wet betrekkelijk de beteekening aan den veroordeelde *in persoon*. Immers wat moet er gebeuren, aldus vroegen zij, als zulks om bijzondere redenen niet kan geschieden? In zulk een geval zou de termijn, waar binnen een bij verstek veroordeelde in verzet behoort te komen, zooals is voorgeschreven bij art. 2 van bedoeld ontwerp, niet kunnen loopen.

Zij vroegen waarom hier niet de gewone wijze van beteekening gevolgd is voor het geval de veroordeelde niet te vinden is. Bij de bestaande redactie kan de veroordeelde door zich schuil te houden de beteekening onmogelijk maken, en aldus beletten dat zijn proeftijd ingaat.

Gevraagd werd of het de bedoeling was reeds bij het begaan van „elk” strafbaar feit (dus ook van het minst beteekenende), — men leze in art. 14c 1ste lid de woorden „*geen strafbaar feit,*” —, de mogelijkheid te openen om de vroeger uitgesproken straf te doen ondergaan? Zoo ja dan zou het plegen eener onnoozele overtreding voor den veroordeelde dusdanig ernstig gevolg kunnen hebben.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 29sten April 1915.

VAN SWAAY.
 VAN DER HOEVEN,
 VAN DEN BERG.
 VERHEIJEN.
 WOLTJER.

No. 124a.

Eindverslag der Commissie van Rapporteurs over het ontwerp van wet tot vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de voorwaardelijke strafopshorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De beschouwingen en opmerkingen, voorkomende in het Voorloopig Verslag betreffende het onderzoek van dit wetsontwerp in de afdeelingen, geven den ondergeteekende aanleiding tot de volgende beantwoording.

De algemeene instemming, welke de voorgestelde bepalingen betreffende de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling bij deze Kamer hebben mogen vinden, was den ondergeteekende uiteraard aangenaam.

- Niet minder het feit, dat vele leden zich ook met de ontworpen regeling in zake de voorwaardelijke veroordeeling wel konden vereenigen. De hulde, door die leden gebracht aan de opvolgende Ministers van Justitie, die de invoering van het nieuwe instituut hebben bevorderd, wordt, voor zoover die den ondergeteekende zelve geldt, door hem dankbaar aanvaard en, voor zoover zij zijne ambtsvoorgangers betreft, door hem uit volle overtuiging onderschreven. Inderdaad acht de ondergeteekende het nieuwe instituut geheel passend in de theorie, welke aan het Wetboek van Strafrecht ten gronde ligt, terwijl de omstandigheid, dat de voorwaardelijke veroordeeling mede van de zijde der aanhangers van andere theorieën verdediging vindt, enkel bewijst, dat men, uitgaande van theoretisch verschillende standpunten, niettemin practisch tot op zekere hoogte kan samengaan. Dat bij de toepassing van de voorwaardelijke veroordeeling aan den schuldige een, soms zeer gevoelig, leed wordt opgelegd als gevolg van het overtreden van een rechtsgebod en dat dit leed in zich draagt een vergeldend karakter, staat bij den ondergeteekende vast. Hij voor zich denkt daarbij intusschen niet zoozeer aan het leed van vervolging en veroordeeling, als wel aan de vergelding, in algemeene en bijzondere voorwaarden belichaamd. De noodzakelijkheid om grooter leed — dat der opgeschorte straf zelve — op te leggen, moet ten aanzien van die overtreders, voor wie het nieuwe instituut bestemd is te werken, geacht worden te ontbreken. Dat grootere leed blijft derhalve te hunnen aanzien aanvankelijk achterwege. Eene zekere analogie met het opportuniteitsbeginsel is op het standpunt der noodzakelijkheidstheorie, beter gezegd der theorie van het Staatsbelang, ongetwijfeld aanwezig.

Ter nadere verduidelijking van het strafkarakter der voorwaardelijke veroordeeling wijzen de leden, ter overeenkomstiger plaatse van het Voorloopig Verslag aan het woord, op de straf van berisping. En ongetwijfeld is eene „vermanende toespraak tot den veroordeelde, in verband met het gepleegde feit”, evenals de voorwaarden bij de voorwaardelijke veroordeeling, mede bestemd om den veroordeelde den rechten weg te wijzen en hem een prikkel te geven om dien weg te houden. Er is dus overeenstemming in strekking en ook in aard, in zoover bij beide straffen de vergelding een vorm aanneemt, waarin zij onmiddellijk aan de verbetering van den delinquent wordt dienstbaar gemaakt. Het strafkarakter der voorwaardelijke veroordeeling kan echter ook nader worden betoogd aan de hand van hetgeen plaats heeft bij de voorwaardelijke invrijheidstelling. Ook de onder bepaalde voorwaarden in vrijheid gestelde veroordeelde blijft straf ondergaan, wel is waar niet naar het régime van de strafinrichting, maar straf in den vorm van de hem bij wege van voorwaarden opgelegde vrijheidsbeperingen. Welnu, de voorwaardelijk veroordeelde ondergaat straf in denzelfden zin.

En wel eene straf, die — de leden ten deze aan het woord wijzen hierop terecht — hem zwaar zal kunnen drukken. Doch mede daarom kan de ondergeteekende niet gegrond achten het door die leden uitgesproken leedwezen met betrekking tot de verhooging der grens voor de toepasselijkheid van het nieuwe instituut tot een jaar gevangenisstraf. Het aan het Wetboek van Strafrecht ten gronde liggende beginsel van het „minimum leed” gedooft z. i. die verhooging zeer zeker, ja eischt haar zelfs. Natuurlijk is elke grens ten deze min of meer willekeurig, maar, waar de ondergeteekende zich kan voorstellen, dat in trouwens zeer zeldzame gevallen gevangenisstraffen van een jaar worden opgelegd, welke tenuitvoerlegging — bij eene goede keuze van geringere vrijheidsbeperingen in den vorm van voorwaarden — door het Staatsbelang niet wordt gevorderd, daar acht hij voor zich bedoelde verhooging terecht aangebracht. Tegen eene verdere verhooging, gelijk die door sommige leden van de andere Kamer is bepleit, heeft hij zich echter verzet, omdat z. i. eene opgelegde gevangenisstraf van meer dan een jaar wijst of op eene ernstige gevaarlijkheid van den dader of op eene hoogst ernstige beteekenis van het feit, factoren, die onvereinigbaar zijn met de toepassing van het nieuwe instituut.

Voor zoover die factoren reeds aanwezig mochten zijn in gevallen, welke *binnen* het toepassingsgebied van het nieuwe instituut vallen, moet en mag worden vertrouwd, dat de rechter het dan niet zal toepassen. Eene nieuwe groote bevoegdheid zal dezen als een uitvloeisel van dit wetsontwerp c. q. worden toegekend. Echter naast niet minder groote bevoegdheden, welke hij thans reeds bezit. En waarom zou de bezadigheid, welke den Nederlandschen rechter bij het gebruik van zijne bevoegdheden steeds heeft gekenmerkt, hem bij de toepassing van het nieuwe instituut plotseling verlaten?

Met leedwezen heeft de ondergeteekende uit het Voorloopig Verslag

ontwaard, dat eenige leden tegen de wijze, waarop hij aan het nieuwe instituut in ons recht eene plaats wenscht te geven, aanvankelijk onoverkomelijke bezwaren verklaren te gevoelen. Te meer, waar hij in de opvattingen dier leden veel vindt, wat hem sympathiek is. Hoewel hij zich niet durft vleien met de hoop, dat bedoelde leden daardoor hun aanvankelijk oordeel zullen willen wijzigen, verzoekt hij hun nochtans wel het volgende te willen overwegen.

Waar zij stellen, dat de straf op het delict moet volgen tot herstel van de geschonden gerechtigheid, oordeelt de ondergeteekende, dat de voorgestelde regeling van het nieuwe instituut met dien eisch niet strijdt. Immers de aan de voorwaardelijke veroordeeling verknochte algemeene en bijzondere vrijheidsbeperkingen leveren z. i. op een ernstig leed, vergeldend en afschrikkend tevens. Men onderschatte dat leed niet. Men trachte zich voor een oogenblik geheel in te denken in de positie van een voorwaardelijk veroordeelde, die b.v. in dronkenschap eene ernstige zaadbeschadiging heeft gepleegd en wien nu is opgelegd om gedurende een proeftijd van twee jaren geen strafbaar feit te begaan, de toegebrachte schade in wekelijksche termijnen te vergoeden en zich van herbergbezoek en alcoholgebruik te onthouden. De vraag of men hier niet voor zich heeft een leed, door den rechter opgelegd als gevolg en ter zake van eene overtreding der rechtsorde, tot herstel en tot handhaving der rechtsorde beide, kan toch inderdaad nauwelijks eene vraag heeten. Wordt dan hier iets voorgesteld, dat met de vergeldingsidee strijdt? Is niet de schijn, alsof die idee hier zou worden prijsgegeven, enkel en alleen te wijten aan de omstandigheid, dat de vergelding zich hier hult in een vorm, waarin zij aanstonds mede het belang van verbetering des veroordeelden en ook hierdoor weder dat van bescherming der maatschappij dient? Men zie niet voorbij, dat de *vorm* der van Staatswege geoefende vergelding zich in den loop der tijden aanmerkelijk heeft gewijzigd. Oudtijds geoefend in een vorm, waarin zij de werkelijke belangen van den schuldige miskende — men denke slechts aan de lijfstraffen —, heeft zij allengs meer doelmatige vormen aangenomen, vormen, waarbij zonder dat de straf haar eigenlijk vergeldingskarakter verliest, de werkelijke belangen van den veroordeelde worden ontzien en zelfs, gelijk bij de voorwaardelijke veroordeeling, onmiddellijk bevorderd. De ondergeteekende haast zich echter hieraan toe te voegen, dat, al is z. i. het nieuwe instituut, zooals het wordt voorgesteld, met de vergeldingsleer geenszins in strijd, hij voor zich ook de vraag, of en in welke mate van Staatswege vergolden moet worden, door de noodzakelijkheid, door de theorie van het „minimum leed”, dat het Staatsbelang vordert, zou wenschen beheerscht te zien. In zoover staat hij niet geheel op hetzelfde standpunt als de hier bedoelde leden, doch dat verschil kan z. i. bij de waardeering van het thans aangeboden wetsvoorstel niet van invloed zijn. Immers de voorwaardelijke veroordeeling, zelfs waar alleen de *algemeene* voorwaarde — m. a. w. de door den rechter opgelegde verplichting om gedurende den proeftijd de voorschriften der Overheid in dubbele

mate in acht te nemen en te ontzien — is opgelegd, is z. i. wel degelijk eene straf, zij het dan ook niet in den bepaald technischen zin van artikel 9 van het Wetboek van Strafrecht. De door de hier bedoelde leden gestelde contradictie „om te veroordeelen doch de straf niet te doen ondergaan” is dus, naar de meening van den ondergeteekende, ten deze niet aanwezig.

Die leden leggen er voorts nadruk op, dat bij de voorwaardelijke veroordeeling c. q. de door den rechter als „verdiend” opgelegde doch opgeschorte straf niet zal worden ondergaan. Doch zien zij daarbij niet voorbij, dat de beide bestanddeelen der voorwaardelijke veroordeeling — de strafoplegging en de strafopschorting onder voorwaarden — een onverbrekkelijk geheel vormen, dat m. a. w. eene *voorwaardelijke* veroordeeling tot zes maanden gevangenisstraf eene andere straf medebrengt dan eene onvoorwaardelijke? Welnu, in geval van eene voorwaardelijke veroordeeling is alleen die andere straf „verdiend”. Men denke hierbij weder aan de voorwaardelijke invrijheidstelling; ook de veroordeelde tot gevangenisstraf, die voorwaardelijk in vrijheid is gesteld en c. q. de rest van zijne gevangenisstraf niet zal behoeven te ondergaan, ondergaat straf, doch eene andere straf dan de gevangenisstraf zelve. Deze analogie met de voorwaardelijke invrijheidstelling is ook daarom van belang, omdat zij doet zien, dat de lijst van straffen in engeren zin in art. 9 van het Wetboek van Strafrecht geenszins volledig is. Immers noch de straf, ondergaan door een voorwaardelijk in vrijheid gestelde, noch ook die, ondergaan door een voorwaardelijk tot plaatsing in eene tucht school veroordeelde, zijn daarin vermeld. Het ligt dus geheel in de lijn om ook de bijzondere straf, welke de voorwaardelijke veroordeeling medebrengt, in artikel 9 niet op te nemen.

En uit de analogie tusschen de voorwaardelijke veroordeeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling blijkt tevens, dat de voorwaardelijke veroordeeling als straf geheel past in het stelsel van het Wetboek van Strafrecht. Immers ook de voorwaardelijke invrijheidstelling is eene bijzondere wijze van het ondergaan van een deel der uitgesproken veroordeeling, is straf. Dat de veroordeeling alleen geen straf is, zou overigens de ondergeteekende geneigd zijn, met de leden ten deze aan het woord aan te nemen.

Eene bepaling, eene vingerwijzing aan den rechter, nopens de gevallen, waarin de voorwaardelijke veroordeeling zal kunnen worden uitgesproken, acht de ondergeteekende onnoodig en in het stelsel van het Wetboek, waarin voorschriften omtrent de straffoemeting ontbreken, minder aangewezen. In zake de toepassing van het nieuwe instituut zullen derhalve de algemeene beginselen van straffoemeting — geenszins „het subjectieve gevoel van den rechter” — beslissen. De mogelijkheid van ongelijke toepassing, welke dientengevolge wordt geopend, blijft dan ook geheel binnen de grenzen van de reeds bestaande mogelijkheid, dat verschillende rechters gelijkwaardige feiten ongelijk zullen bestraffen. En het geldende beginsel

van groote rechterlijke vrijheid bij de straftoemeting verdient toch ongetwijfeld te worden gehandhaafd.

Ter bevordering van eene gelijkmatige toepassing van het nieuwe instituut zal o. a. bevorderlijk kunnen zijn de opnemings in het nieuwe Wetboek van Strafvordering van eene bepaling, welke den rechter zal verplichten in het vonnis te doen blijken van de redenen, welke hem in het gegeven geval tot die toepassing hebben geleid. De ondergeteekende stelt zich voor, artikel 352, vierde lid, van het ontwerp van wet tot vaststelling van een Wetboek van Strafvordering, voorschrijvende, dat in het vonnis moet worden vermeld, welke bijzondere redenen tot de strafmaat hebben geleid, in dien geest aan te vullen. Overigens is de ondergeteekende overtuigd, dat de rechterlijke macht van de nieuwe belangrijke bevoegdheid, haar toe te kennen, een verstandig gebruik zal weten te maken. Voor excessen, gelijk die in den aanvang in België hebben plaats gevonden en waardoor het rechtsgevoel van het publiek zou worden geschokt, zij men geenszins bevreesd.

Wat nu betreft de ervaring in het buitenland, moet, tegenover de aangehaalde slotsom dienaangaande van den hoogleeraar Fabius, de nadruk worden gelegd hierop, dat in de landen, waar het instituut is ingevoerd, de criminaliteit geenszins een ongunstig verloop heeft genomen. Dit feit, hetwelk bewijst, dat het totaal quantum leed, thans bij de strafrechtelijke repressie aangewend, veel grooter is dan in het Staatsbelang noodzakelijk is te achten, laat zich ook bij de critiek van principieele tegenstanders niet uitwisschen.

In de voorgestelde regeling zijn recidivisten niet van te voren aan de toepassing van het nieuwe instituut onttrokken. Terecht. Immers recidive sluit niet per se de factoren in zich, welke die toepassing ontoelaatbaar doen zijn. De rechter — vooral in de laatste jaren tegenover recidivisten tot groote gestrengheid geneigd — zal hier weten te onderscheiden. De wetgever kan dat niet. De leden ten deze aan het woord hadden blijkbaar het nieuwe instituut beperkt willen zien tot „jeugdige personen en lichte misdrijven”. Het wetsontwerp wil daartegenover dat instituut toepasselijk doen zijn in alle gevallen, waarin met het mindere leed der voorwaardelijke veroordeeling kan worden volstaan. Is alleen dat mindere leed verdiend, dan late men ook ten aanzien van niet-jeugdigen en van plegers van op zich zelf niet zeer lichte misdrijven de toepassing van het nieuwe instituut toe, al zal ten aanzien van deze laatste die toepassing uiteraard uitzondering moeten blijven.

Uit het voorafgaande zal wel zijn gebleken, in hoever de ondergeteekende met de bestrijding, welke de opvattingen der hierbedoelde leden door andere leden hebben gevonden, zich kan vereenigen. Van het standpunt der theorie, dat als strafrechtelijke repressie slechts toelaatbaar kan zijn datgene wat het Staatsbelang als noodzakelijk vordert (1), eene theorie derhalve, niet identiek met die der zuivere

¹ Men vergelijke de ook in het Voorloopig Verslag genoemde rede van den heer van Wijbergen in de andere Kamer (Handelingen, blz. 901 en v.).

vergelding, maar evenmin met die, welke uitsluitend in de verbetering van den misdadiger haar rechtsgrond vindt, is inderdaad de aanvaarding van het nieuwe instituut een eisch des rechts mits, gelijk de ondergeteekende meent, dat het geval is, reeds thans is gebleken, dat in vele gevallen met het betrekkelijk geringere leed der voorwaardelijke veroordeeling kan worden volstaan.

Vermindering van het *onnoodig* groote quantum leed, door den Staat thans bij de strafrechtelijke repressie, hoofdzakelijk in den vorm van tenuitvoerlegging van vrijheidstraffen aangewend, ziedaar de grondgedachte van de voorgestelde regeling, welke in het verloop der jaren velen die tenuitvoerlegging, ook in hare gevolgen zoo zwaar, zal besparen. Ongetwijfeld zou eene verkeerde toepassing zeer ernstige gevolgen hebben, doch, zou de ondergeteekende weder willen vragen, vertoont onze rechterlijke macht in het algemeen de neiging tot te lichte strafrechtelijke repressie? Zoo neen, dan is er toch, gegeven de nationale trek van bedachtzaamheid, welke ook aan onze rechterlijke macht niet vreemd is, geen reden om excessen te verwachten.

De door een der leden gemaakte opmerking vindt in hoofdzaak reeds in het voorafgaande hare wederlegging. Zeker wordt met het nieuwe instituut verbetering van misdadigers beoogd, doch daarnevens afschrikking en vergelding: de toepassing van de voorwaardelijke veroordeeling — geen louter tuchtmiddel derhalve — behoort reeds daarom wel degelijk bij den strafrechter thuis. Eerst bij veroordeeling tot eene wat zwaardere straf — in het algemeen tot gevangenisstraf van twee maanden of langer — bestaat voor de oplegging van bijzondere voorwaarden, voor de onderstelling m. a. w., dat de veroordeelde reclasseering noodig heeft, voldoende grond. Het toezicht op de naleving dier voorwaarden zal bij algemeenen maatregel van bestuur zóó worden geregeld, dat het met gevolg zal kunnen worden uitgeoefend.

Geenszins is de strekking van dit wetsontwerp om tegenover misdadigers „clementie” te bevorderen, doch wel om hen niet strenger te behandelen dan noodzakelijk is en zij ook hebben verdiend. Overigens is die strekking niet uitsluitend eene negatieve — het doen wegvallen van tenuitvoerlegging met name van vrijheidstraffen en van de gevolgen daarvan —, doch mede eene positieve, te weten bevordering van de reclasseering van misdadigers langs den weg der, onder sanctie van eventueele tenuitvoerlegging, opgelegde voorwaarden,

Reeds hierboven gaf de ondergeteekende als zijne meening te kennen, dat het opportuniteitsbeginsel met de voorwaardelijke veroordeeling eene zekere verwantschap vertoont. Beide passen zij uitnemend in de aan onze strafwetgeving ten gronde liggende, reeds meermalen genoemde theorie. De ondergeteekende kan dan ook niet toegeven, „dat de niet-vervolging en de voorwaardelijke strafop-schorting zaken van absoluut heterogenen aard” zouden zijn: immers, al is bij de voorwaardelijke veroordeeling reeds door den rechter uitgemaakt, dat er een strafbaar feit is gepleegd, bij de niet-vervolging daarentegen niet, zoo blijft toch bij beide de gewone straf achter-

wege omdat zij in het gegeven geval niet noodzakelijk is te achten. Dat de in de voorwaardelijke veroordeeling gelegen bijzondere straf, welke de veroordeelde ook verdiend heeft, niet achterwege blijft, is reeds hierboven betoogd.

De twijfel, door eenige leden geopperd ten aanzien van de vraag, of de rechter, vooral de kantonrechter, zich voor de toepassing van het nieuwe instituut in elk gegeven geval wel de noodige gegevens zal kunnen verschaffen, wordt door den ondergeteekende niet gedeeld. Immers tal van hulpmiddelen staan, zelfs in verstekzaken, den rechter tot het bekomen van zoodanige gegevens ten dienste; de verhooren ter zitting, de inlichtingsstaten, de mededeelingen van de politie, de inlichtingen vooral ook van de bijzondere ambtenaren voor de reclas-seering, in artikel 14*d* (nieuw voorgesteld) Wetboek van Strafrecht bedoeld, welke ambtenaren immers door het openbaar ministerie ook moeten kunnen worden belast met het te voren verzamelen van gegevens nopens personen, omtrent wie het openbaar ministerie het vorderen van *voorwaardelijke* veroordeeling overweegt. De algemeene maatregel van bestuur, in het laatste lid van artikel 14*d* bedoeld, zal ook daaromtrent de noodige voorzieningen treffen. De beteekening aan den veroordeelde *in persoon* (artikel 14*e*) is voorgeschreven om te voorkomen, dat deze den proeftijd zou kunnen ingaan, onbekend met de hem opgelegde voorwaarden, gelijk bij eene gewone beteekening het geval zou kunnen zijn. Zoolang de beteekening nog niet is geschied, gaat de proeftijd niet in. Het eigenbelang van den veroordeelde zal hem dus wel nopen om zich niet schuil te houden.

De beteekening aan een bij verstek voorwaardelijk veroordeelde *in persoon* van het vonnis — artikel 2 van hoofdstuk I van het wetsontwerp — is noodig, omdat bij de bestaande regeling anders de proeftijd voor zoodanigen veroordeelde niet zou kunnen ingaan. Immers de beteekening van de kennisgeving, bedoeld bij art. 14*e*, geschiedt eerst, nadat de rechterlijke uitspraak onherroepelijk is geworden, terwijl die onherroepelijkheid volgens het geldende art. 266 Wetboek van Strafvordering met de aanhouding van den bij verstek veroordeelde — van eene aanhouding kan bij een *voorwaardelijk* veroordeelde aanvankelijk geen sprake zijn — samenhangt. Bezwaren zal de bij art. 2 voormeld voorgestelde regeling, bij de geldende vergeleken, echter wel niet medebrengen. Immers onder de geldende regeling moet men hem aanhouden, onder de voorgestelde zal men hem moeten beteekenen in persoon: in beide heeft men hem derhalve in persoon noodig om den termijn van verzet tegen zijn wil te doen aanvangen.

Ongetwijfeld zal de rechter ter zake van het begaan gedurende den proeftijd van zelfs het geringste strafbare feit last tot tenuitvoerlegging *kunnen* geven. Eene zoodanige regeling is getroffen, omdat de voorwaardelijke veroordeeling eveneens ter zake van het meest onbeteekende vergrijp tegen de strafwet zal kunnen worden uitgesproken. En nu moet het toch mogelijk zijn, om, wanneer de veroordeelde ter zake van een gering strafbaar feit zich tijdens den proeftijd weder aan datzelfde vergrijp, waartegen hij zich uiteraard

meer in het bijzonder heeft te hoeden, mocht schuldig maken, last tot tenuitvoerlegging te geven. Doch het betreft hier enkel eene *bevoegdheid* van den rechter, niet meer. Het is weder het beleid van den rechter, dat hier zal hebben te onderscheiden, dat zal hebben te beslissen, of het nieuwe feit is van dien aard, dat last tot tenuitvoerlegging noodzakelijk is. De wetgever zou ten deze door het stellen van criteria, bijv. van gelijksoortigheid, vermoedelijk meer kwaad dan goed doen.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 18 Mei 1915.

VAN SWAAY.
VAN DER HOEVEN.
VAN DEN BERG.
VERHEIJEN.
WOLTJER.

Na een tweedaagsch debat, op 10 en 11 Juni 1915, is het wetsontwerp in de openbare vergadering der Eerste Kamer van 11 Juni 1915 met 32 tegen 9 stemmen aangenomen. (Handelingen Eerste Kamer 1914/15 blz. 319 tot 341).

Het ontwerp is als Wet van 12 Juni 1915 opgenomen in Staatsblad no. 247.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1914—1915.

No. 125.

Voorloopig verslag der Commissie van Rapporteurs over het ontwerp van wet tot nadere regeling van het eedsvraagstuk. (1)

Het afdeelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

(1) Zie hiervóór blz. 65, 214 en 480. Red.

Vrij algemeen erkende men, dat na het vonnis van den Hoogen Raad eene regeling van het eedsvraagstuk niet uit kon blijven. Vele leden waren echter van oordeel, dat eene tijdelijke regeling, die in den eersten nood kon voorzien, beter geweest ware dan de thans voorgestelde, die tot velerlei moeilijkheden moet leiden, omdat zij niet genoeg is doorgedacht. Deze leden betreurden de afstemming in de andere Kamer van de motie der heeren de Savornin Lohman c.s., ten doel hebbende aan het onderwerpelijke wetsvoorstel het karakter toe te kennen van eene tijdelijke noodregeling (*Handelingen* blad. 1088). Zij brachten hulde aan den Minister van Justitie, die in de Tweede Kamer zich bereid verklaarde om aan de regeling een tijdelijk karakter te geven door zich te beperken tot opheffing der moeielijkheid ontstaan door de rechtspraak van den Hoogen Raad. Het was daarom te meer te betreuren dat in die Kamer geen meerderheid gevonden werd, die des Ministers tegemoetkomende houding deelde. Aldus zoude immers het politieke element aan het voorstel zijn ontnomen en bovendien het voordeel zijn bereikt, dat, alvorens de regeling definitief werd, de ondervinding uitspraak zoude doen over de practische bezwaren, welke, naar velen vreesden, de nieuwe regeling zal medebrengen. De leden, hier aan het woord, achtten zich nu verplicht beide categoriën van bezwaren te onderzoeken, ofschoon zij onder de tegenwoordige omstandigheden zich liever niet zouden begeven op een terrein, waarop hunne politieke overtuiging afwijkt van die der Regeering.

In de eerste plaats werd dan opgemerkt, dat, door den eed zoo goed als facultatief te maken, het Christelijk of liever het godsdienstig karakter onzer natie op den achtergrond wordt geschoven. Behoudens de leden van een enkel niet talrijk kerkgenootschap, hetwelk den eed verbiedt, maar aan de verklaring of belofte toch dezelfde beteekenis hecht, ziet de overgrootste meerderheid der Nederlanders in den eed eene handeling van meer beteekenis dan eene verklaring of belofte buiten eede. Zelfs zij, die niet tot eenig kerkgenootschap behooren, behoeven daarom nog geene atheïsten te zijn en voor zoover zij dit niet zijn, geldt voor hen dezelfde opmerking. Nu wordt, om aan het kleine aantal atheïsten te ontmoet te komen, feitelijk door hun afkeer van het aanroepen van Gods naam het afleggen van den eed facultatief gesteld voor hen, die in zoodanig aanroepen wel degelijk eene handeling zien met meer waarborgen voor de waarheid van hunne woorden dan zonder die aanroeping.

Opgemerkt werd voorts in dit verband, dat, wanneer een atheïst zonder eed op zijn woord moet geloofd worden, het toch zeker niet aangaat iemand, die wel aan God gelooft, te dwingen zijn woord met een eed te bevestigen. Aldus wordt een atheïst feitelijk bevoorrecht boven een geloovige, iets hetwelk inderdaad als eene beleediging van het geloof is aan te merken. Van verscheidene zijden beschouwde men het dan ook als eene onbillijkheid, dat, „zij die tegen het afleggen van een eed gewichtige gemoedsbezwaren gevoelen” kunnen volstaan met het afleggen eener belofte, terwijl in het tegenover-

gestelde geval van hen, die zoodanige bezwaren niet gevoelen, ook nog het afleggen van een eed verlangd zoude worden, waardoor de vertrouwbaarheid van hen, die bezwaren tegen den eed hebben, a priori hooger wordt aangeslagen dan die van hen, die geen bezwaren hebben. Verwezen werd naar het woord van Minister Modderman gesproken in de vergadering van de Tweede Kamer van 6 October 1881, luidende:

„En waarop komt dan dat stelsel neer, dat tusschenstelsel — behoud van den eed, maar tegelijk vrijheid voor ieder en een iegelijk om hem niet af te leggen? Hierop, dat men den eed afschaft, behalve alleen voor diegenen, die gelooven in God en hechten aan den eed, en tevens te eerlijk zijn om het een of ander te ontveinzen. Het komt hierop neer, dat men bijv. tot den ongeloofige zal zeggen: u geloof ik op uw woord, en in zooverre gij verklaart niet in God te gelooven, en ten aanzien van al wat gij mij dan verder verklaren zult. Daarentegen tot den geloovige zal men zeggen: u geloof ik op uw woord in zoover gij verklaart, dat gij nog hecht aan God en aan den eed; maar zoodra gij mij uitdrukkelijk of stilzwijgend *dat* hebt te kennen gegeven, van dat oogenblik af aan en *omdat* gij *dat* te kennen gegeven hebt, geloof ik u niet meer op uw woord, en eisch ik, dat *gij* uwe verdere verklaringen en beloften door een eed bevestigen zult . . . dat tusschensysteem, waardoor gij behoudt den eed, maar hem afschaft voor ieder, die eenvoudig zegt er niet van te willen weten, dat stelsel is noch logisch, noch liberaal, maar precies het omgekeerde”.

Verder werd door enkele leden aangevoerd, dat het inconsequent is, indien de Overheid, die blijkens haar onderwijs- en andere opvattingen geen prijs stelt op het van harentwege aankweeken bij de natie van godsdienstige gevoelens, nu in deze materie wel zoodanige gevoelens wil doen gelden.

Dit wetsvoorstel, wordt het wet, zal de afschaffing van den eed ten gevolge hebben.

Immers, in het wetsvoorstel wordt bepaald dat een ieder, 't zij hij tot een kerkgenootschap behoort of niet, den eed moet afleggen, uitgezonderd, wanneer de godsdienstige gezindheid van den te beeedigen persoon hem het afleggen van een eed verbiedt, of ook, wanneer hij tegen het afleggen van den eed gewichtige gemoedsbezwaren gevoelt”.

Mogen nu personen, welke tot eene godsdienstige gezindheid behooren, die den eed niet verbiedt, zich onttrekken aan het afleggen van den eed op grond van gemoedsbezwaren? Er waren leden, die op deze vraag bevestigend antwoordden. De kerkgenootschappen *gebieden* niet te zweren, wanneer de overheid het vraagt of de nood het vordert, om trouw en waarheid daardoor te bevestigen, maar zij *veroorloven* het. Heeft iemand dus tegen het afleggen van den eed gewichtige gemoedsbezwaren, dan behoeft hij, niettegenstaande zijne kerk het hem niet verbiedt, den eed niet af te leggen.

Dringt deze opvatting door, dan ligt het voor de hand, dat er hoe

langer hoe meer personen zullen gevonden worden, die voor den rechter geen eed afleggen. Velen zouden dit met de Regeering, die den eed in burgerlijke en strafgedingen onmisbaar acht, betreuren.

Eén lid sprak de gedachte uit, dat het misschien in het belang van eene goede rechtspraak zou zijn, dat aan de kerkgenootschappen, die daarvoor termen hebben, gelegenheid werd gegeven om voor hunne leden het recht op te vorderen, dat hunne eventueele gemoedsbezwaren door den rechter a priori zullen worden geëerbiedigd.

Hetzelfde lid was van oordeel dat een kerkgenootschappelijk verbod tot aflegging van den eed geen aannemelijke grond is voor vrijstelling van den eed, daar er immers kerkgenootschappen zijn, met name dat van de Remonstrantsche Broederschap, waar een der eerste artikelen van het Algemeen Reglement het opnemen van voorschriften, zaken van geweten en godsdienstleer en leven betreffende, verbiedt.

Enkele leden, die het gevoelen voorstonden, dat dit wetsontwerp een onbillijke regeling bevat, zouden zelfs, wanneer men den thans ingeslagen weg op wil, de voorkeur geven aan eene algeheele afschaffing van den eed of althans aan eene onvoorwaardelijke facultatiefstelling in stede van de beperkte facultatiefstelling van het onderhavige wetsvoorstel.

Vele leden meenden echter, dat eene algeheele afschaffing van den eed in een Christelijk land als het onze ondenkbaar is. Zij achtten het onderwerpelijke wetsvoorstel onaannemelijk, al wilden sommigen van hen gaarne erkennen, dat de beperking van het aantal eeden, door het wetsvoorstel beoogd, op zich zelf hunne sympathie heeft, en dat zij daartoe in een ander verband gaarne hadden medegewerkt. Vooral de ambtseeden zouden zij in de meeste gevallen, waarin die tegenwoordig gevorderd worden, liefst geheel zien vervallen. Ook om het heilige karakter van den eed te handhaven, meenden zij, zou het noodig zijn, dat de eed zeer beperkt werd; thans wordt veel te dikwijls, ook bij minder gewichtige handelingen, het afleggen van eenen eed gevorderd, wat de hooge beteekenis er van zeer verzwakt. Van verschillende zijden werd echter sterk aangedrongen op het behoud van den eed zoo algemeen mogelijk en bij het aanvaarden van ambten en in strafzaken. Men achtte het van die zijden moeilijk voor tegenspraak vatbaar, dat er nu eenmaal velen zijn, wier waarheidsliefde zonder meer onvoldoende is, doch die vrees gevoelen voor straf van den Hemelschen Rechter, maar geen vrees voor den aardschen rechter. Het bewijs in foro criminali voor het afleggen eener valsche verklaring is dikwijls uiterst bezwaarlijk te leveren. Men vreesde van die zijden, dat deze regeling in de praktijk strekken zoude tot loswoelen van het instituut van den eed.

Andere leden konden zich met deze bestrijding van het wetsvoorstel niet vereenigen. Na het bekende arrest van den Hoogen Raad dd. 29 Juni 1914 moest iets gedaan worden, en dan scheen de weg door de Regeering ingeslagen hun nog de beste oplossing der quaestie toe. Zij ontkenden, dat het wetsvoorstel eene anti-godsdienstige strekking heeft. Het zelfde stelsel bestaat in Engeland, waar toch minstens

een evengroot deel der bevolking aan godsdienst gehecht is als ten onzent. Men vergete niet, dat ook onder de geloovigen hier te lande, velen zijn, die gemoedsbezwaren hebben tegen den eed, en, wanneer zij niet op grond van zoodanige bezwaren van den eed kunnen worden vrijgesteld, staan zij werkelijk achter bij een ongeloofige, dien men toch niet als getuige kan weren, en dien men, dit aannemende, zonder eed zal moeten gelooven. Ook deze leden meenden dat er veel te veel eeden worden afgelegd en dat men juist er op bedacht behoort te zijn om het aantal dier eeden zooveel mogelijk te beperken. Naar hunne meening moet men de eeden slechts verlangen in bijzondere gevallen, terwijl zij de bestaande regeling waarbij ongeloofigen tot den eed gedwongen worden ten sterkste afkeurden.

Ook onder de leden hier aan het woord, waren er die liefst den eed geheel afgeschafft wilden zien, maar erkenden dat hiertegen vooralsnog overwegende bezwaren bestaan. Allen zouden echter hunne stem geven aan het wetsvoorstel, waarin zij eene groote verbetering zagen.

Dat er iets gedaan moet worden tot oplossing der moeilijkheden werd ook door de tegenstanders van dit wetsontwerp erkend, al ware het alleen omdat men algemeen gevoelt, dat aan het geweten geen geweld mag worden aangedaan; „wat” echter gedaan moet worden achtten zij een kwestie van latere zorg, als dit ontwerp als geheel • onaannemelijk eenmaal verworpen zal zijn, onaannemelijk vooral ook, omdat bijna niemand zich verhoovaardigt Godloochenaar te zijn en omdat het niet oorbaar is ter wille van die weinigen een deel van de burgers eene verplichting op te leggen, waarvan eerstgenoemden worden vrijgesteld. Waar de Minister zelf in de Tweede Kamer zich bereid verklaarde met eene noodregeling mede te gaan, welke van uit de Kamer werd aangeboden, zal verwerping van dit wetsontwerp den Minister de gelegenheid geven zelf eene dergelijke regeling voor te stellen.

Eenige leden waren van gevoelen, dat eene aan elk bevredigende oplossing niet wel denkbaar is, maar gelijkheid moet op den voorgrond staan en zij zagen dan nog liever vrije keuze van belofte of eed dan de regeling bij dit ontwerp verdedigd. De meerderheid dezer leden wraakte iedere *tijdelijke* regeling, waarbij gelijkheid niet betracht wordt, want men behoeft geen profet te zijn om te voorspellen, dat dit tijdelijke ook in het vervolg bestendig zal worden.

Als practische bezwaren tegen het wetsvoorstel werden door de leden, die zich daarmee niet konden vereenigen, gewezen op den verminderden waarborg voor het spreken van de waarheid, welke daarvan het gevolg zal zijn. Zij wilden niet ontkennen, dat er personen zijn, zonder eenige godsdienstige gevoelens, die door hun hooge intellectuele ontwikkeling, door familie-tradities, door beroepseergevoel, enz. even goede waarborgen geven voor het spreken van de waarheid als zij, die aan eene absolute gerechtigheid hiernamaals gelooven. De overgrootste meerderheid van hen, die thans eeden met rechtsgevolgen moeten afleggen, behoort evenwel niet tot deze categoriën

en staat in betrouwbaarheid, de goeden niet te na gesproken, achter bij gelijksoortige personen met eene godsdienstige overtuiging. De leden, hier aan het woord, konden zich onmogelijk vereenigen met eene regeling, welke, wel is waar niet in beginsel, maar toch feitelijk aan iedereen de vrijheid zal geven, ook al behoort hij tot een kerkgenootschap, dat den eed toelaat, zonder eed op zijn woord geloofd te worden.

In het bijzonder bij den decisoiren eed achtten bedoelde leden het hier ontwikkelde bezwaar zeer ernstig.

Practisch is de zaak ook van groot belang. Men moet niet uit het oog verliezen, dat van de waarheid der getuigenverklaringen vaak het wel en wee van medeburgers afhangt. Daarom behoort naar de meening van deze leden in de materie de grootste waarborg te worden geëischt, die maar eenigszins erlangd kan worden.

Daarenboven werd de geheele beweging ten deze als zeer overdreven beschouwd; behalve in Amsterdam, alwaar eene eenigzins kunstmatige agitatie wordt aangekweekt, ondervindt men geen last; met een weinig takt kan de president den getuige gemakkelijk tot inzicht brengen, dat het algemeen justicieel belang het afleggen van eed of belofte volgens de godsdienstige gezindheid noodzakelijk maakt. Vele getuigen trouwens, zooals de praktijk leert, hechten groote waarde aan eene verklaring aldus op plechtige wijze en in solemneele woorden afgelegd, hetgeen o.a. blijkt uit het feit, dat een geroepen getuige zich soms tracht te onttrekken aan de juiste formule en formaliteiten.

Maar zelfs in het systeem van dit ontwerp blijft het bezwaar, dat het zoekt te ondervangen, toch bestaan; immers als de rechter uitmaakt, dat het door een getuige geopperde bezwaar onoprecht is, dan moet die getuige zich onderwerpen. De moeielijkheid wordt slechts verplaatst.

Daarenboven volgt uit dit ontwerp een meten met twee maten en ieder moet gelijk zijn voor de wet.

Om praktische redenen moet het bestaande instituut derhalve behouden worden, al wordt erkend, dat er gebreken aan kleven, nu een zeker aantal menschen het bestaan van een persoonlijk Opperwezen ontkennen. Hun aantal is echter betrekkelijk gering en wie weet, hoe weinigen opgeroepen worden, om als getuigen eene verklaring af te leggen. De *minimis non curat Prætor!* En daarom is het beter deze personen uit te schakelen, hetgeen minder verderfelijke gevolgen na zich zal slepen dan eene verschillende behandeling van getuigen of afschaffen van den plechtigen eed of belofte.

Van andere zijde werd er op gewezen, dat als men den eed of de belofte als eene loutere plechtige handeling of formule beschouwd, los van ieder godsdienstig begrip of overtuiging, er ook bij een atheïst geen theoretisch bezwaar behoeft te bestaan. Van deze zijde werd ook beweerd, dat de bezwaren meest gemaakt werden door personen uit de heffe des volks, zulks uit een zekere cranerie of om zich te onttrekken aan den plicht om de waarheid te zeggen, want strafbaar blijft zoo'n getuige als hij onwaarheid onder eede spreekt,

onverschillig, of hij aan eene plechtige verklaring hecht of niet.

Eindelijk werd er op gewezen, dat de beoordeeling van de gemoedsbezwaren door den rechter, in art. 3 voorgeschreven, òf tot eene zuivere formaliteit zal afdalen, òf, wat nog erger schijnt, aanleiding zal geven tot de meest uiteenloopende beslissingen. Het gaat niet aan van den rechter te vergen, dat hij een theologisch debat zal voeren met iemand, die gemoedsbezwaren aanvoert, welke den rechter niet afdoende voorkomen, al ware het slechts, omdat de overgroote meerderheid der te beëedigen personen daartoe niet in staat is, om van den rechter zelf niet eens te spreken. Het zal voor den rechter onmogelijk zijn met zekerheid te weten of de opgegeven gemoedsbezwaren oprecht gemeend zijn. Immers de rechter kan over de binnenste roerselen van het gemoed niet oordeelen en het zou eene beslissing zijn, louter steunende op eene subjectieve meening, zoodat al zeer weinig waarborgen zouden bestaan, dat die meening ook de juiste zou zijn. Dit practische bezwaar werd ook door de voorstanders van het wetsontwerp gedeeld, en deze hadden dan ook liever eene zuivere facultatieve regeling gezien dan de thans aangegevene. Dit zoude hen intusschen niet beletten hunne stem aan het wetsvoorstel te geven.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 29sten April 1915.

VAN SWAAY.
 VAN DER HOEVEN.
 VAN DEN BERG.
 VERHEIJEN.
 WOLTJER.

No. 125a.

Eindverslag der Commissie van rapporteurs over het ontwerp van wet tot nadere regeling van het eedsvraagstuk.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De ondergeteekenden zijn dankbaar, dat de Eerste Kamer der Staten-Generaal met zooveel spoed het wetsontwerp tot nadere regeling van het eedsvraagstuk in onderzoek heeft willen nemen.

Inderdaad, het onderwerp eischt dringend voorziening. Sinds het arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden van 29 Juni 1914 is toch deze onhoudbare toestand ingetreden, dat personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, noch een eed noch een belofte mogen afleggen in al die gevallen, waarin een wettelijk voorschrift naar de wijze der godsdienstige gezindheid een eed of een belofte eischt, hetzij dat deze formule uitdrukkelijk in het wettelijk voorschrift is opgenomen, hetzij dat zij stilzwijgend uit het enkele woord „eed” moet worden afgeleid.

In al deze gevallen, dus zoowel daar waar het geldt het afleggen van getuigenis in burgerlijke of in strafzaken, als waar het geldt het afleggen van een plechtige verklaring buiten een rechtsgeding — bijv. een verklaring overeenkomstig de wet op de successiebelasting — bestaat een leemte ten aanzien van hen, die niet tot een kerkgenootschap behooren. Te hunnen aanzien is het wettelijk voorschrift als niet bestaande. Het moge aan personen, die wèl tot een kerkgenootschap behooren, verplichtingen opleggen of wel aan huu verklaring rechtsgevolgen verbinden, noch het een noch het ander is bij de thans geldende jurisprudentie toepasselijk op den niet tot een kerkgenootschap behoorende. Hij staat te dezen aanzien zoowel wat rechten als plichten betreft, buiten de wet.

Dat een dergelijke toestand dringend voorziening eischt, is niet voor tegenspraak vatbaar. Reeds nu heeft het zich geopenbaard in het feit, dat niet tot een kerkgenootschap behoorende personen, die getuigenis moeten afleggen in rechtsgedingen, moeten worden weggezonden, dat aan de voorschriften der successiebelasting niet kon worden voldaan en zelfs een enkele ambtsbediening niet kon worden aanvaard. Tot welken omvang deze noodtoestand zich reeds heeft uitgebreid, is den ondergeteekenden nog niet bekend. De tegenwoordige toestand is in dezen trouwens van niet zoo groote beteekenis, vergeleken met de niet te ontkennen mogelijkheid, dat iederen dag zich omstandigheden kunnen voordoen, die het ontbreken van een nadere regeling betreffende het eedsvraagstuk allerbedenkelijkst zouden maken. Iederen dag kan een strafbaar feit van den ergsten graad gepleegd worden onder zoodanige omstandigheden, dat het bewijs tegen den dader slechts zou kunnen verkregen worden door een getuigenverhoor van een niet tot een kerkgenootschap behoorend persoon, hetwelk onmogelijk is zoolang de wet in de door het arrest ontstane leemte niet zal hebben voorzien. En iederen dag ook kan het zich voordoen, dat voor een gewichtige landsbediening een niet tot een kerkgenootschap behoorend persoon de aangewezen man zou zijn, doch deze de noodzakelijke plechtige verklaring bij de aanvaarding zijner bediening niet zou kunnen afleggen. Naast de reeds thans gebleken gevallen, waarin de noodzakelijkheid eener onmiddellijke voorziening is aan den dag getreden, telle men vooral niet te licht de groote moeilijkheden, welke door de door vrijwel allen erkende leemte, iederen dag meer zich kunnen openbaren,

Het scheen gewenscht de noodzakelijkheid, de urgentie eener

wettelijke regeling nog in het kort aan te dringen, omdat in het Voorloopig Verslag een enkele zinsnede voorkomt, die er op schijnt te wijzen, dat deze noodzakelijkheid niet door allen gelijkelijk wordt gevoeld. Tegenover hen, die meenden dat de vraag „wat gedaan moet worden” is „een kwestie van latere zorg als dit ontwerp als geheel onaannemelijk eenmaal verworpen zal zijn”, meenen de ondergeteekenden de waarschuwing te moeten stellen, dat inderdaad de verantwoordelijkheid voor ieder verder uitstel een zeer ernstige zijn zal, zoowel met het oog op de thans reeds aanwezige concrete gevallen die een onmiddellijke voorziening eischen, als ook met het oog op de onbekende moeilijkheden die de naaste toekomst zou kunnen veroorzaken.

Hoe ernstig de ondergeteekenden de urgentie eener voorziening gevoelen, is wel het duidelijkst gebleken uit de houding van den Minister van Justitie tegenover het ingediende amendement van de heeren Rutgers, De Visser en Van Wijnbergen. Ondanks de niet geringe bezwaren, die tegen dit amendement ook bij dezen Minister bestonden — bezwaren welke hieronder nader zullen worden uiteengezet — meende deze zich tegen de aanneming van dit amendement, dan uiteraard als tijdelijke voorziening, niet te moeten verzetten, ja zelfs als gevoelen der Regeering de Tweede Kamer te moeten adviseeren de regeling van dat amendement te verkiezen boven een beslissing, die tot verder voortduren van den thans ontworpen toestand zou kunnen leiden. Deze zelfde overtuiging van de noodzakelijkheid eener onmiddellijke voorziening leidt de ondergeteekenden er thans toe met meer dan gewonen nadruk de verdediging van het wetsontwerp, zooals het de Eerste Kamer heeft bereikt, te voeren.

Te gereeder is deze verdediging aanvaard, omdat ook na ernstige overweging van de in het Voorloopig Verslag vervatte beschouwingen de ondergeteekenden de onverzwakte overtuiging hebben, dat de hier voorgestelde regeling tal van voordeelen in zich vereenigt, die men bij andere gedachte oplossingen te vergeefs zal zoeken.

Toen na het genoemde arrest van den Hoogen Raad het eedsvraagstuk een nieuwe wettelijke regeling eischte, scheen tweeërlei oplossing mogelijk: het stelsel van vrijheid van keuze tusschen eed of belofte, of het thans aanhangige van vooropstelling van den eedplicht, doch met vrijheid tot het afleggen van een belofte voor de Doopsgezinden en voor hen, die, met inachtneming van het toetsingsrecht van den rechter, gemoedsbezwaren tegen eedsaflegging blijken te hebben.

Een andere oplossing n.l. alleen voorziening te treffen voor hen die niet tot een kerkgenootschap behooren, stuitte op niet geringe bezwaren. Hen dwingen tot den eed, gelijk volgens de vorige jurisprudentie van den Hoogen Raad als door de wet geboden was aangenomen doch later werd verklaard niet op de wet gegrond te zijn, zou een reactie geweest zijn, waartoe de ondergeteekenden in geen

geval konden medewerken. En aan den anderen kant, om hen, al dan niet met toepassing van het toetsingsrecht, vrij te stellen van den eed doch voor alle anderen (uitgezonderd de Doopsgezinden) den eedswang onbeperkt te handhaven, en zonder eenige eerbiediging van conscientiebezwaar, scheen wel weinig billijk tegen deze laatsten.

Tusschen de twee stelsels, die naar de meening der ondergeteekenden het meest in aanmerking kwamen, leidde ten slotte de keuze tot het thans voorgestelde. Het stelsel van volledige vrijheid van keus, geheel los van het al dan niet bestaan van gemoedsbezwaren, hoezeer in beroepszaken voor de Ongevallenverzekering tot geen kritiek aanleiding gevend, had toch onmiskenbare gevaren in zich. Terecht wordt in het Voorloopig Verslag gezegd, „dat er nu eenmaal velen zijn, wier waarheidsliefde zonder meer onvoldoende is, doch die vrees gevoelen voor straf van den Hemelschen Rechter, maar geen vrees voor den aardischen rechter”. Met het oog op deze personen kan de Staat bezwaarlijk onvoorwaardelijk den burger toestaan geheel naar willekeur den eed dan wel de belofte als waarborg voor de waarheid te geven.

Geen der hierboven aangeduide nadeelen, aan de andere stelsels verbonden, zijn aan te voeren tegen het systeem van het aanhangig wetsontwerp.

De grondgedachte daarvan is: in het belang van de waarheid wordt vooropgesteld, dat men verplicht is den eed (belofte der Doopsgezinden) af te leggen, vermits het overgrootste deel der natie als niet ongeloovig daardoor den grootsten waarborg voor waarheid spreken biedt. Bij wijze van uitzondering wordt echter — uiteraard niet op grond van vooronderstelde grootere betrouwbaarheid, doch uitsluitend ter eerbiediging der conscientievrijheid — in plaats van den eed de belofte gevorderd van hen, die, al dan niet tot een kerkgenootschap behoorend, tegen het afleggen van den eed gewichtige gemoedsbezwaren gevoelen, en zulks in verband met het den rechter toekomend toetsingsrecht.

Bij deze voorgestelde regeling wordt zorg gedragen voor het belang, dat Staat en particulieren hebben bij het spreken van de waarheid. Regel is en blijft (met uitzondering voor de Doopsgezinden) de eed. Slechts hij, die gewichtige gemoedsbezwaren heeft en deze met opgaaf van beweegredenen mededeelt, wordt van het afleggen van den eed ontslagen. Indien de rechter oordeelt dat de betrokken persoon niet naar waarheid heeft verklaard gemoedsbezwaren te hebben en dus slechts zich van de eedsverplichting tracht te bevrijden ten einde de waarheid minder nauwgezet te behoeven te spreken, zal de rechter den plicht hebben tot den eed te dwingen.

Worden aldus de belangen van den Staat gediend, aan den anderen kant wordt met het niet minder groote belang der gewetensvrijheid, eisch van art. 167 der Grondwet, rekening gehouden. Wie oprecht meent gemoedsbezwaren tegen eedsaflegging in het algemeen te hebben, hetzij omdat hij niet aan God gelooft, hetzij juist uit gods-

dienstige gevoelens, hij zal door den rechter tot de belofte moeten worden toegelaten. En de rechter zal daarbij niet hebben te treden in een theologisch debat, waartoe — naar in het Verslag wordt opgemerkt — noch de betrokken persoon noch de rechter moeten worden geroepen, doch de rechter zal eenvoudig zich hebben af te vragen, zooals hij immers bij ieder getuigenverhoor heeft te doen, of de persoon daar vóór hem naar zijn oprechte overtuiging spreekt dan niet. De gemoedsbezwaren mogen van zuiver persoonlijke aard zijn, dan wel het uitvloeisel van een diepgaande studie over eed en godsdienst, voor den rechter kan dit niet van invloed zijn voor zijn beslissing tot de al of niet toelating tot de belofte: slechts de oprechtheid der verklaring van het bestaan van gemoedsbezwaren mag voor hem de eenige toetssteen zijn.

Dat dit stelsel feitelijk zou neerkomen op een facultatiefstelling, waardoor steeds meer personen die „in het aanroepen van Gods naam wel degelijk een handeling zien met meer waarborg voor de waarheid van hunne woorden, dan zonder die aanroeping” met een belofte zouden volstaan, moet worden ontkend. Ongetwijfeld toch bestaat bij de groote meerderheid van ons volk geen gemoedsbezwaar tegen eedsaflegging, zoodat de eed regel zal blijven. Behalve op den godsdienstigen ernst onzer bevolking, die in het algemeen geen gemoedsbezwaren zal voorwenden waar die niet bestaan, mag men ook vertrouwen op den rechter, die zijn ervaring om oprechte en onoprechte verklaringen van elkander te onderscheiden, zeker bij de toetsing der bezwaren ten volle in deze aangelegenheid zal aanwenden. Op dezen grond bestaat er dan ook geen reden, — zulks is uitvoerig in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer uiteengezet — om voor den decisoiere eed een andere regeling noodig te achten, en schijnt evenmin het denkbeeld aanbevelenswaard van één lid, die in het belang der goede rechtspraak gelegenheid zou willen geven aan de kerkgenootschappen, die daarvoor termen hebben, om voor hunne leden het recht op te vorderen, dat hun eventueele gemoedsbezwaren door den rechter a priori zullen worden geëerbiedigd. Een dergelijk stelsel zou minder waarborgen tegen onnoodig belofteafleggen bieden dan het stelsel van dit ontwerp, volgens hetwelk de rechter telkens naar den indruk, dien hij van ieder persoon ontvangt, zal beslissen.

Het gekozen stelsel steunt verder op het groote beginsel van gelijkheid voor de wet. Personen, die tot een kerkgenootschap behooren, zoowel als zij die daartoe niet behooren, besliste atheïsten zoowel als twijfelaars en oprecht geloovigen, zij allen zijn voor de wet gelijk. Voor hen allen geldt dezelfde mogelijkheid, om in plaats van den eed de belofte af te leggen. Voor allen zonder onderscheid is beslissend uitsluitend en alleen hun eigen persoonlijke overtuiging over de geoorlooftheid van den eed.

In het Voorloopig Verslag komt de uitspraak voor, dat „een atheïst feitelijk bevoorrecht wordt boven een geloovige”, een bevoorrechting die dan hierin zou gelegen zijn, dat „de betrouwbaarheid

van hen, die bezwaren tegen den eed hebben, a priori hooger wordt aangeslagen dan die van hen, die geen bezwaren hebben”.

Met den meesten nadruk willen de ondergeteekenden dit ontkennen. In de eerste plaats zij opgemerkt, dat, zelfs indien voor de atheïsten expressis verbis zou worden bepaald dat zij zonder eenige opgave van gemoedsbezwaar in plaats van een eed een belofte zouden afleggen, dit allerminst zou beteekenen, dat zij naar het oordeel van den wetgever zooveel vertrouwen verdienen, dat voor hen een plechtige versterking hunner verklaring niet noodig wordt geacht. Het motief is een geheel ander. Voor de atheïsten is nu eenmaal de eed een formulier zonder eenige binding. Het niet afleggen van den eed beteekent voor hen niet het wegvallen van een drijfveer tot het spreken der waarheid. Integendeel, het daardoor vrijgesteld zijn van de belofte zal eerder den waarborg van de waarachtigheid hunner verklaring verminderen. Geenszins is het dan ook een bijzonder bewijs van vertrouwen, dat men den atheïsten geeft, wanneer een regeling wordt voorgesteld welke in de practijk zal neerkomen op een niet den eed afleggen door de atheïsten. Het is een zuiver praktische overweging, dat het voor de rechtsbedeeling geen voordeel, eerder nadeel, kan hebben, dat atheïsten gedwongen worden den eed af te leggen, aangezien zij nu eenmaal door het aanroepen van Gods naam aan hun verklaring geen bijzondere beteekenis kunnen bijzetten. Evenmin als men het een bevoorrechting kan noemen, wanneer de Staat van hem die niet heeft niet vraagt, of een lichamelijk ongeschikte niet tot den krijgsdienst roept, evenmin kan men van een bevoorrechting spreken, wanneer personen, die onmachtig zijn hun verklaring door een eed waarlijk te versterken, dien eed niet behoeven af te leggen.

Maar een tweede, niet minder gewichtige bedenking is tegen de leer van de „bevoorrechting” der atheïsten aan te voeren. Want er is geen sprake van, dat de wetgever bij de totstandkoming van dit wetsontwerp tot den niet-geloovige zou zeggen: „U geloof ik op Uw woord”, zooals Minister Modderman het uitdrukte en in het Verslag wordt herhaald. Of iemand geloofd- of niet geloofd zal worden, zal in ieder bijzonder geval van den rechter afhangen in verband met den persoonlijken indruk dien de gehoorde persoon zal hebben gemaakt. Dat daarbij de rechter, die op alle omstandigheden heeft te letten, bij de waardeering der getuigenis ook kan doen wegen, dat een bepaald persoon een eed dan wel een belofte heeft afgelegd, spreekt wel van zelf.

De voorgestelde regeling bepaalt dus geenszins, dat een ongeloovige op zijn woord, de geloovige eerst na een verklaring onder eede zal worden geloofd. Het is mogelijk, dat in een bijzonder geval noch de een noch de ander zal worden geloofd. Eerst nadat onder eede of belofte een verklaring is afgelegd, volgt het onderzoek van de zijde van den rechter, of de aldus afgelegde verklaring wel geloof verdient. Van een grootere of kleinere betrouwbaarheid a priori is dus bij dit wetsontwerp geen sprake.

Het stelsel van dit ontwerp is dan ook in Tweede Kamer door

allen aanvaard — het blijkt uit de behandeling der daar ingediende motie en amendementen — als een aannemelijke voorziening met betrekking tot hen die niet tot een kerkgenootschap behooren, zij het dan ook door sommige leden slechts bij wijze van tijdelijken maatregel. En ook uit het Voorloopig Verslag, dat thans beantwoord wordt, schijnt te mogen worden afgeleid, dat ook de tegenstanders in deze Kamer geen bezwaar zouden hebben tegen een noodregeling in den geest van het in de Tweede Kamer behandelde amendement, dat hierop neerkwam, dat voor hen, die tot een kerkgenootschap behooren, de toestand geheel ongewijzigd zou blijven, terwijl voor hen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, voorshands de regeling zou worden ingevoerd, die het aanhangige wetsontwerp als algemeene regel voor *allen* voorstelt. De ondergeteekenden kunnen echter niet nalaten op te merken, hoe inconsequent het is, de regeling van dit wetsontwerp als een „belediging voor het geloof” aan te merken, doch tegelijkertijd tegen de bedoelde noodregeling zich niet te verzetten.

Indien ooit, zou juist bij een dergelijke beperkte regeling, die door de Regeering alleen ter wille der urgentie en als van tijdelijken aard niet onaannemelijk werd geacht, kunnen worden gesproken van een bevoorrechtiging der atheïsten, die voor het meerendeel zeker niet tot een kerkgenootschap behooren. Bij zoodanige wetsbepaling zou met hun gemoedsbezwaren tegen het afleggen van den eed wel worden rekening gehouden, doch op de gemoedsbezwaren van de tot een kerkgenootschap behorende personen zou geen acht worden geslagen. Het komt den ondergeteekenden voor, dat de gemoedsbezwaren van deze laatsten evenveel recht op eerbiediging hebben als die der atheïsten, en dat juist uit eerbied voor het geloof een beperkte regeling, als door de drie leden der Tweede Kamer voorgesteld, achterstaat bij de in dit ontwerp van wet neergelegde. Volkomen juist is, wat het hoofdartikel van De Nederlander van 9 April l. l. over dit amendement opmerkt: „De aanneming van het amendement zou een speciaal „voorrecht” — zooals het wordt genoemd — in het leven hebben geroepen ten bate juist van een groep, die in christelijke bladen als menschen „sans Dieu ni maitre” worden aangeduid; welke groep dan in werkelijkheid een triomf zoude hebben behaald”.

Tegen de voorgestelde regeling is voorts nog dit bezwaar geuit dat door deze regeling, die, naar het Verslag ten onrechte beweert, „den eed zoo goed als facultatief” zou maken, „het Christelijk of liever het godsdienstig karakter onzer natie wordt op de achtergrond geschoven”. De ondergeteekenden ontkennen dat dit karakter in gevaar wordt gebracht door een wetsontwerp dat juist uitdrukkelijk de eedsverplichting op den voorgrond stelt en aldus zal blijken van het bewustzijn van den wetgever, dat over het algemeen het aanroepen van Gods naam een bijzonderen waarborg geeft voor het spreken van de waarheid. En even onverdedigbaar is het te spreken van een facultatiefstelling bij een ontwerp, dat een bijzondere toetsing eischt, om tot een belofte te kunnen geraken.

Bij de verschillende beschouwingen over het eedsvraagstuk is deze moeilijkheid steeds overheerschend geweest: hoe te vereenigen het door allen erkende Staatsbelang, om den eed als waarborg voor het spreken van waarheid te behouden, met dat andere groote belang, de gewetensvrijheid, waarmede in strijd is dat sommigen, tot den eed gedwongen, genoodzaakt worden hetzij tot een schijn van Godsgeloof hetzij tot een godsdienstige handeling die hun conscientie hun verbiedt.

De moeilijkheid deze twee groote belangen met elkander te kunnen vereenigen, was de quintessence van ieder eedsdebat. Telkens weer bleek, dat het behoud der geldende regeling uit een oogpunt der gewetensvrijheid niet te verdedigen was. Maar anderzijds zou een stelsel van vrije keuze hierop neergekomen zijn, dat juist zij, voor wie het behoud van den eed noodzakelijk was, bij voorkomende gelegenheden van de vrijheid, om in plaats van een eed een belofte af te leggen, zouden misbruik maken.

Bij de uitvoerige beraadslagingen over de interpellatie van het lid der Tweede Kamer mr. HEYDENRIJCK in 1881 werd voor deze moeilijkheid geen goede oplossing gevonden. En aldus moest Minister MODDERMAN, op wien de tegenstanders van dit wetsontwerp zich thans beroepen, zich wel bepalen tot een bestrijding van hen, die een meer tegemoetkomende houding tegenover gemoedsbezwaren bepleitten.

Wie echter de Handelingen naleest, zal bemerken, dat Minister MODDERMAN niet daarom bezwaar had tegen een billijker regeling der eedsverplichting, omdat hij hieruit vreesde een nadeel voor het geloof, doch voornamelijk om de zuiver practische reden, dat het hem niet doenlijk scheen een voldoende waarborg te verkrijgen, dat zij, die den eed om gemoedsbezwaren zouden weigeren, deze gemoedsbezwaren niet zouden hebben „uitgedacht, om zich aan de vervulling van een staatsplicht te onttrekken”. Dezelfde Minister MODDERMAN gaf tevens te kennen dat eerbiediging van ondubbelzinnig blijkende gemoedsbezwaren op zich zelf zou zijn „geheel overeenkomstig de ratio van den eed”. De moeilijkheid was slechts, hoe de oprechte gemoedsbezwaren van de voorgewende te onderscheiden.

Sinds dien is de leer van het „toetsingsrecht” van den rechter meer op den voorgrond getreden als proeve van oplossing. In Noorwegen in 1893 bij de wet ingevoerd, is dit stelsel gaandeweg ook in Nederland meer en meer bekend geworden en vond het aanhangers onder de verschillende partijen.

De Staatscommissie voor de herziening van het Wetboek van Strafvordering aanvaardde het stelsel als wenschelijk voor de getuigenverklaringen in strafzaken. Zij kwam tot het volgende ontwerp artikel: „In alle gevallen, waarin een beëdiging ingevolge de bepalingen van dit wetboek is voorgeschreven, legt de te beëdigigen persoon af den eed of, indien zijn godsdienstige gezindheid hem het afleggen van een eed verbiedt, de belofte of verklaring. Indien de rechter bij wien de beëdiging moet plaats vinden, op de opgave van den persoon oordeelt dat bij deze gewichtige gewetensbezwaren tegen het afleggen

van een eed bestaan, treedt eveneens voor den eed de belofte of de verklaring in de plaats". (art. 126).

Niet alleen deze Staatscommissie aanvaardde dezelfde gedachte, die aan dit wetsontwerp ten grondslag ligt. Ook de Minister REGOUT, die de vorige tot de vormvraag beperkte wettelijke regeling ten aanzien van het eedsvraagstuk heeft verdedigd, heeft zoowel in de schriftelijke als in de mondelinge beraadslagingen over dat wetsontwerp juist de hier voorgestelde regeling als een toekomstige oplossing van het eedsvraagstuk bepleit. In de Memorie van Antwoord schreef deze Minister: „Den ondergeteekende staat een regeling in de toekomst voor den geest volgens welke de belofte zal mogen worden afgelegd door een ieder, die verklaart gemoedsbezwaren te hebben tegen de eedsaflegging, tenzij de rechter de waarachtigheid van deze verklaring in twijfel trekt.” (Bijlagen Handelingen Tweede Kamer, Zitting 1910/1911 n°. 128, Memorie van Antwoord, bladz. 6). En bij de mondelinge beraadslagingen gaf Minister REGOUT meermalen een beschouwing in denzelfden geest, beschouwingen, welke kort en duidelijk in dezen éénen zin werden herhaald: „Ik wensch vrijheid een belofte af te leggen, met den waarborg van het toetsingsrecht van den rechter.”

Dat dit niet slechts was de individueele opvatting van Minister REGOUT, maar die van het vorige Kabinet in zijn geheel, bleek bij de behandeling der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1910 in de Eerste Kamer. Op 2 Februari 1910 heeft Minister HEEMSKERK als woordvoerder der Regeering in deze Kamer een uitvoerige beschouwing over het eedsvraagstuk gegeven, waarbij de regeling, die in dit wetsontwerp is neergelegd, op niet te verbeteren wijze werd verdedigd (*Handelingen Eerste Kamer 1909—1910*, bladz. 283 en 284). En ook te voren was in de Memorie van Antwoord op de Algemeene beschouwingen der Staatsbegroting in gelijken zin verklaard „dat aan den rechter de bevoegdheid behoort te worden gelaten om hen, die geroepen worden den eed af te leggen, op grond van ernstige gemoedsbezwaren van het afleggen van den eed te ontheffen.” In de uiteenzetting van dit stelsel kwamen deze woorden voor, die thans wel in herrinnering mogen worden gebracht: „Dat het onrechtvaardig zou zijn, den een tot den eed te dwingen, den ander op grond van gemoedsbezwaren van den eed te ontheffen, kan niet worden ingezien. Waar de Overheid alle waarborgen kan eischen voor een deugdelijke rechtsbedeeling noodzakelijk, heeft zij het recht verklaring onder eede te eischen. Dat zoodanige verklaring niet geëischt wordt van hem, die daartegen gegronde gemoedsbezwaren heeft, is geen begunstiging noch bevoorrechtiging, doch is gevolg van de verplichting der Overheid om redelijke gemoedsbezwaren te eerbiedigen ”

Behoeft het thans nog nader betoog, hoe verwonderd en teleurgesteld de ondergeteekenden waren, toen hun bleek van den zoo hevigen tegenstand, die tegen dit wetsontwerp is ontstaan?

Door de gewijzigde jurisprudentie van den Hoogen Raad is een

noodtoestand geboren, die, hierop kan niet genoeg worden gewezen, dringend voorziening eischt. Deze voorziening nu is door de Regeering gezocht in een richting, welke geheel overeenstemt met die, welke is aanbevolen door een wetenschappelijke Commissie. aanbevolen óók door den Minister van Justitie en diens ambtgenooten zelf uit het vorig Kabinet. De voorgestelde voorziening vereenigt in zich èn de eerbiediging van oprechte gemoedsbezwaren van een ieder, zoowel van hen die wèl als van hen die niet tot een kerkgenootschap behooren èn tevens waarborgen, dat geen voorgewende gemoedsbezwaren tot eedsvrijstelling zullen leiden.

Tegen een dergelijke voorziening is nu een ongedacht zwaar verzet ontstaan. Een verzet echter, dat niet opbouwend is, doch dat zich zelf schetst in deze bewoordingen: „*wat* echter gedaan moet worden, achtten zij een kwestie van latere zorg, als dit ontwerp als geheel onaannemelijk eenmaal verworpen zal zijn”.

Maar die „latere zorg” zou dan zijn een zorg van het onmiddellijk heden. Dit wetsontwerp is geen voorstel, dat uit vrijen wil der Regeering aan de Staten-Generaal is aangeboden. Het wetsontwerp is een uitvloeisel van *nood* en, indien deze regeling niet tot wet zal worden verheven, zal een andere noodzakelijkerwijze moeten en wel dadelijk moeten komen.

Het is waar, dat in het Voorloopig Verslag door eenige leden met een beroep op het „*De minimis non curat Praetor*” betoogd is, dat men het kleine aantal menschen, die het bestaan van een persoonlijk Opperwezen ontkennen, maar moest „uitschakelen”. Daartegenover schijnt gelukkig de „vrij algemeene” erkenning, dat een regeling van het eedsvraagstuk niet uit kon blijven, er op te wijzen, dat de groote meerderheid met de ondergeteekenden van oordeel is, dat eenerzijds een reeks van medeburgers niet buiten de wet mag worden gesteld, anderzijds de Staatsmachine, die vaak hun medewerking niet kan missen, niet in haar gang mag worden belemmerd.

Maar als men dergelijke noodzakelijkheid eener regeling erkent en het voorgedragen stelsel niet wenscht, moet toch een betere en aannemelijker oplossing voor oogen staan!

Vrije keuze? Maar het schijnt niet aannemelijk, dat hij die vreest dat door het aanhangige voorstel het godsdienstig karakter onzer natie op den achtergrond zal worden geschoven, aan een zuivere facultatiefstelling de voorkeur zou geven.

Onbepaalde eedswang? Maar kunnen zij, die den eed waarlijk hoog willen houden, wenschen, dat ongeloofigen Gods naam zullen moeten aanroepen en aldus tot profanatie worden gedwongen?

Zullen dan de tegenstanders van dit ontwerp moeten terugkomen tot het in de Tweede Kamer behandelde amendement? Voorziening dus alleen voor hen, die niet tot een kerkgenootschap behooren? Maar dan vergete men niet, dat dit amendement, destijds als dadelijke oplossing van een noodtoestand verdedigbaar, nu als argument tot verwerping juist zou leiden tot een uitstel, dat wellicht fataal zat blijken te zijn. En dat juist ter wille van de eerbiediging van uit

diepe godsdienstige overtuiging voortkomende gemoedsbezwaren een dergelijke regeling in waarde achterstaat bij de thans voorgestelde, schijnt overtuigend aangetoond.

De Minister van Justitie,

B. ORT.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

J. LOUDON.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

CORT V. D. LINDEN.

De Minister van Marine,

J. J. RAMBONNET.

De Minister van Financiën,

TREUB.

De Minister van Oorlog,

BOSBOOM.

De Minister van Waterstaat,

C. LELY.

De Minister van Landbouw,

Nijverheid en Handel,

POSTHUMA.

De Minister van Koloniën,

TH. B. PLEYTE.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 15 Mei 1915.

VAN SWAAY.

VAN DER HOEVEN.

VAN DEN BERG.

VERHEIJEN.

WOLTJER.

Na een driedaagsch debat, op 15, 16 en 17 Juni 1915, is het wetsontwerp in de openbare vergadering der Eerste Kamer van 17 Juni 1915 met 23 tegen 17 stemmen *verworpen*. (Handelingen Eerste Kamer 1915/14 blz. 360 — 398). De rechterzijde achtte onder de tegenwoordige tijdsomstandigheden, tijdens den godsvrede, een *algemeene* regeling van het eedsvraagstuk, gelijk deze wetsvoordracht inhield, niet gewenscht. Niet om zijn inhoud, maar als gevolg van den politieken partijstrijd is het ontwerp ten onder gegaan.

Eén enkel punt uit de beraadslagingen wenschen wij even aan te stippen. Van meer dan ééne zijde werd het voor den rechter zulk eene moeilijke, om niet te zeggen onmogelijke, taak geoordeeld om te beslissen of bij een te beëedigen personen werkelijk oprecht gemeende gemoedsbezwaren tegen het afleggen van den eed bestaan en of hij dus tot den eed gedwongen moet worden dan wel tot het afleggen eener belofte (bevestiging) kan worden toegelaten. Mr. Bosch van Oud-Amelisweerd merkte in dit verband o. a. op: „Dit bezwaar zou minder zwaar wegen, indien, zooals bij de militaire rechtspraak het gebruik is, de getuige ná het afleggen der verklaring zich zou moeten uiten over het bestaan van gemoedsbezwaren tegen eedsaflegging, omdat de rechter dan een beteren kijk op den getuige zou kunnen hebben”. (Handelingen blz. 372). Ook hierin zou dus gelegen zijn een argument voor den eed in *assertorischen* vorm.

Red.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 10 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. A. van Soest.

Aan een militieplichtige, in dienst als vrijwilliger maar als zoodanig afgevoerd en teruggebracht tot de positie van miliciens, moet vóórdat hij met groot verlof vertrekt, worden bekendgemaakt dat hij onder de militaire tucht staat. Hiervan is i. c. niet gebleken, zoodat wanneer hij daarna niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, het C. W. L. in verband met artt. 98 j°. 74 der militiewet niet van toepassing is, zijnde er in dit geval geen recht van strafvordering aanwezig. Vrijspraak.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 21 Juli 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's Gravenhage op 21 April 1914 gewezen in de zaak tegen S., oud 29 jaar, geboren te Delfshaven (thans gemeente Rotterdam), miliciensstukrijder bij het 1e Regiment Veld-Artillerie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad n°. 35) en der

artikelen 6, 74, 92, 93, 94, 97 en 98 der Militiewet, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan;

„eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, „door als verlofganger der militie niet te voldoen aan eene te zijnen „aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, opgevolgd door „vrijwillige aanmelding, doch niet binnen vier weken, misdrijf ten „aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met „eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd „door arrestatie”, en deswege veroordeeld tot eene militaire detentie van veertien dagen, onder bepaling dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad zijnde 9 April 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 2 October 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden S., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad wanneer wordt uiteengezet waarom het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande op den beklaagde toepasselijk is, alzoo eischer in hooger beroep, ten eenre

en

genoemden S., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht en op de verklaring van den ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuige;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Miiitaire Arrondissement te 's-Gravenhage heeft terechtstaan ter zake dat hij te 's Gravenhage op den 29en Juli 1913 als verlofganger der militie niet heeft voldaan aan de te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst bij het 2e Regiment Veld-Artillerie aldaar, waartoe hij was aangewezen op grond van de eerste zinsnede 1e van artikel 94 der Militiewet tot het ondergaan van kwartier-arrest hem door den Militie-Commissaris te Rotterdam opgelegd, zijnde hij den 8en September 1913 als deserteur afgevoerd en voortdurend afwezig gebleven tot hij zich op 1 April 1914 heeft aangemeld bij het 1e Regiment Veldartillerie te Utrecht;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 21 April 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat door als verlofganger der militie niet te voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, opgevolgd door vrijwillige aanmelding, doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd door arrestatie, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire detentie van veertien dagen, met bepaling, dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 9 April 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Overwegende dat uit het aan gedaagde voorgehouden uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het 1e Regiment Veld-Artillerie blijkt, dat gedaagde op 13 Augustus 1904 zich vrijwillig heeft verbonden als huzaar voor zes jaren; dat hij op 30 Mei 1906 ter inlijving bij de Militie is bestemd en als zoodanig toegewezen aan het 1e Regiment Huzaren; dat hij op 12 Augustus 1910 als vrijwilliger is afgevoerd, tot de positie van milicien is teruggebracht, op dien datum met groot verlof is gegaan en op 13 Augustus 1910 is overgeplaatst als stukrijder bij het 1e Regiment Veld-Artillerie.

Overwegende dat uit een schrijven van 13 Juli 1914 van den Kolonel-Commandant van het 1e Regiment Veld-Artillerie aan den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht blijkt, dat gedaagde, nadat hij bij het 1e Regiment Huzaren op 12 Augustus 1910 als milicien met groot verlof is gezonden, en op 13 Augustus 1910 bij het 1e Regiment Veld-Artillerie is overgeplaatst, bij laatstbedoeld Regiment niet onder de wapenen is geweest;

Overwegende dat ingevolge artikel 74 van de Militiewet het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande op de manschappen der militie te lande van toepassing is voor de gevallen, in het artikel omschreven, van het oogenblik af, waarop hun bij of na hunne inlijving is bekend gemaakt, dat zij onder de militaire tucht staan; dat een van deze gevallen voor de manschappen, die met groot verlof huiswaarts zijn gezonden, desertie betreft en de toepasselijkheid van genoemd Wetboek dan aanvangt zoodra zij, ingevolge het bepaalde in artikel 98 der Militiewet, als deserteur zijn afgevoerd;

Overwegende dat hieruit dus volgt, dat een met groot verlof huiswaarts gezonden milicien, als deze gedaagde, ter zake van bij het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande in verband met artikel 98 van de Militiewet strafbaar gestelde desertie, als aan dezen gedaagde is ten laste gelegd, slechts dan zal kunnen worden gestraft, wanneer hem bij of na zijne inlijving als milicien is bekend gemaakt, dat hij staat onder de militaire tucht;

Overwegende dat van zoodanige bekendmaking met betrekking tot dezen gedaagde in het vonnis van den Krijgsraad niets blijkt; dat daarin wel wordt overwogen, dat hem de krijgswetten zijn voorgelezen, maar eenig bewijs daarvoor in het vonnis niet is te vinden;

Overwegende dat bij een door het Hof bijzonderlijk naar dit punt ingesteld onderzoek, van eene bekendmaking met betrekking tot gedaagde als bovenbedoeld, welke dan zoude moeten hebben plaats gevonden op 12 Augustus 1910, nadat gedaagde als vrijwilliger was afgevoerd en vóór dat hij dien dag met groot-verlof ging, niets is aan den dag gekomen; dat gedaagde in zijne verklaringen hieromtrent zeer onzeker was; de getuige S., opper-wachtmeester-administrateur bij het 1e Regiment Huzaren, verklaarde, dat het bij het regiment niet de gewoonte was, dat in soortgelijke gevallen de krijgswetten werden voorgelezen of eene bekendmaking op andere wijze van het staan onder de militaire tucht geschiedde, terwijl van het aanwezig zijn van eenig proces-verbaal of geschrift omtrent hetgeen destijds met betrekking tot gedaagde is geschied, niets is gebleken;

Overwegende dat dus ter zake van het aan gedaagde te laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig was, hij behoort te worden vrijgesproken en het hem veroordeelend vonnis van den krijgsraad niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 62 van 's Hofs Provisioneele Instructie en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den krijgsraad in het eerste militaire arrondissement, op 21 April 1914 ten laste van gedaagde gewezen;

Verklaart dat ter zake van het aan gedaagde te laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig was en spreekt gedaagde vrij;

Ontzett allen anderen eisch. (1)

(1) In verband met de vraag bij bovenstaande Sententie beslist, zie men ook de opmerking van Mr. van Lanschot in de vergadering der Eerste Kamer van 10 Juni 1915 (Handelingen blz. 312).

„Voorts — zegt Mr. v. L. — wensch ik de aandacht van den heer Minister nog te vestigen op de omstandigheid, dat in sommige gevallen niet voldoende rekening wordt gehouden met art. 74 der Militiewet.

Herhaaldelijk komt het voor, dat aan vrijwilligers die bij de militia worden ingelijfd, bij of na die inlijving de krijgswetten niet meer worden voorgelezen, zoodat op hen het Crimineel Wetboek voor de Landmacht en het Reglement op de Krijgstucht niet van toepassing zijn. Hierin ware ten spoedigste te voorzien.”

De Minister van Oorlog antwoordde hierop (Handelingen blz. 316):

„Wat betreft het voorlezen van de krijgswetten aan vrijwilligers, die in de positie van miliciens worden teruggebracht, wil ik zeer gaarne overwegen daaromtrent een voorschrift te geven. Het verwondert mij dat hierdoor moeilijkheden zijn ontstaan, al moet ik dit op de mededeeling van den voorzitter van den krijgsraad van 's-Hertogenbosch wel aannemen; maar het verwondert mij, omdat, wanneer men aan zulk een milicien vraagt of hem de krijgswetten zijn voorgelezen, hij met gerust geweten die vraag bevestigend kan beantwoorden, naardien die voorlezing toch heeft plaats gehad; zij het dan toen hij nog vrijwilliger was. Ik begrijp dus niet, dat er moeilijkheden in rechten kunnen zijn, maar ik zeg gaarne overweging van deze aangelegenheid toe.”

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 13 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. F. A. van Engen.

Verduistering door een militairen oppasser van geld hem ter hand gesteld door een officier voor het koopen van haver tot bijvoering van diens paard. Toegepast is art. 321 j^o. 44 W. v. S., niet art. 359 W. v. S. waartoe de A. F. had geconcludeerd.

De krijgsraad heeft ten onrechte beslist dat niet bewezen zou zijn dat de beklagde zich het hem ter hand gestelde geld heeft toegeëigend.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 25 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te 's-Gravenhage op 9 September 1914 gewezen in de zaak tegen V. oud 25 jaar, geboren te Weesperkarspel, milicien stukrijder bij het 2de Regiment Veld-Artillerie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van hetgeen hem bij dit vonnis is te laste gelegd;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 6 October 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden V. ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad, en dat de gedaagde alsnog, bij Sententie van den Hove, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 27, 84 en 359 van het Wetboek van Strafrecht en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), zal worden schuldig verklaard aan:

„als ambtenaar geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, verduisteren”, en deswege veroordeeld tot dertig dagen gevangenisstraf met bepaling dat de tijd, door den beklagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van 27 Augustus 1914 tot 9 September 1914 in mindering zal worden gebracht, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden V. gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd, dat het den hove behage gemeld vonnis te bevestigen en mitsdien den gedaagde vrij te spreken van het hem te laste gelegde;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof is in het midden gebracht en op de verklaring van den ter terechtzitting van het Hof gehoorde getuige B.

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat de gedaagde voor den krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Haarlem in den loop der maand Augustus 1914, als paardenoppasser in dienst bij den eerste-luitenant regiments-adjudant B. van het 10e Regiment Infanterie, opzettelijk geldstukken tot een totaal bedrag van f 1,76, welke gelden hem door genoemden officier waren ter hand gesteld om haver te koopen voor diens rijpaard, met de verzorging waarvan hij, gedaagde, was belast en welke gelden toebehoorden aan genoemden officier, althans aan een ander dan hem, gedaagde, en welke hij anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 9 September 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard en hem daarvan heeft vrijgesproken.

Overwegende dat aan gedaagde na zijne inlijving de mededeeling is gedaan, dat hij onder de militaire tucht staat, welke mededeeling is vervat in de voorlezing der krijgsartikelen, welke voorlezing ten aanzien van gedaagde is geschied blijkens zijne erkenning en de desbetreffende, ten processe overgelegde, hem voorgehouden akte, inhoudende dat hem de krijgsartikelen voor het krijgsvolk te lande vastgesteld, duidelijk zijn voorgelezen, welke akte is opgemaakt te 's Gravenhage den 28en September 1909 en door den eerste-luitenant S. en den wachtmeester B. met gedaagde ondertekend;

Overwegende dat gedaagde, blijkens ten processe overgelegd hem voorgehouden uittreksel uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het 2e Regiment Veld-Artillerie, daarbij werd ingelijfd als loteling van de lichting van 1909 uit de gemeente Weesperkarspel op 27 September 1909:

Overwegende dat gedaagde ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard: In de maand Augustus 1914 was ik gedetacheerd bij het 10e Regiment Infanterie te Haarlem en was ik oppasser van den luitenant B. Het paard van dien luitenant moest ik verzorgen. De luitenant had mij opdracht gegeven om dat paard bij

te voeren en wel twee Kg. haver meer te geven dan de haver, welke van Rijkswege verstrekt werd. De luitenant had mij één gulden gegeven om haver te koopen en ik heb één keer voor 24 cent haver gekocht. Later heb ik nog één gulden van den luitenant B. ontvangen. Het is waar dat ik bij den luitenant ben gekomen en gezegd heb, dat het geld voor de haver op was en ik nieuw geld moest hebben en ik toen van den luitenant weder één gulden gekregen heb;

Overwegende dat gedaagde ter terechtzitting van het Hof op de vragen, waarom hij op zoo vreemde wijze heeft gehandeld en of het niet zijne bedoeling was het geld te houden, wanneer de luitenant het bedrog niet zoude hebben ontdekt, heeft geantwoord: Ik had het misschien wel aan de armen gegeven en er is nu niets meer aan te doen;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof is verklaard door den getuige B., eerste-luitenant-adjutant bij het 10e Regiment infanterie: Ik had in de maand Augustus 1914 beklaagde als paardenoppasser terwijl hij van hoogerhand als paardenoppasser was aangewezen. Ik heb beklaagde de last verstrekt, dat hij mijn paard moest bijvoeren en elken dag twee Kg. haver extra moest geven. Dit had ik met beklaagde besproken, terwijl ik aan hem overgelaten had om de haver te koopen, bij wien hij wilde. Eerst heb ik beklaagde één gulden gegeven om haver te koopen. Na eenige dagen is beklaagde bij mij gekomen en zeide, dat het geld op was en hij reeds twee keer geld had voorgeschoten. Ik heb toen aan beklaagde weer één gulden gegeven om daarvoor haver te koopen. Op zekeren dag kwam er een brief van den paardenarts van de divisie, waarin verzocht werd te letten op de voor de paarden bestemde haver. Daarom ben ik naar den stal gegaan, waar ik beklaagde aantrof. Aan beklaagde heb ik toen gevraagd om mij wat haver te geven die van Rijkswege verstrekt werd en een hoeveelheid haver, die hij voor mijn paard gekocht had. Beklaagde zeide dat de haver, die hij voor mij particulier gekocht had, juist op was en hij daarvan niets meer kon verstrekken. Hij zeide, dat het paard het dien morgen bij het voeren gehad had. Beklaagde deelde mij dit mede onder een hoog roode kleur. Ik ben toen naar de leverancier van de haver gegaan — beklaagde had mij diens adres opgegeven — en heb gevraagd hoe dikwijls hij haver aan beklaagde verkocht had. Ik had beklaagde gelast om het paard bij te voeren en hem extra haver te geven, die ik zelf van mijn eigen geld betaalde. Het door mij gebruikte paard was een Rijkspaard;

Overwegende dat is verklaard door den getuige P., fourage-handelaar te Haarlem: Beklaagde is éénmaal 's morgens geweest om twee kilogram haver te koopen en na dien tijd niet meer teruggekomen. Wel is hij meermalen voorbij gekomen en ik had aan mijne knechts opgedragen, hem, indien hij kwam, twee kilogram haver te geven à f 0.24;

Overwegende dat alzoo door de in onderling verband en samenhang beschouwde aanwijzingen, voortvloeiende uit den boven

weergegeven inhoud van: de eigen erkenningen van gedaagde, ter terechtzitting gedaan, en de verklaringen der getuigen B. en P., wettig en overtuigend bewezen is, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is te laste gelegd met dien verstande, dat de gelden toebehoorden aan den eerst-luitenant regiments-adjutant B.

Overwegende dat wel in het vonnis van den Krijgsraad is overwogen, zulks om reden te geven waarom niet wettig en overtuigend bewezen zoude zijn hetgeen aan gedaagde is te laste gelegd en hij daarvan dus zou behooren te worden vrijgesproken, dat het bewijs ontbreekt, dat gedaagde zich de bewuste gelden (waarvan het bedrag ten beloope van f 1.76 aan den eerste-luitenant B. is teruggegeven uit gedaagdes portemonnaie) heeft toegeeeigend, maar deze overweging niet juist is; dat immers gedaagde, door aan den genoemden luitenant in strijd met de waarheid mede te deelen, dat de hem, gedaagde, eerst verstrekte gulden op was en hij reeds tweemaal het geld voor de haver had voorgeschoten, en door van dien luitenant opnieuw geld voor het koopen van haver te vragen, duidelijk heeft getoond, dat hij niet van zins was hetgeen er van den eersten gulden nog over was voor den aankoop van haver te besteden maar dit zelf wilde behouden, terwijl hij met betrekking tot den tweeden gulden dit eveneens heeft doen zien, zoowel door den luitenant diets te maken, dat hij reeds in voorschot was als door aan den luitenant op diens vraag om eene hoeveelheid van de bijgekochte haver, in strijd met de waarheid, te antwoorden: dat die haver juist op was en het paard dien morgen de haver bij het voeren gehad had; dat onder deze omstandigheden, waar de toeëigening had plaats gevonden, het rechtens dan ook niet ter zake doet of gedaagde, nadat zijne verkeerde handelwijze door den getuige B. was aan het licht gebracht, in het bezit bleek van meer geld dan het door hem achtergehouden bedrag;

Overwegende dat dus het vrijsprekend vonnis van den Krijgsraad niet in stand kan blijven;

Overwegende dat het ten laste van gedaagde bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: „verduistering gepleegd door een ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon — die „bij het begaan van het strafbaar feit gebruik heeft gemaakt van „gelegenheid hem door zijn ambt geschonken”;

Gezien de artikelen 74 der Militiewet; 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande; 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64); 27, 44, 84, 321 van het Wetboek van Strafrecht; 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, op 9 September 1914 in deze zaak gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met gedaagdes schuld daaraan, hetgeen aan gedaagde is te laste gelegd met dien verstande,

dat de gelden toebehoorden aan den eerste-luitenant regiments-adjutant B.;

Qualificeert het bewezen verklaarde als: verduistering gepleegd door een ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon — die bij het begaan van het strafbaar feit gebruik heeft gemaakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene gevangenisstraf van ééne maand met bepaling, dat de tijd, door gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van deze rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf van twintig Augustus tot negen September 1914 in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt allen anderen eisch; (1)

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Een schepeling die, wetende dat zijn schip op 13 Juni van Willemsoord naar West-Indië zal vertrekken, op 11 Juni achterblijft van verlof en zich op 14 Juni weder vrijwillig aanmeldt in de Marinekazerne te Amsterdam, terwijl zijn schip onderwijl is vertrokken, is slechts krijgstuchtelijk strafbaar. Art. 146 C.W.W. spreekt algemeen en zonder eenige beperking van „terugkomen”, hetgeen evenals het zich „in arrest begeven” van art. 142, kan geschieden overal waar zich een openbaar gezag bevindt, bevoegd en in staat om een schepeling in arrest te stellen en aan de marineautoriteiten over te leveren.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 18 September 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 12 Augustus 1914 gewezen in de zaak tegen E.,

(1) Deze Sententie is ook opgenomen in W. 9706. Zij gaf aan Mr. C. P. Zaaijer aanleiding tot enkele opmerkingen, opgenomen als Ingezonden bijdrage in datzelfde Weekblad.
Red.

oud 20 jaar, geboren te Utrecht, tamboer 2e klasse, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 135, 137, 145 en 162 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad No. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad No. 64), der Wet 14 Februari 1887 (Staatsblad No. 35) en der artikelen 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

„desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, „door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van „den bodem waarop hij dient afwezig te blijven, zonder de reden „van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen” en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van zes weken, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert 13 Juli 1914 vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de opgelegde straf in mindering zal strekken;

Welke Advocaat-Fisikaal, verzocht en bij beschikking van 29 September 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den Exploiteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden E., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, — alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden E. gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is verklaard, zich ten deze te willen gedragen naar het oordeel van het Hof;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtstaan ter zake dat hij in tijd van vrede, dienende aan boord van Hare Majesteits „Heemskerck”, van een hem verleend verlof hetwelk op den 11en Juni 1914 aan boord van dien bodem te Willemsoord een einde nam, niet is teruggekeerd en sindsdien voortdurend en zonder vergunning langer dan acht dagen na het eindigen van het verlof van dien bodem afwezig is gebleven, immers hebbende hij, beklagde, zich wel in den avond van 14 Juni 1914 te omstreeks halfelf vrijwillig in de Marine-Kazerne te Amsterdam teruggemeld, doch zijnde het voor hem, beklagde, toen niet meer mogelijk binnen acht dagen na het eindigen van zijn verlof aan boord van Hare Majesteits „Heemskerck” terug te zijn, vermits dat schip inmiddels op 13 Juni 1914 met bestemming West-Indië naar zee was vertrokken,

zijnde het aanstaand vertrek van zijn schip met gemelde bestemming hem, beklaagde, bij zijn ongeoorloofd achterblijven bekend;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 12 Augustus 1914 gewezen vonnis, dit aan gedaagde te laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; het aldus bewezene heeft gequalificeerd als: desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van den bodem waarop hij dient afwezig te blijven, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van zes weken, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert 13 Juni 1914 voor de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de opgelegde straf in mindering zal strekken;

Overwegende dat de telastelegging o.a. inhoudt, dat het aan gedaagde verleend verlof op 11 Juni 1914 aan boord van Hare Majesteits „Heemskerck” te Willemsoord een einde nam en dat hij in den avond van 14 Juni 1914 te omstreeks half elf vrijwillig in de Marinekazerne te Amsterdam zich heeft teruggemeld;

Overwegende dat hieruit volgt, dat de correctie van dezen schepeling, ingevolge de bepaling van artikel 146 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, aan de krijgstucht had behooren te zijn overgelaten, zijnde hij immers binnen acht dagen na het eindigen van zijn verlof teruggekomen;

Overwegende dat wel, blijkens den verderen inhoud van de telastelegging, de steller van oordeel was, dat dit terugkomen had moeten geschieden aan boord van Hare Majesteits „Heemskerck”, aan boord dus van den bodem, waar het verleend verlof een einde nam, maar deze opvatting geen steun vindt in de bepaling van gemeld artikel 146, welke algemeen en zonder eenige beperking spreekt van „terugkomen” en daaronder — ook eene vergelijking van den op artikel 142 terugslaanden aanhef van artikel 144 met artikel 142 leert dit — verstaat wat in artikel 142 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water wordt genoemd: „vrijwillig en zonder achterhaald te zijn zich in arrest begeven”, hetgeen kan geschieden overal waar zich een openbaar gezag bevindt bevoegd en in staat om een schepeling in arrest te stellen en aan de marine-autoriteiten over te leveren; dat blijkbaar de Wetgever, toen hij zijne bepalingen omtrent vrijwillige terugkomst stelde en daaraan het voorrecht van disciplinaire bestraffing verbond, zich heeft laten leiden door deze alleszins juiste gedachte, dat een schepeling, die aan zijne ongeoorloofde afwezigheid reeds spoedig vrijwillig een einde maakt en zich zelve komt aanbieden om de straf te ondergaan voor zijne verkeerde handelwijze, die dus reeds spoedig daadwerkelijk blijkt geeft niet te willen volharderen in het bedreven kwaad, aanspraak mag maken op eene minder strenge behandeling dan hem anders ten deel zou moeten vallen;

Overwegende dat eene opvatting als in de telastelegging doorstraalt,

immers ook aanleiding zoude geven tot grove onbillijkheden, omdat de schepeling, die binnen den in de Wet genoemden termijn vrijwillig wenschte terug te komen, van het voorrecht van disciplinaire bestraffing verstoken zoude moeten blijven, wanneer zijn schip inmiddels naar elders was vertrokken ook wanneer van dit wellicht plotselinge vertrek bij den aanvang van zijne ongeoorloofde afwezigheid hem niets bekend was;

Overwegende dat voorzeker die onbillijkheid niet bestaat in een geval als in de telastelegging omschreven, aangezien immers volgens de telastelegging aan dezen gedaagde bij zijn ongeoorloofd achterblijven het aanstaand vertrek van zijn schip met bestemming West-Indië bekend is geweest; dat het dan ook alleszins begrijpelijk zoude zijn geweest, wanneer de Wetgever dit z.g.n. „achterzeilen van het schip” hadde onttrokken aan de werking der bepaling van meergemeld artikel 146, maar hij zulks, om welke redenen dan ook, heeft nagelaten en aan deze in de practijk gevoelde onvolledigheid der Wet niet mag worden te gemoet gekomen door aan bedoelde bepaling eene meer beperkte strekking toe te kennen, dan zij naar woord en bedoeling heeft en zulks te minder nog, waar alsdan de minder slechten het met de kwaden zouden hebben te ontgelden;

Overwegende dat, waar dus voor den Fiskaal ter zake van het aan gedaagde te laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig was, het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad niet in stand kan blijven en gedaagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie, 146 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water en 185 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 12 Augustus 1914 ten laste van gedaagde gewezen;

Verklaart dat ter zake van het aan gedaagde te laste gelegde geen recht tot strafvordering aanwezig is en spreekt hem vrij;

Verstaat dat de correctie van gedaagde wegens het hem te laste gelegde feit, ter zake waarvan hij echter bereids voorloopige hechtenis van zes weken heeft ondergaan, aan de krijgstucht wordt overgelaten;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Een schepeling die, wetende dat hij op 23 November per particulier stoomschip met een transport naar O. I. moet vertrekken, op 21 November achterblijft van verlof en zich op 25 November weder vrijwillig terugmeldt, is slechts krijgstuchtelijk strafbaar. Art. 146 C. W. W. spreekt algemeen en zonder eenige beperking van „terugkomen” hetgeen evenals het zich „in arrest begeven” van art. 142, kan geschieden overal waar zich een openbaar gezag bevindt, bevoegd en in staat om een schepeling in arrest te stellen en aan de marineautoriteiten over te leveren.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 2 October 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den krijgsraad te Willemsoord op 5 Augustus 1914 gewezen in de zaak tegen B. oud 21 jaar, geboren te Amsterdam, matroos 2e klasse, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 135, 137, 142, 144, 145, en 162 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad no. 35) en de artikelen 27, 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185, 189 en 219 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan:

„1o. desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door langer dan acht dagen na het eindigen van verlof van den bodem waarop hij dient afwezig te blijven;

„2o. desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem waarop hij dient afwezig te zijn;

„in beide gevallen zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen”

en deswege veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert 6 Juli 1914 voor de tenuitvoerlegging van het

vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de opgelegde straf in mindering zal strekken;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 13 October 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitteur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden B. ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, alzoo eischer in hooger beroep, ter eenre

en

genoemden B. gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove behage het vonnis van den krijgsraad te vernietigen en, opnieuw recht doende, gedaagde van het hem sub 1e. te laste gelegde vrij te spreken en, bij veroordeeling voor het sub 2e. te laste gelegde, de mate der op te leggen straf in overeenstemming te brengen met het gewicht van het gepleegde feit, door deze straf belangrijk te verlichten;

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat gedaagde voor den Krijgsraad te Willemsoord heeft terechtgestaan ter zake dat hij in tijd van vrede, dienende aan boord van Hare Majesteits „Bellona”;

1e. wetende dat hij was aangewezen om deel uit te maken van een transport marine-schepelingen, hetwelk op den 23en November 1912 per particulier stoomschip „Prinses Juliana” van de stoomvaartmaatschappij „Nederland” naar Oost-Indië zou vertrekken, van een hem verleend verlof, hetwelk op den 21en November 1912 aan boord van Hare Majesteits „Bellona” te Willemsoord een einde nam, niet is teruggekeerd en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich op den 25en November 1912 vrijwillig aan boord van laatstgemelden bodem heeft teruggemeld, op welk tijdstip voor hem echter de mogelijkheid niet meer bestond om met hem ten dienste staande middelen vóór het einde van acht dagen na het eindigen van zijn verlof, zich bij hoogergemeld transport te voegen, zijnde dit transport inmiddels op den 23en November 1912 naar Oost-Indië vertrokken;

2e. op den 28en November 1912 van dien bodem, liggende te Willemsoord, is weggelopen en sindsdien voortdurend en zonder vergunning van dien bodem afwezig is gebleven totdat hij zich op den 6en Juli 1914 vrijwillig heeft teruggemeld aan boord van Hare Majesteits Wachtschip te Willemsoord;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 5 Augustus 1914 gewezen vonnis, deze aan gedaagde te laste gelegde feiten, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; de aldus bewezen verklaarde feiten heeft gequalificeerd als: 1e. desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door langer dan acht dagen na het eindigen van verlof van den bodem waarop hij dient afwezig te blijven; 2e. desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van van den bodem waarop hij dient afwezig te zijn; — in beide gevallen zonder de redenen van afwezigheid ten genoegens des rechters te kunnen bewijzen; en te dier zake gedaagde heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert 6 Juli 1914 vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de opgelegde straf in mindering zal strekken;

Overwegende met betrekking tot hetgeen aan gedaagde in den aanhef en onder 1e is ten laste gelegd: dat dit deel der telastelegging o. a. inhoudt, dat het aan gedaagde verleend verlof op 21 November 1912 aan boord van Hare Majesteits „Bellona” te Willemsoord een einde nam en dat hij op 25 November 1912 vrijwillig aan boord van dezen bodem zich heeft teruggemeld;

Overwegende dat hieruit volgt dat de correctie van dezen schepeling voor het hem hier ten laste gelegde feit, ingevolge de bepaling van artikel 146 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water aan de krijgstucht had behooren te zijn overgelaten, zijnde hij immers binnen acht dagen na het eindigen van zijn verlof teruggekomen;

Overwegende dat wel, blijkens den verderen inhoud van dit deel der telastelegging, de steller van oordeel was, dat dit terugkomen had moeten geschieden bij het transport marine-schepelingen, hetwelk op 23 November 1912 per particulier stoomschip „Prinses Juliana” van de Stoomvaartmaatschappij „Nederland” naar Oost-Indië zou vertrekken, van welk transport gedaagde, zooals hij wist, ingevolge aanwijzing deel moest uitmaken, maar deze opvatting geen steun vindt in de bepaling van gemeld artikel 146, welke algemeen en zonder eenige beperking spreekt van „terugkomen” en daaronder — ook eene vergelijking van den op artikel 142 terugslaanden aanhef van artikel 144 met artikel 142 leert dit — verstaat wat in artikel 142 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water wordt genoemd: „vrijwillig en zonder achterhaald te zijn zich in arrest begeben”, hetgeen kan geschieden overal, waar zich een openbaar gezag bevindt, bevoegd en in staat om een schepeling in arrest te stellen en aan de marine-autoriteiten over te leveren en zeker wel in het bijzonder, als in dit geval, aan boord van het schip, waar het verleend verlof een einde heeft genomen; dat blijkbaar de wetgever, toen hij zijne bepalingen omtrent vrijwillige terugkomst stelde en daaraan het voorrecht van disciplinaire bestraffing verbond, zich heeft laten leiden door deze alleszins juiste gedachte,

dat een schepeling, die aan zijne ongeoorloofde afwezigheid reeds spoedig een einde maakt en zich zelven komt aanbieden om de straf te ondergaan voor zijne verkeerde handelwijze, die dus reeds spoedig daadwerkelijk blijkt geeft niet te willen volharden in het bedreven kwaad, aanspraak mag maken op eene minder strenge behandeling dan hem anders ten deel zoude moeten vallen;

Overwegende dat eene opvatting als in de telastelegging doorstraalt — welke opvatting in het vonnis van den krijgsraad is belichaamd in deze woorden, dat de schepeling zal moeten terugkomen ter plaatse, waar hij zich heeft te bevinden ter voldoening aan de verplichtingen uit zijn dienstverband voortvloeiende — immers ook aanleiding zoude geven tot grove onbillijkheden, omdat de schepeling die binnen den in de Wet genoemden termijn vrijwillig wenschte terug te komen, van het voorrecht van disciplinaire bestraffing verstoken zoude moeten blijven, wanneer de plaats bovenbedoeld voor hem niet meer bereikbaar was, ook wanneer hij dit bij den aanvang van zijne ongeoorloofde afwezigheid niet had kunnen voorzien;

Overwegende dat voorzeker die onbillijkheid niet bestaat in een geval als in de telastelegging omschreven, aangezien immers volgens de telastelegging aan dezen gedaagde bij zijn ongeoorloofd achterblijven bekend was zoowel dat hij was aangewezen om deel uit te maken van een transport naar Oost-Indië als dat dit transport op 23 November 1912 daarheen zoude vertrekken; dat het dan ook alleszins begrijpelijk zoude geweest zijn, wanneer de wetgever dit z.g. „achterzeilen van het schip” hadde onttrokken aan de werking der bepaling van meergemeld artikel 146, maar hij zulks, om welke redenen dan ook, heeft nagelaten en aan deze in de practijk gevoelde onvolledigheid der wet niet mag worden te gemoet gekomen door aan bedoelde bepaling eene meer beperkte strekking toe te kennen, dan zij naar woord en bedoeling heeft en zulks te minder nog, waar alsdan de minder slechten het met de kwaden zouden hebben te ontgelden;

Overwegende dat, waar dus voor den fiscaal ter zake van het feit, aan gedaagde in den aanhef en onder 1e. te laste gelegd, geen recht tot strafvordering aanwezig was, het veroordeelend vonnis van den krijgsraad in zooverre het dit deel der telastelegging betreft, niet in stand kan blijven en gedaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat betrekking tot hetgeen aan gedaagde in den aanhef en onder 2e. is te laste gelegd: dat de bewezen- en schuldigverklaring in het vonnis terecht is geschied; de aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie is juist, maar de aan gedaagde opgelegde straf is te zwaar, nu die straf werd opgelegd voor beide feiten aan gedaagde te laste gelegd, terwijl, hij, als boven overwogen, van het eene moet worden vrijgesproken;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 62 van 's Hofs Provisioneele-Instructie; 146 van het Crimineel

Wetboek voor het krijgsvolk te water en 185 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad te Willemsoord op 5 Augustus 1914 ten laste van gedaagde gewezen voorzooverre betreft:

a. bewezen- en schuldig-verklaring en qualificatie ter zake van het aan gedaagde in den aanhef en onder 1e. te laste gelegde feit;

b. straf-oplegging;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand;

Verklaart dat ter zake van het aan gedaagde in den aanhef en onder 1e. te laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is en spreekt hem daarvan vrij;

Verstaat dat zijne correctie wegens dit hem te laste gelegde feit aan de krijgstucht wordt overgelaten;

Verstaat dat de qualificatie ter zake van het aan gedaagde in den aanhef en onder 2e. te laste gelegde feit zal luiden: desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem waarop hij dient, afwezig te blijven, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen;

Veroordeelt gedaagde te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf van vier maanden, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde sedert 6 Juli 1914 vóór de tenuitvoerlegging van de rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de opgelegde straf geheel in mindering zal strekken;

Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 1 December 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Mr. A. Ph. W. Alta.

Waar volgens art. 14 R. L., de verwijzing den grondslag uitmaakt van de in te winnen informatiën en zij eene omschrijving moet behelzen van het feit, hetwelk den beklagde wordt ten laste gelegd, waarmede correspondeert de bepaling van art. 114 R. L., dat de auditeur-militair aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den krijgsraad zal vermelden het feit, dat door hem te laste wordt gelegd,

volgt uit deze voorschriften in onderling verband, dat niet mag worden te laste gelegd, een feit waarvoor verwijzing niet heeft plaats gehad. Is dit toch geschied dan bestaat er in zover geen recht tot strafvordering. (1)

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve, bij 's Hofs beschikking van 20 October 1914 gemachtigd hooger beroep te doen instellen en vervolgen van het vonnis door den krijgsraad te 's-Gravenhage op 16 September 1914 gewezen in de zaak tegen W., oud 21 jaar, geboren te Grootebroek, milicien-soldaat bij het 21^e Regiment Infanterie, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 95 en 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 4, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nr. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad nr. 64), 74 der Militiewet, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan :

„het opzettelijk nalaten de order van dengeen, die boven hem gesteld is, na te komen, gepleegd door een minderen militair, in „eene andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in „eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is”,
en deswege veroordeeld tot drie maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, na beklaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 2 September 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Welke Advocaat-Fiscaal, verzocht en bij beschikking van 6 November 1914 verkregen hebbende 's Hofs lastgeving aan den exploitateur bij het Hof om te dagvaarden den voornoemden W., ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis van den Krijgsraad, — alzoo eischer in hooger beroep, ten eenre

en

genoemden W., gedaagde in hooger beroep, ter andere zijde, voor wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove behage het vonnis van den Krijgsraad te vernietigen en beklaagde alsnog vrij te spreken, als zijnde het feit nòch wettig nòch overtuigend bewezen, subsidiair: beklaagde als schuldig te veroordeelen doch met oplegging van eene vrijheidsstraf, gelijkstaande met den duur van beklaagdes voorarrest en dit voorarrest geheel in mindering te brengen op de op te leggen straf;

(1) Verg. M. R. T. X, blz. 261. *Red.*

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi, alsmede op hetgeen gedaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in het midden gebracht;

Gezien de stukken van het geding:

Overwegende dat de gedaagde voor den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, heeft terechtgegaan ter zake dat hij te den Helder op den 19en Augustus 1914 omstreeks 7 uur 's avonds in de kazerne „Helder” tijdens het aardappelen schillen, opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de orders van zijn meerdere in rang, den milicien-sergeant J. van het 21e Regiment Infanterie die als sergeant van den dag belast was met het toezicht op het schillen van de aardappelen, om bij dat aardappelschillen tegenwoordig te zijn en om de geschilde aardappelen in de kuip te doen;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 16 September 1914 gewezen en op 23 September d.a.v. geresumeerd en gearresteerd vonnis, op grond van het bewijsmiddel in het vonnis genoemd, het feit aan gedaagde te laste gelegd en diens schuld daaraan, wettig en overtuigend heeft bewezen verklaard, dat feit heeft gequalificeerd als: het opzettelijk nalaten de order van dengeen, die boven hem gesteld is, na te komen, gepleegd door een minderen militair in eene andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, en hem deswege heeft veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden met bepaling dat de tijd, na gedaagdes arrestatie in de residentie van den Krijgsraad, zijnde 2 September 1914, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf;

Overwegende dat de verwijzing van den gedaagde naar den Krijgsraad dd: 29 Augustus 1914 is geschied ter zake dat hij te den Helder op den 19en Augustus 1914 omstreeks 6 $\frac{1}{4}$ uur 's avonds bij het schillen der aardappelen opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan *de(n) order* van zijn meerdere in rang, den milicien-sergeant J. van het 21e Regiment Infanterie om geschilde aardappelen, die op den grond lagen, in de kuipen te doen; terwijl den gedaagde, aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad, is te laste gelegd, het opzettelijk nalaten om te voldoen aan de *beide voornoemde orders*;

Overwegende dat, volgens artikel 14 der Rechtspleging bij de Landmacht, de verwijzing den grondslag uitmaakt van de in te winnen informatiën en zij eene omschrijving moet behelzen van *het feit*, hetwelk den beklagde wordt te laste gelegd, waarmede correspondeert de bepaling van artikel 114 der Rechtspleging bij de Landmacht, dat de Auditeur-Militair aan den voet van het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad zal vermelden *het feit*, dat door hem te laste wordt gelegd, uit welke voorschriften in onderling verband volgt, dat geen feit mag worden te laste gelegd, waarvoor geene verwijzing heeft plaats gehad;

Overwegende dat dus aan gedaagde niet had mogen zijn te laste gelegd het nalaten om te voldoen aan de ééne order, niet in de verwijzing genoemd; ter zake van dat feit dus geen recht tot strafvordering bestaat en gedaagde van dit deel ter telastlegging moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat het andere feit en gedaagdes schuld daaraan te recht, op grond van het bewijsmiddel in het vonnis vermeld, en, met toepassing van artikel 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, wettig en overtuigend bewezen is verklaard, het onderzoek der zaak in hooger beroep het Hof ten deze ook niet tot een ander inzicht heeft geleid, en dit feit met juistheid is gequalificeerd;

Overwegende dat echter, waar gedaagde den ernst van zijn vergrijpelijkbaar niet voldoende heeft begrepen en hij daarop door den meerdere ook niet is geweest, de opgelegde straf te zwaar is, dit te meer nu gedaagde van een deel der telastlegging wordt vrijgesproken;

Gezien, behalve de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen, artikelen 55, 62 en 64 van 's Hofs Provisioneele-Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 16en September 1914 door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's-Gravenhage, ten laste van gedaagde gewezen en op 23 September d.a.v. geresumeerd en gearresteerd voor zoover:

1o. de gedaagde is veroordeeld ter zake dat hij te den Helder op den 19en Augustus 1914 omstreeks 7 uur 's avonds in de kazerne „Helder” tijdens het aardappelschillen opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de order van zijn meerdere in rang, den miliciensergeant J., van het 21e Regiment Infanterie, die als sergeant van den dag belast was met het toezicht op het schillen van de aardappelen, om bij dat aardappelschillen tegenwoordig te zijn;

2o. de opgelegde straf betreft;

Verstaat dat ter zake van het sub 1o. genoemde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is;

Spreekt den gedaagde daarvan vrij;

Veroordeelt den gedaagde, ter zake van het wettig te laste gelegde en bewezen verklaarde feit, tot eene militaire gevangenisstraf van veertien dagen. (1)

Houdt het vonnis voor het overige in stand, in het bijzonder de bepaling, eenigszins anders geformuleerd, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht van 2 September 1914 af;

Ontzegt allen anderen eisch.

(1) Zie naar aanleiding van deze Sententie onze opmerking hiervóór blz. 619. *Red.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 18 December 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselst.

Raadsman: Mr. F. A. C. Schröder.

De taak der politie, met betrekking tot in staat van dronkenschap verkeerende en in het openbaar de orde verstorende personen bepaalt zich tot het geleiden voor een officier of hulpofficier van justitie of anders tot het verwijderen van den openbaren weg.

Een politieambtenaar die een de openbare orde verstorend militair overbrengt naar de kazerne, behoort te volstaan met hem bij den ingang der kazerne over te leveren aan den commandant der kazernewacht. Verder gaande en den arrestant binnen de kazerne door de gang naar het arrestantenlokaal geleidende, nadat de commandant der wacht met de sleutels daarheen was vóórgegaan, doet de politieambtenaar wat niet tot zijne bediening maar tot die van de manschappen der kazernewacht behoort. Hij is dan dus ook niet meer in de rechtmatige uitoefening zijner bediening.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

P., oud 30 jaar, geboren te Roermond, landweerplichtig soldaat bij het 46e bataljon Landweer-Infanterie, die bij vonnis door den Krijgsraad te 's Hertogenbosch, gewezen den 25en September 1914, met aanhaling der artikelen 21 der Landweer-wet, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191), 10, 57, 266, 267, 300 en 304 2e, — van het Wetboek van Strafrecht, 9 der wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64) en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1e. mishandeling, gepleegd tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening.

2e. eenvoudige belediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof, alzoo appellant van dit vonnis, ter eenre, — voor wien schriftelijk te rolle is geconcludeerd, dat het den Hove behage, op de gronden en middelen nader bij pleidooi te ontwikkelen, en uiteen te zetten, het vonnis te vernietigen en appellant alsnog vrij te spreken,

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hofs beschikking van 14 October 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ter andere zijde, door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd dat de appellant, bij Sententie van den Hove, zal worden verklaard bij het vonnis van den Krijgsraad niet te zijn bezwaard;

HET HOF.

Gelet op hetgeen door appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, is in het midden gebracht;

Gehoord de pleidooien en gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, heeft terechtstaan ter zake, dat hij op 9 Augustus 1914 des namiddags te ongeveer 9 uur te Roermond den agent van politie tevens onbezoldigd rijksveldwachter L. opzettelijk heeft mishandeld door hem een klap in het aangezicht te geven en opzettelijk heeft beleedigd door hem toe te voegen: „vuile gemeene ploert die je bent” zulks terwijl die ambtenaar behulpzaam was bij het overbrengen van beklagde in een arrest-lokaal, waarheen hij door de politie werd overgebracht wegens verstoring der openbare orde;

Overwegende dat de Krijgsraad bij op 25 September 1914 gewezen vonnis, dit aan appellant te laste gelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd; de aldus bewezen verklaarde feiten heeft gequalificeerd als 1e. mishandeling, gepleegd tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening, 2e. eenvoudige beleediging aangedaan aan een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening; en te dier zake appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden met ontzegging aan hem van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmploijeerde te dienen voor den tijd vijf jaar;

Overwegende dat de Krijgsraad de vraag, of de in de telastlegging genoemde politie-ambtenaar op tijd en plaats en onder de omstandigheden, als daar omschreven, was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, heeft beantwoord in bevestigenden zin op grond, dat de aan appellant te laste gelegde en wettig en overtuigend bewezen verklaarde feiten hebben plaats gevonden in de gang, die leidde

naar het arrest-lokaal binnen de kazerne Hamstraat te Roermond, terwijl de overbrenging van appellant naar dat arrest-lokaal geschiedde door de politie met toestemming van den Commandant der wacht, die den appellant en de vier agenten-geleiders naar dat lokaal vóór-ging, vindende deze overbrenging door de politie plaats, omdat appellant, in staat van dronkenschap verkeerende, in het herberg-lokaal van N. de orde had verstoord;

Overwegende dat bij de behandeling in eersten aanleg nog is komen vast te staan, dat de politie appellant, na hem uit het herberg-lokaal van N. te hebben verwijderd, heeft overgebracht naar het politiebureau te Roermond en vervolgens van daar naar de kazerne Hamstraat; dat, toen de vier agenten-geleiders met appellant vóór die kazerne waren gekomen, de commandant van de kazerne-wacht in het wacht-lokaal de sleutels is gaan halen van het arrestanten-lokaal en de vier agenten die appellant bleven geleiden, binnen de kazerne door de gang naar het arrestanten-lokaal is vóórgegaan;

Overwegende dat onder deze omstandigheden de agenten van politie, onder wie de in de telastlegging genoemde agent, binnen de kazerne niet meer waren in de rechtmatige uitoefening van hunne bediening, zooals door den raadsman van appellant bij diens pleidooi te recht is betoogd; dat immers de taak der politie, met betrekking tot in staat van dronkenschap verkeerende en in het openbaar de orde verstorende personen zich bepaalt tot het geleiden voor een officier of hulp-officier van justitie of anders tot het verwijderen van den openbaren weg; dat dus in dit geval de politie-agenten hadden behooren te volstaan met den appellant bij den ingang der kazerne over te leveren aan den Commandant der kazernewacht, hem aldus verwijderend van den openbaren weg en stellend ter beschikking van iemand, die het recht had hem het arrest aan te zeggen; dat zij, verder gaande, en den appellant binnen de kazerne door de gang naar het arrestanten-lokaal geleidende, zulks nadat de Commandant van de wacht hun met de sleutels daarheen was vóórgegaan, ongetwijfeld van hunne gediensigheid hebben doen blijken, maar, dus doende, hebben gedaan wat behoorde niet tot hunne bediening maar tot die van de manschappen der kazerne-wacht en zij dan ook geen aanspraak kunnen maken op de bijzondere bescherming, die de wetgever door het stellen van bijzondere strafbepalingen heeft willen verleen en aan ambtenaren, die datgene verrichten, wat rechtens tot hunne bediening behoort;

Overwegende dat uit het bovenstaande volgt, dat, met betrekking tot de te laste gelegde belediging, het geval van artikel 267 van het Wetboek van Strafrecht zich niet voordoet en dus, waar ter zake van die belediging geene klachte in den door de Wet voorgeschreven vorm is gedaan door hem, tegen wien dit misdrijf is gepleegd, dat ter zake van dit feit, ingevolge artikel 269 van het Wetboek van Strafrecht, geen recht tot strafvordering aanwezig is, appellant te dier zake moet worden vrijgesproken en het vonnis van den Krijgs-

raad, voor zooverre het dit deel der telastlegging betreft, niet in stand kan blijven;

Overwegende met betrekking tot de aan appellant te laste gelegde mishandeling; dat, worden de aanwijzingen, voortvloeiende uit de eigen erkenningen van appellant, ter zijde gelaten als betreffende niet dit deel der telastlegging, alsdan de bewezen — en schuldig — verklaring te dezer zake in het vonnis te recht is geschied; dat echter de qualificatie in het vonnis, aan dit bewezen verklaarde feit gegeven, is onjuist nu is gebleken, zooals boven is overwogen, dat de in de telastlegging genoemde ambtenaar, toen hem door appellant een klap in het aangezicht werd gegeven, niet was in de rechtmatige uitoefening van zijne bediening;

Overwegende dat dus het vonnis, ook voor wat deze qualificatie en voor wat de aan appellant ter zake van de beide hem te laste gelegde en in het vonnis wettig en overtuigend bewezen verklaarde feiten opgelegde straffen betreft, niet in stand kan blijven;

Overwegende dat het Hof appellant, ter zake van het te zijnen laste bewezen verklaarde feit niet ongeschikt oordeelt om langer in den militairen stand te blijven;

Gezien, behalve de wets-artikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 269 van het Wetboek van Strafrecht; 193 en 209 en volgende der Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hof's Provisioneele-Instructione;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, op 25 September 1914 ten laste van appellant gewezen voor zooverre betreft: 1e. de bewezen — en schuldig-verklaring alsmede de qualificatie van het deel der telastlegging, dat op opzettelijke belediging betrekking heeft; 2e. de qualificatie van het, met appellants schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen verklaarde deel der telastlegging, dat op mishandeling betrekking heeft; 3e. de straffen aan appellant opgelegd;

Houdt het vonnis voor al het overige, met verbetering der bewijsvoering als boven aangegeven, in stand en neemt dus met het vonnis als bewezen aan, met appellants schuld daaraan, dat appellant op 9 Augustus 1914 des namiddags te ongeveer 9 uur, te Roermond den agent van politie tevens onbezoldigd rijksveldwachter A. C. L. in de telastlegging ten gevolge van een schrijffout als C. L. aangeduid — opzettelijk heeft mishandeld door hem een klap in het aangezicht te geven, zulks terwijl die ambtenaar behulpzaam was bij het overbrengen van appellant in een arrest-lokaal, waarheen hij door de politie werd overgebracht wegens verstoring der openbare orde;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als: mishandeling;

Veroordeelt appellant te dier zake tot eene gevangenisstraf van veertien dagen;

Verklaart dat ter zake van hetgeen appellant meer is te laste ge-

legd dan boven als bewezen is aangenomen, geen recht tot strafvordering aanwezig is en spreekt appellant daarvan vrij;
 Ontzegt allen anderen eisch;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 Januari 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
 Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Raadsman: Mr. H. Th. Gerlings.

Vervalsching van een postwisselregister door een militair facteur. In het midden kan worden gelaten of het register, model no. XX, voorgeschreven bij art. 178 van het Reglement op den Inwendigen dienst der Infanterie, bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen dan wel uitsluitend tot contrôle van de administratie, omdat het door beklagde vervalschte register volstrekt niet is ingericht naar bovenbedoeld model XX (minder en andere rubrieken, niet genummerde en geparapheerde bladzijden) en dus, al was de bedoeling het nu vervalschte register te doen doorgaan voor het register van art. 178, het als zoodanig niet kan gelden, als niet beantwoordend aan de voorschriften door het bevoegd administratief gedrag omtrent de inrichting van het register van den facteur gegeven, terwijl art. 178 afwijking van de voorschriften omtrent die inrichting niet toelaat. Het i. c. vervalschte register valt alzoo nòch onder de geschriften bedoeld in art. 225 nòch onder de registers bedoeld in art. 360 W. v. S. Vrijpraak.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

V., oud 23 jaar, geboren te Gouda, sergeant bij het 21e Regiment Infanterie, die bij vonnis door den Temporairen Krijgsraad te Helder geweest den 20n November 1914, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad no. 64), 9, 27, 44, 56, 84 en 225 van het Wetboek van Strafrecht en 193 en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1o. valsheid in geschrift;

2o. het opzettelijk gebruikmaken van het vervalschte geschrift als ware het echt en onvervalscht, kunnende uit dat gebruik eenig nadeel ontstaan;

beide feiten gepleegd door een ambtenaar, die door het begaan van die strafbare feiten een bijzonderen ambtsplicht schendt,

en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht sedert 30 September 1914, met ontzegging aan hem van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is te last gelegd dan als bewezen is aangenomen en bevel tot teruggave van de navolgende voorwerpen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen nadat het geaprobeerde vonnis zal zijn geprononceerd aan de daarbij vermelde personen, nl. 1e den postwissel aan den directeur der Veldpost te den Helder; 2e het register aan den kapitein der Infanterie H. W. van K. te den Helder;

Van welk vonnis de veroordeelde hooger beroep heeft ingesteld bij het Hof alzoo appelland van dit vonnis ten eenre,- voor wien schriftelijk ten rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den appelland vrij te spreken

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, bij 's Hof's beschikking van 8 December 1914 gemachtigd om dit hooger beroep voor den Auditeur-Militair bij genoemden Krijgsraad ambtshalve te vervolgen, mitsdien gedaagde, ten andere zijde, — door wien schriftelijk ter rolle is geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis van den Krijgsraad en dat alsnog, bij Sententie van den Hove, de appelland, met aanhaling van artikel 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken; voorts den Commandeerende Officier van het Korps waartoe appelland behoort, het recht zal worden gelaten, om appelland krijgstuuchtelijk te straffen, wegens, als facteur, niet onverwijld uitbetalen van een postwissel aan den belanghebbenden militair;

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van het geding;

Overwegende dat appelland voor den Temporairen Krijgsraad te den Helder heeft terechtgestaan ter zake dat hij op een tijdstip,

liggende tusschen 25 Augustus en 14 September 1914 in de gemeente Helder, gedurende welken tijd hij was facteur der 3e Compagnie van het 3e Bataljon van het 21e Regiment Infanterie en als zoodanig was verplicht de aan hem door de manschappen dier Compagnie voor overdracht aan hem, facteur, geteekende en aan hem ter hand gestelde postwissels ten postkantore te innen, opzettelijk valschelijk in het register hetwelk bestemd was om tot bewijs van eenig feit te dienen en waarin de door hem ter inning in voege voorschreven afgedragen postwissels behoorden te worden geboekt in de daarvoor bestemde kolom: „handteekening ontvanger”, achter den onder 25 Augustus ten name van C. de H., milicien, ingeschreven postwissel groot tien gulden, heeft gesteld „C. de H.” met het oogmerk het aldus ingeschreven register als echt en onvervalscht te gebruiken, immers het bij contrôle van zijnen dienst als facteur te doen voorkomen, alsof hij, die inderdaad een postwissel van tien gulden ter verzilvering van dien milicien had ontvangen het geïnde bedrag aan den recht-hebbende C. de H. had afgedragen, hetgeen in werkelijkheid niet het geval is geweest, kunnende uit dit gebruik nadeel ontstaan;

en alstoen aldaar opzettelijk gebruik heeft gemaakt van het valsche of vervalschte geschrift als ware het echt en onvervalscht, door dat register aan den met de contrôle daarop belasten kapitein van K. af te geven als bewijs, dat voormeld bedrag van tien gulden werkelijk aan den milicien de H. was afgedragen, hetgeen in werkelijkheid niet het geval was, kunnende uit dit gebruik nadeel ontstaan;

Overwegende dat de Krijgsraad, bij op 20 November 1914 gewezen vonnis, op grond van de bewijsmiddelen in het vonnis genoemd, de feiten aan appellant te last gelegd, zoomede zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard met dien verstande, dat het in de telastlegging vermelde geschrift is vervalscht; de aldus bewezen verklaarde feiten heeft gekwalificeerd als: 1o. valscheit in geschrift; 2o. het opzettelijk gebruik maken van het vervalschte geschrift als ware het echt en onvervalscht, kunnende uit dat gebruik eenig nadeel ontstaan; beide feiten gepleegd door een ambtenaar, die door het begaan van die strafbare feiten een bijzonderen ambts-plicht schendt; en te dier zake appellant heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloogig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht sedert 30 September 1914; met ontzegging aan hem van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren; vrijspraak van hetgeen hem meer of anders te last is gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, en bevel tot teruggave van de navolgende voorwerpen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen, nadat het geëmployeerde vonnis zal zijn geprononceerd aan de daarbij vermelde personen, nl. 1o. den postwissel aan den Directeur der Veldpost te den Helder, 2o. het

register aan den Kapitein der Infanterie van K. te den Helder ;

Overwegende dat in dit vonnis, op grond van de daar genoemde bewijsmiddelen, te recht als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, met appellants schuld daaraan, al hetgeen aan appellant is te last gelegd met dien verstande als in het vonnis genoemd echter met deze uitzondering, dat ook bewezen is verklaard, dat het register bestemd was om tot bewijs te dienen van eenig feit, zijnde hiervan het bewijs niet geleverd en deze bewezen-verklaring dus ten onrechte geschiedt ;

Overwegende dat daarom het vonnis, voor zoover betreft de bewezen-verklaring ten laste van den appellant ook van dit deel ter telastlegging niet in stand kan blijven ;

Overwegende wat betreft de strafbaarheid van het aldus ten laste van appellant als bewezen-aangenome: dat, waar appellant, als tot de gewapende macht behoorend persoon, ingevolge artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht als ambtenaar wordt beschouwd en waar het vervalscht geschrift is een register de bewezen verklaarde feiten, zullen zij strafbaar zijn, zullen moeten vallen hetzij onder de bepaling van artikel 225, hetzij het eerste feit onder die van artikel 360 van het Wetboek van Strafrecht, m.a.w. het door appellant vervalschte register zal moeten zijn hetzij een geschrift als bedoeld in eerstgenoemd-hetzij een register als bedoeld in laatstgemeld artikel ;

Overwegende dat het register, dat tot opschrift draagt „Postpakketten-Postwissels. Kustvak-Oost-Batterij” en onder het hoofd „Postwissels” op elke bladzijde bevat een zestal rubrieken: Datum; Namen; Rangen; Bedrag; Handteekening facteur; Handteekening Ontvanger”, welke rubrieken over 2¹/₂ bladzijde zijn ingevuld, te onvolledig en gebrekkig van inrichting is dan dat daaruit, gezwegen nu van het ontstaan van eenig recht of eenige verbintenissen, voor den facteur eenige bevrijding van schuld zoude kunnen ontstaan, blijkende immers uit de kolom „Handteekening ontvanger” alvast niet of hier is geteekend voor de ontvangst van een postwissel dan wel voor het bedrag, na inning van dien postwissel door den facteur aan den rechthebbende af te dragen ;

Overwegende dat dit register, zal het behooren tot de in artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht bedoelde geschriften, dus zal moeten kunnen worden aangemerkt als een geschrift dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen ;

Overwegende dat, waar appellant was facteur van de 3de compagnie van het 3de bataljon van het 21ste Regiment Infanterie op hem van toepassing waren de bepalingen omtrent den dienst van facteur bij een Regiment of gedetacheerd gedeelte daarvan in artikel 178 van het Reglement op den Inwendigen dienst der Infanterie gegeven, blijkende niet, dat deze bepalingen bij het voorschrift tot regeling van den Veldpostdienst, vastgesteld bij Aanschrijving van den Minister van Oorlog van 16 September 1912, 2de Afdeling, nr. 147, voor den duur der Mobilisatie zijn ter zijde gesteld en zijnde zij met de bepalingen van dit voorschrift in het algemeen ook wel vereenigbaar ;

Overwegende dat tot deze voorschriften van artikel 178 voornoemd behoort, dat de facteur een register (model nr. XX) aanhoudt, waarin alle door hem ontvangen aangeteekende brieven, pakketten en postwissels, benevens de door hem ingevorderde quitantiën worden ingeschreven; welk register door den Commandeerenden Officier wordt verstrekt en maandelijks wordt vergeleken met dat van de aange- teekende brieven, pakketten, postwissels en ingeleverde quitantiën van het postkantoor door het lid van den Raad van Administratie of, bij gedetacheerde onderdeelen, door den detachements-Commandant, onder wiens toezicht de facteur staat, waarna het door den facteur wordt onderteekend;

Overwegende dat nu in het midden kan worden gelaten of volgens deze voorschriften van het administratief gezag, gegeven binnen de grenzen zijner bevoegdheid, dit register bestemd is ook om tot bewijs bewijs van eenig feit te dienen dan wel uitsluitend tot contrôle van de administratie — wijzende de bedoelde voorschriften meer op enkel de laatstgenoemde bestemming, maar de inrichting van het register overeenkomstig model XX, meer op eene bestemming tevens tot bewijs o.a. van het feit, dat een postwissel door den facteur aan den ge- adresseerde is uitbetaald;

Overwegende dat immers het door appellant vervalschte register volstrekt niet is ingericht naar bovenbedoeld model XX en niet alleen een veel geringer aantal maar bovendien geheel andere rubrieken bevat dan het model-register, terwijl de bladzijden ook niet, zooals met betrekking tot het model-register is voorgeschreven, door eenige autoriteit tot een bepaald getal zijn genummerd en geparafeerd;

Overwegende dat nu zeker bij den detachements-commandant de bedoeling zal hebben voorgezeten om het thans vervalschte register te doen doorgaan voor het register van artikel 178 voormeld en om daaraan dus de bestemming te geven in de bepalingen van dat artikel opgesloten, maar dit niet wegneemt, dat het als zoodanig niet kan gelden als niet beantwoordend aan de voorschriften door het bevoegd administratief gezag omtrent de inrichting van het register van den facteur gegeven;

Overwegende dat trouwens uit artikel 178 van het Reglement op den Inwendigen dienst der Infanterie, hetwelk daaromtrent zelf voor- schriften geeft, voortvloeit, dat een detachements-commandant niet bevoegd is van de gegeven voorschriften omtrent de inrichting van het register van den facteur af te wijken of afwijkingen daarvan toe te laten;

Overwegende dat dus, al aangenomen dat deze detachements- commandant aan dit door appellant vervalschte register eene be- stemming heeft willen geven als in artikel 178 voor het daar bedoelde register ligt opgesloten, die bestemming dan niet voortvloeit uit en steunt op eenig voorschrift van het bevoegd administratief gezag, maar enkel is gegrond op de bedoeling van hem, die aan den facteur het register heeft verstrekt, hetgeen onvoldoende is om dit te doen

vallen onder de geschriften, bedoeld in artikel 225 of de registers, bedoeld in artikel 360 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat dus de ten laste van appellant voor bewezen aangenomen feiten niet strafbaar zijn en mitsdien het vonnis van den Krijgsraad, voor zoover die feiten daarbij als strafbare feiten zijn gekwalificeerd en aan appellant te dier zake straffen zijn opgelegd, niet in stand kan blijven, zijnde hij daarmede bezwaard;

Gezien, behalve de wetsartikelen in het vonnis genoemd, de artikelen 193, 209 en volgende der Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Temporairen Krijgsraad te den Helder op 20 November 1914 ten laste van appellant geweest, voor zoover daarbij wettig en overtuigend bewezen is verklaard, met appellants schuld daaraan, dat het in de telastlegging bedoelde register bestemd was om tot bewijs van eenig feit te dienen; de bewezen verklaarde feiten zijn gekwalificeerd en te dier zake aan appellant straffen zijn opgelegd;

Houdt het vonnis voor al het overige in stand, met dien verstande, dat de teruggave van de in het vonnis genoemde overtuigingstukken aan de daar genoemde personen zal plaats vinden dadelijk nadat deze Sententie zal zijn uitgesproken;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, dat het in de telastlegging bedoelde register bestemd was om tot bewijs van eenig feit te dienen en spreekt appellant vrij van dit deel der telastlegging;

Verklaart niet strafbaar de ten laste van appellant bewezen verklaarde feiten en spreekt hem vrij;

Laat aan den Commandeerenden Officier ter beoordeeling of feiten van vervalsching zooals door appellant zijn erkend, aanleiding kunnen geven tot het toepassen op appellant, die ter zake bereids van 30 September tot 15 December 1914 voorloopig in verzekerde bewaring heeft doorgebracht, van eenigen maatregel van Krijgstuchtelijken aard.

De Raadsman voerde als grond voor zijne conclusie aan:

dat appellant van oordeel is dat nu het bedoelde register niet steunt op een dienstvoorschrift, geene veroordeeling kan volgen;

terwijl door

den Advocaat-Fiscaal werd betoogd:

dat het zoogenaamde postwissel-register, in het blauwe cahier, niet volgens model No. XX, behoorende tot artikel 178 van het reglement op den Inwendigen dienst der Infanterie, is opgemaakt;

dat dat register dan ook, samengesteld als het is, niet aan een dienstvoorschrift rechtsgeldige bewijskracht ontleent en daarom niet bestemd is om tot bewijs te dienen;

dat als, in de eerste plaats, telast gelegd ware, dat een geschrift, waaruit bevrijding van schuld kan ontstaan, vervalscht is, — dan de rechtsvervolgving kans van slagen zou hebben gehad;

dat aan deze voorwaarde intusschen niet is voldaan, waarom, ter zake van het telastgelegde, geen recht tot strafvordering aanwezig is. (1)

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 6 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Ongepast gedrag tegen den eersten officier van een oorlogsvaartuig. Ten aanzien van een rapport ingebracht door den eersten officier, is niemand anders dan deze officier zelf aangewezen om het vooronderzoek te leiden (art. 70 Reglt. Inw. Dienst a/b van Hr. Ms. oorlogschepen).

Wat er moge zijn van klagers bewering dat de eerste officier op krenkende wijze tot hem gesproken heeft, geeft dit toch aan klager nimmer het recht de tegenover zijn meerdere verplichte gepastheid uit het oog te verliezen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring geteekend Curaçao 27 Augustus 1914 van den sergeant-timmerman A, stamboeknr. . . . dienende aan boord van Hare Majesteits pantserschip „Kortenaer”, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf van „berisping”, hem door zijn Commandant den kapitein-luitenant ter zee W. op 24 Augustus t. v. opgelegd wegens: „zijn meerdere oneerbiedig behandeld, door ongepast te zijn tegen den Eersten officier”, en over deze strafreden;

Gelezen de bij deze klacht behorende bescheiden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat op Zaterdag 22 Augustus 1914 klager bij den eersten officier werd ontboden om zich te verantwoorden over het niet uitvoeren van een reeds bij herhaling ontvangen order om steunlatjes te doen aanbrengen bij een trapleuning;

dat klager toen ontkende zoodanige order te hebben ontvangen,

(1) Dat hier „geen recht tot strafvordering aanwezig was”, schijnt ons minder juist toe; het ten laste gelegde feit was niet strafbaar of een deel der telastlegging, n.l. dat het register bestemd was om tot bewijs van eenig feit te dienen, was niet bewezen, zoodat in het gewone strafproces nooit niet-ontvankelijkverklaring van het O. M., maar hetzij ontslag van alle rechtsvervolgging, hetzij vrijspraak zou moeten zijn gevolgd. Welke van die beide uitspraken i.c. de juiste zou zijn, is nog niet zoo eenvoudig te zeggén. Red.

althans dat de order in stelligen vorm was gegeven; waarop zich een twistgesprek ontspoon, dat van klagers kant eindigde met de woorden: „als U dan wilt hebben, dat ik een leugen vertel, dan heeft U mij die order wel gegeven”;

dat klager op Maandag 24 Augustus d.a.v., op voorparade bij den eersten-officier ontboden, om zich te verantwoorden over zijn achteloosheid in het uitvoeren van het opgedragen werk en over zijn optreden op den Zaterdag t.v. dadelijk het onderzoek afsneed met de woorden: „nu mijnheer als het gaat over het gebeurde van Zaterdag, dan wensch ik verder met U daarover niet in discussie te treden, want U bent mijn rapporteur en kunt dus nooit mijn verdediger zijn”;

Overwegende dat — wat er zij van het al of niet ontvangen hebben van een stellige order en van de al of niet behoorlijke uitvoering daarvan — dit verder buiten beschouwing kan blijven, zijnde klager voor dit laatste niet gestraft en voorts dat — al hadde klager gelijk in zijn voorstelling der zaken — hij geenzins gerechtigd was om zijn meerdere woorden toe te voegen als de boven aangehaalde, zijnde deze te recht door zijn Commandant gekenschetst als oneerbiedig en ongepast;

Overwegende — met betrekking tot de stelling door klager bij het onderzoek op 24 Augustus te berde gebracht — dat artikel 70 van het Reglement op den inwendigen dienst aan boord van Hare Majesteits oorlogsschepen, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 17 November 1909 No. 96, zooals dit artikel luidt na de wijziging daarin gebracht bij Koninklijk Besluit van 18 April 1914 No. 4, wel voorschrijft dat de rapporten moeten worden onderzocht door de Chefs der divisieën, maar dat daarop volgt: „rapporten ingebracht door een meerdere in rang of in ouderdom van rang van den divisiechef worden door den eersten officier onderzocht”, waaruit volgt dat — nu het rapport waarvan hier de reden is, door den eersten officier zelf was ingebracht — niemand anders dan deze aangewezen was het voor-onderzoek te leiden, zoodat klagers opmerking dien-aangaande, behalve ongepast in den vorm als boven beslist, ook was onjuist;

Overwegende dat klager nog te zijner ontlasting heeft aangevoerd dat de eerste officier op dien Zaterdag op krenkende wijze tot hem gesproken heeft;

Overwegende dat — wat hiervan zij — dit klager toch nimmer het recht geeft de tegenover zijn meerdere verplichte gepastheid uit het oog te verliezen, zoodat hij dan ook te recht door zijn Commandant is gestraft;

Overwegende dat de straf — alle gebleken omstandigheden in aanmerking genomen — in goede verhouding staat tot de gepleegde overtreding, welke door de strafreden voldoende wordt weergegeven;

Krachtens artikel 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie, in verband met de artikelen 12-15 der Rechtspleging bij de Zeemacht, beschikkend op voormelde klacht;

Verklaart deze ongegrond;
 Handhaaft de straf en de strafreden waarover beklag;
 Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden gezonden een afschrift aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-fisikaal;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 17 November 1914.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
 Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Ook al bestond er voor klager grond zich gegriefd te voelen naar aanleiding van eene van den strafoplegger ontvangen nota, en al mocht daarenboven klagers bewering dat strafoplegger het verzoek tot terugzending dier nota op zeer driftige wijze gedaan zou hebben, juist zijn, dan blijft desnietemin het antwoord: „die geheele zaak is niet eerlijk, het is een schande”, onbetamelijk en alzoo onvereenigbaar met eene goede opvatting omtrent krijgstucht, als te verlangen van iemand die den rang van kapitein bekleedt.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de klacht van 23 September 1914 van den kapitein A., van de 2e Compagnie, 1e Bataljon, . . . Regiment Infanterie, over de hem op 12 September t.v. door zijn Bataljonscommandant, majoor B., opgelegde straf van vier dagen kamerarrest met accès, met de strafreden: „Onbehoorlijk gedrag tegen den Bataljonscommandant door deze toe te voegen de woorden: „die geheele zaak is niet eerlijk, het is een schande” en zulks op een opmerking van dezen Commandant, dat laatstgenoemden een nota terug moest worden gezonden”.

Gelezen de bij de klacht behorende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht.

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken;

dat Majoor B, strafoplegger, op den 12en September 1914, in het bijzijn van klager, bezichtigde het kantonnement van klagers compagnie, zijnde de R. C. school, en omgeving te O.; dat hij toen in afkeurenden zin enkele opmerkingen maakte omtrent maatregelen door klager getroffen met betrekking tot de inwendige huishouding der compagnie, en dat hij vervolgens klager verzocht hem, majoor B. wederom te doen geworden de Nota van 7 September 1914 (met

twee vervolg-onderschriften, het tweede van 9 September 1914 behelzende eene ontevredenheidsbetuiging naar aanleiding van het op marsch (7 September 1914) rooken door klager en den eerste-luitenant zijner compagnie H., vóór en aleer hij strafoplegger, colonne-commandant, daartoe verlof verleende, welke Nota klager toegezonden was ter kennismeming en ter onderteekening;

dat klager evenbedoeld verzoek beantwoordde met: „de geheele zaak is niet eerlijk, het is eene schande”, daarbij doelende op den inhoud der Nota;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd:

Ik was het niet eens met de opmerkingen van den Majoor B. betreffende de inwendige huishouding mijner compagnie; voorts gevoel ik mij zeer gegriefd door den inhoud van de bewuste Nota;

Ik had tijdens den marsch op 7 September jl. na het Commando „in 't gelid vrij” mijne compagnie toestemming tot rooken gegeven; ik was m.i. daartoe bevoegd. Het was den Majoor B. bekend, dat ik die toestemming verleend had, en hij heeft dan ook, blijkens de Nota, waargenomen dat in de compagnie gerookt werd; desniettemin wekte de Nota, zeer ten onrechte, den schijn alsof alléén ik en de eerste-luitenant H. rookten, zulks ondanks dat in de compagnie het rooken nog niet vergund was, en zoo doende door compagnies-officieren, in de eerste plaats door mij als commandant, een slecht voorbeeld gegeven werd op het stuk van marsch-discipline;

Ik heb de ontevredenheidsbetuiging, in de Nota vervat, niet verdiend, en toen nu de Majoor mij op zeer driftige wijze de terugzending der Nota verzocht, heb ik het in de strafreden vermelde antwoord gegeven. Ik ben mij niet bewust daarmede iets onbehoorlijks te hebben gezegd;

Daarbij komt nog dat de Majoor mij ook bij andere gelegenheden onheusch en onrechtvaardig bejegend heeft, waarover ik een beklag, dat nog aanhangig is, bij den Regimentscommandant ingediend heb;

Overwegende dat de strafoplegger heeft aangevoerd:

Ik heb op 12 September jl. — bij ondervinding wetende dat de kapitein A. zich spoedig boos maakt en dan tegenspreekt — de opmerkingen betreffende de inwendige huishouding der compagnie op kalme wijze gemaakt; ik blijf van meening dat de opmerkingen gegrond waren.

Ik ontken bepaaldelijk dat ik den kapitein A. het verzoek betreffende de terugzending der Nota op zeer driftige wijze gedaan heb.

De kapitein had zich zóódanig opgewonden, dat hij, kort na het geven van het gewraakte antwoord, genoopt was zich ziek te melden.

Ik zie thans in en erken dat de Nota niet goed gesteld is; ik heb echter geenszins opzettelijk eene onjuiste voorstelling van het gebeurde willen geven. Ik volhard bij de opvatting dat er op den 7en September jl. in de colonne niet gerookt had mogen worden vóór en aleer ik, als colonne-commandant, daartoe toestemming verleende;

Overwegende dat al bestond er toenmaals, blijkens het voren-

staande, inderdaad voor klager grond zich gegriefd te voelen naar aanleiding van den inhoud der Nota,

en al mocht daarenboven klagers beweren, dat strafoplegger het verzoek betreffende de terugzending der Nota op zeer driftige wijze gedaan zou hebben, juist zijn, dan blijft desniettemin het antwoord „de geheele zaak is niet eerlijk, het is eene schande” onbetamelijk en alzoo onvereinigbaar met eene goede opvatting omtrent krijgstucht, als te verlangen van iemand die den rang van kapitein bekleedt;

Overwegende dat de strafreden het krijgstuchtelijk vergrijp, waaraan klager zich schuldig heeft gemaakt, goed kenschetst en de opgelegde straf, in verhouding tot de zwaarte van het vergrijp, zeker niet te zwaar is;

Gezien de artikelen 17—20 der Rechtspleging bij de Landmacht en artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart deze ongegrond;

Handhaaft de strafreden en de opgelegde straf;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, aan strafoplegger en aan den Advocaat-Fiscaal;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 11 Juni 1915.

President: Mr. Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: C. J. G. de Booy, Mr. H. J. M. Tijssens, S. F. Nolst Trenité,
Mr. H. W. van Sandick, J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette.

Het rechtstreeks, door een groot aantal schepelingen aan de bevoegd^es macht, i.c. den Stellingcommandant van de Monden van de Maas en van het Haringvliet, indienen van een verzoekschrift is niet een onmilitair gedrag, nu er voor hen geene voorschriften bestaan om verzoekschriften aan den Stellingcommandant gericht, niet rechtstreeks maar langs den hierarchieken weg bij dezen in te dienen.

Dergelijke voorschriften, zoo zij bestonden, zouden overigens met de bepaling van art. 8 G. W. omtrent het recht van petitie zeer goed vereenigbaar zijn.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een schrijven van 13 April 1915 van den matroos der 1e klasse G. (Stamboeknummer) dienende aan boord van H. Ms. „Schorpioen” en een schrijven van 20 April 1915 van den matroos der 1e klasse Marine-Reserve V., (Stamboeknummer . .), dienende aan boord van genoemden bodem, waarin deze schepelingen te kennen

geven, dat zij zich wenschen te beklagen bij het Hof over de strafreden van de straf van 24 uren provooft-arrest aan ieder hunner op 29 Maart 1915 opgelegd door den Kapitein-Luitenant der Zee P., Commandant van genoemden bodem, luidende deze: „Onmilitair „gedrag, door tijdens mobilisatie gezamenlijk met een groot aantal „schepelingen van verschillende bodems, rechtstreeks een verzoek be- „betreffende eene door hen gewenschte wijziging van de passagiers- „regeling, schriftelijk aan den Stelling-commandant van de Monden „van de Maas en van het Haringvliet in te dienen”;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

Overwegende dat uit de stukken, aan het Hof overgelegd en uit inlichtingen, door het Hof ingewonnen, is gebleken, dat aan klagers de straf (door hen ondergaan op 10 respectievelijk op 13 April 1915) met de strafreden, waarover zij zich bezwaard gevoelen, is opgelegd, omdat zij behooren tot de onderteekenaars van een onder dagteekening van 25 Maart 1915 rechtstreeks aan den Commandant der stelling van de Monden van de Maas en van het Haringvliet ingediend verzoekschrift van den volgenden inhoud:

„Geven met verschuldigden eerbied te kennen, ondergeteekenden, „schepelingen behorende tot de Directie van Marine te Hellevoet- „sluis; dat op een heel enkele uitzondering na het passagieren in „deze Directie slechts is toegestaan tot des avonds 10 ure; dat „bepierking van passagieren in het algemeen minder goeden invloed „heeft op den goeden geest aan boord zooals in de praktijk reeds „meermalen is gebleken; dat in andere Directien het passagieren op „de gewone voet is geregeld, en daardoor de groote massa der „schepelingen, niet kan inzien de noodzakelijkheid der regeling, in „deze Directie van kracht; dat dit dan ook beslist van invloed is „op den goeden geest aan boord die juist in dezen tijd, meer dan „ooit op de proef wordt gesteld; reden-n, waarom adressanten Uwe „Excellentie eerbiedig verzoeken, te willen overwegen, of wellicht „eenige uitbreiding van het passagieren kan worden toegestaan, „resp. de regeling van andere Directien hier kan worden ingevoerd, „iets wat zeer zeker van goeden invloed op de geest van het per- „soneel zou zijn”;

Overwegende dat, blijkens de strafreden, het rechtstreeks indienen van dit verzoekschrift aan den Stelling-Commandant van de Monden van de Maas en van het Haringvliet door klagers gezamenlijk met een groot aantal schepelingen van verschillende bodems, als „onmilitair gedrag” is aangemerkt en daarom strafbaar is geoordeeld;

Overwegende dat in artikel 8 van de Grondwet is erkend het recht van ieder om verzoeken, mits schriftelijk, aan de bevoegde macht in te dienen, terwijl daarbij is voorzien en geregeld het geval, dat een verzoek wordt gedaan door meerderen gezamenlijk, in welk geval de verzoekers allen het verzoek zullen hebben te onderteekenen

of, bij onderteekening uit naam van anderen, daartoe strekkende schriftelijke volmachten bij het verzoek zullen hebben over te leggen;

Overwegende dat de Stelling-Commandant van de Monden van de Maas en van het Haringvliet is „de bevoegde macht” om wijziging te brengen in de passagiers-regeling, geldende voor de schepelingen, behoorende tot de Directie der Marine te Hellevoetsluis; dat dus klagers, met een groot aantal schepelingen van verschillende bodems, ressorteerende onder die Directie, zich rechtstreeks bij door hen allen onderteekend verzoekschrift wendende tot genoemden Commandant ten einde eene door hen gewenschte wijziging in de in die Directie bestaande passagiers-regeling te verkrijgen, daarmede niet anders hebben gedaan dan gebruik maken van het hun, zoowel in als buiten tijd van mobilisatie, grondwettig verzekerd en toekomstend recht van petitie;

Overwegende dat zij, aldus handelende, dan ook niet zullen kunnen worden gezegd aan onmilitair gedrag zich te hebben schuldig gemaakt, tenzij dan, dat voor schepelingen als zij zijn, voorschriften bestonden om verzoekschriften, aan den Stelling-Commandant gericht, niet rechtstreeks maar langs den hiërarchieken weg bij dezen in te dienen, voorschriften, die met de bepaling der Grondwet omtrent het recht van petitie zeer goed vereenigbaar zijn, omdat zij dit recht in het minst niet verkorten, integendeel kunnen strekken om eene goede toepassing er van te verzekeren en in de hand te werken en om tevens bij de uitoefening van het recht van petitie de bestaande militaire verhoudingen niet uit het oog te doen verliezen;

Overwegende dat echter zoodanige voorschriften niet bestonden; dat wèl in de Verordeningen voor de Koninklijke Marine, deel 2, hoofdstuk IX, artikel 1 en volgende, voorschriften zijn gegeven betreffende de wijze van indiening van verzoekschriften door de tot de zeemacht behorende officieren, machinisten, onderofficieren en minderen aan den Minister van Marine (artikel 1), de Koningin (artikel 2), autoriteiten buiten de Koninklijke Marine (artikel 3) maar de wijze van indiening van verzoekschriften aan maritieme autoriteiten daarin geene regeling heeft gevonden en omtrent zoodanige verzoekschriften daar (artikel 7) niets anders is bepaald, dan dat zij voor behandeling slechts in aanmerking komen, indien daarbij zijn in acht genomen de voorschriften van artikel 8 der Grondwet omtrent onderteekening, hetgeen, zooals boven is betoogd, met het onderwerpelijk verzoekschrift is geschied;

Overwegende dat eene redeneering: in die artikelen is aan ieder, tot de Zeemacht behorend, uitdrukkelijk het recht toegekend om zich bij gezegd verzoekschrift *rechtstreeks* te richten tot de Koningin en tot den Minister van Marine maar van erkenning van hetzelfde recht ten opzichte van andere maritieme of militaire autoriteiten wordt niet gesproken, dus bestaat dit recht niet — reeds daarom niet kan opgaan, omdat bedoeld recht, tenzij dan dat het uitdrukkelijk ontnomen mocht zijn, met betrekking tot *elke* bevoegde macht voortspuit uit de Grondwet (zijnde van eene toekenning met betrekking

tot de Koningin en den Minister van Marine in de artikelen van bovenbedoelde verordeningen dan ook geen sprake, enkel van eene herinnering aan de toekenning elders van dit recht);

Overwegende dat verder in artikel 447 van het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord van H. Ms. Oorlogsschepen is bepaald, dat *als regel* alle verzoeken van de schepelingen tot de militaire chefs moeten worden gericht, maar dit voorschrift, zooals uit de daaraan voorafgaande artikelen van het Reglement blijkt, enkel betreft het persoonlijk voordragen van belangen, m. a. w. mondelinge verzoeken en dus niet ter zake dienende is in een geval als dit, waarin schepelingen schriftelijk tot eene maritieme autoriteit zich hebben gewend, geldende juist daarvoor het meervermelde voorschrift der Grondwet;

Overwegende dat, waar dus, zooals uit het voorgaande voortvloeit, klagers, handelende zooals zij gedaan hebben, zich niet kunnen hebben schuldig gemaakt aan „onmilitair gedrag” zij ten onrechte daarvoor zijn gestraft;

Overwegende dat bij het voorgaande de inhoud van het verzoekschrift buiten beschouwing is gelaten; dat ongetwijfeld de verzekering in de Grondwet aan ieder van het recht van petitie niet bestemd is om den verzoeker, die van zijn recht heeft gebruik gemaakt, een vrijbrief te verleenen voor hetgeen hij in zijn verzoekschrift ter kennis heeft gebracht van de macht, tot wie hij zich heeft gericht; dat m. a. w. ook voor het recht van petitie geldt het voorbehoud, met betrekking tot de drukpers-vrijheid in art. 7 der Grondwet uitdrukkelijk gemaakt: „behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet”; dat echter, nu de strafoplegger enkel de wijze van indiening van het verzoekschrift onkrijgstuchtelijk heeft geoordeeld en omtrent den inhoud in de strafreden niet in afkeurenden zin zich heeft uitgelaten, terwijl over de strafreden de klagers zich bezwaard gevoelen, het niet ligt op den weg van het Hof, ook omtrent den inhoud van het verzoekschrift een oordeel uit te spreken;

Krachtens de artikelen 12—14 der Rechtspleging bij de Zeemacht in verband met artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie beschikkende op de ingediende klachten;

Verklaart die wettig;

Doet te niet de straffen, waarover beklag;

Bepaalt, dat uit het strafregister aan boord van H. Ms. „Schorpioen” en uit het conduite-boekje van ieder der klagers de straf met de strafreden, waarover beklag, zal worden verwijderd;

Bepaalt dat van deze beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal en een uittreksel aan ieder der klagers;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 31 Mei 1914.

Na het in werking treden der wet van 31 October 1912 (Stbl. No. 337) is het O. M. niet meer bevoegd in strafzaken, waarvan hooger beroep bij het H. M. G. aanhangig is, eene nadere telastlegging te doen.

Parket
van den

Utrecht, den 28en Maart 1914.

Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits
Zee- en Landmacht.

La H. No. 9.

Bijlage.

In verband met de zaak tegen J. B., milicien-kanonnier bij het Korps Pantserfort Artillerie, welke om Consideratiën en advies, in mijne handen is gesteld, komt de vraag aan de orde, of het Openbaar Ministerie nog bevoegd is in appèl eene nadere telastlegging te doen?

dat in eersten aanleg aan de telastlegging niets meer veranderd kan worden, is thans wel buiten kijf;

maar in appèl staat de zaak anders;

Krachtens artikel 75 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, wordt voor het Hof, met inachtneming van enkele bijzondere bepalingen, nog geprocedeerd volgens den stijl van praktijk bij den Hove van Holland tot in den jare 1810 in gebruik geweest zijnde;

Die stijl liet toe om in appèl zelfs geheel nieuwe feiten aan te voeren en te bewijzen;

Vermeld artikel 75 nu is ongewijzigd gebleven;

het gevolg hiervan is dat ook de bevoegdheid tot aanvulling en wijziging der telastlegging in appèl heeft stand gehouden;

Het moge vreemd aandoen, dat wat in de burgerlijke strafrechtspleging volstrekt uitgesloten is, in de militaire strafrechtspleging wél kan, maar dat verzwakt de bepaling van artikel 75 meergemeld nog niet.

Met een beroep op art. 14 der Rechtspleging bij de Landmacht is die bepaling ook niet af te maken, omdat dit artikel slechts de strafrechtspleging voor den Krijgsraad betreft en zich niet verder uitstrekt.

Mogelijk is het dat als men zich de zaak beter ingedacht had, men in hooger beroep niet meer toegelaten zou hebben wat in eersten aanleg niet mag, maar in hetgeen mogelijk had kunnen, misschien dienen te gebeuren, heeft men zich thans niet te verdiepen; enkel op wat feitelijk is komt het aan.

Op grond van het een en ander zou de aan den hoofde dezes gestelde vraag bevestigd te beantwoorden zijn;

Op bijzonderen prijs zal ik het stellen, te mogen vernemen, welke opvatting het Hof in deze is toegedaan?

Een uitgewerkt betoog verlang ik niet:

om het gevoelen zelve is het mij te doen;

Voor de praktijk is de kwestie van bijzonder gewicht;

Als het in appèl niet meer mogelijk is verzuimen, in eersten aanleg bij de telastlegging, begaan, te herstellen, dan zullen er herhaaldelijk vrijspraken moeten plaats hebben, waar veroordeelingen hadden dienen te volgen.

Als bijlage sluit ik hierbij in een brief van mijn ambtsvoorganger Mr. Pols, van 18 December 1878, aan den Procureur-Generaal en Advocaat-Fiscaal in Suriname;

daarin wordt uiteengezet wat bij den Ouden Hove van Holland geadmitteerd was.

De Advocaat-Fiscaal voor
Hr. Ms. Zee- en Landmacht,

Get: C. v. SASSE v. IJSSELT.

Aan
het Hoog Militair Gerechtshof

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een schrijven dd.: 28 Maart 1914 van den Advocaat Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, waarin deze verzoekt 's Hofs gevoelen te mogen kennen over de vraag, of het Openbaar Ministerie thans nog bevoegd mag worden geacht in strafzaken, waarvan hooger beroep bij het Hof aanhangig is, eene nadere belastlegging te doen.

Is besloten

den Advocaat-Fiscaal, in antwoord op dit schrijven, te berichten, dat het Hof van oordeel is, dat die bevoegdheid na het in werking treden van de Wet van 31 October 1912 (Staatsblad no. 337) niet meer bestaat;

dat het Hof hierbij uitgaat van de opvatting, ook in bovenbedoeld schrijven gehuldigd, dat, na het in werking treden van die Wet, in eersten aanleg aan de telastlegging niets meer veranderd kan worden;

dat dit stelsel van eene vaste telastlegging door den Wetgever is ingevoerd in verband met de invoering van verdediging van de beklaagden voor de Krijgsraden door raadslieden;

dat, neemt men thans niet aan, dat de telastlegging de behandeling van eene strafzaak *ook in hooger beroep* beheerscht, men dan tot de conclusie moet komen, dat de Wetgever in 1912 niet eens half werk heeft verricht;

dat dan immer de mogelijkheid wordt geopend, dat de verdediging in eersten aanleg ten nadeele van den beklaagde zal strekken in

hooger beroep en daar als het ware tegen hem zal worden uitgespeeld door hem nader te laste te leggen de op zich zelf strafbare maar niet ten laste gelegde feiten zooals deze door zijnen raadsman zijn tot klaarheid gebracht.

dat het nu zeker te betreuren is, dat in de Rechtsplegingen bij de Land- en Zeemacht niet is opgenomen eene bepaling als voorkomt in artikel 306 van het Ontwerp van een nieuw Wetboek van strafvordering, maar zoodanige bepaling toch is van een geheel ander karakter dan een aanvulling van de telastlegging, gaande zelfs tot telastlegging van geheel nieuwe feiten, terwijl eene bevoegdheid als in bedoeld artikel ook zal gelden enkel voor den eersten aanleg en niet voor de hoogere instantie;

dat nu wel artikel 75 van de Provisioneele-Instructie ook na 1912 ongewijzigd is blijven voortbestaan, terwijl de stijl van praktijk bij den Hove van Holland zoo niet uitdrukkelijk dan toch volgens de usantie het doen van eene nieuwe telastlegging toeliet, maar hier zal moeten gelden de bepaling van artikel 5 der Wet houdende Algemeene Bepalingen, volgens welke eene Wet door eene latere wet, voor het geheel of gedeeltelijk hare kracht verliest;

dat te eerder op dit artikel 5 hier een beroep kan worden gedaan, omdat volgens bedoeld artikel 75 bij provisie, *en tot hierin nader zal wezen voorzien*, zal worden gevolgd de stijl van praktijk van den Hove van Holland;

dat, blijkt nu uit latere Wetsbepalingen, dat in eenig opzicht die stijl niet kan worden gevolgd, zonder dat aan die latere Wetsbepalingen wordt te kort gedaan, dan daaruit mag worden afgeleid de wil des Wetgevers om aan dien stijl in zooverre afbreuk te doen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 1 Juni 1915.

Een marinedetachement op een eiland kan niet beschouwd worden als de bemanning van een bodem en de commandant van zoodanig detachement niet als commandeerende officier van een bodem, wijkende eene andere opvatting te verre af van den gewonen zin van het begrip „bodem” of „schip of vaartuig van oorlog”, zooals het in art. 50 P. I. wordt gebezigd.

Beklag over een door dien detachementscommandant (subaltern officier) opgelegde disciplinaire straf behoort ter eerster instantie tot de kennismening van den krijgsraad.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen op heden 1 Juni 1915 een schrijven dd. 17 Mei '15 No. 36/979 van den Vice-admiraal, Commandant der Marine te

Willemsoord, houdende toezending aan het hof van de stukken betrekking hebbende op de klacht van den marinier 2e kl. P. over een straf, met de strafreden, hem opgelegd door den eerste Luitenant L. Commandant van het Marinedetachement op Ameland.

Gelezen een nader schrijven d^o. 26 Mei 1915 n°. 48/1046 van den Vice-Admiraal, Commandant der Marine voornoemd.

Overwegende, dat de in laatstbedoeld schrijven voorgestane opvatting, dat een Marinedetachement op een eiland is te beschouwen als de bemanning van een bodem en de Commandant van zoodanig detachement als Commandeerende officier van een bodem, door het Hof niet wordt gedeeld, wijkende die opvatting te verre af van den gewonen zin van het begrip „bodem” of „schip of vaartuig van oorlog”, zooals het in artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie wordt gebezigd;

Overwegende dat, waar verder de strafoplegger is eerste luitenant der Mariniers, hij dus ook niet uit dien hoofde behoort tot de Officieren der Zeemacht, die ingevolge art. 50 voornoemd ter eerste instantie voor het Hoog Militair Gerechtshof terechtstaan;

Overwegende dat, waar de van ouds gehuldigde opvatting in dit artikel de vraag beantwoording moet vinden of eene klachtzaak ter eerster instantie door het hof dan wel door een krijgsraad moet worden behandeld, uit het voorgaande volgt, dat hier ter eerster instantie de Krijgsraad bevoegd is en niet het Hof;

Gezien artikel 50 voornoemd.

Doet de klacht bovenbedoeld met alle daarbij behoorende stukken toekomen aan den Krijgsraad te Willemsoord en bepaalt, dat afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan den Vice-admiraal, Commandant der Marine te Willemsoord.

Het bovenstaande stemt overeen met de beschikking in het Register der Notulen van het Hoog Militair Gerechtshof.

De Griffier bij het Hof,

ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD.

Vonnis van 21 April 1915.

(Geaprobeerd door het H. M. G. bij beschikking van 4 Mei 1915).

President: Mr. W. de Sitter.

Leden: kapitein der mariniers J. C. Schraven; luitenant ter zee der 1ste klasse H. W. A. Brans; officier van administratie der 1ste klasse P. A. Snellen van Vollenhoven en luitenant ter zee der 1ste klasse O. Bender.

Fisikaal: officier van administratie der 1ste klasse Mr. G. J. Jutte.

De artikelen 133a en 145 C. W. W. hebben alleen betrekking op in dienst zijnde schepelingen.

Eene bepaling als art. 98 Militiewet en art. 36 Landweeerwet bevatten ten aanzien van den miliciens-verlofganger en den verlofganger der landweeer, komt in geen wet of wettelijk voorschrift voor ten opzichte van den verlofganger der Marine-Reserve.

Als zoodanig kan toch niet gelden de bij Koninklijk besluit vastgestelde Regeling van het personeel der Koninklijke Marine-Reserve omdat, waar het geldt bepalingen door straffen te handhaven, deze, volgens art. 56 Grondwet, alleen bij algemeenen maatregel van bestuur gemaakt mogen worden krachtens de wet, regelende de op te leggen straffen, zoodat alléén bij de wet en niet bij Koninklijk besluit kan worden bepaald dat in bepaalde gevallen de straffen voor den deserteur vastgesteld, toepasselijk zullen zijn.

De verlofganger der Marine-Reserve die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, is dus niet strafbaar.

IN NAAM DER KONINGIN!

De krijgsraad te Willemsoord in de zaak van den fiscaal

tegen:

J. stoker 1e klasse der Marine-Reserve, oud 37 jaar, geboren te Rotterdam, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking van verwijzing naar den Krijgsraad ddo. 16 Maart 1915;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad ddo. 7 April 1915 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde: „dat hij als zoogenaamd verlofganger der Marine-reserve, thuis behoorend te Rotterdam, toen door den burgemeester dier gemeente bij openbare kennisgeving op 31 Juli 1914 alle miliciens met spoed op 1 Augustus 1914 onder de wapenen werden geroepen, waarop hij, beklaagde, zich ingevolge bekomen last op laatstgemelden datum had aan te melden op het Wachtschip in de directie der Marine te Hellevoetsluis, aan dien oproep geen gevolg heeft gegeven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven totdat hij zich vrijwillig op 22 Februari 1915 aan boord van Hr. Ms. van Galen te Hellevoetsluis heeft aangemeld”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding, ddo. 8 April 1915, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkoming en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag den 21en April 1915, des namiddags ten 1½ uur;

Gelet op beklaagde's verdediging, voorgedragen door Mr. Leesberg, advocaat te Alkmaar;

Gehoord de voorlezing van na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord

de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot bewezen- maar niet-strafbaar-verklaring van het ten laste gelegde en tot vrijspraak van beklaagde;

Overwegende dat het extract-stamboek van beklaagde onder meer inhoudt:

dat hij zich op den 19en October 1913 voor den tijd van zes jaren als stoker 2e klasse Marine-Reserve in den Zeedienst heeft verbonden en dat zijn diensttijd door reengagement den 19 October 1918 komt te eindigen;

Overwegende dat het extract-staat van dienst van den beklaagde onder meer inhoudt:

dat hij den 15en April 1914 voor 21 dagen in oefening is gekomen en daaruit is gegaan op 6 Mei 1914; dat hij op 13 Februari 1915 is opgenomen in de rol van Hr. Ms. „van Galen” en afgevoerd als deserteur;

Overwegende dat een lastgeving, opgenomen in het dienstboekje van den beklaagde, inhoudt:

„woonplaats Rotterdam.

stamboekno. . . .

Lastgeving.

De stoker 1e klasse van de Koninklijke-Marine-Reserve J. is verplicht op den dag, die voor opkomst met spoed in eene in de gemeente zijner inwoning bekend te maken Openbare kennisgeving zal worden aangegeven, op het Wachtschip in de directie der marine te Hellevoetsluis onder de wapenen te komen en moet zich aldaar aanmelden zoodra mogelijk na het afleggen van de verder in die lastgeving aangegeven reisroute”;

welke lastgeving is geteekend op 20 Juni 1911 te Willemsoord door den Commandant van het Instructieschip der Marine-Reserve;

Overwegende dat eene verklaring van den Burgemeester van Rotterdam inhoudt dat openbare kennisgeving, als boven die verklaring vermeld, is gedaan, bij aanplakking als daartoe in de gemeente gebruikelijk is, welke kennisgeving luidt:

„Openbare kennisgeving. Nationale Militie. Oproepingstelegram. De Burgemeester der gemeente Rotterdam, ontvangen hebbende van den Minister van Oorlog onderstaand telegrafisch bericht: Alle miliciens met spoed opkomen. Datum van opkomst 1 Augustus 1914. Roept dientengevolge de Miliciens-Verlofgangers van de Zee- en van de Landmacht van alle lichteningen, in deze gemeente verblijf houdende, op, om zich op bovengenoemden datum, op de wijze als voor opkomst onder de wapenen met spoed is vastgesteld, naar de voorgeschreven plaats van opkomst te begeven. Rotterdam, den 31 Juli 1914. De Burgemeester voornoemd. Havelaar, l.b.”, welke kennisgeving voor gelijkkluidend afdruk door den secretaris der Gemeente is geteekend;

Overwegende dat het extract-scheepsjournaal van Hr. Ms. „van Galen”, ddo. 24 Februari 1915, inhoudt: onder „Maandag 22 Februari 1915”: Heeft zich ten 7 uur 30 N. M. gemeld de stoker 1ste klasse Marine Reserve J.

Overwegende dat de beklagde ten processe heeft verklaard; dat hij is J., oud 37 jaren, geboren te Rotterdam, laatst gewoond te Rotterdam, laatst gediend als stoker 1e klasse der Marine Reserve aan boord van Hr. Ms. van Galen te Hellevoetsluis; dat hij zich den 19en October 1903 als vrijwilliger bij de Marine Reserve voor den tijd van zes jaren als stoker 2e klasse heeft verbonden en dat door reengagement zijn diensttijd thans komt te eindigen den 19en October 1918; dat hem bij zijn opkomst voor de eerste oefening in November 1903 de krijgsartikelen zijn voorgelezen en dat hem op 29 November 1903, toen zijn eerste oefening eindigde, zijn dienstboekje, waarin verschillende dienstvoorschriften voorkomen waaraan hij zich door het aangaan van zijn dienstverband vrijwillig heeft onderworpen, werd uitgereikt; dat hij nadat zijn laatste oefeningstijd op 6 Mei 1914 kwam te eindigen, terwijl zijn volgende oefeningstijd bepaald was voor het tijdvak van 6 Mei tot 11 October 1916, op den 7en Mei 1914 heeft aangemonsterd voor een reis naar het buitenland op het S.S. Veenbergen en met dat schip op 8 Mei 1914 van Rotterdam naar zee vertrok en na daarmede verschillende havens in het buitenland te hebben aangedaan op den 15en Juli 1914 is overgegaan op het Deutsche S.S. Mecklenburg, liggende te Mobile; dat hij den 10en Augustus 1914 met dat stoomschip te Cartagena in Columbia aankwam waar de Mecklenburg wegens den uitgebroken oorlog bleef liggen; dat hij nog in Augustus vernemende dat ook in Holland Land- en Zeemacht waren gemobiliseerd, zich naar den Nederlandschen Consul ter plaatse begaf en dien verzocht te worden opgezonden naar Nederland of naar Curaçao ten einde vandaar verder te kunnen reizen, aangezien hij wilde voldoen aan de op hem rustende verplichting om in Nederland onder de wapenen te komen; dat de Consul echter weigerde hem voort te helpen, zeggende desbetreffende geen orders uit Curaçao te hebben ontvangen; dat hij, beklagde, na dadelijk aan zijn familie te Rotterdam om inlichtingen te hebben geschreven, begin December 1914 van zijne moeder een brief kreeg waarin deze hem schreef dat hij trachten moest zoo gauw mogelijk naar Nederland terug te keeren; dat hij ongeveer veertien dagen later een brief van zijne moeder ontving waarin zij hem een exemplaar van de openbare kennisgeving dat alle miliciens met spoed moesten opkomen, afgegeven door den Burgemeester van Rotterdam d.d. 31 Juli 1914, toezond; dat hij met dit stuk zich toen onmiddellijk weer heeft vervoegd bij den Vice-Consul der Nederlanden te Cartagena, welke consul hem, na de openbare kennisgeving gezien te hebben, echter mededeelde omtrent beklagde geene nadere orders te hebben ontvangen en hem niet te kunnen voorthelpen; dat de Consul hem wel een in het Engelsch gestelden brief d.d. 19 December 1914 gaf, evenals hij had gedaan toen beklagde hem na ontvangst van den eersten brief zijner moeder in begin December reeds om opzending naar Holland had verzocht; dat de Consul hem bij dien eerste gelegenheid beloofde hem, beklagde, met het eerste Hollandsche schip dat van Cartagena naar Curaçao zou vertrekken, te

zullen opzenden; dat toen den 12en Januari 1915 het S.S. Prins Frederik Hendrik van de West-Indische Mail bestemd voor New-York te Cartagena kwam en er zich nog geen Hollandsche gelegenheid naar Curaçao had voorgedaan, hij zich met vergunning van den gezaghebber van dat stoomschip daarop heeft geëmbaarkeerd, op conditie aan boord als stoker zonder betaling dienst te zullen doen en met dat schip op 3 Februari 1915 te New-York is aangekomen; dat hij zich aldaar terstond naar het Consulaat-Generaal der Nederlanden begaf en daar verzocht naar Nederland te worden opgezonden; dat nadat het Consulaat tevergeefs aan verschillende te New-York liggende Hollandsche schepen had gevraagd of men daar aan boord een stoker kon gebruiken, voor hem plaats heeft besproken als passagier op het Amerikaansche stoomschip „New-York”, waarmee hij, na van den Consul-Generaal een verklaring d.d. 4 Februari 1915 en een legitimatiebewijs d.d. 5 Februari 1915 te hebben ontvangen, den 6en Februari 1915 naar Liverpool is vertrokken; dat hij, na van Liverpool naar Londen te zijn gespoord, met het S.S. „Batavier IV” den 16en Februari naar Rotterdam is vertrokken en daar den 17en daaraanvolgend is aangekomen; dat hij zich den 18en Februari naar het Bureau-Militaire zaken aldaar heeft begeven, waar zijn verzoek tot 22 Februari thuis te mogen blijven, werd toegestaan; dat hij op Maandag 22 Februari 1915 zich vrijwillig aan boord van Hr. Ms. van Galen te Hellevoetsluis, des avonds om half acht heeft aangemeld;

Overwegende dat door de erkenningen van den beklagde en den inhoud van opgemaakte bescheiden, voorzover niet rechtstreeks dan door de aanwijzingen daaruit voortvloeiende in onderling verband en samenhang beschouwd wettig en overtuigend is bewezen het feit den beklagde aan den voet van het bevel tot bijeenkomst van den krijgsraad ten laste gelegd en zijn schuld er aan;

Overwegende omtrent de strafbaarheid van dit feit, dat de bepalingen vervat in de artikelen 133a en 145 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, alléén betrekking hebben op den schepeling, die, in dienst zijnde, zich schuldig maakt aan het misdrijf vermeld in eerstgenoemd artikel of aan het in laatstgemeld daarmede gelijk gesteld misdrijf;

Overwegende dat artikel 98 der Militiewet en 36 der Landweernetten opzichte van den milicien-verlofganger en den verlofganger van de Landweer bepalen dat zij als deserteur zullen worden beschouwd in geval zij niet voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, maar dat in geen wet of wettelijk voorschrift zoodanige bepaling ten opzichte van den verlofganger der Marine-Reserve voorkomt;

Overwegende dat wel in een Regeling van het personeel der Koninklijke-Marine-Reserve, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 1 Juli 1905 No. 58, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 9 Januari 1915 No. 64, bepalingen voorkomen dat als verlofganger wordt beschouwd ieder van het personeel der Marine-Reserve beneden den rang van officier en niet in oefening, dat de openbare kennisgeving van opkomst met spoed voor de militie alléén of voor militie en landweer, tevens

geldt voor het personeel der reserve van de Marine-Stoomvaardienst, dat de openbare kennisgevingen waarbij afkondiging van deze oproeping door de burgemeesters plaats heeft, als uitsluitend rechtsgeldig bewijs geldt dat de oproeping behoorlijk is geschied en de verlofganger in verzuim is, wanneer hij niet opkomt, dat zelfs indien in die oproeping alléén sprake is van miliciens of miliciens en landweermannen, zoodanige oproeping tevens betrekking heeft op den verlofganger van het personeel der Marine-Reserve, dat de Minister van Marine beslist of naar bewind van zaken o. a. de stoker wegens niet voldoen aan de oproeping voor den werkelijken dienst als deserteur moet worden beschouwd maar dat artikel 56 van de Grondwet, den Koning het recht gevende algemeene maatregelen van bestuur vast te stellen, daarbij tegelijk bepaalt dat bepalingen door straffen te handhaven in die maatregelen niet worden gemaakt dan krachtens de wet, regelende de wet de op te leggen straffen.

Overwegende dat hieruit volgt dat bij Koninklijk Besluit niet kan worden bepaald dat op den overtreder zijner voorschriften de straffen voor den deserteur vastgesteld zullen toepasselijk zijn, maar dat zoodanig voorschrift alléén in eene wet opgenomen, bindende kracht zoude hebben en de beklagde alzoo door overtreding dezer bepalingen niet als deserteur mag worden behandeld;

Overwegende dat het den beklagde ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit, zijnde zulks noch bij artikel 133a of 145 noch bij eenige andere wet of wettelijke verordening strafbaar gesteld, niet strafbaar is en de beklagde dient te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen :

185, 189 en 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen het feit den beklagde ten laste gelegd gelijk boven omschreven met zijn schuld er aan;

Verklaart het bewezen verklaarde niet strafbaar en spreekt den beklagde vrij;

**KRIJGSRAAD IN HET TWEDE MILITAIRE
ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM.**

Vonnis van 20 November 1914.

(Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof bij resolutie van
15 December 1914).

President: Mr. Th. Evekink.

Leden: L. A. H. Lamie, G. N. de Wendt, A. Gelderman en B. W. Kraake.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. van Menrs.

Het met gebaarden dreigen van zijnen meerdere in rang.

De krijgsraad vereenigt zich met de conclusie van het deskundigenverslag „dat de beklaagde lijdende is aan eene functioneele ziekte van het zenuwstelsel (waarschijnlijk hysterie); dat de krachtens die ziekte bestaande zeer hooge emotiviteit stellig voor een goed deel de oorzaak is van zijne vreemde handelingen en speciaal van het strafbare feit, waarvoor hij thans terechtstaat; dat het echter niet is uitgesloten dat bij anders gericht wil van den beklaagde eenige remmende invloed op de geïncrimineerde daad was tot stand gekomen, zoodat zij niet gerechtigd zijn het bestaan van ontoerekenbaarheid hier als bewezen aan te nemen.” Veroordeeling.

IN NAAM DER KONINGIN!

Vonnis van den Krijgsraad in het 2de Militaire Arrondissement
te Arnhem,

in zake:

de Auditeur-Militair in het 2e Militaire Arrondissement te Arnhem,
ambtshalve eischer

tegen:

C. W. P., oud 23 jaar, geboren te Bleskensgraaf (Z.-H.) den 12den November 1891, milicien-soldaat bij het 13de Reg. Infanterie te Roermond, niet gedetineerd, beklaagde;

De Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem:

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Garnizoens-Commandant te Amersfoort d.d. 21 Juli 1914, waarvan afschrift is gelaten aan beklaagde;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad van den commandeerenden officier van het garnizoen der hoofdplaats van het 2de Militaire Arrondissement d.d. 4 Augustus 1914,

met de aan den voet daarvan gestelde telastelegging van den Auditeur-Militair, welk stuk onder overgifte van een door den Secretaris bij bovengenoemden Krijgsraad geteekend afschrift, aan beklaagde is beteekend op 14 September 1914.

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gehoord de getuigen op last van den auditeur-militair voornoemd gedagvaard;

Gezien de door den auditeur-militair ingediende schriftuur van eisch strekkende tot veroordeeling;

Gehoord den beklagde,

Na overeenkomstig art. 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht te hebben beraadslaagd;

Overwegende dat beklagde voor dezen Krijgsraad gehouden den 25sten September 1914 en 20sten November 1914 heeft terecht gestaan ter zake:

„dat hij op 11 Juli 1914 op kamer B 4 in kazerne No. 3 te Amersfoort, toen de sergeant C. F. hem gelastte zijn werkkieel aan te doen, dreigend met opgeheven armen en gebalde vuisten op hem is afgekomen, hem dreigend toevoegende: „Ik zal jullie leeren;”

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel uit het Stamboek van de onderofficieren en minderen van het 13e Regiment Infanterie inhoudt, dat beklaagde den 12en November 1912 ter volledige oefening is ingedeeld bij het 2e Regiment Infanterie als achtergebleven loteling van de lichte 1911 uit de gemeente Roosendaal en Nispen (N.-Br.) onder No 6; den 3en November 1913 is overgeplaatst bij het 13e Regiment Infanterie;

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel Krijgswettenblad No. 7615 geteekend in het garnizoen 's-Hertogenbosch den 12en November 1912, door den kapitein A. A. van der P., den sergeant-majoor G. van K, en den recruit C. W. P. inhoudt, dat op gemelden datum in tegenwoordigheid van eerstgenoemden door den tweeden genoemde aan den recruit C. W. P. de Krijgsartikelen, voor het Krijgsvolk te Lande vastgesteld, duidelijk zijn voorgelezen.

Overwegende dat uit een en ander blijkt, dat aan beklaagde is bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende, dat de beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft ontkend en heeft opgegeven:

„Mijn sectiecommandant, sergeant F. heeft mij op 11 Juli 1914 op kamer B. 4 in kazerne No. 3 te Amersfoort gelast mijn werkkieel uit te trekken, toen ik in mijn tweede kleedingstuk gekleed was aangetreden. Ik heb tegen dezen last gevloekt en gemord. Na het uittrekken van het tweede kleedingstuk, zei de sergeant F. tegen mij: „P. laten wij nu eens goed praten; je wist niet goed, wat je deed, je kent je eigen niet meer”, waarop ik antwoordde: „sergeant, ga weg breng mij niet tot uitersten; als ze mij zoeken, kennen ze me niet;”

Overwegende, dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

Ch. F. sergeant bij het 16e Regiment Infanterie te Amersfoort:

Op 11 Juli 1914 's morgens tegen 7 uur kwam ik als sectiecommandant van beklaagde op kamer B. 4 van de Infanterie-Kazerne te Amersfoort; de tenue was uitgegeven, niet in het tweede kleedingstuk, maar in werkkieel. Beklaagde was echter niet in werkkieel en zeide, dat zijn werkkieel stuk was; dit bleek echter niet het geval te zijn; ik zei hem toen zijn werkkieel aan te trekken; hij trok zijn jas uit en vloekte en mopperde en haalde zijn werkkieel en kwam toen dreigende met gebalde vuisten en opgeheven armen op mij toe en zei: „Ik zal jullie leeren; ze moeten altijd mij hebben,” waarbij hij vloekte en zei: „Ga weg sergeant”. Beklaagde stond toen eerst ongeveer twee passen van mij af; hij is toen naar mij toegekomen, zijne houding was daarbij bepaald dreigend tegen mij; ik kreeg niet den indruk, dat de woorden „Ik zal jullie leeren”, speciaal tegen mij waren gericht. Ongeveer 10 minuten later sprak ik hem nog weer aan en vroeg

hem of hij er geen spijt van had; hierop antwoordde hij „Neen, het kan mij niet schelen, ik kan er niet tegen;”

G. C. C., milicien-korporaal bij het 16e Regiment Infanterie te Amersfoort:

„Op 11 Juli 1914 kwam sergeant F. als sectie-commandant van beklaagde op kamer B. 4. van de Infanterie-kazerne te Amersfoort en maakte beklaagde P. aanmerking, dat deze niet in het wit gekleed was. Toen de sergeant hem zei de kiel aan te doen, gooide hij onverschillig zijn ransel af en trok zijne kleeding uit, daarbij vloekende en scheldende en daarbij zeggende: „Als je me zoeken wilt, zal je nog eens leeren kennen, wie of P. is.” Hierna kwam hij met opgeheven handen en gebalde vuisten een pas naderbij, den sergeant dreigend toevoegend: „Ga weg, sergeant”. Mijn indruk was, dat de sergeant bedreigd werd;

H. d. V. milicien-korporaal bij het 16e Regiment-Infanterie te Amersfoort:

Op 11 Juli 1914 ± 7 uur v.m. was ik op kamer B 4 van de 2de compagnie 1ste bataljon van het 16de Regiment Infanterie te Amersfoort. Het tenue was in het wit gelast. De milicien P., die in het blauw gekleed was, moest voor den sergeant F. zich verkleeden. Ik hoorde P. hevig uitvallen en vloeken, o. a. zeide hij: „Jullie zoeken me” of zoo iets dergelijks. Daarna liep hij heen en weer, zeggende: „Ik zal jullie wel krijgen”, daarbij met opgeheven armen en gebalde vuisten dreigend voor den sergeant gaande staan;

Overwegende dat de Krijgsraad op 25 September 1914 als deskundigen, ten einde een onderzoek naar beklaagdes verstandelijke vermogens in te stellen, heeft benoemd Dr. M. J. van Erp Taalman Kip en T. J. Jaski, dat deze deskundigen, na alvorens beëdigd te zijn, een verslag hebben uitgebracht, gedateerd Arnhem 9 November 1914, waarbij zij, ter terechtzitting als deskundigen onder eede gehoord, zijn blijven volharden; dat zij hunne conclusie als volgt hebben geformuleerd: „dat de beklaagde lijdende is aan eene functioneële ziekte van het zenuwstelsel (waarschijnlijk hysterie); dat de krachtens die ziekte bestaande zeer hoge emotiviteit stellig voor een goed deel de oorzaak is van zijne vreemde handelingen en speciaal van het strafbare feit, waarvoor hij thans terechtstaat; dat het echter niet is nitgesloten, dat bij anders gerichtten wil van den beklaagde eenige remmende invloed op de geïncrimineerde daad was tot stand gekomen, zoodat zij niet gerechtigd zijn het bestaan van ontoerekenbaarheid hier als bewezen aan te nemen;

Overwegende, dat door de verklaringen der gehoorde getuigen, in verband met bovenstaand oordeel der deskundigen, hetwelk de krijgsraad overneemt en tot het zijne maakt, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, alsmede diens schuld daaraan, behoudens dat de krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklaagde aan den sergeant ook dreigend de woorden heeft toegevoegd: „Ik zal jullie leeren”;

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde feit behoort te worden gekwalificeerd als:

„Als soldaat zijnen meerdere in rang met gebaren dreigen”;

Verboden en strafbaar bij art. 99 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

Gezien de artikelen 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (St.bl. No. 191), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (St.bl. No. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 74 Militiewet.

Recht sprekende in naam der Koningin.

Verklaart den beklaagde schuldig aan het hem te laste gelegde feit, bewezen, gekwalificeerd en strafbaar zooals opgemeld;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene militaire detentie van drie en zeventig dagen;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht van 11 Juli 1914 tot 7 Augustus 1914 en van 25 September 1914 tot 10 November 1914 bij de uitvoering van de hem opgelegde straf geheel in mindering zal worden gebracht.

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer is ten laste gelegd.

Door den Krijgsraad te Arnhem benoemd als deskundigen om een onderzoek in te stellen naar de verstandelijke vermogens van C. W. P., gedetineerd alhier, beklaagd van insubordinatie, hebben wij, ondergeteekenden:

Dr. Van Erp Taalman Kip, Marcus Jacobus, Jaski, Tjeerd, Jan na in handen van den Krijgsraad den bij de wet gevorderden eed te hebben afgelegd, ten einde aan die opdracht te voldoen:

- 1o. kennis genomen van de op de zaak betrekking hebbende stukken,
- 2o. zoo volledig mogelijk inlichtingen ingewonnen omtrent de voorgeschiedenis van beklaagde,
- 3o. den beklaagde, zoowel ieder afzonderlijk als gezamenlijk geestelijk en voor zooverre als dit voor de zaak in kwestie van belang scheen, ook lichamenlijk onderzocht.

Als resultaat van dit onderzoek deelen wij het volgende mede:

Anamnese (volgens stukken en eigen opgaven van beklaagde.)

C. W. P., geboren 12 November 1891 te Bleskensgraaf (Zuid-Holland) heeft zijn vader en moeder niet gekend, zoodat omtrent zijn prilste jeugd en geboorte geen inlichtingen te verkrijgen zijn.

In 1893 zijn zijne ouders kort na elkander gestorven, volgens zijn zeggen aan cholera?; het kan echter ook influenza geweest zijn.

Van de elf kinderen der familie zijn op heden nog maar vijf in leven, waarvan de oudste, een broeder, 32 jaren oud, successievelijk gevolgd door een zuster van 28 jaren, een broeder van 27 jaren, een zuster van 24 jaren en hemzelf, 22 jaren. Van de overleden broeders en zusters weet hij alleen mede te deelen, dat de oudste van het elftal, en de jongste, die achter hem komt gestorven zijn

aan hem onbekende ziekte en een zuster op 19 jarigen leeftijd vermoedelijk aan eene longaandoening.

Voor zooverre hem bekend komt in de familie geen zenuwziekte of krankzinnigheid voor. Op ongeveer 2 jarigen leeftijd ouderloos, is hij groot gebracht bij een oom J. F., landbouwer, die zelf een gezin had bestaande uit vijf kinderen. Met eigen broers en zusters is hij niet opgevoed, aangezien zij ieder afzonderlijk in een gezin werden verpleegd. Met hen kwam hij dus weinig in aanraking, ging niet met hen op éénzelfde school en zag of sprak broeders of zusters zelden.

Vanaf ongeveer zesjarigen leeftijd is door hem de lagere school doorlopen, hij kon volgens zijn zeggen het onderwijs goed volgen en heeft daarna geen inrichting van onderwijs meer bezocht. Behalve aan „mazelen” op jeugdigen leeftijd, heeft hij nimmer een ernstige ziekte doorstaan.

Na het verlaten der school was P. tot op 14 jarigen leeftijd bij zijn oom als hulp bij den landbouw werkzaam, doch omdat hij het minder goed met zijn oom kon vinden, verwisselde hij het landbouwwerk met dat van knecht bij de binnenvaart o.a. op een tweemast aak, varende van Zeeland naar Ruhrort om steenkool te halen en diende in den tijd van twee jaren, tot zijn 15e jaar bij drie bazen en verder van 16 tot 18 jaar te Schiedam op een glasfabriek, daarna in Duitschland op steenfabrieken achtereenvolgens in Loberich, Kempen, Kaldekirche gedurende drie jaren, verminderd met ruim 10 maanden, die hij wegens drie delicten in gevangenschap doorbracht. Zijn gaan naar Duitschland hield niet alleen verband met zijn veroordeeling tot opzending naar de tuchtschool — waarover straks — doch geschiedde mede op aanraden van vrienden, die eveneens aldaar gingen werken om meer te verdienen.

Met justitie en politie zou hij meermalen in aanraking zijn geweest: n.l. te Schiedam eenige malen wegens straatschandaal en verzet tegen de politie in gemeenschap met andere lieden van de glasfabriek, steeds onder invloed van sterken drank, volgens zijn opgave meer dan vier malen en is hij de laatste maal veroordeeld tot opzending naar de tuchtschool, welk vonnis niet voltrokken is, omdat hij zich door uit te wijken naar Duitschland, daaraan onttrokken heeft; in Duitschland veroordeeld door de strafkamer te Cleve 29 Sept. 1910 tot 5 maanden gevang: wegens bedreiging en mishandeling, id. door de strafkamer amtsger. Crefeld 22 April 1912 tot 4 maanden en 1 week gevang: wegens zware mishandeling, twee malen gepleegd, id. door het Schöffengericht te Herdingen 26 Sept 1912 tot 1 maand gevang: wegens wederspannigheid.

P. verklaart, dat de delicten steeds begaan zijn onder den invloed van alcohol, op de vraag of hij veel of weinig dronk, zegt hij, dat het van twee borrels niet kan komen en dat hij wel eens zes borrels of meer gebruikt heeft.

Na het verstrijken van de laatste straf over de grenzen gezet en in Holland teruggekeerd, werd hij 12 November 1912 ter volledige

oefening ingedeeld als achtergebleven loteling van de lichterij 1911 te 's Hertogenbosch, — vandaar op 3 November 1913 overgeplaatst naar Roermond — van af 17 November 1913 tot 14 Juni 1914 militaire detentie en op dien datum terug bij zijn korps te Roermond en op 4 Juli 1914 gedetacheerd bij het 5e Reg. Inf. te Amersfoort en ingedeeld bij de tuchtklasse; — in Augustus 1914 verbandhoudende met de mobilisatie van het leger opgezonden naar het depôt te 's Gravenhage om op den 28sten van denzelfden maand weder te Roermond te worden geplaatst.

In den militairen dienst zou hij het aanvankelijk goed hebben kunnen schikken, — toonde ambitie en leerde goed. Mede op aansporen van zijn compagniescommandant en deels uit eigen aandrang heeft hij zich voor de opleiding tot korporaal c.q. sergeant opgegeven, van welke goede voornemens einde 1912 en begin 1913, door opname in 't militair hospitaal, gedurende ongeveer zes weken, niets is gekomen en later ook niets, vermoedelijk om andere redenen den dienst betreffende.

Volgens 's mans beweren is zijn lust in den dienst gedaald door de vele straffen door hem ondergaan, doch deelt hij bij eene andere gelegenheid tot geneeskundig onderzoek mede na het verstrijken van zijn straf wel weer in dienst te willen blijven, echter niet geplaatst te willen worden in Roermond, alwaar hij meent zijn ongeluk te gemoet te gaan. Overal elders zal het met hem goed gaan, doch te Roermond niet, alwaar hij zal moeten dienen onder denzelfden sergeant, die hem — volgens zijn beweren — op 3 November 1913 bij het overbrengen in de provoost, waartegen hij verzet pleegde, in het gezicht had geslagen en welken sergeant hij haat. Zijn strafregister geeft de navolgende straffen aan:

3-12-1912 Zes dagen kwartier-arrest wegens onordelijk gedrag en onbehoorlijke houding tegen een korporaal,

9-4-1913 Tien dagen politiekamer wegens het bezigen van een ongepaste uitdrukking tegen een korporaal,

26-4-1913 Vier dagen politiekamer wegens in 't openbaar zonder toezicht zwemmen,

3-6-1913 Acht dagen provoost, gemankeerd en den volgenden dag binnengekomen,

24-6-1913 Twee dagen politiekamer wegens onordelijk gedrag na het avondappel,

9-7-1913 Acht dagen provoost te water en te brood wegens eerste desertie,

16-1-1914 Geldboete, — vier weken gevangenisstraf, — drie maanden milit. gevangenisstraf — drie maanden militaire detentie enz. wegens dronkenschap, insubordinatie en wederrechtelijk vernielen van goed aan een ander toebehoorend.

15-6-1914 Twee dagen provoost wegens wanordelijkheid,

24-6-1914 Acht dagen provoost, wegens dronkenschap,

4-7-1914 Tuchtklasse wegens voortdurend zich schuldig maken aan ernstige overtredingen tegen de krijgstucht en dronkenschap,

21-7-1914 Vier dagen provoost, wegens als arrestant geplaatst in de arrestkamer met groote letters op de muur gekrast: „Onschuldig in voorarrest, ook de dag der vergelding komt”.

Volgens eigen mededeeling heeft hij ook vrienden en omgang met kameraden die zich beter gedragen dan hij zelf. Behoudens de ziekte in December 1912 doorgemaakt, die gepaard ging met buikklasten, behandeling met dieet, zou hij nimmer een ernstige ziekte hebben doorgemaakt. Er bestaan bij hem geen duizelingen — nu en dan heeft hij hoofdpijn, — een schedelverwonding heeft nimmer plaats gehad; geen krampen. Overigens heeft hij geene klachten. Syphillis of gonorrhoea worden ontkend, op geslachtelijk gebied zou eene normale behoefte en bevrediging bestaan.

Status praesens:

Deze jonge man van 22 jaren met eenigszins bleek uiterlijk wekt den indruk licht melancholisch te zijn en in hooge mate onverschillig. Zijn antwoorden zijn kort, op eenigszins afgebeten toon. De onverschilligheid strekt zich niet uit tot zijn uiterlijk aangezien hij de met haar dunbegroeide plekken op zijn schedel door het lang laten groeien der overige hoofdhaaren bedekt en met een gebogen lijn laag op zijn voorhoofd zijn voor een soldaat te weelderigen haardos laat hangen. Zijn linker gezichtshelft is iets kleiner dan rechts, de nasolabiaalplooi rechts iets duidelijker dan links, — de tong wordt eenigszins naar rechts uitgestoken. Het onderzoek van cor en pulsmonen levert geen afwijkingen op. De pols is 60 slagen per minuut, vulling en spanning is normaal. De pupillen zijn gelijk, wijd, zij reageeren op licht. Er bestaat een lichte fijne tremor van de zacht gesloten oogleden, lichte mystagmusachtige trekkingen bij zijdelingsche bewegingen, overigens zijn de bewegingen normaal. Handen en onderarmen halverwege en ook de voeten zijn licht livide cyanotisch van kleur en voelen koud aan; er bestaat lichte zweetsecretie aan de voeten.

Oppervlakkige reflexen.	}	Cornea reflex aanwezig.
		Epigastrium reflex aanwezig.
		Cremaster reflex hoog, beiderzijds gelijk.
		Pharynx reflex aanwezig.
		Voetzoolkittelreflex afwezig.

Diepe reflexen	}	Reflex v/d onderarm eenigszins hoog.
		Kniepeesreflex hoog — geen duidelijk verschil.
		Achillisreflex hoog — beiderzijds gelijk.

Tastzin ongestoord.

Fijn gevoel aan de extremiteiten in hoofdzaak opgeheven; over de thorax bestaat eene onregelmatige verdeling van gevoellooze plekken en van ongestoord pijngevoel. Er bestaat geen duidelijk verschil tusschen links en rechts. Geen pijnlijke drukpunten; — geen clavus, — geen globus.

Spierstelsel goed ontwikkeld. De dynamometer geeft aan rechterhand 129, 132, 125, 129, linkerhand 103, 101, 92, 110.

Er bestaat geen dermographie.

De urine bevat geen suiker of eiwit.

Phychisch onderzoek:

P. is een verstandelijk goed ontwikkeld individu, is in tijd en plaats goed georiënteerd en geeft blijk iets meer te weten dan men gewoonlijk van dergelijke menschen kan verwachten.

Een en ander blijkt uit een onderzoek naar zijn 1e schoolkennis.

Vraag: Waar komt ge Oostelijk ons land uitgaande?

Antw.: In Duitschland.

Vraag: En dan verder Oostelijk?

Antw.: In Rusland en in Japan doch door de zee en over Siberië.

Vraag: En verder Oostelijk van Japan?

Antw.: (Geen antwoord).

Vraag: Waar komt ge van ons land uit in Westelijke richting?

Antw.: In de Noordzee — Eugeland — Noord Amerika — Indische Oceaan.

Vraag: Hoe lang bestaat ons land als Koninkrijk?

Antw.: Van af 1813.

Vraag: Wat was het voor dien tijd?

Antw.: Een republiek.

Vraag: Wat gaf tot die wijziging aanleiding?

Antw.: De afscheiding van België.

Hij herstelt zijne vergissing, deelt mede dat de afscheiding in 1830 plaats had en dat wij ons hebben vrijgevochten van Frankrijk door hulp van Duitschland en Engeland.

2e Rekenen: Uit het hoofd gerekend en vlug geantwoord het navolgende: $9 \times 8 = 72$; $11 \times 12 = 132$, $14 \times 16 = 224$,

$$16 \times 24 = 384.$$

112

39 af

73

Het schrijven van eenvoudig schrift gaat goed.

3e Inprentingsvermogen: Het nazeggen van getallen van zes en meer cijfers gaat de meeste keeren zonder fouten:

o.a. 913274: geen antwoord.

381749 1e keer fout; 2e keer goed.

218472 1e keer goed.

6297574 1e keer fout, 2e keer goed.

4e Associatie: Een associatieproef daarin bestaande, dat den beklagde achtereenvolgens een reeks gewone Hollandsche woorden worden opgenoemd, telkens met verzoek naar aanleiding van het hem opgegeven woord het eerste hem in de gedachte komende woord op te schrijven, geeft de eerste maal (14 October) het resultaat, dat hij op 48 van de 50 hem genoemde woorden antwoordt op zeer normale wijze en blijkbaar zonder dat hem dit eenige moeite kost.

Als voorbeeld noemen we slechts de eerste 10 associaties: vinger-

hand; weegschaal-gewichten; bus-deksel; geraamte-lichaam; peer-appel; knecht-baas; karpet-kleed; onkruid-groente; knoop-jas. Op twee woorden kon hij echter geen associatie geven, nl. op mosterd en op strik. Hoewel het uitblijven van een of twee associaties op zich zelf niets bijzonders is, viel het ons hierop, dat het twee op elkaar volgende woorden waren, zoodat er eenige reden was te denken aan de mogelijkheid, dat het uitblijven der associaties op die beide woorden niet berustte op de moeilijkheid dier woorden, doch op een bijzonderen bewustzijns-toestand, waarin de onderzochte verkeerde op het oogenblik, dat hem die twee woorden werden voorgelezen.

Ten einde hieromtrent zekerheid te krijgen, werd op 16 October nog eens een dergelijke proef genomen en nu met een reeks van 100 woorden waarin naast zeer gemakkelijke ook enkele moeilijke waren gevoegd; om te zien of het speciaal de moeilijke woorden waren, waarop eene reactie zou uitblijven.

Het resultaat was nu wat den aard der geleverde associatie's betrof weder hetzelfde.

Het zijn gewone, zeer voor de hand liggende gedachtenverbindingen, zooals die door een normaal, speciaal intellectueel normaal mensch, plegen te worden geleverd. De tien eerste kunnen dit weer aantoonen: stof-kleed; wond-hand; haas-jager; uur-horloge, kers-boom; brood-bakker, poes-huis; bank-tuin; dorst-water; bes-boom; Maar opvallend is nu, dat hij bij dezen proef 36 maal van de 100 geen reactie weet te geven en na eenig wachten moet worden overgegaan tot het volgende woord. Dit aantal is buitengewoon groot, zooals eigenlijk nooit voorkomt. Het is van belang, dat zeer dikwijls een reeks woorden achtereen niet beantwoord worden, eens 7, eens 5, meerdere malen 3 of 2; slechts driemaal komt het voor dat één enkele reactie uitblijft voorafgegaan en gevolgd door normale associaties. De woorden waarop de reactie uitbleef waren: bak, muts, gracht, *tijd*, *huur*, streep, wesp, *drift*, vest, prins, *gas*, *roem*, dijk, reis, zand, borstel, onweer, kwartje, mantel, *dokter*, winkel, *servies*, *ondeugd*, koord, servet, schilderij, *sprinkhaan*, meubel, ijzer, baker, bijbel, berg, spuit, bok, *gom*, *guit*. De elf onderstreepte woorden zijn die, welke om de een of andere reden eenigszins moeilijk kunnen zijn. Zoo b.v. zegt hij bij navraag niet te weten wat *sprinkhaan* en *guit* beteekenen. Vervolgens is voor iemand, die blijkens de door hem geleverde associaties een sterk gezichtsmensch blijkt te zijn, (wat hier het geval is) het gewoonlijk nog al lastig op abstracte begrippen te associeeren. Hiermede wordt dus het uitblijven van associaties op de woorden *tijd*, *huur*, *drift*, *roem*, *ondeugd*, begrijpelijk. De woorden *gas*, *servies* en *gom* kunnen als voor hem zoo al niet onbekend maar dan toch ongewoon worden beschouwd; terwijl eindelijk het uitblijven van een associatie op *dokter*, terwijl iemand door twee dokters wordt onderzocht, verklaart zou kunnen worden door het moeilijke eener keuze tusschen verschillende woorden, die min of meer tegelijk opduiken. Maar met al deze verklaringen

blijven dan nog 25 uitlatingen over, nog steeds, een ongehoord groot getal en daaronder op enkele der meeste eenvoudige woorden zooals: gracht, streep, wesp, vest, prins, dijk, zand, kwartje, spuit, enz. die, nooit aan iemand moeite geven. Ook blijkt uit het feit dat hij op enkele veel moeilijker woorden ook een associatie gaf, dat het niet de aard van het woord is dat den doorslag geeft. Associaties als stof-kleed, park-wandelplaats, en vooral figuur-teekenen, illustreeren dit.

Het hier besproken verschijnsel der vele uitlatingen wijst zonder twijfel op eene afwijking. Welke afwijking hier moet worden aangenomen zal in de samenvatting van het onderzochte ter sprake komen.

Samenvatting en Conclusie.

Voor de beoordeeling van den geestestoestand van beklagde en speciaal voor het antwoord op de vraag naar de toerekenbaarheid voor het hem ten laste gelegde zijn het vooral twee feiten, die naar voren moeten worden gebracht;

1°. de goede ontwikkeling van het verstand, zoowel blijkende uit de kennis, die hij op school en op andere wijze heeft verkregen, als uit de resultaten van het psychologisch onderzoek.

2°. de zeer eigenaardige stemmingsafwijking die tijdens het onderzoek bleek.

Ad. 1. Het is van belang het ontbreken van intellectueele afwijkingen met zekerheid vast te stellen, omdat hiermede de mogelijkheid van twee ziekelijke toestanden, die de reeks zijner strafbare en vreemde daden gemakkelijk zouden verklaren zoo goed als geheel vervalt, n.l.:

Imbecillitas, en Dementia praecox.

Zijn eigen zeggen, dat hij op school goed heeft kunnen meekomen wordt volkomen bevestigd door de kennis, die hij nu nog bezit, door zijn rekenvermogen, het nazeggen van cijfers en eindelijk ook door de positieve resultaten van het associatie onderzoek.

En evenzeer als deze feiten imbecillitas uitsluiten, evenzoo maken zij eene beginnende dementia praecox zoo onwaarschijnlijk, dat er van practisch standpunt niet verder over behoeft te worden gedacht.

Ad. 2. Zijn stemming is vreemd. De afwijking is nogal gecompliceerd. In de eerste plaats kan een melancholisch element worden vastgesteld. Hij is gedrukt, weinig bewegelijk, langzaam in zijn reacties, geremd. De man ziet er uit als iemand, die niet lachen kan. En dat melancholische gaat gepaard met een zekere apathie, onverschilligheid, maar toch ook niet zuiver iets baloorigs; iets verbitterends, vijandigs is niet te misskennen. Komt dit tijdens het onderzoek, gedeeltelijk door zijn houding gedeeltelijk door zijn woorden uit, het baloorige vijandige is ook in zijn daden, speciaal zijn strafbare daden duidelijk aan te toonen.

Het weigeren, als hij in de provoost moet, zijn stroozak daarheen te brengen is een typische uiting van baloorigheid van iemand, die meent onrechtvaardig behandeld te worden en daardoor nu reageert op een wijze, die alleen in zijn eigen nadeel uitloopt. En het gevoel van slecht behandeld te zijn knoopt zich vooral vast aan den slag

in 't gezicht die hij bij diezelfde gelegenheid van een sergeant zou hebben gekregen, welk feit of voorstelling hem zoozeer is blijven vervullen, dat hij daarop alleen de overtuiging grondt, dat hij in Roermond nooit zal kunnen dienen zonder voortdurend gestraft te worden. Ieder der hier genoemde elementen, zoowel het melancholische als het vijandige wijst op eene ziekelijk prikkelbare stemming en dus ligt het voor de hand ook de strafbare daad, waarvoor hij thans terecht staat, aan die ziekelijke prikkelbaarheid toe te schrijven. De aard van de daad in quaestie stemt volkomen met die oorzaak overeen; zoowel het geheel ongemotiveerde van zijn optreden, het blijkbaar volkomen over het hoofd zien der gevolgen, als ook zijn uiting, volgens verklaring van den sergeant F: „Ik zal jullie leeren, dat gedonder altijd en jullie moeten mij g.v.d. altijd maar hebben,” zijn bij iemand met ongestoorde verstandelijke vermogens slechts door een zeer abnormalen gemoedstoestand verklaarbaar en aangezien er geen feiten hadden plaats gehad, die als voldoende reden voor eene zeer heftige reactie kunnen gelden, moet hier eene zeer groote emotiviteit worden aangenomen. En 12 dagen later, 23 Juli 1914 vertoont hij nog steeds dezelfde groote prikkelbaarheid dezelfde vijandige gevoelens als hij zegt: „ik zweer, dat ik wraak zal nemen, als ik gestraft word”, om daarna met zijn vuist dreigend te zeggen: „ik haat alles wat den dienst betreft en wat daarin is”. Waarop hij in snikken uitbarst en in vrij duidelijke woorden te kennen geeft van plan te zijn zich van kant te maken, waarna dan ook eenige oogenblikken later een ernstig gemeend tentamen suïcidië door op-hanging volgt.

Het is dus duidelijk, dat de tijdens het onderzoek waargenomene afwijkingen der stemming, de melancholische, apathische en agressieve neiging ook vóór den tijd van ons onderzoek al bestaan hebben en in oogenblikkelijke afwisseling om den voorrang streden.

Het recht om deze stemmingsafwijkingen ziekelijk te noemen en ze niet alleen voor normaal-psychologisch verklaarbaar aan te zien, ontleenen we ten eerste aan den graad der afwijking. Een gezond mensch ondergaat onder invloed van uitwendige invloeden ook oogenblikken van emotie, doch niet in die mate.

En ten tweede is er bij hem geen harmonie tusschen zijn verschillende stemmingen.

Hij heeft tal van straffen ondergaan heeft nooit enig bewijs gegeven, dat hij zich van die straffen als zoodanig iets aantrekt; hij heeft nooit getoond dat eenige straf remmend werkte voor de toekomst. Een overdreven opzien tegen de hem wachtende straf uit enig normaal psychologisch inzicht, zooals schaamte, is geheel ondenkbaar. Men kan in zijn gemoedstoestand op 23 Juli onmogelijk zien de reactie op werkelijke feiten, daardoor is zijn tentamen suïcidië niet verklaarbaar. Men moet aannemen eene ziekelijke verwerking dier feiten, eene abnormale voorstelling van de werkelijkheid door hem gemaakt.

De vraag nu, welke is de aard dier ziekelijke afwijking.

Drie ziekten kunnen in aanmerking komen n.l. hysterie, epilepsie en paranoia (vervolgingswaanzin).

De eerste kan vrijwel alles wat ons op dit oogenblik van den beklagde bekend is, verklaren. Het aannemen eener hysterie wordt nog gesteund door enkele lichamelijke symptomen, als het vleksgewijze ontbreken van het pijngevoel, het opgeheven zijn van de voetzoolreflex, de koude cyanotische handen en de nystagmusachtige oogbewegingen. Het eenige wat twifelen doet is het sterk op den voorgrond treden der vijandige opvatting van de buitenwereld. Zeker kan ook dit bij hysterie voorkomen, doch dat dit verschijnsel bij deze ziekte in zoo hooge mate optreedt, is niet gewoon. Wanneer wij de reeks strafbare daden door beklagde begaan overzien en vooral als men het geheel onbegrijpelijke, het zoo weinig met uitwendige oorzaken in verband staande dier daden overweegt dan zou epilepsie de meest aannemelijke verklaring zijn, Maar, het is ons niet gelukt eenig ander verschijnsel te vinden, dat de diagnose epilepsie kan steunen. Noch van toevallen, noch van duizelingen, is ons iets bekend geworden. En ook wijst niets er op, dat beklagde van een zijner strafbare daden een slechts gedeeltelijke herinnering zou hebben. De enkele punten van verschil tusschen zijn verklaring en die van anderen zijn niet grooter dan in het algemeen tusschen verklaringen van verschillende getuigen plegen te bestaan; zelfs de direct aan beklagde gestelde vraag of hij zich altijd goed herinnert wat hij had gedaan en of het niet voorgekomen is, dat door anderen dingen van hem werden verteld, waarvan hij niets meer wist, wordt door hem ontkennend beantwoord. En daarmede vervalt het groote argument voor het aannemen eener epilepsica.

Blijft over de paranoia. Zijn herhaalde uitingen, waaruit blijkt, dat hij meent gezocht te worden, zouden hieraan kunnen doen denken. Echter begint de paranoia gewoonlijk toch anders. Van een waansysteem is ons niets gebleken, zoodat eene positieve diagnose ook in deze richting niet mogelijk is.

Beklaagde is een bijzonder sprekend argument voor de wenschelijkheid eene betere gelegenheid tot observatie te hebben bij forensisch onderzoek, dan een huis van bewaring aanbiedt. Wellicht zou observatie in een psychiatrische kliniek de mogelijkheid voor het stellen eener zekere diagnose geven. Onder deze omstandigheden moeten wij ons daartoe onbevoegd verklaren, waarbij we overigens de opmerking niet willen achterhouden, dat er overgangen tusschen verschillende functioneele zenuwziekten, zooals hysterie en paranoia voorkomen, waarbij ook langdurige observatie verschil van opvatting toelaat.

Echter kunnen we wel verklaren, dat alles bijeengenomen, de diagnose hysterie hier ons de meest waarschijnlijke dunkt.

De vraag naar de toerekenbaarheid wordt in verband met de onzekerheid der diagnose ook moeilijk zeker te beantwoorden. Moest de diagnose paranoia luiden, dan zouden we niet kunnen twifelen aan ontoerekenbaarheid. Met de diagnose hysterie zou de zaak anders gelegen zijn.

Dat men ook daar met een ziekte te doen heeft is zeker. Dat ook deze zieke als zoodanig een abnormale emotiviteit bezit, die hij inderdaad niet willekeurig zich heeft toegeëigend, doch die voor hem een groot ongeluk is, staat vast. En daarmee is aangetoond. een der belangrijkste oorzaken voor zijn vreemde handelingen in casu ook voor de daad hier in quaestie. Maar niet aangetoond is, dat nog niet eenig ander moment meespeelt, een gebrek aan wil of beter nog een positieve onwil om zich eenigszins te beheerschen. Zonder eenige restrictie aannemend, dat deze man krachtens den ziekelijken toestand niet in staat is zich zoodanig te beheerschen als een gemiddeld mensch dat gewoon is, moeten we de vraag openlaten, of bij dat onvermogen tot zelfbeheersching nog niet zich heeft gevoegd een onvoldoende inspanning, een zich laten gaan, een element dus, dat niet buiten het bewustzijn omgaat en niet ongevoelig is voor invloeden van buiten, niet onverbeterbaar.

En hier nu is het de reeds genoemde associatieproef, die een indruk in bepaalde richting geeft. Er was een groot verschil in de resultaten der beide proeven op 14 October en 16 October. Dat der laatste was veel slechter. Zijn stemming was dien dag ook veel minder goed. Hij was norscher, trager. Wij twijfelen niet dat hij dien dag buiten zijn wil om grootere moeite had met den proef dan de vorige keer, dat de associaties moeilijker gingen. Maar ook toonde hij minder lust. Nu is het mogelijk, dat die twee zaken naast elkaar stonden als effecten van één oorzaak. Maar ook is het mogelijk, dat door de grootere moeite bij hem groeide een gevoel van onwil en zich daarbij kwam voegen en aldus het resultaat nog slechter maakte dan het anders zou geweest zijn. Dat iemand eens vijf en eens zeven woorden achtereen zonder associatie laat is iets eenigs en past niet bij den normalen inhoud der wel geleverde associatie. En deze grootste uitlatingen waren bijna allen vrij gewone antwoorden: n.l. servies, borstel, onweer, kwartje, mantel en dokter, winkel, meubel, ijzer, baker, bijbel, berg.

Tegenover een dergelijk feit kan men de gedachte niet van zich afzetten, dat een eenmaal opduikende onwil door hem zonder enig bezwaar, zonder enig verzet wordt toegelaten te groeien en dat ook een dergelijk element van bewust niet willen doen, zooals het hoorde, bij de geïncrimineerde daden eenigen invloed zou hebben kunnen uitoefenen.

Zoo kunnen we dan de conclusie formuleeren dat de beklagde lijdende is aan eene functioneele ziekte van het zenuwstelsel (waarschijnlijk hysterie)

dat de krachtens die ziekte bestaande zeer hooge emotiviteit stellig voor een goed deel de oorzaak is van zijn vreemde handelingen en speciaal van het strafbare feit, waarvoor hij thans terecht staat; dat het echter niet is uitgesloten, dat bij anders gerichten wil van den beklagde eenige remmende invloed op de geïncrimineerde daad

was tot stand gekomen, zoodat wij niet gerechtigd zijn het bestaan van ontoerekenbaarheid hier als bewezen aan te nemen.

Arnhem, 9 November 1914.

T. J. JASKI.

DR. M. J. VAN ERP TAALMAN KIP.

**TWEEDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT,
HOOFDPLAATS ARNHEM.**

Vonnis van 8 Januari 1915.

(Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof bij resolutie van 5 Februari 1915).

President: Mr. Th. Evekink.

Leden: L. A. H. Lamie, G. N. de Wendt, A. Gelderman en B. W. Kraake

Auditeur-Militair: Mr. W. F. van Meurs.

Valschheid in geschrifte. Vervalsching van een militair vrijbiljet voor vervoer per spoor.

Waar in de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad een ander feit, (voltooid misdrijf) wordt ten laste gelegd dan in het bevelschrift tot bijeenkomen van den krijgsraad (poging) is er geen recht tot strafvordering aanwezig. Het H. M. G. acht deze beslissing onjuist, omdat de beschikking tot verwijzing, volgens art. 14 R. L. enkel eene omschrijving van het ten laste gelegde feit behoeft te bevatten, terwijl dan uit de in te winnen informatie later zal kunnen blijken, welk het rechtskundig karakter van dit feit is en in welken rechtskundigen vorm het dus zal moeten worden te laste gelegd.

Het Hof neemt nochtans met de uitspraak van den krijgsraad genoegen omdat het i.c. practisch weinig verschil maakt en bovendien de door den krijgsraad gegeven vrijspraak, zij het op andere gronden, toch in stand zou moeten blijven.

IN NAAM DER KONINGIN.

Vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem

in zake:

De Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem, ambtshalve eischer:

tegen:

M. W., oud 23 jaar, geboren 11 Februari 1891 te Beuningen (G),

milicien-tamboer, 11e Regiment Infanterie te Ede, niet gedetineerd, beklaagde,

De Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement te Arnhem;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad van den Garnizoens-Commandant te Ede, dd. 3 December 1914,

waarvan afschrift is gelaten aan beklaagde;

Gezien het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad van den Commandeerenden Officier van het Garnizoen der Hoofdplaats van het 2e Militaire Arrondissement d.d. 19 December 1914; met de aan den voet daarvan gestelde te laste legging van den Auditeur-Militair, welk stuk onder overgifte van een door den Secretaris bij bovengenoemden Krijgsraad geteekend afschrift aan beklaagde is betekend op 24 December 1914;

Gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gezien de door den Auditeur-Militair ingediende schriftuur van eisch strekkende tot veroordeeling;

Gehoord den beklaagde;

Na overeenkomstig art. 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht te hebben beraadslaagd;

Overwegende dat beklaagde voor dezen krijgsraad, gehouden den 8 Januari 1915, heeft terecht gestaan, ter zake:

dat hij te 's Gravenhage, 1e omstreeks 22 November 1914 heeft vervalscht het navolgende geschrift dat bestemd was om tot bewijs van eenig feit te dienen, met het oogmerk om het als echt en onvervalscht te gebruiken:

Serie E No. 34145 Nederlandsche Spoorwegen, Militair vrijbiljet 3de klasse. Geldig voor eene reis heen en terug van Ede naar 's Gravenhage en terug voor den milicien W. van 2-11de Regiment Infanterie. De commandant van de compagnie J. C. Donker. Datum heenreis 20—11—14. Datum terugreis 22—11—14.

door den datum terugreis 22 November te vervalschen in 23 November vóórdat hij op 23 November 1914 het onder 2° omschreven feit pleegde; 2o. op 23 November 1914 opzettelijk gepoogd heeft daarvan gebruik te maken als ware het echt en onvervalscht, door het aan het station Staatsspoor te vertoonen ten einde tot den trein te worden toegelaten en als reiziger te worden vervoerd naar Ede, terwijl de uitvoering van het misdrijf niet is voltooid alleen tengevolge van de van zijnen wil onafhankelijke omstandigheid dat de vervalsching is ontdekt bij de vertooning van het biljet terwijl uit het gebruik in beide gevallen nadeel kan ontstaan.

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel uit het Stamboek van de onderofficieren en minderen van het 11e Regiment Infanterie inhoudt, dat beklaagde den 20 September 1911 ter volledige oefening is ingedeeld als loteling van de lichte 1911 uit de gemeente Beuningen (Geld.) onder No. 8.

Overwegende dat het aan beklaagde vertoonde en voorgehouden uittreksel Krijgswettenblad No. 13034 geteekend in het garnizoen te Nijmegen den 20 September 1911, door den Eersten Luitenant J. J. Q.

den Sergeant-Majoor-administrateur A. M. en den recrút M. W., inhoudt, dat, op gemelden datum in tegenwoordigheid van eerstgenoemde door den tweeden genoemde aan den recrút M. W. de Krijgsartikelen, voor het Krijgsvolk te Lande vastgesteld, duidelijk zijn voorgelezen.

Overwegende dat uit een en ander blijkt, dat aan beklagde bekend is gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat;

Overwegende, dat wat het in aanhef en sub 2° ten laste gelegde feit betreft de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad het feit hetwelk ten laste wordt gelegd, omschrijft als voltooid misdrijf terwijl het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad ten laste legt poging tot datzelfde misdrijf.

Overwegende dat derhalve blijkt, dat de Commandeerende officier van oordeel was, dat hier voltooid misdrijf aanwezig was, waaruit volgt, dat mocht uit de in te winnen informatiën zijn gebleken, dat er slechts van poging tot datzelfde misdrijf sprake was, de Auditeur-militair den Commandeerenden officier had moeten adviseeren diens beschikking te wijzigen opdat overeenstemming werd verkregen tusschen hetgeen aan beklagde bij de beschikking tot verwijzing naar en bij het bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad werd ten laste gelegd.

Overwegende, dat die overeenstemming niet is verkregen en in ieder geval in de beschikking tot verwijzing een ander feit ten laste wordt gelegd, als in het bevelschrift tot bijeenkomen van den Krijgsraad, zoodat terzake van hetgeen bij dit laatste anders wordt ten laste gelegd als bij de verwijzing is opgenomen geen recht tot strafvordering aanwezig is.

Overwegende, dat beklagde derhalve ter zake van het in aanhef en sub 2° vermelde behoort te worden vrijgesproken.

Wat het in aanhef en sub 1° ten laste gelegde betreft:

Overwegende dat beklagde heeft opgegeven, het aan mij vertoonde militair vrijbiljet 3e klasse, ten name van milicien W. Serie 1 No. 34145 is het biljet op welk biljet ik zelf in den datum van terugreis de 22 heb veranderd in 23. Ik verklaar verder, dat ik op 20 November 1914, met verlof ben gegaan naar 's-Gravenhage, nadat ik van den Sergeant van de week het mij vertoonde militair vrijbiljet Serie L No. 34145 had ontvangen.

Op dit biljet was toen ingevuld als datum terugreis 22-11-14. Ik heb te 's-Gravenhage de 22 veranderd in 23. Ik had namelijk in den avond 22 November 1914 den trein gemist te 's-Gravenhage en had geen geld om op 23 Novembsr d.a.v. terug te reizen naar Ede. Ik heb aldus 23 Movember 1914 gereisd op een vervoerbewijs met strook hetwelk ik te 's-Gravenhage van den Stations-Commandant heb gekregen, wjl mijn vervalscht militair vrijbiljet 3e klasse Serie E No. 34145 was afgenomen door eenen Sergeant, die ter controle diende op hét perron, 't was toen zoowat half drie.

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1e. H. F. J. L. fourier bij de 2e Compagnie, 1e Bataljon, 11e

Regiment Infanterie te Ede. Ik verklaar dat ik het militair vrijbiljet 3e klasse Serie E. No. 34145, hetwelk mij hier heden wordt vertoond en hetwelk bestemd was voor den milicien W. van de 2e Compagnie 1e Bataljon 11e Regiment-Infanterie met de data, heenreis 20-11-14 en terugreis 22-11-14 zelf heb ingevuld en dat ik dit biljet met alle andere biljetten aan den Sergeant der week heb gegeven. Ditzelfde vrijbiljet heb ik later teruggezien op het compagniesbureel met gewijzigde datum voor terugreis. De datum van terugreis (was) veranderd in 23-11-14. De 3 van het getal 23 is niet door mij geschreven, en

G. J. Baron van Slingelandt, Stations-Commandant te 's-Gravenhage.

Op Maandag middag 23 November 1914, deed ik dienst als stationscommandant aan het station Staatspoor te 's Gravenhage, toen omstreeks 2³/₄ uur door een der militairen die ten behoeve der contrôle te mijner beschikking waren gesteld een soldaat der Infanterie voor mij werd gebracht, die met een vrijbiljet, hetzelfde dat mij hier vertoond wordt, de terugreis naar zijn garnizoen Edé wilde aanvaarden. Bedoelde soldaat bleek te zijn de milicien W. 2e Compagnie 1e Bataljon, 11e Regiment Infanterie. Het vrijbiljet heb ik ingenomen en aan den compagniescommandant verzonden te zamen met mijn desbetreffend rapport.

Overwegende dat het ten processe overgelegde vrijbiljet is van den navolgenden inhoud Serie E no. 34145 Nederlandsche Spoorwegen militair vrijbiljet 3e klasse. Geldig voor eene reis heen en terug van Ede naar 's Gravenhage en terug voor den milicien W. van 2—I—11e R. I. De commandant van de Compagnie J. C. Donker. Datum heenreis 20—11—14. Datum terugreis 23—11—14.

Overwegende dat door bezichtiging ter terechtzitting door den Krijgsraad van het voormelde vrijbiljet is gebleken dat daarop in het cijfer van den datum van terugreis kennelijk verandering is gebracht.

Overwegende dat bedoeld vrijbiljet bestemd was om tot bewijs te dienen dat beklagde daarop vrij reizen had op de oorspronkelijke daarop voorkomende data.

Overwegende dat door de bekentenis van beklagde bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit het overgelegde schriftelijk bescheid, de bezichtiging daarvan door den Krijgsraad gedaan en uit de verklaringen der gehoorde getuigen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklagde in aanhef en sub 1o. is ten laste gelegd alsmede diens schuld daaraan, blijkende het oogmerk om het als echt en onvervalscht te gebruiken uit diezelfde middelen.

Overwegende dat het nadeel dat uit het gebruik maken van bovenbedoeld vervalscht geschrift kan ontstaan daarin was gelegen dat de betrokken spoorwegmaatschappij op 23 November 1914 kosteloos had te vervoeren een reiziger, die anders niet dan tegen betaling door haar zoude zijn vervoerd geworden.

Overwegende dat het aldus bewezen verklaarde feit behoort te worden gekwalificeerd:

als valsheid in geschrifte, verboden en strafbaar bij art. 225 al. 1 Wetboek van Strafrecht;

Gezien dat artikel, benevens de artikelen 13 Crimiueel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (St.bl. No. 191), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (St.bl. No. 64), 10 van het Wetboek van Strafrecht, 74 der Militiewet, 193 Rechtspleging Landmacht;

Recht sprekende in naam der Koningin!

Verklaart den beklagde schuldig aan het hem te laste gelegde bewezen, gekwalificeerd en strafbaar zooals opgemeld;

Veroordeelt hem te dier zake tot eene gevangenisstraf van drie weken;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer is ten laste gelegd.

Bovenstaand vonnis is door het Hoog Militair Gerechtshof goedgekeurd onder opmerking dat het betoog van het vonnis, omtrent de beschikking tot verwijzing met betrekking tot het feit in den aanhef en onder 2o. te laste gelegd aan den voet van het bevelschrift tot bijeenroeping van den Krijgsraad, op welk betoog de vrijspraak ter zake van dit feit is gegrond, onjuist is; dat immers, ingevolge artikel 14 der Rechtspleging bij de Landmacht, de beschikking tot verwijzing enkel eene omschrijving van het feit, hetwelk wordt te laste gelegd, behoeft te bevatten, terwijl dan uit de in te winnen informatiën later zal kunnen blijken welk het rechtskundig karakter van dit feit is en in welken rechtskundigen vorm het dus zal moeten worden te laste gelegd; dat in deze beschikking tot verwijzing eene omschrijving wordt gevonden voldoende voor den verwezene om te kunnen beoordeelen welk feit hem wordt te laste gelegd, terwijl in de definitieve telastlegging ditzelfde feit in juridischen zin is omschreven; dat echter het Hof, waar het practisch van betrekkelijk weinig belang is (artikel 56 2e lid Wetboek van Strafrecht) of beklagde ook voor het tweede feit wordt veroordeeld, terwijl het daarenboven waarschiijnlijk is dat toch vrijspraak zoude moeten volgen, omdat hier niet is poging maar voltooid daad, termen heeft gevonden om met de uitspraak van den krijgsraad genoegen te nemen.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN. (1)

Kamer van Strafzaken.

Zitting van den 4den Januari 1915.

Voorzitter: Mr. A. M. B. Hanlo.

Raadsheeren: Mrs. A. Fentener van Vlissingen, C. O. Segers, H. M. A. Savelberg en Jhr. Rh. Feith.

De door den rechter, die over de feiten oordeelt, gegeven uitlegging van Reglementen omtrent aanneming en reëngement van personeel der zeemacht behoort in cassatie te worden geërbiedigd, daar die reglementen niet zijn zoodanige wettelijke voorschriften, als waarvan schending of verkeerde toepassing in cassatie kan worden onderzocht.

De Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage, is requirant van cassatie tegen een arrest van dat Hof van 23 Sept. 1914, waarbij in hooger beroep is bevestigd een vonnis van de Arrond.-Rechtbank te Rotterdam van 17 Juli 1914, bij welk vonnis C. V., oud 18 jaren, geboren te Amersfoort, thans marinier 3de klasse aan boord van het marinevaartuig „Van Galen” te Hellevoetsluis, is ontslagen van alle rechtsvervolging.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Savelberg, heeft de adv.-gen. Besier de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Bij inleidende dagvaarding was overeenkomstig het bevelschrift van verwijzing aan den beklaagde te laste gelegd dat hij te Rotterdam op, althans omstreeks 15 Febr. 1914, terwijl hij dienst zocht bij het korps Mariniers, een geschrift, en wel eene schriftelijke verklaring als bedoeld in het vierde lid van art. 20 van het reglement A. van de toen geldende „bepalingen betreffende aanneming en reëngement

van personeel der zeemacht", vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 3 Aug. 1910 No. 21 en gewijzigd bij K. B. van 6 Mei 1911 No. 107, 4 Nov. 1911 No. 32 en 9 Febr. 1912 No. 72 (zijnde bedoeld art. 20 blijkens art. 1 van het reglement C. van bedoelde „Bepalingen" ook van toepassing bij aanneming van het Korps Mariniers), uit welk geschrift blijkens die „Bepalingen" eenig recht kon ontstaan en welk geschrift blijkens die „Bepalingen" bestemd was om tot bewijs van eenig feit te dienen, valschelijk zoude hebben opgemaakt door eene verklaring volgens het model bedoeld in bovengemeld vierde lid van art. 20 van reglement A. van de bedoelde „Bepalingen", welke verklaring luidde: „Ondergeteekende verklaart geen vonnis te zijnen laste te hebben, noch voor eenig feit terecht te staan of terecht te moeten staan. Rotterdam den 15 Febr. 1913 (handteekening van dienstzoekende)", valschelijk met zijne handteekening (C. V.) te onderteekenen, hoewel hij wist, dat hij wel een vonnis te zijnen laste had en wel ter zake van diefstal, bij welk vonnis hij ter beschikking van de regeering was gesteld, terwijl de voorziening in zijn opvoeding van regeeringswege nog voortduurde, en zulks met het oogmerk om bedoeld valsch geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan."

Bij het vonnis in eersten aanleg was dit te laste gelegde feit, alsmede beklaagdes schuld daaraan bewezen verklaard met dien verstande, dat hij de verklaring onderteekende op 15 Febr. 1913 en wel met oogmerk om die als echt en onvervalscht te gebruiken en door anderen te doen gebruiken. In dit bewezen verklaarde *feit* was echter blijkbaar niet begrepen de omstandigheid, dat uit het schrift eenig recht kon ontstaan en dat het bestemd was om tot bewijs van eenig feit te dienen, in de vermelding van welke omstandigheid de Rechtbank slechts de rechtskundige waardeering van het geschrift gezien moet hebben. Immers op de bewezenverklaring laat zij volgen de overweging: „dat echter uit een dergelijke verklaring geen recht kon ontstaan — immers de onderteekenaar door het stuk te onderteekenen geen enkel recht verkreeg — en die verklaring evenmin volgens art. 225 Strafr. bestemd was om tot bewijs van eenig feit te dienen, aangezien geen enkele bepaling dier wet of van voorschriften van administratieven aard het bewuste stuk noemt als een *bewijsstuk* van hetgeen daarin door den onderteekenaar wordt verklaard, zij 't ook dat op grond van voorschriften, betrekking hebbende op de administratie der marine, zij die zich voor eene aanstelling aanmelden, zulk eene verklaring moeten onderteekenen". Op dien grond was dan ook de beklagde van alle rechtsvervolging ontslagen.

En hiertegen dan richt zich, nadat bedoeld vonnis bij het bestreden arrest was bevestigd, het eenige bij tijdig ingediende memorie aangevoerde middel van cassatie, luidende als volgt:

„Schending door niet- of verkeerde toepassing van art. 225 Strafr. en 216 Strafv. Immers is de bedoelde verklaring voorgeschreven in het 4e lid van art. 20 van het reglement A. van de bepalingen

betreffende aanneming en reëngagement van personeel der Zeemacht, vastgesteld bij K. B. van 3 Aug. 1910 No. 21, gewijzigd enz., welk bedoeld art. 20 blijkens art 1 van reglement C. van die bepalingen ook van toepassing is bij aanneming van personeel der mariniers. Die verklaring geeft als zoodanig o. a. de bevoegdheid om in zeedienst (als marinier) te worden aangenomen, welke bevoegdheid voortvloeit uit een wettelijk voorschrift, en dus behoort tot de rechten, aan welke eene regeling door de overheid ten grondslag ligt. Er bestaat alzoo een recht in den engeren zin der wet als bedoeld in art. 225 Strafr. en door het tegendeel aan te nemen hebben Rechtbank en Hof een onjuiste beslissing gegeven”.

Het komt mij voor, dat dit middel niet tot cassatie kan leiden.

Immers de bedoelde bepalingen betreffende de aanneming mogen een wettelijk voorschrift zijn, zij zijn niet een voorschrift van de wetgevende, doch van de administratieve macht. Om op grond van zoodanig voorschrift te beweren, dat uit het valschelijk opgemaakte stuk eenig recht kan ontstaan, n.l. de bevoegdheid om in zeedienst te worden aangenomen, moet men zich begeben in eene beoordeeling van strekking en werking van dat voorschrift en daarmee treedt men op het terrein van den feitelijken rechter, (Verg. arrest H. R. 3 Oct. 1904 W. 8122), die in het onderhavige geval juist beslist had, dat meergenoemde bepalingen niet den grondslag voor zoodanig recht opleverden, immers dat uit de in overeenstemming daarmee opgemaakte verklaring geen enkel recht voortvloeide.

En overigens schijnt mij deze beslissing ook volkomen juist. Indien al in art. 225 Strafr. onder „recht” kan worden begrepen eene bevoegdheid als de onderwerpelijke, die niet de mogelijkheid opent om iets te vorderen, doch alleen om tot zekere dienstbetrekking te worden geroepen, dus om iets te ontvangen — in welken zin het woord „recht” ook wordt gebezigd in art. 29 van het Wetboek — dan nog *ontstond* dit recht niet uit een stuk als het valschelijk opgemaakte, kon dit niet de bron van zulk recht zijn, als zoodanig kan alleen aangemerkt worden de in het stuk slechts vermelde omstandigheid zelve, dat de betrokken persoon geen vonnis tot zijn last had, in verband met andere in de „Bepalingen” genoemde omstandigheden.

Mijn conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den requirant voorgesteld bij memorie, luidende: zie conclusie adv.-gen.;

Overwegende, dat bij het bevestigde vonnis ten laste van den gerequireerde is bewezen verklaard, met diens schuld daaraan:

dat hij te Rotterdam op 15 Febr. 1913 terwijl hij dienst zocht bij het korps Mariniers, een geschrift en wel eene schriftelijke verklaring als bedoeld in het vierde lid van art. 20 van het Reglement A. van de toen geldende „Bepalingen betreffende aanneming en reëngagement van personeel der Zeemacht”, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van

3 Aug. 1910 No. 21 en gewijzigd bij Koninklijke Besluiten van 6 Mei 1911 No. 7, 4 Nov. 1911 No. 32 en 9 Febr. 1912 No. 72 (zijnde bedoeld art. 20 blijkens art. 1 van het Reglement C. van bedoelde „bepalingen” ook van toepassing bij aanneming van personeel van het Korps Mariniers) valschelijk heeft opgemaakt, door een verklaring volgens het model bedoeld in bovengemeld vierde lid van art. 20 van Reglement A. van de bedoelde „Bepalingen” welke verklaring luidde:

„Ondergeteekende verklaart geen vonnis te zijnen laste te hebben noch voor eenig feit terecht te staan of terecht te moeten staan. Rotterdam den 15 Febr. 1913” (handteekening van den dienstzoekende) valschelijk met zijne handteekening (C. V.) te onderteekenen, hoewel hij wist, dat hij wel een vonnis te zijnen laste had, en wel ter zake van diefstal, bij welk vonnis hij ter beschikking van de Regeering was gesteld, terwijl de voorziening in zijne opvoeding van Regeeringswege nog voortduurde, en zulks met het oogmerk om bedoeld valsch geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken, en door anderen te doen gebruiken, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

dat de Rechtbank bij het bevestigde vonnis die bewezen feiten niet strafbaar heeft verklaard en den gerequireerde te dier zake van alle rechtsvervolging heeft ontslagen, onder andere uit overweging, dat uit eene verklaring, als waarvan hier de rede, „geen recht kon ontstaan, immers de ondertekenaar, door het stuk te onderteekenen, geen enkel recht verkreeg”;

dat bij het voorgestelde middel van cassatie tegen dezen grond der bestreden beslissing wordt opgekomen, immers bij de toelichting daarvan in de ingediende memorie wordt betoogd, dat de bedoelde verklaring is voorgeschreven in het vierde lid van art. 20 van het hiervoren aangehaald reglement A. in verband met art. 1 van voormeld reglement C.;

dat die verklaring als zoodanig onder andere de bevoegdheid geeft om in zeedienst (als marinier) te worden aangenomen, welke bevoegdheid voortvloeit uit een wettelijk voorschrift, en dus behoort tot de rechten, aan welke een regeling door de overheid ten grondslag ligt; dat er alzoo een recht in den engeren zin der wet als bedoeld in art. 225 Strafr. bestaat, en dat, door het tegendeel aan te nemen, Rechtbank en Hof een onjuiste beslissing hebben gegeven;

dat blijkens deze toelichting het middel steunt op eene opvatting van aard en strekking van eene bepaling der voormelde Reglementen, welke afwijkt van die van Rechtbank en Hof;

dat echter die uitlegging in cassatie behoort te worden geëerbiedigd, vermits toch die Reglementen niet zijn zoodanig wettelijke voorschriften, als waarvan schending of verkeerde toepassing in cassatie kan worden onderzocht;

dat het aangevoerde middel derhalve niet tot cassatie kan leiden; Verwerpt het beroep.

I N H O U D.

Blz.

Aanvaring van een prauw door een oorlogsvaartuig, waardoor eerstgenoemd vaartuig onbruikbaar gemaakt en levensgevaar voor de bemanning ontstaan is. I. c. is niet gebleken van zoodanig gebrek aan overleg en zeemanschap dat het in den zin der strafwet kan worden aangenomen als schuld aan de zijde van beklagde aan het veroorzaken der aanvaring	152
Achterzeilen van het schip kan niet worden aangemerkt als „verzwarende omstandigheid” in den zin van art. 144 C. W. W. — Zie bij desertie	280 673, 716, 720
Advocaten-raadslieden. Regeling der toelagen aan advocaten-raadslieden bij het Hoog Militair Gerechtshof of bij een krijgsraad bij de landmacht.	606
Ambtenaar. Mishandeling met rijksgeweren, op de soldatenkamer in de kazerne op het geweerrek geplaatst, is gebruikmaking van <i>gelegenheid</i> , niet van <i>middel</i> , door het ambt geschonken. —. Mishandeling van een rijksontvanger van in- en uitvoerrechten is, nu de beklagde niet wist dat die ambtenaar op surveillance was, i. c. niet beschouwd als mishandeling van een ambtenaar in de rechtmatige uitoefening zijner bediening	91 540
—. Mishandeling en belediging. Een politieambtenaar die een de openbare orde verstorend militair overbrengt naar de kazerne, behoort te volstaan met hem bij den ingang der kazerne over te leveren aan den commandant der wacht. Binnen de kazerne is die ambtenaar dan verder niet langer in de rechtmatige uitoefening zijner bediening.	728
Amnestie. Desertie. Zie onder Wetgeving	76
— voor Ned.-Indië, Suriname en Curaçao	79
Amnestiewet. Ook al mocht men aannemen dat de geest dier wet meebracht haar ook in aanmerking te nemen voor den tijd dat de krijgsmacht <i>niet</i> gemobiliseerd is, kan deze uitbreiding nooit zóó ver gaan dat men de wet ook in aanmerking neemt bij <i>arrestatie</i>	587
Appèl. Zie Hooger beroep	193, 520, 746
Approbatie. Zie onder Wetgeving	193, 520
— en appèl in reclamezaken	429
— De „approbatie” van de vonnissen der krijgsraden bij de landmacht	442
Auditeur-Militair contra militair gezag	434

Belediging. Zie insubordinatie	583
Bewijs. Een getuigenverklaring bevattende eene gissing of meening mag niet tot het bewijs medewerken	100, 390, 399
— Opgaven van beklagde bevattende bijzondere gissingen of meeningen of bevattende ontkenenissen mogen niet tot het bewijs medewerken.	267
— Aanvulling der bewijsvoering, nu op grond van geen der in het vonnis genoemde bewijsmiddelen als bewezen kan worden aangenomen dat de beklagde als <i>bestuurder</i> van een rijwiel heeft gereden, gelijk hem is telastgelegd	385
— De woorden „in dienstzaken” in art. 211 C. W. L. hebben <i>alléén</i> betrekking op „gedesobedieerd”, zoodat bijv. het „mis-handeld” zijn, ook al heeft dat niet „in dienstzaken” plaats gehad, op de enkele beëdigde verklaring van den meerdere als volkomen bewezen kan en moet worden aangenomen	406
Bewijsrecht. Eene vraag van militair bewijsrecht door E. G. de Wijs	314
Bodem. Zie bij Klacht	748
Breda. Het per rijwiel berijden van het voetpad aan den Academiesingel te Breda, ook aan den waterkant buiten de daar aanwezige rij boomen, is verboden	86
Commanderende officier. Zie bij Klacht	748
Competentie. Een schepeling, in 1910 in Australië gedeserteerd van een nog steeds in O.I. vertoevend schip, wordt in 1914 in Nederland aangehouden en gebracht op Hr. Ms. wachtschip te Willemsoord. Hij moet niet in eerste instantie terechtstaan voor het H. M. G. De commandant in de Directie Willemsoord heeft i. c. te beslissen over de verwijzing naar den krijgsraad	292
— Zie ook bij Militaire rechtspleging	300, 426
— Zie titulaire rang	529
— Beklaagde beschuldigd van diefstal op 22 Februari 1913 te Soerabaia gepleegd, is op 20 Maart 1913, na het verleenen van rechtsingang maar vóór het wijzen van het vonnis ontvlucht en heeft zich op 6 Augustus 1914 te Hellevoetsluis teruggemeld. Hij moet nu in eerste instantie verder voor het H. M. G. terechtstaan	560
— Zie Landstorm.	605
Costuum van militair-rechtelijke ambtenaren, enz. Kon. besluit van 21 Augustus 1914 (St.bl. No. 418)	1
Crimineele Wetgeving voor het Krijgsvolk te Water. Toepassing in de koloniën Suriname en Curaçao	607
Curaçao. Amnestie aan deserteurs.	79
— Invoering der gewijzigde Regtspleging bij de Landmagt.	301, 428
— Uitvoering van sommige bepalingen der Regtspleging bij de Zeemagt	427
— Zie Crimineele Wetgeving	607

Desertie. Amnestie. Zie onder Wetgeving	76
Voor Ned.-Indië, Suriname en Curaçao	79
— Desertie door een milicien-huzaar, die vroeger tijdens eene vrijwillige verbintenis, wegens eerste desertie was gestraft, is weder <i>eerste</i> desertie. Elke dienstverbintenis moet op zich zelf worden beschouwd	107
— Veroordeeling wegens <i>tweede</i> desertie, hoewel het vonnis wegens eerste desertie nog niet door het H. M. G. geapprobeerde was.	148
— Art. 152 C. W. L. is niet toepasselijk als een beklaagde met verlof zijn garnizoen heeft verlaten, al mocht hij toen reeds het oogmerk hebben gehad 's Lands dienst voor goed te verlaten.	234
— Zie Achterzeilen	280
— Zie Competentie	292
— door een sergeant. Degradatie	387
— Zie Landweerwet.	394
— Zie Amnestiewet.	586
— Vrijwillige terugkeer bij desertie en bij afwezigheid zonder verlof door d. W.	673
— Achterblijven van verlof. Het „terugkomen” vermeld in art. 146 C. W. W. kan geschieden overal waar zich een openbaar gezag bevindt, bevoegd en in staat om een schepeling in arrest te stellen en aan de marine-autoriteiten over te leveren. (Achterzeilen van een oorlogsvaartuig)	716
— In gelijken zin ten aanzien van een achterzeiler van een transport	720
— De artt. 133a en 145 C. W. W. hebben alleen betrekking op in dienst zijnde schepelingen. Nu er te dien aanzien geen wet of wettelijk voorschrift bestaat, is de verlofganger der marinereserve die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, niet strafbaar.	750
Deskundigen. Zie Toerekenbaarheid	132, 755
Detachements-commandanten. Zie Krijgstuchtelijke straffen .	298
— Zie bij Klacht	748
Diefstal. Diefstal door een kamerwacht ten nadeele van een medebewoner der kamer gestraft volgens art. 310 jo. 44 W. v. S.	230
— Zie ook bij Desertie.	234
— Wegneming van eenige bokkingen uit een kistje op een spoorwegstation is diefstal. (Krijgsraad had veroordeeld wegens straatschenderij).	265
— Het medenemen door een menagemeester uit de soldatenkeuken van levensmiddelen toebehoorende aan het Rijk en bestemd voor uitreiking aan de deelgenooten der soldatenmenage, is diefstal jo. art. 44 W. v. S. en valt niet onder art. 199 C. W. L.	275
— van een kluwen sajat	379
— van een officierskoppel	382
— met geweld door twee vereenigde personen	406

Diefstal v. een hankbiljet van f 25. Verzachtende omstandigheden.	560
— door een korporaal ten nadeele van een soldaat in het slaapkwartier. Hierop is van toepassing de speciale bepaling van art. 191 C. W. L., niet art. 310 jo. 44 W. v. S.	564
Dienstweigering. Het als arrestant uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order om een kleedingstuk af te geven	267
— Het niet voldoen aan <i>dezelfde</i> order, achtereenvolgens door verschillende meerderen gegeven, beschouwd als op zich zelve staande handelingen. Het enkel nalaten niet vergezeld van eene uitdrukkelijke weigering, is ook strafbaar volgens art. 95 C. W. L.	267
— Het opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order „om een overgebleven tentendoek op te rapen en bij de andere doeken te voegen”	392
— Straftoemeting en dienstweigering	619
— Het opzettelijk nalaten om te voldoen aan de order „om geschilde aardappelen, die op den grond lagen, in de kuipen te doen”	724
Dienstzaken. Art. 211 C. W. L. Zie Bewijs	406
Documenten economische crisis . . . Aangekondigd	632
Dreigen. Zie Insubordinatie	251, 258, 755
Economische crisis. Documenten . . . Aangekondigd	632
Eed. Nadere regeling van het eedsvraagstuk. Zie onder Wetgeving	65, 214, 480, 691, 697
— Onbeëdigde verklaringen kunnen niet gerangschikt worden onder het bewijsmiddel „bewijs door getuigen” en hebben geene wettige bewijskracht. Daarin wordt geene wijziging gebracht doordat art. 161 Strafv. alleen eene regeling geeft passende voor als getuigen te hooren personen, die tot een kerkgenootschap behooren, uit welk verklaarbaar verzuim alleen volgt, dat verklaringen van personen, die niet tot een kerkgenootschap behooren, niet als verklaringen van getuigen kunnen gelden. De bij de wet van 17 Juni 1911 voorgeschreven vorm kan alleen in aanmerking komen, wanneer ter uitvoering van art. 161 Strafv. een eed of belofte moest worden afgelegd	164
Element of fait justificatif?	242
Engeland. Zie militaire justitie	302
Fait justificatif of element?	242
Fisikaal. Zie ontvankelijkverklaring	246
Garnizoenscommandant. Verplichting en bevoegdheid van den garnizoenscommandant in verband met art. 12 R. L.	175
—, auditeur-militair, rechtsgeleerd raadsman.	446
Geïnterneerden. Zie onder Wetgeving	187, 322
— worden geacht tot een afzonderlijk garnizoen te behooren	300
Geldboeten. Zie onder Wetgeving	61, 364, 516, 678, 683

Geneeskundige verklaring. Zie valscheid	294, 580
Gepensioneerde officieren. Zie Toelagen	1
Getuigenverklaringen. Zie Bewijs	100
Gouvernementskleeding. Zie Verkoopen	575

Hartzfeld, Mr. C. A. J. Het bemiddelend vonnis. Aangekondigd. 632

Hooger beroep. Zie onder Wetgeving 193, 520

— Na het in werking treden der wet van 31 October 1912 (St.bl. No. 337) is het O. M. niet meer bevoegd in strafzaken, waarvan hooger beroep bij het H. M. G. aanhangig is, eene nadere telastlegging te doen 746

Insubordinatie. Art. 99 C. W. L. toegepast op dreiging van een in burgerkleeding gekleed meerdere die zich als zoodanig had bekend gemaakt. Het na het aannemen van een dreigende houding, aan een meerdere toevoegen: „ik wenschte je wel eens onder vier oogen te spreken” is dreigen met woorden.

Het dreigend naar de bajonet grijpen is dreigen met gebaren. 251

— De woorden: „maakt dat je van de kamer afkomt”, zelfs als zij op dreigenden toon aan een meerdere zijn toegevoegd, bevatten noch eene belediging, noch eene dreiging met woorden. 258

— De woorden „aap” en „mispunt” geuit op de wijze en onder de omstandigheden in de sententie vermeld zijn beledigend, volgende het opzet om te beledigen uit het gebruik dier woorden onder die omstandigheden. 583

— Het dreigend met opgeheven armen en gebalde vuisten op een meerdere afkomen 755

Italië. Zie Militaire justitie 4

James, O. G. Zie Regtspleging bij de Landmagt enz. 459

Japan. Zie Militaire justitie 15

Jonge, C. de, geb. van Vladeracken. Zie Vrede 632

Jongh, Mr. G. T. J. de. Zie Misdaad 454

Jury. Betere rechtspraak door de krijgsraden in Frankrijk . . . 433

Kempen, P. A. Zie Oost-Indië 462

Kinderwetten. De straf van plaatsing in een tuchtschool kan in hooger beroep niet worden gehandhaafd, nu de beklagde vóór de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg den leeftijd van 18 jaren had bereikt 390

— Als voren. Als „uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg” (art. 39septies W. v. S.) geldt in de militaire rechtspleging het pronuntieeren van het vonnis 543

Klacht. Klager is als chef van de wacht in de kombuis ten onrechte aansprakelijk gesteld voor alles wat daar tijdens een korte afwezigheid zijnerzijds voorviel, nu hij aan een ander ter zake kundig schepeling van die afwezigheid had kennis gegeven en dus de verantwoordelijkheid op dezen overging . 113

Klacht. Klacht, hoewel later dan 3 dagen na het ondergaan der straf ingediend, ontvankelijk verklaard, nu klager omtrent de juiste wijze van het doen van beklag in dwaling verkeerde.	115
— Het bij herhaling indienen van een verzoek, terwijl aan klager de meening van zijn commandant bekend was, is ongepast.	115
— Een mindere heeft te berusten in de hem medegedeelde toepassing die zijn commandant oordeelt te moeten geven aan de voorschriften van het marinebestuur.	115
— Het inbrengen van een onwaar gebleken beschuldiging tegen zijn commandant is onbestaanbaar met eene goede krijgstucht.	118
— Terecht gestraft op de verklaring van een meerdere, welke verklaring door klagers ontkenenis niet ontzenuwd werd.	123
— In gelijken zin	417
— Het zonder de noodige toestemming publiceeren van een verslag over een door den Minister van Oorlog bevolen proef door een officier die bij het nemen van die proef was werkzaam gesteld, is i. c. terecht gestraft.	126
— Zie straftoemeting	290
— Eene klacht over eene opgelegde straf, ingebracht binnen acht dagen na het einde der aan klager door de hoogere militaire autoriteit, bij wie hij zich eerst beklaagd had, ter zake dezer klacht opgelegde straf is tijdig ingediend	416
— Het zingen van een spotlied op een meerdere is voor dezen aanstootelijk en zeker ook onbestaanbaar met de instandhouding eener goede krijgstucht	416
— Termijn voor het indienen bij den militairen rechter van eene klacht over een krijgstuchtelijke straf	426
— Approbatie en appél in reclamezaken	429
— Gebrek aan ijver bij de behandeling van een ziek paard door een luitenant-paardenarts. Straf gehandhaafd	589
— Tekortkomingen in dienst uit onnadenkendheid en wel in het tijdperk dat de dienstplichtigen buitengewoon onder de wapenen zijn. Straf gehandhaafd	592
— Het tijdens een marsch zonder vergunning het gelid verlaten en niet voldoen aan den last om zich weder bij den troep te voegen. Verzachtende omstandigheden	596
— Het vóóronderzoek betreffende een rapport ingebracht door den eersten officier van een oorlogsvaartuig, moet door dezen officier zelf geleid worden	738
— Het antwoord aan een meerdere „de geheele zaak is niet eerlijk, het is een schande” naar aanleiding van een ontvangen nota, is onbetamelijk en alzoo onvereinigbaar met eene goede opvatting omtrent krijgstucht	740
— Het rechtstreeks door een groot aantal schepelingen indienen van een verzoekschrift is niet onmilitair, nu i. c. bepaalde voorschriften hieromtrent niet bestaan. Beteekenis van art. 8 der G. W.	742
— Beklag over eene disciplinaire straf, opgelegd door een subaltern	

officier, commandant van een marinedetachement op een eiland, behoort in eerste instantie tot de kennismening van den krijgsraad, kunnende die commandant niet worden beschouwd als commandeerende officier van een bodem	748
Klachtzaken. Openbare behandeling van klachtzaken	614
— Beklageecht. (Wijze van indiening, vorm, termijn)	633
Klerk, Mr. J. B. de. Zie Vredesconferentie	312
Krijgsraden te velde. Machtiging aan den opperbevelhebber van de land- en zeemacht tot het benoemen van krijgsraden te velde en van officieren-commissarissen	1
— temporaire. Zie onder Wetgeving	80
— id.	621
Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen	608, 609
Krijgstuchtelijke straffen. Onderofficieren-detachementscommandanten hebben niet de bevoegdheid tot oplegging van krijgstuchtelijke straffen	298
Krijgsvolk te Water. Zie Crimineele wetgeving	607
Landstorm. Bevoegdheid tot het opleggen van straffen aan vrijwilligers bij den landstorm	605
Landweerwet. De verlofganger der landweer, wien toestemming is verleend tot het uitoefenen van het beroep van zeevarende buitenslands, kan hierop geen beroep doen wanneer hij het beroep van zeevarende niet meer uitoefent maar als koopvaardij-deserteur aan den wal werkte	394
Levy, Mr. J. A. Volkenrecht. Aangekondigd	630
Lijfstraffen. Geschiedenis der lijfstraffen bij het Nederlandsche leger	180
Marinereserve. Zie bij Desertie	750
Mededaderschap aangenomen aan diefstal met geweld door twee vereenigde personen, ofschoon slechts één hunner den eigenlijken diefstal heeft gepleegd	406
Meineed door een brigadier der Maréchaussée in een strafzaak ten nadeele van den beklagde. Vrijspraak	418
Militaire justitie in den vreemde. Italië, Japan, Engeland, Ver. Staten, Rusland. Vertaald uit de Revue maritime van Juli en Augustus 1914	2, 302
Militair-rechtelijke macht. Zie Costuum	1
— Benoeming leden der militair-rechterlijke macht bij de Zee-macht (1915) in Nederland	298
— Als voren bij den Zeekrijgsraad te Soerabaia	431
Militaire rechtsmacht. Zie onder Wetgeving	80—85
Militaire rechtspleging tegen geïnterneerde militairen	300
— bij de troepen in Noord-Brabant, Limburg en Gelderland, ten zuiden van de Waal	426
Militair strafrecht Tijd van oorlog en militair strafrecht	22
— Opwekking tot belangstelling in het militair strafrecht	176

Militair strafrecht. Het Nederlandsch militair strafrecht, voornamelijk in oorlogstijd, door Mr. L. M. Rollin Couquerque	637
Militiewet. Uit een vonnis, betreffende een zeemilicien-matroos moet blijken dat hem bij of na zijne inlijving als milicien is bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat (art. 74).	271, 578
— Het bij vergissing, te goeder trouw niet voldoen aan eene oproeping om in werkelijken dienst te komen. Veroordeeling tot één dag mil. detentie. Beteekenis van de artt. 75, 77, 85 en 98.	535
— Aan een militieplichtige, in dienst als vrijwilliger, maar als zoodanig afgevoerd en teruggebracht tot de positie van milicien, moet vóórdat hij met groot verlof vertrekt, worden bekend gemaakt dat hij onder de militaire tucht staat	708
Misdaad. Uit den strijd tegen de misdaad, door Mr. G. T. J. de Jongh. Aangekondigd.	454
Mishandeling. Zie bij ambtenaar	91, 540
— met doodelijk gevolg. Vrijspraak in hooger beroep	556
Motor- en rijwielreglement. Het omstreeks 9.50 n.m. rijden zonder licht is één feit, al wordt het ook door twee politie-beambten, kort na elkander, geconstateerd	100
Motor- en rijwielwet. Plaatsing van waarschuwingsborden geen vereischte voor het verbod om met een rijwiel te rijden op voetpaden tot de rijwegen behoorende, daarvan deel uitmakende	86
— Het niet vertoonen van de in art. 9, sub 2o. en 3o. bedoelde nummer- en rijbewijzen, levert op twee overtredingen	95
Het niet vertoonen van evengenoemde nummer- en rijbewijzen vormt slechts één strafbaar feit (H. M. G. contra Krr. Arnhem).	97
Art. 24. De Motor- en Rijwielwet is op in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard grondgebied, ook wat betreft motorrijtuigen en rijwielen <i>met militaire bestuurders</i> , alléén dan niet van toepassing, wanneer bedoelde rijtuigen of rijwielen worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst.	130
Het, <i>in donker</i> , als bestuurder van een niet verlicht rijwiel niet op de vordering van een in uniform gekleed veldwachter het rijwiel doen stilsthouden. Schuld aangenomen	547
Ned.-Indië. Amnestie aan deserteurs	79
Nijpels, Mr. L. A. Zie ontslag	673
Officieren-Commissaris. Zie krijgsraden te velde	1
— Zie toelage	297
Onderofficieren-detachementscommandanten. Zie krijgstuuchtelijke straffen	298
Ontslag uit den militairen dienst wegens veroordeeling tot langdurige gevangenisstraf door Mr. L. A. Nijpels	669
Ontvankelijkverklaring. Het is onjuist om den fiscaal die bij de R. Z. met betrekking tot zijn schriftuur van eisch in geenerlei opzicht is beperkt en volgens de Wet mag vorderen wat hem	

geraden voorkomt, in een deel dier vordering niet ontvankelijk te verklaren	246
Oorlog. Tijd van oorlog en militair strafrecht	22
— Het Ned. Mil. Strafrecht voornamelijk in oorlogstijd door Mr. L. M. Rollin Couquerque	637
Oorlogswet. Bevoegdheid tot het vaststellen van politieverordeningen enz. in het gebied hetwelk in staat van oorlog of in staat van beleg is verklaard	427
Oost-Indië. Naar aanleiding van het inwerkingtreden in Oost-Indië van de gewijzigde Rechtspleging bij de Zeemacht door P. A. Kempen	462
Openbare behandeling van klachtzaken	614
Opruiing. Toevoeging in het openbaar aan eenige burgers, in woordenwisseling met een sergeant, van de woorden: „geef hem maar een klap van mij in zijn gezicht”	238
— De woorden „in het openbaar” in art. 131 W. v. S. beteekenen niet „op den openbaren weg of eenige openbare plaats”, maar „zich richtend tot publiek” of „ten aanhoore van publiek”.	551
Opzet. Zie ambtenaar	540
— Zie verkoopen	575
Overtredingen. Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen. 608, 609	
Overtuigingsstukken. In het vonnis moet eene beslissing worden gegeven over de teruggave van overtuigingsstukken.	382
Petitie. Recht van petitie. Zie bij klacht	742
Plaatsbewijs. Zie spoorwegreglement	240
Proces-verbaal. Een proces-verbaal van eene Commissie van voorloopig onderzoek, benoemd door den commandant van een oorlogsvaartuig (art. 4, Justitieele Zaken), is geen schriftelijk bescheid als bedoeld in artt. 400 en 401 W. v. Sv.	271
Provisioneerende Instructie voor het H. M. G. Zie Regtspleging bij de Landmagt enz.	459
Provoosten-geweldige. Nadere regeling van de functiën van de provoosten-geweldige	424
Qualificatie. Zie bij ambtenaar	91
— Zie bij recidive	403
Rechter. Nakoming van de wet door den rechter	625
Rechthebbende. Art. 461 W. v. S. De huurder van een landweg is i. c. te beschouwen als rechthebbende, nu hij als huurder het genot van dien weg had en de blijkbare bedoeling van het artikel is, om ieder, aan wien genot van grond toekomt, in staat te stellen, inbreuken daarop te voorkomen of tegen te gaan	255
Rechtspleging bij de landmacht. Invoering der gewijzigde R. L. in Curaçao en Suriname	301

Rechtspleging bij de zeemacht. Uitvoering in Curaçao en Suriname van sommige bepalingen der R. Z.	427
— Zie Oost-Indië.	462
De Rechtspleging bij de Landmagt en bij de Zeemagt en de Prov. Instructie voor het Hoog Militair Geregtsch Hof door Mr. H. Westermann Jr. Aangekondigd door O. G. James	459
Recidive Zie bij desertie	107, 148
— Qualificatie bij recidive (art. 422 jo. art. 181 W. v. S.).	403
Reclame Zie klacht.	
Reservepersoneel. Waar het geldt een gedaagde behoorende tot het reservepersoneel der landmacht, moet uit het vonnis blijken dat hij onderworpen was aan het C. W. L.	568
Ritter Jr. Mr. P. H. Zie Vredesconferentie	312
Rollin Couquerque, Mr. L. M. Zie Militair Strafrecht	637
Rusland. Zie militaire justitie	309
Samenloop. Zie bij Motor- en rijwielreglement,	100
— Zie bij Vogelwet	244
— Bij ééndaadschen samenloop van diefsfal met geweld door twee vereenigde personen (art. 312 W. v. S.: 12 jaren gev. straf) en het als soldaat aangrijpen van zijn meerdere in rang (art. 100 C. W. L.: 10 jaren mil. gev. straf) moet de eerstbedoelde strafbepaling worden toegepast	406
Bij schuldigverklaring aan openbare dronkenschap en aan het tegelijkertijd in het openbaar de orde verstoren, mag slechts ééne straf, die van art. 426 W. v. S., worden opgelegd, ingevolge art. 55, eerste lid W. v. S.	525
Schriftelijke bescheiden. Zie Proces-verbaal	271
Schuld. Zie Aanvaring	152
— Zie Motor- en rijwielwet	547
Secretaris. Zie toelage	175
Soerabaia. Zeekrijgsraad te Soerabaia	431
Spoorwegreglementen. Het zich zonder behoorlijk plaatsbewijs in den trein bevinden	240
— Het portier van een rijtuig openen wanneer de trein nog niet stilstaat	271
Spotlied. Zingen van een spotlied op een meerdere. Zie bij klacht.	416
Straatschenderij. Zie Diefstal	265
Straftoemeting. Oplegging eener zwaardere disciplinaire straf alleen omdat een lichtere straf practische moeilijkheden zou opleveren, is niet geoorloofd	290
— en dienstweigering	619
Strafvordering. Ter zake van een feit, in de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad niet omschreven, bestaat geen recht tot strafvordering	261
Suriname. Amnestie aan deserteurs	79
— Invoering der gewijzigde Rechtspleging bij de Landmagt. 301, 428	

Suriname. Uitvoering van sommige bepalingen der Regtspleging	
bij de Zeemagt	427
— Zie Crimineele Wetgeving	607
Telastlegging. Waar de plaats der overtreding (de Groest te Hilversum) in de telastlegging was aangewezen, was het onnoodig daarnevens nog te vermelden dat die plaats gelegen was „binnen de kom der gemeente”	104
— Uit de telastlegging dat beklaagde „op een rijwiel gezeten heeft bereden” zekeren weg, blijkt niet dat hij dit heeft gedaan als <i>bestuurder</i> van dat rijwiel gelijk de Amsterdamsche politieverordening i. c. eischt. Vrijspraak	110
— Foutieve datum in de telastlegging (20 in plaats van 30 Juni) beschouwd als eene schrijffout, waardoor de gedaagde niet in zijne verdediging is benadeeld	531
— Zie ook onder Verwijzing	724, 768
— Zie Hooger beroep	746
Temporaire krijgsradeu. Zie onder Wetgeving	80
—	621
Titulaire rang. Een kapitein ter zee titulair moet in eerste instantie terechtstaan voor het H. M. G.	528
Toegang. Art. 461 W. v. S. is niet toepasselijk nu niet is bewezen dat de beklaagde een der borden „verboden toegang” heeft gezien of heeft moeten zien	471
Toelage. Gepensioneerde officieren, benoemd tot lid van een krijgsraad bij de Landmacht, genieten f 6.— toelage per dag. Evenzoo gewezen officieren die tot plaatsvervangend secretaris bij een krijgsraad bij de Landmacht benoemd worden	1
Evenzoo gewezen officieren die worden benoemd tot tijdelijk plaatsvervangend officier-commissaris of tot secretaris buiten de residenties van de krijgsraden	175
— Zie advocaten-raadslieden	297
	606
Toerekenbaarheid. Deskundigenrapport, concludeerende dat niets is aan het licht gekomen wat aanleiding geeft om aan te nemen dat beklaagde lijdende zou zijn geweest aan ziekelijke storing of gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens	135
— Deskundigenrapport concludeerende dat de beklaagde wel lijdende is aan eene functioneele ziekte van het zenuwgestel (waarschijnlijk hysterie), doch niet in die mate dat het bestaan van ontoerekenbaarheid hier als bewezen is aan te nemen. Veroordeeling.	755
Tuchtclassen. Oprichting van afzonderlijke tuchtclassen tijdens mobilisatie	423
Tuchtschool. Zie Kinderwetten	390, 543
Vaarttuig. Zie aanvaring	152

Valsche naam. Het opgeven van een valschen naam bij bekeuring ingeval van ontdekking op heeterdaad blijft strafbaar ook al wordt het feit waarvoor de bekeuring plaats vond niet bewezen verklaard	541
Valschheid in een schriftelijke geneeskundige verklaring. Als zoodanig is niet te beschouwen vervalsching van het bij de compagnie aangehouden wordende Register van ziekgemelde militairen, door verandering van de door den officier van gezondheid gestelde woorden „kwartierziek te bed” in „dienstdoen”.	294
— Het valschelijk opmaken van eene schriftelijke geneeskundige verklaring, nopens het bestaan van ziekte. Qualificatie	580
— Vervalsching van een postwisselregister, voorgeschreven bij art. 178 Reglt. Inw. dienst Infanterie is i.c. niet strafbaar omdat dit vervalschte register niet was ingericht overeenkomstig het vastgestelde model	732
— Valschheid in geschrifte. Vervalsching van een militair vrijbiljet voor vervoer per spoor	768
— Valschheid in een geschrift bij aanneming in den zeedienst. De door den feitelijken rechter gegeven uitlegging van Reglementen omtrent aanneming en reëngagement van personeel der zeemacht behoort in cassatie te worden geëerbiedigd	773
Verdediging in het militaire strafproces	178
— bij den zekrijgsraad te Willemsoord	432
— Art. 216 R. L. in verband met de verdediging	610
Verdragen. Zie Vredesconferentie	312
Verduistering door een militairen oppasser van hem ter hand gesteld geld	712
Vereenigde Staten. Zie militaire justitie.	305
Verkoopen van kleederen van gouvernementewege ten gebruike gegeven. Hiervoor is noodig de wetenschap dat het kleedingstuk van het gouvernement in bruikleen was ontvangen	575
Verlof. Zie bij desertie 643, 716, 720.	750
Verwijzing. Zie strafvordering	261
— naar den krijgsraad	451
— De vraag of de garnizoenscommandant eene zaak naar den krijgsraad zal verwijzen hangt niet af van een gunstig of ongunstig advies van den auditeur-militair en evenmin van het ontbreken van een nader advies van dezen, wanneer eenmaal door den auditeur-militair advies is uitgebracht	599
— Bij de bijeenroeping van den krijgsraad mag niet worden ten laste gelegd een feit waarvoor verwijzing naar den krijgsraad niet heeft plaats gehad	724
— De verwijzing naar den krijgsraad behoeft enkel eene omschrijving van het ten laste gelegde feit te bevatten; na de ingewonnen informatie kan dan blijken in welken rechtskundigen vorm het feit zal moeten worden ten laste gelegd	768
Verzoekschrift. Zie bij klacht	742

Vivres. Zie diefstal	275
Vogelwet. Hij die zich in het veld bevindt met <i>drie</i> beugels overtreedt toch slechts <i>éénmaal</i> het verbod van art. 12 Kon. besluit van 18 November 1913 (Stbl. no. 412)	244
Volkenrecht door Mr. J. A. Levy. Aangekondigd.	630
Vonnis. Inhoud betreffende miliciens. Zie Militiewet (art. 74). 271,	578
— zie overtuigingsstukken	382
—, Inhoud betreffende reservepersoneel. Zie reservepersoneel	568
—, Het bemiddelend vonnis door Mr. C. A. J. Hartzfeld. Aangekondigd.	632
Voortgezette handeling. Het slaan en het met woorden dreigen van een meerdere beschouwd als eene voortgezette handeling.	258
—, Mishandeling en bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht beschouwd als eene voortgezette handeling	403
Voorwaardelijke invrijheidstelling. Zie onder Wetgeving.	63, 367, 508, 517, 678, 683
Voorwaardelijke strafopschorting. Zie onder Wetgeving.	38, 333, 505, 678, 683
Vrede. Langs wegen van eeuwige kracht. (Eene bijdrage tot den vrede) door C. de Jonge-van Vladeracken. Aangekondigd.	632
Vredesconferentie. Verdragen gesloten ter Tweede Vredesconferentie door Mr. J. B. de Klerk en Mr. P. H. Ritter Jr. Aangekondigd.	312
Vrijwillige terugkeer. Zie bij Desertie	673
Vrijwilligers. Zie Landstorm.	605
Wapen. Het op eene voor het publiek toegankelijke plaats een wapen bij zich hebben	132, 246
Westermann Jr, Mr. H. Zie Regtspleging bij de Landmagt enz.	459
Wet. Nakoming van de wet door den rechter	625
Wetgeving. Vaststelling van nadere strafrechtelijke voorzieningen betreffende de voorwaardelijke strafopschorting, de betaling van geldboeten en de voorwaardelijke invrijheidstelling.	38
Voorloopig verslag der Tweede Kamer	333
Memorie van Antwoord	371
Gewijzigd ontwerp van wet	505
Nota van wijzigingen	508
Toelichting tot de wijzigingen	512
Nader gewijzigd ontwerp van wet	520
Openbare behandeling in de Tweede Kamer	678
Voorloopig Verslag der Eerste Kamer	683
Eindverslag der Eerste Kamer (Memorie van Antwoord)	690
Openbare behandeling in de Eerste Kamer	65
—, Nadere regeling van het eedsvraagstuk.	65
Ontwerp van Wet	67
Memorie van Toelichting	214
Voorloopig Verslag der Tweede Kamer	

Memorie van Antwoord	480
Gewijzigd Ontwerp van Wet ,	501
Verslag der Tweede Kamer	503
Nota van Wijzigingen	504
Openbare behandeling in de Tweede Kamer	504
Voorloopig Verslag der Eerste Kamer	690
Eindverslag der Eerste Kamer (Memorie van Antwoord)	696
— Amnestie aan deserteurs. Parlementaire behandeling	76—78
— Voor Ned.-Indië, Suriname en Curaçao	79
— Nadere regeling van de militaire rechtsmacht in gedeelten van het grondgebied des Rijks, welke in staat van beleg zijn verklaard. Parlementaire behandeling.	80, 85
— Voorzieningen betreffende den rechtstoestand van hier te lande geïnterneerde militairen van eene buitenlandsche mogendheid	
Ontwerp van wet	187
Memorie van toelichting	189
Voorloopig verslag der Tweede Kamer	322
Memorie van Antwoord	325
Gewijzigd ontwerp van wet	329
Verslag der Tweede Kamer	331
Openbare beraadslagingen in de Tweede Kamer	332
Behandeling in de Eerste Kamer	332
— Afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden gewezen, en, in verband daarmee, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals	193
Ontwerp van wet	193
Memorie van Toelichting.	202
Voorloopig verslag der Tweede Kamer	520
Wijs, E. G. de. Zie bewijsrecht	314
Zeemacht. Zie militair-rechtelijke macht	298, 431

WETSBEPALINGEN

behandeld in Deel X Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen.	Bladzijden.
	Grondwet.
8	742
56	750
	C. W. L.
6	30
17	28
95	267, 392, 619, 724.
99	251, 258, 267, 755.
100	258, 406, 531
134	107, 394.
136	107, 148.
152	234
159	148, 234, 387
191	230, 564
193	575
199	275
211	314, 406
	C. W. W.
99	399, 583.
133a	750
142	716, 720.
144	280, 673
145	280, 464, 543, 673, 716, 720, 750.
146	673, 716, 720
160	314
	R. L.
11	300, 426, 436, 446, 599
12	175, 300, 426
14	261, 452, 724, 768
15	451
17	426, 429, 633
71	263

Artikelen.

Bladzijden.

131	1
114	435, 452, 724, 768
193	261
198	382
203	442
205	625
216	610
243	1

R. Z.

4	292
5	271
8	292, 466
12 (9 oud)	115
12	416, 429
25	468, 472, 477
122	466, 473
123	465, 477
133	467, 479
148	467
159	475
175	246
184	246
185	432
189	271

W. v. Strafr.

9, (2de lid)	390, 543
37	132, 755
39 septies	390, 543
44	91, 230, 275, 712
47	406, 551
55	406, 525
56	258, 270, 403
58	267
87	27
131	238, 551
169	152
180	246, 261, 525, 551
181	403
207	418
225	732, 768, 773
229	294, 580

Artikelen.

Bladzijden.

245	599
266	261, 728
267	261, 728
285	403
300	399, 403, 540, 556, 728
304	540, 728
310	230, 234, 265, 275, 379, 382, 390, 560
312	406
321	575, 712
322	275
360	732
422	403
424	265
426	251, 525, 551
435	571
453	525, 578
461	255, 571

W. v. Strafv.

39	574
161	164
398	100, 390, 399
400	271
401	271
403	267
409	164

Wet van 17 September 1870 (Staatsblad n°. 162).

2	31

Prov. Instr. H. M. G.

50	292, 528, 560, 748
56	442
75	746

Reglement v. Krijgstucht K. t. L.

27	740
43	298, 424

Reglement v. Krijgstucht K. t. W.

28	115, 118, 416
30	290

Artikelen.

Bladzijden.

Wet op den staat van oorlog en op den staat van beleg.

10	427
22	427
36	35
40	80, 621

Militiewet 1912.

36	669
74	271, 578, 708
75	535
77	535
85	535
98	107, 535, 586, 708, 750

Landweeerwet.

34	394
35	394
36	394, 750
37	669

Wet van 6 Juni 1905 (St.bl. n°. 177) (Reserve-personeel der Landmacht).

7	568
8	568

Motor- en Rijwielwet.

8	86
9	95, 97
16	97, 100, 547, 568
24	130

Motor- en Rijwielreglement.

20	100, 385, 547

Wapenwet van 9 Mei 1890 (St.bl. n°. 81).

1	132, 246

Wet van 17 Juli 1911 (St.bl. n°. 215) (Eedsformulier).

1—3	164

Artikelen.

Bladzijden.

Amnestiewet van 6 Augustus 1914 (St.bl. n°. 376).

1 586

Algemeen Reglement op het Vervoer 1901.

4 § 1 f 271

Vereenvoudigd Locaalspoorwegreglement 1902.

30 1b 240

Kon. besluit van 18 November 1913 (St.bl. n°. 412)
[ter uitvoering der Vogelwet 1912 (St.bl. n°. 303)].

12 244

Algemeene Politieverordening van:

Amsterdam:	153	. . .	110
Breda:	36	. . .	86
's-Gravenhage:	77	. . .	528
Hilversum:	73	. . .	104

Wetboek van Militair Strafrecht.

56 35